ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 2
MARDI
2 JUILLET
1996

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO : 5,00 F.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. - Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) - Հատը : 5,00 Ֆ.

71ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 18.886 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 71e ANNEE — N° 18.886

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆՈՐ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ՝ ԻՍԼԱՄԱՊԱՇՏ ԷՐՊԱՔԱՆ

Ի վերջոյ, Չիլլէր եւ Էրպաքան համաձայնեցան, գոնէ առժամապէս, կառավարութիւն մը կազմելու համար: Դեկտեմբեր 24-էն ի վեր է, երբ ոչ մէկ կուսակցութիւն բացարձակ մեծամասնութիւն մը կրցաւ ձեռք ձգել երեսփոխանական ընտրութիւններուն, որ Թուրքիա կառավարութիւն չունէր: Զանազան փորձեր ձախողած էին, ներառեալ Էրպաքան որ յաջողած չէր համախմբումի դաշինք մը կազմել: Վեց ամիս է որ տագնապը կը տեւէր: Այսօր, 1923-էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով Թուրքիոյ կառավարութեան տիրապետող հոսանքն է իսլամապաշտ կուսակցութիւնը: Երեք շաբաթ է որ բանակցութիւններ կը տարուէին Արդար Ուղիի հետ ելք մը գտնելու համար եւ հաւանական է որ երկու կողմերն ալ - Չիլլէր եւ Էրպաքան - բաւական ջուր խառնեցին իրենց գինիին կարենալ համաձայնութեան մը գալու համար: Չիլլէրի ՏԵՓ-ը (Արդար Ուղի) բաւական կարեւոր նախարարութիւններ ձեռք կը ձգէ: Այսպէս, Թանսու Չիլլէր փոխ-վարչապետի իր պաշտօնէն զատ կը ստանձնէ նաեւ Արտաքին նախարարութիւնը, թերեւս շատ վախ չպատճառելու համար Արեւմուտքի: Իր կուսակցութեան ձեռքը կ'անցնին նաեւ Ներքին, Կրթական եւ Պաշտպանութեան նախարարութիւնները: Երկրին կառավարութեան կարգ մը անդամներն են որոնք կը պահեն իրենց պաշտօնները: Տիկին Չիլլէր 17 նախարարութիւն ունի եւ Էրպաքան մնացեալ 20-ը նախարարութեան վրայ: Այսքանով ալ հարց չի լուծուիր, քանի որ Ազգային Ժողովի վստահութեան քուէն է որ պիտի վաւերացնէ այս կառավարութիւնը, ինչ որ այնքան ալ ապահով չէ: Չիլլէրի կուսակցութեան քանի մը երեսփոխաններ արդէն յայտարարած են թէ վստահութեան քուէ պիտի չտան: Այս մթնոլորտին մէջ, շատ դէշ տպաւորութիւն գործած են նաեւ Շիրաքի վերագրուած խօսքերը Թուրք մամուլին: Ան ըսած կ'ըլլայ որ ինք դէմ է իսլամապաշտներու ներկայութեան Թուրք կառավարութեան մէջ, ինչ որ ըսել տուած է Էրպաքանի. - «Ո՛չ ֆրանսացի նախագահը, ոչ ալ ամերիկացի նախագահը կ'որոշէ Թուրք կառավարութեան կազմը»: Դեռ մինչեւ Յունիս 20, Էրպաքան եւ Չիլլէր ոխերիմ թշնամիներ էին, մինչ Չիլլէր կ'ամբաստանէր Էրպաքանը որ «կը գործէ ՓՔՔ-ի անջատողականներուն նման», իսլամապաշտ պարագլուխը կը գտնէր որ Տիկին Թ. Չիլլէր «օտարահպատակ հարսի մը պէս կը վերաբերի»:

Հանրային կարծիքն ալ դէմ է այս արհեստական համախմբումին: Աշխարհականութեան պաշտպաններուն համար, «այս կառավարութեան կազմութիւնը պատմական սխալ մըն է» որ, խնդրոյ առարկայ կ'ընէ Աթաթիւրքի սկզբունքները: Առ այժմ, Էրպաքան կ'ուզէ հանդարտեցնել մթնոլորտը եւ նոյնիսկ յայտարարութիւն մը ըրած է ապահովութիւն տալով որ պիտի յարգէ Սահմանադրութիւնը, այսինքն երկրին աշխարհական նկարագիրը եւ կատարուած ազատական ընտրութիւնները տնտեսական մարզին մէջ, ինչպէս նաեւ միջազգային դաշնագրերը: Անգարա տեղի ունեցած արարողութեան մը ընթացքին մինչեւ իսկ ողջունած է Աթաթիւրքը, այս ամբողջը, գլխաւորաբար վստահութիւն ներշնչելու նպատակաւ Խորհրդարանին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ վերջ գտաւ Ժէ. 7-ի ժողովը, Շաբաթ, Յունիս 29-ին: Իրենց միացեալ յայտարարութեան մէջ, եօթնները «աւելի ապահովութիւն եւ կայունութիւն» կը խոստանան իրարու աւելի զօրակից աշխարհի մը մէջ: Պոսնիոյ վերաբերեալ, իրենց հետ ունենալով նաեւ Ռուսաստանը, պահանջեցին Գարածիչի հրաժարումը, անընդունելի գտնելով որ ցեղասպանութեան մեղադրանքի տակ գտնուող անձ մը համարձակի Պոսնիոյ Սերպերու նախագահ մնալ: Այս վերջինը իր իշխանութիւնը փոխանցեց փոխ-նախագահուհիին, բայց, նախագահ կը մնայ մինչեւ Սեպտեմբեր 14: Լիոնի ժողովի աւարտին, Գլինթըն եւ կինը ճաշի հիւրերն եղան Տէր եւ Տիկին Շիրաքի, Փարիզի Վոժերու հրապարակի մէկ ծանօթ ճաշարանը, ապա Գլինթըն Ամերիկա վերադարձաւ, մինչ կինը շրջապտոյտ մը կը կատարէ Արեւելեան Եւրոպայի Երկիրները:

ԹՈՒՆՃԷԼԻԻ (Արեւելեան - Թուրքիա) մէջ, կին մը անձնասպանական ոճրափորձ մը գործած է, զինուորական ընթացիկ արարողութեան մը ընթացքին: Ռումբ մը կրելով, մօտեցած է զինուորական խումբի մը եւ պայթեցուցած է ռումբը: Թուրք երկու ենթասպայ եւ 4 զինուոր մեռած են, 21 ուրիշներ ալ վիրաւորուած: Թուրքիոյ համար ՓՔՔ-ի գործն է:

ԹԻՊԵՐԻԻ զաւկին փարիզեան յարկաբաժինի հարցին «փառաւոր թաղումը» մեծ աղմուկ ստեղծեց չարաթաւերջին եւ առիթ տուաւ Ընկերվարականներուն, որոնք ժողով ունէին, որ բուռն կերպով յարձակին Արդարադատութեան նախարարին՝ Թուպոնի վրայ, զանազան որակումներ շնորհելով անոր կարգ մը բառախաղերով: Ի՞նչ էր պատահած: Ալֆէն դատաւորին ձեռքէն առնուած էր անոր բացած հետապնդումը, այն բացատրութեամբ թէ յարկաբաժինը Փարիզ կը գտնուէր, աւելի ճիշդ Քրէթէյլի դատախազը որու Ալֆէն յանձնած էր թղթածրարը զայն փոխանցած էր Փարիզի Արդարադատութեան: Այս վերջինն ալ, հապճեպով փակեց, աւելի ճիշդ թաղեց հարցը այն պատճառաբանութեամբ թէ դատական հետապնդումի նիւթ չկար: Պարզ է որ Փարիզի դատախազին այս որոշումը մեծ աղմուկ հանեց եւ Արդարադատութեան Նախարարն ալ կ'ամբաստանուի իր միջամտութիւններուն համար, որքան ալ ուրանայ իր դերը: Աջը, ի պատասխան Ընկերվարականներու մեղադրանքներուն, կը յիշեցնէ որ աւելի ծանր արարք մը գործած էր Ընկերվարական նախարար՝ Նալէ Իւռպա - հաստատութեան կեղծ հաշուեցոյցերու ատեն, երբ Ընկերվարական կուսակցութիւնը խնդրոյ առարկայ էր: Հարցը հոն է որ մէկը միւսը չարդարացներ, որքան ալ հաստատ ըլլայ որ մաքուր ձեռք չէ մնացած: Առջի օր ալ, երբ Ալֆէն խուզարկութիւն մը կ'ուզէր կատարել Ժ. Թիպերիի բնակարանը, իրեն զլացուած է դատական ոստիկանութեան օժանդակութիւնը, ինչ որ աննախընթաց է եւ կ'արժանանայ նոյնիսկ մեծամասնութեան երեսփոխան՝ Փաթրիք Տէվէճեանի բուռն քննադատութեան:

ԵԼՑԻՆԻ առողջական վիճակը միշտ կը մտահոգէ, քանի ընտրութենէն 48 ժամ առաջ, սոյդ ոչ մէկ լուր կայ այդ մասին, բացի այն տեղեկութենէն թէ ձայնը մարած է ու կը հանգստանայ: Հրապարակային ոչ մէկ երեւում կար վերջերս եւ հաւանական կը նկատուէր որ վիճակը աւելի ծանր է քան ինչ որ կ'ըսուի, ծանօթ ըլլալով որ սրտի տագնապներ ունեցած է: Այս կացութեան մէջ, Լեբէդ կը ջանայ ամրապնդել իր դիրքը: Մեծ ջանք թափած էր որ Լիոն գայ Զերնոմիրդինի հետ, բայց չէր յաջողած: Ներկայիս կ'առաջարկէ որ փոխ-նախագահի պաշտօն մը ստեղծուի: Զիւգանով ալ առիթ չի կորսնցներ ծանրանալու համար Ելցինի հիւանդութեան վրայ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ոստիկանութիւնը հերքեց այն լուրերը ըստ որոնց Թրքական թռչուններու յարձակում մը գործուած է Իրանի հիւսիս - արեւմուտքի քրտական գիւղի մը վրայ եւ որու հետեւանքով 6 մեռեալ եւ 15 վիրաւոր կար, պարսկական մամուլի գործակալութեան համաձայն:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ վարչապետը՝ Սիմիթիս Փասոքի (Ընկերվարական կուսակցութիւն) նախագահ ընտրուեցաւ, յաջորդելով Փափանտրէուի որ մեռաւ անցեալ շաբթուն:

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, եկեղեցիներու գրաւումները կը շարունակուին անօթեւաններու կամ ինքնութեան օրինաւոր թուղթ չունեցողներու կողմէ: Կիրակի, Յունիս 30-ին, 300 Ափրիկեցիներ տուն - տեղ եղան 18-րդ թաղամասի Սէն - Պեռնար տը լա Շափէլ Եկեղեցին, մինչ անօթեւաններ ալ կը տեղաւորուէին Սէն - Տընիի Մայր Տաճարը: Գրաւուած է նաեւ ռիւ Մարքատէի մէկ շէնքը:

ՄՈՍԹԱՐԻ (Պոսնիա) մէջ, Յունիս 30-ին, թաղապետական ընտրութիւններ տեղի ունեցան, առաջին անգամ ըլլալով պատերազմէն ի վեր: Խրուաթներու (կաթոլիկ) եւ մահմետականներու միջեւ բաժնուած այս քաղաքը, 1994-էն ի վեր Եւրոպական Միութեան վարչական հսկողութեան տակ է: Ոչ մէկ միջադէպ պատահած է:

ԵՒՐՕ 96

ԲԱԺԱԿԸ՝ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ

Կիրակի, Յունիս 30-ին, Ուէմպլէի մարզադաշտին մէջ, փառաւոր մրցումով մըն է որ վերջ գտաւ Եւրոպայի ֆութպոլի ախոյենութիւնը: Արդարեւ, Չեխիա եւ Գերմանիա իրենց համբաւին արժանի մրցում մը հրամցուցին աւելի քան 70 հազար հանդիսականներու, զորս կը գլխաւորէին Անգլիոյ Թագուհին, վարչապետ Մէյճըր, վարչապետ Քոհլ և նախագահ Վաքլաւ Հաւէլ, ինչպէս նաեւ միլիոնաւոր հեռադիտողներուն: Մրցաշարքին յայտնութիւնն էր արդէն Չեխիա, որ առաջին կոլ մը նշանակելով, թէկուզ փենալթիով, լրջօրէն մտահոգեց Գերմանացիները: Այս վերջինները կրցան հաւասարութեան կէտը նշանակել ու խաղը վերջ գտաւ 1 - 1 հաւասար արդիւնքով: Երկարաձգումին, սկզբունքով 2 անգամ քառորդ ժամ, առաջին անգամ ըլլալով կը կիրարկուէր կոլտըն կոլի (ոսկի կէտ կամ՝ յանկարծական մահ՝ Ֆրանսացիներու բացատրութեամբ) կանոնը ըստ որուն խաղը կը վերջանայ այն պահուն երբ խումբերէն մէկը կը նշանակէ յաղթանակի կէտը: Հազիւ հինգ վայրկեան հարկ եղաւ Գերմանացիներուն որպէսզի նշանակեն այդ կէտը եւ ապահովեն իրենց յաղթանակը՝ 2 - 1 արդիւնքով: Խորապէս ազդուած էր Չեխիոյ բերդապահը, հակառակ անոր որ երկու բերդապահներն ալ հիացումի արժանի եղած էին ամբողջ խաղին ընթացքին:

Անգլիոյ Թագուհին բաժակը կը յանձնէր գերման խմբապետ՝ Քլինսմանի:

ԴՈՒՄԱՅԻՆ ՔՐՏԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ

Ռուսաստանի Խորհրդարանին Աշխարհաքաղաքական յանձնախումբին կազմակերպութեամբ ժողով մը գումարուած է քրտական հարցին հաւանական լուծումներուն յատկացուած օրակարգով մը: Նախկին խորհրդային հանրապետութիւններէ եւ նոյն ոլորտին պատկանող երկիրներէ պատուիրակներ որոնց կարգին Հայաստան, մասնակցած են ժողովին:

Աւարտին որոշուած է միջ - խորհրդարանական քրտական յանձնախումբ մը կազմել, ինչպէս նաեւ Ռուսաստանի Ներքին նախարարութեան շրջանակին մէջ, նպատակ հետապնդել միջազգային ատեաններու մէջ քիւրտ ժողովուրդին ճանաչման, քրտական հարցին կիրարկուած ճնշումի միջազգային քաղաքականութեան դէմ պայքար մղել, Մոսկուայի մէջ ձայնասփիւռի քրտական կայան մը հիմնել, եւայլն:

Դումային Արտաքին յարաբերութիւններու յանձնախումբին փոխ - նախագահը ժողովին ընթացքին ելոյթ ունենալով փաստաք յայտնած է որ օրակարգի նիւթ չըլլայ աշխարհագրական քարտէզը Թուրքիոյ տարածքէն փոխադրելու համար քրտական հարցին լուծում գտնելու պայմանը:

Թուրք մամուլը լուրին կ'անդրադառնայ յայտնի դժգոհութեամբ, աւելցնելով որ ժողովը նպատակ դրած է քրտական խաղաքարտը գործածելով պառակտել Թուրքիան:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՄԱՀ՝ ԵՐԱԺԻՇՏ ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՒԵՏԻՍԵԱՆԻ

Երեւանի մէջ, իր մահկանացուն կնքած է քանոնահար եւ յօրինող՝ Խաչատուր Աւետիսեան: Ծնած էր 1926-ին Գիւմրի եւ 1960-ին աւարտած էր Երեւանի Երաժշտանոցը: Կատարելագործած է հայկական քանոնը, նուագի թեքնիքը եւ այդ ամբողջը ներկայացուցած է «Քանոնի ձեռնարկ» խորագրուած իր հատորով: Հեղինակ է բազմաթիւ երաժշտական կտորներու: Իր տղան էր՝ Միքայէլ Աւետիսեան որ վերջերս վարեց Գեղամ - Սպիտակ եւ Նաւասարդ նուագախումբերը Մարսէյլ, Լիոն եւ Փարիզ:

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

ՀԱՅԱՍՏԱՆՑԻ ԿԻՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱԺՈՂՈՎԸ

Երեւանի մէջ իր աշխատանքները սկսած է Հայաստանի կիներու համաժողովը՝ «Աշխարհին նայինք կիներու աչքերով» նշանաբանով: Հոն կը քննարկուին Հայաստանի ժողովրդագրական իրավիճակին, կիներու յառաջընթացին հիմնական խոչընդոտներուն, շրջակայ միջավայրի, կիներու աշխատանքի, առողջութեան, կրթութեան, ինչպէս նաեւ տնտեսական եւ քաղաքական կեանքին մէջ անոնց դերին վերաբերող հարցեր: Կը մասնակցին նաեւ արտասահմանէն եւ ԼՂՀ-էն ներկայացուցիչներ:

***

ԹՈՔԱԽՏԻ ՍՊԱՌՆԱԼԻՔԸ

Հայաստանի մէջ թոքախտաւորներու թիւը սկսած է աւելնալ: Այս տարուան առաջին հինգ ամիսներուն արձանագրուած են հիւանդութեան 61 պարագաներ, մինչ անցեալ տարուան նոյն ժամանակահատուածին այդ թիւը 1.5 անգամ նուազ էր: Որպէս գլխաւոր պատճառ կը նկատուի անբաւարար սնունդառութիւնը:

ՀԱՐՑԱԽՈՅԶ ԱՐՑԱԽԻ ՄԱՍԻՆ

«Արմէնփրէս» եւ «Լրատու» գործակալութիւնները Ղարաբաղի հարցին քաղաքական կարգաւորումին մասին հանրային կարծիքը շօշափած են, 1200 Երեւանցիներու կիրարկուած հարցախոյզով մը: Հոն ներկայացուած են չորս հիմնական տարբերակներ որոնք ներկայիս քննարկումի առարկայ են քաղաքական շրջանակներու մէջ: Առաջինը մշակութային ինքնավարութիւնն է Ազրպէյճանի կազմին մէջ, միջազգային երաշխիքներով. երկրորդը՝ Ղարաբաղ - Ազրպէյճան հաւասար կողմերով համադաշնակցութիւնը, երրորդը՝ ԼՂՀ-ի պետական անկախութեան միջազգային ճանաչումը, իսկ վերջինը՝ ԼՂՀ-ն միացած Հայաստանի:

Դիւրին կը թուի գուշակել թէ Ազրպէյճանի կազմին մէջ մշակութային ինքնավարութեան հեռանկարը ընդհանուր մերժումի առարկայ պիտի ըլլար: Այդ «ընդհանուր»ը սակայն հասած է միայն 78·61%-ի համեմատութեան: Այլ խօսքով՝ պատասխանողներու գրեթէ չորսէն մէկը անվարան մերժում չէ արտայայտած Ղարաբաղը Ազրպէյճանի կազմին մէջ ձգելու այլընտրանքին: Թէեւ ճիշդ է որ զայն ամբողջովին ընդունելի նկատած է 2·59%-ը, եւ մասամբ ընդունելի 7·27%-ը: Զարմանալի պարագայ է մնացեալ 11%-ին յայտնած անորոշութիւնը: Յայտնի է որ «ղարաբաղեան» կոչուած շարժումը բաւական բան կորսնցուցած է 1988 - 1989-ի հրայրքէն: Մանաւանդ որ Հայաստանցիին ներկայիս սերտօրէն առնչուած նոր ազդակներ ալ դեր ունեցած են այս կեցուածքին մէջ:

Ինչպէս կը բացատրէ նիւթին յատկացուած իր գրութեան մէջ Սաթենիկ Յակոբեան («Ազգ» Յունիս 18), Ղարաբաղը ամբողջովին Ազրպէյճանի կազմին մէջ ձգելու յօժարները ատիկա ըրած են լայն չափով նկատի առած Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններուն բարելաւման անհրաժեշտութիւնը: Ասոր հետ հետաքրքրական է տեսնել թէ առնուազն զարմանալի է անոնց դիրքը, քանի որ նոյն խումբին միայն 5%-ը հաւատք յայտնած է Ազրպէյճանի վրայ Թուրքիոյ ազդեցութեան: Պատասխանողներու 71·5 տոկոսը արտաքին տնտեսական կապերու ընդլայնումի հոլովոյթին մէջ նախապատուութիւնը կուտայ Ռուսաստանի ու ՀԱՊ-ի միւս երկիրներուն:

1200 պատասխանողներու 58·31%-ը հիմնովին անընդունելի կը նկատէ ԼՂՀ - Ազրպէյճան հաւասար մասնակցութեամբ դաշնակցութիւն մը: Տեղեկատու աղբիւրը կը ճշդէ որ նոյնիսկ այդ ձեւը ընդունողներու բուն նախընտրութիւնը չէ ատիկա, այլ «երկու չարեաց փոքրագոյն»ը: Դաշնակցութեան լուծումը մասամբ ընդունելի է 19·72%ին համար, իսկ 6·25%-ին համար ուղղակի ընդունելի:

ԼՂՀ-ի անկախութեան միջազգային ճանաչումին կողմնակից գտնուած են 695 հոգի (58·06%), իսկ Հայաստանի կազմին մէջ ըլլալու տարբերակին՝ 752 հոգի (62·9): Այս վերջին թիւը եւ համեմատութիւնը առաջին տրուածներուն հետ – Ազրպէյճանի հետ ամէն կապ մերժողներու 78·61%-ի տոկոսը – ամէնէն բարձր տուեալներն են հարցախոյզին: Այսինքն՝ հակառակ ամէն բանի՝ պատերազմի դաշտին վրայ տրուած զոհերէն մինչեւ շրջափակում ու ամէն կարգի նեղութիւններ, Երեւանցիները յոգնած չեն 1988-ի պահանջներէն: Եթէ նոյնիսկ ութ տարի առաջուան հզօրութեամբ չի հնչեր այդ պահանջը, անկէ հրաժարելու միտումներ ալ չի մատներ: Այն երեւոյթը որ իրարու մօտիկ համեմատութիւններով արտայայտուած են ԼՂՀ-ի անկախութեան միջազգային ճանաչման ու Հայաստանի կազմին մէջ ըլլալու տարբերակները, կը նշանակէ թէ հինգ տարուան գոյութեան ընթացքին ան կրցած է պետական անկախ կառոյցի համոզիչ հանգամանքին տիրանալ: Այսինքն՝ Հայաստանցիին կ'ուզէ որ միացումը տեղի ունենայ, բայց համոզումը ունի թէ առանց անոր ալ կրնայ գոյատեւել Արցախը որպէս անջատ պետական կառոյց:

Այս երկու համեմատութիւններուն միջեւ տեղ գտած է տնտեսական յարաբերութիւններու որպէս նախընտրելի ընկերակից Ռուսաստանը ու ՀԱՊ-ի երկիրները ունենալու տրամադրութեան տոկոսը (71·43%): Հակառակ իշխանութեան կողմէ ամէն առիթով եղած շեշտումին թէ Թուրքիոյ հետ կապերու բնականոնացում մը մեծ նպաստ պիտի բերէ Հայաստանի, կը նշանակէ որ մեծամասնութիւնը գլխաւոր կողմնորոշումը դեռ կը պահէ Ռուսաստանի ու նախկին խորհրդային ոլորտին ուղղութեամբ:

Երեք համեմատութիւններ որոնք բաւական բան կ'ըսեն Հայաստանի մէջ հանրային կարծիքի գլխաւոր ակընկալութիւններուն մասին, նախագահական ընտրութեան նախօրեակին այս օրերուն:

ԱՐՓԻ ԹՈՓՈՅԵԱՆ

ՀԻՆ ԷՋԵՐ

ԱՂՋԿԱՆ ՄԸ ԴԻՄԱՆԿԱՐԸ

Անցորդներու բազմութիւնը Բիգատիլլիէն վեր ու վար կ'երթար, գնացքով մը որ դանդաղ էր Աստուծոյ ցասումին պէս, եւ Լորտ Պըրզընի բանախօսութիւններէն մէկուն պէս անխուսափելի: Լոնտոն արեւով կը գինովնար: Ճերմակ ամպի մը ուրուականը երկինքին երեսը կը քաշքշուէր անճարակ կերպով: Թռչուն մը որ անօրոշ, խեղդուկ եղանակ մը կ'երգէր ծառի մը ծոցը, Կրին - Բարքին մէջ, թռաւ գընաց ճարահատ, որովհետեւ իր ձայնն իսկ չէր լսեր: Ինքնաշարժ կառքերը տաք ու բարկ շունչ մը կը փչէին անցորդներու երեսին: Քրտնած մարդիկ՝ ինքնաշարժ հանրակառքերու վերնայարկը բազմած՝ կը դիտէին Կրին - Բարքի երեսը տեղ տեղ փռուած մութ - կարմիր կապերտները, եւ երնէկ կուտային ծառերուն տակ հանգիստ հանգիստ քնացող անտուն մարդերուն: Շնորհքով մարդիկ ինքնաշարժ նստած՝ ճակատնին կը սրբէին եւ գնդակախաղի ու պաղուկ ըմպելիներու վրայ կը մտածէին կարծես: Գեղանի կին մը որ իր ամուսինը շատ սրտանց կը սիրէր, կ'երեւակայէր թէ ի՛նչ աղուոր էր զայն համբուրել՝ խոտերուն վրայ ընկողմանած: Տարիքնին առած մարդիկ ակումբներու պատուհաններէն դուրս կը յառէին ինքնամոռաց նայուածքներով, եւ թարմագեղ կիներ ու օրիորդներ կ'երեւակայէին: Թարմագեղ կիներ ու օրիորդներ, սակայն, վէպերու մէջ միայն կան ու կ'ապրին. իրական կեանքի մէջ կանացի ամենաչքնաղ բազուկն անգամ ուսի մը կցուած է:

Ամառ առտու մըն էր: Բիգատիլլիի վրայ, Հայտ - Բարքի անկիւնէն մինչեւ Պըրքլի պանդոկին առաջքը կանգնող պաշտօնեան, 293 ինքնաշարժ կառքեր կային. հոն էին նաեւ 12 ձիեր, երեք հեծանիւ, մարդ մը որ ձեռնակառքի մը քով կեցած՝ ադամաթուղ կը ծախէր, եւ նախկին զինուոր մը, կաղ մը՝ որ ճերմակ մեխակներով լեցուն ափսէ մը բռներ էր ձեռքը:

Ինքնաշարժներէն մին շառագոյն անիւներով թեթեւաշարժ սեւ Պուկադդի մըն էր: Զոյգ մը սիրուն պխակաւոր ձեռքեր եւ ո՛չ այնքան սիրուն ոտքեր կը վարէին այս ինքնաշարժը: Սիրուն ձեռքերը ծածկուած էին կառքին գնացքէն գոյացած թեթեւ մաքուր փոշիով: Ալ ձեռքի ցուցամատին վրայ՝ մէկ ծայրը թռած սուտակ մը կար. նէ ինք ալ չէր գիտեր թէ ի՛նչպէս թռեր էր. կողմնակի ժպիտ մը շողացնելով ըսաւ. «Չեմ գիտեր, բայց կարծեմ թէ այսինչ տեղ այնինչ պատճառով մէկու մը զարկեր եւ սուտակիս ծայրը վրայ եմ տուեր»:

Տարիքը մատաղ էր, հասակը բարձր, կազմը նիհար բայց ուժեղ: Տարիքը շատ մատաղ էր: Հագեր էր չինական մետաքսէ զգեստ մը որ հիւսուած էր ցայտուն բարբարոս երանգներով. պարանոցին չուրջ յամրօրէն կը բոնկէր բոսոր, սեւ ու կանանչ վզնոց մը. գլխարկը զուարթ խիզախ ու ճաշակաւոր շտկուածք մը ունէր: Կը ծխէր, շա՛տ կը ծխէր, ու իր սպիտակ սուր ակռաները թեթեւ դեղինով մը դունաւորուեր էին: Ա՛յնքան սիրուն աղջիկ մըն էր:

– Ծննդեանս տարեդարձն է այսօր, ըսաւ 19 տարու եմ:

= Աստուա՛ծ իմ, հարցուցի, տասնըի՞նը:

– Այո՛, պատասխանեց:

Ճամբանիս խճողուած էր ու ստիպուած էինք կանգ առնել. այս խճողումին պատճառը Պըրքլի փողոցն էր՝ որ համանուն հրապարակէն ծայր տալով մինչեւ Բիգատիլլի կ'երկարի, կարծես տեսնելու համար թէ Բիգատիլլին իր տե՞ղն է դեռ: Ինքնաշարժ հանրակառքերը մեր քովն ի վեր կը տնկուէին: Երիտասարդ կաղ զինուորը որ ճերմակ մեխակներով լեցուն ափսէ մը ունէր ձեռքը՝ Տեվընշայր Հաուսի խոժոռ պատին տակ կը կանգնէր տակաւին:

- Քեզի համար ծաղիկ պիտի գնեմ, ըսի ուղեկցիս. ամէն օր 19 տարու չես ըլլար:

= Չէ՛, մի՛ գներ, ըսաւ. կ'ատեմ այն անձերը որոնք ծաղիկով մը կ'ուզեն պատուել զիս:

Այնքան աղուոր աղջիկ մըն էր:

- Երբ 30 տարու ըլլաս, ըսի, պիտի ատես 19-նոց աղջիկ մը որ քաղաքավարութենէ զուրկ է:

Խօսքս չլսեց: Բան չլսեց: Միտքն ա՛յնքան զբաղած էր որ երկու բառէն աւելին չէր ուզեր մտիկ ընել: Հեռաւոր բաներ կ'երեւակայէր կարծես: Պզտիկ, ճերմակ երես մը ունէր, եւ քովընտի փայլ մը՝ զոր փոխ էր առեր տարեց կիներէ, ու կապոյտ, մանկունակ աչուըներ: Երբ խօսքդ իրեն ուղղէիր, նէ քեզի կը յառէր լուրջ, լարուած նայուածքով մը՝ որ կարծես ըսել կ'ուզէր թէ հեռաւոր բաներու վրայ միայն կը մտածէր:

- Նշանածդ, ըսի, քու մասիդ շատ կը մտահոգուի: Խե՜ղճ տղան: = Այնպէ՛ս է, աւանակը, պատասխանեց: - Բայց կը սիրես զայն, այնպէս չէ՞:

Ժպտեցաւ եւ յարեց. «Սրտանց կը սիրեմ այդ աղուոր, այդ սիրուն տղան»:

Շառագոյն անիւներով սեւ Պուկադդին ուր բազմած էինք՝ իր գլուխը շտկեց դէպ ի Պոնտ փողոց: «Իրաւ է թէ մարդ ամէն բան չի կրնար ունենալ» ըսաւ նէ:

Հանրակառքի մը գագաթէն՝ կիսավառուցկի մը ինկաւ ներս գիրկը:

- Բնականաբար, ըսի, մարդ իր ուզածը չի կրնար ունենալ. բայց ի՞նչ ըսել կ'ուզես: = Ծարաւի եմ, ուզածս խմելիք մըն է պարզապէս: Ո՛րչափ տաք է: - Սդուըրտին խանութին առջեւէն պիտի անցնինք. կրնաս պաղպաղակով սոդա մը խմել: = Ը՛հհ, պաղպաղակը կ'ատեմ: Երէկ գիշեր ուշ ատեն անկողին մտայ: Չէ՛, խմելիքս չեմ գիտեր: Մարդինի կոչուած ըմպելին շատ կարճ կը տեւէ. Դեքսաս Ֆից բռուածը թէեւ աւելի առատ է, բայց կաշիի համ կուտայ, մանաւանդ երբ ստամոքսը պարապ է: Կը հասկնա՞ս: Ու տակաւին կան աւանակներ, յիմարներ, որ կ'ելլեն թերթերու մէջ խմող աղջկանց մասին բաներ մը կը գրեն: Պարա՛պ բաներ: Կ'ատեմ խառն ըմպելիները, բայց օղիով սոդա մը խմելու ախորժակ ունիմ:

Սեւ Պուկադդին կանգ առաւ Ալպիմարլի փողոցին մօտ: Արեւն անցորդներուն աչքերուն հետ կը խաղար ու կը զուարճանար կարծես: Երիտասարդի ձայն մը պոռաց անդիէն: Օրիորդը զուարթ ու երջանիկ երեւոյթ մը առաւ: «Ֆրէ՛տի, ըսաւ, շո՛ւտ ըրէ, ինքնաշարժին վրայ ցատքէ, շո՛ւտ, սիրելիս, շո՛ւտ»:

Իր նշանածը, սիրահար տղայ մը, ըսաւ. «Հոս ի՞նչ գործ ունիս, ո՞ւր կ'երթաս: Մօրս հետ ճաշել խոստացեր էիր»:

- Պիտի ճաշեմ, Աստուծո՛ւ սիրուն, պիտի ճաշեմ, բայց ծարաւ եմ հիմա: = Առտըւանց խմելի՞քն ինչ ընես, ըսաւ տղան սրտագրաւ շեշտով մը:

Աղջիկը չլսեց. միտքը հեռուները գացեր էր: Երբ Պոնտ փողոցը հասանք, ոստիկան մը մեր նստած Պուկադդիին նայեցաւ մէյ մը, կոնակը դարձուց եւ ձեռքը վեր բռնեց:

- Օ՜հ, ըսաւ աղջիկը՝ խօսքն ուղղելով ոստիկանին լայն կոնակին, անիծեա՛լ ըլլաս:

Ոստիկանը գլուխը դարձուց, մէյ մը աղջկան նայեցաւ, մէյ մըն ալ սիրահար տղուն՝ որուն երեսին արեւը ժպիտ կը մաղէր, ժպտեցաւ եւ ըսաւ.

- Անիծեալը սա տղա՛ն է որ քեզի պէս անէծքի մըն է հանդիպեր:

Աղջիկը չհասկցաւ իրեն ուղղուած խօսքը: Տարտամ զուարթութիւն մը կը խաղար իր վրայ:

ՄԱՅՔԼ ԱՐԼԷՆ

ԻՆՉՈ՞Ւ ՏԿՌՕՇՆԵՐԸ ԿԸ ԲԱԶՄԱՆԱՆ

Վերջին ծայր դէր - տկռօշ - երախաներու թիւը մտահոգիչ համեմատութիւններ առնել սկսած է նաեւ Ֆրանսայի մէջ: 1978 – 1995 կրկնապատկուած է այդ խումբին պատկանող տասը տարեկաններու թիւը, հասնելով 14%-ի: Սննդառութեան մասնագէտներու եւ հետազօտողներու կարծիքով Ֆրանսան քանի մը տարիէն պիտի ունենայ ամերիկեան ընկերութեան մէկ նմանակը: Հոն բնակչութեան 40%-ը տկռօշ է ու ենթադրութիւններու համաձայն, այդ համեմատութիւնը կրկնապատկուած պիտի ըլլայ մինչեւ 2030:

Հանրային առողջութեան այս լուրջ հարցին պատճառները օրէ օր առաւել յստակութեամբ կը յայտնուին գիտութեան: Ծանօթ է որ մարդկային մարմինը մթերելու կարեւոր կարողութեան տէր է: Ատիկա բնութիւնը ըրած է որպէսզի ի հարկին տոկայ անօթութեան: Ստուգուած է որ կան ծիներ որոնք հակամէտ են չափազանցուած գիրութիւն մը խթանելու: Անկէ զատ կայ նաեւ ենթագիտակցութեան դերը որ իր կարգին կը մղէ երբեմն քիլոներու տարապայման յաւելումին: Անոնցմէ դուրս կը մնայ սննդառութիւնը:

Այս մարզի մասնագէտ մը կ'ըսէ թէ ճարպոտ չեն ուտեր, բայց աւելի կ'ուտեն ճարպեր չեն ուտեր, բայց աւելի կ'ուտեն փրոթէին պարունակող նիւթեր: Ուսումնասիրութիւն մը ցոյց տուած է որ երկու տարեկանէն առաջ փրոթէինի չափազանցուած քանակութիւն ստացող մարմինները աւելի հակամէտ են տկռօշներ դառնալու: Մեծ է թիւը այն տղոց որոնք առողջապահութեան մասնագէտներու կամ կազմակերպութիւններու թելադրածին քառապատիկը փրոթէին կ'առնեն, առանց իրենց ծնողքին գիտակցութեան: Ծնողներն ալ իրենց կարգին ճարպի ցած քանակութեամբ կաթ տալով իրենց զաւակներուն, կը կարծեն ճիշդ գործել. բայց չեն մտածեր որ զեղչելով ճարպը, տղոց մարմինը կը լեցնեն փրոթէինով: Սխալ է նաեւ տղուն ճաշացուցակէն դուրս ձգել հացը, գետնախնձորը, խմորեղէնը որոնք անհրաժեշտ են հաւասարակշռուած սննդառութեան մը համար: Մարզին մասնագէտները կ'ըսեն թէ չի բաւեր աւելորդ քիլոներէ փրկուելու համար դեղերու եւ այլ միջոցներու դիմել. պէտք է սկիզբէն ուշադրութիւն ընել, հակառակ պարագային օր մը ապառողջ ու անկարներու ընկերութիւն մը պիտի ստեղծուի: Հարցը հոն է որ չափազանց գիրութիւնը անգամ մը տիրելէ ետք մարմնին, շատ դժուար է միջին քիլոյի մը վերադառնալ: Հազիւ 10%-ը կը յաջողին այդ ջանքին մէջ:

Ինչ կը վերաբերի անչափահասներու, անոնց 10-էն չորսը կը յաջողին իրենց բնականոն ծանրութիւնը վերագտնել, առողջարանի մը մէջ դարմանուելէ ետք: Անոնց հետ զբաղող մասնագէտ մը ճշդած է որ անոնք բոլորը նստակեացներ են. չեն սիրեր շարժիլ: Իրենց սննդառութիւնը հիմնուած է որկրամոլութեան վրայ. ամէն վայրկեան կը շարժի անոնց կզակը: Շատ անուշեղէն կ'ուտեն ու շաքարոտ ըմպելիներ կը խմեն: Փոքր դասարաններու աշակերտներուն երկու երրորդը գրեթէ բնաւ ջուր չի խմեր: Յաճախ առանձին մնալով տան մէջ կ'ուտեն ինչ որ իրենց հաճելի է. առողջական կանոններու համապատասխանող ճաշերով ժամեր քիչ անգամ կ'ունենան: Ոմանք տասը տարեկան կ'ըլլան առանց երբեք բանջարեղէն ուտելու: Ինչպէս յայտնի կ'ըլլայ այսքանէն, պատանիներու առողջութեան համար ոչ միայն իրենք պէտք է փոխեն սննդառութեան իրենց սովորութիւնը, այլ նաեւ անոնց ծնողները:

ՔԱՂՀԱՆ

PUBLICATIONS REÇUES

LA MARIOLOGIE ARMENIENNE

THAMAR DASNABEDIAN

Antélias, 1996.

**

LE MYSTERE MARIAL

THAMAR DASNABEDIAN

Antélias, 1996.

«ԱԿՆ»Ի ԵՐԵԿՈՅԹԸ

...նիս 24, Երկուշաբթի երեկոյեան ...տուածամօր ձօնուած երգերու յայտա-...ով մը ելոյթ ունեցաւ «Ակն» խումբը, ...րքի Ս. Խաչ Կաթողիկէ Եկեղեցիին ...։ Եկեղեցական երգերու մեկնաբանու-...ան նուիրուած խումբը հիմնուած՝ ...Տ-ին, կը բաղկանայ ութ հոգիէ որոնք ...ըթէ ելոյթ կը հրամցնեն նորոգուած ...ացանկեր ու հանդէս կուգան հետըզ-...ոչ աւելի սերտացող միասնութեամբ ...։

...Ակն»ի երգիչ - երգչուհիները իրենց ...րած կտորները կը մեկնաբանեն ա-...նց հարազատութիւնը պահպանելու մը-...ռնդութեամբ. ատիկա հասկնալի է որ ...պարտադրէ պրպտումի, ուսումնասի-...ութեան աշխատանք մը, ինչ որ ստանձ-...ծ է գլխաւորաբար խումբին հիմնադիրն ...ղեկավարը՝ Արամ Քերովբեան։
...ումբը կը բաղկանայ իրեն հետ Վիր-...նիա փաթի Քերովբեանէ, Գարին Ալ-...վերտեանէ, Ժիրայր Զօլաքեանէ, Յա-...թին Խաչատուրեանէ, Արէտ Տէրտէր-...նէ, Ստեփան Հէքիմեանէ եւ Ժիրայր ... Յարութիւնեանէ։ Ա. Քերովբեան ...րած աշխատանքով կը կատարէ նաեւ ...րգի մը դերն ալ ինչ որ խումբին կազ-...թեան նպատակներէն եղած է։
...նիս 24-ի երեկոյթին յայտագիրը կը ...ւանար Աստուածամօր ձօնուած ութ ...մեներգի բաժինները երգեցին Վիր-... փաթի Քերովբեան եւ Ա. Քերովբ-... Հայկական եկեղեցական դարաւոր ...ու այդ փունջը խաղաղութեան ...ի մը ազդեցութիւնը գործեց ներ-...րու վրայ որոնք փարիզեան ու եր-...անոր վրայ աւելցած նաեւ հայկա-... ժխորալի առօրեայէ մը որպէս ա-...ան ընտրած էին «Ակն»ի յայտագը-...տեղծուած մէկ ժամուան այդ ան-...ը։
...փոսալի է անդրադառնալ որ ամէն ...ակ ազմուկէ տիրապետուած հայկա-... ներկային մէջ այնքան քիչ է հին սազ-...ներու, շարականներու էջերուն մէջ ...փառելու, անոնցմէ դեղեցկութիւններ ...ելու տրամադրութիւնը։ «Ակն»ի ...եակը մէկն է այդ քիչերէն. անոնք ա-...կա կ՚ընեն նախ իրենց հաճոյքին հա-... որմէ բարեբախտաբար երբեմն բա-... կը հանեն նաեւ իրենց աշխատանքին ...ւթիւնը գնահատող, փնտռող ոչ մեծ ...մութիւններու։

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

ՄԵԾԻ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԺԱՄԱՆՈՒՄԸ

- «Կիլիկեան թեմերու եկեղեցիներուն մէջ պիտի յիշուի Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին անունը», յայտարարած է Արամ Ա.

Հինգշաբթի, Յունիս 20-ի կէսօրէ ետք, Լոս - Անճըլըս ժամանած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոսը։ Օդակայանին մէջ Հայրապետը դիմաւորուած է Թեմին հոգեւորական դասուն, Հայաստանի Լոս - Անճըլըսի հիւպատոսին, զանազան կազմակերպութեանց ներկայացուցիչներուն կողմէ։

Երեկոյեան ժամը 7.30-ին, կատարուած է Հայրապետին ժողովրդային դիմաւորումը Կլէնտէյլի Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ մէջ, ուր ողջոյնի խօսք արտասանած են Եփրեմ Արք. Թապագեան եւ առաջնորդ Մուշեղ Ծ. Վրդ. Մարտիրոսեան։ Արամ Ա. իր անդրանիկ խօսքով անդրադառնալով Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ներքին միասնականութեան, Հայաստանի հանրապետութեան հզօրացման անհրաժեշտութեան եւ հայ կեանքը յուզող այլ հարցերու, յայտարարած է. «Խորհրդակցելէ ետք Ազգային իշխանութեանց հետ, կը յայտարարեմ որ հիւսիսային - Ամերիկայի կիլիկեան թեմերու եկեղեցիներուն մէջ, յառաջիկայ Կիրակիէն սկսեալ, առանց նախապայմանի պիտի յիշուի Ամենայն Հայոց Հայրապետ Գարեգին Ա.ի անունը»։

***

Ուրբաթ, Յունիս 21-ի երեկոյեան, Կլէնտէյլի քաղաքապետարանը ընդունելութիւն մը տուած է ի պատիւ Արամ Ա. Կաթողիկոսին։ Խօսք առած է քաղաքապետը եւ քաղաքի բանալին յանձնած Հայրապետին, Արամ Ա. շնորհակալութիւն յայտնելէ ետք ընդունելութեան համար, իր կարգին Կիլիկիոյ Կաթողիկոսարանի մետալը նուիրած է քաղաքապետին։

***

Շաբաթ, Յունիս 22-ի առաւօտեան, Արամ Ա. ներկայ եղած է աշակերտական եւ երիտասարդական հաւաքոյթի մը, Ֆերահեան վարժարանի սրահին մէջ։ Իրիկունը այցելած է Օրէնճ Քաունթիի Ս. Քառասնից Մանկանց Եկեղեցւոյ ծուխը եւ արժանացած զաղութի ընդունելութեան։

***

Կիրակի, Յունիս 23-ի առաւօտեան, Հայրապետը այցելած է Մոնթեպելլոյի Եղեռնի Յուշարձանը, ուր ծաղկեպսակ մը զետեղած է եւ հոգեհանգստեան աղօթք արտասանած։ Ապա, պատարագած եւ քարոզած է Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ մէջ։
Ժամը 4-ին, Արամ Ա. ներկայ եղած է ազգային վարժարաններու վկայականաց բաշխման միացեալ հանդիսութեան, Փասատինայի Սիվիք Աուտիթորիումին մէջ։

***

Երկուշաբթի, Յունիս 24-ի կէսօրին, Հայրապետը այցելած է Հայ աւետարանական համայնքին, ապա՝ Հ. Մ. Ը. Մ. «Արարատ» մասնաճիւղի կեդրոնը։ Երեկոյեան, Իրանահայ Միութիւնը իր կեդրոնին մէջ ընդունելութիւն մը տուած է ի պատիւ Հայրապետին։

***

Երեքշաբթի, Յունիս 25-ի առաւօտեան, Արամ Ա. հանդիպում ունեցած է Լոս - Անճըլըսի Գաւառական Վարչութեան հետ։ Կէսօրին ներկայ եղած է Լոս - Անճըլըսի Թաուն Հոլի ընդունելութեան, ինթէրքոնթինանթալ պանդոկին մէջ, ուր նաեւ խօսք առած է։
Ժամը 3-ին Արամ Ա. Կաթողիկոս այցելած է Հայաստանի Հանրապետութեան Լոս - Անճըլըսի հիւպատոսարանը, ուր մտերիմ հանդիպում ունեցած է հիւպատոս Արմէն Բայբուրդեանի հետ։ Ապա Հայրապետը այցելած է «Հայաստան» Հիմնադրամի Արեւմտեան - Ամերիկայի գրասենեակը, ուր ընդունուած է Յանձնաժողովի Նախագահ Րաֆֆի Ուրֆալեանի եւ գրասենեակի անձնակազմին կողմէ։ Արամ Ա. մօտէն հետաքրքրուած է Հիմնադրամի Արեւմտեան - Ամերիկայի Յանձնաժողովի աշխատանքներով, որոնց մասին լայն տեղեկութիւններ փոխանցած է Հայրապետին Րաֆֆի Ուրֆալեան։

***

Չորեքշաբթի, Յունիս 26-ին, Արամ Ա. այցելած է Լոս - Անճըլըսի «Արարատ» Տունը։

ԼՐԱՏՈՒ

[illegible]

ՎԱՐԴԱՆ ԵՒ Ռ. ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Փարիզի Էքլէքթիք ցուցասրահը Վարդանի (Թովմասեան) եւ Ռոպէրթօս Մարտիրոսեանցի (Կապրի) գործերը կը ներկայացնէ Յուլիս 2-էն Օգոստոս 15։
Վարդան, նկարիչ, արձանագործ, Երեւանէն կուգայ։ Իր իսկ սահմանումով իր գործերը գլխաւորաբար դասական են, Իր սիրած վարպետներն են Փիքասօ, Գոաք, Մաթիս։
Ծնած է Երեւան 1948-ին եւ վկայեալ է Երեւանի Գեղարուեստից վարժարանէն։ Ցուցահանդէսներ տուած է Երեւան, Պէյրութ, Նիս եւ Մարսէյլ։

(*) 27, rue de l'Université, Paris 7e

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ

ԺՊԻՏ

●

Մի երիտասարդ փորձում է ձեռ առնել կանաչ ակնոց կրող աղջկան.
-- Էդ ակնոցով ամէն ինչ կանա՞չ էք տեսնում։
-- Հա, վարունգ ջան, -- պատասխանում է աղջիկը։

***

Մի կին դիմում է դատարան.
-- Ուզում եմ բաժանուել ամուսնուցս։
-- Ինչո՞ւ։
-- Անկողնում ծխում է։
-- Դա բաժանուելու հիմնաւոր պատճառ չէ։
-- Բա որ ականջս մոխրամանի տեղ է բանեցնում...

***

-- Վարդանո՛յշ, անիծեցիր՝ Արշակս հիւանդացաւ, անէծքդ ետ վերցրու՝ լաւանայ, -- խնդրեց Վարսենիկը։
-- Իմ անիծելով որ մարդ հիւանդանա՛ր՝ հիմա գիւղում բոլորը կոտորուել էին...

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

– վիպակ –

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

...Լուսինը, - ասում եմ, – ծովերի վը-...ով բաց է անում իր ստափէ ճանա-...րհը եւ գունանը, առասպելի ոսկէ բա-...ը բերանում, ման է գալիս նրա վրա։ ...Անցնում է երկիրներ եւ միացնում ...երկիրները։ Էպոսը գերազանցապէս ...ութիւն է։ Քամիների, փոթորիկների ...ից սուրող մեծ մի արկածախնդրու-...թիւն։ Նա առաջանում է յաղթական, ոտ-...ը ուժգին խփելով քարերին, ձայնը ...րուած, աչքերը արիւնով եւ ցասումով ...եցուած։ Ո՞վ չի լսած Զեւսի եւ Տիֆոնի ...էջ տեղի ունեցած ահարկու կռիւների ...ասին։ Ի՞նչպէս է ... Զեւսը ասում է. -

...ող ժայռը նրան սեղմի իր ծանր
ոտքի տակ.
...նրան ճզմի։ Կաշկանդի
...քարերով եւ ծովով եւ այրի խարոյկում՝
...երեսը անդնդի խաւարին դարձրած,
...Ձեռքերը գալարուն, բերանը փըրփըրած -
...Շղթայուած եւ մենակ։

- Նրան պատասխանում է Տիֆոնի գալարուած ձայնը. -

Երբեք, երբեք չպիտի մեռնեմ։ Ըմբոստ,
յամառ, պիտի եռամ,
Եւ հրաբուխը՝ լերան բացուած
բերաններից՝
Պիտի ժայթքի քեզ դէմ ոխով՝ ելած
սրտիս բոցերից։
Պիտի մնամ ընդմիշտ, ընդմիշտ։
Անդունդի տակ պիտի շարժուեմ,
Պիտի ցնցեմ ժայռերդ հսկայ,
փշրեմ, քանդեմ
Եւ հրաբուխի մէջը ընկած երկնքից
Երկաթէ ուժ՝ իմ աչքերով պիտի քաղեմ։

– Վերջերան, Աստղիկը, *միջամտում է*
Նրա արցունքները դուրս են թափւում
Վշտի լոյսով խելագարուած։
Մեծ է ծովը, մղկտում են ալիքները։
Ի՛նչքան ջերմ են նրա ձեռքերը՝
Գորովալի, դժբախտ եւ լուռ։
Ահ, մեղքացէ՛ք խեղճ Տիֆոնին,
Նրա տառապող, ըմբոստ սրտին,
Արցունքներին վտիտ, մաքուր։
Նրա յօյզերով պէտք էնք վառել սէր մեծ
եւ նոր,
Որպէս զի խօլ ալիքների ցցուած ծայրին
Ծաղկի նոր օր,
Եւ մատներիս ծայրին ծաղկի
Քամիների շրթունքների բոցով բուսած
մի վարդենի։

– Իսկ Ծովը, որ դիտում էր ասաց. –

Զեւսի թեւերը՝ թիավարելով՝
Լոյսերի հետ նաւարկեցին։
Աստղերի նամբան ակօսեցին։
Երկնքում շանթեր՝ աղաղակելով՝
Իջել է քամին,
Բուունցքները սեղմած սուրում է արագ,
Իր գլուխը խփում սրածայր ժայռերին։
Կուիւ է շատ տաք։

Միլտրէտը ուսը կպցրեց ուսիս։ Լաուին զարմացած նայեց վրաս։

- Իսկ ո՞րտեղից է գալիս կղզու այս առասպելը, ո՞րպիսի ճամբաներից է նա մաքառելով անցել եւ ի՞նչ յիշատակներով է բեռնաւորուել։ Նա գալիս է ուղիղ ճամբով Կապադովկեան Կեսարիայի - Մաժաքի - կողմերից, ուր տեղի ունեցաւ Արամի մղած մեծազօրդ մարտը իր թշնամիների դէմ։ Արամը յաղթեց իր դէմ դուրս եկած Տիտաններին եւ մասնաւորապէս Պապայիս Քաղեայ Տիտանին, որին քշեց ի կղզի ինչ Ասիական Ծովում։ Պիտի զարմանաք, բայց այդ կղզին հէնց այն կղզին է, որի վրայ այժմ գտնւում ենք։
- Այդ շատ հետաքրքրական է, – միջամըտեց սկանտինաւցի պատմաբանը, - շատ հետաքրքրական։ Կարելի՞ է աւելի մանրամասնութիւններ ունենալ։
- Չեմ ուզում ձեզ ձանձրացնել։
Ամէնքը բողոքեցին։
- Լաւ, պէտք է իմանալ, որ Պապայոս խիմաայրաքենեսը, այսինքն՝ Պապարոս Խիմայրածինը մեր լեզուով, հայերէն դառնում է Քաէի զարմ, քաղեայ։ Ըստ յունական առասպելաբանութեան, Տիտանները ապստամբում են Կրոնոսի, Զեւսի դէմ, բայց Զեւսը, կայծակներով զինուած, նրանց գահավիժում է տարտարոս։ Այդ տեսնելով, նրանց ազգակից Գիգանտները զայրանում են եւ ուզում են վրէժ առնել, Զեւսին վայր կործանել։ Զեւսը՝ աւելի ուժեղ՝ մի քանիսին անդունդ է գլորում եւ միւսներին բանտարկում հրաբխային լեռների տակ։ Այդ Գիգանտների պարագլուխն էր Տիֆոնը, ինչ որ նշանակում է ծուխ արձակող, պըտուտահողմ, կայծակնացայտ եւ որոտալի ամպրոպ։ Նա ունէր հարիւր գլուխ եւ հարիւր բերաններից բոց էր արձակում։ Զեւսը նրան նետում է, ըստ ոմանց, Էտնա սարի ծանրութեան տակը, ըստ ուրիշներին, Ինարիմ կամ Էնարիա հրաբխային կղզու տակ։ Արդ, եթէ հաւատանք գերմանացի պատմաբան Մարքվարտին եւ նաեւ ուրիշներին, հայկական Արամի կռիւը Տիտանների եւ Պապայիս Քաղեայ Տիտանեանի դէմ, Մաժաքի Կեսարիայի կողմերում, ուրիշ բան չէ եթէ ոչ Զեւսի կռիւը Տիտանների եւ Տիֆոնի դէմ։ Tiphœum terram verberat in Orimis...

... Այդ էլ ասեմ, որ Իլիականում Արիմ-Օերի, այսինքն՝ Հայերի բնակութեան վայրը գտնւում էր այնտեղ, ուր Տիֆոնի բնակատեղն է։ Իսկ այս մեր կղզու նախնական անունն էր ԻՆ ԱՐԻՄ կամ Էն-Արիմ, Պատմութիւնը առեղծուած է։

Տեսարանը լայնանում է եւ խուժում մեր ներսը։ Միլտրէտի մատերի ծայրերը կարծես վառւում են։ Հէլէնայի կարմիր մազերի վրայ խարոյկ է նստել։

- Շատ տարօրինակ բաներ ասիր, - հառաչելով ասաց Լաուին. - Մտածել, թէ ինչքա՛ն բաներ կան որ չգիտենք։

- Լուսինը մեծ մի մահ է, - կմկմում է Միլտրէտը, - որ անիրական ոտքերով ման է գալիս երեւակայական աշխարհների վրայով։

- Տիեզերքի ճակատագիրը մահով է իրականանում։

Ձախ կողմի ներքեւը երեւացող գիւղի փողոցներում ելեկտրական լոյսերը շարքով քայլում են։ Աջ կողմում, մեծ բըլրան կատարի փարոսը աւելում է ծովը ռիթմական ժեստով եւ կորչում լուսնոյ առատութեան մէջ։

Օդը մաղւում է։ Լոյսը հիւսում է սատափէ մի ովկիանոս։

- Մեր սրտի նաւերը անդադար մեկնում են։

Լուսինը խմում է աշխարհը, նարնջագոյն, հաստ, վաւաշոտ շրթունքներով։

(Շար. 23)

1 9 5 4 ———————— 1 9 9 6

PÈLERINAGE ANNUEL

42ème Anniversaire

ST-GRÉGOIRE à TALLARD

1 9 5 4 ———————— 1 9 9 6

Une messe sera célébrée selon le rite de l'Eglise Apostolique Arménienne

ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԹԱԼԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ

Dimanche 15 Septembre

sous l'égide du Conseil Diocèsain de l'Eglise Apostolique Arménienne du Midi de la France
et le concours de l'Association Culturelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes
Sous la Présidence de
MGR LAGRANGE, évêque de Gap, et
de MGR DARON GEREJIAN,
Vicaire Général des Arméniens du Sud de la France,
le Rév. Père VARTAVAR KASPARIAN célébrera la messe à 10 heures 30, en présence du Clergé de Tallard et de ses environs.

La messe sera chantée par la Chorale de l'Eglise
Serpotz Tatéos-Bartoughiméos

à 13 heures Un repas fraternel réunira les pèlerins dans la Salle Polyvalente de Tallard, en présence des autorités religieuses et civiles.

Des autocars, suivant le nombre des inscrits, seront mis à la disposition, pour des personnes qui ne peuvent se rendre par leurs propres moyens.

Départ à 7 heures précises

Pour tous renseignements et réservations s'adresser :
- **MARSEILLE** - Cathédrale Arménienne du Prado, Tél. : 91 77 84 70.
- **SAINT-ANTOINE** - Eglise Saint Tatéos Tél. : 91 65 56 75 M. Tashan Tél. : 91 65 54 45.
- **BEAUMONT** - Eglise Saint Grégoire L'Illuminateur, Tél. : 91 93 13 50.
- **CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE** - Tél. :91 93 30 08.
- **TOULON - ABRIS CLUB** - Tél. : 94 27 10 51.
- **Pour toutes autres régions - Ass. Culturelle des Arméniens de Gap** - Tél. : 92 51 71 80 (heures de repas) 92 51 00 87.

Prix du Trajet de Marseille	
Aller-retour seul	100 Frs
Repas seul	120 Frs
Aller-Retour et repas compris	220 Frs

Pour la vente d'objets demander l'autorisation à l'Association de Gap.

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

A l'occasion de la réalisation de l'Exposition
ARMENIE - Des origines au IVe siècle
La M.C.A. d'Alfortville organise

Un Voyage à NANTES

les Samedi 20 et Dimanche 21 Juillet

- *Transport par autocar*
- *Pension complète en Hôtel (samedi)*
- *Visite guidée de l'Exposition*
- *Dimanche au bord de l'Océan*
- *Participation aux frais :* 500 F.

Renseignements et inscriptions auprès de la Direction de la M.C.A.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 Paris
Siret: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Յուլիս 6, տօն է Սրբոց Երկոտասան Առաքելոցն Քրիստոսի եւ Պօղոսի Երեքտասաներորդ Առաքելոյն:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

GRANDE FETE CHAMPETRE

Khanassor

à l'initiative
de la F.R.A. Daschnagtsoutioun, Groupe Arghoutian
et la participation de la Croix Bleue, Section Ter-Davtian de Chaville.

Buffet — Animation — Surprises

Au Parc «Bon Repos» de Viroflay près de la Place Louis XIV, Nationale 10.

le Dimanche 7 Juillet

Recueillement sur la tombe de l'un des héros de cette bataille le PRINCE ARGHOUTIAN.

Heure de rassemblement 13 h, *au cimetière de Chaville.*

Venez nombreux pour partager le souvenir de cet événement historique.

ECOLE FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3ÈME INCLUSE

- Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
- Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
- Théâtre, informatique;
- Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
- Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

E C O L E T E B R O T Z A S S E R E
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

Fête Champêtre à Bellefontaine

La Croix Bleue des Arméniens de France vous invite à sa grande fête champêtre à la Colonie de Bellefontaine (Jura)

le Dimanche 14 Juillet

Buffet — Bar — Animation par les colons — Ambiance arménienne — Surprises

Venez très nombreux à ce rendez-vous de la communauté arménienne de France et d'ailleurs.

Pour tous renseignements, veuillez contacter la C.B.A.F.: 48 24 46 57.

8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1996

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յայտնի է մեր ժողովուրդին, թէ յառաջիկայ 8 Սեպտեմբերին (1996) *Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ՝ Նորին Սուրբ Օծութիւն ՏԷՐ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարք – Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց իր անդրանիկ Միւռոնօրհնութիւնը պիտի կատարէ:*

«Միւռոնի Օրհնութիւնը ողջ Հայ ժողովուրդին համար հոգեկից առիթ է եւ միջոց, մեր ժողովուրդի Քրիստոնէական և Ազգային կեանքի վերանորոգութեան եւ զարգացման համար»:

Առ այդ, սրտագին կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր մեր զաւակներուն, խումներամ բազմութեամբ Ուխտի երթալ Սուրբ Էջմիածին ու Շնորհօք վերազարդարուիլ՝ Սուրբ Միւռոնի բացառիկ այս Օրհնութեան ներկայ գտնուելով:

Այս նպատակաւ, Սեպտեմբեր 5-*էն* 12-*ին՝ մէկ շաբաթուան՝ դէպի Հայաստան Ուխտագնացութիւն կազմակերպուած է:*

SABERATOURS-*ը մեր կողմէ լիազօրուած է ապահովել ճամբորդական բոլոր գործառնութիւններն – վիզա, օդանաւ, պանդոկ, պտոյտներ, ապահովագրութիւն եւ սնունդ:*

Անհրաժեշտ է անյապաղ փութով, մինչեւ 31 *Յուլիս ներառեալ, արձանագրուիլ յիշեալ Ուխտագնացութեան, կանխելու համար տեղ ապահովելու յետագայի խճողումը:*

ԴԻՒԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Արձանագրուելու համար դիմել. –
S A B E R A T O U R S
19, rue St-Roch, 75001 PARIS
Tél. : 42. 96. 10. 10 — Fax : 42. 96. 18. 77.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section Grenoble

FETE DE KHANASSOR

à Sassenage

La F.R.A. Dachnagtsoutioun
La F.R.A. Nor Seround
et la F.R.A. Badanis
vous convient à passer une agréable journée de détente dans une chaleureuse ambiance arménienne, pour marquer la clôture de l'année scolaire de l'Ecole Arménienne de la Croix Bleue
CELEBRER LA FETE DE KHANASSOR
le Dimanche 7 Juillet
dans le merveilleux cadre du Parc de l'Ovalie à Sassenage à partir de 11 heures (proximité de Grenoble)

- *Animation: Concours de nardi* (tavlou)
- *Des tables et des chaises seront à votre disposition*
- *Un bar pour vous rafraîchir et un buffet de spécialités arméniennes, sans oublier, bien sûr, nos traditionnels khorovadz.*

Après un passage triomphant dans les trois principales villes de France en compagnie des orchestres *Navasart* de Paris et *Kéram* de Marseille, l'ensemble de musique traditionnel arménien *Spitak* de Lyon, sera parmi nous pour nous faire vivre à travers la musique et le chant, la richesse du patrimoine musical arménien.

La troupe de danse de *Spitak* sera également présente et se produira au grand complet dans ses somptueux costumes folkloriques arméniens.

Nous aurons également le plaisir d'accueillir la chanteuse *Sévan Garabedian* qui après avoir enchanté le public à la fête régionale du 28 Mai, nous fera vibrer au son de sa voix exceptionnele.

***

Colonie de Bellefontaine

Le Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France informe qu'il reste des places disponibles à la Colonie de Bellefontaine (Jura) pour le mois d'Août 1996.

Inscrivez vos enfants auprès de la section la plus proche de votre domicile ou auprès du Conseil d'Administration : Tél. : 48. 24. 46. 57.

Hamazkaïne

Association culturelle et éducative arménienne

Cher universitaire

Le 2ème Forum des Universitaires Arméniens organisé par le Hamazkaïne aura lieu du 20 Juillet au 7 Août 1996 à Beyrouth.

Le 1er Forum avait connu un franc succès, attesté par les avis écrits des participants et l'enthousiasme créé dans divers pays de la Diaspora.

Nous tâcherons, cette année-ci, de rendre le 2ème Forum encore plus utile et plus agréable que le 1er.

Sont prévus au programme :
- 8 conférences suivies de débats;
- 6 excursions touristiques;
- 8 après-midis culturels et sportifs consacrés simultanément à des séances de :
  - Danses folkloriques arméniennes,
  - Répétitions théâtrales,
  - Lectures littéraires,
  - Jeux sportifs,
  - Débats sur des problèmes actuels.

Nous espérons que vous voudrez bien participer à ce 2ème Forum et vivre 19 jours inoubliables en compagnie de jeunes universitaires arméniens venus des quatre coins du monde.

Le Hamazkaïne vous attend.

L'Association Hamazkaïne peut prendre en charge 2 personnes.

Pour tous renseignements contacter le : 45. 23. 27. 56.

H A M A Z K A Ï N E

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 3
MERCREDI
3 JUILLET
1996

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO : 5,00 F.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1·100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1·400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1·250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

...ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 18·887

71e ANNEE — N° 18.887

...ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՍԹԻԱՅԻ (Գորնիքա) նաւահանգիս-...ի Թաղամասին մէջ է որ Յուլիս 1-ին, ...թակարդ կառքի մը միջոցաւ ահաւոր ռմ-...պայթում մը գործուած է ժամը 16·15-ին ...եր բազմութիւն խռնուած է այդ բանուկ ...վայրը: Կառքը պայթած է երբ անոր ...մօտեցած են Գունդուլթա Նացիոնալիս-...թայի (Ց.Լ.Ն.Ս.-ի օրինաւոր ներկայա-...ցուցչութիւնը) երկու անդամներ, մէկը՝ ...Փիէռի 46 տարեկան ծանրօրէն վի-...րաւորուած է, միւսը՝ Փիէր Լորէնցի 34 ...տարեկան մեռած է, կան նաեւ 14 վիրա-...ւորներ, անցորդ եւ զբօսաշրջիկ: Այս ...ռմբափորձը մեծ իրարանցում առեղծած ...է եւ Յուլիս 2-ի առաւօտը դեռ ոչ ոք ...եր եղած էր: Զանազան կասկածներ ...կային, որոնց կարգին նաեւ ազգայնա-...կան շարժումներու ներքին հաշուեյար-...դար մը: Պարզ է որ արարքին Թիրախը ...նդոլթայի գլուխն իսկ էր, քանի որ ...ու անձերն ալ կարեւոր եւ ծայրայեղ ...մներն են ազգայնապաշտ կազմա-...կերպութեան: Իր տեսակին մէջ, ռմբա-...փորձը նախընթաց չունի:

...ՑԻՆ երեւցաւ հեռատեսիլէն Յուլիս ... եւ կոչ ըրաւ որ Ռուսերը ձեռնպահ ... եւ բոլորը քուէատուփ դիմեն Յու-...լիս 3-ին: Կոչը նախապէս արձանագրը-...ուած էր եւ Ելցին բաւական յոգնած դի-...մագիծ մը կը ներկայացնէր: Միւս կող-...մէ, «Կոյսոմոլսկայա Պրաւդա» աղէտալի ...պատկեր մը ներկայացուցած է (Յուլիս 1) ...Ռուսաստանի ընտրութեան վաղորդայ-...նին: Քաղաքացիական պատերազմ, Ռու-...սաստանի քայքայում, ՕԹԱՆ-ի ուժերու ...ներկայութիւն Ուկրանիա եւ Վրաստան, ...այս է թերթին նախատեսած կացութիւնը ...գալիք ամիսներուն համար: Ըստ թերթին, ...անկարգութիւնները կը սկսին ընտրութեան ...յաջորդ օրը: Մերժելով Ելցինի ընտրու-...թիւնը, ընդդիմութիւնը իր կողմնակից-...ները կը հրաւիրէ փողոց իջնելու: 30 հա-...զար ցուցարար Թալանի կուտան օտար ...խանութներն ու վաճառատուները, Ելցին ...զինուորական օգնութեան կը կանչէ եւ պատե-...րազմական վիճակ կը հռչակէ: Զիւգա-...նով կ'ապաստանի երկրին կեդրոնը եւ ...ազգային փրկութեան կառավարութիւն ...կը հաստատէ, Խուճապի մատնուած ...ները օդակայանները կը խուժեն եւ ...ապրանքներու գիներն ալ կը բարձրանան ու ...բոլորին համար տոմսը պիտի արժէ 20 ...հազար տոլար...: Գալով ժողովուրդին, ...որ կողմնակից կը մնան Ելցինի, 33 ...տարեկան կին մը կը բացագանչէ. - «Որե-...ւէ դիակ կ'ընտրեմ, բայց ոչ՝ Կարմիր ...հրապարակինը» ըսելու համար որ հիւանդ ...Ելցին մը առողջ Զիւգանովէ մը նա-...խընտրելի է:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կիներու բազմաթիւ միու-...թիւններ բուռն քննադատութիւններ ը-...րած են Թ. Չիլլէրի դէմ որ կը զինակցի ...կուսակցութեան մը հետ՝ «շարիայի կողմ-...նակից» (գուրանական օրէնք): Կը գտնեն ...որ Ռեֆահի ներկայութիւնը կառավա-...րութեան մէջ «վտանգ մը կը ներկայա-...ցնէ կիներու ձեռք ձգած իրաւունքնե-...րուն համար 1930-էն ի վեր» եւ կոչ ըրած ... Արդար Ուղի կուսակցութեան երես-...փոխաններուն որ պաշտօնանկ ընեն Տիկին ...Չիլլէրը կուսակցութեան նախագահի իր ...պաշտօնէն:

...ՔՔ.Ն (Քիւրտիստանի Աշխատաւորնե-...րու Կուսակցութիւն) ստանձնեց Թունճե-...լիի անձնասպանական ռմբափորձին պա-...տասխանատուութիւնը: Յղի կին մըն է ...որ իր կրած ռումբը պայթեցուցած էր ...խումբ մը Թուրք զինուորներու մօտենա-...լով:

ԺԱՆ ԹԻՊԵՐԻ հակայարձակման կ'անց-...նի եւ դատական բողոք կը ներկայացնէ ...այն պատճառաբանութեամբ որ հարցա-...քննութեան գաղտնապահութիւնը չէ յար-...գուած: Ըստ իրեն քաղաքացիին տարրա-...կան իրաւունքները չեն յարգուիր:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահը՝ Մուպարաք 24 ...ժամուան այցելութիւն մը կատարեց Փա-...րիզ եւ տեսակցութիւն մը ունեցաւ Շիրա-...քի հետ: Երկու նախագահները շեշտը դը-...րած են Միջին Արեւելքի խաղաղու-...թեան գործընթացը շարունակելու անհրա-...ժեշտութեան վրայ:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԿԱՍՊԻՑ ԾՈՎՈՒ ՔԱՐԻՒՂԻՆ ՏԷՐԵՐԸ

Ռուսաստանի Արտաքին փոխ - նախարարը Ալպէր Չէրնիշեւ պատասխանելով «Միլլիյէթ»ի մէկ լրագրողին հարցումներուն, ըսած է թէ առանց Կասպից ծովու օրինավիճակը յստակօրէն ճշդուելու, ոչ մէկ արժէք կը ներկայացնեն Ազրպէյճանի հետ ստորագրուած քարիւղի համաձայնութիւնները: Չէրնիշեւ շեշտած է որ Կասպից ծովու քարիւղը կը պատկանի նաեւ Ռուսաստանի, Ղազախստանի, Թիւրքմէնիստանի եւ Իրանի: Այս երկիրները տէր են ոչ միայն քարիւղին, այլ նաեւ Կասպից ծովու բնական բոլոր հարստութիւններուն:

Ռուս փոխ - նախարարը շարունակած է. «մենք կը մերժենք Ադրբեջանի այն յայտարարութիւնները թէ իրենք առանձին իրաւունք ունին կասպից ծովու քարիւղը արդիւնաբերելու: Այս պատճառով ալ, այդ քարիւղին վերաբերեալ ներկայի վէճերը աղմկարարութենէ տարբեր բան չեն. բոլորը կը նմանին գաւաթ մը ջուրի մէջ փոթորիկ յարուցանելու»:

Փոխ - նախարարը խօսած է նաեւ ռուսեւթուրք յարաբերութիւններու մասին, ակնարկելով քրտական եւ չէչէնական հարցերու զուգահեռին: Ա. Չէրնիշեւ ըսած է թէ Չէչէնիոյ հողը մաս կը կազմէ Ռուսաստանի, ինչպէս Քիւրտերու ապրած շրջանները՝ Թուրքիոյ:

***

ԻՐԱՆԵՒԹՈՒՐՔ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ ԿԸ ՊՂՏՈՐԻՆ

Հակառակ Անգարայի հերքումին, Իրան Թուրքիայէն պահանջած է որ յատուկ յանձնախումբ մը կազմուի Թրքական ուղղաթիռներու ռմբակոծութեան պարագաները քննելու համար: Ռմբակոծումը որ պատճառ եղած էր վէց Իրանցիի մահուան, Թրքական ուժեր կատարած էին ՓՔՔ-ի քիւրտ մարտիկները հալածելու պատրուակով: Իրանի Արտաքին Նախարարութիւնը յայտնած է թէ ապահովութեան բոլոր միջոցները ձեռք պիտի առնուին ու արտօնութիւն պիտի չտրուի իրանեան հողին վրայ Թրքական նոր յարձակումներու:

Իրանի Ներքին նախարարը երկրին իշխանութեան բարձրաստիճան դէմքերուն հետ ժողովի մը ընթացքին ըսելով որ սահմանակից քրտական գիւղերու մէջ շուրջ 20 կիներ ու մանուկներ զոհուած են, պահանջ ներկայացուցած է որ Թուրքիա վնասուց հատուցում վճարէ:

Իրանեան մամուլն ալ դժգոհութիւն յայտնած է որոշապէս քննադատելով երկրին Արտաքին նախարարութիւնը որ արժանի հակահարուածը տալէ կը խուսափի Թուրքիոյ ոտնձգութիւններուն: Պատահարը խրայէլեւթուրք զինուորական համաձայնութեան հետեւանք նկատողներ ալ գտնուած են:

***

ԱՅՆԹԱՊԻ ՄԷՋ «ՀԱԶԱՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԳԱՂԹԻՆ ԶՈՀ ԳԱՑԱԾ Է»

«Ենի Ասըր» թերթի թղթակից Էսին Տալայ Կիրակի, Յունիս 23-ի թիւին մէջ կը գրէր որ Այնթապի ամէնէն բանուկ պողոտայի վրայ Քէնտիրլի եկեղեցին անշքացած վիճակ մը ունի եւ գրեթէ կորսուած է իր շուրջ կառուցուած հսկայ շէնքերու միջեւ: Ատենօք այս քաղաքին մէջ երեք յարկանի շէնքեր միայն կային: Բնակչութեան աճին զուգահեռ կերպով սկսան կառուցուիլ հսկայ շէնքեր: Քէնտիրլի եկեղեցին, որ 960 թուականին կառուցուած է, երկար շրջաններ այս հողատարածքի ամէնէն ուժեղ փոքրամասնութիւններէն Հայերու գլխաւոր սրբավայրը եղած էր: Եկեղեցին, որ քաղաքին կեդրոնը, Եշիլւու անուն հանրապարտէզին մէջ կանաչութիւններու ու հսկայ շէնքերու միջեւ գրեթէ անտեսանելի դարձած է, քարաշէն է: Եկեղեցւոյ տանիքին վրայ պատերազմի շրջանին արձակուած փամփուշտներու հետքերը կան: Միայն թէ այլեւս գոյութիւն չունին Խաչն ու Աքաղաղը, որոնք քրիստոնէութեան խորհրդանշաններն են: Ազգային Փրկութեան պատերազմի շրջանին այս եկեղեցին ալ իր ուժեղ կառոյցով տեղացի ժողովուրդին համար կարեւոր դեր մը խաղացած է իբր Թաքստոց: Եկեղեցիին ներքին մասն ալ աւելի վերջ կատարուած յաւելումներով կորսնցուցած է իր ամբողջ մասնայատկութիւնը: Այսօր եկեղեցին Մշակոյթի նախարարութեան պաշտպանութեան ներքեւ կը գտնուի եւ հոն քէրմէսներ կը կազմակերպուին, գեղարուեստական հանդէսներ կը սարքուին:

Ուրիշ քարաշէն կառոյց մըն ալ, որ եկեղեցիին հետ միաժամանակ կառուցուած էր, այժմ կը ծառայէ որպէս բանտ: Այս երկու քարաշէն կառոյցները, որոնք քաղաքին ամէն կողմէն տեսանելի են, դարերու դիմաց ապարէզ կարդալով կանգուն մնացեր են, բայց գաղթի հետեւանքով կառուցուած անշնորհք շէնքերու պատճառաւ այժմ կորսնցուցեր են իրենց նախկին փառքը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՐՑԱԽ

ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ - ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ ՍՓԻՒՌՔԻ ՕԳՆԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ

Հանրապետութեան նախագահ Լեւոն Տէր - Պետրոսեանի Յունաստան այցելութեան անդրադառնալով Յունիս 20-ի «Հայաստանի Հանրապետութիւն»ը կը գրէ թէ ան կարճատեւ կայք մը ունեցաւ նաեւ Սելանիկ, Հոն խօսելով հայ համայնքի ներկայացուցիչներուն, նախագահը ներկայացուցած է Հայաստանի ներկայ կացութիւնը, ըսելով որ դժուարութիւնները անցած են ու երկիրը բռնած է զարգացման ուղին: Ան ըսած է ի միջի այլոց. «վստահ եմ շատ շուտով մենք կարող ենք հոգալ նաեւ Սփիւռքի կարիքները: Մենք պէտք է օգնենք սփիւռքահայութեանը՝ պահպանելու իր լեզուն, իր մշակոյթը, իր դպրոցը»:

***

ԼՂՀ ՕՐԷՆՔԸ ԼԵԶՈՒԻ ՄԱՍԻՆ

«ԼՂ Հանրապետութիւն» օրաթերթին Յունիս 15-ի թիւով հրատարակուած է Մարտ 20-ին նախագահ Ռ. Քոչարեանի կողմէ ստորագրուած Լեզուի օրէնքը: Ըսելէ ետք թէ ԼՂՀ պետական լեզուն հայերէնն է եւ պաշտօնական լեզուն՝ գրական հայերէնը, օրէնքը կը շեշտէ թէ Հանրապետութիւնը կը նպաստէ Արցախի բարբառին գործածութեան, կը խրախուսէ անոր գիտական ուսումնասիրումը եւ անով ազգագրական ժողովածուներու հրատարակութիւնը:

ԼՂՀ-ի մէջ «օտարալեզու ոչ հանրակրթական ուսումնական հաստատութիւն բացառութեան կարգով կարող է հիմնել միայն ԼՂՀ կառավարութիւնը, խորհրդարանին համաձայնութեամբ»:

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 1 / 2)

ՀՅԴ ԳԵՐԱԳՈՅՆ ԺՈՂՈՎԻ ԱՌԱՋԻՆ ՆԻՍՏԸ

Յունիս 28-ին, գումարուած է ՀՅԴ.-ի Հայաստանի կազմակերպութեան Գերագոյն ժողովի առաջին նիստը, որուն մասնակցած են նաեւ հրաւիրեալ կարգ մը կուսակցութիւններու ղեկավարներ, ի շարս որոնց Աշոտ Մանուչարեան: Այս նիստին քննարկուած են կազմակերպչական բնոյթի հարցեր: Նախքան նիստին սկիզբը ՀՅԴ Հայաստանի պատասխանատու մարմնի անդամներէն Լեւոն Մկրտչեան «Արմէնփրէս»ի թղթակցին ըսած է. - «Արդարադատութեան նախարարութեան յայտարարութիւնից յետոյ յստակացուեց, որ այս ժողովները դիտւում են ոչ օրինական: Մենք հանդիպեցինք նախարարի հետ, մօտ երեք ժամ զրոյց ունեցանք եւ արդիւնքում պարզեցինք, որ մենք կանգնած ենք իրական փակուղու առջեւ: Օրէնքով սահմանուած է կասեցման հասկացութիւնը, բայց չի տրուած դրանից դուրս գալու մեխանիզմները: Կասեցումը փաստօրէն համարժէք է դառնում արգելմանը: Մենք հիմքում գտնում ենք, որ հարցը քաղաքական է եւ իր լուծումը կարող է գտնել ոչ թէ իրաւական որոնումների ճանապարհով, այլ քաղաքական միասնական համակարգով»:

***

ՍՆՆԴԱՄԹԵՐՔՆԵՐՈՒ ՎԱՒԵՐԱԳԻՐՆԵՐԸ ՊԱՐՏԱԴԻՐ

Հայաստանի մէջ 1997 Յունուար 1-էն պարտադիր կը դառնան վաւերագիրները սննդեղէնի գրեթէ բոլոր տեսակներուն համար, որքան տեղւոյն վրայ արտադրըւածներուն, նոյնքան ալ ներածուածներու պարագային: Մսեղէն, բանջարեղէն, պըտուղներ, շաքար, շաքարեղէն եւայլն, ինչպէս նաեւ ոգելից թէ ոչ ըմպելիներ, ծխախոտ, նաւթամթերքներ, դեղօրայք, խաղալիք, եւայլն կ'ենթարկուին օրէնքին:

***

ՃԱՏՐԱԿԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ ՆԱԽԱՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստան աշնան տեղի ունենալիք ճատրակի ողիմպիականներուն մասնակցելու համար առ այժմ դիմում ըրած են 110 երկիրներ: Ճատրակի միջազգային Դաշնակցութեան նախագահ Իլիումժինովի Երեւան այցելութիւնն ալ նախատեսուած է Յուլիս 3-ին: Կը սպասուի նաեւ ՖԻՏԷ-ի ներկայացուցիչներու խումբին այցելութիւնը՝ նախապատրաստական աշխատանքներուն ծանօթանալու նպատակով:

***

ԱԿԱԴԵՄԻԱՅԻ ՀԱՐՑԵՐՈՒՆ ՇՈՒՐՋ

Յունիս 21-ին, Ազգային Ժողովի նախագահ Բաբգէն Արարքցեան, ընդունած է Հայաստանի Ազգային Ակադեմիայի նախագահ, երեսփոխան Ֆադէյ Սարգսեանը: Անոնք քննարկած են Ակադեմիային հիմնական հարցերը եւ զարգացման առընչուող խնդիրներ: Շեշտուած է նաեւ Հանրապետութեան գիտական ներուժին աւելի արդիւնաւէտ ձեւով օգտագործման եւ գիտութեան մասին օրէնքին ընդունման անհրաժեշտութիւնը:

Ո՛Չ, ԻՐԱՒՈՒՆՔ ՉՈՒՆԻ

ՄԻՆԱՍ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

Գրական քննադատութեան կոչուած մարդը իրաւունք չունի՞ աննկատ ձգելու ենթահողի, ընկերային ու կենցաղային պայմաններու դերը, երբ արժեւորումը պիտի ընէ որեւէ գործի կամ անունի: - Կարելի՞ է անտեսել գրողին խրայատուկ խառնուածքն ու հակումները՝ ստեղծագործական որեւէ արարքի էութեան թէ ձեւին մէջ:

Գրականութեան խորք ու ձեւ տուող մղումներ կրնա՞ն նոյն ու նման ըլլալ բոլոր ժողովուրդներուն համար: Եւ եթէ հասարակաց ապրումներ, մտածողութիւն եւ զգայնութիւն կարելի չէ գտնել՝ անոնց զարգացումը կամ հոլովոյթը կրնա՞յ նոյն թափով ընթացք գտնել:

Այս հարցումը գոյութեան իրաւունք ստացած է նաե՛ւ մեր օրերուն, որովհետեւ քանդումի եւ ժխտումի տրամադրութիւն մը նկատելի է միջազգային գրական շարժումներու եւ նոր հոսանքներու ծանօթ օժտուած երիտասարդներու թէ խստակրօն երէցներու մօտ: Անոնք դըժգոհ են առհասարակ, երբ գրական բարձրակէտերէ սեւեռելով հայկական հին թէ նոր վաստակին՝ կը հաստատեն որ անցեալին պատկանող շատե՛ր «ժամանակավրէպ» դարձած են, իբրեւ զգայնութիւն թէ իմացութիւն, էութիւն թէ «թեքնիք»: Արդի մարդուն համար (կ՚ըսեն այս դատախազները) Ալիշանի մը, Մկրտիչ Պէշիկթաշլեանի մը, Նարպէյի մը, Թերզեանի մը, Տիւսաբի մը, Պէրպէրեանի մը, Պատկանեանի մը, Րաֆֆիի մը, Աղայեանցի մը, Դուրեանի մը, Զօպանեանի մը, նոյնիսկ Զօհրապի, Սիամանթոյի եւ Ահարոնեանի նման դէմքերու արձակին մէջ էանիւթ չկայ, իսկ ժամանակակիցներու դասուն մէջ հազի՛ւ քանի մը անուններ կը տոկան իբրեւ արժէք, - Շահնուր, Սարաֆեան, Թոփալեան, Որբունի, Շուշանեան, ու մերօրեայ անուններ...

«Նորութեան յառաջապահները չափանիշ ունին ներկան, - այսօ՛ըը: Նաե՛ւ գըրականութեան ընդհանրական ընթացքին եւ միջազգային հոլովոյթին անմիջական հանդրուանը՝ յառաջապահ իր դէմքերով. եւ կը զարմանան թէ ինչո՛ւ տակաւին կան ուրիշներ, որոնք արժէք կը գտնեն 1920 - 1980-ական տարիներու սերունդներուն մօտ՝ յաճախ անհաղորդ մնալով նորերու եւ նորագոյններու հանդէպ:

Գլխովին տարբեր պատկեր կը տեսնէք ժողովրդային զանգուածներու մօտ: Անոնք խրտչումի, վանողական տրամադրութեան ու թերահաւատութեան կեցուածք ունին նորերու եւ նորագոյններու գործին հանդէպ, եւ կ՚անտեսեն գրական արդի հոսանքներու վարուցանը: - Եթէ՛ հանրութեան եւ գրական կեանքի միջեւ անջրպետը օրէ օր կը խորանայ՝ պատճառներէն մէկը երկու ծայրայեղութիւններէ բխող իմացական եւ հոգեկան տարանջատումն է:

Երիտասարդ ու պատանի սերունդներ առհասարակ «Թռչող տրապէզ»ի մը վըրայ են. կը սուրան դէպի նոր գաղափարներ եւ հանգանակներ. կը պատռեն իրենց ազգային պատեանը եւ կը մտնեն ծաւալումի. կը սեւեռին համաշխարհային հորիզոններու, նոր ըմբռնումներու: Օրուան գիտական, գաղափարական եւ քաղաքակրթական մթնոլորտէն կը ծծեն իրենց աւիշը, հետզհետէ արմատախիլ դառնալով հայրական հողէն, տոհմական բունէն:

Իրենց իմացական կաղմաւորումը կը ստանան յառաջապահ հոսանքներէ, ակադեմական մասնագիտական կեդրոններէ: Ընտանիք, ազգային պատկանելիութիւն, առհասարակ հայ կեանք՝ դեր չունին:

Անհեթեթ չէ ենթադրել որ նո՛յն այս երիտասարդութիւնը քսան տարի ետք նոյնը պիտի չմնայ: Այսօրուան ամէնէն արմատական յեղափոխականն անգամ՝ նախ բարեշրջական, ապա պահպանողական պիտի դառնայ, երբ մազերու առաջին ճերմակին հետ կեանքի խսկական ճանաչումը ձեռք բերէ: - Բնախօսական երեւոյթ է:

Այն բոլոր «Նորութիւններ»ը, որոնց կը դաւանին այսօր՝ շուտ պիտի խամրին:

Մեզ հետաքրքրողը ա՛յն է սա պահուս՝ որ քննադատական իրենց կեցուածքին մէջ անոնք իրաւունք ունի՞ն ակնկալելու որ հայ գրագէտն ու գրողը, հայ գրականութիւնը առհասարակ, տարբեր կարենան ըլլալ՝ քան ա՛յն, ինչ որ են այսօր: Հրաժարին հողէն, երկինքէն, ծառէն, սարէն, սէրէն, ցաւէն, երազէն, տառապանքէն, յոյսէն, յուսաբեկումէն, պայքարէն, եւ ... փորձեն մտքի ու արուեստի, մերօրեայ պահանջներու ընդառաջել՝ իրենց ստեղծագործութիւնը վերածելու համար ապրող էջերու:

Ո՛չ, իրաւունք չունին:

Արժեւորումի կամ քննադատութեան ամէն փորձ՝ կը մեկնի երկու կէտերէ.

ԱՌԱՋԻՆԸ՝ օրուան գրական ուղղութիւններուն, իրագործումներուն, ձըգտումներուն ու որակին նկատառումով, տուեալ որեւէ գործի կշռադատումն է: կրնա՞յ, ուժը ունի՞ դարուն շունչն ու ոգին նկատելու: Պատասխանելու մարդկային ընդհանուր հարցերու: Իր էութեամբ ու գործով նոր ինքնութիւն մը կը բերէ՞: ճամբայ կը բանա՞յ:

ԵՐԿՐՈՐԴԸ՝ գրագէտին եւ իր գործին կշռադատումն է, ազգային իր ուրոյն իրականութեան մէջ: ժամանակ, միջավայր, կենցաղային պայմաններ, բարք, անհատական կեցուածք, ընկերային ազդակներ, գաղափարական հակումներ, հոգեկան տրամադրութիւն:

Առաջին կէտէն մեկնող ոեւէ քննադատ՝ կրնայ մեզ 40 - 50 տարի ետ տեսնել գրականութեան, արուեստի եւ մտքի ընդհանուր հոսանքներէն, ու տանիք բարձրանալ՝ պոռալու համար թէ հայ գրականութիւնը կէս դար ու աւելի ետ է ուրիշներէ. բայց նման հաստատումի մը մէջ ո՛չ քաջութիւն կայ, ո՛չ հերոսութիւն, ո՛չ ալ մանաւանդ քննադատական ողջմտութիւն:

Հայ գրականութիւնը չէ կարելի անջատել իր «ՀԱՅ»ութեան վերադիրէն, ո՛չ միայն ենթահողային առումով՝ այլե՛ւ բուն էութեան:

Այդ գրականութիւնը որքան ալ պատուաստուած ըլլայ ընդհանուր շարժումներէ, իր հոլովոյթը կ՚ապրի համահայկական կեանքի անդրադարձով. իր աւիշը կ՚առնէ Հայրենիքէն կամ Սփիւռքէն. կուտայ ո՛չ միայն մարդկայինը՝ այլե՛ւ ազգայինը. ուզենք թէ ոչ, սիրենք թէ ոչ, հաւնինք թէ ոչ: Անհատ գրագէտին հետ՝ հայ ընդհանրականութեան հոգին, տագնապանքը, երազները ու ձգտումները կը տրոփեն հոն:

Տարբեր ժողովուրդներու եւ տարբեր գրականութիւններու գրական - իմացական յառաջապահութիւնը ճանչնալ՝ իրաւունք չի տար ժխտելու կամ ուրանալու սեփական մեր ածուին բերքն ու հունձքը:

Ամէնէն հարուստ բերքողէն ամէնէն տիրական գրագէտը՝ վերջին հարիւր տարիներու արեւելահայ թէ արեւմտահայ վաստակին մէջ, - անկախաբար իր արժէքի կամ որակի մակարդակէն, վկայութիւն կը բերէ իրմէ՛ եւ Հայութենէն:

Ո՛չ ոք կրնայ զանոնք անջատել իրենց ժամանակէն՝ գոյութեան իրաւունքէ զուրկ հռչակելու համար...

«Հայրենիք»

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԻՆՉՈ՞Ի ԱՅՍՔԱՆ ՈՒՇԱՑԱՆՔ

Շատ երկար ժամանակէ ի վեր կը սիրէին զիրար, բայց կը վարանէին ամուսնանալ որոշելու: Ամէն կերպով կը համաձայնէին իրարու հետ, զիրար շատ լաւ ճանչցած էին անցնող սա տարիներու ընթացքին, իրարմէ գաղտնի՝ ոչինչ ունէին այլեւս, բայց իրենք ալ չէին գիտեր թէ ինչու կը վարանէին, ի վերջոյ որոշումի պահը հասաւ: Ամուսնացան: Լաւ հարսանիք մը սարքեցին: Ուրախացան եւ ուրախացուցին: Այդ օր, բազմաթիւ բարեկամներու ներկայութեան, կատակով ու երջանկութեամբ, նայեցան իրարու ու հարցուցին.

- Ինչո՞ւ այսքան ուշացանք արդեօք:

Ես պիտի ըսեմ որ որեւէ իմաստ չունէր այս հարցումը: Եթէ ուշացած չըլլային, եթէ աւելի կանուխէն համարձակութիւնը ունենային իրենց կեանքը մէկզմէկու կապելու, այսօր, ճիշդ նոյն ժամուն, թերեւս անոնք իրարու այսքան երջանկօրէն պիտի չնայէին, փոխանակ վերի հարցումը ուղղելու, թերեւս հարց պիտի տային.

- Ինչո՞ւ այսքան աճապարեցինք արդեօք:

Մինչեւ երբեք չեմ կրնար փրկել այն յաճախանքէն, թէ մարդիկ միայն իրենց ապրածը գիտեն, եւ որեւէ կարծիք չեն կրնար ունենալ իրենց չապրածին մասին: Այսօր ես ի՞նչպիսի վիճակ մը կ՚ունենայի եթէ քսան տարի առաջ փոխանակ աջ երթալու, ձախ գացած ըլլայի: Ո՛չ ոք պիտի կարենայ ունենալ այսպիսի անկարելի հարցումի մը պատասխանը: Ես գիտեմ թէ ինչպիսի վիճակ մը ունիմ այսօր աջ կողմէ ուղղութիւնը ընտրած ըլլալուս համար, բայց ստացածներէն ոչ մէկը կրնայ ինծի բացատրել թէ ո՞ւր հասած կ՚ըլլայի, եթէ հակառակը ընտրէի: Թուաբանական տարօրինակ ու անկարելի խնդիր մըն է այս, մէկ ծանօթով ու հազարումէկ անծանօթներով: Ո՛չ ոք քսան տարի ետ պիտի կարենայ երթալ, անգամ մըն ալ փորձելու համար միւս ճամբան, որպէսզի բաղդատութիւն մը կարենայ ընել երկու արդիւնքներուն միջեւ:

- Ինչո՞ւ այսքան ուշացայ:

- Ինչո՞ւ այսքան աճապարեցի:

Զղջումներու ու ափսոսանքներու շարք մըն է մարդուս ամբողջ կեանքը, ճամբաներու լաբիւրինթոսի մը մէջէն բռնած ընտրուած ճամբայ մը, որ դէպի անծանօթ կը տանի, Մարդուն ամէնէն մեծ արկածախնդրութիւնն է ճամբաներու այս թնճուկին մէջէն ճամբայ մը ընտրել: Եւ հարցը այն է որ մարդ չի կրնար ընտրութիւն մը չընել: Ընտրութիւնը պարտաւորութիւն է: Մարդ պարտաւոր է ընտրել, ընտրել՝ անվերադարձ կերպով, եւ ստանձնել կատարուած ընտրութեան ամբողջ պատասխանատուութիւնը:

Հոգեբանութեան մէջ օրէնք մը կայ որ կը կոչուի «փորձելու ու սխալելու օրէնք»: Եթէ անասուն մը ճամբաներու լաբիւրինթոսի մը առջեւ դրուի եւ եթէ ստիպուի որ ան ելքի դուռը գտնէ, պիտի սկսի փորձել սա կամ նա ճամբան: Ամէն անգամ որ անելի մը առջեւ մնայ, պիտի վերադառնայ ու ուրիշ ճամբայ մը պիտի փորձէ: Այս գործողութիւնը պիտի կըրկնուի մինչեւ որ պատահմամբ գտնէ այն միակ ճամբան որ զինքը մինչեւ դուռ պիտի տանի:

Անկասկած մենք ալ նոյնը կ՚ընենք երբ, օրինակ, թուաբանական խնդիր մը կը լուծենք: Նոյնը կրնանք ընել, երբ քանի մը ինքնաշարժերու մէջէն լաւագոյն կառքը ընտրել կ՚ուզենք: Նոյնը կրնանք ընել երբ երկու տեսակ խնձորէն մէկը գնել ու տուն բերել կ՚ուզենք: Կրնանք թուաբանական սա կամ նա գործողութիւնը փորձել մինչեւ որ լուծումը գտնենք, սա կամ նա կառքը քանի մը վայրկեան գործածել ու բաղդատութիւն մը ընել անոնց միջեւ, կամ հատ մը ուտել սա կամ նա խնձորէն եւ ստուգել թէ ո՞րն է աւելի համեղը:

Բայց կեանքի գլխաւոր շարժումներուն մէջ կրնա՞նք դիմել «փորձելու ու սխալելու» դրութեան: Ճիշդ է որ կեանքի մէջ ալ ունինք կուտակուած փորձառութիւն մը, որ ստեղծուած է սա կամ նա սխալը գործելէ ու այդ սխալէն դաս մը քաղելէ: Բայց կեանքի իրադարձութիւնները վերադարձ չունին շատ անգամ: Կարեւոր ու ճակատագրական ո՛չ մէկ շարժումի մէջ, սխալելու պարագային, կրնաս ետ վերադառնալ ու ծայրէն սկսիլ՝ կարծես թէ առաջինը չէր պատահած: Կրնաս ուրիշ շարժում մը փորձել, բայց առանց ետ վերադառնալու, ամբողջովին կրելով առաջին սխալ ընտրութեան հետեւանքները:

Մարդիկ իրենք զիրենք իրենց առօրեայ կեանքին մէջ հազար անգամ կը խաբեն, արտասանելով նախադասութիւններ, որոնք մխիթարական նախադասութիւններ ըլլալէ ուրիշ ո՛չ մէկ արդարացում ու հիմք ունին: Երանի՛ թէ աւելի առաջ ընէի, երանի՛ թէ այսքան չուշանայի, երանի՛ թէ տարբեր ճամբու մը հետեւած ըլլայի, երանի՛ թէ աւելի լաւ մտածէի, եւայլն: Այս նախադասութիւնները, որոնք այնքան յաճախ կը գործածուին սա կամ նա ձախողութեան կամ տրտմութեան առջեւ, որեւէ հիմք չունին, պարզապէս աւելի յաջող ուրիշ լուծումի մը կարօտը կը ցոլացնեն: Այն անձը որ «երանի թէ տարբեր ճամբու մը հետեւէի» կ՚ըսէ, բաղդատութիւն մը ըրած կ՚ըլլայ երկու ճամբաներու միջեւ, որոնցմէ մէկը իրական է եւ զինքը հոս բերած է եւ որոնցմէ միւսը անիրական է, գոյութիւն չունի, եւ յայտնի չէ թէ զինքը ո՛ւր պիտի տանէր:

Ռ. Հ.

ՄԱՐԴԱԲԱՆԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՄԱՐԴԿՈՒԹԻՒՆԸ «ՄԵԾԱՔԱՅԼ ՅԱՌԱՋԸՆԹԱՑ»Ի ՄԸ ԵՆԹԱՐԿՈՒԱ՞Ծ Է

Համադրեց՝ ՄԱՐԻՆԷ ՄԱՐՏԻՐԵԱՆ

Եթէ Ափրիկէն մարդկութեան օրօրոցն էր, ապա՝ Եւրոպան կենդանական մեր տեսակի պատանեկութեան շրջանի վայրն է, գէթ՝ ցարդ յաճախ այդպէս կարծուած է: Ըստ այս տեսութեան, 40 հազար տարի առաջ, երբ Փիզիքապէս արդի առաջին մարդ արարածները Եւրոպա հասան, անոնք յանկարծ մշակեցին բարդ եւ արդի մեր վարքը: Անոնք վերածուեցան վարպետ գործիքագործներու, քարայրներու նկարիչներու եւ այլազան լեզուներ խօսողներու: Այլ խօսքով՝ անոնք մէկ անգամէն ենթարկուեցան Մեծաքայլ Յառաջընթացի մը: «Կարծեմ ժամանակն է, որ հրաժարինք հին այս տեսութենէն», կ՚ըսէ «Ճորճ Ուաշինկթըն» համալսարանի աշխատակիցներէն՝ հնագէտ Ալիսըն Պրուքս:

Քանի մը տարի առաջ իսկ, Պրուքս պիտի չհամարձակէր այնքան ինքնավստահ կերպով արտայայտուիլ: 1988-ին, մինչ ան Զայիրի մէջ կը պեղէր Քաթանտա կոչուած Միջին Քարէ դարու վայր մը, Պրուքս եւ իր ամուսինը՝ հնագէտ Ճան Ելըն զարմանքով յայտնաբերեցին գեղեցիկ կերպով փորագրուած ոսկրեայ սայր մը: «Անմիջապէս կանգ առինք», կը վերյիշէ Պրուքս, «Նախ կարծեցինք, որ սխալ տեղ կը գտնուինք, որովհետեւ կը կարծէինք պեղել վայր մը, որ 40 - 50 հազար տարուան հնութիւն ունի, իսկ ոսկրեայ սայրերը այդքան հին չեն կրնար ըլլալ», կ՚աւելցնէ ան: Այդ ժամանակ, Եւրոպայի մէջ, նէանտերթալները տակաւին իրենց որսացած կենդանիներուն ոսկորները կտրել կը փորձէին սրածայր քարէ գործիքներով: Քաթանտայի մէջ գտնուածին բաղդատելի ոսկրեայ գործիքները Եւրասիոյ մէջ ի յայտ սկսան գալ 14 հազար տարիէն ոչ աւելի առաջ:

Սակայն, մինչ Պրուքս եւ Ելըն շարունակեցին պեղել Քաթանտայի շուրջ, Սեմլիքի գետի ափին մօտ գտնուող երեք ըլլուրները, անոնք աւելի մեծ թիւով ոսկրեայ նմանօրինակ գործիքներ գտան Միջին Քարէ դարու շերտին մէջ: «Յստակ էր, որ ոսկորէ սայրերը պատահմամբ հոն չէին ինկած, - կ՚ըսէ Պրուքս, - անոնց թիւը պարզապէս շատ մեծ էր»: Սակայն, մեծ էր թիւը Պրուքսի այն աշխատակիցներուն, որոնք սկեպտիկ կերպով մօտեցան այս յայտնագործութեան: Փաստելու համար, որ այսօրինակ յառաջացած գործիքներ Ափրիկէի մէջ կը պատրաստուէին Եւրոպայէն տասնեակ հազարաւոր տարիներ առաջ, Պրուքս կը գիտակցէր, որ պէտք է ճշդէր այդ գործիքներուն տարիքը քանի՛ մը տարբեր ձեւերով: Անցեալ հինգ տարիներուն ընթացքին, Պրուքս եւ իր աշխատակիցները զբաղած էին ճի՛շդ այդ գործով եւ անոնք վերջերս հրատարակած են իրենց ուսումնասիրութեանց արդիւնքը: Քաթանտայի գործիքները ո՛չ թէ 40 հազար տարեկան են, կ՚ըսեն ուսումնասիրողները՝ այլ 90 հազար տարեկան:

Այդ ատաղձէն հին գործիքներուն տարիքը հնարաւոր չէ ածուխի շողարձակման միջոցաւ ճշդել, հետեւաբար՝ Պրուքս եւ իր աշխատակիցները օգտագործած են աւելի փորձառական մօտեցումներ եւ միջոցներ: Օրինակ՝ գործիքներուն ճիշդ վերեւը գտնուող աւազի շերտի մը տարիքը ճշդելու նպատակով անոնք կիրարկած են thermoluminescence կոչուող գործընթացը, որուն ընթացքին, ջերմացուած էլեքթրոններու կողմէ արձակուած լոյսի շերտ մը ցոյց կուտայ, թէ աւազը որքա՞ն ատենէ ի վեր թաղուած է եւ էլեքթրոնները ի՛նչ ատաղձէ կուտակուած են աւազին նոր պարունակած նիւթերէն ներս: Անոնք նաեւ ճշդած են գործիքներուն մօտ գտնուած գետաձիի մը ակռան, օգտագործելով կուտակուած էլեքթրոններ հաշուող այլ գործընթաց մը, ծանօթ՝ electronspin resonance անուանումով:

Ուսումնասիրողները կիրարկած են տարիք ճշդող չորս տարբեր գործընթացներ, որոնք ըստ Պրուքսի, նոյն բանը ցոյց կու-

ՄԵՌԵԱԼ ԼԵԶՈՒՆ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՂՆԵՐ

...Լեհաստանի մէջ դասական լեզուներու ...ամսագէտ փրոֆէսէօր մը որպէս խօսակ...ական լեզու սկսած է գործածել հնդեւ...պական լեզուն, ան առանձին չէ մեռ...պական լեզու մը կենդանացնելու ջանքին ...մէջ: Կայ Օսրան կոչուած խումբ մըն ալ ... նոյնպէս կ'ուզէ եւրոպական լեզունե... այդ նախահայրը վերստին կեանքի ...ել: Խումբը 1954-ին հիմնուած է քանի ... ուսանողի կողմէ: 1960-ին պաշտօնա... լեզու ընտրուած է հնդեւրոպական լե...ն: Այսօր անդամներուն թիւը 200-ի ...ած է: 12 տարիէ ի վեր ձեռնարկած ... Լոծի համալսարանին մէջ հնդեւրոպա... լեզուի բառարանը պատրաստելու: ... օրէն լոյս կը տեսնէ առաջին հա...ը:

200 անդամներուն չուրջ տասնէն մէկը ...դեւրոպական լեզուն կը գործածէ որ... հաղորդակցութեան միջոց: Անոնցմէ ... մինչեւ տասնեակ հազարաւոր եզ... բառամթերքի տէր են: Մէկուն աղ...կը որ ամէնէն բնականոն կերպով լե... սորված է այդ շրջանակին մէջ, կ'ը... թէ սորված է ինչպէս լեհերէնը: Իսկ ... այդ լեզուով խօսք ուղղած է դասըն...ներուն, հասկցած է թէ ան միայն ...ին գործածութեան սահմանուած է: Օսրանեանները կը փորձեն նաեւ լեզուին ... արդի բառեր հնարել: «Թուիչք» ... բառ չինած են օդանաւին հա...: Թէեւ ընդհանրապէս չափազան... ջանք կը նկատուի ասիկա: Կ'ըսուի ... բան է ֆութպոլին հա... այդ լեզուով բառ յօրինել, երբ հնդ...պական լեզուն խօսող մարդոցմէ ոչ ... այդ խաղը խաղացած է:

ՔԱՂՀԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ

ՃՊԻՏ

...ազթաղը Վաչոյի հրաւիրեց տուն:
-Լաւ, ասաց Վաչոն, -- բայց ո՞ր ժա...մ, որ... ամուսինդ տանը լինի:
-Ամուսինս որ տանը լինի՝ էլ ղալդ ...ս է պէտք:

***

-Ո՞նց էք է՛:
-Լենինի պէս:
...
Մեռած ենք՝ թաղուած չենք:

***

...անութեան գզուչացնում է կնոջը.
-Լսիր, այսօր դիմացի խանութից ո... չառնես:
-Ինչո՞ւ:
-Մեր կչեռքով են այսօր աշխատելու:

... 80 - 110 հազար տարի առաջ, Քա...մայի մէջ կ'ապրէին արդի մարդ ա...ներ, որոնք կրնային բարդ գործիք... սեղծել: Ցայտնապէս, անոնք ձըկ...ներ էին, որովհետեւ պեղուած վայ... յայտնեցած է ձուկերու բրածոյացած ...ներով: Տակաւին, ձուկերու ոսկոր... ցոյց կուտան, որ անոնք բոլորն ալ ... տարիքի՝ չափահաս ձուկեր էին: ... կը հետեւցնէ, որ այս մարդիկը ... տարի Քաթանա կուգային եւ ի... գործիքները կը պատրաստէին ձու... չափահաս դառնալու եղանակին: ...օրինակ վարքը, երբ մարդ մը կը ...ծէ, որ վեց ամիս յետոյ ի՛նչ պիտի ...է, որովհետեւ դէպի Սիմլիքի դեա ...երթայ հսկայական ձուկեր որսալու հա..., - կ'ըսէ Պրուքս, - այնպիսի վարք ...է, որ ցարդ չէինք կարծեր, որ Ափրի... մէջ թէ այլուր, այդ ժամանակ այ... մարդոց կարողութեանց սահմաննե... մէջ էր»:

Պրուքս դեռ չէ յաջողած համոզել բո... սկեպտիկները: Սակայն, «նոյնիսկ ... բոլոր գիտնականները համաձայն ... 90 հազար տարուան գաղափարին, ... չէ, - կ'ըսէ ան: - 40 հազար տարին ... բաւարար է, որ անդրադառնանք, թէ ...րոպայի մէջ Մեծաքայլ Ցառաջընթաց ... չէ կայացած», կ'եզրակացնէ ան:

ՀԱԽԱՏԱՐԻՄ ԸԼԼԱՆՔ ՄԵՐ ԱՆՈՒՆՆԵՐՈՒՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ՄԱՂԹԱՆՔԸ ՎԱՐԴԱՊԵՏԱԿԱՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԵԱՆ ՏՈՒՉՈՒԹԵԱՆ ԺԱՄԱՆԱԿ

Յունիս 23-ին, Էջմիածնի Մայր Տաճարին մէջ, վարդապետութեան աստիճան շնորհուած է Վազգէն Աբեղայ Միրզախանեանի եւ Մովսէս Աբեղայ Մովսիսեանի: Այդ առթիւ, Գարեգին Ա. հետեւեալ խօսքերը ուղղած է նորընծայ վարդապետներուն:

***

Փառք եւ գոհութիւն Աստուծոյ, որ անգամ մը եւս մեզի շնորհեց՝ ըլլալ գործիքը Աստուածային շնորհքին, Սուրբ Հոգու ներգործութեան, որով այսօր մեր Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի երկու միաբանները՝ Վազգէն եւ Մովսէս աբեղաները, ստացան վարդապետական գաւազանի իշխանութիւն՝ քարոզելու Աստուծոյ խօսքը, համաձայն Հայաստանեայց Առաքելական Սուրբ Եկեղեցւոյ դաւանութեան եւ աւանդութեան:

Արարողութիւնը, Գրիգոր Տաթեւացիէն մեզի կտակուած, այնքան թելադրական էր, ներշնչողական, որ չեմ կարծեր, թէ կարիքն ըլլայ անոր բացատրութեան: Յատկապէս դուք, որ այս վայրկեանէն ետքը պիտի կոչուիք վարդապետք Եկեղեցւոյս Հայաստանեայց, *բառ առ բառ, զգացում առ զգացում, մտածում առ մտածում հետեւեցաք աղօթքներուն եւ Աստուածաշնչական ընթերցումներուն, դուք անդրադարձաք, թէ այսօր կը կոչուիք աւելի բարձր, նուիրական եւ պատասխանատու գործի՝ զԱստուած թարգմանել մեր ժողովուրդին կեանքի մէջ: Անկարելի բան է, որ զԱստուած թարգմանէք, եթէ դուք Աստուծմով ներթափանցուած չըլլաք: Չէք կրնար լոյս տալ, եթէ լոյս չըլլաք: Չէք կրնար սրբութիւն փոխանցել, եթէ սրբութեամբ այցելուած չըլլաք: Չէք կրնար իմաստութիւն փոխանցել, եթէ Աստուծմով դուք իմաստնացած չըլլաք: Մէկ խօսքով՝ քարոզութիւնը սոսկ բառի, խօսքի փոխանցում չէ, այլ կը նշանակէ ապրումով, գիտակցութեամբ, հոգիով Աստուծոյ խօսքին թարգմանը ըլլալ եւ ձեր կեանքն ու բարքն են այն, ինչ որ պիտի ըլլան դասագիրքը ժողովուրդին համար, դասագիրք, որուն մէջէն մարդիկ կարդան Աստուծոյ կեանքի դասը, ձեր կեանքի, ձեր բարքի, ձեր խօսքի եւ ձեր գիրի մէջէն: Ահաւասիկ չորս տուեալներ:* կեանք -- Ապրում, բարք -- յարաբերութիւն, խօսք, *համոզումին հարազատ արտայայտութիւն եւ* գիր, *որոնցմով պիտի փոխանցէք այն, ինչ որ Աստուծմէ կը ստանաք:*

Մեր երկու աբեղաները արժանի համարուեցան այսօրուան արարողութեան, որովհետեւ անոնք անցնող երկու տարիներու ընթացքին մեր Մայր Աթոռի եւ, առհասարակ, Հայ Եկեղեցւոյ աւանդութեանը համաձայն, իրենց վարդապետական աւարտաճառը պատրաստեցին: Մէկը՝ Վազգէն աբեղան ուսումնասիրեց Գրիգոր Տաթեւացիի «Գիրք Հարցմանց» եւ «Ոսկեփորիկ» մատեաններու հայրաբանական ակունքները, թէ ուրկէ Գրիգոր Տաթեւացին կը քաղէր իր գաղափարները Եկեղեցական Հայրերու գրականութեան մէջէն, եւ Մովսէս աբեղան պատրաստեց իր աւարտաճառը ութերորդ դարու հայ քրիստոսաբանական միտքն ուսումնասիրելով, յատկապէս երկու մեծ դէմքերու՝ Հայ Եկեղեցւոյ կարկառուն, մտքով հարուստ եւ կեանքով պերճախօս Յովհան Օձնեցիի եւ Խոսրովիկ Թարգմանչի գրութեանց մէջէն: Երեք ընթերցողներ անոնց աւարտաճառը կարդացին եւ, դրական զեկոյց տալով, իրենց արժանաւորութիւնը հաստատեցին: Եւ ահա անոնց վկայութեանց վրայ՝ այսօր մենք անոնց փափաքեցանք որպէս Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց այս տաճարին մէջ, առաջին անգամն ըլլալով, վարդապետական աստիճանի տուչութեան արարողութիւնը կատարել անձամբ:

***

Սիրելի կրտսեր եղբայրներ, մենք կ'ապրինք այնպիսի ժամանակներու մէջ, ուր կարծէք թէ բառերն սկսած են կորսնցնել իրենց վաւերականութիւնը եւ իրենց ճըշդապահութիւնը: վարդապետ, ուսուցիչ, քահանայ, հովիւ, եպիսկոպոս. *անուններ նուիրական, աստուածաշնչական, որոնք անձերով պիտի արտայայտուին, անուն ըլլալէ պիտի դադրին՝ անձ ըլլալու համար: Անձնաւորեալ բառեր են այս բառերը: Վարդապետ ես* կոչումով, *վարդապետ եղի՛ր* կեանքով: *Այն ատեն է, որ անունն եւ անձ կը նոյնանան, կը գեղեցկանան փոխադարձապէս: Գրիգոր Տաթեւացի, կոչուած է «վարդապետ եռամեծ», ինչո՞ւ համար, ոչ Գրիգոր անունին համար. իր կեանքի՛ն համար, իր բարքին համար, իր գործին համար: Ուսուցիչ ես, ուսուցիչ եղի՛ր եւ ոչ թէ ուսուցչի նման բան մը: Եղիր հարազատ դուն քեզի: Հովիւ ես, ժողովրդով զբաղէ: Ժողովուրդիդ բարիք ընելուդ մէջ տես փառքդ եւ կեանքիդ իմաստը: Արուեստագէտ ես, արուեստով արժեցուր ինքզինքդ: Ակադեմիկոս ես, հոգեկան իմացական ճառագայթումովդ արժեցուր: Անուն, տիտղոս դիրք արժէք չունին, եթէ երբեք անձնաւորեալ չըլլան:*

Մեր բոլորին կենսատիպարը գերազանց եւ անգերազանցելի, աստուածատիպ վարդապետը ըսաւ. «Ես եմ հովիւն: Ես եմ, որ իմ անձս կը դնեմ, իմ անձս կը զոհեմ իմ ոչխարներուն համար»: *Եթէ չես կըրնար, ի՞նչ իմաստ ունի հովիւ անունը քո անունիդ կցուած: Դատարկութիւն մըն է, անափառութիւն մըն է երբեմն: Այս պատճառաւ մանաւանդ, երբ կը տեսնենք, որ բառերն ազնուական սկսել են տժգունիլ, այսօրուան արարողութեամբը ես ի խորոց սրտի կ'աղօթեմ, որ* վարդապետ *բառը ձեր կեանքով եւ ձեր գործով լոյս զգենու, վառ գոյն առնէ եւ այլեւս չմնայ տժգոյն անուն, ձեւական արտայայտութիւն: Եւ ասիկա մենք կրնանք ընել միայն այն ատեն, երբ յարատեւ, շարունակական, հետեւողական ձեւով ի հաղորդութեան ըլլանք Աստծու հետ, Աստուածաշունչի ընթերցումով, մեր Հայրերու գրականութեամբ ներթափանցուելով եւ մեր ժողովուրդի կարիքներուն կրակը մեր անձերուն մէջ զգալով, որպէս տոչորող ուժագործութիւն: Երբ կը տեսնես ժողովուրդդ անօթի, հոգեկան սնունդի տեսակէտէն, ո՛չ ժամանակ կը խնայես ո՛չ հաճոյքդ կը նախադասես: Կ'ըլլաս ջուր, կ'ըլլաս կերակուր, կ'ըլլաս լոյս, կ'ըլլաս աղ, կ'ըլլաս խմոր. եւ մի՛ մոռնար, որ անով է, որ քո վարդապետութիւնդ եւ հոգեւորականութիւնդ կ'արժէցընես եւ այս տիտղոսը, որ արուեցաւ այսօր, արժանի տիտղոս կ'ըլլայ եւ ոչ թէ ձեւական անուն մը՝* աբեղայ *բառը փոխարկուելով* վարդապետ *բառին:*

Ամէն մէկ աստիճան Հայաստանեայց Եկեղեցիին մէջ նոր պարտաւորութիւն մըն է եւ նոր մղում մըն է: Այս ըմբռնումով պէտք է մօտենալ, այս հասկացողութեամբ պէտք է ընդառաջել եւ խոնարհութեան մէջ տեսնել ճշմարիտ մեծութիւնը: Եթէ մեծութեան ետեւէ վազես, այն ատեն է, որ կը փոքրանաս, եթէ խոնարհութեան մէջ երթաս դէպի ժողովուրդը, Աստուած քեզի կը բարձրացնէ: Եւ մենք հոգեւորականներս, փորձութեան մէջ ենք յաճախ՝ փառքին տուրք տալու եւ պարտքին նուազ տուրք տալու: Այս փորձութիւնը չմօտենայ ձեզի: Եւ եթէ մօտենայ, հեռացուէք, որպէսզի կարենաք այս սուրբ Աթոռին, այս նուիրական Աթոռին, որուն մէջէն անցան այնքան վարդապետներ, փառքը վառ պահէք: Արդեօք այստե՞ղ էր, այս խորանին վրայ, երբ Մովսէս Տաթեւացին նոր շունչ բերաւ, իր վարդապետութեամբ պայծառացուց սըրտերը միաբաններուն, եւ ժողովուրդը կենդանացաւ հոգիով, պայծառացաւ այս Աթոռը: Եղէք լոյսի շող մը, սիրելի եղբայրներս, ստուեր մի՛ բերէք այս սուրբ անունին: Ձեր անձով, ձեր կեանքով, ձեր վարքով, Աստուածապաշտութեամբ, եկեղեցական արարողութեանց կենդանի մասնակցութեամբ, Աստուածային Բանին քարոզութեամբ եղէք այնպէս, որ երբ մարդիկ ձեզի նային ու ձեզ լսեն, զԱստուած տեսնեն, մեր եկեղեցին կարդան ձեր անձերուն մէջէն:

Ահա թէ ինչ զգացումներով եւ ինչ մըտածումներով այսօր ես, որպէս հայրն այս միաբանութեան, կ'ողջունեմ ձեզ քաղցրագոյն սիրով ասկէ ետք, երբ ըսեն Մովսէս վարդապետ, Վազգէն Վարդապետ, *գիտցէք Աստուծոյ պարտքին քաղցըր լուծը ձեր վրայ եւ այդ լուծին, իբրեւ ձեր կողմէն ընդառաջում, ծառայութիւնը ընծայէք մեր ժողովուրդին, անսակարկ կերպով, անպայման մօտեցումով եւ անշահախնդիր ցանկութեամբ, զոհողութեան գիտակցութեամբ Աստուծոյ փառքին եւ մեր ժողովուրդի բարիքին եւ Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ բարեզարդութեան համար, յաւիտեանս յաւիտենից, ամէն:*

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Յունիս 23, 1996
Ս. Էջմիածին

ՁԱՅՆԵՐ — ԳԱՒԱՌԷՆ

ԱԼԵՔՍ ՊԵՐԼԵԱՆԻ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Նկարիչ Ալեքս Պերլեանի գործերը, առաջին անգամ ըլլալով, ցուցադրուեցան Մարսէյլ Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ հովուական եւ մշակութային Ս. Գրիգոր Կեդրոնի հանդիսասրահին մէջ, Յունիս 12-էն 23:

Իւղաներկ, փասթէլ, գծագրութիւն յատկապէս մելանի գործեր, վաթսունը - հինգ նկարներ որոնք կը ներկայացնեն Ալեքս Պերլեանի, 1989-*էն ի վեր կատարած աշխատանքին մէկ մասը ու արուեստին յատկանիշները:*

Ալեքս Պերլեանի նկարչութիւնը վրձինով, գունաւոր մատիտով կամ գրիչով պարզ եւ գունաւոր երկրաչափութիւն մըն է, խճանկար մը ուղղահայեաց սեւ գիծերով, հասարակ ձեւերով եւ լաւ սահմանագծուած: Կոր եւ ուղիղ գիծերը իրարու կը բախին եւ կը պատկերացնեն վերացական ձեւեր որոնց մեկնաբանութիւնը ազատ եւ լայն ընթացք կուտայ դիտողի երեւակայութեան, գալով բազմերանգութեան, կ'երթայ չեզոքուած գոյներէ մինչեւ զաղջ երանգներ առանց անցնելու նրբերանգներէ: Գոյներուն մէջ կը տիրապետեն սեւն ու գորշը: Ալեքս Պերլեանի գործերուն մէջ կայ շունչ մը, մարդուն շունչը կամ հոգեվիճակը որ բազմաթիւ եւ այլազան խաղերով կ'արտայայտէ ներքին տառապանք մը, անհանդստութիւն մը, անորոշ աշխարհ մը: Վերջապէս, դուցէ խոցոտուած, Հայ մը որ կ'ուզէ ապրիլ իր ներաշխարհին մէջ որուն ամբողջականութիւնը սակայն մեր աշխարհն է չարժուն, դժուար եւ երբեմն անհնար: Ալեքս Պերլեանի նկարչութիւնը առանձնայատուկ արուեստ մըն է որ իր յղացումը գտած է դարուն սկիզբը եւ որուն ամէնէն ներկայացուցչական դէմքն է նկարիչ՝ Փօլ Քլէ եւ ուրիշներ:

Ցուցահանդէսի բացումին ներկայ գտնուեցաւ եւ իր գնահատական խօսքը ըսաւ Շահէն Խաչատրեան Հայաստանի Ազգային Պատկերասրահի եւ Թանգարաններու տնօրէնը: Նոյնպէս, Ալեքս Պերլեան արժանացաւ Վիլլի Սարգսեանի՝ դաշնակահար եւ Երեւանի Կոմիտաս Երաժշտանոցի փրոֆէսէօր եւ ծանօթ ջութակահար Ժան Տէր - Մերկերեանի գովասանքներուն: Նկարիչը ներկայացուց Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ վարչութեան ատենապետ՝ Վիչէն Փարմաքսըզեան: Ալեքս Պերլեան ծընած է Հալէպ: Վկայուած է Վենետիկի Գեղարուեստից Ակադեմիայէն, չորս տարուան ուսանողական շրջանէ մը յետոյ: Ապրած է Պէյրութ մինչեւ 1976 *եւ ապա հաստատուած Փարիզ ուր բազմիցս անձնական ցուցահանդէսներ սարքած կամ հաւաքական ցուցահանդէսներու մասնակցած է: Մարսէյլի այս ցուցահանդէսը ունէր նաեւ մարդասիրական նպատակ մը, քանի կազմակերպուած էր յօգուտ Ֆրանսայի Հայկական Հիմնադրամին:*

Ցուցահանդէսի իրագործման եւ կազմակերպութեան մէջ Սարգիս Պետրոսեան բերաւ իր անսակարկ աշխատանքն ու նըւիրումը:

Ցուցահանդէսի ծիրին մէջ, տեղի ունեցաւ դասախօսութիւն մը՝ «Հայաստան, մարդը եւ իր ստեղծագործութիւնը» խորագրով, նուիրուած առաւելաբար հայկական ճարտարապետութեան եւ մանրանկարչութեան, պատկերազարդուած ու հարստացած նկարներու լուսարձակումով: Դասախօսն էր՝ Յովհաննէս Զէփիչեան:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

«UGAB - 90»

A l'occasion de la célébration de son 90ème anniversaire, l'UGAB organise un grand

Gala de Bienfaisance

au profit des *TABLES DE L'UGAB*, en Arménie

le Vendredi 18 Octobre à 20 heures

au Pavillon Dauphine - 75016 Paris

P.A.F. : 750 Frs

Rens. : 45 20 03 18 / 42 27 12 26.

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

N'oubliez pas votre 15 AOUT

à Saint - Raphaël

au HOME ARMENIEN

avec

Marten YORGANTZ

1954 ——— 1996

PÈLERINAGE ANNUEL
42ème Anniversaire
ST-GRÉGOIRE à TALLARD

1954 ——— 1996

Une messe sera célébrée selon le rite de l'Eglise Apostolique Arménienne

ՏԱՐԵԿԱՆ
ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ
ԹԱԼԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ

Dimanche 15 Septembre

sous l'égide du Conseil Diocèsain de l'Eglise Apostolique Arménienne du Midi de la France et le concours de l'Association Culturelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes

Sous la Présidence de **MGR LAGRANGE, évêque de Gap**, et de **MGR DARON GEREJIAN, Vicaire Général des Arméniens du Sud de la France,**

le Rév. Père VARTAVAR KASPARIAN célébrera la messe à 10 heures 30, en présence du Clergé de Tallard et de ses environs.

La messe sera chantée par la Chorale de l'Eglise **Serpotz Tatéos-Bartoughiméos** à 13 heures Un repas fraternel réunira les pèlerins dans la Salle Polyvalente de Tallard, en présence des autorités religieuses et civiles.

Des autocars, suivant le nombre des inscrits, seront mis à la disposition, pour des personnes qui ne peuvent se rendre par leurs propres moyens.

Départ à 7 heures précises

Pour tous renseignements et réservations s'adresser :

- **MARSEILLE** - Cathédrale Arménienne du Prado, Tél. : 91 77 84 70.
- **SAINT-ANTOINE** - Eglise Saint Tatéos Tél. : 91 65 56 75 M. Tashan Tél. : 91 65 54 45.
- **BEAUMONT** - Eglise Saint Grégoire L'Illuminateur, Tél. : 91 93 13 50.
- **CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE** - Tél. :91 93 30 08.
- **TOULON - ABRIS CLUB** - Tél. : 94 27 10 51.
- **Pour toutes autres régions - Ass. Culturelle des Arméniens de Gap** - Tél. : 92 51 71 80 (heures de repas) 92 51 00 87.

Prix du Trajet de Marseille	
Aller-retour seul	100 Frs
Repas seul	120 Frs
Aller-Retour et repas compris	220 Frs

Pour la vente d'objets demander l'autorisation à l'Association de Gap.

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

A l'occasion de la réalisation de l'Exposition

ARMENIE - Des origines au IVe siècle

La M.C.A. d'Alfortville organise

Un Voyage à NANTES

les Samedi 20 et Dimanche 21 Juillet

— *Transport par autocar*
— *Pension complète en Hôtel (samedi)*
— *Visite guidée de l'Exposition*
— *Dimanche au bord de l'Océan*
— *Participation aux frais : 500 F.*

Renseignements et inscriptions auprès de la Direction de la M.C.A.

***

1976-1996
M.C.A. 20ème

En Octobre prochain, la M.C.A. d'Alfortville fêtera le 20ème anniversaire de l'INAUGURATION DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

LE CENTRE DE VACANCES DE LA CROIX ROUGE ARMENIENNE

Encouragés par le succès des vacances d'été 1995, cette année encore, nous mettrons à la disposition des Mères Arméniennes, la cuisine et la salle de restaurant du Centre balnéaire de la Croix Rouge Arménienne de Normandie du 7 Juillet au 29 Août.

Les places étant limitées, veuillez nous contacter dès à présent pour profiter de l'air iodé tonique de la Manche.

Pour retenir les chambres téléphoner: 39. 85. 36. 53

Après le 7 Juillet au Centre de Vacances (16) 31. 21. 77. 63

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կը խնդրէ նկատի առնել իր յառաջիկայ համերգը որ տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, Նոյեմբեր 30-ին, Փարիզ, Opéra Comique — Salle Favart-*ի մէջ:*

Ցայտագիրը յատկացուած է Կանաչեանի եւ Ափրիկեանի գործերուն:

---

l'Ecole

TEBROTZASSERE

1, Bd du Nord — LE RAINCY

vous invite à sa

Soirée Karaoké

le Samedi 6 Juillet à partir de 20 h 30

Venez nombreux vous amuser, vous détendre dans une ambiance conviviale et chaude

Réservez très vite au : 43 81 01 72.

ECOLE FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3EME INCLUSE

- Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
- Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
- Théâtre, informatique;
- Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
- Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

DATE A RETENIR

NAVASART à Marseille

Les 4 Sections de la Croix Bleue des Arméniens de France - région Marseille, demandent à toutes les associations de prendre en considération la date du SAMEDI 19 OCTOBRE en soirée.

Plus amples renseignements ultérieurement.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R.C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

Fête Champêtre à Bellefontaine

La Croix Bleue des Arméniens de France vous invite à sa grande fête champêtre à la Colonie de Bellefontaine (Jura)

le Dimanche 14 Juillet

Buffet — Bar — Animation par les colons — Ambiance arménienne — Surprises

Venez très nombreux à ce rendez-vous de la communauté arménienne de France et d'ailleurs.

Pour tous renseignements, veuillez contacter la C.B.A.F.: 48 24 46 57.

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Յուլիս 6, տօն է Սրբոց Երկոտասան Առաքելոցն Քրիստոսի եւ Պօղոսի Երեքտասանեորորդ Առաքելոյն:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

GRANDE FETE CHAMPETRE
Khanassor

à l'initiative
de la F.R.A. Daschnagtsoutioun,
Groupe Arghoutian
et la participation de la Croix Bleue,
Section Ter-Davtian de Chaville.

Buffet — Animation — Surprises

Au Parc «Bon Repos» de Viroflay près de la Place Louis XIV, Nationale 10.

le Dimanche 7 Juillet

Recueillement sur la tombe de l'un des héros de cette bataille le PRINCE ARGHOUTIAN.

Heure de rassemblement 13 *h, au cimetière de Chaville.*

Venez nombreux pour partager le souvenir de cet événement historique.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section *Grenoble*

FETE DE KHANASSOR
à Sassenage

La F.R.A. Dachnagtsoutioun
La F.R.A. Nor Seround
et la F.R.A. Badanis

vous convient à passer une agréable journée de détente dans une chaleureuse ambiance arménienne, pour marquer la clôture de l'année scolaire de l'Ecole Arménienne de la Croix Bleue

CELEBRER LA FETE DE KHANASSOR
le Dimanche 7 Juillet

dans le merveilleux cadre du Parc de l'Ovalie à Sassenage à partir de 11 heures (proximité de Grenoble)

- ► *Animation: Concours de nardi (tavlou)*
- ► *Des tables et des chaises seront à votre disposition*
- ► *Un bar pour vous rafraîchir et un buffet de spécialités arméniennes, sans oublier, bien sûr, nos traditionnels khorovadz.*

Après un passage triomphant dans les trois principales villes de France en compagnie des orchestres *Navasart* de Paris et *Kéram* de Marseille, l'ensemble de musique traditionnel arménien *Spitak* de Lyon, sera parmi nous pour nous faire vivre à travers la musique et le chant, la richesse du patrimoine musical arménien.

La troupe de danse de *Spitak* sera également présente et se produira au grand complet dans ses somptueux costumes folkloriques arméniens.

Nous aurons également le plaisir d'accueillir la chanteuse *Sévan Garabedian* qui après avoir enchanté le public à la fête régionale du 28 Mai, nous fera vibrer au son de sa voix exceptionnele.

***

Colonie de Bellefontaine

Le Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France informe qu'il reste des places disponibles à sa Colonie de Bellefontaine (Jura) pour le mois d'Août 1996.

Inscrivez vos enfants auprès de la section la plus proche de votre domicile ou auprès du Conseil d'Administration : Tél. : 48. 24. 46. 57.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 4
JEUDI
4 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

71րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 18.888 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 71e ANNEE — N° 18.888

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Փտած Բան Մը Կայ Դանիոյ Թագաւորութեան Մէջ

Ապականութիւնը, այս օրերուն, այնքան օդին չի վերաբերիր որքան իշխանութեան գլուխ եկած մեծամասնութեան մը խաղացած դերին «գործերուն» մէջ, եթէ կարելի է այսպէս թարգմանել ինչ որ տարիներէ ի վեր մկրտուած է՝ լէ զ'աֆէռ:

Իրաւունքի պետութիւն, Ֆրանսայի գծագրած պատկերը, ի մասնաւորի Թիպերիի զոյգին յարկապաժինին վերաբերեալ, առնուազն անընդունելի է: Եւ հետաքրքրական է նկատել որ բոլորին «խիղճը հանգիստ» է, սկսելով Արդարադատութեան նախարար՝ Ժագ Թուպոնէն, որ վարանիր նոյնիսկ յայտարարելէ թէ դերը չէ կարծիք ունենալ դատական ... մերժումին վրայ, ընկերակալու Ալֆէն դատաւորին կատարած խուզարկութեան առեն...: Ընկերվարականները, ընդդիմադիրի իրենց դերը արժեւորելով ծանր յարձակումներ կ'ընեն, ինչ որ աւելի կշիռ կ'ունենար եթէ նոյն գործերը գործած չըլլային, անցեալին, երբ իրենց ձեռքն էր իշխանութիւնը եւ նոյն ձեւով թաղուեցան կարգ մը անախորժ հարցեր, ինչպէս Ուռպա-ի կեղծ հաշուեցոյցերը որոնք թոյլ տուած էին ելեւմտական օժանդակութիւն բերել կուսակցութեան: Այսօր, իրաւացի է որ պահանջեն արդարադատութեան եւ կառավարութեան յստակ բաժանումը որպէսզի առաջինը պահէ իր անկախութիւնը, բայց, պէտք է նկատել որ տասնեւչորս տարիներու ընթացքին լայնօրէն ժամանակ ունէին կիրարկելու այդ անհրաժեշտ փոփոխութիւնը եւ չըրին:

Այս, սակայն, չարդարացներ այսօրուան իրադարձութիւնները որոնք կը ցուցնեն միայն թէ ի՛նչ աստիճանի փտած է քաղաքական աշխարհը: Հին օրերուն, ... խնդրոյ առարկայ անձեր եթէ ... ալ չըլլային, լռելեայն կը ... հրապարակէն: Բոլորովին տարբեր է, այսօր, պատկերը: Մարդիկ որքան յանցաւոր են այնքան աւելի անպատկառ կը դառնան, ճիշդ է որ մեթոտներն ալ կ'օգնեն «հերոսացնելով» յանցապարտները, լայն տեղ տալով անոնց յայտարարութեանց: Օրինակները ծանօթ են:

Ժ. Թիպերիի բնակարանին մէջ գտնուած են փաստաթուղթեր, կնոջը մտերիմ օրագիրը եւ այս ամբողջը, փոխանակ ... մնալու, մանրամասնօրէն տեղ կը գտնէ մամուլին մէջ: Տիկին Թիպերի 200 հազար ֆրանքի «աշխատավարձք» մը ստացած է պատրաստելու համար 20 էջնոց ուսումնասիրութիւն մը Ֆրանսախօսութեան վրայ եւ ասիկա կը յայտնուի այն օրը, երբ ամսական նուազագոյն աշխատավարձքը Ֆրանսայի մէջ 0.5%-ի բարելաւում մը կը կրէ հասնելու համար ...8 ֆրանքի...: Մնաց որ Պ. Թիպերի ալ այս ամբողջը շատ բնական կը գտնէ:

Ներքին նախարարն ալ, քանի մը օրուան խորհրդածութիւններէ ետք, նոյնքան բնական կը գտնէ որ դատական ոստիկանութիւնը չհնազանդի - ինչ որ իր պարտականութիւնն է - դատաւորին, ընթացք մը որ վրդոված է նոյնիսկ մեծամասնութեան դէմքեր ինչպէս՝ Տէվէճեան, Լամասուր, Ս. Վէյլ եւ ուրիշներ:

Նիրաք, ընտրապայքարի առեն, աժան - ... բաշխուած անհամար խոստումներու կարգին, խոստացած էր նաեւ «երաշխաւորն ըլլալ պետութեան անկողմնակալութեան եւ արդարութեան անկախութեան»: Երեւոյթը տարբեր է եւ իշխանութիւնը դարձած է երաշխաւորը թաղուած «գործերու»: Այս պատկերը չէ գոր Ֆրանսա պէտք է տար աշխարհին, այլ խօսքով՝ այն տպաւորութիւնը որ փտած բան մը կայ Դանիոյ թագաւորութեան մէջ:

«ՅԱՌԱՋ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ՓԱՍՈՔ-Ը ԱՌԱՆՑ ՓԱՓԱՆՏՐԷՈՒԻ

Յունաստանի Ընկերվարականներու պարագլուխն ու երկրին տասնամեայ վարչապետ Անտրէաս Փափանտրէուի մահը յուզում պատճառեց նոյնիսկ իր հակառակորդներուն: Ճիշդ է որ վերջին տարիներուն կարգ մը խնդիրներ աժգունեցին քաղաքական դէմքի իր տիպարը, բայց ոչ ոք յարմար կը դատէ զանոնք յիշել այսօր: Իր ժողովրդականութեան մէկ պատճառն է այն որ ան յաջողած է քաղաքական ասպարէզը եւ պետական կառոյցը բանալ կեդրոնի եւ ձախակողմեան ուժերու:

Ժողովուրդը զինք կը կոչէր պարզապէս Անտրէաս. բազմութեան հետ հաղորդակցութեան ու երկխօսութեան դժուար հասասրելի ձիրքի մը տէր էր ան: 1964-էն 1980 թշնամի յայտարարուելէ ետք ամերիկեան սպասարկութիւններու կողմէ, յաջողեցաւ «Միացեալ - Նահանգներու լաւագոյն բարեկամներէն մէկը» դառնալ, Նախագահ Գլինթընի իսկ խօսքերով: Իրեն համար դժուար չէր անակնկալ շարժումներու մարտավարութիւն մը կիրարկել ու չէզոքացնել հակառակորդը: Պատմութիւնը պիտի որոշէ թէ այս յատկանիշերը բաւարա՞ր են զայն հեռատես ու իտէալի տէր պետական ղեկավար նկատելու, թէ ան պիտի յիշուի որպէս իրատես ու պատեհապաշտ կուսակցապետ մը:

Փափանտրէուի մահը զուգադիպեցաւ իր կուսակցութեան համագումարին նախօրեակին: Այդ համագումարին կը սպասուէր որ փոխ - կուսակցապետի դիրքին համար ճակատէին Ներկայի վարչապետը որ չափաւոր եւ արդիական կը նկատուի եւ Ներքին նախարարը որ ծանօթ է որպէս ժողովրդային եւ ազգայնական տիպար: Փափանտրէուի մշտական կողմնակիցները կը յուսային որ ան փառաւոր ելոյթով մը զօրացնէ երկրորդին դիրքը: Անոր մահը Փասոքի երկընտրանքներուն դէմ առանձին ձգեց կուսակցականները, որոնք առանց իրեն պէտք է դիմագրաւեն դժուարութիւնները: Անոնց գլխաւորն է փաստը տալ թէ կուսակցութիւնը կրնայ գոյատեւել նաեւ առանց իր հիմնադիր ու հռչակաւոր դէմքին:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼՖԷՆ ԴԱՏԱՒՈՐԻՆ կատարած խուզարկութիւնը Ժ. Թիպերիի բնակարանը բաւական նիւթ հայթայթած է դատաւորին բացած քննութեան համար: Հոն գտնուած են շարք մը փաստաթուղթեր, Տիկին Թիպերիի մտերիմ օրագիրը ուր ան կը գանգատի որ իր ամուսնոյն բարեկամները՝ «Շ. եւ Ժ.» (իմա՝ Շիրաք եւ Ժիւփէ) զինք լքած են, նաեւ տեղեկագիր մը որու համար Տիկին Թիպերիի 200 հազար ֆրանք ստացած է եւ որու շատ անորոշ բնոյթը կը շեշտուի մամուլին կողմէ: Խուզարկութեան այս յայտնութիւնները լրած են, առաջին անգամ, «Լը Մոնտ» (Յուլիս 3) եւ նոյն օրուան «Ֆիկառօ»ն:

ԹՈՒՐՔ ԲԱՆԱԿԸ 22 Քիւրտեր սպաննած է Յուլիս 2-ին զինուորական գործողութիւններու ընթացքին:

ԿՐԵՄԼԻՆԻ մամուլի սպասարկութեան մէկ բանբերը հերքեց այն շշուկները ըստ որոնց Ելցին մեռած է, շեշտելով թէ այդ լուրերը կապուած են «սակարանային չահագործումներու»: Լուրը հաղորդուած էր իտալական Ռեթէ Քուաթրօ կայանէն, Յուլիս 2, ժամը 19.30-ին, աղբիւր ունենալով մամուլի ռուսական գործակալութիւն մը:

ԽՐՈՒԱԹԻԱ Եւրոպայի Խորհուրդի անդամ դարձաւ, այն պայմանով սակայն, որ յարգէ Տայթընի համաձայնագիրը: Խրուաթիա 40-րդ անդամն է Խորհուրդին:

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Սահմանադրական Ատեանը որոշեց որ օտար Հրեաները որոնք որպէս ստրուկ օգտագործուած են Նացիներու կողմէ Բ. աշխարհամարտի ընթացքին, պիտի կարենան ոչնչատապէս հատուցում պահանջել: Սահմանադրական Ատեանը, այս որոշումով, դէմ կ'արտայայտուի Պոնի դատարանին վճիռին: Ան մերժած էր 8.700-էն 22.200 մարք վճարել Աուշվիցի 22 արգելափակեալներու որոնք այդ դիմումը կատարած էին:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ կառավարութիւնը կրնայ արգիլել ամիանթի գործածութիւնը, իրբեւ հետեւանք հրապարակուած տեղեկագրին: Նախատեսուած է 2000 մահ 1996-ի ընթացքին:

ԵՐԵՒԱՆԷՆ ՀԵՌԱՏԻՊ ՓԱՐԻԶ

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 2 / 3)

ԵՐՐԵԱԿ ԺՈՂՈՎ ԱՇԽԱԲԱԴԻ ՄԷՋ

Յուլիս 2-էն 4 Աշխաբադի մէջ տեղի կ'ունենար Հայաստանի, Իրանի եւ Թիւրքմէնստանի հերթական հանդիպումը, Արտաքին Նախարարներու մակարդակով: Նախատեսուած էր առեւտրատնտեսութեան, փոխադրութեան, ուժանիւթի, զբօսաշրջային, հաղորդակցութեան եւ այլ մարզերու մէջ համագործակցութեան հարցերու քննարկում, ինչպէս նաեւ շարք մը փաստաթուղթերու ստորագրութիւնը:

***

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՄՕՏ

Յուլիս 1-ին նախագահ Լ. Տէր - Պետրոսեան ընդունած է Եւրոպայի Խորհուրդի Կովկասի հետ յարաբերութիւններու գծով պատգամաւորական պատուիրակութիւնը, որ շրջան կ'այցելէ ծանօթանալու համար տեղւոյն ընկերա - տնտեսական եւ քաղաքական իրավիճակին, ինչպէս նաեւ ուսումնասիրելու՝ կովկասեան Պետութիւններուն հետ գործակցութիւնը աշխուժացնելու միջոցներ: Նախագահը յատկապէս նշած է որ Հայաստանի իշխանութիւններուն հետապնդած քաղաքականութիւնը ունի որպէս առանցքային գլխաւոր սկզբունքներ՝ ժողովրդավարական իրաւական Պետութեան մը կառուցումը, ազատ շուկայի տնտեսութեան անցումը, ազատ արտաքին տնտեսական քաղաքականութիւնը եւ բարիդրացնութեան յարաբերութիւններու հաստատումը դրացի բոլոր երկիրներու հետ:

***

«ՄՏԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ» ԶՕՐԱՎԻԳ Լ. ՏԷՐ - ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

«Մտաւորական Հայաստան» Միութեան (ՄՀՄ) երկրորդ համագումարին միութեան վարչութիւնը, մարզային կազմակերպութիւնները եւ անդամները միաձայնութեամբ որոշած են նախագահական ընտրութեան զօրավիգ կանգնիլ Լ. Տէր-Պետրոսեանին: Միութեան նախագահ Յ. Թոքմաճեան բացատրելէ ետք այս որոշումին պատճառները, շեշտը դրած է նորանկախ Պետութեան զարգացման եւ ամրապնդման գործին մէջ մտաւորականութեան կարեւոր դերին վրայ:

***

ՏԻԳՐԱՆ ՄԵԾԻ ԳԱՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Տիգրան Մեծի գահակալութեան 2090-ամեակին առթիւ Հայաստանի Պատմութեան Պետական Թանգարանին մէջ կը բացուի ցուցահանդէս մը, ուր կը ներկայացուին հայկական հնագոյն Պետութիւններուն առնչուող նիւթեր:

***

«ՇՈՒՇԻ» ԼՐԱՏՈՒԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆ

Երեւանի մէջ հիմնուած է «Շուշի» լըրատուական համագործակցութեան կեդրոնը, որու գլխաւոր նպատակն է կամուրջ հանդիսանալ Հայաստանի եւ ԼՂՀ-ի միջեւ: Կեդրոնը ռուսերէն կը հրատարակէ շաբաթական տեղեկագիր մը՝ ԼՂՀ-ի հանրային-քաղաքական եւ տնտեսական կեանքին նուիրուած: Կը յուսայ գործակցութեան սերտ կապեր հաստատել Հայաստանի լրատու գործակալութիւններուն եւ թերթերու խմբագրութիւններուն հետ:

***

ՆՈՐ ՈՒՍՈՒՄՆԱՇՐՋԱՆԻ ԴԱՍԱԳԻՐՔԵՐԸ

Հայաստանի Գիտութեան եւ Լուսաւորութեան Նախարարութիւնը հաստատած է ուսումնական նոր տարուան հանրային դպրոցներու համար նախատեսուած ցանկը, որ կը բաղկանայ 133 դասագիրքերէ: Կարելի կ'ըլլայ զանոնք ապահովել կամ դպրոցներուն միջոցաւ, կամ ալ գրախանութներու: Նախատեսուած են նաեւ յատուկ կարգադրութիւններ կարօտեալ ընտանիքներու զաւակներուն համար:

***

Ռ. ԴՐԱՄԲԵԱՆԻ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՑՈՒՑԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երեւանի Ազգային Պատկերասրահը իր հիմնադիրներէն մէկուն՝ Ռուբէն Դրամբեանին նուիրուած է նոր ցուցահանդէսը, ուր կը ներկայացուին եւրոպացի, ռուս եւ հայ դասական հեղինակներու ստեղծագործութիւններ՝ բոլորն ալ Երեւան հասած անոր ջանքերով: Ռ. Դրամբեան Պետրոգրադի ռուսական թանգարանին մէջ պաշտօնավարած տարիներուն յղացած է Հայաստանի մէջ ազգ. պատկերասրահ մը ստեղծելու գաղափարը, որ իրագործուած է 1925-ին: Դրամբեան այդ թուականէն սկսեալ 26 տարիներ շարունակ վարած է պատկերասրահի տնօրէնի պաշտօնը եւ մեծ վաստակ ունեցած անոր հարստացման մէջ: Ան հեղինակ է նաեւ հայ կերպարուեստի ծանօթ վարպետներուն նուիրուած բազմաթիւ գործերու, ինչպէս եւ հմուտ մանկավարժ:

***

ԼՂՀ՝ ԿԵՆՍԱԹՈՇԱԿՆԵՐՈՒ ՕՐԷՆՔԸ

ԼՂՀ-ի Ազգ. Ժողովի արտակարգ նիստին առաջին ընթերցումով ընդունուած է «քաղաքացիներու պետական կենսաթոշակով ապահովութեան մասին» օրէնքը: Անով կը սահմանուին պետական կենսաթոշակի իրաւունքին առնչուող իրաւական, տնտեսական եւ կազմակերպչական խնդիրները եւ կ'երաշխաւորուին իւրաքանչիւր քաղաքացիի իրաւունքները՝ ծերութեան, հաշմանդամութեան կամ ապրուստը ապահովող անձին կորստեան պարագաներուն:

ԱՆԿԱԽՈՒԹԻՒՆԸ ԹՇՆԱՄԻ՞ ԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

Հայաստան Խորհրդային Միութեան այն հանրապետութիւնն էր որ առաջնակարգ տեղ կը գրաւէր գիտութեան ոլորտին մէջ, նկատի առած՝ բնակչութեան թիւի ու այլ մարզերու համեմատականներ: Այս իրողութեան մէջ, գրեթէ ամէն մարդ գիտէր թէ կային բաւական ուռուցիկ աւելորդութիւններ ալ, բայց, անուրանալի միջին մը գոյութիւն ունէր որ բաւական էր ազգային հպարտութիւն զգալու: Գիտութեան մարզին մէջ Հայաստանցի գիտնականներու, փորձագէտներու յաջողութեան ամէն մէկ լուր կը խթանէր նաեւ յառաջդիմասէրի, գիտութեան լոյսի սիրահարի առաւելապէս մե՛ր կողմէ մեզի շռայլուած մակդիրները: Այս մասին ամէն մէկ արձագանգ հետը կը բերէր պատմական առընչութիւններու վերյուշ մը. կ'ոգեկոչուէին Գլաձոր, Շիրակացի, Ամիրտովլաթ, եւայլն:

Այդպէս ալ պիտի շարունակուէր դեռ երկար ժամանակ հաւանօրէն եթէ անկախութիւնը շատ մը ուրիշ բաներու հետ իրականութիւնը ընդունելու պարտադրանքը չբերէր գիտական բնագաւառին ալ: Պէտք է ըսել որ խորհրդային շրջանի յաջողութիւնները որքան հայկական հանճարի մը աւանդական վարկածին, նոյնքան եւ արդիւնք էին ոչ անպայման հայկական աղբիւրներէ տրամադրուած միջոցներու: Ինչպէս ամէն ոլորտ, գիտականն ալ այդ շրջանին «կը վայելէր» պետական հովանաւորութիւն: Այդ բնագաւառին կառոյցները, տրամադրած միջոցները լայնօրէն կը գանցէին Հայաստանեան կարելիութիւնները: Առով կը բացատրուի արձանագրուած յաջողութեան մը արժանաւոր հեղինակին հետ պարագայական գոյութիւններու բազմութեան ներկայութիւնը, ամէն անկիւն, ամէն դիրքի վրայ:

Այսօր, արմատապէս փոխուած է կացութիւնը: Հետզհետէ աւելի յաճախ կը կարդանք, կը լսենք գիտական կեդրոններէ, կամ անոնց մտահոգութեամբ հրնչած ահազանգներ: Այդ կեդրոնները կ'ընդգրկեն համալսարաններ, հետազօտական, ուսումնասիրական հաստատութիւններ, ակադեմական բաժիններ, եւայլն: Բոլորն ալ տագնապի մատնուած են: Տագնապ որ բազմամակարդակ երեւոյթ է, սակայն կ'ամփոփուի իրական աշխարհին հետ յանկարծահաս շփումին բախումով: Ինչպէս խորհրդային միւս հանրապետութիւններուն, Հայաստանի եւս գիտական համակարգը մէկ օրէն միւսը ինքզինք գտաւ 70 տարուանէն ամբողջովին տարբեր պայմաններու մէջ: Այդ պայմանները կը վերաբերին թէ՛ նիւթականին, թէ մարդկային ուժի հարցերուն: Քիչ թէ շատ դիւրութեամբ ձեռք ձգելի լայն միջոցներ չկան այլեւս որոնք կարելի ըլլար ձեռք ձգել ոչ այնքան արդար վաստակով, որքան՝ քաղաքական հաւատարմութիւններով, կամ վերին տրամադրութիւններու յարդանքով: Այսօր մէկուն կամ միւսին շնորհուած տիտղոսներ, աստիճաններ ոչինչ կը բերեն դարմանելու համար համալսարանի մը, կամ ակադեմական մասնաճիւղի մը տագնապը: Թէեւ, հաւանօրէն հինէն մնացած սովորամոլութեամբ, որոշ յոյս ներշնչող հասցէներ կը շարունակեն պատիւներու արժանանալ:

Այս լայնածաւալ հարցին մասին բաւական իրապաշտ մօտեցումով գրուած յօդուածի մը տեղ տուած է Յունիս 18-ի «Ազգ»ը: Էջը կը կրէ Վեաչեսլաւ Յարութիւնեանի ստորագրութիւնը: Ան կը ներկայանայ որպէս քաջատեղեակ մէկը հայկական գիտութեան իրողութեան: Կ'ըսէ թէ մինչեւ իսկ այդ իրողութիւնը հոգեվարքի վիճակի մէջ նկատողներ կան: Տեղ կուտայ կրթութեան ու գիտութեան նախարար Վ. Գնունիի արտայայտութեան թէ Գիտութեան ակադեմիան կրնայ միայն քանի չափ գիտահետազօտական հիմնարկ պահել, կ'աւելցնէ թէ նոյնիսկ ատիկա բաւարար չէ գիտական կեանքը կենդանի պահելու երբ թէ՛ հետազօտութեան մարզերը եւ թէ աշխատողներու թիւը կարեւոր չափով պիտի կրճատուի:

Այս կարգի հաստատումներու ետին կանգնած է դրամական հարցը. գիտութեան մարզի աշխատողներուն տրուած 2 - 6 հազար դրամը նոյնիսկ չի բաւեր երթեւեկին, ուստի անոնք ամիսը քանի մը օր միայն կրնան երթալ իրենց հիմնարկը: Իսկ ամէն մէկ բնագաւառի եղած յատկացումը հազիւ կը բաւէ գործածուած ելեկտրականութեան եւ ջուրին փոխարժէքը վճարելու: Վ. Յարութիւնեան կը գրէ թէ հիմնարկներ բաց պահելու միայն ծառայող պիւտճէներով ոչինչի կարելի է հասնիլ եւ թէ նպատակը ինքնաբաւ հիմնարկներ ունենալն է «ինչպէս թելադրում են Միջազգային հիմնադրամը եւ Համաշխարհային դրամատունը»: Մտածել թէ որքան դժուար, ուղղակի անկարելի բան է որ գիտահետազօտական կեդրոն մը, կամ դպրոց մը ինք կարենայ իր պիւտճէն հաւասարակշռել, կը մղէ եզրակացութեան թէ անհրաժեշտ են արմատական փոփոխութիւններ:

Այս իրականութեան մէջ դեր կը վերագրուի թէ՛ ներկայի իշխանութիւններուն, եւ թէ երէկուան, կ'ըսուի օրինակ. «ոչ ոք չի կարող ժխտել այն փաստը որ շատ շատերն ապրում էին ոչ թէ գիտութեան համար, այլ գիտութեան հաշուին»: Այս մատնանշումին կը հետեւին մտքեր թէ «գիտական օճախները (հիմնականում հովանաւորչութեամբ) արհեստականօրէն ուռճացուել էին: Այդ երեւոյթը յատկապէս ակնյայտ էր պատմաբանասիրական, տնտեսագիտական, կենսաբանական, բժշկական, եւայլն, ասպարէզներում, որտեղ անհրաժեշտ էր եղածի 20 - 30 տոկոսը»: Աւելորդութեան մասին ամէն մարդ կը համոզուի երբ կարդայ տրուած թիւերը: Փոքրիկ Հայաստանին համար 156 գիտահետազօտական հիմնարկութիւն՝ 22 հազար գիտաշխատողով եւ 18 - 20 հազար սպասարկող անձնակազմով, շատ շատ չէ՞, արդարեւ: Հասկնալի է որ երբ Հայաստանեանը մաս կը կազմէր միութենական գիտական համակարգին ու կը սնանէր այդ ոլորտին կեդրոնացած փինանսաւորումով, աւելորդները խանգարող տարր չէին նկատուեր: Կամ պատճառ չկար անոնց այդ հանգամանքին անդրադառնալու:

Կէս - կատար, ամուլ վիճակով մը վերապրելու պատրանքին տեղ «բուն մահը» նախընտրող կեցուածքով, յօդուածագիրը կը գրէ. «մահով աւարտւում է երեւոյթը եւ ծնունդ է առնում մի նոր երեւոյթ, նոր գաղափար, նոր նախաձեռնութիւն, ինչը բացառւում է անդամալոյծ կարգավիճակի դէպքում»: Որպէս «ամէն չարիքէ ծնող բարիք» ան կ'ըսէ թէ ներկայիս գիտական մարզի անձնակազմին շուրջ 30%-ը մնացած է միջին հաշուով. այդ պատճառով դատարկ շէնքեր կան, աշխատանոցի կազմածներ որոնք կը ժանգոտին, եւայլն: Այդ պայմաններով ամէն մէկ հիմնարկէ շատ մասնակի աշխատանքներ փինանսաւորելով անիմաստ է պահել անցեալի բազմազանութիւնը: Ուստի անհրաժեշտ է անյապաղ միացնել գիտահետազօտական հիմնարկները, եթէ իշխանութիւնները միտք ունին բան մը փրկելու:

Միւս կողմէ, այնպէս կը յայտնուի որ հիմնարկներու ղեկավարները տարբեր մօտեցումներ ունին. կը սպասեն փինանսաւորումի յանձնաժողովին դէմ իրենց բողոքներուն քննութեան արդիւնքներուն: Այլ խօսքով՝ անոնք կը յամառին անկարելին շարունակելու փորձը: Աւելին. կան անհատ գիտնականներ (ընդհանրապէս աւագ սերունդի) որոնք սեփական գոհացում գտնելու մղումով «գիտութեան աւերակների վրայ ակադեմիաներ են ստեղծում եւ նորանոր միջոցների յայտ ներկայացնում պետութեանը, թէպէտ ոչ մի շօշափելի հետազօտութեամբ չեն զբաղւելու, դրանով իսկ նսեմացնելով եւ պառակտելով Գիտութեան ակադեմիան»: Եւ ըսել որ յօդուածագիրը այս թուումին մէջ մոռցած է վերապրումի հոգ չէ թէ հեռաւոր յոյսերով Սփիւռքին նետուած կամուրջները. սա կամ նա ակնկալութեամբ Սփիւռքէն արժանաւորներու հետ անարժաններու շռայլուած տիտղոսները որոնք երբեմն բաւական երգիծական գոյներ կ'ունենան...: Անշուշտ այդ երգիծանքին մէջ անուրանալի է սփիւռքեան տիպարներու ալ կարեւոր մասնակցութիւնը:

Ամէն պարագայի, կատակի աննշան փակագիծ մը իսկ չթոյլատրելու չափ լուրջ է նիւթը: Անհրաժեշտ է որ պատկան իշխանութիւնները առանց այլեւայլի վճռեն ու անցնին շօշափելի քայլերու, որպէսզի աւելի երկար առեն չվրիպի ողբերգականին ու երգիծականին փրկարար միջինը:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՐՕՆՔ ՀՌՉԱԿՄԱՆ 1700-ԱՄԵԱԿԻՆ

Յունիս 14 - 16, 1996-ին, Փարիզի Մայր Տաճարին մէջ տեղի ունեցաւ եռօրեայ խորհրդակցական գիտաժողով, հովանաւորութեամբ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի եւ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս՝ Ն. Ս. Օ. Տ. Տ. Արամ Ա.ի: Խորհրդակցական Գիտաժողովի բոլոր նիստերը տեղի ունեցան նախագահութեամբ Գարեգին Ա. Վեհափառ Հայրապետի: Գիտաժողովին ներկայ էր նաեւ Կ. Պոլսոյ Պատրիարք՝ Նորին Ամենապատուութիւն Տէր Գարեգին Արքեպիսկոպոս Գազանճեան: Արամ Ա. Կաթողիկոս սոյն գիտաժողովին անձամբ ներկայ չկարողացաւ գտնուիլ, քանզի ի պաշտօնէ պարտաւորեալ կը մասնակցէր Լիբանանի մէջ գումարուող միջազգային համաժողովի մը, որուն ընթացքին պիտի քննարկուէր Երուսաղէմի ներկայ իրավիճակը: Ժողովին ներկայ էր նաեւ Երուսաղէմի Հայոց Պատրիարքի ներկայացուցիչը:

Գիտաժողովի բացման աղօթքէն յետոյ Գարեգին Ա. ներկաներուն ներկայացուց ժողովին կողմէ քննարկուելիք նիւթերու ուղեցոյցը: Այնուհետեւ ժողովի ընթացքը ղեկավարել յանձն առին Գործադիր Մարմնի զոյգ ատենապետներ՝ Գերաշնորհ Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Գրիգորեան, Կեդրոնական Եւրոպայի եւ Շուէտի Հայրապետական Պատուիրակ, եւ Գերաշնորհ Տ. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Աշճեան, Հիւսիսային - Ամերիկայի Արեւելեան Թեմի Առաջնորդ, որոնք միասնաբար ներկայացուցին ու բացատրեցին ժողովին կողմէ քննարկուելիք օրակարգի նիւթերուն մօտեցման եղանակը:

Խորհրդակցական Գիտաժողովի նպատակն էր մասնակից գիտնականներէն քաղել գաղափարներ՝ լաւագոյնս ոգեկոչելու համար Հայոց քրիստոնէութեան դարձը, 301 թուականին: Կաթողիկոսն ու զոյգ Ատենապետները յստակացուցին կամ մատնանշեցին այն միտքը, որ 2001 թուականը ոչ միայն Հայաստանի քրիստոնէութեան դարձի 1700-ամեակն է, այլ մանաւանդ՝ անով քրիստոնէութեան առջեւ կը բացուի երրորդ հազարամեակի առաջին դարի առաջին տարին: Աւելին, 301 թուականով կը նշուէր ոչ միայն Հայոց դարձը քրիստոնէութեան, այլեւ կը սկսէր յաջորդաբար ծնունդ առնող ազգային եկեղեցիներու շարքը, որով եւ կը տարածուէր նոր հաւատքը: Այս իմաստով, 1700-ամեակը կը ստանայ առաւել կարեւորութիւն, հետեւաբար, Հայաստանեայց Եկեղեցին ճանչցուած ըլլալով որպէս առաջին ազգային եկեղեցին, այս տօնակատարութիւնը ձեռք կը բերէ առաւել մեծ նշանակութիւն ու հետաքրքրութիւն քրիստոնէական յարանուանութեանց մօտ, միաժամանակ անոնց ներշնչելով օրինակներ՝ իրենց մօտ կատարելի ոգեկոչումներու:

Գործադիր Մարմինը, գլխաւորութեամբ իր ատենապետներու, խորհրդակցական ժողովի մը հրաւիրեց աւելի քան քառասուն գիտնականներ ու մասնագէտներ, աստուածաբաններ ու հոգեւորականներ Միացեալ - Նահանգներէն, Գանատայէն, Անգլիայէն, Ֆրանսայէն, Պելժիքայէն, Իտալիայէն, Գերմանիայէն, Աւստրալիայէն, Լիբանանէն, Երուսաղէմէն, Իրանէն եւ Հայաստանէն, որոնց մէջ ներառնուած են նաեւ հայագիտական գլխաւոր ամպիոններու ղեկավարները: Ժողովին իրենց մասնակցութիւնը կը բերէին նաեւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի անդամները, ինչպէս նաեւ մէկ ներկայացուցիչ պետական յանձնախումբէն, հաստատուած Հանրապետութեան Նախագահ Լեւոն Տէր - Պետրոսեանի կողմէ, ոգեկոչելու համար 1700-ամեակը: Խորհրդակցական խումբը կը ներկայանէր, կիսով չափ, ոչ - հայ գիտնականներ, քոյր եկեղեցիներու ներկայացուցիչներ:

Խորհրդակցական Գիտաժողովը կազմակերպողները զեկուցումները խմբաւորած էին ըստ հետեւեալ 5 գլխաւոր նիւթերու.

1. – «Քրիստոնէութեան 2000-ամեակ եւ 1700-ամեակ՝ քրիստոնէութեան հռչակման, որպէս Հայաստանի պաշտօնական կրօն»: Նիւթի քննարկման ղեկավարներ էին փրոֆէսոր Պեռնար Ութիէ եւ Տենիս Փափազեան:

2. – «1700-ամեակը որպէս միջազգային երեւոյթ. ցուցահանդէսներ, գիտաժողովներ եւ այլ ծրագրեր»: Նիւթի քննարկման ղեկավարներ էին Տոքթոր Փաթրիք Տօնապետեան եւ փրոֆէսոր Ժան - Փիէր Մահէ:

3. – «Գիտական հրատարակութիւններ նուիրուած 1700-ամեակին»: Նիւթի քննարկման ղեկավարներ էին փրոֆէսոր Րոպըրթ Թոմսըն եւ Նինա Կարսոյեան:

4. – «Ուխտագնացութիւններ»: Նիւթի քննարկման ղեկավարներ էին Գեղամ Գեւոնեան եւ Յովնան Արք. Տէրտէրեան:

Կեդրոնական Վարչութիւնը գիտաժողովի սկզբնաւորութեան շեշտեց, որ խորհրդակցութեանց նպատակն է ստեղծել կարծիքներու ու մտքերու փոխանակման հնարաւորութիւն: Բնականօրէն, առաջին օրը դարձաւ վկայութիւն մը բազմաթիւ գաղափարներու եւ թելադրութեանց ներկայացման, որուն մէջ իրենց գործօն մասնակցութիւնը բերին Նորին Սրբութիւնը եւ ներկայ հոգեւորականութիւնը:

Կեդրոնական Վարչութեան զոյգ ատենապետները, դիւրացնելու եւ կամ արդիւնաւորելու համար հաւաքը, ստեղծեցին հինգ ենթայանձնախումբեր, որոնցմէ իւրաքանչիւրին պարտականութիւն տրուեցաւ ներկայացնելու ծրագիր մը: Առաջին խումբ քննարկման նիւթ՝ «1700-ամեակի հոգեւոր բնոյթ», ղեկավարներ՝ փրոֆէսորներ Վիգէն Կիւրոյեան եւ Մա. Ֆրէտ Րիխթեր: Երկրորդ խումբ քննարկման նիւթ՝ «Համաժողովներ եւ խորհրդաժողովներ». ղեկավար՝ փրոֆէսոր Րիչըրտ Յովհաննէսեան: Երրորդ խումբ «Միջազգային Ցուցահանդէսներ»: Ղեկավարներ՝ տոքթոր Փաթրիկ Տօնապետեան եւ փրոֆէսոր Տիգրան Գույումճեան: Չորրորդ խումբ «Հրատարակութիւններ» ղեկավարներ՝ փրոֆէսոր Րոպըրթ Թոմսըն եւ Նինա Կարսոյեան: Հինգերորդ խումբ «Ուխտագնացութիւններ». ղեկավարներ՝ Յովնան Արքեպիսկոպոս Տէրտէրեան եւ Գեղամ Գեւոնեան:

Ենթայանձնախումբերու ղեկավարները որոնք ներկայացուցին իրենց մանրամասն տեղեկատուութիւնները, ոչ միայն անդրադարձան խորհրդակցական գիտաժողովին, այլեւ ներկայացուցին յստակ ուղեգիծ յառաջիկային կատարուելիք աշխատանքներու կամ ծրագրերու առընչութեամբ: Ներկայացուած տեղեկատուութիւնները պիտի հրապարակուին այդ նպատակի համար նախատեսուած պաշտօնաթերթի մը մէջ: Այստեղ կը ներկայացնենք միայն ամփոփումը՝ յառաջիկային հրապարակելի նիւթերուն:

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ԱՄՓՈՓՈՒՄՆԵՐ

Առաջին խումբ – «Հոգեւոր Բնոյթ 1700-ամեակի»: Տեղեկագրող՝ փրոֆէսոր Վիգէն Կիւրոյեան,

1. – Անհրաժեշտութիւն՝ պատրաստելու աստուածաբանութեան քննական-վերլուծական թեքստ մը, որուն ուսումնասիրութեան նիւթը պիտի ըլլայ բարքերու (էթոս), ազգայնականութեան եւ հաւատքի հարցերու փոխ-յարաբերութիւնը:

2. – Անհրաժեշտութիւն՝ սահմանելու արդի իրականութեան մէջ Հայ քրիստոնէական ինքնութիւնը, ինչպէս նաեւ եկեղեցւոյ կեանքին հետ առընչուող հիմնական մտածելակերպը:

3. – Վերոյիշեալ առաջին եւ երկրորդ կէտերու լոյսին տակ Հայ Եկեղեցին պէտք է հանդէս գայ համընթաց ու համերաշխ ներկայ աշխարհի էքիւմենիք շարժման եւ իր որոշակի մասնակցութիւնը բերէ քրիստոնէական էքիւմենիք աշխատանքներուն:

4. – Անհրաժեշտութիւն՝ հովուական ձեռնարկումներու, որոնց պարտականու-

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ԱՇԱԿԵՐՏԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍԸ

Յունիս 23-ն էր. «Դպրոցասէր Տիկ-նանց Վարժարան»ի դաշտահանդէսի օրը: Նախորդ գիշեր անձրեւած էր: Առաւօ-տուն բոլորին աչքերը ուղղուած էին դէ-պի երկինք: Արդեօք ի՞նչ անակնկալ պի-տի ընէր արեւը: Հրաւիրուած էր, սակայն արդեօք պիտի ըլլա՞ր հանդիսութեան... : Շատ գործ կար ընելիք: Խնամակալու-թեան ժրաջան անդամուհիները, իրենց ընտանիքներով լծուած էին աշխատանքի: Երփներանգ ծածկոցները արդէն փռուած էին սեղաններու վրայ, ծառերու եւ վրան-ներու տակ: Հանդէսին ժամը կը մօտե-նար: Քանի մը ընտանիքներ եկան, վեր-ջապէս ուրիշներ ալ:

Ժամը 11·30-ին օրուան յայտագիրը սկսաւ գործադրութեան դրուիլ: Ման-կապարտէզի մանուկները, մէյ - մէկ թու-ղթէ ծաղիկներու վերածուած՝ բռնեցին իրենց տեղերը, մանկապար-տէզի բեմին վրայ: Ամէն ոք կը սպասէր Տիկին Անահիտ Սարգիսեանի ազդանշա-նին: Դաշնակի զարկերուն հետ մանուկ-ները իրենց մանկական քաղցր ձայնով սկսան երգել:

Ի՜նչ խանդավառութեամբ կ'երգէին բո-լորը միաբերան, թնդացնելով մանկա-պարտէզի սրահը: Ժողովուրդին հրճուան-քը անսահման էր իր գագաթնակէտին, ի տես այս մատղաշ երեխաներուն: Նոյն թա-տերաբեմին վրայ յաջորդեցին արտասանու-թիւններն ու պարերը: Ծափահարութիւն-ներու տարափին տակ բաշխուեցան ծա-ղիկ կարգի վկայականները, Տիկին Նա-թալի եւ Օրիորդ Նաթալիի ձեռքով:

Ժամը 12·30-ին ճաշի պահն էր: Խորո-վածին բոյրը բռնած էր չորսդին: Ջերմ մթնոլորտի տակ անոնք կ'ուտէին ու կը խմէին:

Ժամը 13·30-ին, մանկապարտէզի սրա-հին մէջ Սէ - Ը 2-ի աշակերտները ներ-կայացուցին պզտիկ թատերգութիւն մը, Յովհաննէս Թումանեանի «Խօսող Ձուկը»: Սէ - ԷՄ 3-ի աշակերտները ներկայացու-ցին Ուիլիըմ Սարոյեանի մէկ թատեր-գութենէն հատուած մը:

Խնամակալութեան Նախագահուհի՝ Տի-կին Ժանին Վարդանեան ըսաւ իր խօսքը, նոր տարեշրջանին համար մաղթելով բա-րօրութիւն եւ նորանոր յաջողութիւններ:

Տիկին Վարդանեանի խօսքին յաջորդեց վարժարանին նոր տնօրէնուհիին՝ Տիկին Զապէլ Փարէ - Զատիկեանի խօսքը: Ան ըսաւ թէ ինք թէեւ ծանօթ չէ շրջանակին բայց շուտով պիտի ստեղծէ մտերմութիւն մը՝ շրջապատին մէջ եւ իր աշխատանքը ի սպաս պիտի դնէ վարժարանին վերելքին եւ յաջողութեան ի խնդիր:

Տնօրէնուհիին կը յորդը՝ Պր. Հայկ Սար-գիսեան հայերէն լեզուով ըսաւ քանի մը խօսք, վստահեցնելով որ փոխանցման շրջանը շուտով պիտի անցնի եւ բոլոր դժուարութիւնները մօտաւոր ապագային մէջ յաղթահարուած պիտի ըլլան:

Գեղարուեստական բաժինը սկսաւ վար-ժարանին երգչախումբով, ղեկավարու-թեամբ՝ Պր. Հայկ Սարգիսեանի: Բեմին վրայ շարուած էին Սէ - Փէ, Սէ 1, Սէ 2 կարգերու աշակերտները, որոնք յաջոր-դաբար երգեցին «Դպրոցասէր»ի քայլեր-գը, «Նապաստակի երգը», «Խուտուտ - Մուտուտ», «Շողեր Ջան», «Հաննիք - Նիննար» երգերը: Իսկ Տիկին Անահիտ Սարգիսեանի պատրաստութեամբ Սէ կարգի պզտիկները երգեցին «Լոնտոն Պրիճ իզ ֆոլինկ տաուն» անգլերէն երգը:

Վազգէն Աւետիսեան մեծ խանդավա-ռութեամբ մեներգեց Հայաստանի հիմնը: Սէ - 2 կարգի աշակերտուհի Թալին Պա-քալօղլու արտասանեց ֆրանսերէն լեզ-ուով:

Ժամը 15·30-ին բեմին վրայ տեղ գրա-ւեցին Սէ - ԷՄ 1, Սէ - ԷՄ 2, կարգերու աշակերտները: Երգեցին «Իմ չինարի եարը», «Սարերը Ծաղկեցին» մենակա-տարողութեամբ Մարիճա Մարգարօղլուի եւ Պօղոս Սարգիսեանի, «Ալագեազ», «Խնկի Ծառ» մենակատարողներն էին Անա-յիս Պոյրազ եւ Րաֆֆի Մահտեսեան, «Փոքրիկ Ջիւորը», «Շընկը - Մընկը» երգը՝ պատրաստութեամբ Անահիտ Սար-գիսեանի: Սէ - ԷՄ 1 կարգի աշակերտնե-րէն Պօղոս Սարգիսեանը ֆրանսերէն լեզ-ուով արտասանեց «Այբբենարան» ոտանա-ւորը, իսկ Սէ - ԷՄ 2 կարգի աշակերտու-հիներէն Անայիս Սանսոնէթթի սրինգի վրայ նուագեց «Կտոր մը երկինք» մեղե-դին:

Սէ - ԷՄ 1 կարգին կողմէ կատարուե-ցաւ խմբական արտասանութիւն մը, Լե-ւոն Շանթի «Վեր» քերթուածէն հատուած մը:

Վեցերորդ դասարանի աշակերտներէն Գլէմանթին Պաքալօղլու, Կարօ Կարա-պետեան եւ Գրիսթէլ Եայլա մեծ ապրու-մով եւ հասկցողութեամբ արտասանե-ցին Ժագ Յակոբեանէն, Վահան Թէքէեա-նէն եւ Մուշեղ Իշխանէն քերթուածներ. - «Խօսէ հայերէն», «Հայու հոգին», «Հայ լեզուն»:

Երգչախումբին կողմէ երգուեցան «Գա-ցէք տեսէք» երգը եւ Կարպիս Ափրիկեանի հեղինակութենէն «Սասունցի Դաւիթ» օրաթորիոյէն հատուած մը:

Այս բոլորը մեծ խանդավառութեամբ եւ յաջողութեամբ կատարուելէ ետք, գեղարուեստական բաժինը վերջացաւ Միշլին Արսլանեանի պատրաստած հե-զաճկուն Հայուհիներու եւ Հայորդիներու հայկական խմբապարերով:

Հուսկ մրցանակաբաշխութեան ժամը հասաւ: Վերջացող ուսումնական տարե-շրջանին լաւ աշխատող եւ լաւագոյն ար-դիւնք տուող աշակերտներ վարձատրուե-ցան մրցանակներով, իրենց դասարանին պատասխանատու ուսուցիչներու կողմէ:

Պարտէզին անկիւնը ծառերու տակ սե-ղաքը շարունակեցին զանազան զուարճա-լի խաղերով իրենց բախտը փորձել:

Օրը հասած էր իր վախճանին, սեղան-ները, պնակները եւ շիշերը կը պարպը-ւէին: Ժողովուրդը կամաց - կամաց ցրը-ւեցաւ, իրեն հետ տանելով հաճելի օր-ուան մը գեղեցիկ տպաւորութիւնը:

Կ'արժէ չեշտել որ այս յաջող աշակեր-տական դաշտահանդէսին յայտագիրը կազմուած էր միայն ու միայն վարժարա-նին աշակերտութեան կողմէ:

Կեցցէ՛ Դպրոցասէրը,

Վարձքը կատար բոլոր աշխատողնե-րուն:

ՆԵՐԿԱՅ ՄԸ

...ինը պիտի ըլլայ համապատասխանե-...ել կամ ներդաշնակել մշակոյթի դըր-...երումները հաւատքի կեանքին հետ, ...ըր այն վայրերուն մէջ ուր հայ եկե-...ցին կ'ապրի ու կը գործէ:

...ն. - Անհրաժեշտութիւն՝ ձեռնարկելու ...աստոյ հանգանակը բացատրող համա-...ռ հրատարակութիւններ, մասնաւո-...պէս երիտասարդներուն համար, ինչ-...պէս նաեւ երախաներու համար նախատես-...ւած Աստուածաշունչի հրատարակու-...թիւն՝ նկարազարդուած հայ մանրանկար-...չութեան վերարտադրումներով:

...երկրորդ խումբ -- «Տեղական եւ Միջազգ-...ային համագումարներ»ը ներկայացուց ...Տ. Ռիչըրտ Յովհաննէսեանը:

...անձնախումբը կ'առաջարկէ, որ երկու ...կամ երեք օրուան վրայ տարածուած մի-...ջազգային մեծ համագումար մը տեղի ...ունենայ, ուր մասնակցին այնպիսի մաս-...նագէտներ եւ գիտնականներ, որոնց մաս-նագիտութիւնը ըլլայ Հայ Եկեղեցւոյ պատմութիւնն ու աստուածաբանութիւ-նը, Հայ Եկեղեցւոյ ներդրումը հայ գրա-կանութեան, ճարտարապետութեան, նը-կարչութեան մէջ եւ անոր ունեցած դերը հայ ժողովուրդի կեանքին մէջ, պետա-կանութենէ զրկուած շրջանին: Քննել նաեւ ցեղասպանութեան հետքերը Հայ Եկեղեցիին վրայ, Եկեղեցւոյ դերը հայ ժողովուրդին վերապրումին եւ վերակեն-դանացման մէջ եւ այն մարտահրաւէր-ները, որոնք կը դիմագրաւէ Հայ Եկե-ղեցին: Յանձնախումբը կը մտածէ նաեւ, որ աւելի սեղմ շրջանային համագումար-ներ տեղի ունենան մասնայատուկ նիւթե-րու շուրջ: Բոլոր համագումարներն ալ պէտք է ունենան այնպիսի մօտեցում մը, որ ընդգրկեն օտար, ինչպէս նաեւ հայ գիտնականներ եւ ունկնդիրներ, եւ շեշ-տեն 1700-ամեակի ոգեկոչումներու էքիւ-մենիք նկարագիրը:

(Մնացեալը յաջորդով)

Աւստրահայ նամականի

Հինգշաբթի, Յունիս 27 Թ., երեկոյեան ժամը 7·30-ին, ԱւստրօՀայկական Մշա-կութային Ընկերութեան հրաւէրով, տեղի ունեցաւ՝ հանդիպում Աւստրիոյ Հայաս-տանի Հանրապետութեան Լիազօր եւ Ար-տակարգ դեսպան տոքթոր Աշոտ Ոսկան-եանի եւ ԱւստրօՀայկական Մշակութա-յին Ընկերութեան շուրջ համախմբուած աւստրիացի մտաւորականներու միջեւ: Հանդիպման ներկայ էին նաեւ Հայաստա-նի Հանրապետութեան Աւստրիոյ դեսպա-նատան կցորդներ՝ Պ.Պ. Արսէն Գասպար-եանն ու Արմէն Խարազեանը, ԱւստրօՀայկական Մշակութային Ընկերութեան եւ աւստրահայ գաղութի պատուոյ ան-դամ, ազգային բարերար Պր. Կարպիս Փափազեանը, ԱւստրօՀայկական Մշա-կութային Ընկերութեան նախագահ ճար-տարապետ Պր. Բեռանժ Թամրազեան - Յարութիւնեանը եւ Ընկերութեան վար-չութեան աւստրիացի ու հայ անդամնե-րը:

Հանդիպման կազմակերպութեան նպա-տակն էր, դեսպանին ներկայացնել հայ-կական հարցով, մշակոյթով եւ Հայաս-տանով հետաքրքրուող եւ զբաղող ա-ւստրիացի մտաւորականները:

Հանդիպման պաշտօնական բացումը կատարեց, ԱւստրօՀայկական Մշակու-թային Ընկերութեան պատուոյ անդամ, Հ. Բ. Ը. Մ.-ի «Կարպիս Փափազեան» մրցանակի դափնեկիր, Աւստրիոյ Պետա-կան Ռատիօ - Հեռատեսիլի խմբագիր - հաղորդավարուհի, Տիկին - փրոֆէսօր Ռոզէմարի Իզօփը, ապա Պետական Թատ-րոնի դերասանուհի Օր. Էլքէ Հագրնաուէ-րը դեսպանին ներկայացուց աւստրիացի եւ հայ ներկաները:

Դեսպանը, իր պատասխան խօսքով գըր-ւատեց ԱւստրօՀայկական Մշակութային Ընկերութեան եւ անոր շուրջ համախըմ-բուած աւստրիացի մտաւորականներու Հայաստանի հանդէպ ունեցած հետաքըր-քըրութիւնն ու տարած աշխատանքները, միաժամանակ չեշտելով, որ ԱւստրօՀայ-կական Մշակութային Ընկերութեան տա-րած աշխատանքներուն քաջատեղեակ են նաեւ Հայաստան, եւ յոյսով է որ այս մտերմիկ հանդիպումը, ապագայ տար-ւելիք աշխատանքներուն համար եւս նոր հնարաւորութիւն մը եւ խթան կը հանդի-սանայ:

Վերջաւորութեան ԱւստրօՀայկական Մշակութային Ընկերութեան նախագահ ճարտարապէտ Պր. Բեռանժ Թամրազեան - Յարութիւնեանը շնորհակալութիւն յայտնելով դեսպանին եւ ներկաներուն, հրաւիրեց զիրենք կազմակերպուած հիւ-րասիրութեան:

Հանդիպումը, որ տեղի ունեցաւ Վիէն-նայի «Ազատ Բեմ» Թատրոնի ընդունե-լութեան սրահը վերջ գտաւ երեկոյեան ժամը 22-ին:

ՌԱԶՄԷՆ

Վիէննա

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

—վիպակ—

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

...ր դիտարանից զգուշօրէն վայր ենք ...ամ: Առաջանում ենք նեղլիկ կածա-...ով եւ նստում մի ուրիշ ժայռի մօտ: Այս ...ղից բացւում է կղզու միւս կողմի տե-...սարանը: Մեծ մի ծոց՝ մարուած զըմ-...րուխտէ վետվետող բլուրներով:

- Ամէն ինչ տարբեր է այստեղ:

- Աշխարհագրութիւնը կարդալը նոյն-...պէս տաղանդի պէտք ունի:

...Բանաստեղծական տաղանդի, - ասում է ...Լաուրին:

- Լաուրին իրաւունք ունի: Միայն բա-նաստեղծութեամբ կարելի է վերապրել:

- Ես յիշում եմ քո մի նամակը: Ձմեռ-...նամուտին, խոնաւ եւ մշուշոտ Լոնտո-...նում, մի քանի բարեկամներով ժողվել ...էինք մեր ձանձրոյթը միմեանց հետ ...բաժանելու համար: Թէյի ժամերը հան-...գիստ ժամեր են Անգլիայում: Եւ ո-րովհետեւ ամէնքը լուռ էին եւ ճնշուած, ես բաց արի սեղանի վրայ դրուած քո նամակը եւ բարձրաձայն կարդացի: Այդ-մեզ այնքա՜ն լաւ արաւ: Խօսեցինք, այլ եւս աշխոյժ, եւ վիճաբանեցինք գրեթէ մինչեւ առաւօտ: Պերնար Լուիսն էլ այն-տեղ էր: Հիմա Մադրիտումն է: Նա էլ ոգեւորուած էր: Որոշեցինք մի հաւաքա-կան նամակ գրել քեզ, բայց երբ լոյսը ծագեց, ամէնքս էլ յոգնած էինք եւ, գի-տես, մտքերը թափառելով՝ գնացել միա-ցել էին լուսաբացի լաւատեսութեան:

- Վստահ եմ, որ այն գիշեր ես եւս ձեր մօտիկութիւնը զգում էի: Պատուհանիցս մի կտոր մշուշ կախուած եւ ձեռքերս ջերմութիւնով ողողուած: Զարմանալի է, իմ նամակագրութիւններս գրեթէ միշտ էլ օտարականների հետ են տեղի ունեցել: Իմ եւ մտաւորական ցեղակիցներիս միջեւ դռները կէս փակ են եղել:

-- Ցեղը, ազգը ... Ես խեղդւում եմ Անգլիայում: Ցեղը, լաւագոյն պարագա-յին, միտք է եւ ոգի: Իմաստունի ցեղը սահմաններից եւ ազգային բաժանում-ներից դուրս է: Այդ տեսակէտից՝ Միջին Դարերը մեծ դարեր էին:

-- Սրբազան Պատմութեան պատկանող դարեր:

-- Նրանք գիտէին թէ ուր էին, իսկ մենք կորած ենք տխեղերքի լաբիւրինթոսնե-րում: Աշխարհը տեսնում էին ամբողջա-կան հաւատքի լոյսով:

-- Լուսնոյ լոյսով:

-- Հոգեկանով: Մարդկանց մէջ բաժա-նումները պէտք է լինեն ոչ թէ ուղղա-գծական գծով, այլ հորիզոնական:

-- Սանդխանման,

-- Այսօր մարդիկ տարադրուել են նոյն-իսկ իրենք իրենցից:

Հէլէնան իր յափշտակուած աչքերը յառել էր հեռուն: Միլտըրէտը իր գլուխը դրել էր նրա ուսի վրայ եւ անշարժացել: Լուսինը մի քանի քայլ առաջացել էր դէ-պի հորիզոն,

-- Հեռաւոր Արեւելքում իմաստութիւն են ուսուցանում,

-- Իսկ ի՞նչ է իմաստութիւնը:

-- Թիթեռնիկի թեւերի վրայ ընկած լոյսը:

-- Ես մի տեղ կարդացել եմ չինացի ի-մաստունի բնորոշումը. փոքրիկ մի մարդ, պզտոր հոսանքի առջեւ կանգնած, ձուկ է որսում՝ մտախոհ աչքերով եւ զուարթ մի ժպիտ շրթունքների ծայրից կախ-ւած:

-- Շատ լաւ:

-- Նրանք հիանալիօրէն գիտեն զանազա-նել «մտածումը» «մտաւորից», Միտքը՝ այն՝ ինչ որ սանսկրիտում՝ մանաս են անուանում, միացնում է: Մտաւորը բա-ժանում է: Իմաստութիւնը հաղորդու-թիւն է:

-- Նրանց սրտերի փախստականը պէտք է լինես, ասում է Օգոստինոսը:

-- Մտաւորը նախընտրում է տեւականը եւ, բնականաբար, տուժում է, բաժան-ւում է, որովհետեւ տեւականը յարաբե-րական է: Եթէ լաւ մտածենք, մարմինը աւելի մօտ է յաւիտենականին քան ոս-կորները, զգացումը աւելի քան մարմի-նը, իսկ վայրկեանական գրգիռը եւ ան-ցողակի տեսիլքը դեռ աւելի քան որեւէ ուրիշ բան:

-- Ի՞նչ տեղեր հասանք...

-- Ընդունենք, որ ամէնից իրական ճամ-բան լուսնոյ ձեռքերով գծուած ծովի ճամբան է: Կայ եւ չկայ: Լաուրին այդ ա-սաց եւ արտասանեց. -

Ամէն ինչ ներկայ է, բացակայ:
Վայրկեանը հիւսւում է երկինքով,
Որ ծովը ճչում է մրրիկով:
Ամէն ինչ ներկայ է, բացակայ:

Վայր իջանք: Պառկեցինք նեղ, մութ խուցերում: Յոգնած էինք. շուտ քնե-ցինք:

Երեսիդ խփողը թեթեւ մի քամի է թե-թեւ եւ մութ,

Երկինքը կամաց արթնանում է: Աղօտ մի լուսաւորութիւն բախում է ծովափին, հողերին եւ փափուկ քայլերով հեռանում է:

Բայց ահա Ծոցի միւս ափին բարձրա-ցող լերան գագաթի վերի ոլոր գծերը փայլփլում են, շարժում: Կարծես մի ճրագ են վառել, երկու միացրած ափե-րում բռնել, որպէսզի քամին նրան չի մարի: Լերան եռեւի կողմը անջատւում է, խորանում, թեթեւօրէն կարմրում: Ծովը պեղւում է ճառագայթներով: Վա-րը պառկած գիւղերի ելեկտրական լոյ-սերը դեղնում են, չէզոքանում, շղարշ-ւում: Տեսարանը աստիճանաբար այլա-փոխւում է: Լերան եռեւ բռնկած լալա-զարների դաշտեր են տարածւում: Ամպե-րը շփոթւում են եւ ռետինէ գնդակի նման վեր ցատքում:

(Շար. 24)

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Միքայէլ եւ Աստղիկ Ճանիկեան իրենց սիրելի կնքամօր՝ Նուարդ Դարբինեանի *յիշատակին* 400 *ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ին :*

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ–ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Յուլիս 6, տօն է Սրբոց Երկոտասան Առաքելոցն Քրիստոսի եւ Պօղոսի Երեքտասաներորդ Առաքելոյն:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի :

VACANCES EN ARMENIE AVEC L'UCFAF

DU 8 AU 22 AOUT

14 jours : 7890 F. + visa
sans surprise
–*Pour un inoubliable séjour,*
–*Pour vous ressourcer.*

Après en avoir été l'initiateur et le spécialiste dès 1955, l'UCFAF fut encore la première à renouer avec le tourisme de groupe en 1995.

*Hébergement et pension complète à l'Hôtel Dvin****

Avion PARIS — EREVAN — PARIS

Excursions quotidiennes, spectacles et assurance inclus.

Renseignements :

UCFAF: 6, Cité du Wauxhall, Paris 10e
Tél. : (16-1) 42 08 76 49 (du lundi au vendredi 16h-19h)
Fax : (16-1) 42 08 09 70.

Inscriptions :

passeport + 2 photos par courrier recommandé)
chez Mme Yazidjian :
29-33, ave Pasteur, 93100 Montreuil

Renouer avec le tourisme sert l'Arménie.

N'oubliez pas votre **15 AOUT**
à Saint - Raphaël
au HOME ARMENIEN
avec
Marten YORGANTZ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

A l'occasion de la réalisation de l'Exposition
ARMENIE - Des origines au IVe siècle
La M.C.A. d'Alfortville organise

Un Voyage à NANTES

les Samedi 20 et Dimanche 21 Juillet

— *Transport par autocar*
– *Pension complète en Hôtel (samedi)*
— *Visite guidée de l'Exposition*
— *Dimanche au bord de l'Océan*
— *Participation aux frais : 500 F.*

Renseignements et inscriptions auprès de la Direction de la M.C.A.

**

1976-1996
M.C.A. 20ème

En Octobre prochain, la M.C.A. d'Alfortville fêtera le 20ème anniversaire de l'INAUGURATION DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section Grenoble

FETE DE KHANASSOR
à Sassenage

La F.R.A. Dachnagtsoutioun
La F.R.A. Nor Seround
et la F.R.A. Badanis

vous convient à passer une agréable journée de détente dans une chaleureuse ambiance arménienne, pour marquer la clôture de l'année scolaire de l'Ecole Arménienne de la Croix Bleue

CELEBRER LA FETE DE KHANASSOR
le Dimanche 7 Juillet

dans le merveilleux cadre du Parc de l'Ovalie à Sassenage à partir de 11 heures (proximité de Grenoble)

- *Animation: Concours de nardi (tavlou)*
- *Des tables et des chaises seront à votre disposition*
- *Un bar pour vous rafraîchir et un buffet de spécialités arméniennes, sans oublier, bien sûr, nos traditionnels khorovadz.*

Après un passage triomphant dans les trois principales villes de France en compagnie des orchestres *Navasart* de Paris et *Kéram* de Marseille, l'ensemble de musique traditionnel arménien *Spitak* de Lyon, sera parmi nous pour nous faire vivre à travers la musique et le chant, la richesse du patrimoine musical arménien.

La troupe de danse de *Spitak* sera également présente et se produira au grand complet dans ses somptueux costumes folkloriques arméniens.

Nous aurons également le plaisir d'accueillir la chanteuse *Sévan Garabedian* qui après avoir enchanté le public à la fête régionale du 28 Mai, nous fera vibrer au son de sa voix exceptionnelle.

**

Colonie de Bellefontaine

Le Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France informe qu'il reste des places disponibles à sa Colonie de Bellefontaine (Jura) pour le mois d'Août 1996.

Inscrivez vos enfants auprès de la section la plus proche de votre domicile ou auprès du Conseil d'Administration :
Tél. : 48. 24. 46. 57.

ECOLE
FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3EME INCLUSE

— Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
— Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
— Théâtre, informatique;
— Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
— Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

---

8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1996
ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յայտնի է մեր ժողովուրդին, թէ յառաջիկայ 8 Սեպտեմբերին (1996) *Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ՝ Նորին Սուրբ Օծութիւն ՏԷՐ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարք – Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց իր անդրանիկ Միւռոնօրհնութիւնը պիտի կատարէ :*

«Միւռոնի Օրհնութիւնը ողջ Հայ ժողովուրդին համար հոգեկից առիթ է եւ միջոց, մեր ժողովուրդի Քրիստոնէական և Ազգային կեանքի վերանորոգութեան եւ զարգացման համար» :

Առ այդ, սրտագին կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր մեր զաւակներուն, խուռներամ բազմութեամբ Ուխտի երթալ Սուրբ Էջմիածին ու Շնորհօք վերազարթնուլ՝ Սուրբ Միւռոնի բացառիկ այս Օրհնութեան ներկայ գտնուելով :

Այս նպատակաւ, Սեպտեմբեր 5-էն 12-ին՝ մէկ շաբաթուան՝ դէպի Հայաստան Ուխտագնացութիւն կազմակերպուած է :

SABERATOURS-*ը մեր կողմէ լիազօրուած է ապահովել ճամբորդական բոլոր գործառնութիւններն – վիզա, օդանաւ, պանդոկ, պտոյտներ, ապահովագրութիւն եւ սնունդ :*

Անհրաժեշտ է անյապաղ փութով, մինչեւ 31 *Յուլիս ներառեալ, արձանագրուիլ յիշեալ Ուխտագնացութեան, կանխելու համար տեղ ապահովելու յետագայի խճողումը :*

ԴԻՒԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Արձանագրուելու համար դիմել . –

SABERATOURS
19, rue St-Roch, 75001 PARIS
Tél. : 42. 96. 10. 10 — Fax : 42. 96. 18. 77.

Fête Champêtre à Bellefontaine

La Croix Bleue des Arméniens de France vous invite à sa grande fête champêtre à la Colonie de Bellefontaine (Jura)

le Dimanche 14 Juillet

Buffet — Bar — Animation par les colons — Ambiance arménienne — Surprises

Venez très nombreux à ce rendez-vous de la communauté arménienne de France et d'ailleurs.

Pour tous renseignements, veuillez contacter la C.B.A.F.: 48 24 46 57.

GRANDE FETE CHAMPETRE
Khanassor

à l'initiative
de la F.R.A. Daschnagtsoutioun,
Groupe Arghoutian
et la participation de la Croix Bleue,
Section Ter-Davtian de Chaville.

Buffet — Animation — Surprises

Au Parc «Bon Repos» de Viroflay
près de la Place Louis XIV, Nationale 10.

le Dimanche 7 Juillet

Recueillement sur la tombe de l'un des héros de cette bataille le PRINCE ARGHOUTIAN.

Heure de rassemblement 13 h, au cimetière de Chaville.

Venez nombreux pour partager le souvenir de cet événement historique.

DATE A RETENIR

NAVASART à Marseille

Les 4 Sections de la Croix Bleue des Arméniens de France - région Marseille, demandent à toutes les associations de prendre en considération la date du SAMEDI 19 OCTOBRE en soirée.

Plus amples renseignements ultérieurement.

---

l'Ecole TEBROTZASSERE

1, Bd du Nord — LE RAINCY

vous invite à sa

Soirée Karaoké

le Samedi 6 Juillet à partir de 20 h.

Venez nombreux vous amuser, vous détendre dans une ambiance conviviale et chaude

Réservez très vite au : 43 81 01 72.

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կը խնդրէ նկատի առնել իր յառաջիկայ համերգը որ տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, Նոյեմբեր 30-ին, Փարիզի Opéra Comique — Salle Favart-*ի մէջ:*

Յայտագիրը յատկացուած է Կանաչեանի եւ Ափրիկեանի գործերուն:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
R. C. Paris
SIRET: 51027317 A
Commission paritaire: N° 55935

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ 5
VENDREDI
5 JUILLET
1996

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO : 5,00 F.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա ՝ Տար. 1·100 Ֆ. — Վեցամսեայ ՝ 560 Ֆ.
Արտասահման ՝ Տար. 1·400 Ֆ. (ամենօրեայ առաքում)
1·250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) — Հատը ՝ 5,00 Ֆ.

...Դ. ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 18·889 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 71e ANNEE — N° 18.889

...ՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ՝ Ի՞ՆՉ ԱՊԱԳԱՅ

...Ելցին յաղթեց եւ լայնօրէն։ Յստակ է ...ելա, որ հիւանդութիւնը, վերջին օրե...րուն շշուկները անոր ծանրակշիռ բնոյթին ...յ որեւէ դեր չխաղացին, Զայներու ...-ով յաղթանակ մը արհամարհելի չէ, ...մանաւանդ իր մրցակցին 41%-ին։ ...հետաքրքրական երեւոյթը կը ...րերի անշուշտ, քուէարկողներու այն ...որոնք ընտրած են երրորդ քուէա...ը՝ ո՛չ մէկուն, ոչ ալ միւսին։ Նո...ին մը զոր, Ռուսերը հաստատած են ...ութիւ եւ որ հաւանաբար շատ աւելի ...համեմատութիւններ կը ստեղծէր, ...օրինակ, կիրարկուէր Ֆրանսայի ...։

...Ելցինի յաղթանակը սակայն, գլխաւո...րար Զիւգանովի պարտութիւնն է։ ...երը, հակառակ ներկայի բոլոր դժ...րութիւններուն եւ զրկանքներուն նախ ...ռաջ ո՛չ ըսին համայնավարութեան ...դարձին եւ այս է գլխաւոր դասը ...պէս է քաղել այս ընտրութիւնէն։

...ւոսկը, այսօր, ապառնութիւն կը վա...բայց այդ ապառնութիւնը իրեն հետ ...ճշմարտութիւն եւ ազատական ...համոզուած, ...ոք, ...մատակարարու...րութեան ...րող ... Ռուսը ... քաղաքական ...ո։ Ժողովրդական ... փորձառու... Ջիւգանովի խոստումները օ...հանդերձ, հակառակ անոր որ ... փորձեց բարձի թողի ընել ... գիտակ կամքը ...ներու ...ներ, ... ամբողջատիրական ...րդներու պայքար, ...ոյի ... կեղծիքներու ...։

...ոյը այն է սակայն, թէ ինչ ընտրո...։ Ի՞նչ գտնուեցաւ։ Մարդը Ել...ծանր հիւանդ է եւ հաւանաբար ...անիք ի՞նչ կը կատարուի եւ իր ...անցքին ծանրակշռութիւնը՝ Լեբէդ ...տեղ ժամանակ իր ծրագիրներ...մը, մեզի մէջ։ Հակառակ յայտա... գոր բռնած ... գործիչներուն ...ալ աւելի ... սահմանին։ ...այսօր, Նախընտրեց դիմակայել ... բայց ինչ ... Լեբէդ։ ...որ պաշտօն ... Լեբէդ։ Ան նախ ... ընդունութիւն մըն է, որ կը ... կարգին ու կանոնի վերահաստա... մէջ։

...ութիւնը, ... , կը ... շատ ... նախընտրական ... յայտարարութեան ... «Իւմանիթէ»ն, ... Շիփի ... տեսակէտ ... Ռուսաստանի ... 18-րդ դարուն» «Ռուսերը պէտք ... ազատ եւ հաստատել ... Ելցին ... կապիտալիզմը ... Եւրոպան ... ազատութեան ... դարու ... ազատութիւն ... անհրաժեշտ ... պատուհաս ... ժողովրդավարութեան ... ոչ ... ապահովելու համար ...։

... անորոշ ... Ռուսաստան ... ։

«ՅԱՌԱՋ»

ԵԼՑԻՆ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԱԾ ՉՈՐՍ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

Յուլիս 4-ի առաւօտուն ծանօթ էին քուէներու 99%-ին արդիւնքները որոնք կը հաստատէին Ելցինի յաղթանակը ձայներու 54%-ով, մինչ համայնավար իր մրցակիցը կը ստանար 40·5% եւ ձայներու 5% ալ ձայներն էին անոնց որոնք նախընտրած էին երրորդ քուէաթուղթը՝ ո՛չ մէկուն, ո՛չ միւսին։

Մինչեւ վերջին վայրկեանը, Ելցինի հիւանդութեան մասին շշուկները չէին մեղմացած, ընդհակառակն, աւելի մտահոգիչ բնոյթ ալ առած էին, երբ քանի մը հարիւր լրագրողներ կը փոխադրուէին Մոսկուայի մօտ քուէարկութեան գրասենեակը, ուր ներկայ պիտի ըլլային Ելցինի քուէարկելու արարողութեան, մինչ կը հասնէր Չերնոմիրդին եւ կը յայտարարէր թէ Ելցին արդէն քուէարկած է ուրիշ արուարձանի մը մէջ, իր Տաչային մօտ ուր կը հանգստանար։ Հազիւ տըժգոյն պատկեր մը ապահովութիւն պիտի տար որ, գոնէ, ողջ է...։

Համայնավարները խնդրոյ առարկայ չըրին ընտրութիւնը եւ յայտարարեցին որ կը ստանձնեն այս անհաստատ արդիւնքը։ Այս խօսքերով է որ Անատոլի Լուկիանով, Պետական Դումայի նախկին նախագահ եւ Զիւգանովի մտերիմ մը մեկնաբանեց արդիւնքները։

Արեւմուտքը շատ գոհ է։ Գիլինթըն գոհունակութիւն յայտնեց որ ժողովրդավարութիւնը յաղթեց։

Հինգշաբթի, Յուլիս 4-ին, Ելցին, օրերու բացակայութենէ ետք, Կրեմլին կը վերադառնար ընդունելու համար նախարարապետ Չերնոմիրդինն որ նոր կառավարութիւն մը կազմելու հրաժարականն առաջադրած էր։

**

Նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեան շնորհաւորական հեռագիր մը ղրկեց Ելցինին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ա. ԺԻՓԷ ընդունելով հանդերձ թէ կացութիւնը փայլուն չէ, կը մերժէ յաւելեալ ... կառավարութեան ... լնել, ... , ... բաց ... սինել եւ կը ... կ'ըսէ կը լինի, ... կ'ըսէ ... հասկնալու ... (Յուլիս 3-ին) հեռատեսիլ Ա. Կաղդաւն, ... մարդոց ... «զարգացում» ... խօսելով ... պահանջներ ... թէ ... կազմակերպութեան ... պատասխանատուները ... անկիւն մը ... հասնող ... թիւը նշելով։ ... Ըստ իրեն, ... կը գործէ։ 20 տարի է, ... գործազրկութեան ... քաղաքական ... Ֆրանսայի համար եւ իր կառավարութիւնը ... Աւելին ... թէ ... պէտք է ... կը ... մէկ ... , ... իրեն ... բոլոր կառավարութիւնները ... գործազրկութեան ... մէջ ... 10, 15 տարիէ ի վեր, ...։

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՄԱՖԻԱՆ ԵՐԿՐՈՐԴ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

Համայնավարութեան ... տասնամեակին ետք ... քաղաքական կեանքը ... մտած է ... ժողովրդավարութեան ... չափանիշներով։ Մինչեւ իսկ կը ... ... Դումայի խորհրդարանականներէն, ... մը ... անտեսանելի հզօրութիւնը կը ... մաֆիական ... ։

Մ. ... համաձայն որ մինչեւ 1995 ... պաշտօնական ... մէջ կազմակերպուած ... պայքարով ... մաֆիաները ... աւելի քան 40 հազար ձեռնարկութիւններու ... իրենց ձեռքը կը պահեն։ ... կը ... անտեսական ... զօրութեան ... ։ ... ձեռնարկութիւններու ... կազմակերպուած ... ձեռնարկութիւններ ... Խորհրդային Միութեան փլուզումէն (1991) ի վեր, ... մաֆիական կազմակերպութիւններու թիւը հինգ ... անցած է, ... պաշտօնական ... 120 միլիոն տոլար, ... Մինչ պաշտօնական ... կը ... մաֆիական ... Ա... խորհրդային ... կազմակերպուած ... ։

Մաֆիաները ... գործունէութեան ... գլխաւոր ... կը կազմեն ... ապահովութիւնը, ... մէջ ... եւ ... պաշտօնական ... օրինականացումը։ Անոնք կ'օգտագործեն երկրին ... Ուկրանիա եւ Վրաստան ... պէտք է ... խորհրդարանական ... Կը մնայ ... ։

ԼՈՒԶԻԱՆԱՅԻ (Գուրգիա) ... դպրոցական մէջ ... 20 ... եւ ... օրէնքով ... փակ ... Լուիզեանի ... Մինչ կոդէ, ... ։

ԵՒՐ ԻՆԵԻՆ ԵՈՐՈՔ (Կոստուկա) Յուլիս 4-ին ... 70%-ը ... 15-է ... նախագահ ... Ֆրանսա ... ։

ԱՏՐՊԷՅՃԱՆԻ նախագահը Հ. Ալիեւ ... Արմենիա ... Ղարաբաղի ... Ալիեւ ... ։

ապաստանումները ոչ մէկ օրէնքի կը ... ։ ... կը ... տնտեսական ... ։

Դրամանենգութեան գործը կը կատարէ ... 1994-էն ի վեր ... Կ'ըսուի թէ ... 10 ... ։

Ռուսական մաֆիաները ... աշխարհին ... մէջ, ... անվտանգութեան ... ։

Այսօր ... ։

Թմրեցուցիչի ... Ռուսաստանը եւ Ուկրանիան ... 1995-ի ընթացքին 700 ձեռնարկութիւններ ... ։

Խորհրդային ... ։

«ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ»

(Յուլիս 3)

ՀՌԱԿԻ ԱԿՈՒՄԲՆԵՐԸ ՀԱՆՐԱՊԵՏԱԿԱՆ ՎԱՐՉՈՒԹԵԱՆ ԴԻՄ

Հայաստանի Ռամկավար Ազատական կուսակցութեան ակումբները ... ։ ... ՀՌԱԿ ակումբները ... 4-րդ եւ 5-րդ ... 13 ... ։

ՎՐԱՍՏԱՆԻ ԸՆԴԴԻՄԱԴԻՐ ՄԱՄՈՒԼԸ եւ ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ԱՅՑԸ

«Վրաստան» թերթը շարունակութիւնն է նախկին «Խորհրդային Վրաստան»ին որ սկսած է լոյս տեսնել 1920-ին: Ներկայիս կը հրատարակուի ամէն Շաբաթ օր: Յունիս 8-ի թիւը մեծ մասով յատկացուած է նախագահ Լեւոն Տէր - Պետրոսեանի Վրաստան այցելութեան, տեղական արձագանգներու հետ տրուած է վրացական ընդդիմադիր մամուլին արժեւորումն ալ որ այնքան չի հետեւիր երկու նախագահներու յայտնած սերտ բարեկամութեան մը փափաքին:

Ընդդիմադիր կուսակցութիւններու եւ Գամսախուրդիայի գաղափարախօսութեան միջոցներով գոյութիւն պահող թերթեր, կ՚ըսուի թէ «այդ օրը Ախալքալաքում աշխատում էին տեսնել միայն այն ինչը նրանց օգտաւէտ էր որպէսզի հերթական անգամ անհիմն յարձակումներ կատարեն է. Շվարնածէի հասցէին»: Որպէս քննադատութիւն, օրինակ՝ «Հայեացք» թերթը կը գրէ թէ Վրաստանի նախագահը «տեղւոյն ազգայնականներուն չտուաւ պատշաճ հակահարուած»: Հասկնալի է որ «ազգայնական» կը կոչուին Ախալքալաքցի Հայերը որոնք դժգոհ են իրենց շրջանի վարչատարածքային նոր կարգաւորումէն, տեղւոյն զանգուածային հայութեան ամբողջութեան ուղղուած սպառնալիք նկատելով զայն: Վերջերս նաեւ տեղեկացանք հայաստանեան մամուլէն թէ թիւով քանի մը հարիւր հազար նկատուած այդ հայութիւնը որոշ ինքնավարութեան մը կարգավիճակ ուզած էր ունենալ. անոնց յայտնած փափաքը, ըրած դիմումները անպատասխան մնացած են մինչեւ այսօր:

Ուրիշ թերթ մը զարմանք կը յայտնէ տեսնելով որ հազարաւոր Ախալքալաքցիներ երկու նախագահները կը դիմաւորեն դարաւոր եղբայրութեան, տեւական բարեկամութեան լոզունգներով: Թերթին թղթակիցը նշմարած է նաեւ երեք տարբեր բնոյթի պաստառներ, «Ջաւախք» շարժումէն անձերու ձեռքը. թղթակցութիւնը չէ նշած անոնց արձանագրութիւնը. միայն կ՚ըսուի որ հարցուցած է թէ ի՛նչ կ՚ենթադրուի «կարգավիճակ» բառով: Ջաւախք շարժումին պատկանողները կը բացատրեն որ նկատի ունին այնպիսի պայմաններ որ չմոռնան իրենց մշակոյթը, լեզուն, աւանդութիւնները: Կ՚ուզեն որ շրջանը ղեկավարուի տեղական ուժերով, թերթ մը կը տեղեկացնէ թէ բողոքի միթինկ տեղի ունեցած է, մինչ նոյնինքն «Ջաւախք»ի անդամները լուրը հերքած են: Այս կարգի այլ թերթ մը գրած է թէ «Ջաւախք»ի ներկայացուցիչները նախագահ Շվարնածէն մեղադրած են որ Բիշկէկի մէջ նախկին ջաւախարնակ թուրք մեսխեթներու վերադարձին մասին փաստաթուղթ ստորագրած է, թէեւ նման բան չէ եղած:

Խնդրոյ առարկայ դարձած է նախագահներու գործածած լեզուի պարագան ալ: Լ. Տէր - Պետրոսեան որ կ՚ըսուի թէ Լիւքսէմպուրկի մէջ Ֆրանսերէն խօսած է, Ջաւախքի ճառը արտասանած է հայերէն: Իսկ Շվարնածէ որ Լիւքսէմպուրկի մէջ վրացերէն խօսած է, Ջաւախքի բազմութեան դիմած է ռուսերէնով:

Նախորդ նախագահ Զ. Գամսախուրդիայի կողմնակից թերթ մըն ալ ծանրացած է շրջանի հայութեան ինքնավարութեան պահանջին վրայ, հարց տալով որ արդեօք այդ նոյն մարդիկ իրենք ալ իրենց կարգին պարտաւորութիւններ կը զգա՞ն պետութեան առջեւ որպէս Վրաստանի քաղաքացիներ, Գամսախուրդիայի անուղղակի փառաւորում մըն ալ կ՚ընէ թերթը, հարց տալով որ ան արդեօք կը հանդուրժէ՞ր ինքնավարութեան պահանջ յայտնող պաստառներու: Գամսախուրդիայի հակահայ այս շրջարկին մէջ ոգեկոչումը պատճառ կ՚ըլլայ յիշելու անոր անկումի օրերը երբ 1992 Յունուարին

140 հոգիով ապաստանած էր Հայաստան...:

Հետաքրքրական է կարդալ նման տեղեկատուութիւն որ կը լուսաբանէ պաշտօնականէն կամ ըսուած ընդհանուրէն դուրս մնացած բաներու մասին: Ինչ կը վերաբերի վրացական մամուլի վերոյիշեալ առիթով բռնած դիրքին, ան օրինակ մըն ալ կը հանդիսանայ փոքրամասնութեան ընթացքը ըստ կամս շահագործելու պարագային: «Ի՞նչ պատահեց Ախալքալաքում» խորագրուած գրութիւնը գաղափար մըն ալ կուտայ Վրաստանի ընդդիմադիր մամուլին մասին, քանի որ քառորդ էջնոց գրութեան մէջ անկէ վեց անուն յիշուած է:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ԽՈՐՀՐԴԱԿՑԱԿԱՆ ԳԻՏԱԺՈՂՈՎ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ ՔՐԻՍՏՈՆԷՈՒԹԵԱՆ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿՐՕՆՔ ՀՌՉԱԿՄԱՆ 1700-ԱՄԵԱԿԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Երրորդ խումբ -- «Միջազգային Ցուցահանդէսներ»ը ներկայացուեցան փրոֆէսէօր Տիգրան Գույումճեանի եւ տոքթոր Փաթրիք Տօնապետեանի կողմէ:

Յանձնախումբը կ՚առաջարկէ կազմակերպել շրջանային եւ միջազգային ցուցահանդէսներ, շեշտելու համար քրիստոնեայ ազգային առաջին եկեղեցւոյ, առաջնորդողի նկարագիրը որ ծնունդ տուաւ բացառիկ հարուստ քաղաքակրթութեան եւ շարունակական ու կենսունակ մշակոյթի:

Հայ Եկեղեցւոյ մասին պէտք է կազմակերպուին քանի մը մեծ ցուցահանդէսներ, որոնք ծիսական սպասներու եւ առարկաներու ճամբով վեր առնեն եւ բացատրեն հայ հաւատքին եւ ոգեղինութեան հիմնական արժէքները: Այս բովանդակութեամբ արդէն իսկ երկու ցուցահանդէսներ ծրագրումի ընթացքին մէջ են, 2001 թուականին. մէկը՝ Լոնտոնի Բրիտանական Թանգարանին (Պրիթիշ Միւզէում) մէջ, նիւթ ունենալով «Հայ Արուեստը Դ. - Ժէ. Դարերուն» եւ միւսը՝ Վենետիկի Փալացցօ Տուքալէ Թանգարանին մէջ՝ «Հայերը Այսօր եւ Երէկ - Ճարտարապետութիւն եւ Մշակոյթի» նիւթով: Ներկայիս տեղի ունեցող ցուցահանդէսները Նանթի Տոպրէ Թանգարանին եւ Ֆրանսայի Ազգային Մատենադարանին մէջ պէտք է նկատի առնուին որպէս սկզբնաւորութիւնը ցուցահանդէսներու շարքի մը, որ պիտի երկարի մինչեւ 2001 թուականը: Ուրիշ մեծ թանգարաններու հետ ալ կապի մէջ պէտք է մտնել, ինչպիսին են Նիւ - Եորքի Մեթրօփոլիթըն եւ Փարիզի Լուվր Թանգարանները:

Թելադրութիւններ եղան մասնայատուկ ցուցահանդէսներ անպայման նկատի ունենալ, ինչպէս «Ծիսական կամ արարողական անօթներ եւ զգեստներ, եկեղեցիներու խորաններու վարագոյրներ եւ ձեռագործներ»: Յանձնախումբը ջերմօրէն կը յանձնարարէ որ ցուցահանդէսները ծառայեն նկարագրելու եւ բացատրելու Հայ Եկեղեցւոյ հաւատքը, յատկապէս ներկայ երիտասարդ սերունդին: Այս ցուցահանդէսները պատրաստ պէտք է ըլլան ներառնելու մասնաւորաբար Արեւելեան Ուղղափառ Եկեղեցիները, քոյր Եկեղեցիներ, ինչպէս նաեւ իսլամական աշխարհը:

Չորրորդ խումբ -- «Հրատարակութիւններ», ներկայացուեցաւ փրոֆէսէօր Փիթըր Քաուիի կողմէ:

Հրատարակութիւններու ընդարձակ ծրագիր մը ներկայացուեցաւ Յանձնախումբին կողմէ, նկատի առած նաեւ իրենց եղած ցուցմունքները: Անիկա կ՚ընդգրկէ ծիսական, աստուածաբանական, հայրաբանական, վկայաբանական եւ պատմական բնագիրներ, ինչպէս նաեւ այլ աշխատասիրութիւններ՝ Հայ քրիստոնեայ արուեստի եւ ճարտարապետութեան վերաբերեալ: Ընդհանուր աշխատասիրութիւններու կարգին յատկապէս յիշուեցաւ պատրաստութիւնը քառահատոր պատմութեան Հայ Եկեղեցւոյ, հատոր մը Հայ Եկեղեցւոյ պատմութեան՝ ներկայացուած պարզ եւ ժողովրդային շարադրանքով, ինչպէս նաեւ հատորներ հայ ծէսին եւ քրիստոնեայ գրականութեան շուրջ:

Հինգերորդ խումբ -- «Ուխտագնացութիւններ եւ 1700-ամեակի Ոգեկոչումներ» նիւթը ներկայացուցին փրոֆ. Վիգէն Կիւրոյեան եւ Գեղամ Գեւոնեան:

Ուխտագնացութիւններու շարքը պիտի սկսի 1997 թուականին եւ իր գագաթնակէտին պիտի հասնի 2001 թուականին, քրիստոնեայ Հայաստանի սրբազան վայրերուն մէջ: Յատուկ ուշադրութեան առարկայ պէտք է դարձնել այն սրբատեղիները, որոնք Ս. Էջմիածնի մօտ են եւ որոնց վրայ Հայ Առաքելական Եկեղեցին հիմնուած է: Նկատի պէտք է առնել նաեւ Միջին - Արեւելքի եւ Արեւմտեան աշխարհին մէջ այն վայրերն ալ, որոնք Հայ Եկեղեցւոյ առաքելական եւ պատմական ժառանգութեան համար կարեւորութիւն ունին: Պէտք է շեշտել ուխտագնացութեան՝ հոգեւոր սնունդ եւ լոյս մատակարարող նկարագիրը: Նախապատուութիւն պէտք է տալ երիտասարդներուն, անոնց ցոյց տալով ուխտագնացութիւնը՝ որպէս բարեպաշտութեան արտայայտութիւն եւ այդ նպատակով տալ որոշ ցուցմունքներ ու կատարել նախապատրաստական անհրաժեշտ քայլեր:

Եթէ կարելի է, ճիգ թափել որ խորհրդակցական միջազգային այս Մարմնի ձեռնարկները համադրուին Հայաստանի Հանրապետութեան նշանակած կեդրոնական յանձնախումբի աշխատանքներուն հետ:

Նորին Սուրբ Օծութիւն Տ. Տ. Գարեգին Ա. Փարիզի գիտաժողովին մասնակից բոլոր մասնագէտներուն առաջարկեց հետեւեալները. -

1. -- Հայաստանի Հանրապետութեան սահմաններուն մէջ գտնուող բոլոր եկեղեցիները ներառնել ծրագրումի մը մէջ, որուն համաձայն վերանորոգման ենթարկուին եկեղեցիները,

2. -- Հայ եւ օտար մասնագէտները նախաձեռնութիւն ստանձնեն կապի մէջ ըլլալու Հայաստանի եւ օտար պետութեանց մօտ համապատասխան մարմիններու հետ, որպէսզի թէ՛ Հայաստանի եւ թէ՛ իրենց իշխանութեան սահմաններուն մէջ գտնուող բոլոր հայ եկեղեցիներուն եւ յուշարձաններուն պահպանումին համար առնուին համապատասխան դրական քայլեր:

***

Կիրակի, Յունիս 16-ին, խորհրդաժողովը եզրափակուեցաւ պատարագով, զոր մատուցանեց Գերշ. Մեսրոպ Արք. Գրիգորեան, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Առաջնորդանիստ Եկեղեցւոյ մէջ: Նորին Ս. Օծութիւն Տ. Տ. Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը տուաւ յաւուր պատշաճի քարոզ մը՝ շեշտելով 1700-ամեակի կարեւորութիւնը: Գոհունակութեամբ ան նշեց, որ երեք օրերու խորհրդակցութիւնները շատ դրական էին եւ թէ յատուկ ենթայանձնախումբերը արդիւնաւոր կերպով ներկայացուցին գործունէութեան յստակ ծրագիրներ թելադրելով ընդունելի ուղղութիւնը: Վեհափառ Հայրապետը շեշտեց, որ սակայն սկիզբն է նման այլ հանդիպումներու: Մասնաւոր շեշտ դրաւ ըսելով որ 1700-ամեակի ոգեկոչութեան բոլոր ձեռնարկները պէտք է արտայայտեն Հայոց քրիստոնէութեան հոգեւոր բնոյթը եւ ըլլան միջոց՝ հաւատքի վերակենդանացման:

Որպէսզի 1700-ամեակի ոգեկոչումներու համար յաջորդ հինգ տարիները իմաստաւորուին, նախնական խորհրդակցութեանց կազմակերպիչներն ու մասնակցողները դիտել տուին որ աշխարհահռչակ թանգարաններէ ներս միջազգային ցուցահանդէսներու պատրաստութեան ժամանակացոյցը այժմէն իսկ նկատի առնուի: Որոշ թարգմանութիւններու եւ հրատարակութիւններու, շինարարական ծրագիրներու եւ յատկապէս Երեւանի Մայր Տաճարի շինութեան պարագային նոյնիսկ ուշացած ենք: Գործադիր Մարմինը եւ խորհրդակցական խմբակները պարտին խորհրդակցիլ էքիւմենիք մարմիններու, բարեսիրական հիմնարկներու, եկեղեցիներու եւ հետաքրքրուող կողմերու հետ տեղական եւ միջազգային մակարդակներու վրայ, լսելու եւ իրագործելու համար յստակ ծրագիրներու առաջարկներ:

Յաւելեալ տեղեկութիւններ այս ծրագիրներու մասին կարելի է ունենալ հետեւեալ կեդրոններէն.

Armenian Prelacy
Մեսրոպ Արքեպիսկ. Աշճեան
Archbishop Mesrob Ashjian
138 East 39th Street
New York, NY 10016
212 689-7810

Մեսրոպ Արքեպիսկ. Գրիգորեան
Archbishop Dr. Mesrob Krikorian
Kolonitzgasse 11
1030 Vienne, Austria
43-1-712-25-06

Holy Etchmiadzin
Ասողիկ Եպիսկ. Արիստակէսեան
Bishop Asoghig Aristakessian
Etchmiadzin, Armenia

«Լ Ա Ր Ք»ը ունկնդրելու առջանկութեամբ

Ֆրանսայի Ազգային Մատենադարանին «Հայաստան՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ» ցուցահանդէսին ու Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ 150-ամեակի նշումներուն առիթով Փարիզահայութիւնը ... յատուկ առիթը ունեցաւ ունկնդրելու «հայկական երգը»: Զակերտները կը ... նորոգեն այն ազնուական գոյութիւնը ... ամէն օր կը հարհրկուի ընդհանուր ... տարբերութեան մը մէջ եւ կը դառնայ ... հետզհետէ հեռաւոր հարազատ մը:

Այդ հարազատը բերաւ «Լարք» ... 1989-ին Լոս - Անճըլըսի մէջ կազմուած ... աւելի քան 50 հոգինոց երգչախումբը ... կը ղեկավարէ հիմնադիր՝ Վաչէ Պար... սումեան: Բոլոր անոնց որոնք ներկայ ... էին Յունիս 26-ի երեկոյեան Նոթըր Տամ ... տիւ Թրավայ Եկեղեցիին համերգին, ... երգը ներկայացաւ իսկական դէմքով ... դերծ պատշաճեցումներու ամէն կարգի ... արդարացումներով կատարուած ... ծումներէն: Յայտագրին ամէն մէկ ... ժինը գոհունակութեան, հիացումին ... կը շեշտէր զարմանքի զուգահեռ մը ... Ամերիկեան այդ ծայրամասէն ... այլեւս գրեթէ վարժուած էինք ... բայէս ծուռումուռ, կամ այլանդակ ... բաներ ունենալու յատկապէս հայկական ... ոլորտին պատկանող, ո՞ւրկէ կեանք ... ուեր էր այդ բիւրեղացումը: Սփիւ... ռքանազան անկիւններէն, Հայաստան... տեղացի նաեւ ոչ - հայ ուժերէ բաղ... ցած այդ խումբը ի՞նչպէս հասած ... միասնութեան այս աստիճանին, մեկն... բանութեան այդքան խռովիչ անպատեհ... թեան մը: Պատասխանը մեծ մասով ... գայ վստահաբար հիմնադիր - ղեկավա... րին հմտութենէն, բծախնդրութենէն, ... երգին նկատմամբ մեծ, շատ մեծ սէրէ ... ու անդամներու ամէն մէկուն բերած ... մասնակցութենէն: Մասնակցութիւն ... հիմ ունի երգելու սէրը, աշխատանքի ... յամառութիւնը ու նաեւ միասնութեան ... հաճոյքը:

Լարքը Յունիս 26-ի յայտագիրը կազմած էր տպաւորիչ բազմազանութեամբ: ... առաջին մասին մէջ անոնք երգեցին նախ եկեղեցական երգեր - Հալաճեան, Իպէկ... եան, Կոմիտաս. յետոյ Տիգրան Մ... սուրեանի արդիաշունչ կտորներով ... բովին փոխուեցաւ լարը:

Երկրորդ մասը բացուեցաւ Ռոպէր Պ... րոսեանի Ապարանի երգերով, յաջորդ... ցին Կոմիտասեանները, ապա Գրիգ... Սիւնիի Վուշ վուշը, աւարտելու համար Բարսեղ Կանաչեանի երեք երգով:

Խումբը որ իր ընդլայնուած կամ կր... ճատուած կազմերով յաջողութեան նոյն մակարդակը պահպանեց այնքան բնակա... ձեւով, ունի ուշագրաւ մեներգուներ. Ա... նահիտ Հալապի, Ալենոյշ Եղիազար... Շուշան Զորպաճեան, Հենրիկ Միհրան... եան:

Լարքը համերգներու, ձայներիզներու աշխատանքին որպէս յարմարագոյն յենա... կէտ վերջերս երաժշտանոցի մը ձեռնար... կած է Կլէնտէյլի իր կեդրոնին մէջ: Կր... սեղաններու, դասախօսական, հրատա... րակչական ձեռնարկներու յետագայ ի... րենց գործունէութիւնը անպայման լայ... չափով պիտի նպաստաւորուի այս նոր քայլէն:

Լարքը իր ղեկավարով, երգիչ - երգչու... հիներով, դաշնակահար Արփի Պարսամ... եանով ու յատկապէս հայկական երգի ... անարատութեան նախանձախնդրու... թեամբ կարօտի լայն ակօս մը կը ձգէ իր ... ետին զոր դիւրին պիտի չըլլայ լեցնել ... գիտէ որքան ժամանակ:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ՀԱՅ ԱՐԻՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

Բազում անդամներ ոգեկոչուած է քանի մը սերունդ Սփիւռքահայերու յուզումը երբ, 1991-ին, կը հռչակուէր Հայաստանի անկախութիւնը։

Ցոյց չունենալով, յանկարծ տեսնել որ մեր ազգը օրինաւոր կը դառնար ինքնիշխան Պետութեան մը հռչակումով, նոյն իրաւասութիւններով տեղ կ'ունենար ազգերու կարգին, ի՜նչ հպարտութիւն եւ ի՜նչ խոր ուրախութիւն այս բոլոր Ֆրանսացիներուն, Գանատացիներուն, Ամերիկացիներուն, Լիբանանցիներուն կամ այլ երկիրներու ծագումով հայ քաղաքացիներուն որ այլեւս կրնային Եռագոյնով նշանակուած իմաստ մը տալ իրենց հայութեան։

Եւ սակայն, քանի մը հազար հայ երիտասարդներ, գլխաւորաբար Ֆրանսայէն, այս պահէն շատ առաջ, իր ատենին կըրցան հասնիլ այդ եզակի առանձնաշնորհումին։

1928-ին, մինչ ջարդերէն վերապրողներու առաջին սերունդները իրենց ինքնութիւնը կը փնտռէին զիրենք հիւրընկալող երկիրներուն մէջ, Ֆրանսահայ 18-ամեայ երիտասարդ մը՝ Գուրգէն Մեծատուրեան, որ ատեն բժշկական ուսանող, հայ սկաուտական միութիւն մը կը հիմնէր։ Սկաուտական շարժումը, ճամբայ ելած Անգլիայէն դարուս սկիզբը, այդ օրերուն մեծ յաջողութիւն կը վայելէր, պատերազմէն դեռ վիրաւոր Եւրոպայի մը մէջ եւ սկսէր կառոյց ունենալ միջազգային աքականութեան մակարդակի վրայ կանոնագրերով, մարմիններով, եւ անդամներով (սկաուտական ազգ. միութիւններ)։ Այս կազմակերպութեան անդամը իրաւունք կուտար մասնակցելու իրադարձութիւններուն, ինչպէս միջազգային բանակումներն ու համախմբումները (Ճեմպորի) չորս տարին անգամ եւ համաշխարհային ժողովները, ուր ամէն անգամ միութիւն եւ ամէն մէկ սկաուտ պատիւն ունէր իր երկիրը ներկայացնելու։

Ի՜նչ անմատչելի հեռանկար այն ատենուան երիտասարդ Հայերուն համար մեր Եռագոյնը բարձրացնել (ան որ այսօր կը ծածանի Հայկական Խորհրդարանին շէնքին վրայ) միւս ազգերու դրօշակներուն կողքին։

Այդ երազը իրականութիւն դարձաւ 1929-ին շնորհիւ Գուրգէն Մեծատուրեանի եւ Ֆ. Պառըն Փաուըլի, սկաուտական շարժումի հիմնադիր, որ ի յարգանս մեր պատմութեան եւ մեր ժողովուրդին տառապանքներուն ընդունեցաւ որ Հայ Սկաուտներու (Արի) երիտասարդ միութիւնը հակառակ անոր որ այս վերջինը երբեք չէր կրնար գոհացնել անդամակցութեան պայմանները *) լիազօր անդամ դառնայ ՕՄՄՍ-ի (Սկաուտական Շարժումի Համաշխարհային Կազմակերպութիւն)։ Այս ճանաչումը եզակի եւ բացառիկ կը մնայ, ըստ Պառըն Փաուըլի փափաքին (մահուան 1941-ին), միջազգային սկաուտական պատմութեան մէջ։ Հարկ է մեծարել նաեւ Սկաուտութեան Ֆրանսական Դաշնակցութիւնը որ հանդուրժեց այդ բացառութեան իր հողամասին վրայ եւ միշտ բարեկամաբար ապրեցաւ ծագումով հայ սկաուտ իր եղբայրներուն հետ։

Տարիներ անցան, սկաուտներու սերունդներ իրարու յաջորդեցին եւ ի մօտ 70 տարի է որ Հայ Արիները միշտ հաւատարմութեամբ կը կատարեն հայ ժողովուրդի իրենց ներկայացուցչական պարտականութիւնը սկաուտական միջազգային դէպքերու ատեն ուր հայկական Եռագոյնը միշտ ծածանեցաւ միւս դրօշակներու կողքին։

Այսօր, Հայաստան մը գոյութիւն ունի, իրական, «շօշափելի», անկախ եւ ինքնիշխան, իր քաղաքներով, ճամբաներով, հարցերով, բնակչութեամբ, եւ մանաւա՛նդ երիտասարդութիւնով։ Իշխանութիւնները շուշացան հասկնալու համար «արեւմտեան» ըմբռնումով սկաուտական շարժումի մը ներդրումը երկրին մէջ, որ այնքան պէտք ունի իր տեղը գտնելու բարոյական արժէքներու եւ միջազգային ներկայացուցչութեան մէջ։ Սփիւռքի, Սկաուտական Համաշխարհային կազմակերպութեան եւ Հայ Արիներու միութեան օժանդակութեամբ, Հայաստանի սկաուտական ազգային կազմակերպութիւնը (ՀԱՍԿ) առաջին անդամը պիտի դառնայ, ՀԱՊ-ի երկիրներուն մէջ, սկաուտական միջազգային մեծ եղբայրութեան։ Այս ճանաչումը որ կը պատրաստուի երեք տարիէ ի վեր պիտի ենթարկուի Օ. Մ. Մ. Ս-էի Համաշխարհային Կոմիտէի քուէարկութեան 1996-ի Նոյեմբերի նստաշրջանին եւ պաշտօնականացուի 1997 Փետրուարին։ Միաժամանակ, Օ. Մ. Մ. Ս.-ի ծրագիր - կանոնագրին համաձայն, Հայ Արիներու Միութիւնն ալ տէ փաքթօ քաշուած կ'ըլլայ անկէ եւ իր միջազգային առաքելութիւնն ալ վերջացած,

Այս դէպքը յիշատակուեցաւ Հայաստան միջազգային բանակումի մը առթիւ (գըլխաւորաբար Ներքին – ՀԱՊ) զոր կազմակերպած էր ՀԱՍԿ-ը եւ որ համախմբեց շուրջ 600 սկաուտ (300 Հայաստանէն եւ 100 Ղարաբաղէն) Յունիս 21-էն 30 Ծաղկաձոր։ Ֆրանսայի Հայ Արիներու Միութիւնը ներկայացուած էր եւ պատուոյ տեղ գրաւեց քանի կը խորհրդանշէր ջահին փոխանցումը «Մայր Հայրենիք»ին բացման արարողութեան ընթացքին որ տեղի ունեցաւ Գարեգին Ա.ի, Հանրապետութեան նախագահ Լեւոն Տէր - Պետրոսեանի եւ սկաուտութեան համաշխարհային Բիւրոյի ներկայացուցիչներու ներկայութեան,

Ոչինչ կրնար աւելի լաւ վարձատրել Հայ Արիները քան սկաուտական ազգային շարժումի այս նուիրագործումը Հայաստան եւ իմաստ մը տալ Գուրգէն Մեծատուրեանի եւ երէկուան եւ այսօրուան իր բոլոր արիներու թափած ջանքերուն. անոնք 70 տարի պատուոյ հարց ըրած էին պահպանել, ամէն խոչընդոտի դէմ, բարձր եւ վճռական հայկական դրօշակը Հայաստանի բացակայութեան։

Պատւոյս վրայ կ'երդնում հաւատարիմ ըլլալ Աստուծոյ եւ ծառայել Հայրենիքիս։

ՍՈՒՐԷՆ ՓԱՆՈՍԵԱՆ

(*) Սկաուտական միութիւն մը Օ. Մ. Մ. Ս.ի անդամ կրնայ ըլլալ միայն այն պարագային երբ ինքնիշխան պետութիւն մը կը ներկայացնէ։

ՇԱՒԻԼԻ Ս. ԳՐԻԳՈՐ ԼՈՒՍԱՒՈՐԻՉ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԱՆՈՒԱՆԱԿՈՉՈՒԹԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ կրօնական գեղեցիկ աւանդութիւններէն մէկն է եկեղեցւոյ Ուխտի կամ Անուանակոչութեան տօնախմբութիւնը, Բարձրեալին Տան աղօթախօս կամարներուն ներքեւ գտնուելու այդ խորայատակ գեղեցկապատեհ առիթը, Հայ Եկեղեցւոյ հաւատաւոր ժողովուրդին համար հոգեւոր - անանձնական ապրումներով սնուելու նուիրական օրն է։

Արդարեւ, Յունիս 23-ին, կիրակի օր, առաւօտեան ժամը 10-ին, Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորչի Նշխարաց գիւտի տօնի վաղորդայնին, Շաւիլի Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տարեդարձին ուրախ առիթով, հանդիսաւոր պատարագ մատուցանեց ու քարոզեց Վիճակիս Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի Հայոց Առաջնորդ Գիւտ Արք. Նաղդալեան,

«Հայր Մեր»ի երգեցողութենէն առաջ, հոծ բազմութեան մը ներկայութեան Գիւտ Արք. խօսեցաւ բովանդակալից քարոզ մը. ան ըսաւ. «Եկեղեցին կ'երաշխաւորուի բոլորիս մասնակցութեամբ, որովհետեւ իւրաքանչիւրս հաւատքի մէկական մասնիկներն ենք Անոր եւ մեր ամբողջովն է որ եկեղեցի կոչումը կ'արդարանայ։ Եկեղեցւոյ իւրաքանչիւր անդամ, անքաժանելի պարտաւորութեան մէջ կը դնէ ինքզինք Անոր ծառայութեան՝ նուիրաբերումով, հոգեւոր ծառայութեամբ, բարեպաշտական աղօթքով եւ վարչական պատասխանատուութեանց ստանձնումով։ Հետեւաբար եկեղեցւոյ ծառայելը հաւատքի ապրումին ու անոր սպասման վկայութիւնն է»։

Ցաւարտ պատարագի կատարուեցաւ հոգեհանգստեան պաշտօն, եկեղեցւոյ հանգուցեալ հիմնադիրներու, բարերարներու եւ հոգաբարձուներու հոգիներուն ի հանգիստ։

Եկեղեցական արարողութիւններէն ետք բոլոր ուխտաւորները հրաւիրուած էին Շաւիլի Ժիւլ Լատումէկ սրահը, բոլորուելու համար սիրոյ սեղաններու շուրջ։

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ հոգաբարձութեան ատենապետ՝ Պր. Գրիգոր Փափազեան բարի գալստեան իր խօսքին մէջ յիշեցուց որ, այս տարի բացառիկ կերպով երրորդ անգամ ըլլալով, հրաւիրեալներու լայն մասնակցութեամբ կը տօնախմբուի եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տարեդարձը։ Առաջինը՝ եկեղեցւոյ օծման առիթով, 1957 Հոկտեմբեր 15-ին, իսկ երկրորդը՝ Շաւիլի հայ գաղութի հաստատման յիսնամեակին առիթով, 1983 Յունիս 18-ին։ Անդրադառնալով հայ եկեղեցւոյ դերին ըսաւ թէ. «Սփիւռքի տարածքին, Հայ Եկեղեցին կրօնական իր առաքելութեան զուգահեռ կ'երաշխաւորէ հայ ընտանիքին, հայ ոգիին ու հայ լեզուին պահպանումը»։

Ապա խօսք առնելով Շաւիլի Նորընտիր քաղաքապետ Պր. Ժան Լըվէն պատրաստակամութիւն յայտնեց աջակցելու Հայերուն ի խնդիր հայ լեզուի ու մշակոյթի պահպանման եւ զարգացման։ Ան յայտնեց որ, կը նախատեսուի Շաւիլի մէջ կառուցուող երկրորդական վարժարանի մը ուսումնական ծրագրին մէջ նկատի ունենալ նաեւ հայերէն լեզուի դասաւանդութեան բաժին մը՝ ուր ծագումով հայ աշակերտներ կարենան իրենց մայրենի լեզուն եւս սերտել ի շարս միւս երկրորդական լեզուներուն»։

Եկեղեցւոյ հոգեւոր հովիւ Յարութիւն Քահանայ Թաշճեան, իր ողջոյնի խօսքին աւարտին ըսաւ. «Քառամեայ իմ համեստ հովուական փորձառութիւնս Շաւիլի փոքր հայ ածուէն ներս, քաջօրէն համարձակութիւն կուտայ իմ տկար ձայնիս ըսելու թէ, սփիւռքի տակաւ նօսրացող հայ գաղութներու նման, Շաւիլի հայ օճախն ալ կը տառապի հայ ընտանիքներու ցրուածութեան ու ապակեդրոնացումի իրողական տագնապով. սակայն, տակաւին այստեղ կան բուռ մը մարդիկ, որոնք անշահախնդրօրէն ու անսակարկ նուիրումով կառչած են համայնքակերտումի ու եկեղեցաշինութեան ազգանուէր առաքելութեան։ Այսօր մեր գաղութը ի գին ամէն զոհողութեան, անհաղանդելի մատնուած, ողի ի բոյն կը պայքարի այլասերում կոչուած երեւոյթին դէմ, միշտ լայնօրէն բաց պահելով եկեղեցւոյս ու երկօրեայ հայ դպրոցիս դռները»։

Հուսկ բանքով, Գիւտ Արքեպիսկոպոս ըսաւ թէ իւրաքանչիւր քրիստոնեայ անհատ եկեղեցւոյ Խորհրդական Մարմնոյն մէկ անդամն է։ Շաւիլի գաղութը փոքրիկ չի նկատուիր, որովհետեւ ան կենսական եւ ամբողջացնող բաժինն է հայ եկեղեցւոյ մարմնոյն։ Իւրաքանչիւրիս պարտքն է սիրով ու նախանձախնդրութեամբ, միշտ առողջ ու կենսունակ պահել այդ նուիրական մասնիկը։

Շնորհակալութեան խօսք արտասանուեցաւ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շաւիլի Տէր Դաւթեան մասնաճիւղի մեղուաջան տիկիններուն, որոնք այդ օրուան ճաշերու պատրաստութեան եւ սպասարկումի ծանր պարտականութիւնը ստանձնած էին. ինչպէս նաեւ բարեպաշտ ազգային Յովակիմ Գարթալեանի, որուն ազնիւ նուիրատուութեամբ ու անձնդիր աշխատանքով, գեղեցկօրէն սալայատակուեցաւ Շաւիլի Հայ Եկեղեցին։

Հացկերոյթի ուրախ մթնոլորտը առաւել եւս քաղցրացուցին Էվլին Ալթունեան եւ Վիգէն Դարբինեան, իրենց զուարթ ու չքնաղ երգերով։

Այս շատ ուրախ տօնախմբութեան աւարտին, մեկնումի պահուն, հրաւիրեալները ջերմօրէն կը մաղթէին յառաջիկայ տարիներուն միշտ համախմբուիլ նման երջանիկ առիթներով։

Յ. Ք. Թ.

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ

ԺՊԻՏ

●

– Գարսեւան, տաքսուց օգտւո՞ւմ ես։

– Ոչ, երբեք։

– Ինչո՞ւ։

– Երբ քեֆս լաւ է լինում, ոստիկանութեան մեքենան է տանում, երբ վատ՝ շտապ օգնութեան։

***

Հոգեբուժարանում, հիւանդին դուրս գրելուց առաջ, համոզուելու համար, որ նա առողջ է, բժիշկը հարցնում է.

– Եթէ ականջդ կտրեն՝ կը տեսնե՞ս։

– Ի հարկէ, – պատասխանում է հիւանդը։

– Ճիշդ է, ապրես։ Իսկ եթէ միւս ականջդ էլ կտրե՞ն։

– Էդ դէպքում՝ չէ։

– Ինչո՞ւ։

– Գլխարկը կ'ընկնի աչքերիս, – իրենից գոհ պատասխանում է հիւանդը։

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

— վիպակ —

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Հեռաւոր ափերից ձկնորսների նաւակները սկսում են շարժուել։ Առագաստները ներկւում են եզան արիւնով,

Մօտաւոր կղզու կատարից աքլորի նման ձայնում է մի դեղին լոյս։ Մի րոպէ յետոյ այդ լոյսը երկարում է, տարածւում, ժայռերի սրածայր մասերը վեր կարկառում եւ անշարժանում։

Ահա արեւը։

Գոյները յուացուած են, մեղմ։ Բնութիւնը նկարում է չինական վրձինի ծայրով։ Պոռացող, ցնցող արշալոյսները յատուկ են հիւսիսային երկիրներին, Եւ յիշում եմ ցուլամարտի երանգներով պայթող սկանտինաւեան եւ հոլանտական երկինքները, որոնք պարզ հրդեհներ էին։ Նրանք բղաւում եւ աղաղակում էին իրենց կոկորդի բոլոր թելերով։ Այստեղ տարբեր է։

– Այստեղ, բնութիւնը թենոր է, – ասում է Լաուին։

– Երգում է՝ ձայնը կամաց կլկլացնելով եւ սրտի մելամաղձութիւնը ծամելով։

– Պարոններ եւ տիկիններ, ողջունենք արեւի հանդիսաւոր մուտքը։

– Ջարը նետուած է եւ ճակատագիրը որոշուած։ Երկրագնդի այս կողմի ապագան այլ եւս կախուած է արեւի ճառագայթներից։

Մեր գիւղից մեկնող առաջին նաւը արդէն ճանապարհ է ընկել։ Պզտիկ, դանդաղ, նա սկօսում է ջրերը ճերմակ գութանի նման։ Ահա մօտենում է մի ուրիշ նաւամատոյցին, ճամբան ծռում, քիթը շրջում, կանգ առնում։

– Փոքրիկ նաւերը ճափոնական քերթուածների նման են. Նրանք սահում են մտքի եւ զգացումի վրայից՝ թիթեռնիկի թեւերով։

– Դանդաղ են։ Մարդ շատ ժամանակ է կորցնում։

– Նայած ինչ ես ուզում անել քեզ հետ եւ ժամանակը ինչ է ուզում անել քեզ հետ։ Վրազում են նրանք, որոնք ծարաւ են մահով։

– Միջերկրականի հրապոյրը հէնց դրա մէջն է. նա երբեք չի վրազում։ Նա ոչ արեւածագային կիսաքնածութիւն է եւ ոչ Ատլանտեանի ջղագրգռուած մրրիկի թափ։ Մտախոհ է եւ որոշ չափով իմաստուն։ Նա քայլում է, ինչպէս Սոկրատը քայլում էր Աթէնքի Ակօրայից, ինքը իր մտածումներին ժպտալով եւ գաղափարները մարդկային մարմնին յարմարցնելով։

– Մարդկային մարմնի՞ն...

– Այո՛։ Միջերկրականը,, ինչպէս յունական արձանը, համաչափութիւն է։ Այդ պատճառով էլ նա բախտաւոր ծով է, որովհետեւ նա ներշնչել է խաղաղ եւ երջանիկ պայծառացման մի մշակոյթ։ Մըտածեցէ՛ք Խաղաղականի, նրա անչափութեան, նրա ահաւորութեան մասին։ Մըտածեցէք նրա բազմաթիւ կղզիներից հրէշային գլուխները վեր հանող փայտէ եւ քարէ այն աստուածների մասին, որոնց ծամածռութիւնները տիրում են անվրդով խորացած հսկայութիւնների վրայ։ Այդ աստուածները մտածին, երեւակայական, անիրական գոյութիւններ չեն. Նրանք արդէն մտել են մեր կեանքի մէջ եւ մեզ սպառնացող նոր զօրութիւններ արթնացրել։ Ես յիշում եմ մի երեկոյ, Գալիֆորնիայում, Քարմէլի ծովափին ջրալեռների ահաւոր դղրդոցը եւ սպառնացող գրոհը։ Ո՞վ ասաց, որ նրանք կատղած գիգանտներ չէին։

– Եւ այնուամենայնիւ, այդ քուրմերը այլեւս տեղաւորուել են մեր բնակած տներում եւ մեր տեսիլքների ափերին։ Չեմ կարծում, որ այլեւս կարողանանք նրանցից ազատագրուել։

– Նրանց ճեղքուած աչքերը, որդի նըման բուսած քթերը, մանգօյի մսի նման կախուած շրթունքները, սրուած ծնօտները՝ նայում են մեզ մեր կարդացած գրքերի էջերից, մեր դիտած նկարներից, մեր լսած երաժշտական երկերի միջից։

– Չեմ կարծում, որ յաղթեն,

(Շար. 25)

ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՄԷՕՏՈՆ. - Տիկին Արաքսի Մանուկեան 500 Ֆր.:

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Յուլիս 6, տօն է Սրբոց Երկոտասան Առաքելոցն Քրիստոսի եւ Պօղոսի Երեքտասաներորդ Առաքելոյն:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

GRANDE FETE CHAMPETRE

Khanassor

à l'initiative
de la F.R.A. Daschnagtsoutioun,
Groupe Arghoutian
et la participation de la Croix Bleue,
Section Ter-Davtian de Chaville.

Buffet — Animation — Surprises

Au Parc «Bon Repos» de Viroflay près de la Place Louis XIV, Nationale 10.

le Dimanche 7 Juillet

Recueillement sur la tombe de l'un des héros de cette bataille le PRINCE ARGHOUTIAN.

Heure de rassemblement 13 h, au cimetière de Chaville.

Venez nombreux pour partager le souvenir de cet événement historique.

DATE A RETENIR

NAVASART à Marseille

Les 4 Sections de la Croix Bleue des Arméniens de France - région Marseille, demandent à toutes les associations de prendre en considération la date du SAMEDI 19 OCTOBRE en soirée.

Plus amples renseignements ultérieurement.

N'oubliez pas votre 15 AOUT
à Saint - Raphaël
au HOME ARMENIEN
avec
Marten YORGANTZ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Համազգային Հայ Կրթական եւ Մշակութային Միութեան «Դիմակ» թատերախումբն ու Հայ Թատրոնի Ընկերակցութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած են Տիկին Արշալոյս Միւթէվէլեանէն 2000 ֆրանք Հայ թատերագիրներու նուիրուած թատերական ընթերցումներու շարքին կազմակերպման առթիւ:

ECOLE
FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3EME INCLUSE

- Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
- Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
- Théâtre, informatique;
- Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
- Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

l'Ecole TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord — LE RAINCY
vous invite à sa

Soirée Karaoké

le Samedi 6 Juillet à partir de 20 h 30

Venez nombreux vous amuser, vous détendre dans une ambiance conviviale et chaude

Réservez très vite au : 43 81 01 72.

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section Grenoble

FETE DE KHANASSOR

à Sassenage

La F.R.A. Dachnagtsoutioun
La F.R.A. Nor Seround
et la F.R.A. Badanis
vous convient à passer une agréable journée de détente dans une chaleureuse ambiance arménienne, pour marquer la clôture de l'année scolaire de l'Ecole Arménienne de la Croix Bleue
CELEBRER LA FETE DE KHANASSOR
le Dimanche 7 Juillet
dans le merveilleux cadre du Parc de l'Ovalie à Sassenage à partir de 11 heures (proximité de Grenoble)

- *Animation: Concours de nardi (tavlou)*
- *Des tables et des chaises seront à votre disposition*
- *Un bar pour vous rafraîchir et un buffet de spécialités arméniennes, sans oublier, bien sûr, nos traditionnels khorovadz.*

Après un passage triomphant dans les trois principales villes de France en compagnie des orchestres *Navasart* de Paris et *Kéram* de Marseille, l'ensemble de musique traditionnel arménien *Spitak* de Lyon, sera parmi nous pour nous faire vivre à travers la musique et le chant, la richesse du patrimoine musical arménien.

La troupe de danse de *Spitak* sera également présente et se produira au grand complet dans ses somptueux costumes folkloriques arméniens.

Nous aurons également le plaisir d'accueillir la chanteuse *Sévan Garabedian* qui après avoir enchanté le public à la fête régionale du 28 Mai, nous fera vibrer au son de sa voix exceptionnele.

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

A l'occasion de la réalisation de l'Exposition
ARMENIE - Des origines au IVe siècle
La M.C.A. d'Alfortville organise

Un Voyage à NANTES

les Samedi 20 et Dimanche 21 Juillet

- *Transport par autocar*
- *Pension complète en Hôtel (samedi)*
- *Visite guidée de l'Exposition*
- *Dimanche au bord de l'Océan*
- *Participation aux frais* : 500 F.

Renseignements et inscriptions auprès de la Direction de la M.C.A.

***

1976-1996
M.C.A. 20ème

En Octobre prochain, la M.C.A. d'Alfortville fêtera le 20ème anniversaire de l'INAUGURATION DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

ԾՆՆԴԵԱՆ
ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ
ԵՐԿԼԵԶՈՒ
ՁԵՐ ՀՐԱՒԷՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԴԻՄԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ, ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Տեղւոյն վրայ ճոխ խաքալոկ

à l'occasion de la
BENEDICTION DE L'HUILE SAINTE
A ETCHMIADZINE
célébrée
par SA SAINTETE KAREKINE Ier
CATHOLICOS DE TOUS LES ARMENIENS

LE DIMANCHE 8 SEPTEMBRE 1996

Pèlerinage en Arménie

DU 5 AU 12 SEPTEMBRE
(Transport aérien + Hôtel + Excursions)

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS

SABERATOURS	SEVAN VOYAGES
31, rue d'Argenteuil	48, cours de la Liberté
75001 PARIS	69003 LYON
Tél. : (1) 42 61 51 13	Tél. : 78 60 13 66
Fax : (1) 42 61 94 53	Fax : 78 60 92 26

Fête Champêtre à Bellefontaine

La Croix Bleue des Arméniens de France vous invite à sa grande fête champêtre à la Colonie de Bellefontaine (Jura)

le Dimanche 14 Juillet

Buffet — Bar — Animation par les colons — Ambiance arménienne — Surprises

Venez très nombreux à ce rendez-vous de la communauté arménienne de France et d'ailleurs.

Pour tous renseignements, veuillez contacter la C.B.A.F.: 48 24 46 57.

ՇԱԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ 6
SAMEDI
6 JUILLET
1996

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO : 5,00 F.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1·100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1·400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1·250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 18·890 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 71e ANNEE — N° 18.890

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԱԶԳ. ԸՆ-ՐՈՒԹԵԱՆ նախագահը՝ Լօյիք Լը Ֆլոք Փրիժան քննութեան տակ առնուելէ ետք, ղղակի բանտ առաջնորդուեցաւ Ցուլիս ին: 11 ժամ հարցաքննութենէ ետք է, տասուոր Էլֆ ժոլլի կողմէ որ Էլֆ-կիթէնի նախկին նախագահը կ'արգելափակուէր: Իրեն դէմ եղած մեղադրանքը կը վերաբերին, արդէն, իր այդ ակիւն պաշտօնին: Արդարեւ, երբ Էլֆի տիրականն էր 787 միլիոն ֆրանքի կածելի գործողութիւններով նպաս- է իր բարեկամին՝ Մ. Պիտըրմանի րաստ հագուստի ձեռնարկին: Գրաւ-ծ փաստաթուղթերը եւ շարք մը վկա-ու յայտարարութիւնները կը փաստեն Ֆլոք-Փրիժանի դերը որպէս նեցուկ տըրմանի: Որպէս օրինակ, առնուազն օրինակ գործողութիւններու, կը յիշ- որ Էլֆի մասնաճիւղերը մեծ գումար-ր փոխ տուած են Պիտըրմանի թոյլ ալու համար իրեն որ հատուցանէ Էլֆի ճիւղեր: Պիտըրմանի զանազան փո-ութիւններ դրամատուներէ վայե-ծ են Էլֆի երաշխաւորութիւնը: Լը լոք-Փրիժանի դիմումին վրայ, Պիտըր-ան որ, բանտ է Մայիս 24-էն ի վեր, ղմաթիւ դիւրութիւններ շնորհած է Ֆիմա Պելայիտի (Լը Ֆլոք-Փրիժանի նախկին կինը) եւ նախկին նախագահուհի ի կը փրկէր Պիտըրմանը, Ֆա-իմա ամսական 30 հազար ֆրանք տացած է, 1992-ի Պիտըրմանի 1·25 իլիոն ֆրանքի մէկ վճարումը թոյլ ուած է որ յարկաբաժին մը գնէ տոն: Դեռ այնքան անհամար կասկա-ի գործողութիւններ կան որոնց շնորհիւ ձնական հարստացում ալ եղած է: յժմ, ֆրանսական երկաթուղիի նախա-ը մեղադրուած է «հանրային գոյքի շահագործման, հանրային գոյքի չա-գործման գողակցութեան, կեղծ ուեկշիռներու» համար: Յիշենք որ Ֆլոք-Փրիժան ֆրանսական երկաթու-ին գլուխը դրուեցաւ, առաւելաբար Էլֆ-ի պնդումին վրայ, անցեալ Դեկտեմբե-ին երբ աւելի քան 3 շաբաթ տեւեց գոր-դուլը: Թուլոն զգուշացուցած էր Ա. ֆփէն նման նշանակումի դէմ, ակնար-կելով անցեալի դէպքերուն եւ անոնց դա-ական հաւանական հետեւանքին, բայց իրաք պնդած էր: Լը Ֆլոք-Փրիժան ախ գործատէր»ի համբաւ կը վայելէր:

Ք. ՊԼԱՆ պաշտօնապէս յայտարարեց Ֆրանսի եւ Էռ-Ենթէռի ձուլումը Ապրիլ 1-ի համար, այսինքն այն օրը հասարակապետութեան երկինքը կը ուի եւրոպական ընկերութիւններու ակցութեան: Ծանօթ է որ Էռ-Էնթէռ է այս ձուլումին, որու հետեւանքով օդաչուները այն աշխատավարձքը պի-ստանան զոր կը ստանան Էռ-Ֆրանսի աչուները, այսինքն նուազ քան ինչ որ շահին այսօր: Գալ շաբաթուընէ սկըսեալ խօսակցութիւններ տեղի պիտի ունե-ան ներդաշնակելու համար անձնակազ-ներու կանոնագրերը, բայց, մթնոլորտը լարուած կը մնայ եւ գործադուլի նոր շարժումները անհաւանական չեն:

ԵԼՑԻՆ կրկին Չերնոմիրդինի յանձ-նեց նոր կառավարութեան պատասխանա-տուութիւնը եւ առայժմ փոխ-նախագա-հի պաշտօն չստեղծեց: Լերէդն է որ այս պաշտօնը անհրաժեշտ կը նկատէր, որով-հետեւ, ըստ Սահմանադրութեան, եթէ բան մը պատահի Ելցինի, Չերնոմիրդինն է որ զայն կը փոխարինէ, մինչ եթէ փոխ-նախագահ ըլլայ, ինքը կ'ըլլայ տեղը անց-նողը: Ելցինի հիւանդութիւնը, որու բուն նկարագիրը չըսուիր, բաւական մե-լան հոսեցնել կու տայ: Կը կարծուի որ Ռուսաստանի նախագահը էնֆարքթիւ-սէն, ալքոլամոլութենէն զատ կը տառա-պի նաեւ հոգեկան եւ ջղային քայքայու-մէ, հետեւանք՝ առած դեղերուն: Զիւ-գանով շնորհաւորեց Ելցինը, այս վեր-ջինն ալ համախմբումի կոչ ըրաւ:

Լ. ԺՈՍՓԷՆ, հեռատեսիլի Ա. կայա-նէն բուռն կերպով քննադատեց կառա-վարութեան վարած քաղաքականութիւ-նը: Այս կառավարութիւնը, կ'ըսէ ըն-կերվարական պարագլուխը, մրցանիշը կը կոտրէ գործազրկութեան, պարտադիր դանձումներու, ընկերային ապահովագը-րութեան բացին: «Զկրցաւ երկրին վստա-հութիւն ներշնչել» ըսաւ ան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ գործազրկութեան Սնտու-կը 12,9 միլիառ Ֆր.ի յաւելեալ գումար մը կը նախատեսէ 1996-ի համար:

ԿԻՊՐՈՍԻ գրաւեալ թրքական շրջանի պատասխանատուն՝ Հաքքը Աթուն յայ-տարարած է որ իշխանութեան գլուխ գտնուող համախմբումը հրաժարած է:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՀԱՏԵՓ (Ժողովուրդի Ժո-ղովրդավարութիւն) կուսակցութեան 39 անդամներ մեղադրանքի տակ առնուած են Ցուլիս 4-ին, այն պատճառաբանու-թեամբ որ պղծած են թրքական դրօշա-կը: Ասոնք կողմնակից են որ բանակցու-թեամբ լուծում մը գտնուի Քիւրտերուն հետ:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ «Լա Թրիպիւն» օրաթերթը չկրցաւ լոյս տեսնել Զորեքշաբթի, Ցու-լիս 3-ին, որովհետեւ իր հրատարակած մէկ ծաղրանկարը նախատինք մը կը նը-կատուէր ազգային խորհրդանշանին հան-դէպ եւ իր հրատարակութիւնը արգիլ-ուեցաւ: Այդ ծաղրանկարին մէջ, ան-ցորդ մը, ի տես ալժերական դրօշակնե-րու ծածանման փողոցի մը երկայնքին, կը հարցնէ՝ «Ցուլիս 5-ի՞ համար է» (ան-կախութեան տարեդարձ), եւ ընկերա-կիցը կը պատասխանէ՝ «Ո՛չ, իրենց աղ-տոտ լաթը կը փռեն»: Թերթը անհատա-կան գլխաւոր օրաթերթերէն մէկն է. թերթին արտօնատէրն ու խմբագրու-թեան պատասխանատուներն ալ դատա-կան հակակշռի տակ առնուած են, պար-տին չաբաթը երկու անգամ դատարան ներկայանալ: Ծաղրանկարիչն ալ ձերբա-կալուած է եւ առաջնորդուած այն բանտը ուր կան բազմաթիւ իսլամապաշտներ: Թերթին խմբագրատունն ալ կնքուած է: Էլ Վաթան մէջ լոյս տեսած զեկոյցով մը Լա Թրիպիւն կը գտնէ որ «իշխանու-թեան ամէնէն յետադիմական շրջանակ-ներուն քաւութեան նոխազն է»:

ԺԱՖՆԱՅԻ մէջ (Սրի Լանքա, նախկին Սէյլան) թամուլ անջատողական վագ-րերու մէկ կին մարտիկը պայթեցու-ցած է իր կրած ռումբը, որու հետեւան-քով 21 մեռեալ եւ շուրջ 50 վիրաւոր կայ: Թիրախը՝ Բնակարանի նախարարն էր որ թեթեւօրէն վիրաւորուած է:

ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԸ ԵՒ ՍՊԻՏԱԿԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԸ

«Գիտութիւն եւ Կեանք» (Science & Vie) ամսաթերթը Ցուլիսի թիւով տեղ կուտայ գանատացի գիտնականի մը այն վարկա-ծին որ աշխարհի վերջին 45 տարիներու մեծագոյն երկրաշարժերուն մէկ մասին պատճառ կը նկատէ հիւլէական փորձե-րը: Այդ խումբին մէջ կը զետեղէ նաեւ 1988-ի Սպիտակի երկրաշարժը որ ըստ նոյն աղբիւրին, պատահած է Խորհրդա-յին Միութեան կողմէ Սեմիպալանսկի մէջ կատարուած հիւլէական փորձէն մի-այն երեք օր ետք:

ԵՐԵՒԱՆ ՀԵՌԱՏԻՊ ՓԱՐԻԶ

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Ցուլիս 4 / 5)

ՀՌԱԿ-Ի ԱԿՈՒՄԲՆԵՐՈՒ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԵՆԷՆ ԵՏՔ

ՀՌԱԿ-ի ակումբներու Ցուլիս 2-ի մա-մուլի յայտարարութեան կապակցու-թեամբ, ՀՌԱԿ-ի Կեդր. Վարչութեան ըն-դհանուր քարտուղար Ռուբէն Միրզա-խանեան Ցուլիս 3-ին մամուլի ասուլիս մը տուած է: Ան ըսած է թէ պատրաստ է հրաժարելու եթէ Կեդր. Վարչութիւնը այդպէս որոշէ: Աւելցուցած է նաեւ որ ի տարբերութիւն առ այսօր եղած յայ-տարարութիւններուն ուր թիրախը ան-հատական կ'ըլլար, այս մէկուն մէջ, ըստ իրեն, անվստահութեան արտայայտու-թիւնները եւ մեղադրանքները ուղղուած են ոչ թէ իրեն այլ վարչութեան:

***

Ցուլիս 3-ին ՀՌԱԿ-ի հանրապետական վարչութիւնն ալ յայտարարութեամբ մը հրապարակած է այն լուրը թէ վարչու-թեան նախկին քանի մը անդամներ Ցու-լիս 2-ի գիշերը փորձած են գրաւել հան-րապետական վարչութեան գրասենեակը եւ կարելի եղած է առաջքն առնել Ներքին Նախարարութեան վարած բանակցու-թիւններուն շնորհիւ, ՀՌԱԿ-ի հանրապե-տական վարչութիւնը նշած է նաեւ որ նախորդ օրը հրապարակուած ակումբնե-րու յայտարարութեան մէջ յիշուած նորաստեղծ համադրող խորհուրդը նա-խատեսուած չէ կուսակցութեան կանո-նագրութեան մէջ եւ անոր գործունէու-թիւնը ապօրինի է: ՀՌԱԿ-ի հանրապետա-կան վարչութիւնը կոչ ըրած է նաեւ ան-դամներուն, ակումբներուն եւ շրջանակ-ներուն, որ չենթարկուին այդ խմբակին արկածախնդրութիւններուն:

***

«ԵՐՐՈՐԴ ՈՒԺ»Ի ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՎԷՃԵՐ

Ցուլիս 3-ին հայաստանեան մամուլին մէջ հրապարակուած է ՔԻ-ԱՐ-Ք-Մ-ի, Հայ Դեմոկրատական կուսակցութեան (ՀԴԿ), Համայնավար կուսակցութեան (ՀԿԿ), եւ ՀՅԴ.ի միացեալ յայտարարու-թիւնը ուր կը յայտնուէր վճռականու-թիւն՝ երկրին մէջ դրական արմատական փոփոխութիւններ կատարելու եւ նախա-գահական ընտրութեան միացեալ ճակատ պարզելու գծով գործակցութեան մա-սին: Այս հրապարակումէն անմիջապէս ետք, ՀՅԴ պատասխանատու մարմնի անդամ Եդ. Յարութիւնեան այս առթիւ կազմակերպուած կարճ ասուլիսի մը ըն-թացքին ըսած է թէ վերոյիշեալ յայտա-րարութիւնը իրենց համար անակնկալ մըն էր որովհետեւ որպէս «Երրորդ Ուժ» համագործակցութեան հիմնադիր անդամ իրենք որեւէ յայտարարութեան բովան-դակութեան պաշտօնապէս չէն տեղեկա-ցած, ինչ որ բացատրութիւնն է նաեւ ՀՅԴ.-ի ստորագրութեան բացակայու-թեան սոյն հրապարակումին տակ: Ան ա-ւելցուցած է թէ հոն արտայայտուած միտքերն ու խնդիրները ամբողջովին չեն համապատասխաներ ՀՅԴ.-ի գործունէու-թեան նպատակին: «Երրորդ Ուժ» համա-գործակցութեան ՀԿԿ-ի անդամակցու-թեան մասին ալ որեւէ դիմում կամ փաս-տաթուղթ չէ ստացած ՀՅԴ-ն, ինչ որ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀԵՌԱԳԻՐԸ ԵԼՑԻՆԻ

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԲՈՐԻՍ ՆԻԿՈԼԱՅԵՒԻՉ

Շնորհաւորում եմ Ձեզ Ռուսաստանի նախագահի պաշտօնում վերընտրուելու կապակցութեամբ: Համոզուած եմ, որ Ձեր յաղթանակը ընտրութիւններում Ռուսաստանի համար յիրաւի պատմական մեծ իրադարձութիւն է, քանի որ այն նշանաւորեց բոլշեւիկեան խաւարամտու-թիւնից եւ հակամարդկային կոմունիս-տական ռեժիմի 70-ամեայ տիրապետու-թեան մղձաւանջային ժառանգութիւնից ռուսաստանեան ժողովրդի վերջնական ազատագրումը:

Ռուսաստանի ժողովուրդը ցուցաբերեց բարձր քաղաքացիական գիտակցութիւն ու քաղաքական հասունութիւն եւ ազատ ժո-ղովրդավարական ընտրութիւններում ցու-ցաբերեց իր հաւատարմութիւնը ազատու-թեան եւ ժողովրդավարութեան գաղա-փարներին, ազատ քաղաքացիական հա-սարակութեան, քաղաքակիրթ իրաւական պետութեան ամրապնդման ու բարգա-ւաճման կամք:

Բոլոր այդ ձեռքբերումները իրաւա-ցիօրէն կապւում են Ձեր անուան հետ, եւ ես Ձեզ մաղթում եմ մեծ յաջողու-թիւններ Ձեր բարձր պաշտօնում՝ յանուն բարեկամ ռուս ժողովրդի ծաղկման ու բարգաւաճման:

Հայ ժողովուրդը խորապէս շահագըր-գռուած է Ռուսաստանի ժողովրդավա-րական զարգացմամբ՝ դրանում տեսնե-լով մեր ընդհանուր պատմամշակութա-յին տարածքի կայունութեան եւ բարգա-ւաճման երաշխիքը:

Ես համոզուած եմ, որ Ձեր յաղթանա-կով հայ – ռուսական աւանդական սերտ յարաբերութիւնները յետագայ ամրա-պնդման եւ համակողմանի հմագործակ-ցութեան նոր ազդակ կը ստանան:

Լաւագոյն մաղթանքներով՝

ԼԵՒՈՆ ՏԷՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ցուլիս 4

ՎԱՂԸ՝

«ՅԱՌԱՋ-ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ»

Վաղը լոյս կը տեսնէ «Յառաջ միտք եւ արուեստ»ի նոր (217) թիւը հետեւեալ բովանդակութեամբ:

Մեծ եղեռնեմներէն առաջ — Վ. ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

Հայրէններ (Բ) — ԳՐ ՊԸԼՏԵԱՆ

Le Musée des CD-Rom — CHAKÉ MATOSSIAN

Եդ. Յարութիւնեանի ըսել տուած է թէ այս բոլորը «Երրորդ Ուժ»ի կանոնակար-գի խախտում է:

***

Բ. ԱՐԱՐՔՑԵԱՆ ՍԹՈՔՀՈԼՄ ՄԵԿՆԱԾ

Ազգ. Ժողովի նախագահ Բ. Արարք-ցեան Ցուլիս 3-ին Սթոքհոլմ մեկնած է, ուր տեղի կ'ունենայ Օ-ԷՍ-Սէ-Ը-ի խոր-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

Ի ՅՈՒՇ ԻՐ ՄԱՀՈՒԱՆ ՔԱՌԱՍՈՒՆՔԻՆ

ՀԱՏՈՒԿԵՆՑ ՅՈՒՇԵՐ

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

Կը յիշեմ Կաղանդի նախօրեակին, մանկութեանս եւ պատանեկութեանս, երջանիկ տարիները Պոլսոյ մէջ: Մենք պզտիկներս կը զգայինք որ այդ օրերուն անսովոր բաներ մը տեղի կ'ունենային մեր շուրջը. խորհրդաւոր այցելուի մը մասին կը խօսուէր որ մղոններով հեռու, ձիւնոտ լեռներէն անցնելով պիտի գար մեզի այցելելու: Ոմանք կ'ըսէին թէ երկինքէն իջած կուգար ան, կռնակը խոշոր կողովով մը լեցուն խաղալիքներով, բարի պզտիկներուն բաշխելու:

Մեր տունը տօնական օրերու ուրախ եռուզեռի մէջ էր. ճաշարանին մէջտեղը զետեղուած էր խոշոր փայտէ ցած կլոր սեղանը որուն վրայ պիտի բացուէր Կեսարիոյ աւանդական խմորը՝ Քէթէն: Մինչ այդ օրերուն կը հասնէր Կեսարիայէն ղրկուած ուտելիքներու մեծ պարկը, զոր հայրս ամէն տարի կ'ապսպրէր հոն ապրող իր ազգականներուն:

Ինչե՜ր չկային այդ մոգական, անակընկալներով լեցուն խոշոր պարկին մէջ: Արքայական ապուխտը եւ երշիկը իրենց պատուոյ տեղը ունէին անշուշտ. բայց մեր պզտիկներուս ամէնէն սիրածը սերի չերէզը եւ համեղ, հիւթեղ մեր քիմքին ամենահաճոյ անուշեղէններն էին: Հոն կային բազմատեսակ չոր պտուղներ, նուռեր, փայլուն, կարմրաթուշ նուռեր իրենց մարգարտաշար հատիկներով, որոնք կաղանդի գիշերը, մոմերու մեղմանոյշ ցոլքերով լուսաւորուած սեղանը պիտի զարդարէին որպէս ուրախ, մշտազուարթ եւ մանաւանդ արդասաբեր կեանքի մը խորհրդանիշը. շուրջը պզտիկ պնակներու մէջ շարուած չոր պտուղներով:

Պզտիկներս, խմբուած՝ աւանդական երջանկաբոյր սեղանին շուրջ, տարկայ մեր ծնողքին հոգածու սիրոյն եւ խանդաղատանքին, ականջնիս սրած՝ կը հետեւէինք հեռուներէն մեզի հասած խորհրդաւոր ձայներու, երգերու չչուկներուն:

Մինչ սպիտակ խոշոր յախճապակիէ վառարանին մէջ կը ճարճատէին բոցավառ գերաններ հաճելի տաքուկ մթնոլորտ մը ստեղծելով, դուրսը ցուրտին, ձիւն ու բուքին, տակաւ առ տակաւ, ուրախ բացագանչութիւններ կը թրթռացընէին գիշերուան խաւարը:

Բարի հովիւներն էին անոնք, երկնաւոր տեսիլներուն, որոնց, ըստ աւանդութեան, հրեշտակը երեւցած էր երկնային լոյսերու մէջ եւ մարդկութեան աւետած ծնունդը Փրկիչ մանուկին, Յիսուսին, եւ ահա՛ այս գիշեր անոնք լապտերներու աղօտ լոյսով առաջնորդուած, կուգային ուրախ զուարթ երգերով աւետելու Յիսուսին ծնունդը տունէ տուն, եւ մաղթել նոր բարի տարի մը: Կը յիշեմ, մեր դրան առջեւ յաճախ կանգ կ'առնէին. պահ մը միաբերան կ'աղաղակէին՝ «Շատ տարիներո՜ւ ... էֆէնտի»:

Հայրս գորովագութ, մարդասէր մեզ պզտիկներուս կուտար մանր դրամներ բաշխելու համար երգեցիկ տղոց: Պէտք է գթասիրտ ըլլալ բարի հովիւներուն հանդէպ որոնք երկինքէն ուրախ լուրեր կը բերէին մարդկութեան: Ցողնած, տառապած մարդկութեան:

Այս պզտիկ սուտերները կ'անյայտանային գիշերուան մութին. բայց իրենց զուարթ բարեմաղթութիւնները զուռմ-զոչումները կ'արձագանգէին մինչեւ այգաբացը:

Առաւօտուն շատ կանուխ քնաթաթախ աչքերով կ'իջնէինք ճաշարան որ կը նայէր մեր գեղեցիկ եւ ընդարձակ պարտէզին վրայ: Ամբողջ գիշերը ձիւնած էր եւ ձիւնի փաթիլներ կը շարունակէին հանդարտօրէն պարել օդին մէջ: Մեր պարտէզը եւ շրջակայքը անիրական, առասպելական գեղեցիկ աշխարհի մը մէկ մասը կը թուէին ըլլալ: Ամէն կողմ ձիւնածածկ, երազային անդորրութիւն:

Ներսը, ճաշարանին մէջտեղը, հայրիկիս սիրական սամավարը շոգիներ կ'արձակէր, կը սուլէր, կը հրաւիրէր մեզ թէյի, ախորժաբեր տեսքով քէթէներու:

Բայց ո՞ւր էր Կաղանդ պապան. կ'ուշանար ան: ... Ափսո՜ս. կէս գիշերին եկեր էր եւ անձայն, անշշուկ մեկներ, իւրաքանչիւրիս թողելով նուէրներ: Աչխարհացրիւ հազարներով մանուկներ կը սպասէին բարի կաղանդ պապային: Ան պիտի երթար ուրախացնել հարուստ կամ աղքատ մանուկներու սիրտերը, սէր, ժպիտ, ուրախութիւն տարածելու աղքատ հիւղակներու:

***

Ս. Ծննդեան Տօնը սիրելի էր մեզի՝ դպրոցականներուս որովհետեւ Նոր տարուան խրախճանքները կը տեւէին մինչեւ Յունուար 6 - 7: Այդ տօնական օրերուն սեղանին կ'իշխէր աւանդական անուշապուրը, հայրենի հողին բոյրով: Ան օրհնուած էր այդ հողին պտուղներուն համովն ու հոտով: Ամանորի այդ խորհրդանիշը կը պատրաստուէր ցորենով որ կ'եփէր երկար ժամեր. յետոյ քամոցէ անցընելով անոր կ'աւելցնէին զանազան միրգեր. չամիչ, ծիրան, ընկոյզ, նուշ, պիստակ, կաղին ու համեմներ: Ամբողջ չարթուան ընթացքին ան կ'ըլլար մեր ամենասիրելի ուտելիքը: Մայրս անկէ բաժին կը հանէր նաեւ դրկուածներու:

Այդ օրերուն պէտք չէր մոռնալ եկեղեցի երթալ. կ'երթայինք ունկնդրելու մեր զմայլելի շարականները: Մայրս շատ կը սիրէր զանոնք ու կ'ուզէր մեզի ներշնչել անոնց գեղեցկութիւնը:

***

Մանկութեանս տարիներուն կոտորածներ, սարսափներ կ'ապրէին հայկական գաւառները: Ծնողքս տեղեակ էր ցաւալի պատահարներուն. բայց չէր ուզած մեր մատղաշ միտքերը եւ սիրտերը պղտորել: Կը յիշեմ, օր մը հայրիկս երբ Կեսարիոյ մասին կը խօսէր, ըսաւ թէ ան աշխարհի ամէնէն հին քաղաքներէն մէկը եղած է. կրօնական, մշակութային, առեւտրական համբաւաւոր կեդրոն. մեր առաջին հայրապետներէն շատեր հոն դաստիարակուած էին: Հակառակ բռնի թրքախօսութեան, ժողովուրդը վառ պահած էր հաւատքը, զուրգուրացած դըպրոցներուն եւ եկեղեցիներուն վրայ: Կեսարիան տուած էր հանրածանօթ բարերարներ:

Հոս կ'ընդհատուէր հօրս պատմածը. ան կը վերադառնար առօրեայ կեանքին. բարի նայուածք մը կը ձգէր կաղանդի մեր նուէրներուն ու կը հեռանար խորհրդաւոր ժպիտով մը:

***

Տարիները յաջորդեցին իրարու, իրենց հետ տանելով մեր մանկութեան ու պատանութեան անփոյթ, պատրանքներով լեցուն շրջանը: Իսկական կեանքը բացուեցաւ մեր առջեւ իր լաւ կամ գէշ փուլերով: Հայ ժողովուրդին պատմութեան ողբերգական էջերը ներկայացան մեր միտքերուն. հայկական գաւառներու մէջ ջարդերու, տեղահանութիւններու փոթորիկը մթագնեց մեր պայծառ երկինքը, ինչպէս մեր հայրենիքինը:

Ես հասայ Փարիզ. մտաւորականութեան, արուեստներու, բազմազան մշակոյթներու պերճաշուք մայրաքաղաքը: Ան նոր շունչ, նոր աւիշ ներարկեց մեր չփոթ ու մոլոր միտքերուն: Ծանօթացայ հայ կեանքին, հայ մամուլին. թերթեր կային բազմաթիւ. «Յառաջ», «Զուարթնոց», «Անդաստան». կարծես հոգեղէն հայրենիքի մը օդը կը շնչէինք: Հոս էր մեծ Շաւարշը խստաբարոյ իր դէմքով, մատիտը մատներուն մէջ: Ակնոցին ետեւէն բարի բայց դժգոհ նայուածքը կը յուղէր խօսակիցը: Հոն էր Բալուեանը: Յաճախ գիրք մը գնելու կ'երթայի իր գրատունը:

Փարիզի մէջ դասախօսութեան մը առաջին անգամ ըլլալով լսեցի Ուրարտու անունը. ոչինչ գիտէի հայ ժողովուրդին այդ հեռաւոր անցեալին մասին: Որոշեցի արձանագրուիլ դասընթացքներու: Լուվրի դպրոցը աւարտեցի երեք տարիէն. հետեւեցայ փրոֆէսէօր Կրապարի դասախօսութիւններուն, ջանալով դարմանել տարիներու կորուստս:

***

Կեանքիս ոչ մէկ հանգրուանին ինծմէ հեռացաւ պատուական ծնողքիս յիշատակը: Անոնց որոնք ոչինչ խնայեցին մեզ երջանիկ տեսնելու համար: Անոնք ներշընչեցին մարդկային վսեմ արժէքներու գիտակցութիւնը, կեանքի անիրաւութիւններուն դէմ պայքար մղելու մշտակայ կորովը որ ընկերացաւ ինծի մինչեւ ուշ հանգրուաններ:

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆԸ Ս. ՄԵՍՐՈՊ ՄԱՇՏՈՑԻ ՇԻՐԻՄԻՆ

Հինգշաբթի, Յունիսի 27-ին, Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը՝ ընկերակցութեամբ բարձրաստիճան հոգեւոր Հայրերի, ուղեւորուեց Օշական՝ մասնակցը դառնալու Ս. Սահակ եւ Ս. Մաշտոց տօնակատարութեան արարողութեանը, խոնարհուելու նրանց անուան յիշատակի առջեւ: «Ս. Մեսրոպ Մաշտոց» Եկեղեցու մուտքին Նորին Սրբութեանը դիմաւորեցին Արագածոտնի թեմակալ առաջնորդ Նաւասարդ Վրդ. Կճոյեանը, մարզպետ Հրաչեայ Գրիգորեանը, մարզային իշխանութեան ներկայացուցիչներ:

Տօնի առթիւ Օշականի «Ս. Մեսրոպ Մաշտոց» եկեղեցում մատուցուեց պատարագ՝ կատարողութեամբ Հոգեւոր Ճեմարանի տեսուչ Հայկազուն Ծ. Վրդ. Նաճարեանի:

Պատարագի աւարտին Հայրապետը շնորհաւորեց ներկաներին տօնի առթիւ եւ իր Հայրապետական պատգամը տուեց նրանց, որը խօսք էր գնահատանքի ու երախտիքի՝ Մեսրոպ Մաշտոց Վարդապետի եւ Սահակ Պարթեւ Կաթողիկոսի ազգանուէր գործին, «Նրանք՝ Ս. Մեսրոպ եւ Ս. Սահակ, նրանք՝ մեր Ոսկեդարի ճարտարապետները, եւ նրանց հետ իրենց աշակերտները, ծաղկեցրին Աստծոյ խօսքը, իմաստութիւնը եւ այն թարգմանեցին ժողովրդի համար, երկնային ճշմարտութիւնը հասու դարձրեցին մեզ, անեղի իմաստը զարդարեցին գրով: Մեր ոսկետառ այբուբենը, ստեղծուած Մեսրոպի հանճարի ուժով եւ Աստծոյ զօրութեամբ, ամենայաղթ, անպարտելի մի բանակ է՝ բաղկացած 36 զինուորներից: Մեր գործով արժանի լինենք այդ բանակի զինուորը դառնալուն, նոր շունչ եւ լիցք հաղորդենք մեր Թարգմանիչների սուրբ գործին եւ ոգեշնչուենք նրանցով», - պատգամեց Վեհափառ Հայրապետը: Երկու նուիրական անուններից անբաժան է Վռամշապուհ Արքայի անունը, արժանին մատուցենք նաեւ նրա յիշատակին, աւելացրեց Նորին Սրբութիւնը:

Ապա Հայրապետը պատմական մի ճամբորդութիւն կատարեց 84 տարիներ առաջ, երբ այդ օրը Հայոց Գէորգ Ե. Կաթողիկոսը այցելել էր Օշական՝ խոնարհուելու Մեսրոպի սուրբ շիրմին, յարգանք մատուցելու մեր Թարգմանիչներին՝ Հայ Տառերի Գիւտի 1500-ամեակի տօնակատարութեան առթիւ, յիշեց, որ օրուան պատարագիչն էր եղել Խորէն Մուրադբէկեան նահատակ Կաթողիկոսը եւ մէջբերեց Գէորգ Ե. Հայրապետի քարոզից ընտիր խօսքեր:

Խօսքի աւարտին Գարեգին Ա. Կաթողիկոսը հանդիսաւորութեամբ եւ պաշտօնապէս ներկայացրեց Նոր նշանակեալ Առաջնորդին՝ յանձին Նաւասարդ Վրդ. Կճոյեանի՝ թելադրելով ժողովրդին բոլորուեն նրա շուրջը եւ Արագածոտնի պատմական գաւառը շէնացնեն:

Պատարագի արարողութիւնից յետոյ, մինչ Մայր Աթոռ վերադառնալը, Նորին Սրբութիւնը ծանօթացաւ եկեղեցուն կից շինութեան վերակառուցման ընթացքին: Շինարարական աշխատանքների աւարտուելուց յետոյ այն կը դառնայ Ս. Մաշտոցի անունը կրող հոգեւոր գիտական - կրթական կենտրոն:

ՄԱՄԼՈՅ ԴԻՒԱՆ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՄԻՋԵՐԿՐԱԿԱՆԵԱՆ ՋԵՐՄ

(FIÈVRE MÉDITERRANÉENNE FAMILIALE)

ՄԱՐՍԷՅԼ. – («Յառաջ») –

Ա. Ս. Ա. Ֆ. (Աքսիոն Սանթէ Արմէնի Ֆրանս) Բժշկական Միութիւնը, Յունիս 21-ին, Հայ Մշակոյթի Տան մէջ, կազմա... կերպեց դասախօսութիւն մը նուիրուած «Ընտանեկան Միջերկրականեան Ջերմ» ըսուած հիւանդութեան, ժառանգական (ժենեթիք) հիւանդութիւն մը, աւելի ծանօթ «Պարբերական հիւանդութիւն» անու... նին տակ որուն առաւելաբար ենթակայ են՝ Հայերը, Հրեաները (սեֆարատներ...) այսինքն՝ միջերկրականեան երկիրներ... (Սպանիա, Փորթուկալ, Միջին - Արեւել... Հրեաները), Յոյները, Թունուզցիներ... Եգիպտացիները, Թուրքերը, եւայլն...

Այս առիթով, Ա. Ս. Ա. Ֆ.-ը հրաւ... րած էր երկու բժիշկներ՝ Ժան Մեսաք... եան եւ Յովհաննէս Գույումճեան:

Ժան Մեստաքեան որպէս ընդհանուր հիւանդութեանց բժիշկ խօսեցաւ հի... ւանդութեան «քլինիք» եւ հիմնական եր... ւոյթներուն մասին: Թուեց հիւանդութեան ախտանշանները. ա) ջերմ, մինչեւ 39 աս... տիճան. բ) փորի ցաւ, աւելի աջ կողմ... եւ արտաշնչելու դժուարութիւն. գ) ... ղացաւ, մարմնի վարի մասերուն. դ) մա... կի ելուկ (հաղուագիւտ). ե) ամէնէն ... րեւորը բայց անշօշափելի՝ երիկամն... քային անբաւարարութիւն որ կը ... հիւանդութեան ծանրութիւնը (իւրեմի):

Հիւանդութիւնը կը յայտաբերուի ... պայի ձեւով, եւ պարբերաբար: Կը տեւ... շուրջ երկու օր: Յետոյ, հիւանդը կը վ... րագտնէ իր բնական վիճակը: Յաճախա... կանութիւնը, որ հիւանդութեան յատկ... նիշն է, կրնայ պատահիլ շաբաթը մէկ... ամիս մէկ, կամ քանի մը ամիս մէկ ... երբեմն ալ աւելի՝ տարին մէկ:

Այս հիւանդութիւնը կը սկսի մանու... տարիքին, տասը տարեկանէն առաջ: Հա... ուադէպ է որ յայտաբերուի չափահա... տարիքին, մանաւանդ քառասուն տարե... կանէն յետոյ: Ընդհանրապէս աւելի են... թակայ է արական սեռը՝ քան իգականը... համեմատութիւնը տասնի վրայ վեց - չոր... է: Արեան քննութիւնները մասնաւոր ն... շաններ չեն յայտնաբերեր: Ներկայի... ընդունուած է որպէս տապագին (ինֆլա... մաթուառ) հիւանդութիւն որ կրնայ վ... նասել մարմնի որոշ գործարաններու ... ռաւել յաճախականութեամբ եւ ծանրու... թեամբ ու յատկապէս երիկամունքին:

Ցարդ, մէկ դեղ կայ չուկային վրայ որ նոյն ատեն կանխարգիլող եւ բուժ... է «Քոլչիսին»ը որ ճանչցուած է հին դա... րերէն ի վեր եւ առնուած բոյսէ մը՝ ձիւ... նածաղիկը (Քոլչիքը) ու գործածուած յօդախտի դարմանումին մէջ:

Բժիշկ Ժան Մեստաքեան ըսաւ թէ այ... բոլոր ախտանշանները (ջերմ, փորի ցաւ...) ներկայ են նաեւ այլ հիւանդու... թիւններու մէջ, ինչ որ կը դժուարացն... ախտաճանաչումը: Փորձառու բժիշկնե... եւս, նոյնիսկ հայ կամ հրեայ, կրնան սխալիլ:

Արդ, մասնանշելու համար հիւանդու... թիւնը անհրաժեշտ է ճշգրիտ ախտաճա... նաչում մը: Այսօր, միայն ծինին (ժէն) յայտնագործումն է որ կրնայ ապահովել...

Դասախօսութեան այս աստիճանին, խօսք առաւ բժիշկ Յովհաննէս Գույումճեան՝ Քրէթէյլի Հանրի Մոնտոր հիւան... դանոցի Օնֆոլոժիի գիտաշխատանոցի ա... նօրէնը եւ բացատրեց, պատկերներու լուսարձակումով, ցարդ կատարուած հե... տազօտական աշխատանքները, այս կա... ուածին ներս:

Մի քանի տարրալուծարաններ միա... նաբար ձեռնարկած են ծինին հետազօտու... թեան որուն կը մասնակցի գործնական «Ժէնէթոն»ը (Թելեթոն): Մինչեւ այ... սօր կատարուած ուսումնասիրութիւննե... րը, հետազօտական աշխատանքները ցոյց տուած են հիւանդութեան ծինին ներկա...

ԽԱՉՔԱՐԻ ԲԱՑՈՒՄ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻԻՆ 150-ԱՄԵԱԿԻՆ ԱՌԹԻՒ

Հայ Աւետարանական Եկեղեցիին նշում-
...րու ծրագիրը տեղ տուած էր խաչքարի
...ցումի մըն ալ. ան տեղի ունեցաւ Յու-
...իս 1, երկուշաբթի երեկոյեան Իսիի Ե-
...կեղեցիին պարտէզը, ներկայութեամբ
...քաղաքապետ Ա. Սանթինիի, Հայաստա-
...ն դեսպան Վ. Չիթէչեանի եւ Հայ Աւե-
...տարանական Եկեղեցիներու Համաշխար-
...հային Խորհուրդի նախագահ վեր. Մ.
...Ճամպազեանի:

Արարողութիւնը սկսաւ պատուելի Ժ.
...եանի խօսքով, ապա արտայայտուե-
...ցաւ վեր. Մ. Ճամպազեան, յիշողութեան
...կոչ չէջելով: Քաղաքապետ Ա. Սան-
...թինի ըսել եաք թէ խաչքարը յարու-
...թեան եւ յոյսի խորհրդանիշն է, դայն
...ակոթողը նկատեց 1915-ի բոլոր զո-
...հերուն որոնք անշիրիմ մնացած էին:
...Երիտասարդուհիի մը երգած հոգեւոր
...էջ մը եաք Հայաստանի դեսպանն ու
...իի քաղաքապետը վար առին քօղը ու
...այն 2.5 մեթր բարձրութեամբ խաչքա-
...ր որ պատրաստուած է Սեւանի մէջ:
...եալ էր քանդակագործը՝ Հրաչիկ Կա-
...եանի զոր պատուելի Լեւոնեան
...ներկայացուց ժողովուրդին: Ան ալ շնոր-
...հակալութիւն յայտնեց իր գործին մե-
...կնաբանման ու նկար մը նուիրեց քաղաքապե-

...խաչքարին վարի մասը կը կրէ «1846 –
...սերունդէ սերունդ Աստուծոյ փառ-
...քին պատմենք» արձանագրութիւնը:
...արարողութեան աւարտին շուրջ 150
...անձերը հրաւիրուեցան պատուասիրու-
...թեան մը:

***

...այս ձեռնարկով վերջ կը գտնէին Հայ
...Աւետարանական Եկեղեցւոյ 150-ամեակի
...տօնակատարութիւնները, որոնք կ'երկարէին
...երեք օրերու վրայ Յունիս 28-ին, 29-ին
...30-ին: Դասախօսութիւն, համերգ, փա-
...ռատօն, պաշտօնական տարեդարձի նշում
...ներկայացուցին այս 150-
...ամեակը:

ՇՐՋ. ԹՂԹԱԿԻՑ

...թիւնը երիտասարդներուն մէկուն մէջ,
...16-ը, եւ ծինին մեկուսացումը լաւ
...պայքի մէջ է:

...այս հետազօտութիւնները կ'ըլլան բը-
...ւթ Յովհաննէս Գույումճեանի գիտաշ-
...խատանոցը, սակայն կը մասնակցին ծա-
...նօթ հայ այլ մասնագէտներ, աշխա-
...տելով Հայաստանէն բերուած արեան
...նմոյշներու վրայ:

...ինին մեկուսացումը պիտի տայ անհը-
...րաժեշտ գործիքը կատարելու համար՝
...նոր ախտաճանաչում մը. բ) հաս-
...տատել Հայաստանի մէջ, հիւանդութեան
...տարածուածութեան քարտէսագրութիւ-
...ն, իւրաքանչիւր հայ հարկ է որ արձանա-
...գրուի ազգային տոմարի մը վրայ. գ) ճըշ-
...դել «ջուլէինի» գործողութեան եղանա-
...կը. դ) նախատեսել նոր դեղեր եւ ապա
...հիւանդութեան ենթակայ կամ հիւանդու-
...թեան սպառնալիքին տակ եղող ընտա-
...նիքներուն համար բնորոշել նախածննդա-
...յին ախտաճանաչում մը:

...Բժիշկ Յովհաննէս Գույումճեան, իր
...ներկայացումին մէջ, յայտարարեց որ
...այլ հեռանկարները դրական են:
...այն, միջազգային կազմակերպու-
...թիւններու գործակցութիւնը, ճարտա-
...րագիտական աշխարհի գործընկերնե-
...րու օժանդակութիւնը անհրաժեշտ են նոր
...այս դարմանումի մը մշակման հասնելու
...համար:

...Լիակատար գիտական բնոյթին, դասա-
...խօսութիւնը հետաքրքրեց լսարանը որուն
...մեծամասնութիւնը պարզ հասարա-
...կութիւն էր:

...Դասախօսութեան եւ դասախօսներու
...ներկայացումը կատարեցին բժիշկ Լուի
...Պիլեան՝ Ա. Ս. Ա. Ֆ.-ի նախագահ եւ
...բժիշկ Զաւէն Կարապետեան՝ Հայ Մշակոյ-
...թի Տան վարչութեան անդամ. Հայ Մշա-
...կոյթի Տունը որ մասնակցեցաւ այս ձեռ-
...նարկին:

...Դասախօսութեան աւարտին բոլոր ներ-
...կաները հիւրասիրուեցան ճոխ հայկական
...ուտեստներով:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԷՆ

ԻՆՉՊԷ՞Ս ԱՅՑԵԼԵԼ ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Օտարերկրեայ քաղաքացիները կարող են մուտք գործել Հայաստանի Հանրապետութիւն մուտքի արտօնագրերի (վիզաների) հիման վրայ:

Համաձայն «Հայաստանի Հանրապետութիւնում օտարերկրեայ քաղաքացիների իրաւական վիճակի մասին» ՀՀ Օրէնքի մուտքի արտօնագրերը լինում են՝

1.– Զբօսաշրջիկային արտօնագրեր՝ մինչեւ 21 օր ժամկէտով,

2.– Երկարաժամկէտ արտօնագրեր՝ մինչեւ 3 ամիս ժամկէտով,

3.– Դիւանագիտական արտօնագրեր,

4.– Տարանցիկ արտօնագրեր:

Մուտքի արտօնագրերը տրւում են օտարերկրեայ պետութիւններում Հայաստանի Հանրապետութեան դիւանագիտական եւ հիւպատոսական ներկայացուցչութիւններում: Դրանք ստանալու համար անհրաժեշտ է ներկայացնել գործող անցագիրը, մէկ լուսանկար, ՀՀ Արտգործնախարարութեան կողմից հաստատուած՝ պաշտօնական, կամ ՀՀ Ներքին գործերի Նախարարութեան կողմից ձեւակերպուած անձնական հրաւէր, լրացնել հարցաթերթիկ եւ վճարել համապատասխան հիւպատոսական գանձումը:

Օրինական կարգով ձեւակերպուած հրաւէր ներկայացնելու դէպքում տըրւում է ՀՀ մուտքի արտօնագիր մինչեւ 3 ամիս ժամկէտով, որը կարող է լինել մէկանգամեայ կամ բազմակի օգտագործման համար: Մէկանգամեայ երկարաժամկէտ մուտքի արտօնագրի արժէքն է 200 Ֆրանք, իսկ բազմակի օգտագործման համար՝ 400 Ֆրանք:

Արտօնագրերը տրւում են նաեւ առանց հրաւէրի, սակայն այս դէպքում տրւում է զբօսաշրջիկային արտօնագիր մինչեւ 21 օր ժամկէտով:

Զբօսաշրջիկային ՀՀ մուտքի արտօնագրերի արժէքն է՝

ա) 300 Ֆրանք, եթէ ձեւակերպւում է 7 օրուայ ընթացքում,

բ) 400 Ֆրանք, եթէ ձեւակերպումը կատարւում է 3 օրուայ ընթացքում,

գ) 600 Ֆրանք, շտապ ձեւակերպման դէպքում:

Հայաստանի Հանրապետութեան օրէնսդրութեամբ նախատեսուած են դէպքեր, երբ մուտքի արտօնագրերը տրւում են անվճար: Օրինակ, անվճար մուտքի արտօնագրեր են տրւում մարդասիրական օգնութիւն ցոյց տալու նպատակով Հայաստանի Հանրապետութիւն մուտք գործող անձանց, միջազգային կազմակերպութիւնների աշխատակիցներին, դիւանագիտական անցագրերով Հայաստան մեկնողներին եւ այլն:

Այն դէպքերում, երբ օտարերկրեայ քաղաքացին Հայաստանում պէտք է մնայ աւելի երկար ժամանակ, կամ ցանկանում է ունենալ 3 ամսից աւելի բազմակի մուտքի իրաւունք, ՀՀ օրէնսդրութեամբ նախատեսուած են կացութեան կարգավիճակներ՝

– կացութեան ժամանակաւոր կարգավիճակ տրւում է մէկ տարի ժամկէտով, գանձումը 200 ԱՄՆ-ի տոլար,

– կացութեան սովորական կարգավիճակ՝ 3 տարի ժամկէտով, գանձումը իւրաքանչիւր տարուայ համար 150 ԱՄՆ տոլար,

– բացառիկ կարգավիճակ, որը տըրւում է անվճար ՀՀ Արտգործնախարարութեան կողմից Հայաստանի Հանրապետութիւնում օտարերկրեայ ներկայացուցչութիւններում եւ միջազգային կազմակերպութիւններում աշխատող բոլոր օտարերկրեայ քաղաքացիներին եւ նրանց ընտանիքի անդամներին:

Առաջին երկու կարգավիճակները ձեւակերպւում են Հայաստանի Հանրապետութեան Ներքին գործերի Նախարարութիւնում Հայաստանի Հանրապետութիւն մուտք գործած օտարերկրեայ քաղաքացիների համար:

Եւ վերջապէս Հայաստանի Հանրապետութիւնում կացութեան յատուկ կարգավիճակ, որի վրայ կ'ուզենք մի փոքր աւելի մանրամասնօրէն կանգ առնել:

Հայաստանում կացութեան յատուկ կարգավիճակ շնորհւում է Հայաստանի Հանրապետութեան Նախագահի կողմից: Այն ստանալ ցանկացող օտարերկրեայ քաղաքացիները դիմում են օտարերկրեայ պետութիւններում Հայաստանի դեսպանութիւններին կամ հիւպատոսութիւններին, իսկ Հայաստանի տարածքում Հայաստանի Հանրապետութեան Ներքին գործերի նախարարութիւն, լրացնում են սահմանուած ձեւի դիմում–հարցաթերթիկ ՀՀ Նախագահի անունով, ներկայացնում են իրենց անցագրի լուսապատճէնը եւ գունաւոր 4 լուսանկար:

ՀՀ կացութեան յատուկ կարգավիճակ տրւում է ծագումով հայ օտարերկրեայ քաղաքացիներին: Այն կարող է տրուել նաեւ Հայաստանում տնտեսական, մշակութային գործունէութիւն ծաւալող այլ օտարերկրեայ քաղաքացիներին:

ՀՀ յատուկ կարգավիճակ ստացած օտարերկրեայ քաղաքացուն տրւում է յատուկ անձնագիր 10 տարի ժամկէտով, որը ըստ էութեան Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացու անձնագիր է, սակայն որտեղ նշւում է օտարերկրացու քաղաքացիութիւնը:

Այսինքն կացութեան յատուկ կարգավիճակը Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիութիւն չէ, այդ իսկ պատճառով յատուկ կարգավիճակ ստացած անձը չունի ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք եւ Հայաստանի Հանրապետութեան զինուած ուժերում ծառայելու պարտականութիւն: ՀՀ յատուկ անձնագիր ստանալու համար գանձւում է ՀՀ կառավարութեան կողմից սահմանուած գումար, որը հաւասար է 1000 ԱՄՆ տոլարի:

ՀՀ կացութեան յատուկ կարգավիճակ ունեցող քաղաքացին կարող է ազատ մուտք գործել Հայաստանի Հանրապետութիւն եւ դուրս գալ Հայաստանի Հանրապետութիւնից, ՀՀ օրէնսդրութեամբ սահմանուած կարգով ունի սեփականութեան, աշխատանքի եւ ձեռնարկատիրական գործունէութեամբ զբաղուելու իրաւունք:

Կացութեան կարգավիճակ ունեցող օտարերկրեայ քաղաքացիների իրաւունքները եւ պարտականութիւնները մանրամասնօրէն սահմանուած են «Հայաստանի Հանրապետութիւնում օտարերկրեայ քաղաքացիների իրաւական վիճակի մասին» ՀՀ օրէնքով:

1995 Թ. Մարտին Հայաստանի Նախագահ Լեւոն Տէր–Պետրոսեանը ստորագրեց մի այլ հրամանագիր, որով Սփիւռքում բնակուող, ցեղասպանութեանը վերապրած մինչեւ 1915 Թուականը ներառեալ Արեւմտեան Հայաստանում եւ Օսմանեան Թուրքիայի այլ վայրերում ծնուած Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիութիւն չունեցող Հայերին տրւում է Հայաստանի Հանրապետութիւնում կացութեան յատուկ կարգավիճակ եւ յանձնըւում յատուկ անձնագրեր նրանց կողմից համապատասխան փաստաթղթերի ներկայացմամբ՝ ազատելով այդ անձանց յատուկ անձնագրեր ստանալու համար սահմանուած վճարի գանձումից:

1995 Թ. Նոյեմբեր ամսին ընդունուեց Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիութեան մասին օրէնքը, որով սահմանւում է Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիութեան ձեռքբերման եւ դադարեցման կարգը, Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացիութեան ճանաչման եղանակները եւ մի շարք այլ հարցեր: Մօտ ժամանակներս Հայաստանի Հանրապետութեան Կառավարութիւնը կ'ընդունի որոշում այս օրէնքի կիրարկումն ապահովող միջոցառումների վերաբերեալ:

Օրէնքի 10 յօդուածի 3-րդ կէտում նըշուած է, որ Հայաստանի Հանրապետութեան քաղաքացի են ճանաչւում 1991 Թըւականի Սեպտեմբերի 21-ից յետոյ Հայաստանի Հանրապետութիւնից դուրս բընակուող նախկին ԽՍՀՄ այն քաղաքացիները, ովքեր ձեռք չեն բերել այլ պետութեան քաղաքացիութիւն, ինչպէս նաեւ մինչ այդ Հայաստանից դուրս բնակուող եւ այլ պետութեան քաղաքացիութիւն ձեռք չբերած ու մինչեւ սոյն օրէնքի ուժի մէջ մտնելը հիւպատոսական հաշուառման կանգնած ծագումով Հայ նախկին ԽՍՀՄ քաղաքացիները: Այսինքն օրէնքով երկքաղաքացիութիւն չի ընդունւում:

Այս կապակցութեամբ, համաձայն վերջերս ընդունուած Հայաստանի Հանրապետութեան «Հիւպատոսական ծառայութեան մասին» օրէնքի, այն քաղաքացիները, որոնք տարբեր պատճառներով բնակւում են Ֆրանսայում 6 ամսից աւելի եւ չեն ընդունել այլ երկրի քաղաքացիութիւն պէտք է հաշուառուեն Ֆրանսայում Հայաստանի Հանրապետութեան Դեսպանութեան հիւպատոսական բաժնում, որը բաց է այցելուների համար ամէն օր ժամը 10-ից 12-ը, բացի շաբաթ եւ կիրակի օրերից,

Հեռախօս՝ 42. 12. 98. 02

Հասցէն՝
9, rue Viète, Paris 17e

Ընդունուել է «Նախագահի ընտրութիւնների մասին» օրէնքը, որը նախատեսում է ընտրութեան մասնակցութիւնը արտասահմանում ապրող ՀՀ քաղաքացիների, ըստ յօդուած 20-ի հետեւեալ նըշումի.

«Հայաստանի Հանրապետության դիվանագիտական ներկայացուցչություններ եւ հիւպատոսական հիմնարկները Հանրապետության նախագահի ընտրության ընտրողների ցուցակներում ընդգրկում են հիւպատոսական հաշուառման կանգնած ընտրելու իրաւունք ունեցող Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիներին»:

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ՊՈԼՍՈՅ Էսաեան Սանուց Միութեան սրահին մէջ, Յունիս 25-ին տեղի ունեցած է վարժարանին 1995 - 96 տարեշրջանի լիսէի բաժնի ուսանողներու վկայականի բաշխումը: Առաջին խօսք առնողը եղած է Էսաեան Վարժարանի տնօրէնուհին՝ Տիկին Սաթենիկ Նշան: Շնորհակալութեան խօսքէն եաք, ան ներկայացուցած է լիսէին 101-րդ տարեշրջանի շրջանաւարտուհիները եւ օգտակար թելադրութիւններ ըրած անոնց: Յանուն շրջանաւարտուհիներուն արտայայտուած են Արզու Տայեան եւ Մարթա Տէլիմէլքոնօղլու: Ապա, պարտէզին մէջ սարքուած է ճոխ ճաշասեղան մը եւ գործադրուած է գեղարուեստական յայտագիր մը:

***

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Հայ Կեդրոնի Աւետիս Ահարոնեան սրահին մէջ, Յունիս 18-ին, նախաձեռնութեամբ Համազգայինի գինեձօն մը տեղի ունեցած է. - «Վասիլ մեծ, Հայ կայսր Բիւզանդիոնի կամ Կճուճների Թագաւորը» գիրքի հրատարակութեան առթիւ, Ներկայ եղած է Հայաստանէն յատկապէս հրաւիրուած հայրենի մտաւորականութեան փոնտի մրցանակակիր՝ Զօրայր Խալափեան: Բացումը կատարած է Համազգայինի Գանատայի Շրջ. Վարչութեան ատենապետ՝ Վրէժ - Արմէն Արթինեան որ նաեւ վարած է հանդիսութիւնը: Հայրենի մտաւորականութեան յանձնախումբի պատասխանատու Ցակոբ Մանճիկեան ծանօթացուցած է հեղինակը եւ օրուան բանախօսը բանաստեղծ - ուսուցիչ՝ Յարութիւն Պէրպէրեանը: Այս վերջինը ներկայացուցած է Զ. Խալափեանի գիրքը եւ հեղինակին գործերը ընդհանրապէս: Հատորէն զանազան հատուածներ կարդացուած են, ապա գինեձօնի արարողութիւնը կատարած է Արմէն Ա. Քահանայ Իշխանեան օրհնութեամբ: Եղած է նաեւ հարցում – պատասխանի բաժին մը:

***

ԳՆԱԼԸ ԿՂԶԻԻ Եկեղեցիին մէջ, Շաբաթ Յունիս 22-ին ողեկոչուած է երջանկայիշատակ Գարեգին Պատրիարք Խաչատուրեանը: Քարոզած է Մեսրոպ Արք. Մութաֆեան: Նոյն իրիկունը եւ յաջորդ օրը նշուած է տեղւոյն Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ անուան տօնը եւ հիմնադրութեան 139-րդ տարեդարձը:

(Շար. Ա. էջէն)

հըրդարանական վեհաժողովի նիստը: Իրեն կ'ընկերանային Ազգային ժողովի Արտաքին յարաբերութիւններու յանձնաժողովի նախագահ Յովհաննէս Իգիթեան եւ ֆինանսավարկերու, պիւտճէի, տնտեսական հարցերու յանձնաժողովի նախագահ Արմէն Եղիազարեան:

***

ՍԴՀԿ-Ի ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԻՆ ՆԱԽՕՐԵԱԿԻՆ

Յուլիս 3-ին, նախագահ Լ. Տէր-Պետրոսեան ընդունած է, Հայաստանի Դեմոկրատական Հնչակեան Կուսակցութեան համագումարի նախօրեակին, կուսակցութեան պատուիրակութիւնը նախագահ Եղիա Նաճառեանի գլխաւորութեամբ: Խօսակցութեան ընթացքին Հնչակեանները ըսած են թէ հակառակ իրենց կուսակցութեան գաղափարախօսութեան հետ որոշ հակասութիւններուն, որոշած են զօրակցիլ Լ. Տէր-Պետրոսեանի թեկնածութեան:

***

ՓԱՆԻԿ ԳԻՒՂԻ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑԻ ՆՈՐ ՇԷՆՔԸ

Արթիկի շրջանի Փանիկ գիւղի հիւանդանոցին հիմնադրութեան 90-ամեակը նշուած է նոր շէնքին բացումով: 1906-ին հիմնուած առողջապահական այս հաստատութիւնը աղէտէն յետոյ վերակառուցուած է Եւրոպայի Հասարակապետութեան պատուէրով, իտալական ընկերութեան մը եւ տեղացի շինարարներու ձեռամբ:

***

ՀԱՅԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ ՍԱՄՓՈՅԻ ՄԷՋ

Այս օրերուն Կրասնոդարի մէջ տեղի ունեցած սամփօ ոճի ըմբշամարտի Ռուսաստանի ախոյենութեան հայազգի երեք մարզիկներ յաջող արդիւնքներ ձեռք ձգած են: Անոնցմէ Ա. Փիճոսեան՝ Մայկոպ քաղաքէն, 52 քկ. դասակարգին մէջ նուաճած է ախոյեանի տիտղոսը, տիրանալով ոսկի մետալի: Իսկ Արմաւիրցիներ Մ. Իլիազեան (57 քկ.) եւ Ա. Մկրտչեան (48 քկ.) շահած են արծաթէ եւ պրոնզէ մետալներ:

***

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ԵՒ ՋԱՄՊԻՈՅ ԴԵՍՊԱՆՆԵՐ

Յունիս 25-ին նախագահ Լ. Տէր-Պետրոսեանի տուած իրենց այցելութեան ընթացքին Իսրայէլի եւ Ջամպիոյ լիազօր դեսպանները՝ Տիկին Խախամի եւ Ճ. Սիկաուլու իրենց հաւատարմագրերը յանձնելով պաշտօնապէս սկսած են պաշտօնավարել: Նախագահը անոնց հետ տեսակցած է առանձին-առանձին:

***

ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒ ԿՈՄԻՏԷ

Երեւանի մէջ ստեղծուած է համահայկական խաղերու նախաձեռնութեան կոմիտէն: Աշխարհի բոլոր հայազգի մարզիկներուն ուղղուած անոր յայտարարութեան մէջ ըսուած է որ մարզական փայլուն պատմութիւն եւ աւանդութիւններ ունեցող մեր ժողովուրդը արժանի է ունենալու նաեւ համահայկական խաղերը, որոնք ի մի կը բերեն աշխարհի բոլոր հայազգի մարզասէրները՝ Մայր Հայրենիքէն, թէ Սփիւռքէն:

***

ՀԱՄԱՀԱՅԿԱԿԱՆ ՈՒՍԱՆՈՂԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ

Ուսանողական «Պարմանի» բարեսիրական հիմնադրամին նախաձեռնութեամբ Յուլիս 13-18-ին Երեւանի մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը կազմակերպուի համահայկական ուսանողական վեհաժողով մը: Անոր կը մասնակցին Հայաստանի պետական եւ ոչ-պետական բարձրագոյն ուսման հաստատութիւններու, ԼՂՀ-ի եւ 11 երկիրներու ուսանողական պատուիրակութիւններ: Այս նախաձեռնութեան հիմնական նպատակն է աշխոյժ կապեր ստեղծել Հայաստանի եւ Սփիւռքի ուսանողական կազմակերպութիւններու միջեւ: Առանցքային թեման կը հանդիսանայ՝ «Հայ ուսանողութիւնը եւ Հայրենիքը»:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 14, տօն է Պայծառակերպութեան Քրիստոսի Աստուծոյ Մերոյ ի թափօր լերինն:

Այսօր Ֆրանսայի Ազգային տօնն է:

Նկատելով որ այս առթիւ Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ ժամը 10-ին զինուորական տողանցք պիտի ըլլայ, բացառաբար, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ առաւօտեան ժամերգութիւններ տեղի պիտի չունենան:

Կը կատարուի միայն պատարագ, որ կը սկսի ժամը 8-ին եւ աւարտի ժամը 9.30-ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յուլիս 15, Բ. օր Վարդավառի, Յիշատակ Մեռելոց:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին, պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»:

ՎԱԼԱՆՍ - Ս. ՍԱՀԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 14, ժամը 10-ին
Ս. Սահակ Եկեղեցւոյ մէջ

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Քրիստոսի Պայծառակերպութեան Տօնի առթիւ -- վարդավառ --

Այդ օրը հոգեհանգստեան պաշտօն չի կատարուիր:

GRANDE FETE CHAMPETRE

Khanassor

à l'initiative
de la F.R.A. Daschnagtsoutioun,
Groupe Arghoutian
et la participation de la Croix Bleue,
Section Ter-Davtian de Chaville.

Buffet — Animation — Surprises
Au Parc «Bon Repos» de Viroflay
près de la Place Louis XIV, Nationale 10.
le Dimanche 7 Juillet

Recueillement sur la tombe de l'un des héros de cette bataille le PRINCE ARGHOUTIAN.

Heure de rassemblement 13 h, au cimetière de Chaville.

Venez nombreux pour partager le souvenir de cet événement historique.

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

A l'occasion de la réalisation
de l'Exposition
ARMENIE - Des origines au IVe siècle
La M.C.A. d'Alfortville organise

Un Voyage à NANTES

les Samedi 20 et Dimanche 21 Juillet

— Transport par autocar
– Pension complète en Hôtel (samedi)
— Visite guidée de l'Exposition
— Dimanche au bord de l'Océan
— Participation aux frais : 500 F.

Renseignements et inscriptions auprès de la Direction de la M.C.A.

***

1976-1996
M.C.A. 20ème

En Octobre prochain,
la M.C.A. d'Alfortville fêtera
le 20ème anniversaire
de l'INAUGURATION
DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ՇԱԲԱԹ, Յուլիս 6, տօն է Սրբոց Երկոտասանն Առաքելոցն Քրիստոսի եւ Պօղոսի Երեքտասաներորդ Առաքելոյն:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին պատարագ կը մատուցուի:

SABERATOURS
SEVAN VOYAGES
SABERATOURS
SEVAN VOYAGES
SABERATOURS
SEVAN VOYAGES

PARIS·EREVAN·PARIS
VOLS HEBDOMADAIRES

- ASSISTANCE A L'AÉROPORT
- ORGANISATION D'ACCUEIL ET DE TRANSFERT
- RÉSERVATION D'HÔTEL
- LOCATION DE VOITURE AVEC CHAUFFEUR
- EXCURSIONS GUIDÉES
- VOYAGES ORGANISÉS EN GROUPE

PRIX
PARIS-EREVAN-PARIS A PARTIR DE 3700F
RENSEIGNEMENTS ET RÉSERVATIONS SUR SIMPLE APPEL

PARIS·EREVAN
VOL CARGO MENSUEL

SABERATOURS
31, RUE D'ARGENTEUIL - 75001 PARIS
TEL 42 61 51 13 - FAX 42 61 94 53

SEVAN VOYAGES
48, COURS DE LA LIBERTÉ - 69003 LYON
TEL 78 60 13 66 - FAX 78 60 92 26

EREVAN
37, RUE HANRABEDOUTIAN - EREVAN 10
TEL 52 85 48 - FAX 52 54 48

EN COLLABORATION AVEC
ARMENIAN AIRLINES

STUDIO VICKEN - PARIS 96

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

LE CENTRE DE VACANCES DE LA CROIX ROUGE ARMENIENNE

Encouragés par le succès des vacances d'été 1995, cette année encore, nous mettrons à la disposition des Mères Arméniennes, la cuisine et la salle de restaurant du Centre balnéaire de la Croix Rouge Arménienne de Normandie du 7 Juillet au 29 Août.

Les places étant limitées, veuillez nous contacter dès à présent pour profiter de l'air iodé tonique de la Manche.

Pour retenir les chambres téléphoner:
39. 85. 36. 53

Après le 7 Juillet au Centre de Vacances
(16) 31. 21. 77. 63

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Section *Grenoble*

FETE DE KHANASSOR
à Sassenage

La F.R.A. Dachnagtsoutioun
La F.R.A. Nor Seround
et la F.R.A. Badanis

vous convient à passer une agréable journée de détente dans une chaleureuse ambiance arménienne, pour marquer la clôture de l'année scolaire de l'Ecole Arménienne de la Croix Bleue

CELEBRER LA FETE DE KHANASSOR
le Dimanche 7 Juillet

dans le merveilleux cadre du Parc de l'Ovalie à Sassenage à partir de 11 heures (proximité de Grenoble)

- *Animation: Concours de nardi* (tavlou)
- *Des tables et des chaises seront à votre disposition*
- *Un bar pour vous rafraîchir et un buffet de spécialités arméniennes, sans oublier, bien sûr, nos traditionnels khorovadz.*

Après un passage triomphant dans les trois principales villes de France en compagnie des orchestres *Navasart* de Paris et *Kéram* de Marseille, l'ensemble de musique traditionnel arménien *Spitak* de Lyon, sera parmi nous pour nous faire vivre à travers la musique et le chant, la richesse du patrimoine musical arménien.

La troupe de danse de *Spitak* sera également présente et se produira au grand complet dans ses somptueux costumes folkloriques arméniens.

Nous aurons également le plaisir d'accueillir la chanteuse *Sévan Garabedian* qui après avoir enchanté le public à la fête régionale du 28 Mai, nous fera vibrer au son de sa voix exceptionnele.

ԾՆՆԴԵԱՆ
ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿԼԵԶՈՒ
ՁԵՐ ՀՐԱՒԷՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԴԻՄԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ,
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Տեղւոյն վրայ ձրի խաքալոկ

ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ 7
DIMANCHE
7 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ
ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ
Թիւ 217

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1·100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1·400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1·250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

ՏԱՐԻ – Թիւ 18·891 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 71e ANNEE — N° 18.891

ՀԱՅՐԷՆՆԵՐ

Բ.

ՀՕՐԵՆԱԿԱՆ ՍԿԶԲՈՒՆՔԸ

Գրեց՝

ԳՐԻԳՈՐ ՊԸԼՏԵԱՆ

Ի՞նչ է հայրէնը։ Բանաստեղծական տեսակ մը, գրական սե՞ռ մը, թէ չափ մը։ ...ուշտ այս հարցումները նոյն բնոյթի ..., նոյն նշանակութիւնը չունին։ Չեմ ...ար այստեղ ամէն մէկուն շրջանակը ...ել, բայց հայրէնը գրական սեռ մը ... բանաստեղծական տեսակ մը նկատե... մասնաւոր կռուաններ չկան։ Իսկ ի՞նչ ...է բանասէրը։

ՄԵԿՆՈՒԹԻՒՆ

...այրէններ հատորին մէջ՝ Մնացական... կը փորձէ հետաքրքրական մեկնա...ութիւն մը տալ «հայրէն» բառին (նոր ...ագրութեամբ՝ «հայրեն»)։ Ձեռագր...ն տուեալներէն ծանօթ է որ բառը ...տարբերակները ունի. հայերէն, հայ...կը, հայրենիկ, հայրենի, հարէն։ ...ասէրներուն մէկ մասը հայրէնը կը ...ի դէպի հայերէն (Փրիկի ոտանաւո...ն մէջ հայերէն է, իսկ անանուն տա...ուն մէջ, հայրէն), իբրեւ հայերէն ըս...ծ տաղ։ Միւս մասը բառը կը կապէ ...երին։ Ժողովածուին կազմողը դիտել ...ու տայ արդարօրէն, որ «իրերի ներ...յ գրութեան մէջ որքան էլ փորձելու ...ինք հայրէն եւ հայրեն ձեւերի քննու...եամբ հարցը լուծելու, գոհացուցիչ ար...ունքի հասնել չենք կարող, որովհետեւ ...այ փաստերը խօսում են թէ՛ մէկ եւ ...է՛ միւս կարծիքի օգտին» (Հ 33)։ Կը ...րծէք որ հարցը այստեղ պիտի փակ...ի։ Ոչ։

Բանասէրը կը դիմէ բարբառային ձեւե...ու (հարեն, հերէն) որոնք կ'ենթադրեն ...ը արմատը։ Ըստ իրեն՝ հայրէնը կ'ա...ուի հօր, հայրականին։ Այստեղ է որ ...փազանց մեծ կարեւորութիւն կու տայ ...ոլի երգի մը, որուն մէջ, մայրը ե...ան կ'օրօրէ, ըսելով.

«Օ՛ր, օ՛ր, օ՛ր հայրենի,
...հայրենի ծառդ արմաւենի» (Հ 34)։

Երախան կը դառնայ ծառը տան, «տոհ...ծառ՝ աւանդական արմաւենու ձե...ով...»(1)։ Եւ ահա եզրակացութիւնը. ...ստ երեւոյթին, հնում հայրենի են հա...ուել համապատասխան բոլոր երգե..., իսկ յետոյ, աստիճանաբար, յատուկ ...աղաչափութեամբ ստեղծուած ա՛յն եր...երը, որոնք այսօր յայտնի են իբրեւ ...յրէններ։ Այդ է պատճառը, որ ժողո...րդի յիշողութեան մէջ հայրէնները ոչ ...է տաղաչափութեան հետ են կապուած, ...ւ թեմայի։ Յետագայում, հին պատ...րացումների պղտորման հետեւանքով, ...յրենի բառը մերթ շփոթուել է հայե...ի բառի հետ, մերթ էլ հնչել իբրեւ ...ասկանալի երգանուն։ Այսպէս ուրե..., մեր համոզմունքով, հայրենի կամ ա...է ճիշդ հայրենի հասկացողութիւնը ...ել է հայր արմատից եւ իմաստաւո... հայրենի (հայրական) գաղափարը՝ ...ուած երեւակայական, դիցաբանա... հայրերի մասին եղած պատկերա...ների հետ» (Հ 34-35)։

Բոլորովին նոյն տեսակի խախուտ մեկ...նութեան կ'արժանանայ «անտու...», որուն հիմքին բանասէրը կը դնէ «տուն»ը բառը (որը քիչ անգամ կասկած ...արթնցուցած է)։ Այդ «տունին» համար ...ալ ան հայրէն մը կը մէջբերէ, ուր կ'ըս...ուի.

«Երեսդ է կարմիր ու լան,
իմ տուն...
Թուխ աչքեր, զուգուած ծարուրով,
իմ տուն...»

Իսկ տունը այստեղ, ըստ բանասէրին, կը նշանակէ «ոչ թէ սովորական տունը, այլ որդին, զաւակը, հարազատը, սիր...ուած հերոսը...»։ Կը մէջբերուի Գր. Տաթեւացիի մէկ դիտողութիւնը. «Զայս սովորութիւն կալան այժմ եւ կոչեն ըզ...կինն տուն. տուն ունի՞ս. տուն առեա՞լ ես»։ Եւ ահա եզրակացութիւնը. «Այս եւ նման ուրիշ փաստերը հիմք են տալիս մտածելու որ անտունի կարող էին կոչուել այն երգերը որոնք վերաբերում էին այս կամ այն պատճառով «տուն», այսինքն՝ զաւակ, կին, սիրելի, բարեկամ և նման այլ հարազատ դեռևս չունեցողների կամ նրանցից զրկուածների։ Ուստի ենթադրելի են ե՛ւ սիրոյ, ե՛ւ պանդխտութեան ե՛ւ մահուան անտունիներ։ Այստեղ էլ նախապէս տաղաչափութեան պարագան պիտի էական եղած չլինէր։ Այսինքն՝ յետագայում է, որ ինչպէս հայրէնները, այնպէս էլ անտունիները ձգտել են դէպի ամենաերաժշտականը ու ամենասիրուած չափը...» (Հ 35-36)։

Նկատելի է որ երկու հատուածի մեկնաբանութենէն բանասէրը կը հանէ նոյնանման եւ ընդհանուր եզրակացութիւն։

Նախ՝ հայրէն եւ անտունի չեն սահմանուիր իրենց տաղաչափական կաղապարով, գոնէ «նախապէս»։ Ապա՝ երկուքն ալ կը կապուին բովանդակութեան մը, ինչ որ զատորոշիչ դեր մը պիտի կատարէր հայրէնի որոշադրումին մէջ։ Այստեղ է Մնացականեանի տեսութիւնը։ Որպէսզի հայրէնը դառնայ բանաստեղծական տեսակ եւ ոչ միայն չափ, հարկ է որ կապուած ըլլայ բովանդակութեան մը (ինչո՞ւ այս կապը, ահա անյայտը)։ Արդ՝ հայրենիի եւ տունի մեկնաբանութիւնները ո՛չ միայն ունին շատ նեղ հիմունք, այլեւ նոյնաբանական են։ Հայրենիին, այսինքն հայրերուն կալուածը այնքան ընդարձակ է խորքին մէջ, որ հարց կը ծագի թէ անով կարելի՞ է բանաստեղծական բովանդակութիւն մը մասնաւորել։ Ի՞նչ բան հայրենի չէ, կը բաւէ միայն... նրբօրէն մեկնաբանել։ Հայրենի չէ՞ մայրը, կինը, քոյրը, հողը, արտը, երկիրը։ Պէտք կա՞յ մինչեւ հինաւուրց դիցաբանութեան անստոյգ գետինները թափառելու, հօրենական ըսկզբունքը գտնելու համար. աւելի շահեկան պիտի չըլլա՞ր դիմել պատմիչներուն, Բուզանդարանին օրինակ, այդ «տուն»ին կարելի ծիրը շրջագծելու համար։ Հայրը ամէն տեղ է մեր մշակոյթին մէջ, նոյնիսկ եւ մանաւանդ իր անհայրի կերպին տակ։ (Քայլ մը անդին կը սկսի հոգեվերլուծութիւնը...) Հայրենին շատ ընդհանուր գաղափար մըն է եւ իբրեւ այդ՝ որեւէ թեմայի հետ կրնայ առընչուիլ։

Կողմնակի կերպով դիտել տամ որ եթէ երախան տոհմածառն է, տան ու ցեղին ժառանգը, թագաւորն ու հերոսը, տեսակ մը հայրերուն վերամարմնաւորումը (ինչու՞ չէ), հարց է թէ ինչո՞ւ այնքան քիչ ներկայ է ան իր նշուած բոլոր կերպարանքներով, այս 1000 էջնոց ժողովածուին մէջ։

Բանասէրին ամբողջ մեկնաբանութիւնը օրօրոցային քանի մը երգ կը գործածէ իբրեւ ատաղձ եւ բոլորովին կ'անտեսէ հայրէններուն մէջ ներկայ մարդկային այլազան զգացումներու ներկայութիւնը։ Զանց կ'առնեմ, անդադար, ամէն դուռ բացող «ժողովուրդ» գաղափարին գործածութիւնը, իբր թէ ժողովուրդի յիշողութեան մէջ շփոթուած են եղեր հայրենին ու հայերէնը (Փրիկի օրերուն «շփոթը» կար արդէն...), բայց չեմ կրնար հարց չտալ թէ ինչպէ՞ս ամէնէն «հին» հայրէններուն մէջ (հին, որովհետեւ անոնց հեղինակները կրնան կռուան մը նըկատուիլ անոնց գրութեան թուականը մօտաւորապէս որոշելու համար) գոյութիւն չունին այդ «հայրենիին» բնորոշ տարրերը։ Նարեկացիի «Վարդավառին տաղը», Գրիգոր Տղայի ողբերը կամ Փըրկի խրատներն ու քերթուածներուն մէկ կարեւոր մասը գրուած են հայրէնի չափով, բայց առանց անոր ենթադրեալ բովանդակութեան դոյզն իսկ յիշատակութեան։ Կա՛մ այն է որ այդ բանաստեղծներուն համար հայրենի եւ հայերէն շըփոթ բաներ էին (ինչ որ փաստելի է դեռ) կամ ալ այդ բանաստեղծները որեւէ բան չէին շփոթեր, պարզապէս ոտանաւոր չափ մը կը կիրարկէին։ Ինչ որ ինծի աւելի ստոյգ կը թուի։

Բայց ինչո՞ւ այդ շփոթն իսկ չնկատել ինքնին շահեկան եւ ուշադրութեան արժանի կէտ մը։ Այսինքն՝ եթէ մէկ կողմէն ձեռագիրները մեզի կու տան հայրէն, հայրենիք, միւս կողմէն՝ հայերէնի մասին կը խօսի Փրիկ, հնարաւոր չէ՞ մտածել որ հայրենի եւ հայերէն ոչ թէ զիրար հերքող բաներ են այլ կը յղուին նոյն տարրին զոր կը կոչեն երկարժէքութեամբ։ Ինչո՞ւ նկատի չունենալ որ ի սկզբանէ երկարժէքն է, որ հայրէնը խնդրոյ առարկայ կը դարձնէ թէ՛ հայրենին, թէ ալ հայերէնը։ Ինչ որ կու գայ իբրեւ հայրենի կու գայ իբրեւ հայերէն...

Հայրէնը տաղաչափական կաղապարէ մը անդին բանաստեղծական տեսա՞կ։ Ժողովածուն շահեկան է անով որ մեր առջեւ կը դնէ ամէն ծաւալէ բանաստեղծական կտորներ։ Բայց ասոնց միջեւ «բովանդակութեան» մը հասարակաց յայտարարը փնտռել կը նշանակէ այդ կտորները աղքատացնել։ Ինչ բան կ'արգիլէր որ միջնադարու բանաստեղծներն ու յօրինողները հայրէն գրէին որեւէ նիւթի մասին (ինչպէս որ ըրած են)։ Այդ նիւթերն ալ մարդկային ընդհանուր նիւթեր են, որոնց կարելի է հանդիպիլ թէ կրօնական բանաստեղծութեան մէջ, թէ «խակական» ժողովրդական բանաստեղծութեան։ Սէրը, մահը, կեանքը, պանդխտութիւնը, զրկանքը, մարմնին աղէտները, ապրելուն իմաստութիւնը, պատմութեան ու հերոսական արարքներու հանդէպ զուսպ անտարբերութեամբ մը տողորուն, բաւական ընդհանուր վիճակներ են, կազմող՝ յատակը հայրէններու աշխարհին։ Նման ընդհանրութիւն որեւէ բանաստեղծական սեռ, տեսակ կամ կաղապար չի կրնար մասնաւորել, ինքնին ալ որեւէ շահեկանութիւն չի ներկայացներ։

Արդ՝ հարկ է հաստատել, որ ժողովածուին մէջ եւ անկէ դուրս գտնուող հայրէններուն հասարակաց յայտարարը, ինչ ալ ըլլայ ասոնց ծաւալը, ան ալ տաղաչափութիւնն է։ Ըստ երեւոյթին քառեակ յօրինողներ, շարքեր ստեղծողները թէ երկար քերթուածներ գրողները միայն ա՛յդ է որ նկատի են ունեցած եւ ոչ թէ բանաստեղծական սեռ մը։ Աւելին, անոնք անտեսած են հայրէնին «բովանդակութիւնը»; կարծէք խաղալով անոր անորոշութեան հետ; մշակելով երկդիմութիւնը։ Այս փաստէն անդին կը սկսի տեսութեան լայնածիր կալուածը։ Բանասէրին իրաւունքն է չբաւարարուիլ ատով, բայց անոր մեզի առաջարկած «մշակութաբանական» մեկնաբանութիւնը բանաստեղծական տեսակ մը իր բովանդակութեամբ որոշադրող՝ հիմնովին անբաւական է։

ՀԵՂԻՆԱԿԸ

Հայրէններու հեղինակութեան հարցին մէջ բանասէրը մակերեսային կը նկատէ «ժողովրդական» եւ անհատական հարցադրումը։ Յարգելի կարծիք մըն է ասիկա։ Մնաց ալ որ ինք անդադար կը յղուի ժողովրդական և անհատական հայրէններ զատորոշումին։ Արդ՝ եթէ անհատական հայրէնները կ'առանձնանան հեղինակի մը անուան կցուած ըլլալու հանգամանքով, միւսները՝ ոչ թէ ԺԹ. եւ Ի. դարուն սկիզբը հաւաքուածները, այլ ձեռագիրներուն մէջ ցրուածները՝ ունի՞ն հեղինակային մեկնակէտ։

Զօպանեան կը սիրէր հեղինակ մը տեսնել անոնց ետին եւ ասոր համար գտած էր «քուչակեան» առասպելի լուծումը։ Աբեղեան կը խօսի գուսաններու եւ «գուսանական ժողովրդական» տաղերու մասին, տարազ՝ որ Մնացականեան կ'իւրացնէ որոշ վերապահութեամբ։

«Ժողովրդական»ը մեր մօտ, ըսել կ'ուզեմ Արեւելահայոց, կը գործածուի դարասկիզբէն ասդին տեսակ մը ինքնադրոյ ստորոգութեան մը նման։ Անոր մեկնակէտին կայ անշուշտ ԺԹ. դարու ռոմանթիք կեցուածքը բանաւոր աւանդութեանց առջեւ, որմէ կը սերի ազգագրութիւնը։ Իսկ անոր բախտը, յաղթանակը համայնավար վարչակարգի օրերուն, հասկնալի էր գլխաւորաբար քաղաքական նկատառումներով։ Ժողովրդականի շրջափակին մէջ կը զետեղուէին երկեր, որոնք առանց այդ պիտակին հազիւ թէ տպուելու արժանի նկատուէին։ Եւ այսպէս մէկ կողմէ ազգագրութեան յենած, միւս կողմէ քաղաքական ըմբռնումին՝ ժողովրդականը եղաւ անվիճելի ստորոգութիւն մը։ Ոչ ոք պահ մը հարց տուաւ, թէ ժողովրդական կոչուածը երկդիմի գաղափար մըն է ամէնէն առաջ. այսինքն՝ ժողովուրդ կը նշանակէ մէկ կողմէն պետութեան մը սահմաններուն մէջ քաղաքական ենթական, միւս կողմէն՝ շահագործուած դասակարգը. զանց կ'առնեմ «ժողովուրդ»ի ոգի գաղափարախօսական նշանակութիւնը։ Բանասիրութիւնը որ չի մտածեր (եւ մտածելը չէ իր պաշտօնը) կը գործածէ այս եզրերը փոխն ի փոխ, առանց որեւէ զգուշութեան։

Իրենց անանունութեամբ հայրէններ լաւագոյն օրինակներ կրնային կազմել այն ժողովրդականին որ կը կոչեմ գաղափարաբանական, մանաւանդ որ Ակնի մէջ տակաւին մինչեւ դարուն սկիզբը կ'երկարաձգուէին հայրէն – անտունիներու յետին մնացորդները։ Արդ՝ եթէ այս վերջինները կրնային յաւակնիլ «ժողովրդական»ի տիտղոսին, միւսներուն օրինավիճակը ի՞նչ կրնար ըլլալ։

Զօպանեան միակն է որ «անձնադրոշմ բնոյթ» կը տեսնէ հայրէններուն մէջ եւ զանոնք կը վերագրէ անանուն «մեծատաղանդ աշուղի մը» (ՀԲ 91)։ Ան է նորէն որ խնդրոյ առարկայ կը դարձնէր Աբեղեանի «ժողովրդական»ի վարկածը, ստորագծելով որ բանասէրն ալ ի վերջոյ հեղինակներ կը գտնէ անոնց ետին, երբ կ'ըսէր. «Ժողովրդական երգերն եւս սկզբնական անհատ հեղինակների, յաճախ գուսանների եւ այլ երգիչների ստեղծագործութիւններն են, որոնք բերանացի ապրելով երկար ժամանակ՝ շարունակ վերամշակւում են եւ հեռանում սկզբնական ձեւից ու հեղինակը մոռացւում է։ Բայց ո՞վ գիտէ, կարող է պատահել, որ այդ տաղերից մի քանիսը շատ վաղ, նոյնիսկ հեղինակի օրով, հեղինակի անունով գըրուած եւ բախտի բերմունքով, պահուած լինեն հին ձեռագրերի մէջ» (Երկ Բ, 23)։ Զօպանեան Աբեղեանի այս տարազումին հետ համաձայն է եւ կը թարգմանէ սապէս. «մէկ հեղինակ՝ էն սկիզբը, ու բազմաթիւ վերամշակումներ եւ նմանողներ» (ՀԲ 91)։

Անկասկած երկուքին համար «հեղինակը» նոյն նշանակութիւնը չունի։ Աբեղեանի համար այդ հեղինակը կամ հեղինակները ոչ միայն գիտնական գրողներ չեն, այլեւ որպէս գուսաններ «հեռու են եղել եկեղեցուց ու կրօնից, բարեպաշտութիւնից ու ժուժկալութիւնից...» (Երկ. Բ 204. գաղափարախօսական շեշտը չեմ ընդգծեր)։ Դժուար չէ նշմարել, որ գուսանականը Աբեղեանի համար ժողովրդականէն տարբեր բան մըն է, մօտիկ է անոր, եւ կը բնորոշուի, ի միջի այլոց իր ոչ-կրօնական եզրով։ Հոն ուր Զօպանեան կը բաւարարուի հակադրելով ժողովրդականը հեղինակայինին, այնտեղ Աբեղեան կը զետեղէ երեք եզրեր. ժողովրդականը, գուսանականը եւ հեղինակայինը։ Ինչ որ թերեւս աւելի նուրբ մօտեցում մըն է խնդրին, բայց լուծումը չէ։ Ինչպէս տեսանք, Աբեղեան ալ տեղ մը կը յանգի «հեղինակ» յղացքին, զայն որոշադրելով որպէս «անուն», երբ Զօպանեան նկատի ունի «անձնադրոշմ բնոյթ», այսինքն՝ անձնականութիւն, անհատականութեամբ մը պայմանաւոր խօսք։ Աբեղեանի հեղինակը ձեւական բան մըն է, մինչ Զօպանեանի հեղինակը ԺԹ. դարու քնարական

բանաստեղծ մը կամ ինքզինք իր գրածներուն մէջ դնող, պատկերացնող մարդ մը:

Անշուշտ հեղինակի հարցը բարդ խնդիրներու առջեւ մեզ կը դնէ, անիկա նոյն ձեւով չի յայտնուիր դիւցազներգութեան մէջ, բեմական երկերուն, քնարական բանաստեղծութեան կամ վէպին մէջ: Արիստոտէլէն ասդին հարցը կայ գրականութեան պատմութեան մէջ թէ տեսութեան, եւ սպառիչ լուծումի մը չէ յանգած տակաւին քննադատութիւնը:

Անանուն մնացած գրութիւն մը «ժողովրդական» չըլլար անպայման եւ անանունութիւնը չենք կրնար համարժէքը նկատել «ժողովրդականին»: Ասիկա այսպէս է ոչ միայն մատենագրական մեծ երկերու համար, այլեւ էջ մը քերթուածի: Կոմիտասի ձայնագրած «Անտունի»ն կամ «Կռունկ»ը անանուն քերթուածներ են, բայց «ժողովրդական» ծագում մը չեն ենթադրեր, ըստ իս, նոյնիսկ եթէ կը բխին «ընդհանուր մտայնութիւններէ» ինչպէս կ'ըսեն: Ինչո՞ւ: Ատոնք եւ շատ մը ուրիշ քերթուածներ ունին յղացումի շատ յստակ, շատ որոշ մասնայատկութիւններ, շատ նման Մկրտիչ Նաղաշի ոտանաւորներուն: Ի՞նչ կրնանք հասկնալ յղացում ըսելով: Մանրամասնութեանց մէջ այդ քերթուածները կրնան այս կամ այն ընդունուած պատկերը, դարձուածքը պարունակել, սակայն այդ պատկերին, դարձուածքին յեռումը ամբողջին հետ կը կազմէ այդ քերթուածներուն իւրայատկութիւնը: «Ժողովրդական» երգերը կամ խաղիկները յեղաստեղծական բնոյթ մը ունին, եւ իբրեւ այդ՝ որոշ առանձնայատկութիւններ. տող առ տող զարգացում; տողային միաւորի հզօրութիւն, 5-էն 8 վանկնոց երկարութիւն, պատումի հազիւ ուրուային ներկայութիւն, պատկերի եւ փոխաբերութեան տողային կիրարկում եւ խուսափում «ընդլայնուած փոխաբերութիւններէն»: Ահա քանի մը գիծեր, միայն: Ո՛չ «Անտունի»ն, ոչ ալ «Կռունկ»ը կը բնորոշուին ատոնցմով: Անոնց ետին անկարելի է չնկատել քերթուածը տուն առ տուն զարգացնող միտք մը. «Անտունի»ի պարագային երկու ընդարձակ փոխաբերութիւններ կը կազմեն առանցքը քերթուածին, մինչդեռ «Կռունկ»ը կը յառաջանայ հակադրութիւններով, զգացումի տրամաբանութեան ետեւառաջումներով, չեշտուած հակումով մը ներքին տագնապ մը սեւեռելու:

Հայրէններուն ետին «հեղինակներ» տեսնել ինծի համար կը նշանակէ փորձել վերագտնել այս քերթուածները կազմաւորող յղացող մարդկային գեղարուեստական միտքը: Ասիկա չի նշանակեր անշուշտ որ «ժողովրդական տաղիկները» անմիտ են եւ զուրկ՝ գեղարուեստական նկարագիրէ, այլ պարզապէս հայրէններու մէջ դժուար չէ գտնել յղացումի միութիւն, ուր խօսք, պատկեր, կշռոյթ ու ձայն կը գտնեն որոշ համադրութիւն մը: Այսպէս՝ «զանկ»ին վերաբերող հայրէնը ունի բաւական բնորոշ տարրեր իր բոլոր տարբերակներուն մէջ.

«Մահալօքս ի վար կուգ'ի, Նայ տեսայ չոր զանկ մի պառկած / Ոտօքս ալ թապալ տուի, Նայ երես ի վեր ծիծաղաց. / Դարձաւ պատասխան երետ. – Ի՞նչ կ'անես, կորիճ չփացած. / Երէկ քեզի պէս էի, այսօր գլխս այս հալս է ձգած» (Հ 49):

Ուրիշ մը, ուր սիրողը կը խօսի ճրագին.

«Ճրա'գ, քեզ երնէկ կու տամ, իմ եարին առջեւ կու վառիս. / Գէմ շատ մի փառահ է քո, յիւր յերեսն ի վեր կու նայիս. / Ճրա'գ, քեզ ականջ պիտէր, լը սէիր զիմ զանկատնիս. / Երթ'իր, իմ եարին աս'իր, խռով է, հաշտէր հետ ի յիս,

Ճրա'գ, քեզ երնէկ կու տամ, պահ մ'երիս, պահիկ մ'անցանիս. / Արեկ, զգերիս նայէ, որ անցաւ պատրոյգն ի լերդիս. / Ասի, թէ հանեմ զնա, ցաւ կու տայ ինքն ի մէջ սրտիս. / Մակար զինքն ընդ յինք թողում, որ երի եւ սեւնայ կաշիս» (Հ 192):

– Իմ բարձրագնաց լուսին, շատ բարեւ տանիս իմ եարին. / – Բարեւըն տեսն ո՞ւմ տանիմ, չեմ գիտեր զտունըն կողային. / – Գնա' ի վերա թաղին, բարձր պատ ու ծառն ի միջին. / Նստեր ի ծառին շըքին, կու խմէ ի լուրջ ալիկին. / Խըմէ ու հայրէն կ'ասէ, թ'ին'չ աղեկ է սէրն ու գինին» (Հ 229):

Կարելի է շատ ուրիշ հայրէններ արտադրել, ատոնց տարբերակները կամ նմանները գտնել: Բոլորն ալ, աւելի կամ նուազ չափով, կը հիմնուին տուեալ մանրամասնութեան մը վրայ, որ կը թուի տեսնուած, փնտռուած, որոշադրուած իբրեւ այդ՝ պիտի ըսէի: Զանկին վերաբերող հայրէնը ի հարկէ կեանքի շատ սովորական մէկ եզրն է որ կը թելադրէ, միայն թէ կտորը իր ներքին տրամաբանութիւնը ունի, որուն մեկնակէտն է փողոցին մէջ անսպասելի կերպով յայտնուած մարդկային այդ մնացորդը: Ոչ անոր փողոցին մէջ յայտնուիլը, ոչ ալ ոտքին անոր զարնուիլը պատահական կերպով ընտրուած մանրամասնութիւններ են: Նշանակալից են: Կը միտին քերթուածին մայր մտածումը տարազելու եւ մասնաւորելու: Ճրագին վերաբերող հայրէնները կը մեկնին նոյն թեմայէն: Երկուքն ալ անսովոր բայց եզակի պատկեր մը ունին իրեն յատակին. վառող զուցէ հըրակոզ ճրագը, որուն հետ երեւակայութեամբ կը խօսի սիրողը կամ որուն երանի կու տայ ան: Շահեկանը այն է որ այդ միակ տեսողական տարրն է որ կ'օգտագործուի ամբողջ քառեակի երկայնքին: Տողերը կը ձգտին այդ պատկերէն հանելու իր կարելիութիւններու ամբողջ ցանցը:

Չխօսեցայ անշուշտ շարահիւսութենէ թէ քառապաշարէ: Բոլոր հայրէններուն մէջ ներկայ են բարդ նախադասութիւններ, որոնք կը մտնեն յարաբերական դերանուններով ու ստորադաս շաղկապներով: Քերականական այս տուեալները յատուկ չեն ժողովրդական տաղիկներուն, որոնք տողէ տող կ'աճին պարզ յաւելումով եւ կը հիմնուին պարզ նախադասութիւններու վրայ: Ժողովրդական տաղիկը յարադրում մըն է առանձին – առանձին աճող միաւորներու, խմբուած՝ զգացումի մը, մտքի մը ռիթմով ու յանգով (երբեմն չափազանց շատ պարագայական կամ բռնազբօսիկ): Հայրէնները ի գործ կը դնեն միջին հայերէնի բազմաթիւ շաղկապները՝ երբ, թէ, որ, յորժամ. նկատի չեմ առներ համադաս շաղկապները: Զմոռնանք որ այս բարդ նախադասութիւնները կը տրուին մեզի 15 վանկանի չափով, որ ժողովրդական տաղիկներուն համար չափազանց երկար է եւ բարդ, մօտիկն ըլլալով աւելի «գրական» չափերուն:

Շարահիւսութիւն եւ բանաստեղծական կառուցում կը բերեն զիս այն եզրակացութեան որ հայրէնները թէեւ անանուն մեծմասամբ՝ «ժողովրդական» տաղիկներ չեն, նոյնիսկ եթէ հոն կը գործածուին ժողովրդական մոթիֆներ, վերցուած հասարակաց պահեստներէ: Հայրէնները «հեղինակներու» գործեր են, այն չափով որ տեսնելու, զգալու, մտածելու կերպեր կան այնտեղ լեզուական տարրին յենած: Սկիզբը «հեղինակային» գործեր պէտք է եղած ըլլան, որոնք կամաց – կամաց երգիչէ երգիչ, գուսանէ գուսան եթէ կ'ուզէք, այլափոխուած են, տարբերակուած: Քանի մը հիմնական կաղապարներ կան, որոնց շուրջ անկարելի չէ հայրէնները խմբել, քանի մը խօսքային դարձուածքներ, որոնք հնարաւոր կը դարձնեն ամէն տեսակ բանաստեղծական զարգացում: Որով կարելի է խօսիլ տեղիքներու մասին, որոնք բանաստեղծներուն կ'արտօնեն ընդունուած կաղապարներ որդեգրել եւ զարգացնել: Ատոնք ի հարկէ կրկնումով է որ կը դառնան տեղիք: Այդ կրկնումը այնքան ալ պատահական չի կրնար ըլլալ, տրուած ըլլալով հայրէններուն էապէս «բեմային» պիտի ըսեմ կատարումը, այն իմաստով որ հայրէնները կ'ըսուին, կ'երգուին, կ'արտասանուին հրապարակաւ, ոչ բեմէ մը անշուշտ, այլ ըսողի եւ լսողի միջեւ բացուող միջոցին մէջ: Հայրէնները իբրեւ այդ չէին կրնար չվերարտադրուիլ, չտարբերակուիլ: Ասոր համար խօսիլ «սկիզբը»ի մասին այնքան ալ մեծ նշանակութիւն մը պիտի չունենայ մեզի: «Սկիզբը» եթէ ստեղծող գուսան մը կայ, յետոյ՝ անոր յաջորդները, անմիջական կամ միջնորդուած, վերարտադրելով նախնիին կամ նախնիներուն խօսքը, էապէս բերանացի ճամբով փոխանցուած (բայց բերանացի չի նշանակեր չգրուած) կը դնեն տարբերակումի աշխատանքին մէջ: Այստեղէն է որ անկասկած այդ հայրէններուն մէկ մասը կ'անցնի ժողովրդական տարրի բերանը:

Հայրէններու ետին՝ անշուշտ ըսող – գրող մարդիկ գոյութիւն ունին, ոչ այնքան գրելու օրէնքներուն անգիտակ, ինչպէս կը սիրեն կրկնել Զօպանեան եւ Աբեղեան: Հեղինա՞կ են: Հարցը այն է որ հին եւ նոր ժամանակներուն մէջ «հեղինակ» կացիչը նոյն կերպով չի բանիր: Հիներուն քով նոյնիսկ գաղափարը կը թուի գոյութիւն չունենալ: Պատմիչներու, մեկնիչներու ցանկերը կը սկսին «որք արարին» խօսքով, որ Անասեան իր Հայկական Մատենագիտութեան մէջ (2) կը թարգմանէ իբր «հեղինակներ»: Իսկ բառը ինք «առաջնորդ» իմաստով հազուագիւտ գործածուող բառ մը եղած է: Բայց հիներուն համար պատմիչ կամ մեկնիչ առաջիններ են, առաջիններ, նախնիներ՝ հայրեր, որոշ կիրառումի մը կալուածին մէջ: Հեղինակը առաջին գրողն է, առաջին մեկնիչը, եւ բոլոր մեկնիչները, բոլոր պատմիչները միասին կը կազմեն «կանոն» մը (Ագաթանգեղոս, Բուզանդ, Փարպեցի, եւայլն, յայտնուող ետեւէ ետեւ): Ասկէ կը բխին ցանկերը: Երկերուն մէջ զետեղուած յիշատակարանները ունին տարազներ որոնք անունի մը եւ երկի մը միջեւ յղումի յարաբերութիւն մը կը դնեն, յաճախ «ես»ով մը մասնաւորուող: Տաղերգութիւնը կը կիրարկէ ծայրակապի կամ ներքին ստորագրութեան միջոցը. «Գրիգորի է երգս այս», կամ «Առաքելի երգը» ստորագրութիւն են, ինչպէս Սայաթ Նովայի կամ Ֆրիկի ինքնայիշատակումները իրենց տաղերուն մէջ իսկ: Բանասիրութիւնը այս անունները կը վերածէ մերօրեայ իմաստով «հեղինակի»:

ԱՆՅԱՅՏԱՑՈՂ ԿԵՐՊԱՐԱՆՔԸ

Ըստ երեւոյթին հայրէններուն, ըսել կ'ուզեմ ձեռագիրներով մեզի հասած քառեակ-հայրէններու կառոյցին չի պատկանիր ո՛չ ծայրակապը, ոչ ալ ներքին ստորագրութիւնը: Ծայրակապը ծանօթ էր շատոնց, ներքին ստորագրութիւնը աշուղական աւանդութեամբ յայտնի: Նոյնիսկ հայրէններու երկար շարքերուն, ուր անուն մը զետեղելու կարելիութիւնը գոյ է, կը պակսին ատոնք: Քուչակի ներքին ստորագրութիւնը կրող մէկ երկու քերթուածները հայրէն չեն: Աբեղեանի երազը թէ զուցէ բախտով գտնուի հեղինակ մը, տակաւին չէ իրականացած եւ ժողովածուն նորութիւն չի բերեր այս ուղղութեամբ:

Հարկ է հետեւաբար մտածել, որ «հեղինակը», «հայրը» ջնջուած է անունէն ալ անդին, եւ թէ հայրէններու հեղինակները իրենք զիրենք չեն մտածեր որպէս անհատ-գրողներ, այսինքն՝ հայրերը, ծնողները, տէրերն ու տիրականները իրենց գրած-ըսածներուն, այլ պարզապէս կը փոխանցեն խօսք մը որ իրենց չի պատկանիր, որուն չեն իշխեր, որ կը «յղանան» տեղ մը, միջոցի մը մէջ, դէմքի մը, դէմքերու ի դիմաց: Հայրէնները գրուած ու խօսուած են ասողներու կողմէ: Անձնադրոշմ քնարերգութիւն մը տեսնել հոն կը նշանակէ նուազեցնել տեղիքներուն բաժինը, մոռնալ ասումի կամ գուսանական փոխանցումի աւանդութիւնը (որուն մասին պէտք է խոստովանիլ մեծ բան չենք գիտեր):

Բայց այդ բանաստեղծութիւնը մտածուած, յղացուած է իբր հայրէն: Այս հաստատումին ամբողջ տարողութիւնը պէտք է ընդունիլ: Որովհետեւ ահա խօսքի յղացում մը որ ունի անուն, կոչուած է, մասնաւորուած որոշ չափով մը, որ զայն կ'առանձնացնէ բոլոր միւս խօսքային կերպերէն: Ասով հայրէն կոչուածը մտածումի մը նիւթը դարձած է զայն յօրինողներուն մտքին բայց մանաւանդ բերնին մէջ, ինչ որ չէ պարագան «հեղինակին»: Հայրէններու մէջ խօսող եսը «հեղինակ» քնարակիրի մը եսը չէ, ասիկա այնքան բացայայտ է, մանաւանդ երբ անորոշ է կամ երկդիմի օրինավիճակը խօսողին. մերթ կին է ան, մերթ սիրահար, մերթ պանդուխտ, մերթ քոյր կամ մայր: Գրող-ասողը պահուըտած է ատոնց ետին: Դարձած է անանուն, բացակայ: Որքան ալ փորձենք «հեղինակային» ներքին աշխարհ մը վերականգնել (ինչ որ անկարելի չէ), որքան ալ պատկերի, զգայնութեան կամ գաղափարի ամբողջ մը ջանանք ի յայտ բերել մեկնաբանութեամբ, անկարող պիտի ըլլանք «հեղինակ» կացիչին պահանջած խորութիւնը, ծաւալը, մէկ խօսքով՝ ինքնութիւնը որոշադրելու:

Անանուն հայրէններու անանունութիւնը «հեղինակի» բացակայութիւն մը կը նշէ միայն, բայց ո՛չ անոր ետին ապաստանած գրողի բացակայութիւն: Հեղինակը այնտեղ բացակայ պաշտօն մըն է, տեսակ մը անյայտացող կերպարանք մը, որ իր հետքերը կը ձգէ գրուածքին մէջ: Այդ անյայտացող կերպարանքին էր որ Զօպանեան անուն մը տուած էր ատենին, այդ տուչութեամբ իսկ ակամայ փաստելով կերպարանքին խախուտ, ուրուային եւ ի վերջոյ յօրինուածային հանգամանքին:

Անշուշտ կան, ինչպէս Ժողովածուն ցոյց կու տայ, անհատական կոչուած հայրէններ: Նարեկացիի, Շնորհալիի, Գրիգոր Տղայի, Ֆրիկի կամ Յովհաննէս Երզնկացիի տաղերը հայրէն են՝ հայրէնի չափի իրենց կիրարկումով: Միա՛յն: Բայց ատոնք ալ իրենց ստորագրութիւնը չեն կրեր իրենց մէջ: Ոչ ալ ունին հայրէն այն հիմնական գիծերը որ յատուկ են անանուններուն: Արտօնուած է ըստ իս մտածել, որ այս «գիտուն», «գրքային» պիտի ըսեմ աւանդութեան կողքին, եղած է բերանացի, մերթ գրուող, մերթ չգրուող աւանդութիւն մը, քառեակի կամ կարճ ոտանաւորի աւանդութիւն մը, որուն մեկնակէտին, անոր առաջնորդ հանդիսացող գրող-ասողները իրենց անունները չեն աւանդած: Մեզ զրկելով կամ զերծելով ծագում մը փնտռելու հարկադրանքէն:

Միշտ ալ սակայն պիտի ըլլան ընթերցողներ կամ բանասէրներ, որոնք պիտի փնտռեն մարդը, գրողը, հեղինակը գրութեան ետին: Իսկ երբ չգտնեն, զուցէ պիտի փորձեն վիպել անունը մի ոմն Քուչակի կամ Նահապետի: Ինչ որ կը կոչուի առասպել յօրինել: Որովհետեւ ի վերջոյ հեղինակի անունն ալ հօրենական առասպել մըն է:

ԳՐ. ՊԸԼՏԵԱՆ

(1) Զարութիւն պիտի ըլլար ըսել, որ աւանդական ընկալուած արմատներին սուրբ գրային յիշողութիւն մը կը թուի կամ ալ գաղթաշխարհի մէջ զարգացող փորձառութենէ կու գայ: Սակայն զարմանալի չէ՞, որ աւանդական ծառ ընկալուածի ծառատեսակ մը որուն հայրենիքը հայկական բարձրաւանդակը չէ···

(2) Հատոր Ա, Երեւան, 1959:

de la visite à la navigation:
LE MUSEE DES CD-ROM

Au cours d'un documentaire qui lui était consacré sur la chaîne de télévision *Arte*, André Chastel s'insurgeait contre la visite forcenée des Musées, trouvant qu'il était «inhumain» de faire circuler les visiteurs des peintres flamands aux italiens ou aux espagnols, en leur faisant croire qu'une expérience intéressante adviendrait à chaque fois. Cette manière «inhumaine» d'envisager la relation de l'art et du public réside au cœur de la nouvelle conception du musée qu'est le CD-Rom. Si les files et les foules ont disparu, le principe, quant à lui, demeure présent et s'en trouve même renforcé. Les autres ne sont plus là pour gêner l'entrée du visiteur et sa vision des œuvres, il peut donc circuler mieux, voir plus de choses, plus vite, c'est-à-dire tout voir et voir tout, le temps d'un «clic» (ou d'un «click», en anglais). Le temps physique nécessaire pour passer de l'école française à l'école flamande ou espagnole dans les longs couloirs d'un musée est supprimé, le visiteur passe de l'une à l'autre, tout de suite, ce qui ne peut que contribuer à augmenter sa croyance en l'expérience intéressante et en la possession du savoir.

La problématique du Musée se trouve aujourd'hui relancée sous une nouvelle perspective avec le développement du CD-Rom qui propose visites guidées et animations, appelées aussi, sans doute en accord avec le domaine de la cybernétique(1), navigations, lesquelles risquent, sans regard critique, de se transformer en naufrage. Les termes «navigation» et «click» définissent le mode de la promenade. Le dépliant du CD-Rom Art Gallery (*The Collection of the National Gallery, London*)(2) donne les informations nécessaires pour entamer une «Basic Navigation», à savoir le «click» permettant d'effectuer des opérations telles que trouver un thème, mettre en relief un tableau, entendre la prononciation du nom de l'artiste ou passer à la page suivante... Optant pour un autre ton, le dépliant qui accompagne le CD-Rom *Le Louvre* s'adresse au visiteur de façon plus autoritaire, en faisant usage de l'impératif :

«Partez à la découverte du Louvre et de ses trésors ! A partir de l'écran de sommaire dirigez-vous vers le palais ou vers les collections. Naviguez dans l'histoire du palais... Déambulez dans les différentes régions... Cliquez sur la salle pour l'obtenir en plein écran et choisissez une œuvre»(3)

Naviguer et cliquer

Ces deux termes définissent une nouvelle conception du musée, entraînant nécessairement, une certaine façon de regarder l'œuvre d'art et d'envisager la culture en général. Ce qui est donné au visiteur avec la possibilité de naviguer est

avant tout une position de maîtrise. Le Musée ne se dresse plus comme le temple écrasant de la culture qui occupant une place significative dans la ville, il cesse d'être l'espace public et l'institution de la culture pour devenir un espace dominé, intériorisé, l'espace intérieur par excellence, le chez soi. Le visiteur «installe» le musée dans son ordinateur et, par ce geste, il le désacralise. Cette désacralisation —qui contribue bien sûr à flatter le public en lui faisant croire qu'il domine ce qui jusqu'ici l'écrasait— se trouve renforcée par le fait que, dans l'ordinateur, le Musée occupe une place similaire à celle de n'importe quel programme, de n'importe quel jeu. Dans l'ordre de l'ordinateur, la hiérarchie des valeurs n'a plus rien à voir avec celle qui semble en vigueur dans la société et contribue à sa cohésion (l'art, la science, la recherche, l'invention, la beauté, l'histoire etc...), la culture n'est ni plus ni moins qu'un CD-Rom, il suffit d'avoir l'équipement technologique adéquat pour

par
Chaké MATOSSIAN
Docteur en philosophie et théorie de la communication
Professeur à l'Université Nouvelle de Lisbonne

la posséder. En ce sens, le CD-Rom reprend ce qui avait été lancé avec Beaubourg et que Jean Baudrillard avait dénoncé dans ce qu'il appelait l'«effet Beaubourg», à savoir un piétinement de la culture par un public qui soulage sa haine de la culture. L'objectif démocratique de l'accès à la culture s'est transmuté en réalisation dromocratique et médiocratique d'une possession de la culture, d'une culture possédée. Les dépliants vous le disent, pour circuler dans le Louvre ou la National Gallery, vous n'avez besoin d'aucune connaissance de l'art, la seule chose nécessaire est l'équipement technologique, ce n'est pas la mémoire du visiteur qui importe mais bien celle de l'ordinateur. D'une part, le CD-Rom contribue à alimenter le désir d'un public qui, depuis toujours, ou depuis l'Antiquité grecque, au moins, a voulu croire que la culture devait pouvoir être accessible sans travail et sans effort et n'a jamais supporté l'idée qu'il existe une compétence en matière d'art et de philosophie et que l'on puisse dépasser le niveau de l'opinion subjective pour ce qui concerne le beau et le bonheur C'est cette croyance-là que nourrit le CD-Rom-Musée, il renforce la tyrannie de la doxa en jouant sur la confusion entre la maîtrise de la technique et l'acquisition du savoir. L'univers du bavardage (celui de la doxa) se révèle également en filigrane dans le terme clic, qui étymologiquement nous ramène au bruit («cliquer» = faire du bruit)(4).

Nous nous trouvons au cœur du débat que rapporte Socrate, par la bouche de Theuth et du Roi Ammon, au sujet de l'invention de l'écriture. Comme cette dernière, en tant qu'invention technique promettant l'acquisition de connaissances, ce que procure le CD-Rom est l'illusion que le roi Ammon dénonce en ces termes: «lorsqu'en effet, avec toi, ils auront réussi, sans enseignement, à se pourvoir d'une information abondante, ils se croiront compétents en une quantité de choses, alors qu'ils sont, dans la plupart, incompétents»(5). Nous assistons donc à l'affirmation autoritaire de la doxa s'auto-instituant comme savoir par le recours à la technologie.

D'autre part, alors même que l'idée de compétence, du travail et du savoir, du pas ruminant des philosophes se trouve rejetée, c'est elle aussi qui apparaît comme objectif du CD-Rom. Ce que le CD-Rom offre au public pressé de tout savoir et de tout connaitre, c'est, à toute allure, le savoir-faire, la compétence dans le domaine de la pratique que les Grecs comparaient à l'art de la navigation. Il n'est donc pas innocent que le terme caractérisant la circulation dans le CD-Rom, «navigation», soit celui-là même qui ait servi à décrire l'intelligence pratique, faite de prudence, de rapidité et de justesse du coup d'œil, savoir conjectural que Platon exclura du savoir philosophique mais dont Aristote tiendra compte, en admettant, en accord avec la tradition des rhéteurs et des sophistes, une connaissance de l'inexact, cette «métis» ou intelligence de la ruse incarnée par Ulysse. Le médecin, le politique et le navigateur savent lire les signes et les marques en vue d'atteindre le but qu'ils se sont fixés, et c'est bien la notion de but, de visée et de cible qui demeure essentielle dans la navigation (maritime, médicale ou politique), un pilote "doit être capable de viser juste"(6). Il va sans dire que le CD-Rom ne pourra jamais procurer à l'utilisateur un but et que la visée du visiteur doit donc préexister à l'utilisation du CD-Rom pour qu'il y ait navigation et non errance ou naufrage.

C'est ici qu'intervient, selon nous, ce que Socrate appelait «l'enseignement», sans lequel il n'y a pas conanissance mais seulement illusion de savoir, confusion entre l'accumulation d'informations et connaissance ou compétence. Le premier pas de cet enseignement consiste à poser un regard critique sur le nouveau medium, sur le Musée CD-Rom. Pour que ce regard critique ait lieu, il s'avère nécessaire d'éliminer un certain a priori antitechnologique dont témoignent parfois des groupes cultivés qui, par là-même, contribuent à confier l'art à la médiocrité, au domaine tout puissant de la vulgarisation susceptible de mener à la vulgarité. Il importe donc de dénoncer aussi bien la croyance en la vertu magique de la technologie (la mort du livre et la victoire du nouveau medium) que celle en la noblesse ou supériorité du support (l'authenticité du livre contre la puissance du simulacre), soit encore, les vues obtuses et finalement identiques de ceux qu'Umberto Eco a appelés les «apocalyptiques» et les «parousiaques»(7).

L'écran ou l'écrin

La technique, depuis les temps mythiques où s'activaient des dieux et des héros, se trouve associée au sacrilège. Toute découverte, toute innovation apparaît comme un écho de l'acte prométhéen, dédalien ou icarien et réveille la peur de l'inconnu, de ce qu'on ne peut maîtriser, c'est-à-dire de ce que recèle nécessairement un pouvoir mettant apparemment en péril ce que l'on connaissait, ce que l'on maîtrisait, et donc le pouvoir que l'on avait. Dans sa réflexion sur le rôle de la photographie, Edgar Wind avait dénoncé les craintes face à l'innovation technologique entraînant une incompréhension du medium, un contresens quant à son usage(8). De même que le cinéma ne fait pas concurrence au théâtre, de même, la photographie ne doit pas être considérée comme rivale de la peinture. L'invention technologique doit être évaluée pour elle-même, elle correspond à la création d'un nouveau domaine, d'une nouvelle discipline qui se développe en créant les images qui lui sont propres. Le critique de Wind visait également un point plus essentiel et c'est ce qui la rend si actuelle aujourd'hui. L'auteur montrait en effet, qu'un medium comme la photographie avait influencé, par le processus de reproduction, d'une part, la manière de voir la peinture ou la sculpture et donc le goût du public, habitué à ne voir que les œuvres photogéniques, lesquelles ne sont pas forcément les meilleures œuvres du peintre ou du sculpteur, et, avait, d'autre part, pu influencer les artistes eux-mêmes, cherchant, plus ou moins consciemment à réaliser des œuvres d'emblée photogéniques (Wind soupçonnait alors Picasso). Le développement du CD-Rom nous convie ainsi à nous souvenir des remarques de Wind, dans la mesure où ce medium aussi contribuera à former le goût du public en privilégiant la circulation de certaines œuvres au détriment d'autres, peut-être éliminées pour la seule raison d'un spectacularité moindre, ou peut-être encore d'un rendement inférieur de certaines manipulations comme celle de la loupe. Ainsi, le CD-Rom du Louvre nous présente-t-il deux tableaux de Vinci sur quatre, la Joconde et Ste Anne, laissant au musée «réel» le Saint Jean-Baptiste. Le musée imagéti-que joue sur l'emblème du musée réel, La Joconde, et reproduit le parcours stéréotypé et touristique du public canalisé vers le célèbre tableau autour duquel il s'agglutine et qu'il quitte sans même jeter un regard sur le sombre voisin au doigt superbement dressé. La conception des CD-Rom définis comme «culturels» peut révéler une stratégie commerciale qui domine l'objectif culturel, se sert de la culture comme d'un label conférant une noblesse au produit et permettant de mieux flatter le public en lui donnant accès au champ de la connaissance et de la compétence. En choisissant de montrer au public le très connu et d'abandonner le moins connu (il est vrai qu'on ne peut tout montrer) le CD-Rom conforte le public, le rassure en lui montrant ce qu'il connaissait déjà et qu'il pensera mieux connaître grâce aux commentaire ou à l'agrandissement des détails. Ce seront dès lors les mêmes œuvres qui circuleront, celles qui se trouvent déjà sur les T-shirts, les cendriers et les foulards, Joconde, Nymphéas et doigt adamique.

Si l'objectif commercial et l'aspect ludique ou plaisant dominent la visée intellectuelle de ce qui se veut, il ne faudrait pas l'oublier, culturel, certains artistes ou certaines disciplines artistiques, ne seront jamais pris en considération pour la création d'un CD-Rom. Avertissant ses lecteurs, un journaliste de *l'Evénement du Jeudi, déconseillait* en ces termes le CD-Rom sur Rodin: «mieux vaut éviter l'ennuyeux Rodin, sauf à être un inconditionnel: la sculpture, avec son aspect tridimensionnel, se prête moins bien à la mise en fichier que la peinture. Par ailleurs, le produit est dépassé technologiquement puisque la nouvelle extension Quicktime d'Apple permet de prendre les objets et de les faire pivoter. Bref, on pourra bientôt tourner autour des sculptures, comme pour de vrai»(9).

Un autre fait observable contribue à distinguer de façon dangereuse le livre du CD-Rom, au détriment de la qualité intellectuelle de ce dernier, à savoir la présentation en magasin et la manière de vendre. Les CD-Rom sur l'art ne se trouvent pas dans la section «Art» d'une grande librairie comme la FNAC mais dans le rayon CD-Rom, où règne un désordre indescriptible. Delacroix ou le Louvre apparaissent par hasard entre les dinosaures et l'apprentissage de l'anglais. Les CD-Rom sont également vendus dans certains magasins d'ordinateurs, par des vendeurs qui ne connaissent rien en art. Le plus grave reste la différence d'approche. Un CD-Rom coûte aussi cher qu'un «beau» livre d'art (Le Louvre =399 FF.), mais alors qu'il ne viendrait à l'esprit de personne d'acheter un livre de ce prix sans l'ouvrir et le consulter, il reste hors de question d'avoir le droit d'ouvrir un emballage de CD-Rom et de demander à le voir, ce qui est proprement aberrant.

La mise en forme

Examinant les machines à information, Marleau-Ponty les considérait comme «des appareils à donner forme en tant qu'elles sont sensibles à la forme de l'excitation et qu'elles répondent à ces formes»(10); il ajoutait, en prenant l'exemple du radar, qu'«il y a une réaction de l'effet sur la cause, qui donne à l'appareil un air de finalité». En tant que méthode d'in-formation, le CD-Rom donne forme, met en forme et c'est cette mise en forme qui, dans son discours, prédomine, lui donnant bien cet «air de finalité», qui entraine l'interlocuteur à adopter la forme, à se mouler dans le style à travers la perception-même(11).

Le CD-Rom interfère dans la lecture et la perception des œuvres à deux niveaux. Il récupère d'une part le rôle du musée, c'est-à-dire l'agencement par lequel le Musée impose certains sens de lecture, et opère, d'autre part, à travers la spécificité du medium, une transformation de la perception des œuvres. Si «l'effet du musée est une manière de regarder» et s'il est vrai que «la disposition a une influence essentielle sur ce que l'on regarde», cela, ainsi que l'affirme Svetlana Alpers, ne suffit pas à éliminer la question du regard à laquelle répondent les musées en offrant «un lieu où nos yeux sont exercés et où nous sommes conviés à découvrir que des objets d'art aussi bien espérés qu'inattendus ont un intérêt visuel pour nous»(12). Le Musée CD-Rom modifie l'exercice du regard, il transforme le musée, lieu d'apprentissage, en espace récréatif, où ce n'est plus l'œuvre qui saisit le visiteur de façon inattendue sous un certain angle ou une certaine lumière, mais le visiteur qui saisit le tableau, ou croit le saisir, s'imaginant tout à coup dominer l'art et l'histoire (ce n'est peut-être pas un hasard que la collection où a paru le Louvre s'intitule «J'imagine le monde»). Dans ce musée, l'exercice du regard n'existe pas, dès lors que la lumière et le point de vue, l'agrandissement des détails et la vue de la salle sont toujours présentés de façon identique. Le CD-Rom impose un cadre et il conviendrait d'ajouter aux propos de Wind auxquels nous nous sommes déjà référés, ceux de Merleau-Ponty lorsqu'il souligne le pouvoir métamorphique de la photographie qui «agrandit les miniatures, transforme par ses cadrages un morceau de tableau, transforme en tableaux les vitraux, les tapis et les monnaies, et apporte à la peinture une conscience d'elle-même qui est toujours rétrospective»(13). Le résultat du CD-Rom dépasse l'addition de ces deux facteurs dans la mesure où le Musée lui-même est soumis au processus de représentation, l'espace d'exposition étant traité comme le tableau.

Le CD-Rom, de même qu'il ne remplace pas la visite à pieds du Musée, ne remplace pas le livre. C'est pourtant par rapport à ces deux approches qu'il est conçu. Il joue sur la séduction et la paresse, en satisfaisant le corps prothétique(14) des années 90, statique, les doigts collés à la console ou greffé sur la souris, les yeux vissés sur l'écran. L'interactivité commence par l'inactivité du corps. L'esprit lui, se trouve flatté par l'illusion de la domination d'un temple sacré de la culture, d'une collection extraordinaire, de l'Histoire, du savoir, de la beauté du monde, tous contenu dans cette lamelle nacrée ou miroitante.

Prenons à nouveau le cas du CD-Rom «Le Louvre», objet d'une extase médiatique, qui propose «La visite interactive du plus grand musée du monde». Jusqu'ici, nous visitions le Louvre et le revisitions, une visite n'était jamais qu'une visite parmi tant d'autres qui restaient à faire et auxquelles nous conviaient toutes ces œuvres que nous avions seulement entr'aperçues, par manque de temps ou par fatigue physique. De manière autoritaire, le titre du CD-Rom nous parle de «la» visite. Jusqu'ici, nous n'avions donc effectué que des visites, voici enfin la visite, *la* visite interactive, comme s'il était encore possible, au moins depuis Jauss, de concevoir la réception et la lecture des œuvres autrement qu'interactives, c'est-à-dire interprétatives(15).

L'interaction commence ici par la passivité, dans la mesure où l'utilisateur doit subir, à plusieurs reprises, une musique pompeuse, créant une «ambiance» destinée à lui faire croire qu'il effectue une entrée royale. Outre la musique horripilante, le CD-Rom le Louvre accompagne la vision des œuvres ou des parties du musée d'un commentaire oral (une voix d'homme pour l'architecture ou l'entrée des pavillons, les aspects historiques généraux, une voix de femme pour les œuvres particulières ou l'intérieur des salles), de même que de textes écrits auxquels on peut se reporter en «cliquant». Parmi les icônes à cliquer, se trouve un œil, appelé «ouverture» qui loin d'ouvrir sur quelque chose de visible enclanche à nouveau la musique infernale. La lisibilité des textes n'est pas optimale, le fond des biographies restant trop sombre (gris foncé); les textes donnent en revanche un bon aperçu de l'artiste en le cernant dans son époque et en donnant des explications sur quelques unes de ses œuvres. Le cadrage dans l'espace-temps de la culture européenne est rendue par un graphique, positionnant aussi la présence des autres écoles de peinture (Espagne, Italie, Flandres, Angleterre, Allemagne) dans le Musée. Un index permet de choisir le titre d'un tableau, une salle ou un artiste, il ne présente malheureusement pas de liste thématique.

Prenons un tableau célèbre entre tous, *La Raie* de Chardin, le commentaire oral de même que le petit texte «A propos», se réfèrent à Diderot et Proust, sans toutefois mentionner les titres des textes cités. Le commentaire oral évoque les peintres que l'œuvre a inspirés, à condition, semble-t-il, qu'ils soient Français. Matisse et Cézanne, mais pas Ensor. L'élément le plus amusant reste la loupe que l'on peut promener sur le tableau, outil impressionnant, surtout pour les œuvres de dimensions moyennes ou petites (son effet se trouve singulièrement réduit sur les grands formats comme *Les Noces de Cana*, par exemple). Parallèlement à la loupe, s'offre la possibilité de cliquer sur «détails», afin d'écouter de brefs commentaires, surprenants par leur platitude. Ainsi, à propos de *La Raie*, la voix féminine enseigne-t-elle que «Chardin était aussi le peintre des ustensiles de cuisine»... L'aura du Louvre sert ainsi de masque au bavardage le plus dangereux, celui qui s'impose comme un savoir et ne peut qu'aveugler le regard, déproprier l'œuvre de sa multiplicité de sens. Le CD-Rom du Louvre, au contraire de celui de la National Gallery, n'admet pas que l'utilisateur copie un commentaire ou l'image d'un tableau pour le reproduire dans un texte ou un dossier, comme une citation. Le Louvre confond ses images avec les vrais tableaux, comme si copier/citer équivalait au vol de l'œuvre peinte. Le vol de l'œuvre a lieu et il réside dans la mise à plat de l'œuvre à travers certains ►

ՄԵԾ ՃՆՇՈՒՄՆԵՐԷՆ ԱՌԱՋ

Գրեց՝
ՎԱՐԴԱՆ ՄԱՏԹԷՈՍԵԱՆ

«Կարան եզակի երեւոյթ է մեր իրականութեան մէջ: Հերոս, իր տեսակին եւ ամենայնդէպս ըմբոստ: Նա ընկերային նախապաշարումներից դուրս մի մարդ է, ոչ տաղանդից եւ ոչ էլ ընդհանուր զարգացումից զուրկ: Հայ վաճառականը, բրածոյ հայ վարժապետը եւ կլուբների սեղանների շուրջը լորձնաշուրթն սողացող կովկասահայ գրագէտը քմծիծաղով եւ հեգնանքով են նայում նրա վրայ: Եւ սակայն հերոսը նա է: Նա է իսկական դէրվիշների եւ աշուղների յաջորդը, նա է բանաստեղծի պատիւը պահում, նա է մեր խիղճը»(1):

Կոստան Զարեանի պէս տաղականոն գրողի մը գրիչէն ծնած այս տողերը ձրի գնահատանք մը չէին կրնար ըլլալ անշուշտ: Ո՛չ ալ քմայքոտ կամ բարեկամական հաշիւներէ մղուած արարք մը: Զարեան «զարտուղի» էր, որքան որ տիրող հաստատութիւնները կերպով մը «որդեգրած» ըլլային զինքը, ու այդպէս ալ մնաց մինչեւ կեանքին վերջը: Եւ իր տեսակին պատկանողներ պիտի ըլլային նաեւ իր գուրգուրանքի առարկան (Ինտրան, Տեմիրճիպաշեան), որոնց շարքին՝ Կարա-Դարվիշը (1872 – 1930), «հայկական ապագայապաշտութեան» ռահվիրաներէն մէկը(2):

Պէտք է նկատի ունենալ, որ «Նաւը լերան վրայ» վէպին մէջ, որուն բոլոր հերոսները երեւակայական անուններ ունին, միայն Կարա-Դարվիշն է, փաստօրէն, որ իր իսկական անունով («Կարա») կ'երեւի Թիֆլիսի հայ մտաւորականութեան տրամադրուած էջերուն մէջ: Զարեան հաւանաբար օգտագործած է 1919 թուականին Թիֆլիս իր այցելութեան ընթացքին տեղի ունեցած զրոյցներ, թերեւս՝ օրագրային նշումներ, եւ հաւանաբար հոն է որ առաջին անգամ հանդիպած է Կարա-Դարվիշին: Զարեանի Հայաստան երկամեայ կեցութեան (1922 – 1924) ընթացքին, կապը վերանորոգուած է ու թերեւս խորացած: Թէեւ Զարեան Երեւան էր ու Կարա-Դարվիշը՝ Թիֆլիս, կը թուի թէ որոշակի մտերմութիւն մը հաստատուած էր:

Կ. Զարեանի արխիւին մէջ Կարա-Դարվիշէն նամակ մը պահպանուած էր, որ 1981-ին, ի շարս այլ նիւթերու, Արմէն Զարեանի կողմէ յանձնուած է Երեւանի Գրականութեան եւ Արուեստի Պետական Թանգարանին (ԳԱԹ)(3): Այդ նամակը որոշ բացատրութեան կը կարօտի:

Գրուած է Օգոստոս 1924-ին, Դիլիջանէն, ուր Կարա-Դարվիշ եւ իր կինը կազդուրման շրջան մը կը բոլորէին: Գարեգին Լեւոնեանի համաձայն, երկու ամիս առաջ՝ Յունիս 1924-ին, Կոստան Զարեան մեկնած էր արտասահման «Պետ. Համալսարանի, Լուսժողկոմատի եւ Հ.Օ.Կ.[ի] յատուկ յանձնարարութիւններով(4): Այս գրառումը կը վերարտադրէ Զարեանի ու ընտանիքին Հայաստանէն մեկնելու «պաշտօնական տեսակէտը», որ խոտոր կը համեմատի «Անցորդը եւ իր ճամբան»ի մէջ նկարագրուած անցուդարձերուն հետ: Հոս Զարեան դատի կ'ենթարկուի իր «հակայեղափոխական» տեսակէտներուն համար եւ կ'ազատի բանտարկութենէ, որովհետեւ «դատարանը որոշում է ձեր գործը կրճատել»(5): Ինչպէս պիտի նշմարուի նամակէն –ու այս կարծիքը այդ շրջանին Զարեանին հասցէագրուած այլ նամակներու մէջ ալ կայ–, Երեւանէն իր բացակայութիւնը առժամեայ նկատուած է, ան շարունակած է աշխատակցիլ խորհրդահայ թերթերու, եւ մինչեւ 1925 թուականի կէսերը իր եւ վարչակարգի յարաբերութիւնները կանգուն կը մնային: Մենք առ այժմ հակած ենք մտածելու, որ Զարեան դուրս եկած է Հայաստանէն ճիշդ այն պայմաններուն մէջ, որոնք Իսահակեանի արտասահման մեկնիլը արտօնած են 1930-ին, թերեւս՝ «լռութեան պայմանագիր»ի մը (pacte du silence) յանձնումով, չվարկաբեկելու համար խորհրդային վարչակարգը: Այս կապակցութեամբ, յիշենք «Անցորդը»ի հետեւեալ մէջբերումը, որ Մարտ 1924-էն է. –

«Ներկայանում եմ դատարանին:

Փաստաբան՝ Համալսարանի դասախօս Զուբար: Ձեռքին «Մարտակոչ»ի վերջին թիւը, ուր Մխանիկեանը "գաղութահայ աշխատաւորութեան" կոչի մէջ յայտարարում է, "որ Հայաստանում սկսուել է նոր ոսկեդարը, ու մենք ուրախ ենք, որ Զարեանի նման մտաւորականները մեզ հետ աշխատում են"...»(6):

Միւս կողմէ, հետաքրքրական է Կարա-Դարվիշի հանդէպ որոշ պաշտօնական գուրգուրանքի փաստը, որ հաւանաբար հետեւանք է այն իրողութեան, որ 1922-26-ին բոլշեւիկեան վարքագիծին մէջ «ազգային» ուղղութիւն մը կար, Համայնավար Կուսակցութեան Ա. քարտուղար Ալ. Մխանիկեանի վարած քաղաքականութեան շնորհիւ, որուն կարգին էր այսպէս կոչուած «համախմբում»ի երեւոյթ մը, թէ՛ Խորհրդային Միութեան սահմաններէն ներս եւ թէ արտասահմանի տարբեր գաղութներ ծուարած մտաւորականներ Հայաստան բերելու եւ երկրին վերականգնումին լծելու կապակցութեամբ: Կարա-Դարվիշին տրուած առաջարկներն ու խոստումները մաս կը կազմէին այս ուղղութեան:

Ի դէպ, 1924 Սեպտեմբեր 29 թուակիր նամակով, Ստեփան Զօրեան կը գրէր Զարեանին. –

«Դեր. Դեմիրճեանը հոս է: Մտադիր է մնալ: Նոյն նպատակն ունի ձեր բարեկամ Կարա-Դարվիշը: Տիգ. Նալբանդեանը գնացել է Լենինական, այնտեղի ստուդիայում պաշտօնավարելու»(7):

Չենք գիտեր, եթէ Կարա-Դարվիշ իրապէս հաստատուեցաւ Երեւան: Իր վերջին վէպին՝ «Օրերից առաջ»ին (1928) յարուցած դժուարութիւնները(8) թերեւս պատճառ եղած ըլլան Թիֆլիս վերադառնալուն, ուր եւ մեռաւ:

Նամակը կը հրատարակուի նոյնութեամբ, յարգելով ուղղագրական եւ լեզուական բոլոր շեղումները: Ուշագրաւ է արեւմտահայ ձեւերու լայն կիրարկումը Կարա-Դարվիշի լեզուին մէջ, որ հաւանաբար հետեւանք է իր ծննդավայրի՝ Նոր-Նախիջեւանի բարբառի ազդեցութեան:

Պուէնոս-Այրէս

***

Սիրելի Կոստիա

Նամակդ ստացայ: Կարդացի եւ «Նոթեր»դ «Խորհրդային Հայաստան»ում. լաւ էր, բանաստեղծական էր, անշուշտ իմն ալ կարդացած կը լինես. «Դիլիջանի Սանատորիա»: Ինչո՞ւ յաճախ չես գրում, հետաքրքրական է: Հոս, Դիլիջան, ժամանակս լաւ է անցնում, կազդուրվում ենք. տիկինը աւելացել է 10-12 բութով. ես էլ «խոզ» եմ դառել: Դու իմացար անշուշտ, որ ինձ բաւական օգնեցին, թէ «Zakraykom»(9)ից Մխանիկեանի միջոցով տվին բավական խոշոր գումար եւ թէ Լուկաշինի կարգադրութեամբ սանատորիայից մեզ երկուսիս տալիս են սնունդ (ապրում ենք դուրսը եւ լաւ է, հիվանդների մէջ չենք), եւ առատ, բոլ. ճաշը բերում են սանատորիայէն, իսկ իւղ, պաղ ձու, մեղր, չոկոլադ, հաց, շաքար, լուբիա եւ այլն կու տան ամէն 10 օրը: Մի խօսքով գոհ եմ: Այս օրերս հոս էր Լունաչարսկին, որ եկավ Հայաստան. քաջ ոգեւորութեամբ ընդունեցին, այցելեց եւ մեր սանատորիա: Հետը եկած էին – Մռավեան, Աշոտ Յովհաննէսեան, Արամ. Երզնկեան, բժ. Լազարը եւ ուրիշները:

Բոլորի հետ տեսակցեցայ: Եւ գիտես ինձ հրավիրում են Հայաստան: Մռավեանը առաջարկեց գալ, նախ քան Թիֆլիս գնալը, մտնել Երեւան բնակութեան համար: Կարծեմ ուզում են գեղարվեստական բաժինը տալ եւ ռեցենզենտի պաշտօնը:

Աշոտ Յովհաննէսեան եւս ասեց, որ Թարգման[ութեան] ատենօք(10) եւ առհասարակ շրջանները խօսք եւ զրոյց է եղել ինձ հրավիրելու եւ խօսակցութ[իւնից] եւ ինձ ասած կոմպլիմենտներից երեւում է, որ մեծ կարծիք ունեն իմ գրական տաղանդի մասին:

Իմ ցանկութ[իւնը]ը գաղթելու –սովետական Վրաստանից այժմեան Հայաստանի մէջ բուռն է եւ ապա մտադիր եմ անցնել Հայաստանի վրայով մինչեւ Արարատի փէշերը եւ տալ իմ տպավորութ[իւններ]ը... Առայժմ հոսէն պիտի գրեմ:

Հրավիրված եմ եւ «Կոմմունիստ» (Բաքվա) թերթին տալու իմ տպա[ւորութիւնները] Հայաստանէն, խմբագիրը հոս է: Իսկ Թիֆլիս եղած ժ[աման]կս ինձ հրավիրեցին «Zarya Vostok»-էն:

Մէկ խօսքով գրողիս համար աշխատանք շատ է բացվում: Սակայն ես ուզում եմ լիովին հանգստանալ հոս մինչեւ Սեպտ. վերջը եւ այնքան էլ չը յոգնեցնել գլխ:

Ժամանակը հոս լավ եւ ուրախ [է] անց կենում, հոս է սանատորիան Ցոլակը՝ Խանզադեան ձեր Համալսարանի պրոֆ. մեծ մասը անոր հետ եմ, սքանչելի մարդ մ[ը]ն է: Կարդացինք Սարեանի մասին ու ալչեցանք: Գրէ՛, եթէ կան ռեցենզիաներ անոր մասին: Մխիթարեաններու քովը դացի՞ր, ինչ գրական նորութ[իւն]ներ կան: Գալդ ե՞րբ է լինելու: Երվանդ Պապեանը հոս կը բերեն եւ ոչ սանատորիա, Անդրանիկը սենեակ վարձած է:

Թօթովենցին նամակ մը ճամբեցի: Հոս էր Էփրիկեանը(11). ըսաւ, որ աշնանը լայնածաւալ հրատարակչական գործեր սկսելու են եւ հրատարակելու [են] գլխաւորապէս գեղարվեստական բաներ: Լրագրին կարդացի որ մեր պետհրատը Թիֆլիզէն մեծ քանակութեամբ թուղթ եւ տպագրակ[ան] պիտոյքներ առած է:

Նամակներդ ուղարկիր սանատորիա, հոս այսպէս [Armenia, Dilidjan, Sanatoria, ինձ]:

Շատ ուրախ եմ, որ Լեւոնը(12) ողջ եւ առողջ է. տիկնոջը բարեւ, իսկ երեխաներուդ համբոյրներ մեզմէ:

Վահրամ Փափազեանի մասին կարդացի՞ր, Խարկովէն կը գրեն, թէ «Khar. prol.»(13) թերթը մեծ գովեստով է գրում անոր մասին ու կը համեմատէ եվրոպական մեծերուն: Ցաւում եմ որ ադ տղան հոս հավաքած սիրողներով կը սպառէ իր ուժերը: Նամակ մը գրած է, Հայաստան կուզէ նորէն գալ:

Հոս ալ գրելու բան չունեմ, ցտեսութ[իւն]:

Քո Յակոբ
[Կարա-Դարվիշ]

1924 - VIII - 13
Դիլիջան

Սիրելի Թագուհի. ընդունեցէք սրտագին բարեւներս դուք եւ եղբ. Կոստիան. քաղցր համբոյրներ ձեր սիրասուն զավակներուն: Երջանիկ էք, արդէն Ձեր հայրենիքում ու հրաշալի երկրում(14), նախանձում եմ, ցանկանում եմ ամէն յաջողութիւն: Գրեցէք. Օլգա(15):

P. S. Մի նամակ մը գրէ ինձի, որ Զուբարեանին երես չտանք. սենեակը առ[ած] թէ մեզ տայ բնակվելու մի երկու շաբաթով մինչեւ Թիֆլիս վերադառնալը(16):

---

(1) Կոստան Զարեան, Երկեր, Անթիլիաս, 1975, 94:

(2) Իր մասին վերջերս լոյս տեսած են երկու կարեւոր գրութիւններ. Գրիգոր Պըլտեանի Հայկական ապագայապաշտութիւն. Կարա Դարւիշի առթիւ, «Կայք», 3, 1993, 97-111 եւ Գրիգոր Յակոբեանին յօդուած մը «Նորք»ի 1992-ի առաջին թիւին մէջ (այս վերջինը տեսած չենք):

(3) ԳԱԹ, Կոստան Զարեանի ֆոնտ, թիւ 44:

(4) Վարդան Մատթէոսեան, Կոստան Զարեանի նամակները «Երեք երգեր»ու առթիւ, «Հանդէս Ամսօրեայ», 1-12, 1993, 256:

(5) Երկեր, 359:

(6) Անդ:

(7) ԳԱԹ, Կոստան Զարեանի ֆոնտ, թիւ 31:

(8) Պըլտեան, նշ. աշխ., 98:

(9) Լատինական տառերով տրուած բոլոր բառակապակցութիւնները բնագրին մէջ ռուսատառ են: Հոս՝ «Անդրկովկասի Շրջանային Կոմիտէ»:

(10) 1910-ական թուականներուն, Կարա-Դարվիշ հայ գրողներէ (Շանթ, Շիրվանզադէ, Ահարոնեան) տարբեր գործեր ռուսերէնի թարգմանած է:

(11) Միսաք Էփրիկեան (1892-1938), հրատարակիչ-խմբագիր: 1921-25-ին Պետհրատի վարիչ եղած է, իսկ յետագային Պետհրատի տպարանի թէքնիք մասի տնօրէնը:

(12) Լեւոն Եղիազարեան (? – 1927), երգիչ, Կոստան Զարեանի աւագ եղբայրներէն:

(13) «Խարկովսկի պրոլետարի»:

(14) Ըստ երեւոյթին, ակնարկութիւն կ'ընէ Իտալիոյ:

(15) Կարա-Դարվիշի կինը (իր ձեռագրով գրուած):

(16) Այս պարբերութիւնը աւելցուած է Կարա-Դարվիշի ձեռագրով: Խօսքը կը վերաբերի Գրիգոր Զուբարեանին (1888 – 1962), իրաւաբան, որ Զարեանի պաշտպան փաստաբանը եղած է:

●► commentaires, tel celui de la rubrique «à propos» dédiée à la Joconde et ne s'occupant que du vol du tableau par Vincenzo Perrugia en 1911. Dire, face à *La Raie*, que Chardin est un peintre d'ustensiles de cuisine équivaut, pour nous, plus qu'au vol du tableau à son pillage et à sa destruction. Face à de tels commentaires l'objectif privilégié de la collection devrait consister à répondre à la question comment taire ?

(1) *Norbert Wiener s'est vu dans l'obligation de trouver un nom à sa théorie probabiliste des messages englobant «non seulement l'étude du langage, mais aussi l'étude des messages en tant que moyens de contrôle sur les machines et la société... certaines considérations sur la psychologie et le système nerveux, et une nouvelle théorie expérimentale de la méthode scientifique». Il a choisi d'appeler cette théorie élargie des messages du nom de "cybernétique", terme qu'il a fait «dériver du mot grec* kubernetes, *ou "pilote", le même mot grec dont nous faisons en fin de compte notre mot "Gouverneur"*, Cybernétique et société, (1954), *Paris, U.G.E.*, 1962, *pp.* 15-16.

(2) Art Gallery, *Microsoft, Cognitive Application, Brighton*, 1993.

(3) *Dominique Brisson, Nathalie Coural*, Le Louvre, *CD-Rom, Montparnasse Multimédia / Réunion des Musées Nationaux*, 1994.

(4) *Cf.* Le Petit Larousse, *entrée «cliqueter. v. i. (anc. fr.* cliquer, *faire du bruit)...»*

(5) *Platon*, Phedre, 275*a*, Oeuvres complètes, *trad. Léon Robin, Paris, Gallimard, (Pléiade), t. II, p.* 75.

(6) *M. Détienne et J.-P. Vernant*, Les ruses de l'intelligence — La métis des Grecs, *Paris, Flammarion (champs)*, 1974, *pp.* 297-306.

(7) *Umberto Eco*, La guerre du faux, *Paris, Grasset (Le livre de poche)*, 1985, *p.* 313.

(8) *Edgar Wind*, Art et Anarchie, *chap.* 5 *«La mécanisation de l'art», Paris, Gallimard*, 1988.

(9) *O. Languepin*, L'Evénement du Jeudi, 26 *janvier, p.* 59.

(10) *D. Marleau-Ponty*, La Nature — Notes cours du Collège de France (1957-58), *Paris, Seuil*, 1995, *p.* 210.

(11) *Citant Malraux, Merleau-Ponty notait que «la perception déjà stylise, cf.* Signes, *Paris, Gallimard*, 1960, *p.* 67.

(12) *Svetlana Alpers, «Le Musée: une manière de regarder», in* Les Cahiers du Musée National d'Art Moderne, *n°* 43, *Paris, Centre Pompidou*, 1993, *pp.* 27, 30, 32.

(13) Ibid., *p.* 74.

(14) *Pour l'analyse du corps prothétique propre à notre société, cf. Paul Virilio*, L'art du Moteur, *Paris. Galilée*, 1993, *principalement le chapitre «Du surhomme à l'homme surexcité», où il repère l'origine de la technogreffe dans le pacemaker cardiaque* (*p.* 135). *De fait, Norbert Wiener associait déjà les recherches sur les prothèses à celles des machines de communication. Cf.* Cybernétique et Société, *Op. cit., chap. X: «Quelques machines de communication et leur avenir», pp.* 205-220. *Rappelons aussi ce passage d'Umberto Eco préfigurant une critique des autoroutes de la communication et de l'usage des CD-Rom: «L'écran donnera des informations sur un monde extérieur où personne n'ira plus. Le projet d'une nouvelle mégalopolis Mito (Mythe), c'est-à-dire Milano-Torino, est fondé en grande partie sur les contacts à travers l'écran télévisé: et à ce point on ne voit pas pourquoi on développerait des autoroutes ou des lignes de chemin de fer puisqu'on n'aura plus besoin d'aller de Milan à Turin et vice versa. Le corps devient inutile, on n'a besoin que des yeux.» in* La guerre du faux, *p.* 219.

(15) *Evoquant le bouleversement opéré par Jauss en 1969 en ce qui concerne la définition du «récepteur», Umberto Eco souligne également que «l'histoire de l'esthétique peut se résumer à une histoire des théories de l'interprétation ou de l'effet que l'œuvre provoque chez le destinataire. Que ce soit l'esthétique aristotélicienne de la catharsis, l'esthétique pseudo-longinienne du sublime, les esthétiques médiévales de la vision, les relectures de l'esthétique aristotélicienne à la Renaissance, les esthétiques du sublime au XVIII*ᵉ*, l'esthétique kantienne ou les nombreuses esthétiques contemporaines (phénoménologie, herméneutique, esthétiques sociologiques, l'esthétique de l'interprétation de Pareyson), elles ont toutes une tendance interprétative», in* Les limites de l'interprétation, *Paris, Grasset*, 1992, *pp.* 24-25.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH» — 83, Rue d'Hauteville - 75010 Paris Commission Paritaire: Nº 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 9
MARDI
9 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1·100 Ֆ. - Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1·400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1·250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) - Հատը : 5,00 Ֆ.

ՀԱՐԴ. ՏԱՐԻ -- ԹԻՒ 18·892 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 71e ANNEE — N° 18.892

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՌԱԿ-Ը ԿԸ ՊԱՇՏՊԱՆԷ Լ. ՏԷՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ԹԵԿՆԱԾՈՒԹԻՒՆԸ

Յուլիս 6 Թուակիր յայտարարութեամբ մը, զոր ստորագրած են Ռուբէն Միրզախանեան (ատենապետ) եւ Համլէթ Դալլաքեան (ատենադպիր) Հայաստանի Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւնը դրական գնահատելով 5 տարիներու ընթացքին նախագահ Լ. Տէր-Պետրոսեանի գործունէութիւնը, կ'որոշէ. ա) յառաջիկայ ընտրութիւններուն պաշտպանել Լ. Տէր-Պետրոսեանի թեկնածութիւնը. բ) յառաջիկայ օրերուն գումարել ՀՌԱԿ Հանրապետական պատգամաւորական 6-րդ ժողովը. գ) կոչ ուղղել ՀՌԱԿ անդամներուն եւ համակիրներուն եւ ազգաբնակչութեան, որ իրենց ձայները կեդրոնացնեն արժանաւորագոյն թեկնածուին վրայ. դ) կոչ ուղղել նաեւ Սփիւռքահայութեան եւ յատկապէս Սփիւռքի մէջ գործող ՌԱԿ մասնակներուն եւ ակումբներուն թիկունք կանգնիլ Հանրապետութեան Նախագահի գլխաւորութեամբ իրականացուող համազգային բարօրութեան. ե) յանձնառու ըլլալ քարոզելու, վերահսկելու եւ երաշխաւորելու նախագահական ընտրութիւններու ազատ եւ արդար պայմաններու մէջ տեղի ունենալու աշխատանքը:

⁂

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 7/8)

ԱՇԽԱԲԱԴԻ ԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱՒ

Աշխաբադի մէջ վերջ գտած է Հայաստանի, Թիւրքմէնստանի եւ Իրանի Արտաքին Նախարարներու պատուիրակութիւններուն հինգերորդ հանդիպումը. առեւտրատնտեսական, փոխադրութեան, դրամատնային եւ ուժանիւթի մարզերուն մէջ գործակցութեան համաձայնագրեր ստորագրուած են երեք երկիրներուն միջեւ:

Թիւրքմէնստանի նախագահը Նիյազով ընդունած է Հայաստանի Արտաքին նախարար Վ. Փափազեանը ու միասնաբար քննարկած առեւտրատնտեսական գործակցութեան զարգացման հեռանկարները եւ միջազգային խնդիրներ: Վ. Փափազեան նոյն նիւթերուն մասին հանդիպում ունեցած է նաեւ Իրանի Արտաքին նախարարին հետ:

⁂

ԿԵՆԴԱՆԻՆԵՐՈՒ, ԲՈՅՍԵՐՈՒ ԲՆԱՎԱՅՐ

«Խոսրովի արգելոց» կը կոչուի Գեղամայ լեռնաշղթային հարաւ-արեւմտեան շրջանի 30 հազար հեկտար տարածութեամբ գօտին որ 40 տարի առաջ զանազան տեսակի կենդանիներու պահպանումին, ուսումնասիրութեան ու բնական աճին յատկացուած է: Այսօր հոն կ'աճին մօտ 1600 տեսակ բոյսեր ու աւելի քան 200 տեսակ կենդանիներ,

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՍՐԵԲՐԵՆԻՔԱՅԻ (Պոսնիա) մէջ, ՄԱԿ-ի փորձագէտները ամէն օր երեւան կը հանեն դիակոյտեր, մինչ Լա Հէյի պատժական միջազգային դատարանը կը պատրաստուի ձերբակալման հրամանագիր մը հանել Գարածիքի եւ Մլատիքի դէմ, մարդկութեան դէմ ոճիրի ամբաստանութեամբ: Տրուած մանրամասնութիւններէն կը պարզուի որ 3000 մահմետականներ ջարդուած են, դեռ 5000 ալ անհետացած կայ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԻՐԱՔ կարճ այցելութիւն մը կատարեց Սաուտի Արաբիա, ապա Փարիզ վերադարձաւ Յուլիս 8-ին, քանի մը ժամ ալ Քաթար անցնելով: Հակառակ իր առողջական վիճակին, Ֆահտ թագաւորը անձամբ դիմաւորած էր Ֆրանսայի նախագահը եւ կարճ տեսակցութիւն մըն ալ ունեցած հետը: Ճամբորդութիւնը տնտեսական բնոյթ չունէր, այլ՝ քաղաքական: Ելոյթ ունենալով, Շիրաք գգուշացուց նաեւ Իսրայէլը որ հեքէ խաղաղութեան գործընթացը:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ի վերջոյ տեղի տուաւ Արտաքին նախարար՝ Լեւիի սպառնալիքին, կառավարութեան մէջ առնելով Արիէլ Շարոնը եւ անոր համար ստեղծելով՝ ենթակառոյցներու յատուկ նախարարութիւն մը: Լեւի կը սպառնար քաշուիլ եթէ Շարոն դուրս մնար: Այս վերջինը շատ նպաստած է Նեթանիահուի ընտրութեան, բայց, ծանօթ է իր ծայրայեղ նկարագրին համար. ինք է որ 1982-ին իսրայէլեան զօրքերը Լիբանան մտցուցած է: Կողմնակից է որ պաղեստինեան հողամասերը հաստատուին Հրեաները եւ ծանօթ է որպէս անզիջող: Այս նոր նշանակումով, քիչ մը աւելի կը վտանգուի խաղաղութեան գործընթացը:

ՀԱՅԱԴՈՒԼԻ շրջուն շարժումներու շարքը որ կը տեւէ 45 օրէ ի վեր Թուրքիոյ մէջ, աւելի ծայրայեղ բնոյթ ստացած է վերջին օրերուն: 9500 ծայրայեղ ձախ եւ քրտամէտ բանտարկեալներ են ասոնք, որոնցմէ ոմանք ամբողջական հացադուլ կ'ընեն, պահանջելով Էսկիշէհիրի «խիստ ապահովութեան» բանտին փակումը:

ՎԱՆԳՈՒՎԸՐԻ (Գանատա) մէջ բացուեցաւ ՍԻՏԱ-ի 11-րդ համագումարը որ պարտի ճշդել կացութիւնը: Ժողովին բացումէն առաջ իսկ, քանի մը հարիւր հոգի (ԱՔԹ-ԸՓ-էն) ցոյց ըրին բողոքելու համար դեղերու անբաւարարութեան դէմ, այսինքն գլխաւորաբար դեղեր արտադրող ընկերութիւններու դէմ: Հաւաքուած են 125 երկիրներու ներկայացուցիչներ: Ներկայիս, աշխարհի մէջ վարակուածներու թիւը 22 միլիոն է, որոնց 12,2 միլիոնը այրեր են, 8,8 միլիոնը՝ կիներ եւ 800 հազար երախաներ կան: Ֆրանսայի մէջ, տարին 5000 հոգի կը մահանայ ՍԻՏԱ-յէն: Ներկայիս դեղեր գտնուած են որոնք որոշ յոյսեր կը ներշնչեն, թէեւ յայտնի չէ որ հիւանդը կը դիմանա՞յ այդ դարմանումին, քանի երբեք դեղեր են որոնք մեծաքանակ պէտք է առնուին:

ԱԹԷՆՔԻ մէջ, Յուլիս 8-ին, չարթուան մէջ երրորդ անգամ ըլլալով, երթեւեկը բոլորովին արգիլուեցաւ, մեղմացնելու համար օդին ապականութիւնը: Ներկայիս ջերմութիւնը 40 աստիճան է:

ՊՈԼՍՈՅ մէջ, Յուլիս 6-ին, շուրջ 25 ցուցարարներ ձերբակալուած են, մեծ մասամբ կիներ, որոնք խոշտանգուած ալ են: Ասոնք հարազատներ են բանտարկուած անձերու:

ԱՐՔ-ի (խլիրդի դէմ հետազօտական Միութիւն) նախկին նախագահին՝ Ժագ Գրոզմարիի գործունէութեան ծալքերը օրէ օր աւելի մեծ տարողութիւն կը ստանան: Ենթական, որ այսօր բանտն է, կը պարծենար որ որեւէ աշխատավարձք չէր ստանար. ճիշդ է որ պէտք ալ չունէր, քանի բազմաթիւ միլիոններ իւրացուցած է հազար ու մէկ միջոցներով: Այլեւս բացայայտ է որ մարդը խարեբայ մըն է որ տարիներու երկայնքին անձնական հարստութիւն մը դիզած է բարեսիրական այդ կազմակերպութեան եղած նուիրատուութիւններով: Կեղծ ընկերութիւններու միջոցաւ, հոմանուհիներուն շինծու պաշտօններ ստեղծելով եւ ամսականներ ապահովելով, կեղծ հաշուեցոյցերով, Գրոզմարի փառաւոր կեանք մը կրցած է վարել:

ՄԻԱՑԵԱԼ-ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ մէջ, գործազրկութեան նահանջը անգամ մը եւս տակնուվրայ կ'ընէ Սակարանը: Վերջերս 2,01% նուազում մը արձանագրած է գործազրկութիւնը եւ ընդհանուր ձեւով իջած է 5,3%-ի երկրին մէջ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ հարաւային եւ արեւելեան շրջաններու ահաւոր ողողումները 20 միլիոն Չինացիներու կը սպառնան: Արդէն աւելի քան 300 մեռեալ կայ, 211 հազար տուներ քարուքանդ եղած են:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE MONDE» (6 Juillet)

LA BIBLIOTHEQUE NATIONALE MET EN VALEUR DES SIECLES D'ECHANGES FRANCO-ARMENIENS

Միշէլ Շանփընուա երկու յօդուածներ ստորագրած է Մոնտի Յուլիս 6-ի թիւին մէջ, մին նուիրուած Փարիզի ազգային Մատենադարանին մէջ տեղի ունեցող ցուցահանդէսին, միւսը՝ Նանթի:

Առաջինին մէջ, յօդուածագիրը կը հաստատէ որ «Հայաստան՝ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ» ցուցահանդէսը փայլուն պատկերացումն իսկ է այդ որակումին, քանի ուղղակի յարաբերութեան մէջ կը դնէ Հայաստանէն եկած ձեռագիրներ եւ փաստաթուղթեր ինչպէս նաեւ Ֆրանսայի ազգ. Մատենադարանին հարստութիւնները: Այս վերջինը շուրջ 350 կտոր ունի:

Մ. Շանփընուա ակնարկ մը կը նետէ Հայաստանի անկախութեան վրայ, նախագահին, յիշելով անոր արեւելագէտի հանգամանքը, Մատենադարանին որ 30 հազար փաստաթուղթեր ունի: Կ'անդրադառնայ Հայաստանի քրիստոնէացման 1700-ամեակին, այբուբենի գիւտին, բացատրելու համար ներկայացուած բոլոր գանձերը: Ցուցահանդէսը կազմակերպելով, կը գրէ, Ռեմոն Գէորգեան, պատմաբան, նոյնացուցած է զանազան հոսանքներ որոնք կը պատկերացնեն թէ ինչպէս Հայերը ամուր կերպով կառչած են իրենց մշակոյթին, միաժամանակ բաց մնալով աշխարհին:

Նոյն էջին վրայ, Մ. Շանփընուա կը խօսի նաեւ Նանթի ցուցահանդէսին մասին, որու կազմակերպումը հետեւանք է 1988-ի ողբերգական երկրաշարժին: Կը շեշտէ տարուած միջազգային աշխատանքին ծաւալը որ կանխած է այս ցուցահանդէսը եւ անոր ընկերացող հատորը որոնք փաստն են մշակութային փոխանակութեանց նոր էջի մը ու կը ծանրանայ ներկայացուած 300 կտորներու վրայ մանրամասնօրէն:

ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐՈՒՆ

Ողիմպիական խաղերուն հայկական առաջին մասնակցութեան հետքերը յայտնաբերելու համար հարկ է 2381 տարուան յետադարձ ակնարկ մը: Արդարեւ Վարազդատ անուն մարզիկ մը Ն. Ք. 385 թուականին մասնակցած է այս խաղերուն որպէս առաջին հայ ներկայացուցիչը եւ նոյնիսկ շահած՝ ողիմպիական դափնին: Այդ օրերէն ասդին բազմաթիւ հայազգի մարզիկներ մասնակցած են ողիմպիականներուն, ներկայացնելով զանազան երկիրներ, բայց երբեք՝ անկախ Հայաստանը:

Յուլիս 19-ին Աթլանթա սկսելիք մերօրեայ 26-րդ ողիմպիական նոր խաղերուն 197 երկիրներէ կը մասնակցին 10·700 մարզիկներ, որոնք մինչեւ Օգոստոս 4 մարզական զանազան ճիւղերու մէջ պայքար պիտի մղեն նուաճելու համար 604 ոսկիէ, նոյնքան արծաթէ եւ 630 պրոնզէ մետալներէն մէկը: Ասոնց մէջ պիտի ըլլան նաեւ նորանկախ Հայաստանի 30 մարզիկները, որոնք բացման արարողութեան օրն ալ տարօրինակ զուգադիպութեամբ եւ այբբենական կարգի բերումով, Եռագոյնը ի ձեռին պիտի տողանցեն անմիջապէս Ազրպէջանի պատուիրակութեան առջեւ:

Հայ մարզիկներուն ողիմպական վերջին ելոյթը եղած էր 1992-ին Պարչելոնայի

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՏԽՐՈՒՆԻ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՒԹԷՎԷԼԵԱՆ

Ցաւով իմացանք որ Յուլիս 5-ին, իր մահկանացուն կնքած է գաղութիս հին եւ ծանօթ դէմքերէն՝ Յարութիւն Միւթէվէլեան:

Ողբացեալը, բնիկ Տիգրանակերտցի, ծնած էր 1904-ին եւ ինչպէս իր սերնդակիցներու մեծամասնութիւնը, ճաշակած ապրելեան սեւ օրերու լեղին: Աքսորուած, Քիւրտերու մօտ մնացած, հասած էր Հալէպ ու որբանոցը ապրած: Ապա, շնորհիւ Պոլսոյ Հայոց Ջաւէն Պատրիարքին, կը յաջողէր Պոլիս փոխադրուիլ ուր կը յաճախէր Պէզազեան վարժարանը:

Տարիներ առաջ (1984-ին) Ֆրանսերէն լոյս ընծայեց փոքր գրքոյկ մը՝ Mémoires d'exil, ուր կը պատմէր մանկութիւն չունեցած տղու իր կեանքը աքսորի ճամբաներուն վրայ:

Ֆրանսա կը հաստատուէր 1922-ի շուրջ եւ նախ, ինչպէս իր բախտակիցներէն շատեր, ապրուստը ապահովելու համար բանուոր կը դառնար Սիթրոյէնի մօտ: Տարիներ ետք, պիտի հիմնէր հագուստեղէնի իր աշխատանոցը: Մասնակցած է Բ. աշխարհամարտին:

Յարութիւն Միւթէվէլեան անոնցմէ էր սակայն որ շատ չէր երեւար հրապարակի վրայ, բայց երբեք չէր զլանար իր լայն օժանդակութիւնը բերել հայանպաստ ձեռնարկներու: Վերջին տարիներուն մանաւանդ, կարեւոր նուիրատուութիւններով իր նպաստը բերած է Հայաստանի եւ Արցախի:

Մէկը եւս ապրելեան վերջին վկաներէն որ իր աչքերը կը փակէ:

Մեր ցաւակցութիւնները տիկին Արշալոյս Միւթէվէլեանին եւ զաւակներուն:

Ի՞ՆՉՊԷՍ Կ'ԱՊՐԻ ԳԻՒՂԱՑԻՆ

Խորհրդային կարգերու օրով պարտադրուած հողերու հաւաքականացումը անկախութեան հետ վերջ գտաւ երբ սեփականաշնորհումի թափը իր մէջ առաւ այդ բնագաւառն ալ: Հողերը տրուեցան գիւղացիին. ընդհանուր էր գոհունակութիւնը քանի որ այդ ձեւով սեփականութեան զգացումը մղիչ ուժ պիտի ըլլար աշխատելու, լաւագոյն արդիւնքը առնելու ջանքին: Քայլը տնտեսականէն զատ ունէր հոգեբանական, դաստիարակիչ տարածք մըն ալ. տիրութիւնը յարմարագոյն միջոցը պիտի ըլլար դարմանելու ամէն բան պետական նկատելով 70 տարի զարգացած անտարբերութիւնը:

Ոչ միայն հայկական շրջանակներ, արտաքին աշխարհը եւս ամէն առիթով դրական կարեւոր քայլ նկատեց կատարուածը: Միջազգային ատեաններու մէջ ամէն առիթով չեշտուեցաւ որ մեծ գնահատանքի արժանի էին անկախ Հայաստանի ղեկավարութեան հեռատեսութիւնն ու յանդգնութիւնը: Կրկնուեցաւ որ նախկին խորհրդային, ներկայի ՀԱՊ-ի ոլորտին փոքրագոյն հանրապետութիւնը առաջին օրինակը հանդիսացած էր փոփոխութեան լուրջ տրամադրութեան:

Այսօր հողի սեփականաշնորհումի օրէնքին հրապարակումէն ի վեր հինգ տարի անցած է. ժողովուրդի մը, պետութեան մը կեանքին մէջ ակնթարթի համազօր հատուած է ատիկա, բայց արդէն կարելի է մտածել հողը տիրոջ յանձնելու կարգադրութեան առաջին արժեւորումի մը մասին: Հինգ տարիներու առաջին երկու - երեքը նորին անփորձութեան հետեւանքներուն հետ միջոցներու չգոյութեան պատճառով ալ եղան ամէնէն դժուարները: Յաճախ լսուած դժգոհութիւնը, դանդատը այն էր որ հողէն բերք արտադրողը հեղուկ վառելանիւթի տագնապին պատճառով չէր կրնար ապրանքը յաճախորդին հասցնել, Քաղուած պտուղը, բանջարեղէնը կը մնար տեղւոյն վրայ ուր չկային մթերումի, պահածոյ պատրաստելու կարելիութիւններ ալ ու թափուած քրտինքը կը դառնար ապարդիւն:

Ներկայիս կարեւոր համեմատութեամբ նուազած են այս կարգի խոչընդոտներ, թէեւ հողագործութիւնը, բերքի փոխադրութիւնը շուկայի պայմանները միշտ ալ դժուարութիւններ ունին գիւղացիին համար: Այսքանը դուրսէն դիւրաւ երեւցածն է: Ատոր քով կան տարբեր խնդիրներ ալ որոնց անդրադարձումը ցոյց կուտայ թէ հողի սեփականաշնորհումը առանց ամբողջացնող միջոցներու, չի կրնար միանշանակ արժեւորում ստանալ: Ամբողջացնող միջոցներ են մարդուն օգնական անասունները, կազմածներ, մեքենաներ, պարարտացուցիչներ, ոռոգումի կարելիութիւնները, եւայլն:

Կարդալով Յունիս 20-ի «Ազգ»ի մէջ տեղ գտած Ռաֆիկ Յովհաննիսեանի զրոյցը Արենի գիւղի բնակիչ Համօ Գրիգորեանի հետ, դժուար չէ տեսնել որ գիւղացի - հող միասնութենէն դրական բան ակնկալելու համար բաւական չեն խրախուսիչ խօսքերը, միջազգային ատեաններու գոհունակութիւնը եւ աւելի լաւին ակնկալութիւնները: Արենին, Վայոց ձորի գիւղերէն է. կը գտնուի Նախիջեւանի սահմանին շատ մօտը: Ծանօթ է խաղողի մշակումով ու նոյն անունը կրող գինիով:

Արենիցի Համօն նախ կ'ըսէ որ մէկ հեկտար հող տրուած է իրեն (10 հազար քառակուսի մեթր): Ատոր միայն 2 հազարը ջուր ունի. մնացածը անջրդի, քարքարուտ է. «դրանց վարձն էլ Աստծոյ կրակի գինն»: Գործի ծառայող հողի շերտը քանի մը կարէջ բաղկացած է որոնց միջոցը 10 - 15 քմ. է: Ատիկա ժամանակի կորուստի հետ յաւելեալ ծախքի ալ պատճառ կ'ըլլայ: Սակայն մեծագոյն դժգոհութիւնը կը վերաբերի ջուրի գիներուն: Համօն կ'ըսէ թէ առաջ ամէն տարի հազար քառակուսի մեթր հողէն 6 թոն խաղող ձեռք կը ձգէր, բայց այսօր կարելի չէ: Այնքան մեծ վարձք կը պահանջուի գործածուելիք ջուրին համար որ որքան ալ սուղ վաճառելի բոյս հասցնես, չես կրնար ջուրի հարկը վճարել:

Հինգ զաւկի տէր այս գիւղացին 40 տարեկան է. կով, ձի, այծ, ոչխար կը պահէ. անոնց համար ալ կերի հարց ունի: Պէտք է վճարէ աղօրը գիւղը, տեսրակը: Բայց ասոնց հետ կ'արխօսայ անցեալի ուրախութիւնը: Կ'ըսէ թէ գիւղը «Արփա» ազգագրական երգի - պարի համոյթ ունէր որուն ինք ղեկավարն էր: Այսօր նիւթականը հայթայթող չկայ ու խումբը ցրուած է. Գիւղը շարժանկարի սրահ չունի, իսկ հեռատեսիլը չի գոհացներ. Համօ Գրիգորեան ամէնէն աւելի կ'արխօսայ որ երգէն ու պարէն խզուելով ազգային արմատէն կը կտրին: Երբ իրեն հարց կը տրուի թէ գիւղխորհուրդը չի՞ կրնար օգնել, ան կը պատասխանէ շատ պատկերաւոր ոճով. «այ մարդ, դա գիւղխորհուրդ չի, հարկահաւաք է: Միայն հարկ հաւաքելով է զբաղւում, ուրիշ ոչ մի բան չի անում: ··· Հողը տուել են գիւղացուն, մնացած ամէն ինչը մոռացել · գնա' ապրի»:

Արենիի այս գիւղացին գոհ է որ հողը սեփականաշնորհուած է, բայց ատիկա 70-ական թուականներուն եթէ ըլլար Հայաստանը 50 տարի առաջ գացած կ'ըլլար իր կարծիքով: Սահմանամերձ շրջան ըլլալով, ռմբակոծումներէն ալ շատ տուժած են: Հողը մշակելը դժուար է, կան այդ պատճառով ցամքած արտեր, պարտէզներ:

Ջրոյցին վերջաւորութեան կրկին կը վերադառնայ ծանրածանր հարկերու նիւթը: Գիւղացին կը գանգատի որ չեն նկատի առնուիր ստացուած բերքի, եկամուտի պարագաները. կը հաշուեն միայն հողին տարածութիւնը. այսքան քառակուսի մեթր հող ունիս, այսքան հարկ պիտի վճարես: Այսուհանդերձ, միակ պահանջը կը մնայ ջուրը. եթէ ջուր տան «մի բանի տարուց արի՝ դրախտ է լինելու: Յոյս ունենք որ մեր գիւղին էլ ջուր կը տան: Էտ դէպքում՝ կ'ապրե'նք, շա'տ լաւ կ'ապրենք, քաղաքացուն էլ, պետութեան էլ կը պահենք» կ'ըլլան Արենիի գիւղացի Հ. Գրիգորեանի աւարտի խօսքերը:

Հայաստան, տակաւին կարեւոր չափով հողագործական երկիր է հակառակ այն երեւոյթին որ բնակչութեան մեծ մասը կ'ապրի քաղաքներու մէջ: Որքան ալ զարգանայ ճարտարարուեստը, հողամշակումը միշտ պիտի պահէ կարեւոր հանգամանքը, գոնէ տեղական սպառումի պահանջները գոհացնելու համար: Ու այս պատճառով հետաքրքրական են Հ. Գրիգորեանի ըսածները:

Միւս կողմէ, կայ վարչակարգի փոփոխութեան կարեւոր ազդակն ալ: Երբ մարդ քիչ թէ շատ ծանօթ է պետական «պլան»ը կատարելու, գերազանցելու լուրերուն ետին եօթը տասնամեակ պահուած իրականութիւններուն, հասկնալի է որ այսօրուան պարտաւորութիւնները, դժուարութիւնները գանգատներու տեղի տան:

Կարեւորը այն է որ հինին վարժութեան ու նորին պահանջներուն յարմարագոյն միջինը գտնուի ու Հայաստանի գիւղացին չզիջէ հողը լքելու քայլին: Ատիկա միայն կրնայ ծառայել քաղաքաբնակ անգործներու համեմատութիւնը մեծցնելու եւ թերեւս նաեւ աւելցնելու արտագաղթի հեռանկարով ապրողներու թիւը: Երկու պարագաներն ալ ոչ մէկ դրական կողմ ունին, թէ' այսօրուան եւ թէ վաղուան համար: Գիւղին, գիւղացիին հարցերը նիւթ առած զրոյցը բարեբախտաբար չի դիմեր այս ծայրագոյն կէտերուն ու կը կայնի ջուրի պահանջին: Բան մը որ հաւանաբար անկարելի չէ դժգոհութիւններու վերջ տալու ձեւով կարգաւորել:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՄԵՐ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

1.-ՔԻՉ Է ԱՆՈՆՑ ԹԻՒԸ

Մեր հոգեւորականները, ֆրանսահայ հոգեւորականները ··· ճշդենք անմիջապէս՝ ինչ որ պիտի ջանանք ըսել հոս, յաջորդական քանի մը գրութիւններու մէջ, պիտի վերաբերի, առաւելապէս, Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ ծառայողներուն:

Անշուշտ, մերն են նաեւ Հայ Կաթողիկէ եւ Հայ Աւետարանական համայնքներու եպիսկոպոսները, վարդապետները, վերապատուելիները ու պատուելիները. սակայն, հոս, մեր արտատպելիք արտայայտութիւնները միշտ չէ որ կը յարմարին անոնց գաղափարներուն, ապրելակերպին, անոնց տրամադրութեան տակ դրըուած միջոցներուն ու գործելու կարելիութիւններուն: Ֆրանսացիք պիտի ըսէին, եթէ ներուի մեզի ալ գրել այդ, պիտի ըսէինք՝ «Ils ne jouent pas dans la même cour», Ոչ՝ միշտ:

***

Ինչո՞ւ, ինչպէ՞ս:

Նշենք միայն երկու տարբերութիւններ:

Կա՞ն ուրիշներ ալ: Ձենք նկատած:

Թերեւս կան:

Նախ՝ Հայ Աւետարանական եւ Հայ Կաթողիկէ հովիւներու առջեւ բաց է ֆրանսական եկեղեցիներու, համայնքներու մէջ գործելու, աշխատելու ճամբան: Կան անշուշտ հոն ալ դժուարութիւններ, բայց, կը կարծենք, նուազ ծանր քան մեր համայնքներուն մէջ:

Կան, արդարեւ, Հայ աւետարանական հովիւներ որոնք ծառայած են եւ կը ծառայեն ալ ֆրանսական ժողովարաններու մէջ:

Նոյնն է պարագան Հայ Կաթողիկէներուն համար: Կարդացած ենք հայ վարդապետի մը մասին որ, Ֆրանսայի հարաւը, ժողովրդապետ էր գիւղի մը մէջ:

Կը ճանչնանք, անձնապէս, վարդապետներ՝ որոնք պաշտօններ ունին ֆրանսական Կաթողիկէ Եկեղեցիի մը կամ կրօնական կազմակերպութեան մը մէջ: Հոն է իրենց ասպարէզը, հոն կը գտնեն իրենց ապրուստի միջոցները, ինչ որ պատճառ մը չէ եղած մոռնալու իրենց հայութիւնը: Ունին ալ, թերեւս, խղճի անհանդըստութիւն, հայութենէ հեռու մնացած ըլլալնուն համար: Թերեւս ոմանք ··· Ձենք գիտեր:

Նոյն կարգի բաղդոյթներ անծանօթ են Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ Հայրերուն համար: Դատապարտուած են աշխատելու, մինչեւ իրենց կեանքին վերջը, Լուսաւորիչի կանթեղին տակ, կամ ··· մոռնալու իրենց ձեռնադրութեան օրերու ուրախութիւնն ու խանդավառութիւնը եւ՝ փոխելու ասպարէզ:

***

Երկրորդ տարբերութիւն մը:

Պէտք է բացատրենք սակայն նախ ինչո'ւ այս յօդուածաշարքը: Հետեւանքն է իրողութեան մը:

Եթէ ամբողջովին ճիշդ են մեր պրպըտումներուն արդիւնքները, մինչեւ այսօր, գաղթականութեան առաջին օրերէն ցայսօր, Ֆրանսայի մէջ ծնած ոչ մէկ հայ տղայ ուզած է մտնել Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ կարգերուն մէջ եւ ծառայե'լ անոնց: Ի՞նչ է պատճառը: Ուղղեցինք հարցումը մեր հոգեւորականներուն, ուզեցինք գիտնալ անոնց կարծիքը, ու այսպէս ծնաւ այս յօդուածաշարքին գաղափարը:

Այո', գիտենք, կայ բացառութիւն մը, Լիոնի մօտ, Տէսինի Ս. Աստուածածին Եկեղեցւոյ հովիւը, Ղեւոնդ Ա. Քահանայ Ցարութիւնեան ծնած է Մարսէյլ. գաղթած է Հայաստան իր ծնողաց հետ, եւ հոն է որ, տարիներ վերջ, հայրենի հողին վրայ, դէմ յանդիման Արարատին, որոշած է մտնել հոգեւորական ճամբուն մէջ: Իր տեսակով եզակի բացառութիւն մը՝ որուն համար կարելի չէ խօսիլ ըսել թէ՝ «կը հաստատէ օրէնքը»:

Վերադառնանք երկրորդ տարբերութեան: Սա է.

Ֆրանսահայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ ծառայող գրեթէ բոլոր հովիւները ծնած են Ֆրանսա, կրօնական ուսման հետեւած հոս կամ Զուիցերիա:

Ֆրանսահայ Կաթողիկէ կղերին ալ բոլոր անդամներն եկած չեն Միջին - Արեւելքէն կամ Պոլիսէն, Ու, ոչ մէկը՝ Հայաստանէն:

***

Մեր հոգեւորականները, Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ հոգեւորականները ուրեմն, ··· Քսանեւեօթն է անոնց թիւը, Ֆրանսայի մէջ ապրողներուն թիւը: Երկու Արքեպիսկոպոս, երեք եպիսկոպոս, երեք Ծայրագոյն Վարդապետներ, երկու Վարդապետներ, մնացեալը՝ Քահանայ Հայրեր, ոմանք՝ ամուսնացեալ, ուրիշներ՝ միայն խաչակիր, տէրտէրներ՝ որոնց կարելի է արժանանալ ծառայելէ վերջ երկար տարիներ:

Քսանեւեօթը. Երկու աւելի կամ պակաս: Անտեղի չէ զգոյշ ըլլալ այդ թիւին մասին: Մանաւանդ որ կան, Ֆրանսա, հոգեւորականներ՝ որոնք բոլորովին գործօն չեն: Կը բաւականան յիշելով անցեալին իրենց յանձն առած յօժարութիւնը ի սպաս Հայ Եկեղեցւոյ: Այսուհանդերձ անտարբեր չեն մնար միշտ երբ դիմուի իրենց որեւէ կրօնական արարողութեան համար: Գոնէ անոնք զորս անձնապէս ճանչցած ենք:

***

Ֆրանսայի մէջ կան Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ պատկանող - եթէ լաւ հաշուենք – 22 աղօթատեղիներ, առանց նկատի առնելու Սէն - Ռաֆայէլի մատուռը, կոկիկ կառոյց մը՝ ի սպաս հանգստեան տան – «ՀՕՄ»ի – պատսպարեալներուն: Հոն պատարագ կը մատուցուի տարին երկու - երեք անգամ միայն:

Բոլոր եկեղեցիները ու մատուռները չէ որ ունին իրենց մնայուն հոգեւոր հովիւը: Օրինակ՝ Սէն - Թ'Էթիէնի Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին: Կարեւոր թիւով կարեւոր համայնքներ, ինչպէս Կրընոպլը, Վիէն, Ռոման կարօտ են այցելու հովիւներու՝ որոնք կուգան թաղումներու, մկրտութիւններու առթիւ կամ պատարագելու կաթողիկէ եկեղեցիին կողմէ Հայերու տրամադրուած աղօթատեղիներու մէջ:

Մարսէյլի շրջանն ալ կան անկասկած նոյն կարգի պարագաներ:

***

Հարցեր չեն պակսիր ուրեմն մեր հոգեւորականներուն մասին: Անոնց առջեւ, անոնց շուրջ:

Ընթերցողը, կը կարծենք, կռահեց արդէն որ ուղղակի հարցափորձած ենք բոլորն ալ գրաւոր կամ նստած դէմ - դիմաց գաւաթ մը սուրճ ի ձեռին:

Պիտի ջանանք ամփոփել, յաջորդաբար, մեզի հասած իրենց տեսակէտները, խորհրդածութիւնները առանց յիշելու անունները: Արգիլուած է···

Արգիլուած է մեր կողմէ՝ խուսափելու համար յաւելուածական ճշդումներէ եւ չծանրաբեռնելու համար յօդուածաշարքը՝ որ պիտի ըլլայ արդէն ծաւալուն: Պիտի չփորձուինք ալ աւելցնել երկար մեկնաբանութիւններ:

Վերջաւորութեան, ընթերցողին կը մնայ դատել թէ ի'նչ չափով յաջողած ենք: Եթէ ··· եթէ ընթերցողը ունեցած է համբերութիւն՝ հետեւելու մեզի մինչեւ վերջակէտ···

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Մ.Ը.Մ. ԱՐԾԻՒԸ

Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւի դաշտահանդէսը Յուլիսի առաջին Կիրակին, այս տարի Յունիս 30-ին, այլեւս մաս կը կազմէ գաղութի աւանդական դարձած տարեկան ձեռնարկներու շարքին։

Վալալըի (Կարտանի մօտ) դաշտը ամբողջ օրը, բայց յատկապէս երեկոյեան եւ մինչեւ ուշ գիշեր ապրեցաւ հայկական ժամեր՝ երաժշտութեան, երգերու, պարերու կշռոյթով, Անի նուագախումբի առաջնորդութեամբ եւ Էրվէ - Գլոտի ղեկավարութեամբ։

Բազմութիւնը, աւելի քան հազար հոգի, առաւելաբար երիտասարդներ, ամառնային այս տաք օրերուն ուրախ եւ անհոգ ժամեր անցուցին հաստաբուն կաղնիներու եւ այլ ծառերու զով շուքին տակ։ Հանդիպումներու օր մը, ըլլայ ընտանեկան սեղաններու շուրջ, ըլլայ պուֆէին կամ խորովածի կրակին առջեւ կամ ալ ծառուղիներուն մէջ. իսկ երիտասարդներուն համար բեմին առջեւ տարածուող պարի հրապարակը։

Այս դաշտահանդէսը վայելեց հովանաւորութիւնը Պուշ - Տիւ - Ռոն նահանգի Ընդհանուր խորհուրդին եւ անոր նախագահ՝ Լիւսիէն Վէկանին որուն ներկայացուցիչը՝ Ռընէ Օլմէթա գնահատական խօսքերով արտայայտուեցաւ Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւի տասնամեակներու գործունէութեան վրայ, ըլլայ մարզական, ըլլայ հայկական։ Նոյնպէս Ֆութպոլի Տիսթրիք - ըը Փրովանսի նախագահը որուն առաջին ակումբը եղած է Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւը, իր պատանեկան շրջանին, վեր առաւ յարատեւութեան ճիգերը հակառակ ապօրուան ծանօթ դժուարութիւններուն, երիտասարդներ հաւաքել, համախմբել, մարզել եւ ամէն Կիրակի մարզադաշտ առաջնորդել։ Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւի նախագահը Ալէն Ծերուկեան հրաւիրեց հիւրերը յանձնել Տիսթրիք - ըը - Փրովանսի բաժակներն ու բաժակները ակումբի երկու խումբերու, մինիմ եւ պահեստի, ստացումներուն որոնք իրենց պատկան խաղաւորման գլուխը գրաւեցին եւ յառաջիկայ եղանակին պիտի մրցին դասակարգ մը վեր։ Կարօ Յովսէփեան հրաւիրեցաւ հայերէնով փակելու դաշտահանդէսի այս պաշտօնական կարճ մասը։

***

1996 - 97 եղանակին համար Հ.Մ.Ը.Մ. Արծիւի վարչութիւնը կը ներկայացնէ հետեւեալ կազմը, նախագահ՝ Ալէն Ծերուկեան, փոխ - նախագահներ՝ Արման Պարէյեան եւ Ռոժէ Տէր - Մեսրոպեան, Ընդհանուր քարտուղար՝ Ժան - Ժագ Պարտիկեան, փոխ - քարտուղար՝ Տիգրան Պօղեան, գանձապահ՝ Ռընէ Քիւրտճեան, մարզական խորհրդատուներ՝ Ժան - Գլօտ Թիւրբինեան եւ Ռոժէ Մարտիկեան, դույքապահ՝ Գասպար Արապկեան, ձեռնարկներու յանձնախումբի պատասխանատու՝ Յովհաննէս Պարէյեան եւ արտաքին յարաբերութիւններու պաշտօնակատար՝ Կարպիս Ցարութիւնեան։

Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւը կը հաշուէ 140 «լիսանսիէ» խաղացողներ հետեւեալ բաժանումներով՝ 40 «սենիոռ», 18 «ժիւնիոռ», 16 «քատէ», 17 «մինիմ», 16 «փիւփիյ», 20 «փուսէն» եւ 13 սկսնակներ։

Եթէ երկու խումբ «մինիմ» եւ պահեստ աստիճան մը բարձրացան, սակայն առաջին խումբը չկրցաւ իր տեղը ապահովել «փրոմոսիոն տ'Օնէօր Ա.» եւ Սեպտեմբերին պիտի մրցի «Փրոմոսիոն տ'Օնէօր Բ.» դասակարգին։ Առաջին խումբի նոր մարզիչն է՝ Ժան - Գլօտ Մուսթաֆեան։

Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւի խաղացողները նիւթական վարձատրութիւն չեն ստանար. խումբերուն մէջ եւ մանաւանդ Ա. խումբին համար հայ խաղացողներու համեմատութիւնը հարիւրէն ութսուն է։ Ասիկա սկզբունք է եւ արդպէս ալ կը մնայ, նոյնիսկ եթէ երբեմն խումբերը կը տուժեն, ինչ որ կրնայ բացատրել մասամբ արդիւնքներու անբաւարարութիւնը։ Նոր վարչութիւնը կը մնայ հաստատակամ այս հարցին շուրջ։ Ընդհակառակն կ'ուզէ ծաւալել ակումբին հայկական կոչումը, քանի Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւը Մարսէյլի հայ գաղութի Մարզական Միութիւնն է եւ որպէս այդպիսին կը փայլէ ներկայացուցչական հանգամանք մարզական եւ յատկապէս ֆութպոլի շրջանակներուն մէջ։

Հ. Մ. Ը. Մ. Արծիւը անցեալ եղանակը վերջացուց երեսուն հազար ֆրանքի բացով մը։ Իր տարեկան պիւտճէն կը ջանայ փակել բացառիկ ձեռնարկներով՝ դաշտահանդէս, հացկերոյթներ, «լօթօ» եւայլն..., Յառաջիկայ շրջանին աւելի դժուար պիտի ըլլայ քանի Փրովանսի Տիսթրիքի որոշումով մարզադաշտերու մուտքը ձրի պէտք է ըլլայ։

Կը յուսանք թէ նոր վարչութիւնը, ինչպէս անցեալին Աշոտ Վարդանեանի եւ Րաֆֆի Նազարեանի նախագահութիւններուն ներքեւ, պիտի կարողանայ ակումբին տալ իր իսկական հայկական ինքնութիւնը եւ նպատակը։ Այն ատեն շատ մը դժուարութիւններ կը գտնեն լուծումներ, մանաւանդ նիւթականը։

Կը մաղթենք նոր վարչութեան յաջողութիւն։ Ակումբին յաջողութիւնը գաղութին հարստութիւնն է։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՇՐՋԱՊՏՈՅՏԸ

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Արամ Ա. հիւսիսային - Ամերիկայի Արեւմտեան Թեմին տուած հովուապետական այցելութեան շրջագիծին մէջ, Հինգշաբթի, Յունիս 27-ին հանդիպում ունեցած է Գալիֆորնիոյ նահանգապետ Փիթ Ուիլսընի հետ, Սաքրամենթոյի մէջ։ Նոյն օրը երեկոյեան, Հայրապետը ներկայ եղած է Համազգայինի Շրջ. Վարչութեան կազմակերպած գեղարուեստական հանդիսութեան, Էնսինոյի Ֆերահեան վարժարանի Աւետիսեան սրահին մէջ, ուր գործադրուած է երգերէ, պարերէ եւ արտասանութիւններէ բաղկացած յայտագիր մը։

Ուրբաթ, Յունիս 28-ի առաւօտեան, Հայրապետը ընդունուած է Լոս - Անճըլըսի Թաղապետական Խորհուրդին կողմէ։ Քաղաքապետը Լոս - Անճըլըս քաղաքի բանալին նուիրած է Հայրապետին եւ գրուատած Հայերու նպաստը քաղաքի զարգացման մէջ։

Իրիկունը, Եունիվըրսըլ Հիլթըն պանդոկին մէջ ի պատիւ Հայրապետին տրըւած է ճաշ մը, որուն մասնակցած են հազար հոգի։ Յայտագիրը վարած է Մայք Մահտեսեան։ Առաջնորդ Մուշեղ Ծ. Վրդ. Մարտիրոսեան ներկայացուցած է Արամ Ա.ի կեանքն ու գործը։ Խօսք առած են Լոս - Անճըլըսի Գաւառային Վարչութեան ատենապետ Մայք Անթոնովիչ, Արեւելեան Թեմի Առաջնորդ Մեսրոպ Արք. Աշճեան, Ազգային Վարչութեան ատենապետ Խաժակ Տիքիճեան։ Հայրապետը իր խօսքին մէջ անդրադարձած է Սփիւռքի կարեւորութեան անցեալին, նշելով որ «այսօր դարձեալ Սփիւռքն է որ ջատագովը կը հանդիսանայ Ղարաբաղի ազգային ազատագրական պայքարին եւ կը հետապնդէ արդարահայցութեան իրաւունքները։ Առանց Սփիւռքի Ղարաբաղի ազատագրական պայքարը չէր հասներ իր այս փուլին»։

Յունիս 29-էն Յուլիս 3, Արամ Ա. հովուապետական այցելութիւն տուած է Սան - Ֆրանսիսքոյի եւ Ֆրէզնոյի հայկական գաղութներուն։

ԼՐԱՏՈՒ

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՅԵԼՈՒԶԱԿՆԵՐԸ

Անպատիժ գործունէութեան անծայրածիր դաշտ մը բացուած է լեհ յելուզակներուն առջեւ, համակարգիչներու մարզին մէջ որ արդարադատութեան տակաւին անծանօթ աշխարհ մըն է։ Իշխանութիւնները մասնագիտութիւն չունին, իսկ կեղծ արտադրութիւն մը իսկականէն զանազանել շատ դժուար է։ Այս պարագան մեծ հանգստութիւն կը պատճառէ յելուզակներուն որոնք կը հակակշռեն համակարգիչի շուկային 98%-ը։

Ամէն մեծ քաղաքի մէջ «համակարգիչներու սակարան» մը ստեղծուած է. անոնք բացառիկ աշխուժութիւն ապրած են, երբ հեղինակի իրաւունքի օրէնքը հրապարակուած է։ Յելուզակները եզրակացուցած են որ անոր կիրարկումը խարդախուած յայտագիրներուն գինը պիտի բարձրացնէ։

Անոնք մաքսանենգութեամբ Լեհաստան կը հասնին նոյնիսկ Արեւմուտքի մէջ հրապարակ ելլելէ առաջ։ Տեսերիզներուն մեծ մասին նախատիպները Միացեալ - Նահանգներ կը պատրաստուին, յետոյ անոնց օրինակները կը բազմացուին Լեհաստանի մէջ ու հրապարակ կը հանուին հրապուրիչ ծրարներու մէջ։

Լեհ յելուզակները սկսած են շահագրգըռուիլ նաեւ նախկին խորհրդային ծաւալուն շուկայով։ Տեսերիզներու լիթուաներէն, լատիշերէն, ուկրաներէն եւ ռուսերէն տարբերակները կը պատրաստուին Լեհաստանի մէջ։ Ոստիկանները յոյս չունին որ աւազակչութեան դէմ յատուկ միաւորներով կրնան հետապնդել այդ մարդիկը, որովհետեւ հեղինակի իրաւունքներու պաշտպան կազմակերպութեան մը առաջին յաջողութիւնը պատճառ եղած է որ ռումբ մը պայթի կեդրոնատեղիին մէջ։

Մտաւոր ստացուածքի պահպանութեան գրասենեակը, այսուհանդերձ, կը փափաքի գործակցիլ ոստիկանութեան հետ։ Շուրջ 100 մաքսանենգուած տեսերիզներու ցանկ մը պատրաստուած է, որուն վաճառորդները եւ արտադրիչները ոչ հաստատ հասցէ, ոչ ալ բուն ինքնութիւն կը յայտնեն, միշտ մշուշի մէջ մնալով։

Իսկ գիրքերու մաքսանենգները կը յաջողին կատարելապէս կեղծել օրինաւոր հրատարակիչներու հրատարակութիւնները։ Միայն լեհական հանրագիտական մեծ բառարանէն քանի մը հատորներ հրապարակ հանելով, անոնք 20 միլիառ զլոթի գրպանած են։ Մաքսանենգուած գիրքերը կը տպուին Ուկրանիա կամ Լիթուանիա։

Որքան ալ իշխանութիւնները ջանան արգիլել այս մաքսանենգութիւնը, դժուար գործ մը կը նկատուի ատիկա, քանի որ շատ մեծ է թիւը այն մարդոց որոնք իրենց շահը կը գտնեն այդ գործունէութեան մէջ։ Կը կարծուի որ 100 հազար հոգի իրենց ապրուստը կ'ապահովեն այս կարգի մեծ կամ փոքր յելուզակութեամբ։

ՔԱՂՀԱՆ

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

—վիպակ—

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

- Արդէն յաղթել ենք։ Մտել ենք ուղեղներից ներս, հոգիների ծալքերը, ջղերի, ժխտումների լաբիւրինթոսները, քայլելու, ապրելու, պարելու ձեւերը։ Արմատքենակի քլարինէթը ճեղքել է գիտակցութիւնները եւ պաշարել մեր հաւատարակչութիւնը։ Մութ ճակատագիրը իր ճիչերը կախել է մեր գլուխների վրայ։

Արեւը նուաճում է երկինքը։

Գիւղացի կանայք կոճղ են կտրում եւ հետաքրքրութեամբ նայում մեզ։ Միջահասակ, լեցուն, հաստ սրունքներով եւ ուսած գլուխներով կանայք։

- Նախաճաշը պատրաստ է։

Շտապ ուտում ենք եւ որոշում վերադառնալ ոտքով։

- Մինչեւ որ հասնենք տեղ, մի քանի ժամ կ'անցնի։ Ճանապարհ էլ չկայ։

Սահում ենք վայր։ Զգլորուելու համար կախւում ենք մացառներից, բարձր խոտերից, ժայռերի ծայրերից։ Լերան վըրայից վայր նայելու ժամանակ կարծում էինք, որ զառիվարը իջնում է առանց արգելքների։ Մինչ այդպէս չէ. իջնում ես, վեր բարձրանում, նորից իջնում եւ նորից բարձրանում։ Ամէն ինչ հեռանում է եւ բարդանում։

Գիւղացի կանանց նոր խմբերի ենք հանդիպում։ Գէր, մկանաւոր, քառակուսի։ Դիւրին եւ թեթեւ կերպով մագլցում են ամենացից տեղերը եւ աշխատում։ Ձմեռուան համար փայտի պաշար են ժողովում։

Փտած փայտ եւ մարեմխոտ է բուրում։ Մեր ձեռքերը արդէն ծածկուել են կըլտրուածքներով։

Այս վայրերում ձմեռուան քամիները խիստ են եւ արագ։ Որթատունկ չի բուսնում։ Քարքարոտ այս հողերի վրայ մի քանի մեթր երկայնութեամբ արտատեղիներ են բաց անում եւ ցորեն ու գարի ցանում։ Տեղ տեղ վայրի ընկուզենիներ են բուսնում եւ կոճղոտ մացառներ։ Մացառների տակ թաքնուած են հոտաւէտ խոտեր։

Իրլանտացի նկարիչը շնչասպառ կանգ է առնում եւ նայում կանանց։

- Միայն մարդիկ եւ փղերն են, - ասում է նա, - որ այդպիսի հաստ սրունքներ ունեն։ Կովերը, ձիերը եւ այլ կենդանիները իրենց ծանր մարմինները կրելու համար բարակ, աննշան սրունքներ ունեն։ Իսկ կանայք...

Գիւղացի աղջիկներից մէկը ուշադրութեամբ նայում է ինձ։

- Պարոն, - ասում է, - Ձեզ ճանաչում եմ։ Դուք ապրում էք եկեղեցու մօտ, բարձր պատշգամով տանը։

Ուղղացէք իրանը վեր բռնած՝ նա նայում է իր հաստ յօնքերի տակից եւ ամբողջ երեսով ժպտում։

- Գեղեցիկ աչքեր ունէք, - ասում եմ նրան։

Կարմրում է։

- Կարո՞ղ եմ Ձեզ մի բաժակ գինի հրամցնել։

- Ոչ, շնորհակալ եմ, պէտք է շուտ իջնենք։

Շարունակում ենք իջնել։ Ետ եմ նայում, Միլտրէտը չկայ։ Կանչում եմ։ Մի մեծ կոճղի ծայրից բռնած կանգնել է եւ հետաքրքրութեամբ նայում է գիւղացի կանանց։ Սպասում եմ։

Գալիս է։ Ոտքերը կամաց սահեցնելով աշխատում է վայր չընկնել։ Նայում եմ, կարծես տեսիլք լինի. Նուրբ, փխրուն, երկայն, քիչ գունատած։ Ճերմակ եւ ճառագայթուն։

- Օգնեմ Ձեզ։

- Ոչ, ես ինքս...

Իր աչքերը պսպղում են եւ վարանում։ Ծիծաղում եմ։ Վճռական, ոտքը վայր է դնում եւ այդպէս մնում. Գլուխս կողմ եմ դարձնում՝ չափազանց բացուած սրունքներին չնայելու համար։

- Տեսնո՞ւմ էք՝ ինչքա՛ն դժուար է, - ասում եմ. - Ձեր ձեռքը տուէք ինձ, օգնեմ Ձեզ։

Երկու ձեռքերը երկարում է ինձ եւ, հաւասարակշռութիւնը չկարողանալով պահել, ընկնում է գիրկս։ Քայլում ենք ձեռք ձեռքի, առանց մի բառ արտասանելու։

Լուռ։

Թփերի միջից, բարակ, երկայն պոչով մի թռչուն, վախեցած, նետի նման դուրս է թռչում եւ սուրալով հեռանում։ Նրա թեւերի շրշիւնը դեռ երկար ժամանակ մնում է օդի մէջ։

- Վայրի տատրակ է, - ասում եմ. - Արեւելքում նրան համարում են սրբազան եւ չեն որսում։ Այստեղ, ընդհակառակն, ոչ մի բան չեն յարգում։

Քայլում ենք։ Լռում։

Թւում էր, որ եթէ այս ժայռերի ստորոտը հասնենք, այլեւս ճամբան պիտի դիւրանայ, իսկ դուրս է գալիս հակառակը։ Մեր առջեւ ցցուել է ուրիշ մի բարձրութիւն, գրեթէ մի լեռ, որ ծածկում է ամբողջ տեսարանը։

(Շար. 26)

(Շար. Ա. էջէն)

խաղերուն, որոնց, անոնք մասնակցած էին ՀԱՊ-ի հաւաքականին մաս կազմելով: Հայաստանի ներկայացուցիչները, այն ատեն 75% տոկոսով յաջողութիւն ձեռք ձգեցին, քանի որ հայկական վեց հոգինոց պատուիրակութենէն հինգը անհատական կամ խմբային մարզանքներու մէջ մետալներ շահեցուցին ՀԱՊ-ին:

Կ'արժէ յիշել որ Աթլանթայի հայկական պատուիրակութիւնը շատ աւելի բազմանդամ է քան Վրաստանինը, Ազրբէջանինը, Լիտուանիային, Տաճիկստանինը կամ Կիրգիզստանինը: Նախկին Խորհրդային Միութեան երկիրներէն Ռուսաստանն է որ կը ներկայանայ ամէնէն բազմամարդ պատուիրակութեամբ՝ 800 հոգի: Հետաքրքրական է նաեւ նշել որ մինչ Ս. Պետերսբուրգի քաղաքապետարանը, առանձին, կը խոստանայ 500 հազար Ֆրանք իւրաքանչիւր ոսկի մետալակիրի, նոյն վարձատրութեան հայկական համարժէքն է 50.000 ֆրանք ինչ որ Հայաստանի ընկերային պայմաններուն մէջ աւելի քան ընդունելի է:

Յիշենք, սակայն, Հայաստանցի եւ ընդհանրապէս հայազգի բոլոր մարզիկներուն ցանկը ըստ իրենց մարզաձեւերուն:

Ըմբշամարտի ազատ ոճի մէջ. - Արայիկ Գէորգեան (68 քկ.), որ 1992-ին պատանիներու Եւրոպայի, իսկ 1993-ին պատանիներու համաշխարհային ախոյեան, 1995-ին ալ համաշխարհային ախոյեան հանդիսացած է: Արմէն Մկրտչեան (48 քկ.), 1994-ին Եւրոպայի ախոյեան, 1995-ին համաշխարհային ախոյեանութեան պրոնզէ մետալ: Իսկ 1996-ին, երկուքն ալ նուաճած են արծաթէ մետալներ Եւրոպայի ախոյեանութեան:

Ըմբշամարտի յունա - հռոմէական ոճի մէջ. - Արմէն Նազարեան (52 քկ.), Եւրոպայի կրկնակի ախոյեան (1994, 1995), նաեւ համաշխարհային ախոյեանութեան արծաթեայ մետալակիր (1995): Ազատ Մանուկեան (57 քկ.), 1993-ին համաշխարհային ախոյեան եւ 1994 - 1995-ին յաջորդաբար Եւրոպայի ախոյեանութեան արծաթեայ մետալակիր: Մխիթար Մանուկեան (62 քկ.), 1995-ին համաշխարհային ախոյեանութեան պրոնզէ մետալ, 1996-ին Եւրոպայի ախոյեանութեան արծաթեայ մետալ: Լեւոն Գեղամեան (82 քկ.), 1994-ին պատանիներու համաշխարհային ախոյեան: Սամուէլ Մանուկեան (68 քկ.) եւ Յոլակ Եղիշեան (90 քկ.) երկուքն ալ բազմիցս Հայաստանի ախոյեաններ: Կան նաեւ հայազգի մարզիկներ՝ Մնացական Իսկանտարեան, Ռուսաստանէն (74 քկ.), Սամուէլ Դանիէլեան, Ռուսաստանէն (52 քկ.), Տիոնիս - Վարդան Աղաճանեան, Յունաստանէն (48 քկ.), Արիսթիտիս - Յարութիւն Ռուբինեան, Յունաստանէն (62 քկ.), Ալֆրէտ Տէր - Մկրտչեան, Գերմանիայէն եւ Ռոլան Վարդանով, Լիտուանիայէն:

Կռփամարտի մէջ. - 1993-ին Եւրոպայի ախոյեան եւ 1994 համաշխարհային բաժակակիր Նշան Մունչեան (48 քկ.), Մեխակ Ղազարեան (60 քկ.), 1987-ին Եւրոպայի ախոյեան, Լեոնիկ Պապեան (51 քկ.), 1993-ին, 5-րդ համաշխարհային ախոյեանութեան: Կայ նաեւ 21-ամեայ Արթիւր, խոստմնալից երիտասարդ մը, 57 քկ. դասակարգին մէջ:

Ծանրաբարձութիւն. - Այս մարզաձեւին մէջ է որ Հայերը ունին մետալի ամենամեծ յաւակնութիւնները: Նաեւ այս մարզաձեւին է որ կը մասնակցին ամէնէն մեծ թիւով հայ մարզիկներ: Իսրայէլ Միլիտոսեան (67.5 քկ.), 1988-ին ողիմպիականներուն Բ. դիրք, 1992-ի ողիմպիականներուն ախոյեան: Գիւմրեցի այս ծանրամարտիկին մեծ յոյսեր կը կապեն հայ մարզիկները: Սակայն անոր կողքին կան նաեւ խոստմնալից այլ երիտասարդներ ինչպէս՝ Արա Վարդանեան (108 քկ.), Աշոտ Դանիէլեան (108 քկ.էն վեր), Աղուան Գրիգորեան (99 քկ.), Սերգօ Չաքոյեան (83 քկ.), Հայկ Եղիազարեան (70 քկ.) եւ 76 քկ. դասակարգին մէջ Խաչատուր Կապանակցեան եւ Յովհաննէս Բարսեղեան:

Մարմնամարզութեան մէջ Հայաստան ունի միակ ներկայացուցիչ մը՝ յանձին 21-ամեայ Նորայր Սարգսեանի, որ համաշխարհային վերջին ախոյեանութեան գրաւած էր 15-րդ տեղը: Իրմէ կը սպասուի լաւագոյն արդիւնք մը, այսուհանդերձ, մետալի սպասում մը չափազանց յաւակնոտ կը նկատուի:

Աթլէթիզմի մէջ կան Հայաստանցի երկու մարզիկներ: Անոնցմէ առաջինը հեռացատքի մէջ՝ Ռոպէր Էմմիեան, իսկ երկրորդը՝ երեք քայլ ոստումի մէջ՝ Արմէն Մարտիրոսեան: 8.86 մեթրնոց ոստումով մը 1987-էն ի վեր Եւրոպայի մրցանիշակիր Ռ. Էմմիեան ձախող շրջանէ մը ետք վերագտած ըլլալ կը թուի իր նախկին ուժը: 31 տարեկանին, մեծ հաւանականութեամբ ասոնք իր վերջին ողիմպիականներն են: Պիտի փորձէ սպրդիլ առաջին վեց դիրքերուն մէջ, մանաւանդ որ ողիմպիական պատուանդանը միակն է ուր չէ բարձրացած: Իսկ Արմէն Մարտիրոսեան, 1995-ի համալսարանական համաշխարհային ախոյեանութեան արծաթեայ մետալակիրը նուազ յոյսեր չի ներշնչեր: Իրմէ կը սպասուի 17.50 մեթրի գերազանցումը, ինչ որ ինքնաբերաբար զինքը կը զետեղէ լաւագոյն հինգերու միջեւ:

Լող եւ ջրացատք. - Ջրացատքի մէջ Հայաստանը կը ներկայացնեն, ինչպէս յաճախ անցեալին, տղայ մը եւ աղջիկ մը: 18-ամեայ Յովհաննէս Աւտանտիլեան եւ 16-ամեայ Արուսեակ Գիւլպուտաղեան պիտի փորձեն լաւագոյնս պաշտպանել Հայաստանի դրօշը, աւանդականօրէն Հայերու յաճախ յաջողած այս մարզաձեւին մէջ: Իսկ լողի մէջ միակ ներկայացուցիչն է Անոյշ Մանուկեան որ պիտի մասնակցի 50 մեթր ազատ եւ 100 մեթր պրաս մրցումներուն:

Նշանառութիւն. - Հրացանով նշանառութեան մէջ վերջին տարիներուն փայլող անունն է Հրաչեայ Պետիկեան, որ 1992-ի Պարչելոնայի ողիմպիականներն ալ ատարտեց ախոյեան: Թէեւ ան այս խաղերուն մասնակցելու իրաւունք ստացաւ միմիայն շնորհիւ ողիմպիական ախոյեանի իր տիտղոսին, քանի որ վերջին շրջաններու իր արդիւնքները բոլորովին անբաւարար էին Աթլանթայի անցագիր ստանալու համար: Այնուամենայնիւ մեծ յոյսեր կապուած են նաեւ իրեն՝ մետալ մը ձեռք ձգելու ուղղութեամբ:

Հեծանիւ. - Այս մարզաձեւին մէջ միակ հայ անունն է Արսէն Ղազարեան, որու համար այս խաղերը լաւագոյն առիթը պիտի հանդիսանան՝ ցոյց տալու իր արժէքը:

Ուրեմն Յուլիս 20-էն մինչեւ Օգոստոս 4, խաղերու ամբողջ տեւողութեան, հայ մարզասէրները ամէն օր հեռատեսիլի իրենց գործիքներուն առջեւ պիտի ունենան լարումի եւ յուզումի պահեր, տրուած ըլլալով որ ամէն օր հայ մարզիկներ կան նախատեսուած յայտագրին մէջ: Սպասենք եւ տեսնենք:

Տիկին Արշալոյս Միւթէվէլեան,
Տէր եւ Տիկին Միշէլ եւ Վիրժինի Միհրան եւ զաւակները՝ Սոֆի եւ Սթեֆանի,
Պր. Ժագ Միւթէվէլեան եւ զաւակները՝ Մարի եւ Էլէն
սրտի խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր եւ մեծ - հօր՝

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՄԻՒԹԷՎԷԼԵԱՆ-Ի

մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 5-ին, 92 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Երեքշաբթի, Յուլիս 9, ժամը 15-ին Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցին
15, rue Jean-Goujon, Paris 8e
ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Փարիզի (Փլաս տիւ Թրոքատէրօ) գերեզմանատունը ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

«UGAB - 90»

A l'occasion de la célébration
de son 90ème anniversaire,
l'UGAB organise un grand

Gala de Bienfaisance

au profit des *TABLES DE L'UGAB*, en Arménie

le Vendredi 18 Octobre à 20 heures

au Pavillon Dauphine - 75016 Paris

P.A.F. : 750 Frs

Rens. : 45 20 03 18 / 42 27 12 26.

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Օր. Անահիտ Դարբինեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Դարբինեան, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դարբինեան, Տէր եւ Տիկին Լիոնէլ Լինօ եւ զաւակները, Պր. Մասիս Դարբինեան, Օր. Գեղանոյշ Դարբինեան իրենց խորին շնորհակալութիւնները կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք փոխան ծաղիկի նուէրներով, անձամբ թէ գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց մօր, մեծ - մօր եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՇԱՆ ԴԱՐԲԻՆԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

***

Այս տխուր առթիւ, ողբացեալին զաւակները 1500 Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Իսի Տիրուհի Սէրէնկիւլեան մասնաճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն) եւ 1500 ֆրանք «Յառաջ»ին:

***

Նոյն առթիւ, Տէր եւ Տիկին Ժան Միքայէլեան 500 Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Իսի Տիրուհի Սէրէնկիւլեան մասնաճիւղին (ստանալ «Յառաջ»էն), 250 ֆրանք Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին Եկեղեցիին եւ 250 Ֆր. «Յառաջ»ին:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Նուարդ Դարբինեանի յիշատակին, Տէր եւ Տիկին Ժագ Ալլահվերտեան 300 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

A l'occasion de la réalisation de l'Exposition

ARMENIE - Des origines au IVe siècle

La M.C.A. d'Alfortville organise

Un Voyage à NANTES

les Samedi 20 et Dimanche 21 Juillet

— *Transport par autocar*
— *Pension complète en Hôtel (samedi)*
— *Visite guidée de l'Exposition*
— *Dimanche au bord de l'Océan*
— *Participation aux frais* : 500 F.

Renseignements et inscriptions auprès de la Direction de la M.C.A.

***

1976-1996 M.C.A. 20ème

En Octobre prochain,
la M.C.A. d'Alfortville fêtera
le 20ème anniversaire
de l'INAUGURATION
DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 14, տօն է Պայծառակերպութեան Քրիստոսի Աստուծոյ Մերոյ ի Թափօր լերինն:

Այսօր Ֆրանսայի Ազգային տօնն է:

Նկատելով որ այս առթիւ Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ ժամը 10-ին զինուորական տողանցք պիտի ըլլայ, բացառաբար, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ առաւօտեան ժամերգութիւններ տեղի պիտի չունենան:

Կը կատարուի միայն պատարագ, որ կը սկսի ժամը 8-ին եւ աւարտի ժամը 9.30-ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յուլիս 15, Բ. օր Վարդավառի, Յիշատակ Մեռելոց:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին, պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»:

ՎԱԼԱՆՍ - Ս. ՍԱՀԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 14, ժամը 10-ին
Ս. Սահակ Եկեղեցւոյ մէջ

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Քրիստոսի Պայծառակերպութեան Տօնի առթիւ -- վարդավառ --

Այդ օրը հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուիր:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՑՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 14
Առաւօտեան ժամը 10-ին
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՑԱԿՈԲ ԱՐՔ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»ի
բաժանորդագին (բնական)

«ՅԱՌԱՋ»ի
քեթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք--Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

Fête Champêtre à Bellefontaine

La Croix Bleue des Arméniens de France vous invite à sa grande fête champêtre à la Colonie de Bellefontaine (Jura)

le Dimanche 14 Juillet

Buffet — Bar — Animation pour les colons — Ambiance arménienne — Surprises

Venez très nombreux à ce rendez-vous de la communauté arménienne de France et d'ailleurs.

Pour tous renseignements, veuillez contacter la C.B.A.F.: 48 24 46 57.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 10
MERCREDI
10 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

71ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 18.893
Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN
71e ANNEE — N°.18.893

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ո՛Չ ՈՃՐԱՓՈՐՁ Ո՛Չ ԱԼ ՎԻՐԱՒՈՐ

Ռոյթըր եւ Ինթէրֆաքս մամուլի գործակալութիւնները բոլորովին անհիմն լուրեր տարածեցին Յուլիս 8-ի գիշերը, ինչ կը վերաբերի ոճրափորձի մը որ գործուեր է Կարսի մօտ Թուրքերու կողմէ եւ որուն հետեւանքով վիրաւորուած կ'ըլլան վարչապետ Հ. Բագրատեան, Պաշտպանութեան նախարար՝ Վ. Սարգսեան եւ ուրիշներ:

Հեռաձայնային կապ հաստատելով Երեւանի հետ Յուլիս 9-ի առաւօտեան, կրցանք հաստատել որ լուրը հիմնովին սուտ է, նախարարապետը եւ նախարարը իսկ այդ կողմերը գտնուած են: Հետաքրքրական է գիտնալ թէ որո՞ւ շահուն համար կը ստեղծուին նման լուրեր: Այս պարագային մէջ, Ռոյթըր հերքելու պարկեշտութիւնն ունեցած է անմիջապէս:

***

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԸ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Յուլիս 6-ին, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ընդունած է Ալֆորվիլէն ժամանած 27 հոգինոց պատուիրակութիւն մը զոր կը գլխաւորէր քաղաքապետը՝ Ռ. Ռուքէ: Հիւրերուն ընկերացած են Արագածոտնի մարզպետ Հրաչեայ Գրիգորեան եւ Թեմին առաջնորդ Նաւասարդ Վրդ. Կճոյեան:

Այցելութեան ընթացքին քաղաքապետը յայտնած է Արագածոտնի մարզի մէջ իրենց կողմէ իրականացուելիք շինարարական աշխատանքները, ի մասնաւորի Օշական կառուցուելիք «Ֆրանքօ-հայկական Բարեկամութեան Տունը», որուն համար գործնական քայլեր առնուած են արդէն: Վայրը կը տրամադրէ Մայր Աթոռը եւ շինարարական աշխատանքներու աւարտէն ետք, ան կրնայ հիւրընկալել շուրջ 100 այցելու:

Գարեգին Ա. շնորհակալութեան խօսքեր արտասանած է, ապա հիւրերը այցելած են Վեհարանը, Գանձատունը: Կաթողիկոսը իրենց ի պատիւ ճաշ մը տուած է Վեհարանի ճաշասրահը:

Հիւրասիրութենէն յետոյ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը եւ Ռընէ Ռուքէի պատուիրակութիւնը մեկնած են Օշական տեղւոյն վրայ ծանօթանալու համար Բարեկամութեան Տան կառուցման ծրագիրներուն:

***

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻՆ ԿԱԶՄԸ

Հայաստանի նախագահական ընտրութիւնը տեղի կ'ունենայ Սեպտեմբեր 22-ին: Կազմուած Կեդրոնական ընտրական յանձնաժողովը կը բաղկանայ 20 անդամներէ: 12 հոգի կը պատկանին Ազգ. Ժողովի «Հանրապետութիւն» խմբակցութեան, երկուական հոգի ԱԺՄ-ի, ԱԻՄ-ի, ՀԿԿ-ի եւ «Շամիրամ»ին: Հինգ անդամ մաս կազմած են նախկին Կեդր. ընտրական Յանձնաժողովին: Նախագահ ընտրուած է «Հանրապետութիւն» խմբակցութեան թեկնածուն՝ երեսփոխան Խաչատուր Բեզիրճեան, փոխ-նախագահ՝ նոյն խումբէն Ռուբէն Մանուկեան, իսկ քարտուղար Արմենուհի Զօհրապեան: Յունիս 28-ի նիստին որոշուած է թեկնածուներու արձանագրութիւնը կատարել Օգոստոս 2 – 22:

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ԿԻՊՐՈՍ ԿԸ ԶԻՆՈՒԻ

«Ուոլ Սթրիթ Ճըրնըլ» թերթը կը գրէ թէ Կիպրոսը բոլոր պայմանները կը լըրացնէ Եւրոպայի քաղաքական եւ զինուորական յառաջիկայ պայթումներու դաշտը ըլլալու: 1974-ի Թրքական գրաւումէն ի վեր ջլամարտի 22 տարիներէ ետք կ'զգլին թէ՛ յունական, թէ թրքական շրջանները սպառազինումի արշաւի մը ելած են: Մինչ երկիրները մեծ համեմատութեամբ օրէ օր նուազ միջոցներ կը յատկացնեն զինամթերքի, Եգէականը կը վերածուի զինավաճառներու համար երազային գօտիի մը որ աշխարհի ամէնէն աւելի զինուածներէն մէկն է: 1974-ի ներխուժումէն ի վեր Թուրքիա միակն է որ ճանչցած է հոն կազմուած «հիւսիսային Հանրապետութիւնը» որ կղզիին 37%-ը կը գրաւէ եւ հոն 30 հազարնոց զօրք կը պահէ: Թերթը այն կարծիքը կը յայտնէ որ Թուրքերը կիպրական իրենց ներկայութիւնը հզօրացնելու համար 1995-ին շուրջ 500 միլիոն տոլար ծախսած են: Ատիկա այդ «Հանրապետութեան» նոյն տարուան արտադրութեան երկու երրորդին կը հաւասարի:

Թուրքերը գնած են 30 նոր հրասայլեր, ատով 265-ի բարձրացնելով կղզիին վրայ իրենց ունեցած զրահապատ կառքերուն թիւը. եւ ըսել որ Սերպերը այդքանն իսկ չունէին երբ գրաւեցին ամբողջ Պոսնիան: Թուրքերը վերջին շրջանին զօրացուցած են նաեւ իրենց օդային պաշտպանութիւնը, հող–օդ նոր հրթիռներ ու գիշերային կռիւներու համար յատուկ կազմածներ գնելով:

Միւս կողմէ, կիպրացի Յոյներն ալ վերջերս 584 միլիոն տոլարի զինամթերք ապսպրած են. հրասայլեր, ուղղաթիռներ ու նոյնպէս օդային պաշտպանութեան կազմածներ: Տեղեկատուութիւնը կ'աւելցնէ թէ Յոյներուն գլխաւոր երկու հայթայթիչները Ռուսաստանն ու Ֆրանսան են: Յոյները ասկէ զատ ձեռնարկած են ենթակառոյցներու ընդարձակ ծրագիր մը իրականացնելու որ կ'ընդգրկէ ծովային խարիսխ մը եւ նոր օդակայան մը որպէսզի դիւրանայ յունական յառաջիկայ զինեալ ամէն միջամտութիւն:

Թերթը կ'եզրակացնէ թէ Կիպրոսը միջազգային կարեւոր գլխացաւ մըն է, որովհետեւ ամէն կնճիռ հետը պիտի բերէ ուղղակի Թուրքիա – Յունաստան ճակատում մը. եւ այս երկուքն ալ ՕԹԱՆ-ի լաւագոյն կերպով զինուած երկիրներն են: Այս պարագան պիտի ստիպէ որ ԱՄՆ եւ Եւրոպա զինեալ միջամտութիւն կատարեն: Այս հեռանկարներուն պատճառաւ է որ արդէն Ռ. Հոլպրուք, Եուկոսլաւիոյ հարցին ամերիկացի միջնորդը, Կիպրոսի կացութիւնը Եւրոպայի ապահովութեան ուղղուած մեծագոյն սպառնալիք նկատած էր, ջանալով համաձայնութեան եզր մը գտնել Յոյներու եւ Թուրքերու միջեւ, բայց չէր յաջողած:

***

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԵՐԵՒԱՆԻ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԸ

Յուլիս 11-ին Երեւան կը մեկնի Ֆրանսայի նոր դեսպանը Միշէլ Լըկրա որ կը յաջորդէ առաջին դեսպան տիկին Տը Հարթինկի: Մ. Լըկրա դիւանագիտական փորձառութեան տէր անձնաւորութիւն մըն է. պաշտօններ վարած է Մոնղոլիա, Ռուսաստան, Հունգարիա, Աւստրալիա: Վերջին երկու տարուան ընթացքին եղած էր Ֆրանսայի ներկայացուցիչը Օ – ԷՍ – Սէ – Ը-ի մօտ:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԻՍԼԱՄԱՊԱՇՏ ՄԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԳԼՈՒԽԸ

ԷՐՊԱՔԱՆ ԱԶԳ. ԺՈՂՈՎԻ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆԸ ՍՏԱՑԱՒ

Թուրքիոյ Հանրապետութեան 73 տարիներու պատմութեան մէջ, առաջին անգամ ըլլալով իսլամապաշտ մը կը գտնուի կառավարութեան գլուխը: «Հոճա»ն ինչպէս կ'անուանեն զինք, 265-ի դէմ 278 ձայնով Ազգ. Ժողովի վստահութիւնը ստացաւ Յուլիս 8-ին, շնորհիւ նաեւ ծայրայեղ աջի քուէներուն:

Նեճմէթթին Էրպաքան, 69 տարեկան, երկար ատեն է որ կ'ուզէր իշխանութեան գլուխ գալ, այն օրէն մանաւա՛նդ, 1969-ին երբ առաջին անգամ ըլլալով Գոնիայի երեսփոխան կ'ընտրուէր: Փայլուն ուսանող մը եղած է, ամէնէն երիտասարդ ակրեժէն Թրքական համալսարանին: Ներկայիս, զգոյշ է, իր առաջին ելոյթը չափաւոր էր եւ, առ այժմ գոնէ, բարձի թողի ըրած է իր գլխաւոր ծրագրերը, ինչպէս՝ իսլամական Հասարակաց շուկան, մաքսային միութեան անդամակցութեան բանակցութեան վերանայումը, Իսրայէլի հետ զինուորական գործակցութեան հարցին վերատեսումը եւայլն, եւայլն: Ասոնք բաւած են որ Գլինթընի բանագնացը սիրտը հանգիստ հեռանայ Անգարայէն: Թ. Չիլլէր փոխ - վարչապետ եւ Արտաքին Նախարար կը դառնայ, բայց իր կուսակցութեան (Արդար Ուղի) 10 երեսփոխաններ հրաժարեցան, վրդոված ըլլալով Ռեֆահի հետ այս զինակցութենէն:

Արեւմուտքը որոշած է հսկել եւ աչալուրջ ըլլալ: Գալով Իսրայէլի, չի վարանիր յայտարարելէ որ «ինչ կառավարութիւն ալ ըլլայ, Թուրքիա կը մնայ գերագանց եւ արդիւնաւէտ ընկերակից մը խաղաղութեան եւ երկկողմանի յարաբերութիւններու համար»: Արտաքին Նախարարութիւնն ալ աւելցուցած է որ Անգարա պատահած փոփոխութիւնը «չի փոխեր Թուրքիոյ եւ Իսրայէլի հասարակաց շահերը»:

Թղթակիցներու համաձայն, ինչպէս Մարք Սեմօ («Լիպերասիոն», Յուլիս 9) շատեր վրդոված են այս կացութենէն եւ կը դատապարտեն «այս ապարարոյ համախմբումը» զոր ամօթ մը կը նկատեն, ուրիշներ համակերպած կը թուին այն համոզումով որ այս կառավարութիւնը չի տեւեր: Սակարանը հանդարտ մնացած է եւ ելմտական շրջանակներն ալ իրար չեն անցնիր այն մխիթարութեամբ որ կարեւոր նախարարութիւնները կը մնան ՏԵՓ-ի (Արդար Ուղի) ձեռքը: Այս անբնական զինակցութեամբ, Թ. Չիլլէր իր գլուխն ալ փրկեց, վախ չունի որ Բարձրագոյն Ատեանի առջեւ քաշուի ինչպէս նախատեսուած էր գեղծարարութեանց համար:

Ինչ որ ալ ըլլայ ապագան, յստակ է որ Յուլիս 9-ի քուէարկութիւնը հիմնական խզում մը կը խորհրդանշէ Աթաթիւրքի ժառանգ ձգած աշխարհական Թուրքիոյ հետ:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՐՁԱԳԱՆԳՆԵՐ

Յուլիս 9-ի օրաթերթերը վստահութեան քուէարկութեան գլխաւոր լուրին հետ մեծ տեղ կը յատկացնեն այն կռիւներուն, սպառնալիքներուն, բռնարարքներուն որոնք գործադրուած են ժխտական քուէ տալու հակամէտ տարրերու հանդէպ:

Պատմական այս քուէարկութեան նախորդող օրերուն մամուլը տեղեկացուցած էր թէ դրական քուէ գնելու գործողութիւնը ամբողջ թափով կը շարունակուէր ու իսլամական հոսանքի կառավարութիւն մը մերժողներու առաջարկուած գումարը 2 միլիոն տոլար էր: Քուէարկութեան նախօրեակին ժխտական դիրքերու վրայ յամառող երեսփոխաններու մահուան սպառնալիքներ եղած են, Պոլսի երեսփոխան մըն ալ անակնկալ այցելուներու կողմէ որոնք գացած են իբրեւ թէ զինքը համոզելու որ փոխէ միտքը, վար դրուած է առանց կարենալ դուրս ելլելու:

Եղած են երեսփոխաններ ալ որոնք չեն մասնակցած քուէարկութեան, տեղի տալով սպառնալիքներուն: Իսկ ժխտական քուէարկողներ իսլամական կուսակցութեան երեսփոխաններուն յարձակումներուն թիրախ եղած ու խոշտանգուած են:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Պաշտպանութեան նախարարը՝ Շ. Միյոն երբ իր պաշտօնին գլուխն անցած է 1995-ին, քանի մը ամիս հեռաձայնային ունկնդրութեան ենթարկել տուած է նախկին նախարարին՝ Լէոթարի անմիջական գործակիցները: Լէոթար բացատրութիւններ պահանջեց եւ մասամբ գոհացում ստացաւ պատասխանէն: Նախարարապետը ճշդեց որ Ազգային Ապահովութեան հետ կապ ունէին այդ ունկնդրութիւնները, որովհետեւ խնդրոյ առարկայ անձերը կասկածելի թուացած էին: Երբ ապահովութիւն կար որ սխալ էին այդ մասին տրուած տեղեկութիւնները, ունկնդրութիւնները վերջ գտած էին:

ԱՓՐԻԿԵԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ կազմակերպութեան համագումարը որ 53 երկիրներ կը համախմբէ, բացուեցաւ Եաունտէ (Գամերուն) 3-ուկէս ժամ յապաղումով: Մասնակիցները երկար վիճաբանութիւններ ունեցած են Պութրոս Պութրոս - Ղալիի թեկնածութեան շուրջ ՄԱԿ-ի քարտուղարութեան պաշտօնին: Ծանօթ է որ Միացեալ – Նահանգները դէմ են եւ բանագնաց մը ղրկած են որ տարհամոզէ Ափրիկեցիները: Միւս կողմէ, սակայն, Պութրոս Ղալի ալ Եաունտէ ժամանած է համոզելու համար որ Ափրիկեցիք իրեն զօրավիգ ըլլան: Այս վէճերէն ետք ալ, վեհաժողովը բանավէճի մէջ սկսած է, Նիժերիոյ նախագահը յանկարծ ձգած գացած է, ամբաստանելով Գամերունը որ յարձակում մը կը պատրաստէ Պաքասիի թերակղզիին վրայ:

ՍԵՐԳԷՅ ԿՈՎԱԼԵՒ, Ռուսաստանի մարդկային իրաւանց ջատագովը, հիւանդանոց փոխադրուած է սրտի տագնապի մը պատճառաւ: Անոնցմէ էր որ ամէնէն բուռն կերպով դատապարտած են Չեչէնիոյ պատերազմը:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ Ֆրանկախտը եւ Թոքախտը մեծ համեմատութեամբ յաւելում կրած են տարւոյս սկիզբէն ի վեր: Ֆրանկախտի 100 հազար պարագաներ երեւան հանուած են վեց ամսուան ընթացքին: 1995-ին ասոնց թիւը 250 հազարի հասած էր: Թոքախտը 10-էն 15% յաւելում կրած է:

Գրական Թերթ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ. ՀԱՅՐԵՆԻՔՈՎ ԱՆՄԱՀԱՑՈՂ ՀՈԳԻ

Ո՞րն է Շահան Շահնուրի տեղը հայ կեանքում եւ գրականութեան մէջ: Հարցը գայթակղիչ է, բայց եւ դժուարին: 1988-ին Գալիֆորնիայում հրատարակուած «Գրական – գեղարուեստական սեւեռումներ» հատորում գրականագէտ Երուանդ Ազատեանը գրում է. «Այո, Շահնուր անուն մըն է, որ եզրերու բացարձակութիւն կը ներշնչէ. ան ըսել կու տայ թէ սփիւռքահայ արձակի մեծագոյն տաղանդն է ինք»: Բայց եւ անմիջապէս հետեւում է վերապահումը՝ «Բացարձակապաշտութիւնը ունի իր վտանգները, այդ պատճառաւ ալ պիտի ուզէինք հայրենական գրականութեան ներկամամբ Շահնուրի մեծութիւնը եւ անոր տեղը բնորոշելու հոգը թողուլ հայրենի գրողներուն ու քննադատներուն»: Այս տողերը գրուած են 1973 թուականին, գրողի մօտեցող եօթանասունամեակի սեմին: Սակայն պարզ է, որ այն տարիներին եւ դեռ աւելի քան մէկ տասնամեակ անց եւս հայրենի գրական – գիտական միտքը, յայտնի կաշկանդումների պատճառաւ, չէր կարող լիաձայն արձագանգել նման մի հարցադրման: 1985-ին միայն հնարաւոր եղաւ Երեւանում հրատարակել Շահնուրի երկերի երկհատորեակը՝ Ստ. Թոփչեանի հանգամանալից վերջաբանով ու ծանօթագրութիւններով, ուր Շահնուրը բնութագրւում է իբրեւ «սփիւռքահայ նշանաւոր գրող»:

Այսօր, ահա, դարձեալ առկայ է պատեհ առիթը՝ մէկ անգամ եւս անդրադառնալու մեծ գրողի վաստակին. մեր սեղանին է Շահան Շահնուրի՝ 1995 թ. «Յառաջ» մատենաշարով Փարիզում հրատարակուած «Սիրտ Սրտի» հատորը՝ փոքր-ինչ յապաղումով նուիրուած գրողի մահուան քսանամեակին (1974, Օգոստոսի 20): Հատորը բացւում է բանաստեղծ, գրականագէտ Գրիգոր Պըլտեանի սեղմ ու դիպուկ առաջաբանով եւ ամփոփում «Յառաջ»ի եւ սփիւռքահայ, գլխաւորաբար՝ ֆրանսահայ մամուլի մէջ ցրուած գրական այն էջերն ու հատուածները, որոնք չեն մտել Շահնուրի կենդանութեան օրօք հրատարակուած որեւէ ժողովածուի մէջ (դրանց մի մասը, որոշ կրճատումներով, տեղ էր գտել նաեւ Շահնուրի վերոյիշեալ երկհատորեակում):

Այստեղ Շահնուրն է՝ սփիւռքահայ մարդը, արուեստագէտը, քաղաքացին, գրողը, գլխաւորապէս մեր ժողովրդի համար ամենադժուարին ու դրամատիկ ժամանակներից մէկի՝ երեսնական թուականների կեանքի յորձանուտում: Մի կողմում՝ արտաքին աշխարհից վարագուրուող խորհրդային իրականութիւնն էր, սպասուող ողբերգութիւնների խտացող ամպերով, միւս կողմում՝ ընդարձակ ու անձեւակերպելի Սփիւռքը՝ ուծացման ու այլասերումի իրական վտանգի առջեւ, մի կողմում՝ մղձաւանջային Անցեալը, միւսում՝ անհեռանկար ու անորոշ ներկան, մի կողմում՝ ընկերային ու ազգային վէրքերը, միւս կողմում՝ գրողի, արուեստագէտի ծարաւն ու կարօտը՝ կատարեալ Մարդկայինի ու Գեղեցիկի: Ահա այս աքցանների, այս Սցիլլայի ու Կարիպտայի ճիրանների միջեւ են տուայտում զգայուն գրողի, մարդու, մտաւորականի սիրտն ու հոգին, այս երկփեղկուած իրականութեան յարուցած բազում հարցականների մէջ է փոթորկըւում նա ու պատէ պատ խփւում, արիւնոտւում ու աղաղակում, ընդվզում ու ծառանում, բայց եւ չարունակ երազում ու տենչում խաղաղութի՜ւն, հոգեկան բուժիչ հաղատութիւն՝ իրեն ու ժողովրդին:

Սակայն կեանքի այս մթնոլորտն ու յարուցած խնդիրները նոյնն էին նաեւ այլոց համար, որոնց մէջ, գիտենք, քիչ չէին տաղանդով ու շնորհներով օժտեալները: Ո՞րն էր, հապա, Շահնուրի՛ պարագան, ինչո՞վ էր նա առանձնանում միւսներից եւ դրոշմում իր ինքնատիպութիւնը՝ իբրեւ բացառիկ գրող, մտածող, հայրենասէր ու քաղաքացի: Նախ եւ առաջ՝ ըմբոստութիւնը: Մի տեղ ինքը խոստովանում է. «Կը խորհիմ որ գրագէտ մը յեղափոխական պէտք չէ ըլլայ բնաւ: Այլ ըմբոստ»: Այսինքն՝ ունենայ հոգեկան այն խիզախումը, որով չվարանի դէմ գնալու նոյնիսկ ժողովրդի այս պահի պատկերացումներին ու զգլխնեբին եւ, միայնակ կաղնու նման կանգնելով կայծակների դէմ, չանթարգելի գոհաբերմամբ մահն անգամ ընդունելու՝ յանուն նոյն այդ սիրելի ժողովրդի ապագայի: Եւ ահա թէ ինչու բնական է, որ նա իր հայեացքներով դէմ գնաց ազգային պատկերացումների մէջ սրբագործուած արժէքների, մխրճուեց բանավէճերի մէջ, քննադատեց ու քարկոծուեց, տառապեց, խռովուեց ու վիրաւորուեց, խոցոտուած սրտով մօտ տասնութ տարի (1939 – 1957 թթ.), դադարեց հայերէն գրելուց, փոխարէնը Արմէն Լիւպէն անունով ֆրանսերէն ստեղծագործեց բանաստեղծական ու արձակ էջեր, որոնք բարձր գնահատութեան ու մրցանակների արժանացան օտարների կողմից: «Այդ ժամանակաշրջանին Շահնուր խզած էր իր կապը հայկական շրջանակներու հետ», – գրում է իր անդաւաճան բարեկամի՝ Շաւարշ Միսաքեանի աղջիկը՝ «Յառաջ»ի ներկայիս խմբագրապետ Արփիկ Միսաքեանը, իսկ իր խոր դառնութեան «դրդապատճառներու մասին չէր սիրեր խօսիլ»:

Ճիշդ եւ ճիշդ շահնուրեան էութիւն՝ ըմբոստօրէն մատը դնել ազգային վէրքերի վրայ, ցաւը ոռնալ, բայց սեփականը, իրենը, իր արիւնինը չցուցադրել օտարին, այլեւ հպարտօրէն կանգնել այդ օտարի առջ, երբ նա փորձ անի մատնանշելու իր ցաւի մի նշոյլն անգամ: Տեսէք, թէ «Աւագ Ուրբաթ» (1932 թ.) երկում ինչպիսի՛ յորդուն կրքով է ծառանում Հայոց պարտութիւնից արիւնոտուող նրա սիրտը՝ ազգային խեղճութեան դէմ, ինչպիսի՛ աննահանջ խարազանում այն ուժերի, որոնք «ժողովրդի մը պատասխանատուութիւնը» վրաներն առնելով, «ազգի մը ճակատագրին հետ» կը խաղան ու... «չեն յաջողիր»: Նրանք «իրաւունք չունին իրենց այսօրը պահանջելու, քանի որ իրենց երէկը կորսնցուցին»: Ուրեմն՝ «Աւի՜շ, աւի՜շ պէտք էր մեզի, մեզի պէտք էր վառօդ երակներու մէջ, որպէսզի մեր ղռնապանները մեզմէ վախնային»: Ու ձայնակցելով Հայոց միւս մեծերին, ի խորոց սրտի մարտահրաւէր է նետում մինչեւ իսկ... Հայի Աստծուն՝ «Կրա՛կ տուր, կայծ տուր մեզի, մեր մարմնին վրայ վէրքեր թափէ, մեր վէրքերուն վրայ պղպեղ թափէ որպէսզի պոռանք»:

Այսպիսին է, ահա, ցաւերի մէջ յօշոտուող հոգին, որը, բնականաբար, ճիշդ չէր հասկացուելու իւրայիններից ու տանջուելու – տառապելու էր չարունակ, քանզի այլ ճանապարհ չէր տեսնում՝ ազգը ազգ պահելու, այլասերումից փրկելու, «ամբոխային ուժի» փոխարէն ազգային ոգի պատրաստելու: Ու անյոյս մարտի էր նետւում անցեալ սերնդի գըրողների դէմ, պաշտպանելով գրականութեան մէջ «իրական հայրենասիրութեան», անխնայ ու առողջարար ինքնաքննադատութեան, ակնարկը դէպի ներս դարձնելու նորօրեայ սկզբունքները, այդ ամէնը երբեմն դնելով աֆորիստիկ ձեւակերպումների մէջ՝ «մենք կը խորհինք որ եթէ մենք պարտուեցանք որովհետեւ "անգլիական դրահաւորները չէին կրնար Արարատը ելլել", պարտուեցանք նաեւ անոր համար որ մենք չէինք կրնար մեր մէջը իջնել»:

Բայց այս ամէնից յետոյ նաեւ տեսէք, թէ ինչպիսի՛ հպարտութեամբ է ծառանում նա օտարների քննադատութեան առաջ՝ ի պաշտպանութիւն իր ազգի ու ժողովրդի, ինչպիսի՛ հզօր կրքով ու արժանապատուութեան զգացումով: «Ֆրանսացի երիտասարդ գրագէտները եւ մենք» յօդուածում, ցաւով մէջբերելով ֆրանսացի մի շարք գրողների՝ Հայերի մասին արտայայտած աննպաստ, մակերեսային ու անարդար կարծիքները, նշում է, որ ինքն էլ այն հայ երիտասարդներից է, որ քննադատել է մեր խեղճութիւնները՝ «Ֆրանսացի գրագէտէն ա՛լ աւելի անշուշտ»: Բայց տարբերութիւնն այն է, որ «մինչ մենք կը քննադատենք կըռթնելով Հայուն առաքինութիւններուն, հաւատալով թէ ան պիտի կարենայ ուղղել ինքզինք, Ֆրանսացի կը բաւականայ մատնանշումով մը: Եւ այս պարագային այն մատնանշումը երբ ճիշդ իսկ է, մեզի կը թուի անընդունելի»: Ընդունելի լինելու համար, ըստ Շահնուրի, պէտք է ոչ միայն մատնանշել թերութիւնները եւ քննադատել, այլեւ սրտացաւօրէն մօտենալ ցաւոտ հարցերին ու խորացնել, այսինքն՝ «կանգ առնել Հայուն առջեւ» ու փորձել արդարացիօրէն քննել նրա մարմինն ու հոգին: Բայց այստեղ կարող է հարց ծագել՝ արժէ՞ կանգ առնել, արդեօք: Եւ, օտար արուեստագէտի հաւանական այս հարցի պատասխանի մէջ Շահնուրը փայլում է իր հայրենասիրական զգացումների ամբողջ վեհութեամբ. «Այո՛, կ'արժէ մեր առջեւ կանգ առնել ոչ թէ որովհետեւ մենք խեղճ ենք, մենք ջարդուած ենք, օգնութեան կարօտ (այս պատճառները բաւական չեն հետաքըրքըրելու համար գրագէտը), այլ որովհետեւ կարելի չէ այդքան հեռուէն գալ եւ միասին չբերել արժէք մը: Հայը կու գայ դարերու խորէն, խորխորատէն եւ իրբեւ մարդ՝ անկարելի բան է որ այդքան տեղ կորած ըլլայ առանց որ ժամանակը իր մէջ մեծցուցած ըլլայ մարգարիտ մը»:

«Սիրտ Սրտի» հատորում Շ. Շահնուրը երեւում է ոչ միայն իբրեւ հայրենասէր, ազգանուէր անհատականութիւն, այլեւ խոշոր գեղագէտ, որի հայեացքները գրողի կոչման, գրականութեան ու արուեստի էութեան վերաբերեալ աչքի են ընկնում բացառիկ խորքով ու ճշմարտութեամբ:

«Գրականութիւնը Ազգային Պատմութիւն չէ, – գրում է նա: – Ըսել կ'ուզեմ թէ՝ կարելի չէ գրական գիրք մը գրել՝ Հայուն վրայ: Կարելի է Հայու մը վըրայ: Գրականութեան նիւթը անհատն է՝ ամէն բանէ առաջ»: Ճշմարիտ համարելով Անտրէ Մալրոյի այն միտքը, թէ «Գըրականութիւնը անձնական փորձառութեան հարց է», Շահնուրը զարգացնում է մի տեսութիւն, որն, անշուշտ ունի իր ծայրայեղութիւնները: Այսօր աներկրայօրէն դժուար է համաձայնել Նարեկացու, Րաֆֆու, Պատկանեանի, Սիամանթոյի, Ահարոնեանի, Օշականի, Շանթի եւ ուրիշ մեծերի մասին արտայայտուած շահնուրեան տեսակէտներին, որոնք մեծ մասամբ դրուել են «օգտապաշտ» եւ «բըրօբագանտ»ի գրականութիւն ձեւակերպումների մէջ, անընդունելի է Շահնուրի դիրքորոշումը նաեւ ժամանակի գրական շարժման մէջ նկատելի տարտամութիւնը ամբողջ հայ մշակոյթի վրայ տարածելու հարցում: Սակայն ճշմարիտ գրականութեան, գրողի բուն էութեան բացայայտումներ կան, որ դասագրքային արժէք ունեն եւ խօսում են իր իսկ՝ հեղինակի, մտքի եւ հոգու վիթխարի թըռիչքների մասին: Դրանցից մէկը վերաբերում է իրականութեան եւ իտէալի փոխյարաբերութեանը: Ըստ էութեան, գրականութիւնը կեանքի արտացոլումն է, բայց առանց անհատի ինքնատիպ հայեացքի, առանց հոգու միջով անցնելու, ու «բիրտ իրականութեան առօրեայ բախումներէն վիրալից» երազի աշխարհի մէջ թաթախուելու, այդ գրականութիւնը չի կարող հասնել իր բուն խորքերին: Նրանք, որ մնում են իրականութեան գետնի վրայ, ստեղծում են առաւելագոյնը օգտապաշտ գրականութեան տեսակը, իսկ ճշմարիտ գրականութիւնը արարում են «զգայուն եւ գեղապաշտ» այն հոգիները, որոնք «կը ճախրեն, կը թեւածեն, կը սաւառնին... Բայց անպիտանները գիտեն նաեւ երբեմն վար իջնել: Այդ վայրէջքին մէջն է իրենց մեծութիւնը: Հո՛ն է իրենց յաղթանակը: Հրեշտակը պէտք է որ իյնա՛յ երկրի վրայ եւ կոչուի սատանայ, որպէսզի ապրի գրականութիւնը»: Միթէ՞ այս տողերը իրական բանալի չեն հէնց իր՝ Շահնուրի ստեղծագործութիւնը ու մանաւանդ «Նահանջ...»-ը ճիշդ ըմբռնելու եւ արժեւորելու համար:

Այսպէս են մեծերը, իրենց հոգեկան վիթխարի զօրութեամբ նրանք կարողանում են անցնել կարելիի ու անկարելիի սահմանները, «անոնք իջած են խորը, գացած են հոգիին ամենամութ անկիւնները եւ այդ իսկ պատճառաւ այլեւս բան մը չեն ըսեր, այլ շատ բաներ կը թելադրեն»: Ու մատնուած են անհասկացողութեան հանրութեան կողմից, պետութեան, ոստանի ու այն ամէնի կողմից, ինչ որ «ըսուած ու ընդունուած բանի վրայ հիմնուած է»: Սակայն ժամանակը, ի վերջոյ, հարթում է ամէն բան: Ճշմարիտ մեծութեան լոյսը ի դերեւ է ելնում տարածութեան ու ժամանակի հեռուներից ու ջերմացնում կարօտ հոգիները:

1957 թուականին, դարձեալ «Յառաջ»-ում տպագրուած «Սիրտ Սրտի» պատմուածքով, Շահան Շահնուրը վերադարձաւ Հայութեան եւ հայ գրականութեան գիրկը: Նա՛, որ իր երկրային կեանքի վերջին տասնամեակները մեծ մասամբ անցկացրեց հիւանդանոցային անկողնում գամուած, բայց կենսունակ մնաց շնորհիւ իր հոգեկան թռիչքների ու մարդկային ներաշխարհի խորքերը կատարած ճամբորդութեան: Ու միշտ մնաց կուսակցական բախումներից, նեղ ու չնչին կրքերից հեռու, պաշտպան կանգնելով իր ազգային անխաթար ուղղութեան, որ հայրենի երկրի ու ժողովրդի հետ միասնութիւնն էր միշտ:

Եւ հիմա, երբ օրէց օր լրանում եւ ամբողջանում են մեր պատկերացումները Շահնուր մարդու եւ գրողի կերպարի շուրջ, երբ նրա ինքնատիպ ու զօրեղ «Նահանջը...»-ի ու գեղարուեստական միւս երկերի հետ մէկտեղ հասու ենք դառնում նաեւ մարդկային ու գեղագիտական հայեացքների ամբողջութեանը, հայ գեղարուեստական մտքի առաջընթացին բերած ու դեռ բերելիք նպաստին, աներկբայօրէն կարող ենք ասել, որ նա մեծագոյն տաղանդներից մէկն է ոչ միայն սփիւռքահայ, այլեւ բազմադարեայ հայ գրականութեան ընդհանրապէս:

ՊԵՏՐՈՍ ԴԵՄԻՐՃԵԱՆ

Երեւան, 1996, Մայիս 31

ՄԵՐ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

2.- ԿՈՉՈՒՄԸ ԻՆՔՆԱԲԵՐԱԲԱՐ ՉԻ ԾՆԻՐ

Կ'ըսուի թէ ամէն վեղարաւոր . աբեղայ, վարդապետ, եպիսկոպոս եւ, անշուշտ, առաւելաբար արքեպիսկոպոս կ'երազէ բազմիլ օր մը Լուսաւորիչի գահին վրայ, կոչուիլ «Վեհափառ»: Որքան ճիշդ է այս առաւել կամ նուազ անմեղ տարաձայնութիւնը, մեր հոգեւորականները միայն կրնան գիտնալ այդ:

Արդէն աներեւակայելի կարելիութիւն չէ ըլլալ օր մը Հայոց Կաթողիկոս: Ամէն հայ հոգեւորական կամ աշխարհական կըրնայ ունենալ այդ ... ըսենք յաւակնութիւնը:

Մեսրոպ Վարդապետ, այժմ Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Գրիգորեան, Աւստրիոյ եւ նաեւ բոլոր Կեդրոնական Եւրոպայի Շուէտի Հայերուն Կաթողիկոսական Պատուիրակ, իր պատրաստած «Պատմութիւն Հայ Եկեղեցիին» դասագիրքին մէջ, նշէ որ 855 թուականին կաթողիկոս ընտրուած է Զաքարիա Զագեցի, գահակալած է մինչեւ 876 թուականը:

Հեղինակը չի մոռնար գրելու որ Զաքարիա Զագեցի ոչ վեղար եւ ոչ ալ փիլոն կը կրէր, աշխարհական մարդ էր երբ ընտրեցին զինքը: Ընտրեցին եւ մէկ օրուան մէջ տուին անոր, յաջորդաբար, եկեղեցական բոլոր աստիճանները ... կ'երեւի Զաքարիա Զագեցի անհրաժեշտ անձնաւորութիւն մըն էր այդ ատենուան համար:

Ատկէ ի վեր չէ պատահած սակայն նոյն կարգի դէպք մը: Չի յիշուիր:

⁂

Ներկայիս երկար է ճամբան նոյնիսկ պարզապէս սարկաւագ ձեռնադրուելու համար: Կան որ կը բռնեն այդ ուղին հաստ ճոյքով, ուրախութեամբ, եռանդով, վառ հաւատքով: Ինչո՞ւ: Հարց տուէք մեր հոգեւորականներուն: Պատասխան «կոչում ունէինք»:

Կոչումը, սակայն, չի ծնիր այնպէս ինչպէս արեւը: Չի ծնիր ինքնաբերաբար: Պէտք է բեղուն շրջապատ մը, ընդհանրապէս ընտանեկան շրջանակին մէջ. հետզհետէ կը զարգանայ տղուն մտքին ու սրտին մէջ ծիսակատարութիւններուն հմայքը, եկեղեցւոյ սէրը, կը ծնի ու կ'աճի հոգեւոր զբաղումի մը, թերեւս գրաւաքի մը պէտքը եւ երբեմն ալ՝ իրական հաւատքը: Երբեմն կամ միշտ:

Ու այդ ճամբուն մէջ մեծ է դերը. ընդհանրապէս մայրիկին եւ, աւելի յաճախ մեծ մայրիկին:

Մերձաւոր - Արեւելքի մէջ եւ Ներկայիս Հայաստան ալ թերեւս ուր կրօնքը վերագտած է կ'ըսուի իր տեղը, մեծ մայրիկը

ՖՈՂՈՄԷՆ ՖՈՂՈՒՄ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Իփէկեան սրահին մէջ, Յունիս 2-ին, բացառիկ երգահանդէս մը տեղի ունեցած է տեղւոյն Հայ Կաթողիկէ Միութեան 5-րդ տարեդարձի հանդիսութեանց շարքին: Ելոյթ ունեցած են երկու երիտասարդ տարրեր՝ սոփրանօ Անուշքա Մանուկեան եւ թենոր Սարգիս Պարսեղեան: Բացման խօսքը արտասանած է Տիկին Վերժին Զաքմաքեան, ապա՝ Հ. Կ. Մ.-ի անդամ Դաւիթ Էվերեկլեան հակիրճ պատմականը ըրած է միութեան գործունէութեան, Պէյրութ հիմնադրութենէն ցայսօր: Համերգը աւարտած է ժողովրդապետ Գէորգ Վրդ. Զապարեանի փակման խօսքով եւ հիւրասիրութեամբ:

ամէն կիրակի առաւօտուն ու տօնական օրերուն, իր Թոռնիկին ձեռքէն բռնած կը մտնէ եկեղեցի, կը խաչակնքէ, կը մօտենայ խորանին: Թոռնիկը կը հետեւի մեծ մայրիկին:

Տղեկը կը տեսնէ հոն իր մէջ խաղընկերը՝ որ կը ծառայէ, «շապիկ հագած» խորանին վրայ: Ուրիշ մը՝ որ երգչախումբին մէջն է: Ինչո՞ւ ինքն ալ ՀԸՄԱյ անոնց հետ, ինչո՞ւ ինքն ալ չերգէ...

Այսպէս կը ծնի կոչումը:

Ֆրանսայի մէջ ծառայող մեր քահանայ հայրերը, գրեթէ բոլորը, անցած են այդ ձեւէն:

Մին կը յիշէ՝ «պզտիկուց մեր ծնողքին հետ կը յաճախէինք եկեղեցի. այս մէկը սովորականութիւն մըն էր. ես 6 տարեկանիս եկեղեցւոյ մէջ շապիկ հագնելով, կիրակի դպրաց դասին մէջ ըլլալով, արդէն յաջորդականութիւն կ'ունենայի:

Ուրիշ մը պատասխանելով մեր հարցումին. «ինչպէ՞ս եղած է որ որոշած էք մտնել եկեղեցւոյ ծառայութեան մէջ, կը յիշէ՝ նախ մեծ մօրս ձեռքը բռնած կիրակնօրեայ դպրոց երթալով» կիրակնօրեայ դպրոց ուր կ'աւանդուին կրօնական գիտելիքներ:

Հայ ընտանիքներու մէջ կարեւոր է եղած աւանդաբար մեծ մայրիկներու դերը փոքրերու մտաւոր եւ հոգեկան զարգացման ի նպաստ:

Դժբախտաբար Ֆրանսայի մէջ, Արեւմուտքի մէջ ընդհանրապէս, չկան, չկան այլեւս այդ մեծ մայրիկները:

Մեծ մայրիկները իրենց տեղն իսկ չունին ընտանիքներու մէջ: Իրենց տե՞ղը, յաճախ հանգստեան տուները, իրենց տարեկիցներուն հետ սպասման սրահ, յաւիտենական հանգիստէն առաջ...

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ՊԷԹՀՈՎԷՆ ՈՋԼՈ՞Տ ԷՐ

Պէթհովէնի մազերէն 528 թելերու խուրձ մը իր վրայ կեդրոնացած կը պահէ ուշադրութիւնը մեծ երգահանին սիրահարներուն ու բոլոր այն հետաքրքրասէրներուն որոնք նոր տուեալներ կ'ուզեն ունենալ անոր կեանքին մանրամասնութիւններուն մասին: 15 սանթիմեթր երկարութեամբ մազի այդ թելերը իրեն հիացողի մը կողմէ կտրուած ու պահուած են երգահանին մահէն ետք:

Անոնց մանրազնին քննութիւնը պէտք է պատասխանէ շատ մը հարցումներու. Պէթհովէն սիֆիլիսէ կը տառապէ՞ր, խլութիւնը կապարէ թունաւորումի՞ հետեւանք էր, փորհարութիւնը դարմանելու դեղեր կ'առնէ՞ր: Պատասխաններու հետանկարը կարելի եղած է շնորհիւ Ամերիկուհիի մը որ մօտ 40 հազար Ֆրանքի գնած է Պէթհովէնի մազերը, 1994-ին, Սոթպիի մէկ աճուրդէն: Ան ու իր բարեկամը ամերիկացի գիտնականներու խումբակ մը կազմած են որ պիտի կատարէ քննութիւնները:

Կարգ մը հարցումներու պատասխանը արդէն գտնուած է. հետազօտողներէն մէկը ուզած է գիտնալ թէ Լուսնի լոյսին սոնաթը օջիներով ծածկուած գլխո՞ւ մը յղացումն էր արդեօք, ինչ որ շատ բնական երեւոյթ էր այդ շրջանին: Մանրադէտով կատարուած քննութիւնը ժխտական պատասխան տուած է հարցումին:

Հետաքրքրութիւնները շարժող ընդհանուր կէտ մը հետեւեալն է. ի՞նչպէս եղած է որ մարմնական այնքան սուր տառապանքներու տէր մէկը կրցած է այդքան հոյակապ գործեր արտադրել: Մասնագէտները կ'ըսեն թէ ան սիրող ունէր, երիկամին մէջ քար ու աղիքներու տեւական խանգարում: Ոմանք հարց կուտան թէ իր ստեղծագործական թափը ցաւը մեղմելու համար առած դեղերէն ազդուած չէ՞: Այսուհանդերձ, քննութիւնները ոչ մէկ հետեւանք յայտնաբերած են մորֆինի որ ժԹ. դարուն սկիզբը ցաւի դէմ գործածուած ամէնէն տարածուն միջոցն էր: Մասնագէտները համաձայն են որ Պէթհովէն միայն ալքոլ կը խմէր, գինիի ոչ արհամարհելի սպառող մը ըլլալով:

Պրպտումներուն յաջորդ փուլը պիտի կեդրոնանայ սնդիկի գործածութեան վրայ: Այդ մետաղը 1820-ական թուականներուն սիֆիլիսի դարմանումին հիմնական միջոցն էր: Երգահանին այդ ախտին տէր ըլլալու վարկածը մեծապէս կը վերցուէ անոր տաղանդին հիացողներու խումբը: Տարաձայնութիւններ կը շրջին հինէն ի վեր թէ զինք խնամող բժիշկներէն մէկը այրած է Պէթհովէնի կիրարկած դարմանումներուն մասին իր նօթագրումները:

Հիւլէական գործիքներով ալ պիտի քննուին մազի թելերը, ստուգելու համար անոնց մէջ կապարի հետքերու ներկայութիւն մը: Հակումը կայ այդ մետաղին վերագրելու Պէթհովէնի խլութիւնը որ սկսած է 30 տարեկանէն քիչ ետքը: Կ'ըսուի թէ այդ թուականներուն Վիէննայի ջուրը կապար կը պարունակէր ու մարդիկ որպէս գաւաթ, այդ նոյն մետաղէն շինուած ըմպանակներ կը գործածէին:

Շնորհիւ գիտութեան զարգացումին, մազերու խուրձէն կ'ակնկալուի այնքան տեղեկութիւն որ կարելի կ'ըլլար ունենալ մանրակրկիտ քննութեան ենթարկելով Պէթհովէնը իր կենդանութեան: Ան մահացած է 1827-ին, 56 տարեկանին:

ՔԱՂՀԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԽԱՉՔԱՐՆԵՐԸ ԿԸ ՎԵՐԱՊՐԻՆ

Կատարուած ուսումնասիրութիւններէն պարզուած է որ Է. դարուն արձանագրըւած հայ քանդակագործութեան զարգացման շրջանէն մինչեւ մեր օրերը ստեղծագործուած են շուրջ 150.000 խաչքարներ, որոնցմէ կէսը միայն պահպանուած է: Ներկայիս, Հայաստանի մէջ խաչքարներու թիւը կը հաշուուի շուրջ 40.000: Ուկրանիոյ մէջ անոնց թիւը կը հասնի 2000-ի, նոյնքան ալ կայ Իրանի մէջ, իսկ Թուրքիա՝ 500 հատ:

***

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ՀՈՒՆՁՔԸ

Այս տարի 935 ուսանողներ աւարտած են Երեւանի Մխիթար Հերացի բժշկական համալսարանը: Մանկաբուժութեան, ատամնաբուժութեան, դեղագործութեան, զինուորական բժշկութեան եւ այլ զանազան մասնագիտութիւններու վկայականներ ստացած այս շրջանաւարտներուն 100-ը արտասահմանէն են (Հնդկաստանէն, Լիբանանէն, Սուրիայէն եւայլն): Սեպտեմբերին կը սկսին համալսարան յաճախել 320 նորեկներ:

Գերմանահայ նամականի

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱԿԱՆ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

(ՅԱՊԱՂԱԾ)

Մայիսի 24 – 27, Գերմանահայոց Կեդրոնական Խորհուրդի Երիտասարդական Յանձնախումբը կազմակերպած էր իր հերթական հաւաքոյթը, Մուխի մէջ: Հաւաքոյթը սկսաւ Ուրբաթ, Մայիս 24-ին՝ խարոյկահանդէսով մը: Եռօրեայ այս հաւաքոյթին ընթացքին տեղի ունեցան դասախօսութիւններ. –

1) – «Ապրիլ 24» նիւթով դասախօսեց Փոխումի հայկական ուսմանց հաստատութենէն Օրիորդ Քրիսթին Փլաթ:

2) – Հայաստանի աշխարհագրութիւնը եւ երկրաբանութիւնը նիւթով դասախօսեց՝ Պր. Միքայէլ Մինասեան:

3) – Հայաստանի ներկայ կացութեան մասին վիճաբանութիւնը վարեց Պէրլինէն Պր. Եդուարդ Ֆիջիջեան:

4) – Տեղի ունեցաւ «ինքնութեան հարցեր» նիւթին շուրջ խմբական քննարկում:

Կիրակի, Մայիսի 26-ին տեղի ունեցաւ մարաթոնի մը, կազմակերպուած «Հայաստան Հիմնադրամի» Լոս - Անճըլըս - Սթեփանակերտ մարաթոնի ծիրէն ներս:

Տեղի ունեցաւ նաեւ հայերէն լեզուի խտացեալ դասընթացք մը, որուն նպատակն էր հայերէն չգիտցող երիտասարդներուն ծանօթացնել մայրենի լեզուն:

Ծրագրի գեղարուեստական մասը ստանձնած էր Քէօլնի հայ երիտասարդ - երիտասարդուհիներէ կազմուած «Նոր-Լոյս» նուագախումբը ստեղծելով խանդավառ մթնոլորտ մը:

Ծրագրի աւարտին գումարուեցաւ գերմանահայ երիտասարդութեան ընդհանուր ժողով մը, ուր տեղի ունեցաւ շատ հետաքրքրական եւ բաց ձեւով մտքերու փոխանակում եւ բաւական բուռն մրցակցութենէ մը ետք ընտրուեցաւ 7 հոգինոց նոր երիտասարդական յանձնախումբ մը:

Այս հաւաքոյթին մասնակցեցան Գերմանիայէն եւ Հոլանտայէն 220 հայ երիտասարդ - երիտասարդուհիներ:

Կը մաղթենք որ նոր երիտասարդական յանձնախումբը նոյն աշխուժութեամբ շարունակէ այս անհրաժեշտ աշխատանքը:

ՐԱՖՖԻ ՊԵՏԻԿԵԱՆ

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

–վիպակ–

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

կանգ ենք առնում: Ո՞ւր են միւսները: Որս կողմ ենք նայում. ոչ ոք չկայ: Կանչում ենք՝ չեն պատասխանում: Ձախ կողմից ուրուագծւում է մի կածան, որ, պէտք է ենթադրել, տանում է կղզու արեւելեան կողմը: Աջ կողմում ամէն ինչ անորոշ է: Ճիշդ է, այստեղ եւս ճամբու նման մի բան է երեւում, բայց երբ քայլում ես վրայից, անմիջապէս կորչում է ժայռերի ժխորում: Լաւագոյնն է նորից վեր բարձրանալ եւ այնտեղից որոշել մեր առնելիք ուղղութիւնը:

Մի քանի քայլ ենք անում թէ չէ, Անգլուհու կօկորդից մի ճիչ է դուրս պրծնում: Կրունկը պատռել է կօշիկից: Կաղում է եւ մեղաւոր աչքերով նայում ինձ: Նստում է կօշիկը հանում, ոտքը երկարում եւ մատները շարժում:

– Ինձ այնպէս է թւում, – ասում է նա՝ մօտս նստելով - որ այլեւս պիտի մնանք այստեղ եւ սպասենք:

– Սպասենք ի՞նչին:

– Այնպէս: Սպասենք մէկին, որ գայ եւ մի էշ բերի:

– Կատա՞կ էք անում:

– Չէ, կատակ չեմ անում: Եթէ էշ չգտնենք, ինչպէ՞ս պիտի կարողանամ քայլել:

Մի քար եմ առնում եւ փորձում կրունկը կպցնել կօշիկին: Գրեթէ յաջողում եմ: Ուրախացած՝ նա կօշիկը նորից հագնում է եւ, թեւիս վրայ ծանրանալով, փորձում է քայլել: Քիչ չանցած, քարից քար ցատքելու ժամանակ, կրունկը նորից վայր է ընկնում: Սարսափով նայում է աչքերիս մէջ եւ նստում:

Սաստիկ տխրում է: Գլուխը դնում է ուսիս վրայ: Շատ չուտ արթննալու պատճառով աչքերը դեռ յոգնած են, դէմքը գունատուած, մազերը անկանոն դուրս ընկած: Այն, որ մազերը անկանոն թափուած են, նրա մէջ ինչ որ փոփոխութիւն է առաջ բերել: Կորել է, չքացել նրա վայելուչ սառնութիւնը, նրա դաստիարակուած պաղութիւնը, ինչ որ ջերմ եւ մտերիմ մի բան է արթնացնել մէջը:

Լաուին միշտ ասում է Միլարէտը Շելլի է հոտում: Իրեն համար, ինչպէս մի շարք ուրիշ այժմէական բանաստեղծների համար, Շելլին բացասական է, հին վերացական ամպերի մէջ կորած: Իսկ ահա նայում եմ, անուժ իր ժպիտով, մեղաւոր իր տխրութիւնով, ինչքա՜ն ջերմութիւն կայ նրա մէջ, անմիջականութիւն, մտերմութիւն:

Ժպտում եմ իրեն: Պատասխանում է՝ խոր իր աչքերը աչքերիս մէջ սուզելով:

– Ահա այդպէս, շուարած այս վիճակում, – ասում եմ՝ նրա ձեռքը շոյելով, - շատ գեղեցիկ էք:

Աչքերը լայնանում են, բոցավառւում:

– Գիտէ՞ք ինչ, – յանկարծ ուրախացած բացագանչում է նա, - պիտի փորձեմ միւս կօշիկս էլ հանել:

Հանում է: Մի քանի քայլ է անում ոտքերի մատերի վրայ եւ դեռ աւելի ուրախանում: Իրեն զգում է թեթեւ, աշխուժ, կաշկանդումից ազատուած:

– Հիմա այլեւս քնիկներին եմ նմանում: Նրանք ձմեռուան ցրտերին իսկ ոտաբոբիկ են քայլում:

– Շատ էլ իրաւացի են:

– Ինչո՞ւ:

– Որովհետեւ կօշիկը մեզ անջատում է հողերի մտերմութիւնից: Վերջիվերջոյ, հողը, գետինը մեր մարմնի շարունակութիւնն է. նրա ներքին ռիթմը կապուած է մեր արեան շրջանութեան, մեր շնչառութեան: Նկատա՞ծ էք, ոտաբոպիկ քայլող մարդկանց դէմքի վրայ տարօրինակ մի հանգստութիւն է սփռուած:

Այդ ասած ժամանակ, նա իր ոտքը խըփում է քարին եւ ճիչը խեղդելով պպզում:

Նստում ենք:

– Դէ, դէ, տեսնեմ՝ ո՞ւր ցաւեցրիք:

– Ահա այստեղ, այս ոտքիս մեծ մատը:

Ոտքը դնում է ձեռքիս մէջ: Կամաց շոյում եմ ցաւած տեղը:

– Չէ, այնտեղ չէ...

Թաւշէ ձայնը խորանում է: Սրունքի վրայից թեթեւ սարսուռ է անցնում: Գլուխը դնում է կրծքիս վրայ:

Առաւօտը արագ քայլերով անցնում է մեր մօտից: Նա չի տեսնում մեզ, եւ մենք չենք տեսնում նրան:

– Փորձենք նորից քայլել:

Մագլցում ենք վեր: Ահաւասիկ ծովը, կղզիները, հորիզոնը: Նստում ենք: Ոչ ոք չի երեւում: Ո՞ւր են գնացել մեր ընկերները: Բարձրանում եմ մօտակայ բըլրակի վրայ եւ ամբողջ ուժով կանչում: Ոչ մի պատասխան:

Այդպէս ճանապարհը շարունակել անկարելի է: Ճպուռները ահագին աղմուկով ողջունում են կէսօրը, թեթեւ, հազիւ նշմարելի մի քամի իր զով մատները ման է ածում Միլարէտի մազերի մէջ: Մեր ձախ կողմից երկարող կղզին ընկել է արեւի անմիջական ճառագայթների տակ եւ այրւում է ճերմակ բոցերով: Աւելի հեռւում, խումբ կազմած փոքրիկ կղզիները մութ կապոյտ գոյն են առել եւ տարրալուծւում են սահող մեծ մի ամպի մէջ:

– Ինչքան տարբեր են այդ կղզիները:

– Աշխարհիս բոլոր վայրերը իրենց ներքին բնոյթն ունեն եւ իրենց կենսագրութիւնը:

– Ի՞նչպէս...

– Ես քեզ պատմեմ գեղեցիկ Ճուլիայի պատմութիւնը: Դու անշուշտ ճանաչում ես Իսկիա կղզին, որ գտնւում է հռչակաւոր Քափրիի դիմացը:

– Այո՛, մենք նրան այցելեցինք հօրս հետ տարիներ առաջ:

– Իսկիան, որի անունը Հռոմէացիների ժամանակ Փիթեկուզա էր, Օկտաւիոս կայսրը ստացել էր իբր անհատական նուէր: Ինքն էլ, հաճոյք պատճառելու համար իր ամենասիրած աղջկան, Ճուլիային, տուել էր նրան: Ճուլիան, բարձրահասակ, սեւ մեծ աչքերով, ներդաշնակ դիմագծերով, թրթռուն զգայնութիւնով օժտուած, վայելուչ եւ պարզ մի աղջիկ էր: Առաջինի: Նա տեղաւորուել էր կղզում մի խումբ ընկերուհիների հետ եւ վայելում էր նրա պարզութիւնն ու անխարդախ գեղեցկութիւնը:

(Շար. 27)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ. _ Ժ. Թորոսեան 200 Ֆր. :

ECOLE
FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3EME INCLUSE

- Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
- Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
- Théâtre, informatique;
- Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
- Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Colonie de Bellefontaine

Le Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France informe qu'il reste des places disponibles à sa Colonie de Bellefontaine (Jura) pour le mois d'Août 1996.

Inscrivez vos enfants auprès de la section la plus proche de votre domicile ou auprès du Conseil d'Administration : Tél. : 48. 24. 46. 57.

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

A l'occasion de la réalisation de l'Exposition

ARMENIE - Des origines au IVe siècle

La M.C.A. d'Alfortville organise

Un Voyage à NANTES

les Samedi 20 et Dimanche 21 Juillet

- *Transport par autocar*
- *Pension complète en Hôtel (samedi)*
- *Visite guidée de l'Exposition*
- *Dimanche au bord de l'Océan*
- *Participation aux frais : 500 F.*

Renseignements et inscriptions auprès de la Direction de la M.C.A.

*
**

1976-1996
M.C.A. 20ème

En Octobre prochain, la M.C.A. d'Alfortville fêtera le 20ème anniversaire de l'INAUGURATION DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

DATE A RETENIR

NAVASART à Marseille

Les 4 Sections de la Croix Bleue des Arméniens de France - région Marseille, demandent à toutes les associations de prendre en considération la date du SAMEDI 19 OCTOBRE en soirée.

Plus amples renseignements ultérieurement.

«ՅԱՌԱՋ»ի քնթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք--Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը) :

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12--13 տող) մնացեալին :

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան :

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

«UGAB - 90»

A l'occasion de la célébration de son 90ème anniversaire, l'UGAB organise un grand

Gala de Bienfaisance

au profit des *TABLES DE L'UGAB*, en Arménie

le Vendredi 18 Octobre à 20 heures

au Pavillon Dauphine _ 75016 Paris

P.A.F. : 750 Frs

Rens. : 45 20 03 18 / 42 27 12 26.

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R.C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 14, տօն է Պայծառակերպութեան Քրիստոսի Աստուծոյ Մերոյ ի թափոր լերինն :

Այսօր Ֆրանսայի Ազգային տօնն է:

Նկատելով որ այս առթիւ Շան զ'էլիզէի պողոտային վրայ ժամը 10-էն զինուորական տողանցք պիտի ըլլայ, բացառաբար, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ առաւօտեան ժամերգութիւններ տեղի պիտի չունենան:

Կը կատարուի միայն պատարագ, որ կը սկսի ժամը 8-ին եւ աւարտի ժամը 9.30-ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յուլիս 15, Բ. օր Վարդավառի, Յիշատակ Մեռելոց:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-էն, պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»:

ՎԱԼԱՆՍ - Ս. ՍԱՀԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 14, ժամը 10-ին
Ս. Սահակ Եկեղեցւոյ մէջ

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Քրիստոսի Պայծառակերպութեան Տօնին առթիւ -- վարդավառ --

Այդ օրը հոգեհանգստեան պաշտօն ալ կատարուիր:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 14

Առաւօտեան ժամը 10-ին Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՅԱԿՈԲ ԱՐՔ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

N'oubliez pas votre 15 AOUT
à Saint - Raphaël
au HOME ARMENIEN
avec
Marten YORGANTZ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ

-- *ԳՐԱԿԱՆ ԷՋԵՐ, ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ, ՆԿԱՐՆԵՐ* --

Ներածական՝ Գր. ՊԸԼՏԵԱՆ

290 էջ, Մատենաշար « Յ Ա Ռ Ա Ջ »

Գին՝ 150 *Ֆր.*, *Թղթատարի ծախքով՝* 175 *Ֆր.*

Դիմել՝ «Յառաջ» *կամ* Հրանտ-Սամուէլ Գրատուն
(51, rue Monsieur-Le-Prince, 75006 Paris)

8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1996

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յայտնի է մեր ժողովուրդին, թէ յառաջիկայ 8 Սեպտեմբերին (1996) *Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ՝ Նորին Սուրբ Օծութիւն ՏԷՐ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարք -- Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց իր անդրանիկ Միւռոնօրհնութիւնը պիտի կատարէ:*

«Միւռոնի Օրհնութիւնը ողջ Հայ Ժողովուրդին համար հոգեկից առիթ է եւ միջոց, մեր ժողովուրդի Քրիստոնէական և Ազգային կեանքի վերանորոգութեան եւ զարգացման համար»:

Առ այդ, սրտագին կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր մեր զաւակներուն, խուռներամ բազմութեամբ Ուխտի երթալ Սուրբ Էջմիածին ու Շնորհօք վերազարդարուիլ՝ Սուրբ Միւռոնի բացառիկ այս Օրհնութեան ներկայ գտնուելով:

Այս նպատակաւ, Սեպտեմբեր 5-էն 12-ին՝ մէկ շաբաթուան՝ դէպի Հայաստան Ուխտագնացութիւն կազմակերպուած է:

SABERATOURS-*ը մեր կողմէ լիազօրուած է ապահովել ճամբորդական բոլոր գործառնութիւններն -- վիզա, օդանաւ, պանդոկ, պտոյտներ, ապահովագրութիւն եւ սնունդ:*

Անհրաժեշտ է անյապաղ փութով, մինչեւ 31 *Յուլիս ներառեալ, արձանագրուիլ յիշեալ Ուխտագնացութեան, կանխելու համար տեղ ապահովելու յետագայի խճողումը:*

ԴԻՒԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Արձանագրուելու համար դիմել. --
SABERATOURS
19, rue St-Roch, 75001 PARIS
Tél. : 42. 96. 10. 10 — Fax : 42. 96. 18. 77.

Fête Champêtre à Bellefontaine

La Croix Bleue des Arméniens de France vous invite à sa grande fête champêtre à la Colonie de Bellefontaine (Jura)

le Dimanche 14 Juillet

Buffet — Bar — Animation par les colons — Ambiance arménienne — Surprises

Venez très nombreux à ce rendez-vous de la communauté arménienne de France et d'ailleurs.

Pour tous renseignements, veuillez contacter la C.B.A.F.: 48 24 46 57.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 11
JEUDI
11 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ
ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH
LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN
83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

71ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 18.894 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 71e ANNEE — N° 18.894

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԷՆ ԿԱՐԻՆԵՌ, Կրընոպլի նախկին քաղաքապետ, բայց միշտ նախագահ Իզէր նահանգի Շրջանային Խորհուրդին, հինգ տարի բանտարկութեան (միայն մէկը՝ յետաձգելի) դատապարտուեցաւ Յուլիս 9-ին Լիոնի Վերաքննիչ Ատեանին կողմէ, որու դիմած էր առաջին —աւելի թեթեւ— դատապարտումէ մը ետք: Նոյն երեկոյեան, Հաղորդակցութեան նախկին նախարար՝ Ալէն Կարինեոն բանտ առաջնորդուեցաւ: Այս անգամ ալ Բեկանիչ ատեանին դիմեց եւ յայտարարեց որ մինչ ատենը վճիռը չի հրաժարիր Իզէրի Շրջ. Խորհուրդի նախագահի իր պաշտօնէն, հակառակ իր կուսակիցներուն (Ռփ-Փի-Էռ) դիմումին: Ալէն Կարինեոն 47 տարեկան, փայլուն դէմքերէն էր Շիրաքի կուսակցութեան եւ այսօր անոր պատիժ կ'ենթարկուի: Վճիռը կ'ըսէ.– «Զիջարնեցաւ դաւաճանելու զինք ընտրողներու վստահութեան, քաղաքապետի իր իշխանութիւնը չարաշահելով նիւթական անձնական շահեր ապահովելու համար, որոնք կը հասնին 19 միլիոն 073.150 Ֆրանքի»: Ա. Կարինեոնը գլխաւոր ամբաստանողն էր Մ. Մ. Մերլէն որ երկար բացատրած է թէ ինչպէս Լիոնէզ տէ զ'Օ-ի շուկան ձեռք ձգելու համար յարկաբաժին մը նուիրած է Փարիզ, քաղաքապետին, բազմաթիւ ճամբորդութիւններ եւ անուղղակի վարձատրութիւններ տուած է: Նախկին նախարարին ամբաստանութիւններուն մաս կը կազմէր նաեւ Սոֆինէ Նիուզի հարցը, մամուլի կարճատեւ ատեանի մը որ գլխաւոր բաժներն էր Կարինեոնի ընտրապայքարին եւ որու դրամատուն էր Լիոնէզ տէ զ'Օ-ն...:

ՉԵՉԵՆԻՈՅ մէջ բուռն կռիւները վերսկսած են: Կեխի գիւղին մէջ, մանաւանդ, շուրջ 20 հոգի մեռած է ռուսական ռմբակոծութիւններու հետեւանքով: Անջատապաշտ նոր պարագլուխը՝ Եանդարպիեւ բացատրութիւններ պահանջեց Մոսկուայէն:

Թ. ՉԻԼԼԷՐ կը ջանայ ապահովութիւն տալ Արեւմուտքի որ Թուրքիա պիտի շարունակէ մերձեցման իր քաղաքականութիւնը Արեւմուտքի հետ եւ յարգէ միջազգային իր դաշնագրերը: Քոհլ յայտարարած է որ համոզուած է թէ Թուրքիա վստահելի ընկերակից մը պիտի մնայ Եւրոպական Միութեան եւ Ատլանտեան Դաշինքին:

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ Պաշտպանութեան նախարարը Թուրքիան ամբաստանած է բազմաթիւ անգամներ իր օդային տարածքը խախտելու յանցանքով: Ըսուած է թէ թրքական հալածիչ օդանաւեր բազմաթիւ թռիչքներ կատարած են Եգէականի յունական կղզիներուն վերեւ: Յոյն նախարարը ըսած է թէ այս պարագան կը ծնցէ այդ շրջանին մէջ զինուորական թռիչքները արգիլելու երկկողմանի որոշումը:

ԻՐԱՆԻ մէջ, պատժական նոր օրէնք մը հաստատուեցաւ ամբողջովին հիմնուած Շարիայի վրայ: Մահապատիժ նախատեսուած է զանազան պարագաներու համար.– Պետութեան ապահովութեան վնասել, ոճրագործներ պարսիկ ղեկավարներու դէմ, նախատինք Իմամ Խոմէյնիին եւ անոր յաջորդին, լրտեսական գործունէութիւն: Առանց լաչակի կիներուն 10 օրէն 2 ամիս բանտարկութիւն կամ մտրակի 74 հարուած, ոեւէ ամուսին որ իր կինը ուրիշի մը հետ գտնէ, պարտի ինք անձամբ պատժել զոյգը զայն սպաննելով:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀՌԱԿ-Ի ՆՈՐ ՆԱԽԱԳԱՀԸ՝ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ

Յուլիս 9-ին տեղի ունեցած է ՀՌԱԿ-ի (Հայաստանի Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւն) Հանրապետական Վարչութեան նիստը, որու ընթացքին, իր դիմումին վրայ, Ռուբէն Միրզախանեան «ազատած է» նախագահի իր պաշտօնէն: Նախագահ ընտրուած է վարչութեան անդամ եւ «Պայքար» պարբերականի խմբագիր՝ Յարութիւն Կարապետեան: Բնիկ Ախալքալաքցի, Յ. Կարապետեան խորհրդային շրջանին եղած է Կեդր. Կոմիտէի Հրահանգիչ՝ արուեստի եւ գրականութեան մարզին մէջ:

***

ԵՐԵՒԱՆԸ ԲԱԺՆՈՒԱԾ 12 ՇՐՋԱՆԻ

Ազգ. Ժողովի Յունիս 30-ի արտահերթ նիստին օրակարգի նիւթ եղած է Երեւանի շրջաններու բաժանումը: Քաղաքը բաժնուած է 12 թաղային համայնքներու. Աջափնեակ, Աւան, Արաբկիր, Էրեբունի, Կեդրոն, Մալաթիա-Սեբաստիա, Նոր Նորք, Նորք-Մարաշ, Նուպարաշէն, Շէնգաւիթ, Քանաքեռ-Զէյթուն, Դաւթաշէն:

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 9 / 10)

ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆ ԱԼ ԱՊԱՐԴԻՒՆ

Ղարաբաղեան հակամարտութեան խաղաղ միջոցներով կարգաւորութեան ուղղուած Օ - ԷՍ - ՍԷ - Ը-ի Մինսկի խումբի շրջանակներուն մէջ տարուող բանակցութիւններու հերթական փուլը որ տեղի կ'ունենար Յուլիս 1-էն 5 Սթոքհոլմ, վերջ գտած է առանց արձանագրելու որեւէ յառաջընթաց: Քննարկուած են ռազմաթեքնիքական, ապահովութեան եւ գրաւեալ հողերը պարպելու հարցեր: Ազրպէյջանական եւ հայկական կողմերուն միջեւ գլխաւոր տարակարծութիւնները ծագած են ապահովութեան եզրի ըմբռնումին եւ գրաւեալ հողերուն շուրջ: Արդարեւ մինչ ազրպէյջանական կողմը ծանրացած է ապաքինման գործընթացի մը ձեւերուն եւ սկզբունքներուն վրայ, Հայաստանի եւ ԼՂՀ-ի ներկայացուցիչները անգամ մը եւս շեշտած են Արցախի բնակչութեան ապահովութեան երաշխիքի նախապայմանը: Իսկ ինչ կը վերաբերէր գրաւեալ տարածքները պարպելու առընչուող բանակցութիւններուն, խոր տարակարծութիւններ յայտնուած են Լաչինի եւ Շահումեանի յիշեալ տարածքներու մէջ ընդգրկման հարցին շուրջ:

***

ՌԱ(Լ-Դ)Կ-Ի ԹԵԿՆԱԾՈՒՆ ԱԼ՝ Լ. ՏԷՐ - ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ

Ռամկավար Ազատական (Լիբերալ - Դեմոկրատական) Կուսակցութեան Յուլիս 6-ին Երեւան գումարուած առաջին համագումարին քաղաքական Խորհուրդի նախագահ Վիգէն Խաչատրեան յայտնած է թէ ՌԱ(Լ-Դ)Կ-ը կը զօրակցի Լ. Տէր - Պետրոսեանի թեկնածութեան եւ բացատրած այս որոշումին պատճառները:

***

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.Ի ՇՆՈՐՀԱՒՈՐԱԿԱՆ ՆԱՄԱԿԸ Բ. ԵԼՑԻՆԻՆ

Բ. Ելցինի Ռուսաստանի նախագահ ընտրութեան առթիւ շնորհաւորական նամակ մըն ալ ղրկած է Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Ան կ'ըսէ. – «Ձերդ գերազանցութիւն: Մենք ուրախութեամբ տեղեկացանք Ձեր վերընտրութեան մասին եւ յանուն Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի եւ հայ ժողովրդի շնորհաւորում ենք Ձերդ գերազանցութիւնը եւ համայն իմաստուն ռուս ժողովուրդը, որ ընտրեց բարձունքների ճանապարհը:

Ցանկանում ենք առողջութիւն եւ ուժ Ձեր դժուարին ծառայութեան մէջ, Ձեր ժողովրդին որ ընտրեց Ձեզ որպէս փորձառու մարդ՝ ընթացող ժողովրդավարական ճանապարհով:

Հայ Առաքելական Ս. Եկեղեցին ինչպէս եւ Ռուս Օրթոտոքս Եկեղեցին աղօթում է առ Աստուած, որ կապը ռուս եւ հայ ժողովրդների միջեւ ամրանայ առաւել, հայրենիքի ծառայութեան մէջ Ձեր իմաստութեան շնորհիւ»:

***

ԱՐԴԻՒՆԱԲԵՐՈՂՆԵՐՈՒ ԵՒ ԳՈՐԾԱՐԱՐՆԵՐՈՒ ԲԱՐԵՍԻՐԱԿԱՆ ՔԱՅԼԸ

Յուլիս 6-ին Երեւանի մէջ գումարուած Հայաստանի Արդիւնաբերողներու եւ Գործարարներու Միութեան Խորհուրդի նիստին մասնակից անդամները բարեսիրական նպատակներու տրամադրելի 30 միլիոն Դրամ հանգանակած են:

***

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԵՐՈՒ ԵՒ ԿԱՐՄԻՐ ՄԱՀԻԿԻ ՄԻԱՑԵԱԼ ՍԵՄԻՆԱՐ

Աճառիոյ մայրաքաղաք Բաթումի մէջ տեղի ունեցած է Հայաստանի ու Վրաստանի Կարմիր Խաչերու եւ Ազրպէյջանի Կարմիր Մահիկի լրատուական սպասարկութեանց պաշտօնատարներու սեմինարը: Ան երրորդն է իր տեսակին մէջ: Այս հանդիպումին, համանման երեք կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները որոշած են լոյս ընծայել ամսական տեղեկագիր մը, ինչպէս նաեւ ընդլայնել իրենց հանդիպումները ՀԱՊ-ի այլ երկիրներու պաշտօնակիցներուն հետ:

***

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ 150-ԱՄԵԱԿԻ ՆՇՈՒՄԸ

Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ հիմնադրութեան 150-ամեակը նշուած է նաեւ Երեւանի մէջ: Այս առթիւ, Յուլիս 7-ին, «Արամ Խաչատրեան» սրահին մէջ տեղի ունեցած է հանդիսաւոր նիստ մը, որու մասնակցած են Հանրապետութեան Նախագահի աշխատակազմէն, Ազգ. Ժողովէն, ինչպէս նաեւ ԼՂՀ-էն ներկայացուցիչներ եւ հիւրեր:

***

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Վեհարանի հանդիսութիւններու սրահին մէջ կիրակի, Յուլիս 7-ին ընդունած է Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ հիմնադրութեան 150-ամեակին առթիւ Հայաստան գտնուող պատուիրակութեան անդամները, Հայ Աւետարանական Եկեղեցւոյ ընդհանուր նախագահ պատուելի Մովսէս Ճամպազեանի գլխաւորութեամբ:

ՄԱՄՈՒԼ

«LA CROIX» (7-8 Juillet)

L'histoire de l'Arménie est une «leçon de résurrection»

Նոէլ Գոփէն առաջին յօդուած մը ստորագրած էր «Լա Գրուա»ի Յունիս 12-ի («Յառաջ», Յունիս 13) թիւին մէջ L'Arménie panse lentement ses plaies խորագրուած ուր կը պատմէր իր վերջին տպաւորութիւնները Հայաստանէն եւ Արցախէն (մաս կազմած էր լրագրողներու այն խումբին որ շնորհիւ պատուելի Սահակեանի Ֆրանս – Արմէնի բողոքական կազմակերպութեան շարթուան մը շրջապտոյտ կատարած էր Հայաստան եւ Արցախ Ապրիլի վերջ): Այս անգամ կը ծանրանայ գլխաւորաբար այն այցելութեան վրայ զոր կատարած է Էջմիածին եւ Գարեգին Կաթողիկոսին հետ ունեցած տեսակցութեան:

Ն. Գոփէն Էջմիածինի շրջապատը կը գտնէ հանդիսաւոր, բայց ընդունելութիւնը՝ ջերմ: Կաթողիկոսը կ'ընդունի զինք ըսելով՝ «Հո՛ս, ձեր տունն էք, ուրիշ եկեղեցի մը չէ, Քրիստոսի նոյն եկեղեցին է: Հաղորդութեան այս ոգին սիրտն է մեր քրիստոնէութեան, ինչ որ ալ ըլլան անունները զորս մե՛նք, մարդիկս տուած ենք այդ քրիստոնեայ հաւատքին արտայայտութեան»:

Լրագրողը կ'ըսէ թէ Կաթողիկոսը, եթէ նոյնիսկ Հայաստանի պատմութիւնը կ'ողեկոչէ, ներկայի եւ ապագայի ալ մարդ է ու կը խուսափի թակարդ հարցումէ մը Ղարաբաղի կնճիռին եւ անոր կրօնական տարողութեան մասին, յիշելով թէ ընտրութենէն անմիջապէս ետք գացած է այդ շրջանը եւ այցելած ամէն մէկ գիւղ: Ն. Գոփէն կը յիշէ որ Կաթողիկոսին հիմնական խօսքն է՝ յոյս եւ այդ առընչութեամբ կը պատմէ Պարսից արքային եւ հայ ղեկավարներու խօսակցութիւնը 451-ին, Աւարայրի պատերազմին. – «Ձեմ հասկնար ձեզ, կ'ըսէ թագաւորը, քաջ մարդիկ էք, տեսայ ձեր մարտունակութիւնը կռուի ժամանակ, ի՞նչպէս կրնաք հետեւիլ մարդու մը որ իր իսկ կեանքը չկրցաւ փրկել»: Երիտասարդ զօրավար Վարդան կը պատասխանէ. – «Ինչո՞ւ չչարունակեցիք Աւետարանին ընթերցումը եւ կանգ առիք խաչին: Անկէ ետք՝ յարութիւնը կայ»:

ՏԵՐՈՒՆԻ

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

Ցաւով իմացանք որ Ուրբաթ օր, Յուլիս 5-ին, Լաս Վեկաս (Գալիֆորնիա) ուր կ'ապրէր վերջին տարիները, իր մահկանացուն կնքած է Ռամկավար Ազատական Կուսակցութեան երբեմնի ղեկավար դէմքերէն, գրող, հրապարակագիր, խմբագիր՝ Անդրանիկ Անդրէասեան:

Ողբացեալը ծնած էր 1909-ին, Չմշկածագ (Խարբերդ) Հազարի գիւղը: Աքսորական կեանքէ մը ետք, քանի մը ալ մաս կը կազմէր Ապրիլեան սերունդին, 1928-ին կը հաստատուէր Միացեալ - Նահանգներ եւ 1937-էն 1957 խմբագրած է եռօրեայ «Նոր Օր»ը, «Պայքար» օրաթերթը, «Պայքար» հանդէսը, եւ 1970-էն կրկին՝ «Նոր Օր»ը:

Իր առաջին պատմուածքները լոյս տեսած են 1932-ին: Այդ թուականէն ետք յաջորդաբար լոյս տեսած են պատմուածքներու, յուշերու բազմաթիւ հատորներ մինչեւ անցեալ տարի որոնց կարգին կարեւոր հրատարակութիւն մը, նուիրուած՝ Եղեռնին:

Իր կենսագրական գիծերուն եւ գործերուն կ'անդրադառնանք յետագային:

Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Շաբաթ, Յուլիս 6-ին, տեղւոյն Յունաց Եկեղեցիին մէջ: Արարողութեան նախագահած է Արեւմտեան Թեմի Առաջնորդ՝ Վաչէ Արք. Յովսէփեան: Դամբանականներ խօսած են Օշին Քէշիշեան, Գէորգ Մանտոսեան, Անդրանիկ Զարճեան եւ «Նոր Օր»ի խմբագիր Յակոբ Պօղոսեան:

Բոլորն ալ վեր առած են վաստակաւոր հրապարակագրին, գրողին եւ հանրային գործիչին բեղուն գործունէութիւնը տասնամեակներու երկայնքին:

Ըստ իր փափաքին, աճիւնը պիտի փոխադրուի Հայաստան:

Մեր ցաւակցութիւնները Տիկին Անդրէասեանի, ինչպէս նաեւ ողբացեալին դուստրին՝ Տիկին Աստղիկ Տէտէեանի եւ Անդրէասեան ընտանիքին (Փարիզ):

Վ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՈՐՊԷՍ ՆԱԽԱԳԱՀՈՒԹԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒ

Նախագահական ընտրութեան մօտալուտ թուականը աշխոյժ գործունէութեան մղած է Հայաստանի քաղաքական կազմակերպութիւնները. կուսակցութիւններու համագումարները այդ գործունէութեան գլխաւոր մասը կը կազմեն: Այդ համագումարներուն ընթացքին կ'որոշուին նաեւ նախագահական ընտրութեան թեկնածուները, կամ տուեալ կազմակերպութեան զօրակցութիւնը՝ յայտարարուած թեկնածուներէ մէկուն կամ միւսին: Համագումարները առիթ կ'ըլլան տակաւին նախագահութեան առաջին հնգամեակին արժեւորումին ու նոր առաջարկուած թեկնածուներու քաղաքական գիծին կամ ծրագրին ներկայացումին:

Այսպէս եղաւ ԱԺՄ-ի (Ազգային Ժողովրդավարական Միութիւն) համար ալ: Յունիս 12-ին տեղի ունեցած համագումարը, ինչպէս արդէն լուրեցանք, նախագահական ընտրութեան թեկնածու առաջադրեց Վազգէն Մանուկեանը: Որոշումը լոյս տեսած է կուսակցութեան պաշտօնաթերթ «Այժմ»ի Յունիս 19 - 25-ի թիւին մէջ ուր կայ նաեւ Վ. Մանուկեանի ծաւալուն ելոյթը «Երբ մե՛նք օգնութեան ձեռք կը մեկնենք» խորագրով:

Ղարաբաղ Կոմիտէի անդամ, բայց անկէ բաւական ժամանակ առաջ Հայաստանի ու հայ ժողովուրդին ազատագրումին նուիրուած, անկախութեան առաջին շրջանին կարեւոր պաշտօններու - վարչապետ, Պաշտպանութեան Նախարար, Պետական Նախարար - վրայ գտնուած անձնաւորութիւն է Վ. Մանուկեանը. այսօր, նախագահական ընտրութեան նախօրեակին կը հանդիսանայ ընդդիմութեան ճակատին ամէնէն լուրջ թեկնածուն. մէկը որուն յենասիւները ոչ անցեալի կարօտին մէջ խարսխած են, ոչ ալ այլախոհի քիչ մը չատ աղմկոտ համբաւին: 1990-ին լոյս տեսած «Գնացքից թըռչելու ժամանակը» գրութիւնը քաղաքական դատումներու, վերլուծումներու եւ հեռանկարներու լուրջ ներկայացումով գլխաւոր ազդակներէն է զինք այլ թեկնածուներէ զանազանող:

Վ. Մանուկեանի ծաւալուն ելոյթը բակիրի մասով կը կեդրոնանայ «Ներկայի կարեւորագոյն հարց» նկատուած Ղարաբաղի խնդրին ու բանակին վրայ: Դրական կը նկատէ երեւոյթը որ առաջինը մտած է քաղաքական բանակցութիւններու ոլորտը եւ յոյս կը յայտնէ որ կամաց - կամաց կը լուծուի քաղաքական միջոցներով. Զի կարծեր որ հարցը ընտրութեան ընթացքին չահարկումի նիւթ ըլլայ: Այսուհանդերձ, բոլորովին բացառելի ալ չէ պատերազմին հրահրումը, ինչ որ խօսքը կ'առնչէ բանակին: Ցայտնապէս, ան բնաւ գոհ չէ անոր վիճակէն: Զայն կը նկատէ մասնիկը հասարակայնութեան մը ուր կ'իշխէ «լկտիութիւն, զօրքայութիւն, կաշառակերութիւն»: Կ'աւելցնէ թէ իրենք սկսած են լուրջ աշխատանք կատարել ժամանակի ընթացքին աւելի փոքր, բայց աւելի մարտունակ արհեստավարժ բանակ ունենալու համար:

Երկրորդ կէտով կը խօսի ժողովուրդին վիճակին մասին: Կ'ըսէ թէ բազմութիւններ վաղուան մտահոգութիւններ, անվըստահութիւններ ունին: Բազմաթիւ ընկերային ծրագրեր անհրաժեշտ են զանոնք անհետացնելու համար:

Տնտեսական - ֆինանսական մարզը ամէնէն լայն տեղը կը գրաւէ ելոյթին մէջ: Հոս ամփոփուած են նաեւ իշխանութիւններու ուղղուած ամէնէն խիստ քննադատութիւնները: Հայաստանեան բառապաշարով «ստուերային տնտեսութիւն» կը կոչուի օրինաւորին զուգահեռ զարգացող անտեսութիւնը: Այդ մարզին գործունէութիւնը կը շրջանցէ պետական պիւտճէները. գործառնութիւններէ գանձուածը, չահը կը մտնեն պաշտօնատարներու գրպանները: Վ. Մանուկեան կ'ըսէ թէ պետական գանձէն խուսափած այդ գումարներով կարելի էր երկու - երեք անգամ աւելցնել երկրին պիւտճէն:

Այս գլխուն մէջ տեղ գտած է սեփականաշնորհումի նիւթն ալ: Ինչ որ կը կատարուի այդ ընագաւառին մէջ, «խայտառակութիւն» է: Հոս եւս կատարուածը ճիշդ նպատակին չէ ծառայած. Վ. Մանուկեան կը գտնէ որ արդիւնաբերութիւնը, տնտեսութիւնը բանեցնելու, աշխատատեղեր ստեղծելու գործը չէ եղած: Եղածը «լրիւ բարոյալքում է, կաշառակերութիւն, թալան»: Ծանր է ամբաստանութիւնը որ այս նիւթին առնչութեամբ կ'ուղղուի Ներքին նախարարութեան: Հայաստանի նման փոքր երկրի մը համար ամէնէն վտանգաւորը նկատելով մաֆիոզ խմբաւորումները, Վ. Մանուկեան կ'ըսէ թէ Ներքին նախարարութիւնը «շատ անգամ օրէնքներ խախտելով, կրակելով, ճանդեց յանցագործ խմբաւորումները, բայց ինքը դարձաւ այդպիսի կառոյց»: Աւելի ալ կ'եզրակացնէ թէ «երբ մաֆիոզ կառոյցները պետական հովանու տակ են, այդպիսի երկիրը դատապարտուած է կայուն ճահիճ դառնալու»:

Շուկայի կացութեան ուղղուած քննադատութիւնը այն է որ Հայաստանի օրէնքները ստեղծած են վիճակ մը ուր որեւէ բան արտադրելը աւելի սուղ կ'արժէ, քան՝ ներածելը: Երկրին մէջ որոշուած չէ թէ արդիւնաբերութեան ո՛ր ճիւղը պէտք է զարգանայ. չկան նաեւ այդ ճիւղը խըրախուսելու արտօնեալ պայմաններ, ներդրումներ, հարկային ու վարկային համապատասխան քաղաքականութիւն:

Շուկային առողջութեան համար Վ. Մանուկեան հարկաւոր կը նկատէ նաեւ տնտեսական գործակցութիւնը այլ երկիրներու հետ, այդ շարքին մէջ նախապատուութիւնը տալով Ռուսաստանի եւ նախկին խորհրդային հանրապետութիւններուն. Ան Հայաստանի ապագան կը տեսնէ արդիւնաբերող երկիր ըլլալու այլընտրանքին մէջ: Եթէ տարկա չյաջողի, «դատապարտուած ենք խղճուկ գոյատեւման»:

Քննադատութիւններու յաջորդ գլուխը կը վերաբերի կրթական մարզին: Իշխանութիւն - Ա. Բլէեան զոյգին կը վերագրուի այդ համակարգին փլուզումին մեղքը. «ամէն գնով իշխանութիւնը պահել»ու նպատակ հետապնդող իշխանութիւններու համար կարեւոր են ոստիկանութիւնը, բանակը: «Կրթականը այնքան էլ կարեւոր չէ, նոյնիսկ եթէ ճանդուի, աւելի լաւ, անգրագէտ մարդկանց վրայ իշխելը աւելի հեշտ է»:

Վերջին սլաք մըն ալ տիրող համակարգին ուղղելով եւ զայն «թագաւորական» որակելով, Վ. Մանուկեան առոր կը հակադրէ ազատութիւնը: Ազատ պայմաններու մէջ ժողովուրդը պէտք ոչ միայն կարենայ ընտրել «խելացի, գրագէտ, ժողովուրդին ներկայով ապրող մէկը որ գծագրի մեր պետութեան ապագան եւ հասկանայ որ գնում ենք պետական համակարգի աստիճանական փոփոխութեան, դարձնելով այն իսկապէս ժողովրդավարական»:

Ազատութիւնը թեկնածու Վ. Մանուկեանի համար համարժէքն է Վրաստանի ծովուն, Ազրբէջանի նաւթին: Այդ ազատութեան մէջ կը տեսնէ մեր ամբողջ ժողովուրդը համախմբող երազին իրականացումը. Պէտք է ըսել որ յատկապէս տնտեսական, շուկայի մարզին վերաբերող իրատես մօտեցումէն ետք, ելոյթին վերջին, ազգային չեշտով հնչող պարբերութիւնը քիչ մը ամբոխավար ճառի տպաւորութիւն կը գործէ. Հոս չէ մոռցուած Սփիւռքն ալ որ կ'արժանանայ մէկ - երկու նախադասութեան (ելոյթը տպագրուած է կրճատումներով), որպէս տարբեր երկիրներու մէջ հզօր դիրքերու տէր որ Հայաստանին լրացուցիչ առիթներ կ'ընծայէ աշխարհի մէջ առաջաւոր դիրքերու հասնելու: Ելոյթը կ'աւարտի այն համոզումով որ Սփիւռքին հետ միասնական կառոյցներով Հայաստան կը յաջողի յառաջդիմել եւ օր մը հզօր պետութիւն ըլլալու չափանիշը կը նուաճէ երբ կը յայտարարուի որ «աշխարհում մի ժողովուրդ սոված էր, մենք իրենց հաց ուղարկեցինք»:

Վ. Մանուկեանի ելոյթը նախագահական ծրագրի մը ներկայացումը չէ, հակառակ անոր որ իբրեւ այդ գործածելի տարրեր կը պարունակէ: Յառաջիկային երբ բացուի նախընտրական շրջանը, հոս չօշափուած կէտերը հաւանօրէն աւելի համապարփակ ձեւով պիտի ներկայացուին որպէս նախագահ Վ. Մանուկեանի հետեւելիք քաղաքականութեան հիմնական գրոյթները:

Ինչ կը վերաբերի յաջողութեան հաւանականութեան, ան կապուած է ծանօթ ազդակներու. ԱԺՄ-ի պատասխանատուներուն կողմէ պատրաստուելիք ծրագիրը ներկայի դժգոհութիւններուն դէմ համոզիչ դարմանի հանգամանք պիտի ունենա՞յ: Վ. Մանուկեան պիտի կրնա՞յ գործակիցներու ընդունելի եւ նախընտրելի համախմբումով մը ներկայանալ ընտրողներու: Այս երկու հարցականներուն դրական պատասխանի պարագային, ներկայացուած հեռանկարը աւելի դերակշիռ պիտի նկատուի՞, քան Լեւոն Տէր - Պետրոսեանի հնգամեայ նախագահութեան օրով իրագործուածը:

Դժուար գրաւի մը կը ձեռնարկէ Վ. Մանուկեան. բայց ամէնէն լուրջ տուեալները ունի Լեւոն Տէր - Պետրոսեանի դէմ նոյն գրաւին մասնակից այլ թեկնածուներէ: Գլխաւոր դժուարութիւնները պիտի ըլլան ԱԺՄ-ի խումբին մէջ առանձին ըլլալու պարագան ու ներկայի նախագահին կողմէ յատկապէս արտաքին քաղաքականութեան ու Արցախի հարցին մէջ արձանագրուած յաջողութիւնները:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ԻՐԱՔԱՀԱՅՈՑ ԹԵՄԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԵՑԱՒ ԱՒԱԳ ԱՐՔ. ԱՍԱՏՈՒՐԵԱՆ

Իրաքահայոց Թեմի Ազգային Կեդրոնական Վարչութիւնը, Պատգամաւորական Ընդհանուր Ժողովի հրաւիրեց Պաղտատ՝ շրջաններու Մուսուլի, Պասրայի, Քէրքիւքի եւ Զախոյի թաղականութեանց անդամները 1996 Յունիս 5 եւ 6-ին:

Չորեքշաբթի, Յունիս 5-ին Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետը Պր. Հայկ Պօսթանեանի Տէրունական աղօթքով ժողովը բացուած յայտարարելէ ետք ընտրուեցաւ դիւանը:

Ապա, հերթաբար զեկուցումներ տըրուեցան Պաղտատի Վարչութեան եւ շըրջաններու թաղականութեանց, անցեալ տարուան, վարչական, կրօնական, կալուածական եւ այլ հարցերու վերաբերեալ:

Իսկ, Հինգշաբթի օրուան կարեւոր օրակարգն էր թեմիս Առաջնորդի ընտրութիւնը յաջորդ չորս տարիներու համար: Թեմիս բարեխնամ առաջնորդ Աւագ Արք. Ասատուրեանի քառամեայ առաջնորդութեան ժամանակաշրջանը լրացած ըլլալուն, ըստ համայնքիս օրէնսդրութեան, ժողովականներ հրաւիրուած էին զբաղելու այս հարցով:

Ազգային Կեդրոնական Վարչութեան ատենապետը անդրադարձաւ Աւագ Արք.ի անցեալ 17 տարիներու ընթացքին օգտաշատ գործունէութեանց եկեղեցւոյ պայծառութեան, թեմիս համար քահանայ հայրերու պատրաստութեան, հոգեւոր ուսանողներու ընտրութեան, Դպրաց Դասի, Կիրակնօրեայ Հաւաքի կազմութեան եւ վարչական հարցերու մէջ ցուցաբերուած կարողութեանց ինչպէս նաեւ Կրօնից եւ Կալուածոց Հարցերու Նախարարութեան եւ այլ համայնքներու կրօնապետներու հետ մշակած խիստ արդիւնաւէտ յարաբերութեանց:

Ապա, Պր. ատենապետը յայտնեց թէ Կեդրոնական Վարչութեան թեկնածուն է Աւագ Արք. Ասատուրեանը, անոր թեկնածութիւնը ապահովելու համար դիմած են Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին: Պատգամաւորական ժողովը այլ թեկնածու մը չառաջարկելուն Աւագ Արք.՝ միաձայնութեամբ, վերընտրուեցաւ Առաջնորդ՝ հինգերորդ անգամ ըլլալով, յաջորդ չորս տարիներու համար:

Կեդրոնական Վարչութեան դիւանին պարտականութիւն տրուեցաւ ընտրութեան արդիւնքը տեղեկացնել Աւագ Արքեպիսկոպոսին:

Արդիւնքը նաեւ անմիջապէս տեղեկացուեցաւ Կալուածոց եւ Կրօնից Հարցերու Նախարարին որպէսզի անոր միջոցաւ ապահովուի հանրապետական հրովարտակ:

Նոյնպէս վերընտրութեան արդիւնքը հեռագրուեցաւ Ամենայն Հայոց Հայրապետին հայցելով Նորին Սրբութեան Օրհնութեան Սրբատառ Կոնդակը՝ առ ի հաստատումն:

Ազգային Առաջնորդարանը, հոգեւոր դասը եւ համայն հաւատացեալ մեր ժողովուրդը սրտագնօրէն կը շնորհաւորեն Սրբազան Հայրը, մաղթելով ալ աւելի յաջողակ երկար տարիներ ի պայծառութիւն մեր Մայրենի Սուրբ Եկեղեցւոյ:

ԱՌԱՋՆՈՐԴԱՐԱՆ
ԻՐԱՔԻ ՀԱՅՈՑ

ՄԵՐ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

3.- ԴՊՐԵՎԱՆՔԵՐ

Մեր հոգեւորականները կ'ըսեն թէ, եթէ որոշած են ծառայել Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ, պատճառն այն էր որ կոչում ունէին:

Կոչումը չի բաւեր սակայն մտնելու համար այդ ասպարէզին մէջ. անհրաժեշտ են ուսում, մշակոյթ, կրօնական, ընդհանուր:

Բաւական ընդարձակ՝ ամուսնացեալ քահանայ հայրերու համար, շատ աւելի նախընտրելի է համալսարանական, կուսակրօն հայրերու համար՝ որոնք սահմանուած են նշանակուելու, յաճախ, Առաջնորդ դաղութներու եւ թերեւս՝ բարձրանալու մինչեւ Հայրապետական Աթոռ:

Տեղին է հաստատել որ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ բարձր դասակերը ունի ընդհանրապէս համալսարանական եւ անոր հաւասար ուսում, աշխատասիրած է, յաջորդաբար, աստուածաբան - թէզեր - մտերիմ է աստուածաբանական հարցերու հետ ընդհանրապէս, գրականութեան, գոնէ հայ գրականութեան, կրնայ արտայայտուիլ եւրոպական լեզուներէն երկուքով կամ երեքով, ինչ որ կը դիւրացնէ իր մուտքը կրօնական միջազգային ընկերութիւններու մէջ, հոն կը գրաւէ կարեւոր դիրքեր եւ կրնայ կատարել լուրջ աշխատանք, ի շահ, երբեմն, հայութեան համար ալ:

***

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին, Արեւելքի մէջ ունի երեք կեդրոններ՝ ուր կը պատրաստուին, կ'ուսանին ապագայ հոգեւորականներ. Էջմիածին, Անթիլիաս, Երուսաղէմ ունին դպրեվանքներ՝ որոնցմէ մէկէն կամ միւսէն անցած են Ֆրանսայի մէջ պաշտօնավարող մեր հոգեւորականները իրենց պատանեկան շրջանին: Ոչ միայն Ֆրանսայի մէջ ծառայողները, այլեւ ամբողջ՝ աշխարհի: Թերեւս ոչ ամուսնացեալ հայրերը, բայց անպայման, կուսակրօնները:

Որքա՞ն է մեր հոգեւորականներուն թիւը երկրագունտին վրայ. Պաշտօնական թիւ մը չունինք մեր տրամադրութեան տակ: Վստահ ալ չենք թէ կայ այդ: Ենթադրուած քանակը՝ 3 - 400 հայրեր՝ որոնց մէջ, հաւանաբար 140 -- 150-ը կուսակրօն:

***

Եւրոպայի մէջ չկայ դպրեվանք. տարիներ առաջ Պոլսոյ մէջ երջանկայիշատակ երկու պատրիարքներու՝ Գարեգին եւ Շնորհք պատրիարքներու հովանաւորութեամբ գործած է Ս. Խաչ Դպրեվանքը՝ ուրկէ ելած են կարող վարդապետներ: Գոցուած է կրօնական բաժինը Թուրք կառավարութեան հրահանգով:

Միացեալ - Նահանգներու մէջ կը գործէ նոյն կարգի հաստատութիւն մը, Ներսէս Շնորհալիի անունը կրող կաճառ մը, բայց հոն անհրաժեշտ է ըլլալ անգլիախօս, գիտնալ անգլերէն քարոզել···

Արեւելքի մէջ, կը բաւէ, սկիզբը, գիտնալ գրել - կարդալ՝ հայերէն:

Արեւելքցի հայ պատանին՝ որուն մօտ, յաճախելով եկեղեցի, զարգացած է արդէն կրօնաւոր ըլլալու կոչումը, կը փափաքի մտնել դպրեվանք. Ծնողները եւ ազգականները, եթէ տղուն ապագային, ապագայ հարստութեան մասին, լուրջ յաւակնութիւններ չունին եւ գործնական տուեալներ միայն կան իրենց մտքին մէջ, չեն հակառակիր, մանաւանդ որ Դպրեվանք մտնելը մեծ ծախքերու կարօտ չէ: Կը պատահի ալ որ ծնողքը, երբեմն, իրենք որոշեն տղան ղրկել վանք - ձրի է:

Հոն, Էջմիածին - Գէորգեան Ճեմարան - Երուսաղէմ կամ Անթիլիաս, պատանին մտած է արդէն երկար եւ սկիզբը՝ անկասկած, դժուարին ճամբու մը մէջ որ ունի հանգրուաններ՝ որոնք դիրքորոշուած են «ստիճան»ներով: Վարդապետ մը կ'ունենայ 14 աստիճաններ:

Բայց հասնելու համար հոն, երկար է ճամբան. փորձութիւններ չեն պակսիր: Եթէ կոչումը հաստատ է - կամ կարելիութիւն չկայ դպրոց փոխելու - կը շարունակէ:

ՎԱՀԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՄԵԼԳՈՆԵԱՆ ԿՐԹԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԵԱՆ 1995-96 ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻ ԱՒԱՐՏԸ

Սփիւռքի ամենահին ու վաստակաշատ կրթարաններէն Հ. Բ. Ը. Միութեան Մելգոնեան Կրթական Հաստատութիւնը, ազգային կեանքի մէջ ունեցած իր նուիրական դերակատարութեամբ 70-րդ ուսումնական տարեշրջանը, Տասնեակ տարիներու ընթացքին Սփիւռքի տարբեր ափերէն եկած հայ պարման - պարմանուհիներու սերունդներ, այստեղ գտնելով իրենց ազգային արմատները եւ ստանալով Հայու դիմագիծ ու ինքնութիւն, մեկնեցան աշխարհի տարբեր երկիրներ, հայկական նոր շունչ ու ոգի փոխանցելու իրենց շրջապատին:

1995 - 1996 ուսումնական տարեշրջանը իր պաշտօնական աւարտին հասաւ Յունիս 30ին: Երեկոյեան Մելգոնեան անմահ Բարերարներու դամբանին առջեւ տեղի ունեցաւ պաշտամունք: Խոր երախտագիտութեամբ եւ նոր խոստումներով շրջանաւարտ դասարանի ներկայացուցիչներու կողմէ կատարուեցաւ աւանդութիւն դարձած ջահի փոխանցումը, ինչպէս նաեւ ծաղկեփունջերու զետեղումը:

Այդ պահուն, Մ. Կ. Հ.-ի 66-րդ հունձքը, ուրախ ու հպարտ, արդար հպարտութեան զգացումներով կը լեցնէր ուրախութեան արցունքներու կիսող ներկաներուն սիրտը:

Հանդիսութեան պաշտօնական բացումը կատարեց Հաստատութեան փոխերախումբը Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Մ. Կ. Հաստատութեան քայլերգներով (խմբ. Պր. Մովսէսեան), որմէ ետք տնօրէն Պր. Յ. Գասպարեան ներկայացուց տարեկան տեղեկագիրը: Ան նշեց որ Մ. Կ. Հաստատութեան 1995 - 1996 ուսումնական տարեշրջանը կը յատկանշուէր հիմնադրութեան 70-ամեակով, որ մեծ շուքով նշուեցաւ անցնող Ապրիլ 17 - 21-ին, տարբեր երկիրներէ ժամանած հարիւրաւոր Մելգոնեանցիներու, պետական եւ պաշտօնական բազմաթիւ հիւրերու մասնակցութեամբ: Հանդիսութիւնները կը վայելէին բարձր հովանաւորութիւնը Կիպրոսի Հանրապետութեան Նախագահ Պր. Գլաֆքոս Գլերիտիսի, Պր. Գասպարեան ըսաւ Հաստատութեան ամփոփ պատմականը աւելցուց. «Քանի մը տողերու այս հատուածը անդրադարձին եթէ կայ հարուստ պատմութիւնը Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան, կայ 70 տարիներու տեսիլք, տքնաջան աշխատանք, զոհողութիւն եւ նուիրում, կայ հաւատք դպրոցին նպատակին հանդէպ, անոր հիմնադիրներ՝ Գրիգոր եւ Կարապետ Մելգոնեան, հովանաւորող Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ անոր մէջ անցեալին ու ներկայիս աշխատողներուն կողմէ»: Պր. Գասպարեան յայտնեց թէ Հաստատութեան նպատակը եղած է միշտ իրեն վստահուած նորահաս սերունդին ջամբել հայկական տոհմիկ դաստիարակութիւն գիտական մտածողութեան եւ բարձրորակ ուսման կողքին: Ան հաստատեց որ 70 տարիներու ընթացքին Մելգոնեանի առաքելութեան հիմնական այս ուղղութիւնը մնաց անփոփոխ, եւ անոր դերը նպատակներու իրագործման ճանապարհին երբեք չնահանջեց: Անոր շրջանաւարտները վկայուելով կրցան ընդունուիլ աշխարհի տարբեր համալսարաններ, յետագային դառնալով օգտակար անձեր իրենց շրջապատին ու ժողովուրդին համար:

Հաստատութեան տնօրէնը ներկայացուց նոր ուսանողներու ընդունման պայմանները: Ան անդրադարձաւ ուսման զուգընթաց ծրագիրներու որդեգրման աշխատանքին, ինչպէս նաեւ Հաստատութենէն ներս տարուան ընթացքին դաստիարակչական կարեւոր դեր կատարող արտադասարանային գործունէութեանց:

Պր. Գասպարեան ամփոփելով իր խօսքը ըսաւ. «Ներկայ արդիւնաւոր տարեշրջանի աւարտով կը լրանայ Մելգոնեան Կրթական Հաստատութեան ծառայութեան 70 տարին: Երբ կը պատրաստուինք դիմաւորելու դպրոցի 75-ամեակը, մեր մաղթանքն է, որ Մ. Կ. Հաստատութեան համայնքը գիտակից հայ դպրոցի կարեւոր դերին թիկունք կանգնի եւ միասնական ճիգերով օժանդակէ անոր յառաջընթացին»:

Իր խօսքի աւարտին Հաստատութեան տնօրէնը շնորհակալութիւն յայտնեց Կիպրոսի բարեխնամ կառավարութեան, որ ամէն ձեւով կը քաջալերէ միշտ կանգուն պահելու այս կրթական օճախը, Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնական վարչութեան, որ յատուկ հոգատարութիւն կը ցուցաբերէ Հաստատութեան հանդէպ, ինչպէս նաեւ բոլոր այն միութիւններուն եւ անհատներուն, որոնք տարբեր միջոցներով կ'օժանդակեն դպրոցի կարիքներուն:

Ապա տեղի ունեցաւ վկայականներու եւ մրցանակներու բաշխում, Հաստատութեան տնօրէն Պր. Յ. Գասպարեանին կողմէ, որմէ ետք աւարտական դասարանէն Աննա Մովսէսեան հանդէս եկաւ ուղերձով: Ան իր սրտաբուխ եւ յուզիչ խօսքով տպաւորեց ներկաները: Շրջանաւարտներուն ողջերթ մաղթեց սան՝ Յովսէփ Թէրզեան:

Մ. Կ. Հաստատութեան Հոգաբարձութեան ատենապետուհի Տիկին Երան Գույումճեան հանդէս եկաւ «Հուսկ Բանք»ով: Ան շնորհաւորանքի խօսքեր փոխանցեց շրջանաւարտներուն, անոնց ծնողներուն եւ ուսուցիչներուն, ապա արժեւորելով շրջանաւարտներուն եօթնամեայ կրթութիւնը Մելգոնեանէն ներս մաղթեց. «Ձեր ստացած վկայականները՝ ցուցանիշը ձեր երկարամեայ տքնաջան աշխատանքին, դառնան նաեւ ուխտագիր մը ազգային ու մարդկային նոր յանձնառութեանց, երդում մը ազգային նուիրեալ ծառայութեան եւ մեկնակէտը նոր մարտահրաւէրներու, նորանոր յաջողութեանց»: Տիկին Ե. Գույումճեան աւելցնելով իր խօսքը ըսաւ. «Ամիսներու եւ տարիներու թաւալումին հետ, ձեր շրթներուն վրայ հեռուհետէ քաղցրաձայն հնչեցին մեր դարաւոր Հայոց լեզուն, Կոմիտասեան հայ երգը, մեղեդիացած բառն ու բանը մեր անմահ քերթողներուն, ձեր սրտերը ցոլացին սիրովը մեր հոգեկան ու իմացական արժէքներուն, մեր դարաւոր պատմութեան, եկեղեցիին հայկական, մեր սուրբ Հայրենիքին, մխացին անոնք մորմոքովը մեր պանդուխտ հողերուն, մեր բիւրաւոր նահատակներուն, եւ զօրացան ու ամրապնդուեցան արծուերոյն Արցախի հերոսական գոյամարտերով եւ նորանկախ Հայաստանի յաղթական մաքառումներով»: Դիմելով շրջանաւարտներուն Տիկին Գույումճեան ընդգծեց. «Ուր որ ալ երթաք, ինչ ասպարէզ ալ ընտրէք, դուք պիտի ձգտիք լաւագոյնին, բարձրագոյնին, որովհետեւ հայ գիտակից երիտասարդին վայել չէ մեղկ ինքնագոհացումով բաւարարուիլ միջակով ու միջակութեամբ: Կամքի դերագոյն լարումով ու յամառ, տքնաջան աշխատանքով դուք պէտք է բարձրանաք տեղական եւ միջազգային մակարդակներու, դուրս գալով կղզիացումէ եւ նուաճէք յարգանքը օտարներուն»: Տիկին Գույումճեան եզրակացնելով իր խօսքը կոչ ըրաւ շրջանաւարտներուն միշտ հաւատարիմ մնալ Մելգոնեանցիի ոգիին:

Հանդիսութիւնը իր աւարտին հասաւ Հաստատութեան երգչախումբի (խմբ. Պր. Ս. Արզարեան) «Տաղ Սբ. Մեսրոպայ», եւ «Շուշօ» խմբերգներու խանդավառ մեկնաբանութեամբ:

Շուրջ տասը երկիրներէ եկող Մելգոնեանի 70-ամեակի շրջանաւարտ՝ 23 տղաքն ու աղջիկները, մարդկային իրական արժէքներու գիտակցութեամբ եւ ազգային պատկանելիութեան զգացումով ու տեսիլքով, կ'երթան Մեսրոպաշունչ աւիւն ներարկելու մեր հաւաքական կեանքին:

ՎԻՈԼԷԹ ԹԱՇՃԵԱՆ

Նիկոսիա

ԾԽԵԼԸ ՈՐՔԱ՞Ն ԴԺՈՒԱՐ Է

Այս առտու արթնցայ ու սուրճիս հետ հատ մը ծխելու փափաք ունէի: Իջայ վար, մայրս բողոքեց. «այս տան մէջ ծխե՞լ, մտքէդ անգամ չանցընես»: Գացի դէպի հանրակառքի կայանը եւ հանեցի հրահանս. ծերուկ կին մը գինուած իր հովանոցով, յայտարարեց. «վառէ՛ այդ ծխիկը ու գլուխդ կը ջախջախեմ սա հովանոցովս»: Մինչեւ որ քաղաքին կեդրոնը հասանք, ըսի ես ինծի. «գրասենեակիս շէնքը մտնելէ առաջ ուր ծխելը արգիլուած է, ժամանակ ունիմ դրան առջեւ հատ մը վառելու: Հապա հանրակառքէն իջած, տեսայ թէ շէնքին բակը խռնուած են ծխողներ ու ոտք դնելու տեղ չկայ: «Դեանին տակը անցնի ծխախոտը» ըսի ես ինծի ու բարձրաձայն գրասենեակ:

Ամբողջ առաւօտը անցուցի ծխելու մասին մտածելով: Ես ինքզինքս կ'երեւակայէի Մարլպորոյի ծանուցումին հերոսին տեղը եւ ամէն անգամ որ կը յաջողէի եզ մը բռնել ծուխը կը փչէի անոր ռունգերէն ներս:

Նոր երիտասարդուհի մը սկսած է աշխատիլ քովի գրասենեակիս յաճախորդներու բաժինին մէջ: Շատ անուշիկ է. առաջարկեցի միասին ընթրել: «Կը ծխէ՞ք» ըսաւ ինծի: «Ի՞նչպէս գիտցաք» հարցուցի: «Ձեր մատները դեղնած են» պատասխանեց:

Մերժումը պատճառ եղաւ որ երկար ատեն խղճամ ես իմ վրաս: Այնքան որ տարօրինակ փափաքը զգացի ծխիկ մը վառելու: Բարեբախտաբար հասած էր ճաշելու պահը: Ճաշարանին սպասարկողը հարցուց թէ ծխողներո՞ւ սեղան մը կ'ուզէի թէ չծխողներու: «Ծխողներո՛ւ» ըսի հեղինակաւոր շեշտով մը. «կը ցաւիմ, ծխողներու յատուկ բոլոր սեղանները գրաւուած են, երեք քառորդ ժամ մը պէտք է սպասել» պատասխանեց ան:

***

Գացի անկիւնի շրջուն վաճառորդէն հոթ - տոկ մը եւ սոտա մը առի: Միայն կը մտածէի ճաշիս յաջորդելիք սիկառեթիս մասին: Երբ հրահան խնդրեցի վաճառորդէն, ըսաւ. «եթէ կ'ուզէք ծխել, կը խնդրեմ, 300 մեթր հեռացէք հոսկէ»: «Ինչո՞ւ»: «Առողջապահութեան Նախարարութիւնը այդպէս հրահանգած է»:

***

Հեռացայ ու գացի տեղաւորուիլ դրամատան մը դրան առջեւ: Ծխիկս պիտի վառէի երբ հսկիչ մը ելաւ ներսէն հարցուց. «Հոս հաշիւ ունի՞ք»: «Ոչ» պատասխանեցի: «Այդ պարագային չէք կրնար հոս ծխել» ըսաւ: «Իսկ եթէ յաճախորդ ըլլամ ծխե՞լ...»: «Կը ստիպուիմ սպաննել ձեզ»:

Մի՛ հաւատաք թերթերու գրածին: Ծխելը ամէն մարդու կարծածին չափ հաճելի բան չէ: Բնա՛ւ: Ես ձանձրացայ ամէն կողմէ յարձակում կրելէ, Որոշեցի հակադարձել. եւ թէ ուժգին կերպով: Կը դադրիմ ծխելէ:

ԱՐԹ ՊՈՒԽՎԱԼՏ

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

—վիպակ—

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

...իրշում էր գիւղերում եւ անտառներում, ...էր գալիս բլուրների վրայ եւ վայելում ...աշալի տեսարանները: Ջիտառա կոչուած տեղը լողանք էր անում, ընկերուհիների հետ վազում, խաղում, պարում, ...պա վերադառնում էր Լակօ Ամենայի մօտ իրեն համար շինուած պալատը եւ ունկնդրում իրեն իմաստուն ուսուցիչներին: Օկտաւիոսը ամէն ինչ ատեղծած էր՝ նրան զուարճացնելու համար, բայց նա չէր սիրում պալատական շուայտ բարքերը եւ նախընտրում էր տեղական պարզ, անպաճոյճ, համեստ բարքերը: Իրեն համար հաճոյք էր զրուցել շինականների հետ, լսել նրանց երգերը, դիտել նրանց աշխատանքները, մասնակցել նրանց ուրախութիւններին եւ նաեւ ցաւերին:

– Եղակի երեւոյթ այն ժամանակներում:

– Այո՛: Բայց ահա մի օր էլ, մարդ չի իմանում ինչ պատճառով, նա ձանձրացաւ թէ՛ կղզուց, թէ իր վարած պարզ կեանքից եւ ուզեց անպատճառ գնալ ապրել դիմացի Քափրիում: Հայրը, որ նրան պաշտում էր, չուզեց մերժել: Ուժ եւ քաղաքականութիւն բանեցնելով, կայսրը յաջողեց Փիթակուզան փոխել Քափրիի հետ:

Երջանիկ աղջիկ:

– Այդ չգիտեմ: Պատմութիւնը ասում է, որ այս սիրուն արարածը, որ այնքա՜ն առաքինի էր, մաքուր, համեստ քանի դտնւում էր Փիթակուզայում, հազիւ ոտքը դրաւ Քափրի՝ դարձաւ ամենաշուայտ, ամենամոլի, ամենաանբարոյական կինը, որ կարելի է երեւակայել: Տիբերիոսը, որի հետ ամուսնացել էր, զզուած այդքան զեխութիւնից, կայսրից հրաման առաւ նրան տարագրելու Փոնթէթերիա ամայի կղզին: Այնտեղ, ահաւոր չարչարանքներից յետոյ, նա մեռաւ անօթութիւնից:

– Ի՜նչ տխուր պատմութիւն:

– Այո՛, բայց մենք պէտք է մի կերպ մեր ճանապարհը շարունակենք:

– Այո՛, բայց ի՞նչպէս...

Միլտրէտի ոտքերը չարչարելով, վերջապէս հասանք մի վայր, ուր մի քանի տնակներ էին երեւում եւ երկու ժայռերի մէջ սեղմուած մի խարխուլ եկեղեցի: Մարդ չկար: Պոռացի. ոչ ոք չպատասխանեց: Մօտեցայ մի դրան եւ սկսեցի ուժով ծեծել: Մի տան պատի ծակից կրնճռոտ, ոսկրոտ բռունցքի նման ժողվուած մի պառաւ կնոջ դէմք երեւաց: Նա գլուխը դուրս հանեց եւ զարմանքով նայեց մեզ: Չէ, այստեղից ճանապարհ չկայ դէպի մեր ուզած տեղը, ասաց նա դժուարըմբռնելի տեղական բարբառով: Բայց աւելացրեց նա - եթէ հետեւենք չորացած գետի հունը, կը հասնենք այն կողմերը:

Հուն կոչուածը անհամար քարերի կոյտեր էին: Մացառներին, երիտասարդ ծառերին, քարերի միջից դուրս եկած բոյսերին կառչելով՝ կամաց իջանք:

Լաուրի մօտ դեռ չկարողացայ գնալ: Այսօր նրանից մի նամակ ստացայ:

«Կինս – գրում է նա – իրեն աւելի լաւ է զգում: Նոյնիսկ մտադիր էր այսօր քեզ մօտ գալու: Վերջին րոպէին միտքը փոխեց, առարկելով որ իրեն յոգնած է զգում: Ղրկում եմ այս երկտողը քեզ՝ առանց լուրի չթողնելու համար: Շատ երջանիկ եմ այստեղ, այս պարզ, այս տիպական գեղջկական տան տանիքի տակ: Այսօր տանտէրը եկաւ, տարաւ ինձ ժայռի մէջ փորուած մառանը եւ ուզեց, որ գինիների բոլոր տեսակները փորձեմ: Ամէնքն էլ լաւ են, բայց եզակի է ճերմակի մի տեսակը, քիչ կանաչի վրայ տուող, որ արժանի է աստուածներին: Երբ գաս, կը համեմենք: Օրուան մեծ մասը մենք անց ենք կացնում տանիքի վրայ, որտեղից բացւում է մի հրաշալի տեսարան: Նախ՝ շրջապատի այգիները, բազմաթիւ պտղատու ծառերով, որթատունկերով եւ բանջարանոցներով. ապա՝ ծովափի մի մասը, վերէն վար ընկնող ժայռերը, ձախի վրայ ցցուող մեծ բլուրը եւ անվերջանալի ծովը: Օրուան ինչ ժամին էլ լինի, կտուրի վրայից թեթեւ մի քանի է փչում: Ուշ երեկոներին նոյնիսկ ցուրտ է, եւ ես քեզ խորհուրդ եմ տալիս ուսերդ ծածկելու համար մի բան բերես:

«Երեւակայիր, սկսել եմ նոյնիսկ աշխատել: Աշխատում եմ մեծ մի պօէմայի վրայ, որ անուանում եմ Լոթուս Տէի: Անունից պիտի հասկանաս նիւթը:

«Այս վերադարձը կեանքի հիմնական եւ անհրաժեշտ բաներ են. մեծ մի թարմութիւն է տալիս մտքիս եւ հոգուս: Բազմաթիւ հարցեր կան, որոնց մասին պիտի ուզէի քեզ հետ զրուցել: Ծիշդ էիր ասում անցեալ օրը. մենք ամէնքս կաշկանդուած ենք մեզ պարտադրուած գաղափարատեսութիւններով եւ կորցրել ենք մեր կարողութիւնը վերագտնելու իրականութիւնը:

«Մեր ծառոմուր ոլորումներով վեր բարձրացող փողոցում երեխաներ են խաղում: Երբեմն պատուհանից դիտում եմ նրանց: Ամբողջովին հարբում են խաղով եւ ուրիշ բան չեն տեսնում: Այդպէս խաղալը նշանակում է ազատագրուել մարմնի եւ հոգու բոլոր ծանրութիւններից, բոլոր կաշկանդումներից: Խաղալը ստեղծագործութիւն է, ինչպէս հաւատալը, ինչպէս բանաստեղծելը:

«Երեխաները գիտեն, որ համակրում եմ եւ սիրում նրանց: Երեկոյեան դէմ նրանք գալիս են մաքուր հագուած, փունջ ծաղիկներով:

«Ա՜հ, կարողանալ երեխայական անմիջականութեան վերադառնալ...

(Շար. 28)

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 14, տօնն է Պայծառակերպութեան Քրիստոսի Աստուծոյ Մերոյ ի թափօր լերինն:

Այսօր Ֆրանսայի Ազգային տօնն է:

Նկատելով որ այս առթիւ Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ ժամը 10-ին զինուորական տողանցք պիտի ըլլայ, բացառաբար, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ առաւօտեան ժամերգութիւններ տեղի պիտի չունենան:

Կը կատարուի միայն պատարագ, որ կը սկսի ժամը 8-ին եւ աւարտի ժամը 9.30-ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յուլիս 15, Բ. օր Վարդավառի, Յիշատակ Մեռելոց:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին, պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»:

ՎԱԼԱՆՍ - Ս. ՍԱՀԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 14, ժամը 10-ին
Ս. Սահակ Եկեղեցւոյ մէջ

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Քրիստոսի Պայծառակերպութեան Տօնի առթիւ – վարդավառ –

Այդ օրը հոգեհանգստեան պաշտօն չի կատարուիր:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 14
Առաւօտեան ժամը 10-ին
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՅԱԿՈԲ ԱՐՔ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Երուանդ Փափազեանի *յիշատակին, Պր. Մովսէս Պչաքճեան* 250 *Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:*

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

A l'occasion de la réalisation de l'Exposition
ARMENIE - Des origines au IVe siècle
La M.C.A. d'Alfortville organise

Un Voyage à NANTES

les Samedi 20 et Dimanche 21 Juillet

— *Transport par autocar*
— *Pension complète en Hôtel (samedi)*
— *Visite guidée de l'Exposition*
— *Dimanche au bord de l'Océan*
— *Participation aux frais : 500 F.*

Renseignements et inscriptions auprès de la Direction de la M.C.A.

***

1976-1996
M.C.A. 20ème

En Octobre prochain, la M.C.A. d'Alfortville fêtera le 20ème anniversaire de l'INAUGURATION DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապոյտ Խաչի Իսիի Տ. Սէրէնկիւլեան մասնաճիւղը կ'ողբայ իր սիրելի ընկերուհի՝ Նուարդ Դարբինեանի *մահը եւ իր խոր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Օր. Անահիտ Դարբինեանի, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Դարբինեանի, Տէր եւ Տիկին Գէորգ Դարբինեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն:*

Այս տխուր առթիւ, մասնաճիւղս շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. - Օր. Շաքէ Պենկեանէ 200 Ֆր., Տիկին Նուարդ Տէրթոմաեանէ 200 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Բերչեմլեանէ 500 Ֆր., Տիկին Եպրաքսէ Մանուկեանէ 200 Ֆր., Սուքիաս Ասլանեանէ 200 Ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները. -

Արաքսի Պետրոսեանի *մահուան առթիւ՝ Քարմէն Տալվաթէր 300, Տիկին Թերզիպաշեան 500, Ժանին Թերզիպաշեան 100, Լուիզ Գալուստեան 100 Ֆր.:*

Մանուկ Տրոյեանի *մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Նեւշեհիրլեան 200, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Նեւշեհիրլեան 200, Տէր եւ Տիկին Պօղոս Նեւշեհիրլեան 100, Ռոպէր Նեւշեհիրլեան 200, Տէր եւ Տիկին Արամ Ծուլֆայեան 200, Տէր եւ Տիկին Մինաս Աճէմեան 100, Քարա ընտանիք Համա - Խարբերդցիական Միութիւն (Վալանսէն) 200 Ֆր.:*

Կարապետ Անթառամեանի *մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Արման Անթառամեան 500, Կարապետ Սայապալեան 200, Ժան Անթառամեան 600, Ալէն Պօյաճեան 150, Ռոպէր Ածիլածեան 100, Սիմոն Ածիլածեան 200 Ֆր., Պօղոս Զարուքեան 100 Ֆր.:*

Սիմոն Սիմոնեանի *մահուան առթիւ՝ Փաւլոս Սիմոնեան 200, Սինան Սիմոնեան 100, Սերոբ Գինոսեան 50 Ֆր.:*

Ժիլպէր Մեշպէրեանի *մահուան առթիւ՝ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Տէօվլէթեան 150, Տէր եւ Տիկին Ժան Մակարեան 100, Տէր եւ Տիկին Ժիրայր Մակարեան 100, Տիկին Անժէլ Կուրտիկեան 100, Ջեփեթեան ընտանիք 100 Ֆր.:*

Շաքէ Պետրոսեանի *մահուան առթիւ՝ Թաթարեան ընտանիք 200 Ֆր.:*

Մաշոյեանի *հոգեհանգիստի առթիւ՝ Օր. Գայեանէ Մաշոյեան 1000 Ֆր.:*

Յակոբ Յովսէփեանի *հոգեհանգիստի առթիւ՝ Տիկին Ժաքլին Փափազեան 250, Տիկին Փօլէթ Յովսէփեան 200 Ֆր.:*

«ՅԱՌԱՋ»ի բաժանորդագին ազգերու սակագիներ

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք--Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 *տող) մահազդներու պարագային եւ* 1/8-*րդ* (12--13 *տող) մնացեալին:*

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Colonie de Bellefontaine

Le Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France informe qu'il reste des places disponibles à sa Colonie de Bellefontaine (Jura) pour le mois d'Août 1996.

Inscrivez vos enfants auprès de la section la plus proche de votre domicile ou auprès du Conseil d'Administration : Tél. : 48. 24. 46. 57.

DATE A RETENIR

NAVASART à Marseille

Les 4 Sections de la Croix Bleue des Arméniens de France - région Marseille demandent à toutes les associations de prendre en considération la date du SAMEDI 19 OCTOBRE en soirée.

Plus amples renseignements ultérieurement.

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 100 Ֆր.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 80 Ֆր.
ՔԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 75 Ֆր.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 75 Ֆր.
ՍԻՐՏ ԱՐՏԻ 150 Ֆր.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ 80 Ֆր.

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ
ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ 75 Ֆր.

ԵՒ

«ՅԱՌԱՋ - 50»
(Ծաղկաքաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 120 Ֆր.

Դիմել «Յ Ա Ռ Ա Ջ »ի:
Թղթատարի ծախք՝ 25 Ֆր., հատոր գլուխ:

Fête Champêtre à Bellefontaine

La Croix Bleue des Arméniens de France vous invite à sa grande fête champêtre à la Colonie de Bellefontaine (Jura)

le Dimanche 14 Juillet

Buffet — Bar — Animation par les colons — Ambiance arménienne — Surprises

Venez très nombreux à ce rendez-vous de la communauté arménienne de France et d'ailleurs.

Pour tous renseignements, veuillez contacter la C.B.A.F.: 48 24 46 57.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
ՍԻՐՏ ԱՐՏԻ

-- ԳՐԱԿԱՆ ԷՋԵՐ, ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ, ՆԿԱՐՆԵՐ --
Ներածական՝ ԳՐ. ՊԸԼՏԵԱՆ
290 էջ, Մատենաշար « Յ Ա Ռ Ա Ջ »
Գին՝ 150 *Ֆր., Թղթատարի ծախքով՝* 175 *Ֆր.*
Դիմել՝ «Յառաջ» *կամ* Հրանտ-Սամուէլ Գրատուն
(51, rue Monsieur-Le-Prince, 75006 Paris)

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ 12
VENDREDI
12 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1·100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1·400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1·250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

71ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 18·895 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 71e ANNEE — N° 18.895

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԵԼՖԱՍԹԻ մէջ մթնոլորտը կրկին լարուած է եւ բողոքական ցոյցերն ու խռովութիւնները չեն դադրիր: Իշխանութիւնները արգիլած էին որ Օրանժիստները (կաթոլիկէ կուսակցութեան ընդդիմադիր Կիյոմ Գ. տ'Օրանժի կողմնակիցներ) տողանցք կատարեն Փորթատաունի (Պելֆասթի արեւմուտքը գըտնուող քաղաք մը) կաթոլիկէ թաղամասը: Այս ծայրայեղ բողոքականները կ'առարկեն որ խաղաղապաշտ տողանցք մը պիտի ընէին, ինչպէս կ'ընեն 129 տարիէ ի վեր եւ չեն հասկնար արգելքը: Այս պատճառաւ շատ բուռն հակազդեցութիւններ ունեցած են եւ բախումները արիւնալի եղած են չորս յաջորդական գիշերներ:

ՉԵՉԷՆԻՈՅ մէջ խաղաղութիւնը չծնած իսկ մեռած է: Բաւեց որ Ելցին վերընտրուի, որպէսզի ամէն ինչ, համաձայնութիւն, բանակցութիւն բարձի թողի ըլլայ: Ռուսական բանակը հրահանգ ալ ստացած է ձերբակալելու անկախապաշտներու պարագլուխը՝ Իանդարբիեւ: Մոսկուայի մէջ, սակայն, Դումայի երեսփոխանները արդէն իսկ հակադրած են եւ բացատրութիւններ կը պահանջեն: Պաշտպանութեան յանձնախումբի անդամ՝ Իուշենկով կ'ուզէ որ վարչապետը Խորհրդարան գայ եւ ըսէ թէ ե՞րբ իշխանութիւնները պիտի դադրին օգտագործելէ զօրքեր այդ շրջանին մէջ: Դեմոկրատ երեսփոխան մըն ալ՝ Բորովօյ ըսած է.– «Եթէ բանակցութիւնները չվերսկսին եւ այդ պատերազմին պատասխանատու զօրավարները չպաշտօնազրկուին, այն ատեն Ռուսաստանի ժողովուրդը իրաւունք կ'ունենայ ստախօս եւ մարդասպան կոչելու Բորիս Ելցինը»:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, Հինգշաբթի առտու (Յուլիս 11) ռմբափորձ մը գործուած է հանրակառք պողոտաներէն անցնող թրոլէյպիւսի մը մէջ: Հինգ վիրաւոր կայ, որոնց երեքը հիւանդոց փոխադրուած են:

ԹՈՒՐՔԻԱ մեծ ուրախութեամբ կ'արձանագրէ «Թիւրքսաթ» արբանեակին յաջողութեան. այս արբանեակը Ֆրանսական Կիւյանէն անջրպետ արձակուեցաւ ու պիտի ծառայէ Թրքական հեռատեսիլի հաղորդումները ցրուելու Եւրոպայէն մինչեւ Չինաստան:

ԵԱՈՒՆՏԷ (Գամըրուն) հաւաքուած Ափրիկեան Կազմակերպութեան պատուիրակները որոշեցին զօրավիգ ըլլալ Պութրոս Պութրոս–Ղալիի թեկնածութեան ՄԱԿ-ի ընդհ. քարտուղարութեան գլուխը: Կը հաստատուի որ Գլինթընի բանագնացին ջանքերը ի դերեւ ելած են:

ԹՈՒՐՔ ԲԱՆԱԿԸ 34 Քիւրտ սպաննած է վերջին օրերու բախումներու ընթացքին, ըստ Թրքական աղբիւրներու:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նոր կառավարութիւնը 50%-ի յաւելում մը որոշեց պաշտօնեաներու աշխատավարձքին վրայ, Յուլիս 15-էն սկսեալ:

ՍԱՈՒՏՑԻ ԱՀԱԲԵԿԻՉ ՄԸ կը սպառնայ Փարիզի եւ Լոնտոնի: Անգլիական Ինտիփէնտընթ օրաթերթին տրուած հարցազրոյցի մը մէջ, Սաուտի Արաբիոյ վարչակարգին կատաղի ընդդիմադիր մը՝ Օսամա Պին Լատէն յայտարարած է որ «Մեծն-Բրիտանիան եւ Ֆրանսան պէտք է քաշեն իրենց զօրքերը Սաուտի–Արաբիայէն, եթէ կ'ուզեն խուսափիլ, այդ երկրին մէջ ամերիկացի զինուորներու ունեցած ճակատագրէն»:

ԱՐՔ-ի (Խլիրդի դէմ հետազօտութեան Միութիւն) նախկին նախագահին՝ Ժագ Գրոզմարիի ազատ արձակումի դիմումը մերժուեցաւ եւ բանտը կը մնայ: Ձեղծարարութիւններու իր թղթածրարն ալ երթալով աւելի «ճոխ» կը դառնայ նոր յայտնութիւններու հետեւանքով:

ՄԱՄՈՒԼ

«LE FIGARO-ECONOMIQUE»

(10 Juillet)

Pour EREVAN, l'avenir passe par la coopération régionale

Յուլիս 10 Թուակիր «Ֆիկառօ»ն իր յաւելուածական տնտեսական էջերուն մէջ լայն տեղ տուած է Հայաստանի, արձագանգ հանդիսանալով – թէկուզ պղալի յապաղումով – Լեւոն Տէր – Պետրոսեանի Փարիզ կատարած կարգ մը յայտարարութիւններուն (Հայաստանի նախագահը Ֆրանսայի պաշտօնական հիւրն էր Յունիս 11–էն 13):

Ան կ'ըսէ նախ եւ առաջ.–

«Հայաստան, նախկին Խորհ. Միութեան միակ երկիրն է, որ արդէն երկու տարի է, կասեցուց տնտեսական քայքայումին գործընթացը»: Ու «Ֆիկառօ»ի աշխատակիցը՝ Ժերար Նիքօ կը նկատէ որ Հայաստանի նախագահը վարպետութիւնն ունի գործու մարդուն հետաքրքրութիւն առթելու 3·3 միլիոն բնակիչ ունեցող այս փոքրիկ երկրին հանդէպ, խրած Կովկասի ծոցը եւ որ «ոչ – պատերազմական, ոչ – խաղաղութեան» կացութեան մէջ է իր դրացի Ազրպէյճանի հետ: Երկու տարի է հրադադար մը ի զօրու է Ղարաբաղի մէջ:

Տէր – Պետրոսեանի համար, շուկայի տնտեսութեան հասնելու ճամբան աւելի տաժանելի եղած է Հայաստանի քան ուրիշ երկիրներու համար: Անցեալին Հայաստանի տնտեսութիւնը առաւելաբար ուղղուած էր դէպի պաշտպանութիւն, քանի որ զինուորական կազմածի չորրորդ արտադրիչն էր Խորհրդային Միութեան մէջ, Ռուսաստանէ, Ուկրանիայէ եւ Բելառուսիայէն ետք:

Հայաստան, ուրեմն, ջանաց զարգացնել իր յարաբերութիւնները իր դրացիներուն հետ: Անշուշտ, տնտեսական առաջին ընկերակիցը կը մնայ Ռուսաստանը, բայց երկրորդը արդէն իսկ Թիւրքմէնիստանն է, որու կը հետեւի Պարսկաստան: Լ. Տէր – Պետրոսեան կը շեշտէ. – «Քաղաքական եւ տնտեսական յարաբերութեանց լաւ ընթացքը մեր շրջանի կայունութեան ամէնէն կարեւոր ազդակներէն մէկն է» ու կ'աւելցնէ. – «Պատրաստ ենք հասարակաց ծրագրեր իրագործելու Վրաստանի հետ, որոնց կրնայ միանալ Ազրպէյճանը: Անդրկովկասի ամէն մէկ երկրին ապագան կապուած է շրջանային յարաբերութեանց զարգացման»: Գալով Պարսկաստանի հետ յարաբերութեանց, որոնք, Լ. Տէր – Պետրոսեան գիտակից է, կը մտահոգեն Արեւմուտքը, ան կ'ըսէ որ անհրաժեշտ են. «Եթէ Պարսկաստանի եւ Հայաստանի միջեւ կամուրջը մէկ շաբաթ կտրի, գիները կը կրկնապատկուին Հայաստանի մէջ»: Ու Լ. Տէր – Պետրոսեան կը շարունակէ. – «Եթէ Արեւմտեանները դժգոհ են Պարսկաստանի հետ մեր յարաբերութիւններէն, թող ճնշում բանեցնեն Թուրքիոյ վրայ որպէսզի բանայ իր սահմանները: Թուրքիան ամէնէն կարճ ճամբան է մեզի համար դէպի Եւրոպա եւ արաբական աշխարհ»: Ու Տէր – Պետրոսեան լաւատես կը մնայ հայեւթրքական յարաբերութեանց ապագային նկատմամբ, ըստ իրեն Անգարա կրնայ ընդունիլ, ինչպէս Երեւան կ'ուզէ, զատորոշել Հայաստանի հետ յարաբերութիւնները, Ազրպէյճանի հետ յարաբերութիւններէն, մանաւանդ այն պատճառաւ որ Ղարաբաղի մէջ կայունութեան ձգտում մը կայ, հրադադարը կը յարգուի երկու կողմերէն առանց միջազգային ուժերու օժանդակութեան: Բայց, կ'ըսէ Տէր – Պետրոսեան, կարելի չէ խաղաղութիւն ձեռք ձգել եթէ միջազգային հաւաքականութիւնը չներկայանայ միաձայնութիւն ստեղծող ծրագրով մը:

Ներքին ճակատի վրայ, Հայաստան կառոյցներու խոր բարենորոգումներու դիմած է: Դրամը կայուն է (80 Դրամը կ'արժէ 1 Ֆրանք) եւ դրամահոսքը ամիսը 1%-ի սահմանափակուած է, 18 ամիսներու վրայ:

Հայաստան, նաեւ, նախկին Խորհրդային Միութեան առաջին երկիրը եղած է որ վերջացուցած է հողերու սեփականաշնորհումը եւ այդ ընթացքը շարունակուած է այլ մարզերու՝ բնակարան, առեւտուր, թեթեւ ճարտարարուեստ: Այսօր, Հայաստան կը դիմէ մեծ ձեռնարկութեանց եւ ծանր ճարտարարուեստի սեփականաշնորհման, Նպատակն է այս ծրագիրը իր վախճանին հասցնել մինչեւ 1996-ի վերջ, 1997-ի սկիզբը, Ֆ. Մ. Ի. (Դրամական Միջազգային Ֆոնտ) եւ Համաշխարհային Դրամատան օգնութեամբ:

Նոյն էջին մէջ, կայ այլ յօդուած մըն ալ՝ «Des niches pour les entreprises hexagonales» ուր կ'ըսուի թէ Հայաստան կարիքներ ունի որոնց կրնան պատասխանել Ֆրանսական ձեռնարկութիւնները, պայմանաւ որ շատ չուշանան:

Լ. Տէր – Պետրոսեան խօսած է այս մասին իր այցելութեան ընթացքին եւ արտայայտուած Ֆրանսական Գործատիրութեան Ազգային Խորհուրդին առջեւ: Կ'ուզէ որ 2005-ին կամ 2007-ին Հայաստան ունենայ Ֆրանսական հիւլէակայան մը, Հայաստան հիւլէակայանէն զատ ուրիշ այլընտրանք չունի: Կը յիշէ որ Ֆրամաթոմ միջամտած է Հայաստան, ապահովութեան կազմածներ ապահովելով Մեծամօրի:

Պէտք է ընդլայնել Ֆրանսայի եւ Հայաստանի տնտեսական գործակցութիւնը, բանակցութիւններ կան, կ'ըսէ Տէր – Պետրոսեան, Ալքաթէլի, Կազ տը Ֆրանսի եւ Էլֆի հետ: Արդէն օտար բազմաթիւ ձեռնարկութիւններ Հայաստան հաստատուած են, ինչպէս Գոգա – Գոլա, Միտլանտ անգլիական դրամատունը, գերմանական Սիմէնսը եւ ի մօտոյ ճափոնական կարեւոր պատուիրակութիւն մը պիտի գայ: Ներկայիս, Ֆրանսա տնտեսական շատ քիչ յարաբերութիւններ ունի: Հայաստան Ֆրանսայի 151-րդ յաճախորդն է եւ 180-րդ հայթայթիչը: 1995-ին, Ֆրանսա 59 միլիոն Ֆրանքի ապրանք արտածած է դէպի Հայաստան (գլխաւորաբար ուտեստեղէնի գետնի վրայ) եւ մէկ միլիոն Ֆրանքի ներածում ըրած (գլխաւորաբար գորգ եւ հանածոյ):

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

Ո՛Վ ՈՐՈՒ ԶՕՐԱՎԻԳ

Հայաստանի ժողովուրդը Սեպտեմբեր 22-ին, անկախութեան Ա. հնգամեակին քուէատուփ պիտի դիմէ հանրապետութեան նախագահի նոր ընտրութեան համար: Ընտրութիւն որ անհամբեր սպասումներու տեղի չի տար: Եթէ նոյնիսկ նոր պետականութեան ամէնէն դժուար շրջանին իշխանութիւնը նուազեցուցած է ներկայ նախագահին "Ղարաբաղ Կոմիտէ"ի օրերու ժողովրդականութիւնը, ան շատ հաւանական թեկնածուն է իր յաջորդութեան:

Երբ այս է նոյնիսկ Լ. Տէր - Պետրոսեանի հակառակորդներուն կողմէ հոգ չէ թէ լռելեայն ընդունուած իրականութիւնը, յաճախ երգիծական երանգ մը կը ստանան հրապարակաւ անոր յայտնուած զօրակցութիւնները:

Վերջերս հայաստանեան մամուլը սկըսած է տեղ տալ այս կամ այն քաղաքական կուսակցութեան, կազմակերպութեան կողմէ որոշ հպարտութեամբ կատարուած հրապարակումներու. անոնք հանդիսաւոր կերպով կը ծանուցանեն թէ որոշուած է նախագահական ընտրութեան զօրակցիլ Լ. Տէր - Պետրոսեանի: Այլ խօսքով՝ տուեալ կազմակերպութիւնը իր անդամներուն եւ համակիրներուն քուէներուն երաշխիքը կը բերէ ՀՀՇ-ի թեկնածու ներկայի նախագահին:

Ոսկեզօծ օթեակին մէջ ժամ առաջ տեղ ապահովելու փութկոտութիւն մատնող զօրակիցներու այս շարքին մէջ ուշադրութիւն կը գրաւեն շատ լուսանցքային կազմակերպութիւններ ալ. այնպիսիներ որոնց անունները հազուադէպօրէն կը լսուին գոնէ Սփիւռքի մէջ: Եւ տարօրինակ է որ ամէնէն փութկոտները այդ ամէնէն նուազ ծանօթները կ'ըլլան:

Այնքան յատկանշական է երեւոյթը որ մարդ կը տարուի մտածելու. զօրակցութեան այս կարգի յայտարարութիւններ խորքին մէջ զօրակցութիւն փնտռելու արարքներ չե՞ն արդեօք. ինկապէս, ո՛վ արդեօք զօրավիգ կ'ըլլայ որո՛ւ...:

Թ. ԱՐՓԻ

«ԱՐՄԵՆՓՐԵՍ»

(Յուլիս 11 / 12)

ՍԹՈՔՀՈԼՄԻ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԱԿԱՆ ՎԵՀԱԺՈՂՈՎԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱՒ

Յուլիս 5-էն 9 Սթոքհոլմ գումարուած Օ–ԷՍ–Սէ–Ը-ի խորհրդարանական վեհաժողովին կը մասնակցէր նաեւ հայկական պատուիրակութիւնը, Ազգ. Ժողովի նախագահ Բ. Արարքցեանի գլխաւորութեամբ: Ան ժողովին առջեւ իր ունեցած ելոյթին վեր առած է յատկապէս երկու հարցեր. առաջինը՝ 21-րդ դարուն Եւրոպայի ապահովութեան հասարակաց համակարգի մը տիպարին առընչուող, իսկ երկրորդը՝ քաղաքական – ժողովրդավարական առումով համագործակցութեան վարքագծի կանոններուն:

***

ԶՕՐԱՎԻԳ՝ Լ. ՏԷՐ – ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ

ՀՀՇ-ն, ՀՀԿ-ն (Հայաստանի Հանրապետական Կուսակցութիւն), ՀՔԴՄ-ը (Հայաստանի Քրիստոնեայ Դեմոկրատական Միութիւն), ՌԱ(Լ–Դ)Կ-ն եւ ՍԴՀԿ-ն համախմբող «Հանրապետութիւն» միաւորումին ղեկավար մարմնին Յուլիս 8-ին տեղի ունեցած նիստին որոշուած է պաշտպանել Լ. Տէր – Պետրոսեանի թեկնածութիւնը:

***

ԱԻՄ-ի նախագահ Պարոյր Հայրիկեան Յուլիս 9-ին տուած մամուլի ասուլիսին ըսած է որ նախագահական ընտրութեան ընթացքը անարդար ուղիի մէջ է եւ եթէ արդարութեան երաշխիքներ չըլլան ամենայն հաւանականութեամբ չի մասնակցիր ընտրութիւններուն եւ կոչ կ'ընէ որպէսզի իր համակիրներն ալ չմասնակցին: Պ. Հայրիկեանի գլխաւոր պահանջն է ընտրութիւններու մասին օրէնքին փոփոխութիւնը:

***

«ՕՂԱԿԱՁԵԻ» ԶԲՕՍԱՅԳԻԻ ԲԱՐԵԿԱՐԳՈՒՄԸ

«Ֆլամինկօ» ընկերութիւնը սկսած է «Օղակաձեւ» զբօսայգիի վերակառուցման աշխատանքները: Ան կընդգրկէ Նալբանդեան փողոցէ մինչեւ Գետառ երկարող տարածքը: Արդէն վերանորոգուած են ոռոգումի համակարգը, շատրուանները, ինչպէս նաեւ ջրաւազանը ուր պիտի աճեցուին «ոսկէ» ձկնիկներ: Պիտի տեղծուի նաեւ հազուագիւտ թռչուններու համալիր մը: Երիտասարդական սրճարանն ալ սկըսած է գործել:

Ս. ՄԻՒՌՈՆԸ ԱՌԸՆՉԵԼ ԿԵԱՆՔԻՆ

(Ի ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԻՒՆ ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔԻ, Ս. ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ)

Հինգ տարիներ առաջ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի Տաճարի մուտքին, շքեղաշուք բեմի վրայ կանգներ էի իմ երջանկայիշատակ նախորդիս՝ Վազգէն Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի կողքին եւ որպէս Կաթողիկոս Մեծի Տանն Կիլիկիոյ սիրտս իր սրտին ընդելուզած, աղօթքս իր աղօթքին միախառնած, մասնակցեր էի, պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով, Միւռոնօրհնէքի այն բացառիկ արարողութեան, որ առաջին անգամ կը կատարուէր վերանկախացեալ հայրենիքի հողին վրայ, ի ներկայութեան Հայոց պետութեան առաջին սպասաւորին՝ Խորհրդարանի նախագահին՝ Լեւոն Տէր - Պետրոսեանի, պետական աւագանիին ու բազմահազար հաւատացեալներու:

Հինգ տարիներ ետք աստուածային անձնախատեսելի եւ անճառելի տնօրինութեամբ, ահա կը պատրաստուիմ յառաջիկայ Սեպտեմբեր 8-ին կատարելու իմ առաջին օրհնութիւնը Ս. Միւռոնի, որպէս Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց:

Սիրտս լեցուն է յուզումնախառն ապրումներով. Եւ առաջին այս խօսքը որ կ'ուղղեմ հայ ժողովուրդին ի պատրաստութիւն հոգեւոր այդ մեծ կոչումքին, առ Աստուած գոհաբանական եւ հայցողական զգացումներով է ներթափանցուած.

«Ո՜վ Տէր Աստուած, Հայր Բարեխնամ, արժանի բրէ զիս այս մեծ պատիւին, անտեսանելի ձեռքերուդ ամենազօր ուժը դիր տեսանելի եւ տկարազօր ձեռքերուս մէջ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի Աջին խորհրդագործ հպումը մատներուս թող ըլլայ բալասան նուաստութեանս, եւ բերէ ինծի նախորդներուս ոգեղէն հաղորդութեան ուժը որպէսզի երբ Սեպտեմբեր 8-ին «Օրհնեսցի եւ օծցի եւ սրբեսցի Միւռոնս այս ... սրբոյ Լուսաւորչի Աջովն...» բառերն արտասանեմ Ս. Էջմիածնի այս ոգեշունչ սրբավայրի բաց երկինքին տակ, Ս. Հոգիդ որպէս ցօղ երկնային իջնէ եւ կենսացնէ իւղն անուշահոտ և զայն վերածէ Քու Օծեալ Որդւոյդ՝ Քրիստոսի շնորհաց աղբիւրի ի Կեանս «փոքրիկ հօտ»ին Հայոց, ի Մայր Հայաստան, յԱրցախ եւ ի ծագս մերձաւոր եւ հեռաւոր աշխարհաց սփիւռք անուանեալ»:

Սիրելի՛ հաւատացեալք,

Ահա հինգ տարիներ սահեցան այն պատմական օրէն ասդին երբ Վազգէն անմոռանալի Կաթողիկոսը «Անկախութեան Միւռոն» հռչակեց իր վերջին օրհնած Միւռոնը...: Փառք տանք Աստուծոյ եւ պատիւ ընծայենք բոլոր վաստակաւորաց՝ մեծաց եւ փոքունց, արանց եւ կանանց, ծերոց եւ տղայոց, հայազգեաց եւ օտարազգի բարեկամաց, որոնք իրենց «լումա»ն դրին Հայոց պատմութեան կենսաշարժ եւ յարակերտ գանձատան այս վերջին հնգամեայ գանձարկղին մէջ, եւ Հայոց Սուրբ Միւռոնով օրհնեալ Անկախ Հանրապետութիւնը մնաց անվտանգ, քալեց յառաջադէմ եւ ամրացաւ խորագնաց:

Զգիտեմ ի՞նչ բառ գտնել Սեպտեմբեր 8-ին բնորոշելու համար իմ առաջին օրհնելիք այս Միւռոնը: Բայց կը զգամ հոգիիս մէջ ապրումներէ, զգացումներէ, խոկումներէ, միամեայ փորձառութենէ, աչալուրջ դիտարկութենէ ծագումնաւորւող գաղափարներու շարժումը, վերածաղկում, վերանորոգում, հայութեան վերաքաղաքչաւորում, վերականգնման զարգացում եւ այլ յարակից բառերու կերպաւորումով տարազելի:

Այսօր, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը, ողջ հայութեան հաւատքի սիրտը, նո՛ր տրոփիւններով կը բաբախէ: Մեր դարաշունչ եկեղեցական, հոգեւոր, ծիսական աւանդոյթները, Աստուածաշունչ Մատեանով ներշնչուած, եւ մեր հայ հոգիի ստեղծագործական մշակութային արժէքներով սնդղաւորուած, վերստին կը զարթնուն մեր ժողովուրդի կեանքին մէջ: Գարնան շունչն է որ նոր թարմութեամբ կը պայծառացնէ, կը խմորէ մեր կեանքը: Եօթանասուն տարիներու թմբիրը ծառին վրայ կոշկոռ կապած կեղեւի նման օրէ օր կը չորնայ ու կը ճաքի, աշնան դեղինն ու ձմրան մեռելային ընդարմութիւնը կը չքանան, կենսայնութեան խորհրդանիշ վառ կանանչին գիջելով իրենց եօթնասանամեայ տիրապետութիւնը: Աւետարանական խօսքով՝ թզենիին ոստերը ըսկըսած են կակղանալ եւ մերձ է ամառն, լիութեան եւ պարարտութեան օրը: Այո՛, «Մեր Հայրենիք»ը նոր շեշտ կը գտնէ, վառ ձայներով կը հնչէ որովհետեւ մեր հայրենիքը կ'երթայ յառաջ, մեր նահատակներու կտակին հաւատարիմ, ապրող սերունդին սպասաւոր եւ գալիք սերունդներուն կտակապարգեւ:

Վերազարթնումի պահն է այս: Այո՛: Բայց ո՛չ դիւրին ժամանակ, ո՛չ հեշտ հրջափոխութիւն: Զարթնումը ունի իրե՛ն յատուկ դժուարութիւններն ու փորձութիւնները. Բայց ի՛նչ փոյթ: Աստուածադիր կարգի ընթացքը չի կրնար խափանուիլ: Բայց կենսական է, նոյնքան աստուածադիր օրէնք, որ մենք՝ մարդիկս՝ գիտնանք գործակիցները ըլլալ Աստուծոյ, այնպէս ինչպէս երբ Ինք եկեղեցին տընկեց աշխարհի եւ Հայաստանի մէջ, «ժիր մշակք» եւ «մատուակք» հանեց «հայ. բատունկ այգւոյն» - առաքեալներ, հայրապետներ, վարդապետներ, քահանաներ, սարկաւագներ, աշխարհական սպասաւորներ, եկեղեցւոյ հաւատաւոր եւ հաւատարիմ անդամներ:

⁂

Աւետարանի մէջ սքանչելի դրուագ մը կայ կենդանի հարազատութեամբ պատմուած. —

Յիսուս իր քարոզութեան եւ ժողովրդական ծառայութեան սկիզբը, օր մը երբ իր ծննդավայր Նազարէթ քաղաքն էր այցելած, Գալիլիոյ նահանգին մէջ, սինակոկ գնաց, ըստ իր ազգի կրօնական աւանդութեան եւ ըստ իր անձնական սովորութեան: Երբ հրաւիրուեցաւ օրուան Սուրբ Գրական ընթերցումը կատարելու, բացաւ Եսայի մարգարէի գրքի այն բաժինը ուր ըսուած էր.

«Տիրոջ հոգին իմ վրայ է.
Որովհետեւ զիս օծեց եւ ղրկեց՝
– Աղքատներուն փրկութեան աւետիսը տալու,
– Սրտով կոտրուածները բժշկելու,
– Գերիներուն ազատութիւն շնորհելու,
– Կոյրերուն տեսողութիւն ընծայելու,
– Կեղեքուածներուն իրաւունքը հաստատելու,
– Եւ յայտարարելու թէ՝ այլեւս եկած է ժամանակը Տիրոջ փրկութեան»:

Քրիստոս Ի՛նքն է Օծեալը. ո՛չ սոսկ իբրեւ բառ («Քրիստոս»), այլ որպէս առաքելութիւն: Աստուծոյ Օծեալը, որ իր աստուածային անտեսանելի եւ անշօշափելի բնութիւնը խառնեց միացուց մեր մարդկային բնութեան, եղաւ Միւռոն, նիւթին մէջ հոգի, որ կերպարանափոխեց մեր ողջ գոյութիւնը.

Ս. Իւղը, Միւռոնը, «այս նիւթեղէն զանգուածը պանծալի պատկերն է երկնքի արարիչին» (Ս. Գրիգոր Նարեկացի): Եւ ինչպէս Արարիչը արարիչ է իր արարածներով, այնպէս եւ իւղը միւռոն է իր առաքինազործ զօրութեամբ: Իւղը իւղ չէ իւղին համար, իւղը իւղ է մե՛զ համար, երբ կ'ըլլայ միւռոն՝ կը դառնայ, նոյն Ս. Գրիգոր Նարեկացիի բառով, «ողորմութիւն», այսինքն՝ կը ճառագայթէ՝ մեր կեանքին մէջ, կը մարմնաւորուի մեր գործերով, կը զարդարուի առաքինութեան գոյնով, կը դրոշմուի բարութեան բնութագիծով եւ կը պտղաբերուի երջանկութեան բարիքներով: Նոյն աստուածամերձ եւ սրբագիր բանաստեղծը՝ կ'ըսէ. «ինչպէս խաւարը՝ լոյսին, ցաւը՝ առողջութեան, գիշերը՝ ցերեկին, մահը կեանքին հետ չե՛ն կրնար միասին ըլլալ, այնպէս եւ այս աստուածապարգեւ իւղին (Ս. Միւռոնին) առջեւ կը խափանուին եւ բնաջինջ կ'ըլլան չարին բոլոր գործերը» (Բան. ՂԵ. 14):

Հետեւաբար, Միւռոնը որ պիտի օրհնենք Ս. Էջմիածնի մէջ, թող չըլլայ լոկ եկեղեցական, ազգային, սրբական, ծիսական աւանդութիւն: Թող դառնայ կեանքի մէջ թարգմանուող հոգեկան ու ազգային բարեհրջութիւն. Քրիստոս Օծեալը եկաւ եւ իր Օծուածն ըլլալը արտայայտեց աղքատներուն, սրտով բեկուածներուն, ճնշուածներուն, զրկեալներուն, գերիներուն, կոյրերուն համար յոյս եւ լոյս դառնալով, դեղ ու դարման հանդիսանալով, բարիք եւ փրկութիւն բերելով:

Այսպէս եւ մենք, երբ կը պատրաստուինք Ս. Միւռոնի օրհնութեան, ո՛ւր ալ ըլլանք, Մայր Հայաստանի մէջ թէ Արցախի, Կովկասի մէջ թէ Ռուսաստանի, Եւրոպայի մէջ՝ թէ՛ Արեւելեան թէ՛ Արեւմտեան Ամերիկայի մէջ՝ թէ՛ Հիւսիսային եւ թէ՛ Հարաւային, Ծայրագոյն թէ Միջին - Արեւելքի մէջ, այս Նոր Միւռոնին մէջէն զգանք եւ տեսնե՛նք մեր ողջ հայութեան հոգեկան վերանորոգումը, վերարթիւրեղացումը: Զարն ու մեղքը մերն են որքան բարին եւ սրբութիւնը: Մեղանչելը, սայթաքիլը, մոլորիլը, պառակտիլը մեր կեանքին մէջ իրողական տարրեր են: Բայց մեր բնատիպ ինքնութեան կը պատկանին վերականգնիլը, վերակազմուիլը, վերամբողջանալը, վերառողջանալը, վերստին հարազատանալը մենք մեզ հետ: Հայրենիքն ու հայութիւնը վէրքեր ու ցաւեր դեռ շատ ունին՝ սրտով բեկեալներու թիւը դեռ ստուար է եւ բազմատեսակ. ամպերը դեռ բոլորովին չեն փարատած. փոտերը դեռ չեն փարատած. ծովերը դեռ չեն խաղաղած. դաշտերը դեռ լիովին չեն ակօսուած. գործատեղիներուն մէջ դեռ շատ ժանգ կայ կապած. ղօղանջները դեռ չեն համազանգ ու ներդաշնակ. միտքերը դեռ չեն յստակուած, կամքերը դեռ չեն վերագտած իրենց առհաւական պրկութիւնը. հոգիներուն մէջ դեռ խոռվք կայ, սիրտերուն մէջ դեռ վիշտերը չեն ամոքուած, հորիզոնը դեռ չէ այնպէս պարզ ու լուսազիծ:

Եւ ահա Միւռոնը այս բոլորին մէջ յոյսի ցոլք է, լոյսի շող է, բալասան է բոլոր անոնց համար, որոնք ազգն ու հայրենիքը, եկեղեցին ու հաւատքը, լեզուն ու մշակոյթը ունին իրենց գոյութեան եւ կեանքին մէջ ընդելուզուած:

Օրէ օր դէպի լոյս ընթացող մեր այս նոր դարաշրջանին, Անկախութեան եւ Ազատութեան այս յառաջագնաց ճանապարհին վրայ, աղօթենք եւ զգանք, մտածենք եւ գործենք այնպէս որ լոյսի բոցին առաւել կեանք տանք մեր սեփական շունչով: Մանաւանդ ա՛յս օրերուն – ու գալիք տարիներուն – երբ մտած ենք մեր Ս. Եկեղեցւոյ պաշտօնական հիմնադրութեան 1700-ամեակի տօնակատարութեան ընթացքին մէջ: Մեր ուժերը բազմապատկելու եւ ի գործ արկանելու հրամայականին առջեւ ենք բոլորս, անխտիր:

⁂

Քրիստոնէական պատմութեան երկրորդ հազարամեակի փակման հանդրուանին վրայ ենք կանգնած: Եկեղեցական կանոնական աւանդութեամբ դիտուած՝ այս Միւռոնօրհնէքը (1996, Սեպտեմբեր 8, ի Ս. Էջմիածին) 20-րդ դարու վերջին Միւռոնօրհնէքը պիտի ըլլայ, երրորդ հազարամեակի արշալոյսին թողնելով յաջորդ Միւռոնի օրհնութիւնը.

Եկէք այնպէս պատրաստուինք, որ այս նորօրհնեալ Միւռոնը դառնայ ո՛չ աւանդութեան Միւռոն, աւանդական սովորոյթ, յաճախ ձեւականութեան պարագայականութեամբ յատկանշուած, այլ դառնայ կեանքի՛ Միւռոն, նո՛ր կեանքին, նորացո՛ղ կեանքին, պայծառակերպուո՛ղ կեանքին մեր հայրենիքին մէջ, մեր անկախ պետականութեան ամրացման եւ զարգացման հեռանկարով, Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնի «Նորափետուր զարդարմամբ», եւ ողջ հայութեան ու համայն հայ Եկեղեցւոյ պայծառակերպութեան տեսիլքով, ի Մայր Հայաստան եւ ի ծագս աշխարհի:

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա.
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԲԱՑ ՆԱՄԱԿ
Թիւ 9, Յունիս 1996:

Կլէնտէյլ, Գալիֆորնիա 1996

⁂

ԴԱՇՏԻ ԾԱՂԻԿՆԵՐ

ՀԱՅՐ ՀԱՄԱԶԱՍՊ ՎՐԴ. ՔԻՒՐՔՃԵԱՆ

Մարսէյլ, 1996

ՄԵՐ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

4.– ԿՈՒՍԱԿՐՕ՞Ն ԹԷ ԱՄՈՒՍՆԱՑԵԱԼ

Դպրեվանքի ուսումնաշրջանը կը տեւէ չորս տարիներ: Երրորդ դասարանէն վերջ, ուսանողը անցած է արդէն սարկաւագի կարգին. եղած է աբեղայ. կը կրէ վեղար: Ու ժամանակն է վերջնական որոշում մը տալու՝ ըլլալ կուսակրօ՞ն թէ ամուսնանալ:

Ծանօթ է որ – բայց ամէն սփիւռքահայ գիտէ՞ այդ, – տարակուսելի է – Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցին կ'առաջարկէ, իրենց ծառայել փափաքողներուն, երկու ճամբաներ:

Մէկուն մէջ պէտք է ամուսնացած ըլլալ, ըլլալ ընտանիքի տէր, միւսին մէջ պէտք է մնալ հեռու ընտանեկան անմիջական հարկադրանքներէ, մնալ ամուրի կարենալ ազատօրէն ու ամբողջովին նուիրուելու եկեղեցւոյ եւ հաւատացեալներու ծառայութեան:

Միջանկեալ յիշենք որ հին ատենները մեր բոլոր հոգեւորականները ընտանիքի տէր հայրեր էին: Նոյն իսկ՝ կաթողիկոսները: Կաթողիկոսական գահը ժառանգական էր: Հօրը կը յաջորդէր զաւակը.

⁂

Դպրեվանքի պատանի աշակերտը, երեք տարուան ուսումնաշրջանէ մը վերջ, ինքզինքը կը գտնէ ուրեմն ծանրակշիռ որոշում մը տալու պարտաւորութեան առջեւ: Որոշում մը՝ որմէ խաղաղ ու դիւրին յետդարձ չկայ. չկայ՝ առանց լուրջ բարդութիւններու, չըսելու համար դայթակղութեան:

Ըլլալ քահանա՞յ հայր - ռամկօրէն տէրտէր - թէ ըլլալ վարդապետ - կոչուիլ Հայր Սուրբ:

Եթէ, ուսման սկիզբէն իսկ, լուրջ հակում մը ունեցած չէ դէպի այս երկուքէն մէկը, առաջին ակնարկով մը անկարելի որ, երբեմն սին երեւոյթներ կրնան ազդել երիտասարդին երեւակայութեան վրայ, որոշման վրայ:

⁂

Նկատելի է որ դպրեվանք յաճախող պատանիներուն մեծ մասը կ'ընդգրկէ կուսակրօն ասպարէզը.

Իրաւ է, անհրաժեշտ չէ դպրեվանք յաճախել քահանայ ձեռնադրուելու համար: Մեզի տրուած պատասխաններէն կը տեսնենք որ Ֆրանսայի մէջ ծառայող քահանայ հայրերէն շատեր չեն անցած այդ ճամբէն:

«Բոլոր Պոլսահայերու նման, մեր կրօնական զարգացումը ստացած ենք եկեղեցիներու մէջ, ծառայելով որպէս դպիր, սարկաւագ, երգչախումբի անդամ» կը պատմէ մեր հայրերէն մէկը:

Իր պարագան եզակի չէ: Ձեռնադրուելու համար քահանայ, անշուշտ անհրաժեշտ է տեղեակ ըլլալ կրօնական բոլոր ծիսակատարութիւններուն, մտերմացած ըլլալ շարականներուն հետ եւ նաեւ՝ բոլորովին անհրաժեշտ՝ ամուսնացած ըլլալ եւ՝ հայր, արդէն, անդրանիկ մանչ զաւկի մը...

Այս վերջին պարագան սակայն, պայմաններու բերումով, կրնայ ըլլալ որ նկատի չառնուի: Քիչ մը ամէն տեղ, պակաս կայ քահանայ հայրերու. Ոչ միայն Հայոց մէջ: Ալ աւելի՝ Ֆրանսական կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ: Մանաւանդ գիւղերը՝ ուր քահանան, հազիւ վերջացուցած իր կիրակնօրեայ առաջին պատարագը, կը շտապէ, յաճախ, ուրիշ գիւղ մը վերսկսելու նոյն արարողութիւնը:

⁂

Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ քահանայ հօր հորիզոնը լայն չէ. կրնայ, եթէ արժանի նկատուի, ստանձնել տարիներ վերջ, աւագութեան տիտղոս եւ վերբեւ պարգեւ կամ պատիւ. խաչ մը կիցին ու անուանուիլ՝ խաչակիր: Վերջակէտ:

Բարձր է եւ լուսաւոր նորընծայ վարդապետին առջեւ բացուած հորիզոնը: Հեռուն, շատ հեռուն երիտասարդ հոգե-

ԿՈՄԻՏԱՍԵԱՆ ՀԱՄԵՐԳ ՄԸ

1996 Յունիս 27-ին Գլէրմոն - Ֆէրանի ...մէջ տեղի ունեցաւ Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ պատարագի երգեցողութիւնը բարեկարգելու Եկեղեցւոյ տարածքին մէջ, այս համերգը ուրիշ համերգներու կը նմանէր, ունէր սակայն երկու ...առանձնայատկութիւն։

Առաջին անգամն էր Գլէրմոն - Ֆէրանի մէջ։

Երգչախումբը (C.A.P.A.) (*) կազմուած Ֆրանսացիներէ, ձրի կ'երգէր, անոնք ...հայ են եւ ոչ ալ հայերէն գիտեն։

...Աւասիկ մէկ տարիէ ի վեր որ այս երգչախումբը կը մարզուէր երգելու Կոմիտասեան երգերը, զորս կը գտնէին յուզիչ, եզակի ու տարօրինակ։

...Երը որոնք երգչախումբին մեծամասնութիւնն էին երգեցին դպիրներու երգերը, իսկ 3 այր մարդիկ քահանայի, ...րդկապետի ու սոլօ -- Թէնորի բաժինները։

Բարեկարգեալ տաճարը լեցուն էր, կը ...ռնուէին հաւատացեալներ, գլէրմոնցի ...ըր, արուեստասէրներ, ու մի քանի ...համերգիչներ։

Համերգի վերջաւորութեան բուռն ծափահարութեան տակ երգչախումբը վերադարձաւ ու երգեց մի քանի երգեր։

Հաւաքուած գումարը 4600 Ֆրանք ղրկուեցաւ Սոլիտարիթէ Փրոթէսթանթ Ֆրանս - Արմէնիի։

ՀԱՅԿ - ԺԱՆ ԵՐԿԻ

...մոն - Ֆէրան

(*) Centre d'Art Polyphonique d'Auvergne.

...րականը կը տեսնէ ինքզինքը եպիսկոպոսական գաւազանը ի ձեռին...

...Անհնարին է պատիւներու՝ որոնց կ'արժանանան բարձր դասու հոգեւորականները, մանաւանդ Միջին - Արեւելքի մէջ։ ...ամենի ուսանողը կը տեսնէ Թաղին, հաւաքին մէջ դիրք ունեցող տիկիններ, ...ղեցիկ մանկամարդուհիներ՝ որոնք կը ...անկին վարդապետին աջին վրայ...

Որքան ալ անկարեւոր, փուճ նկատուին ...կարգի երեւոյթներ, կրնան, սակայն, ...կարծենք, հրահրել երիտասարդին ...երեւակայութիւնը եւ ազդակներէն մին ...կայանալ իր որոշմանը։

Ու պատանին կ'ընդգրկէ կուսակրօն ասպարէզը։ Աստուած օգնական...

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

«ԱՄՆԻՍԹԻ ԷՆԹԷՐՆԱՍԻՈՆԱԼ»Ի ՏԵՂԵԿԱԳՐԷՆ

Միջազգային այս կազմակերպութիւնը ինչպէս ամէն տարի, այս տարի եւս հրատարակած է իր տեղեկագիրը. ան 380 էջերու մէջ ամփոփած է 146 երկիրներու մարդկային իրաւանց վիճակը։ Կազմակերպութիւնը որ կը գործէ 35 տարիէ ի վեր, առաջին անգամ ըլլալով ձեռնարկած է վերլուծելու դէպի չարչարանք կիրարկող երկիրներ կատարուած արտածումները որոնք կը վերաբերին «ապահովութեան կազմածներ»ու։ Այդ վերլուծումին արդիւնքը հրապարակուած է «Ահաբեկչութեան առեւտուրը» խորագիրով։ Որքան ալ զարմանալի ըլլայ կարդալ, հոն կ'ըսուի որ Գերմանիոյ, Զինաստանի, Միացեալ - Նահանգներու, Ռուսաստանի, Անգլիոյ կարգին Ֆրանսա մէկն է այն երկիրներէն որոնք երրորդ աշխարհի Պետութիւններուն ոստիկանութեան կամ զինուորականներուն չարչարանքի կազմածներ կը հայթայթեն։ Տեղեկագիրը պատրաստողները այս երկիրները համասարապէս յանցաւոր կը նկատեն, որքան այն ապահովը որ գէնքի մը բլթակը կը քաշէ կամ չարչարողը որ ելեկտրական հոսանք կուտայ իր զոհին մարմնին։ Այս կարգի ոճրագործներու տրամադրուած միջոցները բազմազան են. անոնց մաս կը կազմեն պարզ ձեռնակապերէն մինչեւ չարչարանքի ամբողջական սրահը զոր Լոնտոն 1990-ին յանձնած է Տուպայի յատուկ ոստիկանութեան։ Կան տակաւին մահակներ որոնցմով կարելի է մինչեւ 150 հազար վոլթնոց ելեկտրական հոսանք տալ զոհերու մարմնին ամէնէն զգայուն մասերուն։

Ֆրանսա կ'ամբաստանուի զինած ու մարզած ըլլալով Զատի ապահովութեան ուժերը որոնք հազարաւոր մահերու եւ մարդկային իրաւանց բռնաբարումներու պատասխանատուներն են։ Կ'ամբաստանուի նաեւ ապահովութեան ելեկտրական կազմածներ հայթայթած ըլլալով Թուրքիոյ, կամ Մեքսիքայի ուր ոստիկանները ելեկտրականութիւնը կը գործածեն որպէս չարչարանքի միջոց։ Ֆրանսա նաեւ չէ յարգած «Ամնիսթի էնթէրնասիոնալ»ի յանձնարարութիւնը որ կը թելադրէ նման ապրանքներ գնող երկիրներու մէջ մարդկային իրաւանց պարզած կացութիւնը նկատի առնել։ Ան եղած է այն երկիրներէն որոնք նախապատիւ համարած են իրենց առեւտրական շահերը եւ քաղաքական մարտավարութիւնը, մարդկային իրաւանց համաշխարհային սկզբունքին։ Ասկէ զատ, Հանրապետութեան Նախագահն ալ այդ նախապատուութեան օրինակը տուած է Փարիզ ընդունելով Թիէնանմէնի դահիճ Լի Փէնկը եւ Սինկափուրի մէջ ուր 1995-ին 50 մահապատիժ գործադրուած էր, «մաքսելով» մարդկային իրաւանց տեղական ըմբռնումը։

Ասոնց հետ Ֆրանսա կ'ամբաստանուի չարչարանքէ խոյս տուածներու առջեւ իր սահմանները փակելու մեղքով։ Այս մասին կ'ըսուի որ 1995-ի ընթացքին ապաստան խնդրող հարիւր Ալժերացիներէն միայն մէկուն այդ օրինավիճակը տրուած է։

Նոյն տեղեկագրին համաձայն, 1995-ին աւելի քան 10 հազար բանտարկեալներ չարչարանքի ենթարկուած են 114 պետութեան կողմէ. 63 երկրի մէջ առանց դատ - դատարանի մահավճիռներ գործադրուած են, 49 երկրի մէջ 140 հազար անձեր անյայտացած են. ինչ կը վերաբերի մահավճիռներու, 1995-ին 2900 ճչդուած է անոնց թիւը. Զինաստանի մէջ 2190, Միացեալ - Նահանգներու մէջ 56, Ռուսաստանի մէջ 28, իսկ Սաուտի Արաբիոյ մէջ 192։

ՔԱՂՀԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ԱԼՄԵԼՈՅԻ (Հոլանտա) մէջ, Յունիս 23-ին, 20 երիտասարդներ իրենց հանդիսաւոր երդումը ընելով մտած են Հ. Յ. Դ. «Արամ Մանուկեան» կոմիտէութեան շարքերը։ Օրուան կնքահայրը եղած է Ֆրանսա -- Հոլանտա կազմակերպչական շրջանի կեդր. Կոմիտէի ներկայացուցիչ՝ Յակոբ Ենիգոմշեան։ Նոյն օրը հիմը դրուած է Հ. Մ. Ը. Մ.-ի 84-րդ մասնաճիւղին ի ներկայութեան կեդր. վարչութեան անդամ՝ Հրաչ Սիսեռեանի։ Ան հակիրճ պատմականը ըրած է Հ. Մ. Ը. Մ.-ին, շեշտը դնելով ի մասնաւորի 1918-ին Պոլսոյ մէջ հիմնուած միութեան մինչեւ այս օրերը տարած անխափան գործունէութեան։

***

ԳՆԱԼԸՐԻ (Պոլիս) մէջ, Յունիս 30-ին կատարուած է Կազդուրման Կայանին բացումը կրօնական եւ աշխարհական հանդիսութիւններով, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ մէջ քարոզած է Մեսրոպ Արք. որ նախագահած է նաեւ Սիրոյ Սեղանին։ Բացումը կատարած է տոքթոր Արթին Մեծատուրեան։ Խօսնակը՝ Նազարէթ Պալ նշած է որ Կայանին 31-րդ տարեդարձն է։ Ուղերձ մը կարդացած է Հերման Պալեան յանուն Կզզեաց քաղաքապետ՝ Ճան Խիէնի։ Պր. Նշան Գարա իր ելոյթին մէջ նշած է որ Կազդուրման կայանը, այս տարի, կ'ընդունի 200 մանուկներ եւ ողջունած է նոր տնօրէնը՝ Պր. Շահին Զընար։ Ջերմ ուղերձ մը կարդացած է այս վերջինը, յիշելով Կազդուրման Կայանին հիմնադիրը՝ երջանկայիշատակ՝ Շնորհք Պատրիարքը։ Երկու յուշանուէրներ յանձնուած են նախկին տնօրէնին՝ Տիկին Ժագլին Էրմէնի, մէկը Կայանին, միւսն ալ Գարակէօզեան Սանուց Միութեան կողմէ։ Փակման խօսքը արտասանած է Մեսրոպ Արք. յիշելով Թէ Պատրիարքը եւ Շահան Արք. Աւստրալիա կը գտնուին եւ թէ առաջինը կը վերադառնայ միայն Վարդավառէն յետոյ, Յուլիս 18-ին, իսկ Շահան Արք. Յուլիս 11-ին իսկ վերադարձած կ'ըլլայ։ Գեղարուեստական յայտագիր մը գործադրուած է։

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԺՊԻՏ

Գիւմրեցին Թութակին, հիւրերի մօտ չհայհոյելու պատճառով, դնում է սառնարանի մէջ։

Ընկերը սառնարանը բաց է անում, որ միրգ հանի, տեսնում է Թութակին.

-- Վա՜յ, Թութակ։

Թութակն ասում է.

-- Իչու ձագ, էլ Թութա՞կ մնաց, փինկուէն դառայ։

***

Արդէն ապաքինուող հիւանդը հմայիչ բուժքրոջ ասում է.

-- Ես ձեզ այնպէս եմ սիրում, որ նոյնիսկ չեմ ուզում լաւանալ։

-- Մի անհանգստացէք, -- պատասխանում է բուժքոյրը։ -- Դուք չէք էլ առողջանայ, որովհետեւ բժիշկը նոյնպէս սիրահարուած է ինձ։

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

-վիպակ-

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

...Գիտե՞ս, Ստեփանը, մեր գիտունը եւ ...փիլիսոփան, նոյնպէս այստեղերն է։ Դըղ...կի տեսւի բլրան վրայի գիւղում։ Քեզ ...ուշտ յայտնի է, որ նա մի քիչ արջ ...կարող է շաբաթներով մնալ՝ առանց ...մասին որեւէ լուր տալու։ Լաւ կը լի...ր, եթէ մի օր ամէնքս էլ միասին այն ...կողմերը գնայինք նրան այցելութեան։ ...Այնտեղից, ինչպէս պատմում են, կա...րելի է լինել կղզու ամենագեղեցիկ հա...յտնաբերուած ծովափը։ Ե՞րբ պիտի գաս։ «Բարեւներ»։

Միւս օրը ստացայ մի ուրիշ նամակ։

«Այդ էի ուզում ասել. մեր ծովափի ...մօտ գտնուող տաք հանքային ջրերում ...լողանք արե՞լ ես։ Անզուգական են, Կը...նոջս հետ որոշեցինք գրօսնել մեր սան...տիրոջ ագարակում։ Բակի տեւեւից մը...տանք փոքրիկ դաշտը, ուր եգիպտացո...րեն են ցանել, ապա՝ եզերելով խորտու...բորտութիւնները՝ մի նեղ կածան առինք եւ քայլեցինք մինչեւ ագարակի սահմանը, որտեղից սկսւում է կտրուկ եւ սեպ վայրէջք դէպի ծովափը։ Անդիմադրելի ցանկութիւն զգացինք վայր գնալու։ Հեշտ բան չէր։ Վայրէջքը գրեթէ կէս ժամ տեւեց. Ծովափի ներքին մասը ամբողջովին մշակուած է։ Տաք ջրերի ներկայութեան պատճառով, այստեղ մշակում են բազմաթիւ բանջարեղէններ, որ հասունանում են աւելի շուտ քան ուրիշ վայրերում եւ, այդ պատճառով, արդիւնաբեր են։ Նախ՝ որոշած էինք ծովը մըտնել եւ լողանք անել, բայց յետոյ յիշեցինք, որ այստեղ գտնւում են այն հռչակաւոր ջրերը, որոնց մօտ Հռոմէացիները Վեներային նուիրուած մի տաճար էին կառուցել եւ ուր Զեչիլիա Մետելլան - յիշո՞ւմ ես նրա գերեզմանը Ափեան ճանապարհի վրայ - գալիս էր լուացուելու՝ իր երիտասարդութիւնը եւ գեղեցկութիւնը պահելու համար։ Զարմացանք, երբ ջրերի տեղը տեսանք։ Հողէ շինուած անպաճոյճ մի խրճիթում մի երկու քարէ կոնքեր էին դրուած եւ պատով բաժանուած։ Մէկը կանանց համար եւ միւսը տղամարդկանց։ Խրճիթի մօտ մի հոր կար եւ անիւ, որով ջուր են քաշում, ինչպէս դաշտերը ջրելու ժամանակ։ Մեզ հետ եկած գիւղացին ասաց, որ պէտք է մի կէս ժամ սպասել, մինչեւ որ էշը ջուրը քաշի եւ կոնքերը լցնի տաք ջրով։

«Կինս գնաց ծովը դիտելու, իսկ ես մի քարի ծայրին նստեցի, եւ գլխովս հազար բաներ անցան։ Ի՜նչ լաւ էր, որ այստեղ էի։ Ընդունել մեզ տրուած բոպէն սրտի ամբողջ բերկրութիւնով, մարմնի եւ մտքի ամբողջ լարուածութիւնով՝ արդեօք այդ չէ՞ կեանքի գաղտնիքը։

«Եւ նաեւ արուեստի գաղտնիքը։

«Տաք բաղնիքը շատ հաճելի էր, բայց բաւականին թուլացանք։ Ջրի մէջ այդքա՜ն երկար ժամանակ պէտք չէր մնալ։ Երեւակայի՛ր, ինչքան դժուար եղաւ նորից վեր բարձրանալը։

«Հիմա երեկոյ է։ Կտուրի վրայ նստած գրում եմ այս նամակը։ Արեւը մայր մտնելու վրայ է. Լայն մի հրդեհ հրացոլքով շիկացրել է երկինքը։ Մօտաւոր ծառերի խիտ սաղարթների արանքից յանկարծ արթնացած թռչունների երգեր են լսւում։ Վարի բակից ծուխի մեծ քուլաներ են բարձրանում, ինչ որ նշանակում է, որ օճախը վառում են՝ անցնող մի որսորդից գնած կաքաւները խորովելու համար։

«Վաղը անպատճառ սպասում եմ քեզ։ Ստեփանին նոյնպէս լուր ղրկած եմ իրլանտացի նկարիչի միջոցով, որ նոյն գիւղումն է ապրում։

«Սա՛լվէ»։

Նստում եմ աշխատելու։

Նստում եմ, իսկ Օլուֆ Քրիստիանսընի դէմքը ցցւում է առջեւս եւ արգելում, որ կենտրոնանամ։

Երէկ եկել էր այցելութեան։ Իր պատմական աշխատութիւնների եւ իրեն չարչարող հարցերի մասին էր պատմում։ Ասում էր՝ կեանքը իր երկրում խեղդիչ է։ Ոչ, ոչ թէ նիւթապէս, - նիւթապէս ամէն ինչ կազմակերպուած է Թուարանական էջի նման - այլ բարոյապէս, հոգեպէս. Լայն մտաւոր շնչի պակասը։ Մարդ պատերի մէջ է քայլում։ Միտքը քաղքենիացած է, սահմանափակուած։ Հետաքրքրութիւնները չքջում են փոքրիկ, նիւթական իրականութեան հետ սեղմուած հարցերի շուրջը։

Խօսեց պատմութեան իր ուրոյն մօտեցման մասին։ Պատմութեան սխալ, բոլորովին մտացածին կերպով մօտենալը մեծ դժբախտութիւններով է վերջանում։ Տեսէք Գերմանիան։ Գերմանիան զոհ է, ասաց, իր պատմաբանների ստեղծած սըխալ իդէականութիւնների։ Փրուսական հոսանքի յաջողութիւնը գալիս է Հեկէլից եւ ուրիշներից։ Բուն Գերմանիան ինքը իրեն դեռ չի հասկացել։

Խօսեց նաեւ գիտութեան մասին։ Ամէն ինչ տարրալուծւում է։ Նոյնիսկ Փլանքի կուանտաՑ այսօր հերքւում է։ Հերքւում է Փլանքի տեղը բռնողը, նրա յաջորդը, Էրվին Շրէօթինկերը։ Նա ուրանում է նիւթի մասնիկները, ճառագայթները։ Հիւլէն իսկ անհատականութիւնից զուրկ է։ Մենք կորած ենք անորոշի լաբիւրինթոսներում եւ անկարող ենք տիեզերքի մասին լիովին գաղափար կազմել։ Մարդկային միտքը, գիտութիւնը՝ հաշուապահութիւն է,

Շատ ծխեց։

-- Այդ պայմաններում, ասաց, պատմական արժէքներն էլ համեմատական են, չկայ։ Եւ միտքը, ի՞նչ է միտքը։

Աչքերը մխրճեց աչքերիս մէջ։

Երբ մեկնեց՝ գլուխս սկսաւ պտոյտ գալ։ Ուրեմն, եթէ ամէն ինչ տարրալուծւում է եւ մարդկային մտքին չի հպատակւում, ի՞նչ է ներկայացնում իմ «Մտքի Տաճար»ը։ Կարո՞ղ է նրա գմբէթը վեր սլանալ համարձակութեամբ, իշխող եւ տիրական։

Մատիտը ձեռքիցս վայր ընկաւ։ Մեծ մի յուսահատութիւն պատեց ինձ։

Անճըլնան եկել սենեակից սենեակ է անցնում եւ արագ արագ աւելում, մաքրում, անկողինը շինում։ Աչքի տակից նայում է ինձ։ Մտահոգ է երեւում։

Աշխատում եմ նրան չտեսնելու ձեւանալ։ Գնում է խոհանոց, այնտեղ բաւականին ժամանակ մնում, ապա, մի կտոր խալի բռնած, վերադառնում է եւ սպասում։

(Շար. 29)

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 14, տօն է Պայծառակերպութեան Քրիստոսի Աստուծոյ Մերոյ ի Թափօր լերինն:

Այսօր Ֆրանսայի Ազգային տօնն է:

Նկատելով որ այս առթիւ Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ ժամը 10-ին զինուորական տողանցք պիտի ըլլայ, բացառաբար, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ առաւօտեան ժամերգութիւններ տեղի պիտի չունենան:

Կը կատարուի միայն պատարագ, որ կը սկսի ժամը 8-ին եւ աւարտի ժամը 9.30-ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յուլիս 15, Բ. օր Վարդավառի, Յիշատակ Մեռելոց:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին, պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»:

ՎԱԼԱՆՍ - Ս. ՍԱՀԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 14, ժամը 10-ին
Ս. Սահակ Եկեղեցւոյ մէջ
Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Քրիստոսի Պայծառակերպութեան Տօնի առթիւ - վարդավառ -
Այդ օրը հոգեհանգստեան պաշտօն չի կատարուիր:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ
ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 14
Առաւօտեան ժամը 10-ին
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՅԱԿՈԲ ԱՐՔ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

A l'occasion de la réalisation de l'Exposition
ARMENIE - Des origines au IVe siècle
La M.C.A. d'Alfortville organise

Un Voyage à NANTES

les Samedi 20 et Dimanche 21 Juillet

— Transport par autocar
– Pension complète en Hôtel (samedi)
— Visite guidée de l'Exposition
— Dimanche au bord de l'Océan
— Participation aux frais : 500 F.

Renseignements et inscriptions auprès de la Direction de la M.C.A.

***

1976-1996
M.C.A. 20ème

En Octobre prochain,
la M.C.A. d'Alfortville fêtera
le 20ème anniversaire
de l'INAUGURATION
DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տիկին Նշան Դարբինեանի *մահուան առթիւ կը նուիրեն. -*

Տէր եւ Տիկին Վազգէն Սէրէնկիւլեան 1000 Ֆր. Կապոյտ Խաչի Իսիի Տիկնոջ Սէրէնկիւլեան մասնաճիւղին (տանիլ՝ «Յառաջ»էն) եւ 1000 Ֆր. «Յառաջ»ին:

***

Շաքէ Շիրվանեան 200 Ֆր. եւ Շաքէ Կիրակոսեան 100 Ֆր. «Յառաջ»ին իրենց սիրելի ընկերուհիին՝ Նուարդ Դարբինեանի *յիշատակին:*

Նաւին եւ Վիգէն Դարբինեան 200 Ֆր. Ս. Մուրատեան Վարժարանի երկօրեայ դպրոցին, 100 Ֆր. «Կամք»ին եւ 100 Ֆր. «Յառաջ»ին:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է խղճալինի հետեւեալ նուէրները. -

Պր. Ժորժ Ակոբեան 300 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Ժագ Մուրատեան 500 Ֆր., Տիկին Մարսէլլ Մինասեան 300 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Փաթրիք Կիւլպէնկեան 200 Ֆր., Պօղոսեան քոյրեր (Պէյրութէն) 100 Ֆր., Տիկին Ռուբինա Սթէն - Ալեքսանեան 150 Ֆրանք, Տիկին Ռոզա Ամիրալեան 100, Պր. Ռաֆֆի Սողոմոնեան 1000 Ֆր., Պր. Լորան Սարգիսեան 500 Ֆր., Տիկին Արփինէ Աւետիսեան 300 Ֆր. եւ Ֆէլիւթ Նորա 50 Ֆր.:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Յարութիւն Միւքէվէլեանի *թաղման յիշատակին Տէր եւ Տիկին Շառլ Ուլթիլ 200 ֆրանք կը նուիրեն «Յառաջ»ին:*

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Փարիզի եւ Շրջակայից Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակցութեան վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները. -

Տէր եւ Տիկին Սեպուհ Զիլթճեան 300 ֆրանք, Տիկին Օլկա Պործակեան 500 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Լեւոն Զարգարեանթճեան իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ 10.000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Մարտիրոսեան իրենց զաւկին ամուսնութեան առթիւ 5.000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Ստեփան Տամլամեան Յարութիւն Տամլամեանի *յիշատակին 300 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Րիչար Զարգարեանթճեան իրենց զաւկին մկրտութեան առթիւ՝ 2.000 Ֆր., Պր. Սարրօ եւ Օր. Անի - Ռօզ Գանճեան* Մարթէն Իւթիւճեանի *մահուան առթիւ՝ 1.000 ֆրանք, Եկեղեցւոյ բարերար՝* Ժէրմէն Անուանեանի *մահուան առթիւ՝ աղջիկը Ալիս Անուանեան 5.000 Ֆր. եւ զաւակը՝ Միշէլ Անուանեան 4.000 Ֆր.:*

Fête Champêtre à Bellefontaine

La Croix Bleue des Arméniens de France vous invite à sa grande fête champêtre à la Colonie de Bellefontaine (Jura)

le Dimanche 14 Juillet

Buffet — Bar — Animation pour les colons — Ambiance arménienne — Surprises

Venez très nombreux à ce rendez-vous de la communauté arménienne de France et d'ailleurs.

Pour tous renseignements, veuillez contacter la C.B.A.F.: 48 24 46 57.

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ	100 Ֆր.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ	80 Ֆր.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ	75 Ֆր.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ	75 Ֆր.
ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ	150 Ֆր.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ	80 Ֆր.

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ	75 Ֆր.

ԵՒ

«ՅԱՌԱՋ - 50»

(Ծաղկաքաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն)	120 Ֆր.

Դիմել « Յ Ա Ռ Ա Ջ »ի:

Թղթատարի ծախք՝ 25 Ֆր., Հատոր գլուխ:

SABERATOURS
SEVAN VOYAGES
SABERATOURS
SEVAN VOYAGES
SABERATOURS
SEVAN VOYAGES

PARIS·EREVAN·PARIS
VOLS HEBDOMADAIRES

- ASSISTANCE A L'AÉROPORT
- ORGANISATION D'ACCUEIL ET DE TRANSFERT
- RÉSERVATION D'HÔTEL
- LOCATION DE VOITURE AVEC CHAUFFEUR
- EXCURSIONS GUIDÉES
- VOYAGES ORGANISÉS EN GROUPE

PRIX
PARIS-EREVAN-PARIS A PARTIR DE 3700F
RENSEIGNEMENTS ET RÉSERVATIONS SUR SIMPLE APPEL

PARIS·EREVAN
VOL CARGO MENSUEL

SABERATOURS
31, RUE D'ARGENTEUIL - 75001 PARIS
TEL 42 61 51 13 - FAX 42 61 94 53

SEVAN VOYAGES
48, COURS DE LA LIBERTÉ - 69003 LYON
TEL 78 60 13 66 - FAX 78 60 92 26

EREVAN
37, RUE HANRABEDOUTIAN - EREVAN 10
TEL 52-85 48 - FAX 52 54 48

EN COLLABORATION AVEC
ARMENIAN AIRLINES

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Colonie de Bellefontaine

Le Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France informe qu'il reste des places disponibles à sa Colonie de Bellefontaine (Jura) pour le mois d'Août 1996.

Inscrivez vos enfants auprès de la section la plus proche de votre domicile ou auprès du Conseil d'Administration : Tél. : 48. 24. 46. 57.

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք--Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ *(25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12-13 տող) մնացեալին:*

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ 13-14
SAMEDI - DIMANCHE
13-14 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. - Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) - Հատը : 5,00 Ֆ.

71ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 18.896 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 71e ANNEE — N° 18.896

ԻՐ ԽՕՍՔԸ

ՏԱՐՕ՛Ն

Վարդավառ է այսօր: Իսկ Վարդավառը, առանց Տարօնի, տժգոյն, աղօտ յիշատակ մը միայն:

Բառը ինքնին, - Տարօն - ամբողջ պատկեր մը կը ներկայացնէ: Թերեւս խորհուրդ մը:

Երբ կ'ըսենք Մուշ - կը հասկնանք աշխարհագրական - վարչական բացատրութիւն մը:

Բոլորովին ուրի՛շ բան է Տարօնը: Գոյէ անոնց համար որ տեսեր ու ապրեր են, ...եր ու անցեր: Ամբողջ հեթանոսութիւն՝ իր սարերովն ու դաշտերովը: ...իսկ եկեղեցիներով ու վանքերով:

- «Հէ՛յ Մշու Սուլթան Սուրբ Կարապետ...»:

...ւ պէտք է տեսած ըլլալ Վարդավառը Ս. Կարապետի սարին վրայ, երբեմն ...անոսական լերան մը կատարը, մինչ...տասը հազար բազմութեամբ: Ս. Կարապետի Վարդավառը՝ իր աւանդական ...խաղացներով, բայց մանաւանդ իր ...ւ եւ իսկ հայկական խանդավառութեամբ, - ծիծղուն, ծփուն եւ անար...սեստ:

Անահիտի հովանին է - կ'ըսեն - փռուած այդ ամբողջ տարածութեան վրայ, ...տեւ, մինչեւ Մեղրագետն ու Արածանին, եւ աղէն, մինչեւ Իննակեան լեռները: Այլեւ Վահագնի հոգին: Եւ կը թուի ...է Գրիգոր Լուսաւորիչը այստեղ մի...ն պարտուած է, չկարենալով կորզել ...դոնիքը Աստղի:

Հեթանոս քրմապետը չէ ուզած յանձնել թանկագին դաղտնիքը, յանձն առնել ծառայել վանքին մէջ, իբրեւ պարզ ...ակ:

«Սալ Դեւ»ն է այս, - իրեն յատուկ ...եկով եւ դուռով, որուն յատակը - ո՛վ ...է - ապահովաբար կը պահէ մեր հեթանոսական շրջանի անծանօթ, անգնահատելի հարստութիւնները: Թոնիրները ...վառին գիշերը, եւ առտուն կանուխ ...ալ Դեւ»ը մաքրած կ'ըլլայ ամէն բան: ...քրած իր դուռը քաշուած, առանց մոխիրի հետք մը ձգելու...:

Ո՞ւրկէ՞ ուր այս միամիտ աւանդութիւնները՝ այս համայնակուլ ափերուն վրայ: Այն ալ օրուան այս ժամուն, երբ ...չատեր մոխիր ցանած իրենց դըլուխներուն, կը հառաչեն ու կը յօրանջեն:

Անոր համար որ, ոչ միայն Վարդավառ այսօր, այլեւ տարեդարձը Տարօն աշխարհի վերջին ջղաձգութեան:

Վարդավառի կիրակի մըն էր - 1915 Յուլիս 28 - երբ Տարօնն ալ արիւնլուայ ...եցաւ գետին, դաւադիր «եաթաղան»ը կուրծքին: Կամ ամբողջ բազմութիւններով ողջակէզ՝ բոցերու մէջ: Կամ ...ողուփչուր՝ բահով, բրիչով, կացինով, թնդանօթով ու գնդացիրով...

Մա՛հ կ'ոռնար թշնամին, ամբողջ հայաշխարհին վրայ, դազանային մոլուցքով մը: Եւ գերանդին ձեռքը, ժանիքները ցից, դանակները սրած՝ շունչը առեր ...Տարօն:

Հայ չմնաց Մուշի մէջ: Բայց Թուրք ալ ...նաց, ինչպէս կը խոստովանէր Էնվէրը ...նք:

Մինչ արթուն եւ ըմբոստ, սնած՝ Սեբաստացիներու, Զավուշներու, Հրայրներու, Գուրգէններու, Անդրանիկներու, Տէր Քաջերու, Վահան Մանուէլեաններու եւ ...ւ անհամար «անծանօթ զինուորներ»ու ...ունչով, Տարօն աշխարհը փլաւ ճակատագրական պահուն: Վրիպեցա՛ւ վերջին ...ապրդ ժամուն...:

***

Փլաւ՝ ֆիզիքական աշխարհը. բայց ...ապրի հոգեկանը:

Այսօր, ամէնէն հեռաւոր ափերուն վրայ իսկ, ո՛ղջ է Տարօնի ոգին: Ու թերեւս աւելի աշխուժացած, ինչպէս բոլոր այն մնացորդներուն մէջ որ համբանքով փրկուեցան հայաջինջ սարսափներէն, եւ կ'ապրին վաղուան համար:

Ո՛ղջ է Տարօնը՝ իր գիրովն ու խօսքովն ալ:

Զուարճ առաւօտը, Տարօ՛ն, քանի դուն հաւատարիմ ես քու սարերուդ եւ անոնց փառքերուն, քու դաշտերուդ եւ անոնց արդար վաստակին:

Շ.

Յուլիս 12, 1931

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԳԱՄԱՏԻՔԻ ԵՒ ՄԼԱՏԻՔԻ դէմ ձերբակալման միջազգային հրամանագիր հանեց Լա Հէի պատժական միջազգային Ատեանը ինչպէս կը սպասուէր: Այս հրամանագիրը կը պարտադրէ բոլոր երկիրներուն ձերբակալել Պոսնիոյ երկու սերպ ղեկավարները եթէ ոտք կոխեն իրենց հողամասին վրայ:

ԻՍՐԱՅԷԼԻ մէջ, ծայրայեղ կրօնամոլները սկսած են արդէն պահանջներ դընել եւ զանոնք գործադրել ալ տալ: Այսպէս, Ուրբաթի եւ Շաբաթի աղօթքի ժամերուն փակ պիտի մնայ Երուսաղէմի մէկ գլխաւոր պողոտան՝ ռիւ Պար Իլան, ինչ որ մեծ խրարանցում ստեղծած է եւ կ'ըսուի թէ տակաւին սկիզբ մըն է միայն: Այս փակումը պահանջներէն մէկն էր կրօնամոլներուն, որոնք ներկայիս 120-ի վրայ 24 աթոռ ունին Քնէսէթի մէջ:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ ռմբայփորձ մը եւս գործուած է, յար եւ նման նախորդին, այս անգամ Ուրբաթ (Յուլիս 12) առաւօտ ժամը 8-ին, շրջուղիին վրայ թըրոլէպիւսի մը մէջ: Ռումբը դրուած էր շարժավարին մօտ: Մէկ մեռեալ կայ եւ 15 վիրաւոր: Տէր եղող չէ եղած:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ ցամաքային բանակի 38 զօրաբաժիններ պիտի լուծուին երեք տարիներու երկայնքին:

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 12 / 13)

ԿԵՂԾ ԼՐԱՏՈՒՈՒԹԵԱՆ ՀԵՂԻՆԱԿԸ ՅԱՅՏՆԱԲԵՐՈՒԱԾ

«Ինթերփաքս» եւ «Ռոյթըր» լրատուական գործակալութիւններուն կողմէ հաղորդուած վարչապետ Հ. Բագրատեանի եւ Պաշտպանութեան նախարար Վ. Սարգսեանի դէմ Թուրքերու կողմէ գործուած մահափորձի լուրերուն հերքումէն ետք հետաքննութիւն բացուած էր յայտնաբերելու համար կեղծ լրատուութեան հեղինակը: Քննութենէն պարզուած է որ համակարգիչի միջոցաւ է որ կատարուած է զեղծարարութիւնը եւ այս առընչութեամբ մեղադրանքի տակ առնուած է «Ռեսփուպլիքա Արմէնիա» թերթի աշխատակից Ար-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՄԱՀ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՐԵՐԱՐ, Հ.Բ.Ը.Մ.Ի ՑԿԵԱՆՍ ՊԱՏՈՒԱԿԱԼ ՆԱԽԱԳԱՀ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԵԱՆ ԿԸ ՆԱԽԱԳԱՀԷ ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ

Յուլիս 10-ի իրիկունը, Տիթրոյթի հիւանդանոցը ուր փոխադրուած էր ամիս մը առաջ, իր մահկանացուն կնքած է Հ. Բ. Ը. Միութեան ցկեանս պատուակալ Նախագահ՝ Ալեք Մանուկեան:

Ծնած էր, 1901 Յունիս 28-ին Իզմիրի շրջանի Քասապա գիւղը եւ յաճախած տեղւոյն հայկական եւ օտար դպրոցները, Համաշխարհային Ա. պատերազմի վաղորդայնին իսկ, 1920-ին կը փոխադրուի Միացեալ - Նահանգներ, ուր իր առաջին հանգրուանը կ'ըլլայ Պրիճփորթ (Քընեթիքէթ), հոն նախ բանուորական կեանք մը կը վարէ, նախքան վերջնապէս Տիթրոյթ հաստատուիլը 1924-ին: 1929-ին է որ հիմը կը դնէ Մասքօ ընկերութեան որ ինքնաշարժի ընկերութեանց համար կտորներ կը պատրաստէր: Այդ ընկերութիւնը, այսօր, Միացեալ - Նահանգներու ճարտարարուեստական գլխաւոր ձեռնարկութիւններէն է տարեկան շուրջ 7 միլիառ տոլարի դործառնութեամբ: 1936-էն ան դարձած է Հայու մը կողմէ հիմնուած առաջին ընկերութիւնը որ կ'անցնի սակարանի արժեթուղթերու ցանկին մէջ: Ձեռնարկը բարգաւաճած է մանաւանդ 1954-ին երբ Ալեք Մանուկեան հրապարակ հանած է տաք եւ պաղ ջուրի ծորակ մը որ աննախընթաց յաջողութիւն մը արձանագրած է:

Առաւելաբար կարեւոր է սակայն իր գործունէութիւնը ազգային գետնի վրայ: 1930-ական թուականներուն է որ կ'անդամակցի Հ. Բ. Ը. Միութեան եւ Վարդանանց ասպետներու եղբայրակցութեան: 1943-ին անդամ է Հ. Բ. Ը. Միութեան կեդրոնական վարչական ժողովին եւ 1953-ին ալ կ'ընտրուի նախագահ, պաշտօն զոր, պիտի վարէր 36 տարիներ եւ 1970-ին Բարեգործականի Ընդհ. Ժողովը գինք միաձայնութեամբ կ'ընտրէր ցկեանս նախագահ, իսկ 1989-ին ալ՝ ցկեանս պատուակալ նախագահ: Այդ հանգրուանին Բարեգործականի դրամագլուխը բարձրացած էր 120 միլիոն տոլարի: Միութեան Ալեք եւ Մարի Մանուկեան Մշակութային Հիմնադրամը գոյութեան կոչուած է 1968-ին, մէկ միլոն տոլարի առաջին յատկացումով մը: Ալեք Մանուկեան մեծ գումարներով սատարած է նաեւ ամերիկեան հաստատութեանց (հիւանդանոց, թանգարան, գրադարան, համալսարան, դպրոց):

Հայկական ճակատի վրայ երկար է իր բարեսիրութեանց ցանկը: Յիշենք իր նուիրատուութիւններով կեանքի կոչուած հաստատութիւնները. -

Հ. Բ. Ը. Միութեան Հայ Երիտասարդաց Ընկերակցութիւն (Հ. Ե. Ը.) Ալեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոն (Պէյրութ), Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան Մշակութային Կեդրոն (Փարիզ), Հ. Բ. Ը. Միութեան Մարի Մանուկեան Ուղեցոյց եւ Երկրորդական Վարժարան (Թեհրան), Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան Մշակութային եւ Մարզական Կեդրոն (Պուէնոս - Այրէս), Հ. Բ. Ը. Միութեան Կեդրոն (Սիտնի), Հ. Բ. Ը. Միութեան Ա. Մանուկեան Երկրորդական Վարժարան (Մոնթէվիտէօ), Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան Մշակութային եւ Մարզական Կեդրոն (Գորտոպա), Հ. Բ. Ը. Միութեան Մշակութային Կեդրոն (Սան - Փաւլօ), Հ. Բ. Ը. Միութեան Ա. Մանուկեան Մշակութային Կեդրոն (Թորոնթօ), Հ. Բ. Ը. Միութեան Արմէն Գէպէք Ա. Մանուկեան Վարժարան եւ Մշակութային Կեդրոն (Մոնրէալ), Հ. Բ. Ը. Միութեան Երիտասարդական Կեդրոն (Զահլէ, Լիբանան), Հ. Բ. Ը. Միութեան Երուանդ Հիւսիսեան Մշակութային Կեդրոն (Վալանս), Հ. Բ. Ը. Միութեան Ալեք Մանուկեան Երկրորդական Վարժարան (Տիթրոյթ), Հ. Բ. Ը. Միութեան Ա. Մանուկեան Մշակութային Կեդրոն (Մոնթէվիտէօ) ինչպէս նաեւ Տիթրոյթի Թագւոր եւ Թագուհի Մանուկեան Տարէցներու Տունը, Տիթրոյթի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Հայց. Եկեղեցին եւ Նիւ - Եորքի Ս. Վարդան Մայր Տաճարը, Երուսաղէմի Պատրիարքութեան Ալեք եւ Մարի Մանուկեան Ժառանգաւորաց Վարժարանը եւ Ս. Էջմիածնի Ալեք եւ Մարի Մանուկեան Գանձատունը:

Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան տաղնապին առեն ալ բերած է կարեւոր օժանդակութիւն մը: Լայնօրէն նպաստած է Հայաստանի (երկրաշարժին առեն եւ յետագային՝ անկախութենէն ետք), նաեւ Արցախի:

Իր այս բարեսիրութիւնները (որոնց գումարը հասած է 90 միլիոն տոլարի) պատճառ եղած են որ արժանանայ բազմաթիւ կոչումներու, շքանշաններու, պատիւներու թէ ամերիկեան թէ հայկական գետնի վրայ: Այս վերջին մարզին մէջ, յիշենք Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Ա. կարգի շքանշանը Երջանկայիշատակ Վազգէն Ա. Կաթողիկոսէն, Ազգ. հերոսի կոչումը եւ Հայաստանի քաղաքացիութիւն՝ Նախագահ Լեւոն Տէր - Պետրոսեանէն, պատուոյ շքանշան Արցախի նախագահէն եւայլն, եւայլն:

Ալեք Մանուկեանի յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի, Յուլիս 18-ին. ատենապետութեան կը նախագահէ Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը:

Հայաստանէն ներկայ կ'ըլլայ նաեւ պատուիրակութիւն մը որու մաս կը կազմեն Գագիկ Յարութիւնեան, Կարապետ Ռուբինեան (Ազգ. Ժողովի կողմէ) եւ կառավարութեան կողմէ Մշակոյթի նախարար՝ Յակոբ Մովսէս:

***

ՈՉ ԵՒՍ Է ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Շրջանային Վարչութիւնը սրտի խորունկ կսկիծով կը հաղորդէ թէ Հինգշաբթի, 1996, Յուլիս 11, առաւօտեան ժամը 5-ին (Փարիզի ժամով) իր հոգին աւանդեց Հ. Բ. Ը. Մ.-ի ցըկեանս նախագահ եւ պատուոյ նախագահ՝

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ
(1901 - 1996)

Տան կարգը տեղի պիտի ունենայ Չորեքշաբթի, Յուլիս 17, երեկոյեան ժամը 7 - 9-ը, իսկ յուղարկաւորութիւնը Հինգշաբթի, Յուլիս 18, առաւօտեան ժամը 11-ին, Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Եկեղեցւոյ մէջ, Սաութֆիլտ, Միչիկըն:

Հ. Բ. Ը. Մ.-Ի
ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՇՐՋ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՊՈԼՍՈՅ ՀԱՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀՈԳԵՐԷՆ

Պոլսոյ Հայկական դպրոցները գրեթէ առանց այլեւայլի գնահատանքի կ'արժանանան, յաճախ նաեւ բարի նախանձի զգացում մըն ալ արթնցնելով յատկապէս արեւմտեան գաղութներու պատկանողներու մէջ: Միայն վերջերս զանազան հանդիպումներ, մամուլի անուղղակի ակնարկութիւններ հասկցուցին թէ խնդրոյ առարկայ դպրոցներու ցանցը լուրջ հարցեր ունի գլխաւորաբար հայերէնի ուսուցման բնագաւառին մէջ: Տրուած պատճառները ենթադրելիներն են. տարուէ տարի կը պակսի հայերէնի հեղինակաւոր, որակաւոր ուսուցիչներու թիւը. հետզհետէ աւելի բարօր միջավայրի մը մէջ որ մէկ կողմէն բարիք է ազգապատկան հաստատութիւններուն համար, երիտասարդ սերունդին ձգտած նպատակները շատ տեղ չեն ձգեր հայերէնին: Այս պարագան եթէ չարունակուի չեշտուիլ, հակասական կացութեան մը մէջ պիտի դնէ հայկական վարժարանները. որքան ալ քաջալերական ըլլան գիտական մարզի անոնց յաջողութիւնները, ի վերջոյ, գաղութի թիւին անհամեմատ ծանր նիւթական բեռը կը տարուի նախ հայերէնի, հայերէնով ուսուցման համար: Պոլսեցի ամէն սրտցաւ ազգայինի այս մասին վերջաբանը գրեթէ միշտ կը կապուի տեղացի պատասխանատուներէ ակնկալութիւններու: Մտահոգութիւնները պէտք է շարժման մղեն այդ դէմքերը որպէսզի յարմարագոյն քայլեր առնեն կացութիւնը բարելաւելու համար: Յատուկ կրթաթոշակ յատկացուի, քաջալերական միջոցներ ու դպրոցներու պակասը լրացնելու ձեւեր գտնուին, օրինակ՝ յաւելեալ դասընթացքներով, եւայլն:

Այս արդէն բաւական անհամ կացութեան վրայ «Մարմարա» Յունիս 28-ի առաջին էջի լուրով կ'աւելցնէ այլ տագնապներու մասին տեղեկատուութիւն մը: Պոլսոյ Կրթական տնօրէնութիւնը երկու-երեք տարիէ ի վեր «քոնթէնժանի կանոնագրութիւն» մը պատրաստած է, պահանջելով որ վարժարանները յարգեն զայն: Այդ կանոնագրութիւնը չափանիշներ ճշդած է վարժարաններուն համար: Անոնց համաձայն, աշակերտութեան թիւը կախում պիտի ունենայ վարժարանին տարածութենէն, դասարաններու մեծութենէն, թիւէն, աշխատանոցներու, խաղավայրերու գոյութենէն, եւայլն: Եղածը պէտք է նկատել դպրոց կոչուած հաստատութիւնը ժամանակակից տուեալներու պատշաճեցնելու ջանք մը: Սակայն երբ մարդ քիչ մը տեղեակ է թէ նոյնիսկ նոյն քաղաքին արուարձաններուն մէջ պետական դպրոցները տարածքի որքա՛ն մեծ նեղութիւններու տէր են, տարօրինակ կը թուի պահանջը: Թերթը կ'ըսէ թէ պատրաստուած կանոնագրութիւնը սեփական վարժարաններու համար է որոնք մեծ գումարներ կը գանձեն իրենց աշակերտներէն: Ու փոքրամասնութեան վարժարանները ոչ մէկ նմանութիւն կրնան ունենալ անոնց հետ: Մանաւանդ որ հայկական վարժարաններէ ոմանք, ինչպէս՝ Կեդրոնական կամ Տատեան մեծ թիւով աշակերտ ունին ու ոչ այնքան ընդարձակ տարածքներ: Առնցմէ առաջինին, տնօրէնուհիին ուղղուած դիտողութիւն մը պատճառ եղած է հրապարակումին: Ան, այդ դիտողութիւնը ստացեր է յիշեալ կանոնագրութիւնը յարգած չըլլալու ամբաստանութեամբ, Գոհացուցիչ չէ նկատուած կիրարկուած սկզբունքը որ կը կայանայ ամէն տարի շրջանաւարտներու թիւին չափ նոր աշակերտ առնելուն մէջ:

Հարցը արդէն խորհրդակցութեան նիւթ եղած է համայնքին այս մարզի պատասխանատու դէմքերուն միջեւ: Մտահոգութիւնները որոշ չափով փարատելու համար աւելորդ չէ յիշել որ Պոլսոյ մէջ նման հարց մը ընդհանուր ընկալում կը գտնէ. ոչ միայն դպրոցի տնօրէններ, խնամակալներ, եւայլն կը ստանձնեն լուծումի գործը ու դիմումներ, միջամտութիւններ կը կատարեն, այլ նաեւ տեղական բարձրագոյն իշխանութիւնը՝ եկեղեցականն ալ կարեւոր մասնակցութիւն կը բերէ: Այդպէս է աւանդութիւնը, ինչպէս սիրոյ սեղաններով դպրոցական բաց պիւտճէներ ամբողջացնելու բաւական եզական երեւոյթը:

«Մարմարա» հարցին հրապարակումին հետ դիտել կու տայ որ պարտադրուած կանոնագրութեամբ հակասական կացութիւն մը կը պարզուի: Այն որ պատկան իշխանութիւնները թէ՛ հայկական վարժարաններու արտօնութիւն չեն տար նոր դասարան աւելցնելու, շէնքերը բարեփոխելու, եւ թէ կը ստիպեն որ տեղի չգոյութեան պատճառով անոնք աշակերտութեան թիւը կրճատեն: Այսքանէն արդէն յստակ կը յայտնուի որ Կրթական տնօրէնութեան նպատակը խաղող ուտելը չէ անգամ մը եւս, այլ այգեպանը ծեծել:

Պոլսոյ մէջ կազմուած աւանդութիւնը լաւատես սպասում մը կը թելադրէ տեսնելու համար թէ այգեպանը ծեծ ուտելու տրամադրութիւն ունի՞:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՄԵՐ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

5.- ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՀԵՏ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴԻՆ ՄԷՋ

Դպրեվանքէն շրջանաւարտ երիտասարդը, եթէ արժանի չէ նկատուած կամ անձնական միջոցներ չունի երթալու արեւմտեան համալսարանի մը մէջ ամբողջացնելու իր աստուածաբանական եւ ընդհանուր ուսումը, պիտի մանէ, խկոյն, գործօն կեանքի մէջ: Թերեւս պաշտօն մը վանքը, բայց աւելի յաճախ առաքելութիւն Սփիւռքի մէջ: Պիտի աշխատի ժողովուրդին մէջ, ժողովուրդին հետ:

Կը սկսին արդէն առաջին դժուարութիւնները:

Գիտէ՞, սորվեցուցա՞ծ են իրեն հաւաքականութեան մը կամ պարզապէս անձերու հետ շփում ունենալու, առաւել առաւել կամ նուազ տանելի բախումներէ զերծ մնալու գաղտնիքները: Կասկածելի է: Պիտի վարժուի տեղւոյն վրայ: Պիտի սորվի լորտուներ (couleuvres) կլլել, երբեմն մեծկակ լորտուներ, պահելով միշտ իր ժպիտն ու լաւատեսութիւնը...

Տէր Հայր մը կը գրէ մեզի՝ «կ'ըսեն թէ կրօնաւորներուն փորը մեծ կ'ըլլայ, ժողովուրդին ըսի ըսաները հաւաքուած են հոն, եթէ պատասխանէ գէշ կ'ըլլայ»:

Ուրիշ խօսքով՝ կը կլլէ...

***

Ի՞նչ է կրօնաւորին պաշտօնը ժողովուրդին մէջ:

Պառոն տը Լա Փալիս պիտի ըսէր՝ պատարագել, աղօթել: Աւելցնենք՝ մկրտել, պսակել, թաղել: Ուրի՞շ:

Հարց տուինք մեր հոգեւորականներուն՝ «ինչպէ՞ս կը սահմանէք հոգեւորականի մը դերը Սփիւռքի մէջ»: Ահա քանի մը պատասխաններ:

● «Սփիւռքի մէջ, հոգեւորականին դերը կը նկատեմ կրօնականին հետ նաեւ հայրենասիրական առաքելութիւն, Վարդանանց Ղեւոնդեանց ուղղութեամբ»:

● «Հոգեւորականին պարտականութիւնն է մօտեցնել ժողովուրդը եկեղեցիին: Սփիւռքահայը աշխատած է նախ իր օրապահիկը հանելու եւ չէ կրցած աւանդել իր զաւակներուն հայկական աւանդութիւնները, սովորութիւնները: Հոգեւորականը ջանք կը թափէ ժողովուրդը հաւատքի մօտեցնելու համար»:

● «Քրիստոնեայ հոգեւորականը ան է որ Յիսուսէն կը մեկնի մարդկութեան համար: Ան սկիզբէն ունենալու է սա գիտակցութիւնը թէ իր ծառայութեան դաշտը ազատութեան, հաւասարութեան, եղբայրութեան դաշտ մըն է»:

Տէր Հայրը յոռետես է, կամ ... իրատես. կ'աւելցնէ.

«Դժբախտաբար Սփիւռք գոյութիւն չունի տակաւին, որովհետեւ «Սփիւռք» հաւաքական գիտակցութիւն մը կը պահանջէ, ինչ որ չկայ: Գաղութներ միայն ունինք: Արդ, հայ հոգեւորականը գաղութի հոգեւորական է: Դե՞րը: Հոգեւորականը կը յատկանշուի առաքելական ոգիով. Յիսուսի օրինակը առաքելականութեան օրինակ է. ան որ նստած է «հոգեւորական» չէ, ուրեմն հոգեւորականին դերը գաղութին մէջ գործնական է»:

● «Սփիւռքի մէջ հոգեւորականի մը դերը չի սահմանուիր միայն խորհրդակատարութիւններ կատարել ու այլ՝ միշտ պէտք է կապ ունենալ ժողովուրդին հետ, մանաւանդ նոր սերունդին, նորերը աւելի կարիք ունին առաջնորդուելու դէպի բարին եւ լաւը, տրուած ըլլալով որ անոնք են մեր ապագան եւ յոյսը»:

***

«Ղեւոնդեանց եւ Վարդանանց ուղղութեամբ» ... կարճ՝ հայապահպանման հոգերով:

Սփիւռքի մէջ գործող հոգեւորականը, դուրս ելնելով երբեմն իր սկզբնական դերէն, կը քաջալերէ իր ներկայութեամբ կամ գործօն մասնակցութեամբ հայկական միութիւններու աշխատութիւնները, կը պաշտպանէ մայրենի լեզուն, կը մղուի նախաձեռնութիւններու, կ'ուսուցանէ, կ'օգնէ հայերէնի դասընթացքներու յաջողութեան, կ'ուզէ հիմնել դպրոց եւ, երբեմն, կը յաջողի:

Այս գետնին վրայ, Լիոն, իր Մարգարեան - Փափազեան ամէնօրեայ վարժարանին յաջող յառաջընթացովը, ներկայիս, գործնական եւ փայլուն օրինակ մըն է արդիւնաւէտ աշխատանքի՝ բխած հոգեւորականի մը, Նորվան Եպիսկոպոսի նախաձեռնող ոգիէն:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՄԱՐԴԸ ԱՊԱԿԻԷ ՇԻՆՈՒԱԾ ՉԷ

Բաւական լաւ ուսումնասիրած եմ մարդու հոգեբանութիւնը, հարիւրաւոր գիրքեր կարդացած եմ այս մասին եւ համալսարանի մէջ ալ տարիներ ամբողջ զբաղած եմ այս նիւթով, ուստի յաճախ կը հպարտանամ այն մտածումով, թէ ես մարդիկը լաւ կը ճանչնամ առաջին իսկ ակնարկով, Քանի մը վայրկեան նայիմ անոր աչքերուն մէջ, քանի մը վայրկեան ականջ տամ անոր խօսքերուն, քանի մը կարծիք փոխանակեմ իրեն հետ, եւ ահա ես արդէն կը թափանցեմ անոր ներաշխարհէն ներս: Այդ մարդուն համար դիւրին չէ խաբել զիս, եղածէն տարբեր երեւիլ, իր բուն դիտաւորութիւններն ու խառնուածքը թաքցնել: Բարձրաձայն չեմ խօսիր թերեւս, յայտնի չեմ ըներ, բայց ես շատ շուտ դիմակազերծ կ'ընեմ դիմացինս: Շատ շուտ կը հասկնամ թէ անոր հոգին մթագնա՞ծ է տխուր ամպերով, թէ ոչ արեւ մը կը ճառագայթէ հոն ամբողջ իր շքեղութեամբ:

Բայց կարելի՞ է որ երբեմն չսխալիմ: Թերեւս ալ կարծածէս աւելի յաճախ կը սխալիմ: Հազար գիրք ալ կարդացած ըլլաս, ամէնէն սուր թափանցումներով ու վերլուծումներով ալ պեղես դիմացինիդ ներաշխարհը, աշխարհի ամէնէն արդիական գործիքներով ալ քննես անոր ներաշխարհը, անպայման երբեմն պիտի անդրադառնաս որ սխալած ես, չես կրցած լրիւ ճանչնալ այն անձը զոր կը կարծէիր թէ ճանչցած ես: Վերջին հաշուով, պիտի հիանաս մարդուն դերասանութեան վրայ: Մարդիկ միայն թատրոնի իսկական բեմին վրայ է որ անճարակ դերասաններ կը դառնան: Իրական կեանքի մէջ անոնք անթերի ու տաղանդաւոր դերասաններ են: Եւ ո՛չ ոք կը նշմարէ որ անոնք իրականապէս այնքան վարպետ դերասաններ են: Նոյնիսկ իրենք՝ հեղինակները:

Կը ճանչնամ անձ մը, որուն մասին տարիներ առաջ բաւական աննպաստ տպաւորութիւն մը ունէի: Երբ առաջին անգամ ճանչցայ զինքը, իմ մօտ եկած էր ինքզինք արդարացնելու համար կարգ մը բամբասանքներու դէմ, որոնց խառնուած էր ազգային հաստատութեան մը դրամական ու իրաւական հարցերուն առընչութեամբ: Անոյշ լեզուով մը ջանացած էր բացատրել թէ ինք անմեղ էր եւ կը գտնուէր արդարներու կողմը: Շատ ալ տպաւորած չէր զիս: Չէի համոզուած բառերովին: Այդ անձին նկատմամբ որոշ վերապահութիւն մը բոյն դրած էր սրտիս մէջ: Բայց կարեւոր չէր, որովհետեւ այդ անձը արդէն հրապարակէն կորսուեցաւ, անգամ մըն ալ երկար տարիներ չերեւցաւ մէջտեղերը:

Բայց օր մըն ալ կրկին հրապարակ ելաւ: Ինծի մօտեցաւ այն ճամբէն որ ինծի համար ամենասիրելին է: Զարմանքով անդրադարձայ որ հասարակաց շատ բան կը սիրէինք, գիրքը շատ լաւ կը հասկնայինք: Երբ իր սիրտը կը բանար ինծի համար այնքան սիրելի նիւթերու վրայ, հոգիիս մէջ խրախճանք մը կը սարքուէր, կը մտածէի որ զուլալ ջուր մը կը հոսի անոր սրտին ու հոգիին մէջ եւ ես կրնայի կուշտուկուռ խմել այդ ջուրէն: Կը զարմանայի թէ ինչո՞ւ տարիներ առաջ սխալ տպաւորութիւն մը կրած էի անկէ, ինչո՞ւ չէի կրցած տեսնել այն սիրելի մարդը, զոր կը տեսնէի հիմա:

Բայց որքա՞ն ժամանակ ան կրցաւ թողուլ, այն տպաւորութիւնը թէ զուլալ ջուր մը կը հոսէր իր սրտին ու հոգիին մէջ: Ո՛չ շատ երկար: Առաջին անգամ որ առիթ մը ստեղծուեցաւ, իր դիմակը վար ձգեց: Նախ չուզեցի հաւատալ: Հաւատալ ցանկացի իր դեղեցիկ ու ջերմ խօսքերուն: Բայց ի զուր էր: Շուտով պիտի տեսնէի որ կարելի չէր վստահիլ անոր խօսքերուն: Ան ալ մէկն էր անոնցմէ, որոնք այնքան անոյշ կը խօսէին ու այնքան տխուր կը խայթէին:

Որքան ժամանակ որ մարդոց հետ կողք կողքի, կամ դէմ առ դէմ պիտի ապրինք, այնքան ժամանակ դէմ յանդիման պիտի կարենանք մնալ սա կամ նա մարդը սխալ ճանչցած ըլլալու անախորժ անդրադարձումին հետ: Օր մը շատ պարկեշտ ու բարեմիտ բարեկամ մը ինծի սապէս ըսած էր.

- Ես իմ մէջ գաղտնիք չունիմ: Տեսածիդ պէս մէկն եմ:

Իսկապէս ալ այդպէս էր, Մինչեւ այսօր դեռ կը հաւատամ որ ճիշդ կ'ըսէր: Ան իսկապէս գաղտնիք չէր կրնար պահել իր մէջ, որովհետեւ իր շարժումները շատով կը մատնէին այդ գաղտնիքը: Եթէ ստէր, պիտի կարմրէր: Եթէ դիմացինին մասին աննպաստ մտածում մը ունենար, իր դէմքովը արդէն յայտնի պիտի դարձնէր զայն: Եթէ չէր սիրեր, չէր կրնար սէր կեղծել, որովհետեւ իր աչքերը պիտի մատնէին զինքը: Այս մարդը իսկապէս գաղտնիք մը չունէր իր ներսը: Բայց իսկապէս չունէ՞ր: Աշխարհի վրայ կա՞յ արդեօք մարդ մը որ ամբողջովին ապակիէ շինուած ըլլայ, ըլլայ թափանցիկ ու մինչեւ իր ներաշխարհի ամենախոր խորշերը՝ տեսանելի:

Չկայ:

Չեմ գիտեր թէ անբախտութի՞ւն է այդ, թէ բարեբախտութիւն: Բայց ճշմարտութիւն: Դիւրին չէ մարդիկը տեսնել մինչեւ իրենց ներքին ամենաթաքուն ծալքերը: Բայց պիտի կարենայի՞նք աշխարհի վրայ երջանիկ ապրիլ, ուրիշ մէկու հետ գործակցիլ, մարդոց օգտակար ծառայութիւն մատուցանել, հարազատներու ու սրտակից բարեկամներու նուիրուիլ, եթէ բնութիւնը մեզի տուած ըլլար մեր դիմացինները լրիւ ճանչնալու կարողութիւնը:

Թ. Հ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ԽՕԹՆՕՐԵԱՅ ՄԱՀ
(1995)

***

ՀՈՂԱՇՆՉՈՒՄ
գիրք առաջին - (1991)

***

ՀԱՐՍՆԱԳՆԱՑ ԵՐԱՄ
Համանուագային պոէմա իրական
եւ յաւիտենական կեանքէ
1996

ԺԱԳ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

Փասատինա (Ա.Մ.Ն.)

ՎԱՐԴԱՎԱՌԻ ԱՌԹԻՒ

ՍՈՐՏԱՐՑԻԻՆ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Այս երկրորդ վարդավառն է որ «Ցա-...ազի» սիւնակներէն կը բացակայի Ցա-...բէթ Յարութիւնեանի (Սորտարցի) բ...ակցութիւնը։ Իր յիշատակին, սա-...յն, այսօր, կը հրատարակենք իր ձե-...ռագրով գրած ինքնակենսագրութիւնը ...որ մեզի յանձնած էր քանի մը տարի ա-...ռաջ։

***

...ծնած եմ 1904 Փետրուար 4-ին Մշոյ ...Սորտար գիւղը. 10 տարեկանիս, շնորհիւ ...Ս. Կարապետի Առաջնորդ Վարդան Վար-...դապետին եւ հօրս պահապան Պետրոսին ...որ ձին հեծած զէնքը ուսին Թրքական ...կառավարութենէն արտօնուած, Ս. Կա-...րապետի կալուածները կը պաշտպանէր։ ...կը ապրէր մայր Ս. Կարապետ ժառան-...գաւորաց դպրոց, 1914-ին։ Ուսուցչական ...կամ ունէին։ 1923-ին Ֆրանսա ե-...կայ. 1925-ին Շաւարշ Միսաքեան «Յա-...ռաջ» թերթը հրատարակեց, նիւթական ...շատ նեղ պայմաններու մէջ։ Առաջին օ-...րէն բաժանորդ գրուեցանք. մեր հողինե-...րէն շատ մօտիկ գրութիւններ կը կար-...դայինք «Յառաջ»ի մէջ, մանաւանդ Հա-...յ մեծ խմբագրապետ Շաւարշ Միսաք-...եանի համով հոտով խմբագրականները ...ազգային ուժ կու տային մեզի։ Մեր ...ազգային զգացումները կ'արթնցնէր մեր ...հոգիներուն մէջ։ Օր մը «Յառաջ»ի մէջ ...կարդացի, որ Հ.Յ.Դ. Ռոստոմ ենթակո-...միտէն ընկերական ժողով պիտի ունե-...նայ, ...ուր Թամփլը, պիւրօ տը Թա-...բա, ուր ներկայ պիտի ըլլային Շաւարշ ...Միսաքեան, Ռուբէն Տէր-Մինասեան, ո-...րը Տարօնէն ծանօթ էի արդէն, որովհե-...տեւ հայրս Ս. Կարապետի պահապան ...էր, Ռուբէնին ամենամօտ բարեկամն ...։ Սորտարայ սարէն հայրս եւ Ռուբէն ...գիշերները Սորտար կ'իջնէին ...տունը։ Պղինձէ խոշոր երկու կաթ-...սաներով ջուր կը տաքցնէին եւ ախոռ ...գոմին վրայ լոգցնելու։ Մինչ այդ ...հայրս անոնց մգլոտած հալաւները կը ...լուար, թոնիրը կը վառէր, կը չորցնէր, ...առաւօտեան հագնին եւ լեռ բարձրա-...նան։ Մինչ այդ մայրս մշեցիական կերա-...կուր կը պատրաստէր, առաւօտուն կ'ու-...տէին եւ Սորտարայ սար կը բարձրանա-...յին։ Անոնց մեկնումէն յետոյ, մենք երա-...խաները անմիջապէս կը վազէինք մնա-...ցած կերակուրին վրայ, երբեմն կը կռո-...ւէինք, որովհետեւ մեր տունը միշտ հա-...ց կերակուր չէր պատրաստուեր։

Այսօր ոչ հայրս կայ եւ ոչ Ռուբէն փա-..., աւա՛ղ այդ երկու քաջերը ընդմիշտ ...հեռացան մեզմէ։ Բայց մենք քանի ողջ

[illegible]

FRANCE 3

CARZOU

par

CARZOU

Շաբաթ, Յուլիս 20, կէս գիշերի շուրջ հեռատեսիլի «Ֆրանս 3» կայանէն կը սփռուի շահեկան փաստանկար մը նուիրուած Գառզուի, ինքնակենսագրական ձեւով։

Ան կը ժամանէ Մոնփարնասի քսանական թուականներուն, կ'ապրի ժամանակաշրջանի գեղարուեստական հոսանքները, ի մասնաւորի վերացականութիւնը եւ հետըզհետէ կը գտնէ իր հարազատ ճամբան աշխարհ մը ստեղծելով, մերթ հաւատարիմ իրականութեան, մերթ անկէ անդին, երեւակայական աշխարհի մը մէջ։ Իր ստեղծագործութեան գլխաւոր կէտերն են ցուցահանդէսներ Վենետիկի վրայ (1953), Յայտնութիւնը (1957), յարդարանքներ եւ զգեստներ Ռոլան Փըթիի եւ Օփերային համար (Ժիզէլ, Գայըը, Լէ զ'Էնտ Կալանթ), Մանոսքի Եկեղեցին (1991)։

Ծնած է Հալէպ, 1907-ին։ Եգիպտոսէն անցած է Փարիզ եւ ճարտարապետութեան վարժարանը յաճախած, 1932 - 40 ծաղրանկարներով կ'աշխատակցէր փարիզեան մամուլին, 1939-ին է իր առաջին անձնական ցուցահանդէսը։

Ֆիլմը իրագործողը իր իսկ զաւակն է որ իրեն կը հետեւի ամբողջ ուղեգիծին երկայնքին։

Ժան - Մարի Գառզու, զաւակը, Նորմալիէն է եւ գրականութեան ակրեժէ։ Որպէս գրող հեղինակն է կարգ մը հատորներու, ինչպէս՝ Cinquante Vietnam, Arménie, 1915, un génocide exemplaire, Caida եւլն.)։ Հեռատեսիլին համար հեղինակած է շարք մը ֆիլմեր եւ դիմանկարներ։

ենք վառ կը պահենք անոնց յիշատակը եւ չենք մոռնար։

Օրհնեալ ըլլայ յիշատակնիդ։

Զմռնամ բսելու որ Ռուբէնէն եւ իր կնոջմէ՝ Աննայէն երեք նամակ ունինք. սրբութեան պէս պահած եմ. եթէ ուեւէ բարեկամ կը փափաքի, կրնայ գալ ու տեսնել։ Օրհնեալ ըլլայ յիշատակնիդ՝ Ռուբէն եւ Աննա։

ՅԱԲԵԹ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ
«ՍՈՐՏԱՐՑԻ»

ՀՈՆԿ ՔՈՆԿ՝ ԱՆՈՐՈՇ ԱՊԱԳԱՅ

Հոնկ - Քոնկի բնակչութեան յատկապէս միջին դասակարգին յաճախ կ'ուղղուէր այն քննադատութիւնը թէ կը մտածէր հարստութիւն դիզելու մասին միայն, եւ երբեք չէր հետաքրքրուեր քաղաքական իրադարձութիւններով։

Մինչդեռ այսօր պարագաները նոյնը չեն եւ 1034 քառ. քիլոմեթրնոց այս հողամասին ամբողջ տարածութեան, մտահոգութեան եւ սպասումի անորոշ վիճակ մը կը տիրէ։

Արդարեւ 1841 թուականին Բրիտանացիներու հակակշռին տակ անցած չինաբնակ այս հողամասը 1997 Յուլիս 1-ին կը վերադառնայ «իր մայր հայրենիքին ծոցը»՝ Չինաստան։ Ներկայիս, ապագայի անորոշութիւնը եւ անոր յառաջացուցած հարցականները զգալի փոփոխութիւններու ենթարկած են քաղաքականութեան նըկատմամբ անտարբեր այս կեցուածքը։ Պարզապէս այն հարցադրումը թէ «հարկ է մնա՞լ, թէ մեկնիլ», ինքնին խօսուն վերլուծումներու եւ խորհրդածութիւններու տեղի կու տայ։ Այսպէս, մէկը կ'ըսէ թէ կը փափաքի մեկնիլ հոնկէ, սակայն չի կարծեր թէ որեւէ երկիր ընդունի զինք եւ կ'եզրափակէ աւելցնելով թէ, ճարահատ պիտի դառնայ Չինացի։ Ուրիշ մը կ'ըսէ թէ անգամ մը գացած է Փէքին եւ անտանելի աղտոտ գտած քաղաքը։ «Տէնկ Կզիափինկի շնորհիւ բաւական յառաջդիմեց Չինաստանը, կը շարունակէ ան, սակայն երկրին մէջ դեռ կ'իշխէ "անտառի օրէնքը"»։ Տեղացիներուն մօտ կայ դեռ Բրիտանացիներու կողմէ լքուած ըլլալու տպաւորութեան յառաջացուցած դառնութիւնը, զոր չինական կողմը կը փորձէ օգտագործել, թէեւ ընդհանուր առմամբ առանց յաջողութիւն արձանագրելու։ Շատերու մօտ համոզումի դաշտ չեն գտներ Հոնկ - Քոնկի եւ Մաքաոյի հարցերու առընչութեամբ չինական կառավարութեան կցորդ Լիւ Փինկի այն արտայայտութիւնները, երբ ան կ'ըսէ «1997 թուականը սկզբնակէտը պիտի հանդիսանայ ժողովրդավարութեան, Հոնկ - Քոնկի մէջ»։ Ինքն էր որ քանի մը ամիս առաջ յայտարարած էր, թէ 1997 Յուլիս 1-ի օրն իսկ լուծարքի կ'ենթարկուի այստեղի փոքր խորհրդարանը, որ կազմուեցաւ անցեալ Սեպտեմբերի երեսփոխանական ընտրութիւններէն ետք եւ որու 60 անդամներուն կէսը ժողովրդավարութեան, ազատ ընտրութեան եւ անհատական ազատութիւններու ջահակիրներ են։

Հոնկ - Քոնկի բնակիչներուն 98%-ը չինական ծագում ունի։ Մինչդեռ Մայիսին կատարուած հարցախոյզէ մը պարզուած է որ անոնցմէ միայն 36%-ը ինքզինք Չինացի կը նկատէ, 49%-ը՝ Հոնկ - Քոնկցի։ Ժողովուրդին աւելի քան մէկ երրորդը կողմնակից է ինքնորոշումի իրաւունքի։ Իսկ 60%-ը մարդկային իրաւունքներն ու ազատութիւնները կը գերադասէ ազգային պատկանելիութենէն։

Իրաց այս կացութեան մէջ, կղզիին այս փոքր խորհրդարանին ժողովրդավար երեսփոխանները սկսած են կազմակերպուիլ եւ դիմադրութեան ծրագիր մը մըշակել ընդդէմ Փէքինի հեռանկարներուն։ Այս վերջինը կը նախատեսէ ներկայինը փոխարինել «առժամեայ» խորհուրդով մը, - անշուշտ իր հսկողութեան ներքեւ-, որու 400 անդամները մեծ հաւանականութեամբ հաւատարիմներ կ'ըլլան նոր հողատիրոջ։

Հողեպարար բանաձեւումներն ալ ոչ մէկ ձեւով կը յաջողին սփոփել չինական վարչաձեւին Հոնկ - Քոնկ փոխադրութեան սպառնալիքը տեսնողները։ Ոչ 1984-ին ստորագրուած չինեւբրիտանական համաձայնագրին մէջ տեղ գտած «բարձրաստիճան ինքնավարութիւն» տարազը ապահովութիւն կը ներշնչէ անոնց ոչ ալ Տէնկ Կզիափինկի «մէկ երկիր, երկու դրութիւն» բանաձեւը։ Արեւմուտքցի դըրամատան տնօրէն մըն ալ կը շեշտէ թէ կարելի չէ յուսալ որ 1997-էն ետք Հոնկ - Քոնկի իրաւական մարմինները չենթարկուին կեդրոնական վարչակարգին, ինչ որ սակայն չի նշանակեր թէ այլեւս կարելի չէ գործառնութիւններ ընել հոն։ Նոյն անձին համաձայն, կայ նաեւ այն հաւանականութիւնը, որ Հոնկ - Քոնկ իր այլախոհներով եւ ժողովրդավարութեան մնացորդներով դառնայ վտանգաւոր՝ Չինաստանի վարչակարգին համար, ինչ որ զայն պիտի ստիպէ զոհելու իր պտղաբեր ծառը ի խնդիր բարձրագոյն շահերու։

Բայց, սպասումի այս կացութեան մէջ, անոնք որոնք կը յաջողին մեկնիլ, կը մեկնին առանց վարանումի, գոնէ մէկ - երկու տարուան համար, մինչեւ յստակացումը նոր իրավիճակին։ Իսկ Հոնկ - Քոնկի ամէնէն հարուստ դէմքերէն Լի - Քիշինկի նման անձեր, որոնք իրենց ամբողջական վստահութիւնը կը յայտնեն Փէքինի իշխանութիւններուն, այսուհանդերձ միւս կողմէն ձեռք կ'առնեն ամէն նախազգուշութիւն եւ իրենց հարստութեան մէկ մասը կը տեղափոխեն արտասահման։ Նոյնպէս, տեղւոյն սակարանին մէջ ներկայացուած ընկերութիւններուն կէսէն աւելին իրենց կեդրոնատեղիները փոխադրած են օտար երկիրներ։ «Քանի օրը կը մօտենայ, այնքան լարումը կը սաստկանայ» կ'ըսէ գործատէր մը, որ 1949-ին գաղթած է Չինաստանէն, եւ կը շարունակէ «Հոնկ - Քոնկցիներու մտավախութիւնը այն է որ Փէքինի իշխանութիւնները չյարգեն իրենց խոստումները։ Չէ մոռցուած Շանկհայի օրինակը, որու համար եւս համայնավարները խոստումներ շռայլած էին»։

ՔԱՂՀԱՆ

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

–վիպակ–

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

...Մի բաժակ սուրճ պատրաստե՞մ։

...Ի՞նչ է պատահել, մտահոգ ես երե-...ւմ։

...Նամակ է գրել։ Եղբայրս։

...Եղբա՞յր ունես։ Ո՞ւր է։

...Վենեզուէլա։ Զորս տարի է որ մեկ-...ել է։ Դեռ մի անգամ չգրեց։ Իսկ գնացել ..., որպէսզի աշխատի եւ մեզ օգնի։ Մեր ...հայր հողը ծախեցինք, որպէսզի իր ճա-...նապարհի ծախսերը վճարենք։ Այդ հողը ...էր։ Նախ՝ գրեց, որ մեզ պիտի տանի ...իր մօտը, որ գործերը լաւանալու վրայ ..., որ տուն պիտի գնի, տեղաւորուի։ ...յետոյ լռեց։ Այնտեղից վերադարձողնե-...րը պատմեցին, որ գործերը վատ չեն, ...բայց որ կապուել է մի կնոջ հետ եւ այլ-...եւս չի ուզում, որ մենք գնանք իր մօտ։

– Պիտի ուզէի՞ր գնալ այդ հեռու տե-...ղերը։

– Ինչո՞ւ չէ։ Այստեղ դժուար է, մա-...նաւանդ կանանց համար։ Ազատ չենք։ Քսանըվեց տարեկան եմ, իսկ մօտակայ մեծ քաղաքը մէկ անգամ եմ գնացել միայն։

– Սիրած տղա՞դ էլ այնտեղ է։

– Այնտեղ է, չի գրում։ Ամէնքն էլ այդպէս են. գնում են, անդունդը գլորւում։

Պատուհանից դուրս է նայում կորած աչքերով։

– Ահ, պարոն, գիշերները չեմ կարողանում քնել։ Հանգիստ եմ միայն, երբ կարողանում եմ աշխատել։

Գողնոցի ծայրը տանում է աչքերին եւ հեկեկում։

Փախչում է։

Մտածում եմ. ահա այս աղջիկը երազում է մեկնել, իսկ ես յոգնած եմ անդադար մեկնելուց։ Նա ուզում է լքել իր մնայուն տեղը, իսկ ես մնայուն տեղ եմ որոնում։

Երկուսս էլ նոյն անբաւականութեան կէտի վրայ ենք կանգնած։ Նոյն ձգուած թոկի վրայ ենք պարում։ Երկու ձգողութիւնների անվստահութիւնով պաշարուած։

Մենք միշտ բացակայ ենք։

Երբ շրջապատը չէ որ բացակայում է մեզանից, մենք ենք, որ բացակայում ենք շրջապատից։ Բացակայում ենք՝ առանց կարողանալ անջատուելու։ Ամէն անգամ որ արեւը բարձրանում է հորիզոնի վրայ մեր կեանքը այրում է իր առագաստանաւը։ Մենք աւելանում ենք եւ պակասում ա՛յնքանով, ինչքանով աշխարհը ներկայ է մեր գիտակցութեան թելադրանքներում։

Չէ, պէտք է չէնքիս գմբէթը սլանայ վեր՝ տիրական եւ համոզիչ։

Երկու ձեռքերով կառչում եմ աշխարհին, որպէսզի չփլի։ Մխացած երկու աչքերով առնում եմ նրա լոյսը եւ աչքերս լուանում։

Ես պատեհութիւն եմ եւ ապաստարան։ Տարագիր։

Ստեփանը ինքնաշարժով եկաւ եւ ինձ տարաւ իր բնակած գիւղը։

– Ուրիշ հիւրեր էլ պիտի գան, – ասաց նա՝ սիկարի ծուխը կուլ տալով։ Միասին պիտի իջնենք ծովափը եւ այնտեղ ճաշենք։

Իր պատշգամը տիրում է հրաշալի մի տեսարանի վրայ։ Այնտեղից երեւում են վարի բլուրները, ծովը, մօտաւոր կղզիները։ Իր տան շրջապատից ձիթենիների արծաթէ շողշողանքները շարքով իջնում են մինչեւ ծովափ եւ բոլորում ուրիշ բլրակների շուրջը։

Հաճելի է, ուրախ եւ զով։

Սանդուխներից վեր են բարձրանում մի փոքրիկ, դեղին մարդ եւ մի կին։

– Ծանօթ էք, չէ՞։ Ֆրէտէրիք Հոլս, դրագէտ, եւ տիկինը, բազում տաղանդներով։

– Ուրախ եմ։

– Հոլսն է, որ ինձ այս գիւղը յանձնարարեց։ Թո՛ղ պատմի թէ ինչպէ՞ս հասաւ այստեղ։

Հեռուից լսւում է Լաուի ձայնը։ Նա իր կնոջ հետ է։ Նրանց ետեւից գալիս են իրլանտացի նկարիչը, Հելենան եւ, այսպէս կոչուած մարքիզուհին՝ առաջացող տարիքի դէմ յամառօրէն կռուող մի շատ չպարուած, սննդուրուած կին։

– Նախ՝ բաժակները լցնենք։

Լեցուն բաժակները մեր ձեռքում բռնած, կատարում ենք այն, ինչ որ անուանում ենք Պրիկատայի Ողջոյնը։ Ամէնքս ոտքի ենք կանգնում, բաժակները վեր բարձրանում, ապա, ամենայն լըրջութեամբ, ծիսակատարութեան ձեւով, մեր աջ ոտքը առաջ ենք տանում, յետոյ աջ, յետոյ ձախ, յետոյ ետ, խոնարհւում ենք, բաժակը մինչեւ տակը պարպում եւ նստում։ Լաուն այդ անուանում է Լաօտզեան նախապատրաստութիւն։

– Ո՞ւր է Միլտրէտը։

– Լուր է ղրկել, որ անհանգիստ է։ Պիտի աշխատի գալ ուղղակի ծովափը։

Լաուն նայում է երեսիս։

– Ես ուզում եմ, որ Հոլսը պատմի իր գլխին եկածը։ Այդպիսով կ'իմանանք թէ ինչպէ՞ս է եղել, որ գտել է այս գիւղը։

Ֆրէտէրիք Հոլսը՝ ճաղատ, չէկ, կենսուրախ, առոյգ մի անձնաւորութիւն է։ Իր կինը ամբողջովին թրթռանք է, զգայուն, երազկոտ, նրբամարմին։

– Ասեմ, որ այս կղզու մասին տեղեկութիւն չունէի։ Ամերիկայից վերադառնալու ժամանակ, երբ մեր նաւը անցնում էր այս վայրերի մօտից, մի կին մօտեցաւ մեզ եւ, մատը այս կողմը տնկած, խօսեց, նկարագրեց, գովաբանեց։ Հաստ, կարճահասակ, կլոր, շարժուն մի արարած էր։ Մեծ, սեւ աչքեր ունէր եւ փոքրիկ, կծկուած բերան։ Ամերիկուհի էր, որ շատ տարիներ ապրել էր Եւրոպայում։ Հիմա պատմեց նա, Ուաշինկթըն Սքուէրի մօտ փոքրիկ մի բնակարան ունէր, ուր, ամուսնու մահից յետոյ, ապրում էր մենակ։ Երբ հասանք Նաւամատոյց, բաժանուեցինք։ Նա գնում էր Սիկիլիա, իսկ մենք Հռոմ։ Ուզեց մեր Հռոմի հասցէն։ Մի երկու շաբաթ Հռոմում մնալուց յետոյ, սկսանք տաքը զգալ։ Ստեփանը, երեւի, այդ յիշում է. նա էլ այնտեղ էր։

(Շար. 30)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իրենց սիրելի բարեկամուհիին՝ Նուարդ Դարբինեանի թարմ յիշատակին Տէր եւ Տիկին Ժորժ Աւագեանց, Տէր եւ Տիկին Մերուժան Փանոսեան եւ Տէր եւ Տիկին Գէորգ Քչիկեան 500 Ֆր. կը նուիրեն Կապոյտ Խաչի Իսիի Տիրուհի Սէրէնկիւլեան մասնաճիւղին (ստանալ՝ «Յառաջ»էն) եւ 500 Ֆր. «Յառաջ»ին,

(Շար. Ա. էջէն)

տաչէս Խաչատրեան: Թերթին խմբագրութիւնը յայտնած է թէ պաշտօնազրկած է Ա. Խաչատրեանը:

***

ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Հայ Աւետարանական Եկեղեցին Հայաստանի մէջ ունի 33 եկեղեցիներ ու աղօթավայրեր ու շուրջ 4 հազար հետեւորդներ: Աւետարանական ընկերակցութիւնը ներկայացուցիչներ ունի Երեւան, Վանաձոր, Գիւմրի եւ Ստեփանաւան:

***

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ԱՐՄԱՒԻՐ Կ'ԱՅՑԵԼԷ

Յուլիս 14-ին, Վարդավառի տօնին առթիւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը հայրապետական այցելութիւն մը կու տայ Արմաւիր:

***

ԵԼՑԻՆԻ ՎԵՐԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆԸ ՀԱՅ ՀԱՄԱՅՆԱՎԱՐՆԵՐՈՒ ԱԿՆՈՑՈՎ

Հայաստանի Կեդր. ընտրական Յանձնաժողովի անդամ Հայաստանի Համայնավար Կուսակցութեան (ՀԿԿ) երեսփոխան Վանիկ Մխիթարեան արտայայտուելով Ռուսաստանի նախագահական ընտրութեան արդիւնքին մասին, բաած է. - «Արդիւնքները Հայաստանի համար կ'ունենան այնպիսի ազդեցութիւն, ինչպիսին կարող էր ունենալ Ստալինգրադի ճակատամարտում փաշիստների յաղթանակը»:

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Յարութիւն Միւթէվէլեանի մահուան առթիւ, Տէր եւ Տիկին Տարօն Սարհատեան 1000 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին, փոխան ծաղիկի:

***

Ըստ Յարութիւն Միւթէվէլեանի փափաքին, 16 ռիւ Սէնթ - Սէսիլի տանտէրերը 587 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

N'oubliez pas votre 15 AOUT

à Saint - Raphaël

au HOME ARMENIEN

avec

Marten YORGANTZ

TELEVISION

FRANCE 3

Samedi 20 Juillet aux alentours de 00h

CARZOU

par

CARZOU

Un film écrit et réalisé par Jean-Marie Carzou.

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

Վարդավառի առթիւ, Տիկին Վարդուհի Շիրինեան 1000 Ֆր.:

ՎԱՐԴԱՎԱՌ

Ս. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ-ՄԿՐՏԻՉ ՓԱՐԻԶ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 14, տօն է Պայծառակերպութեան Քրիստոսի Աստուծոյ Մերոյ ի թափօր լերինն:

Այսօր Ֆրանսայի Ազգային տօնն է:

Նկատելով որ այս առթիւ Շան զ'Էլիզէի պողոտային վրայ ժամը 10-ին զինուորական տողանցք պիտի ըլլայ, բացառաբար, Փարիզի Ս. Յովհաննէս - Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ առաւօտեան ժամերգութիւններ տեղի պիտի չունենան:

Կը կատարուի միայն պատարագ, որ կը սկսի ժամը 8-ին եւ աւարտի ժամը 9.30-ին:

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ, Յուլիս 15, Բ. օր Վարդավառի, Յիշատակ Մեռելոց:

Այս առթիւ, Փարիզի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Մայր Տաճարին մէջ, ժամը 10-ին, պատարագ կը մատուցուի, որու աւարտին հոգեհանգիստ կը կատարուի «վասն համօրէն ննջեցելոց»:

ՎԱԼԱՆՍ - Ս. ՍԱՀԱԿ

ԿԻՐԱԿԻ, Յուլիս 14, ժամը 10-ին
Ս. Սահակ Եկեղեցւոյ մէջ

Հանդիսաւոր պատարագ կը մատուցուի Քրիստոսի Պայծառակերպութեան Տօնի առթիւ -- վարդավառ --

Այդ օրը հոգեհանգստեան պաշտօն չի կատարուիր:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ
ՍՐԲՈՑ ԹԱՐԳՄԱՆՉԱՑ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ԿԻՐԱԿԻ, ՅՈՒԼԻՍ 14
Առաւօտեան ժամը 10-ին
Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ
Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ՝
ՑԱԿՈԲ ԱՐՔ. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

ԾՆՆԴԵԱՆ

ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿԼԵԶՈՒ ՁԵՐ ՀՐԱՒԷՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԴԻՄԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ,
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Տեղւոյն վրայ ճոխ քաթալոկ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ — 100 Ֆր.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ — 80 Ֆր.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ — 75 Ֆր.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ — 75 Ֆր.
ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ — 150 Ֆր.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ — 80 Ֆր.

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ — 75 Ֆր.

ԵՒ

«ՅԱՌԱՋ - 50»
(Ծաղկաքաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) — 120 Ֆր.

Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի:

Թղթատարի ծախք՝ 25 Ֆր., հատը գլուխ:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Colonie de Bellefontaine

Le Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France informe qu'il reste des places disponibles à sa Colonie de Bellefontaine (Jura) pour le mois d'Août 1996.

Inscrivez vos enfants auprès de la section la plus proche de votre domicile ou auprès du Conseil d'Administration : Tél. : 48. 24. 46. 57.

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք–Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12–13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

A l'occasion de la réalisation de l'Exposition

ARMENIE - Des origines au IVe siècle

La M.C.A. d'Alfortville organise

Un Voyage à NANTES

les Samedi 20 et Dimanche 21 Juillet

— Transport par autocar
– Pension complète en Hôtel (samedi)
— Visite guidée de l'Exposition
— Dimanche au bord de l'Océan
— Participation aux frais : 500 F.

Renseignements et inscriptions auprès de la Direction de la M.C.A.

***

1976-1996

M.C.A. 20ème

En Octobre prochain, la M.C.A. d'Alfortville fêtera le 20ème anniversaire de l'INAUGURATION DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 16
MARDI
16 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

...ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 18.897 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 71e ANNEE — N° 18.897

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՅՈՒԼԻՍ 14, ՇԻՐԱՔ ԵՒ ՖՐԱՆՍԱ

ՊԱՏՈՒՈՅ ՀԻՒՐԸ՝ ՄԱՆՏԵԼԱ

...ատ աւանդութեան, Յուլիս 14-ի առա-...տպաւորիչ տողանցք մը տեղի ունե-...ան Զ'Էլիզէի վրայ, ի ներկայութեան ...ապետութեան նախագահին, կառա-...ւթեան անդամներուն եւ պատուոյ ...ին՝ Նելսոն Մանտելայի:

...ղանցքը, այս տարի, երեք նորու-...ններ ունէր, կը մասնակցէին առաջին ...ամ ըլլալով ոստիկաններ, հիւանդա-...ոց կառքերու անձնակազմերը եւ բրի-...նական օդուժը:

...արողութեան աւարտին, Էլիզէի պար-...էզներուն մէջ տեղի կ'ունենար, նաեւ ...նդական կառտըն - փարթին, որու ...00 հրաւիրեալներուն 3000-ը երիտա-...րդներ էին, շատ խանդավառ եղած ըն-...ենլութենէն եւ Մանտելայի ներկայու-...ենէն:

...ժամը 13-ին, նախագահ Շիրաք, ինչ-...ս իր նախորդը, կը պատասխանէր եր-...լրագրողներու՝ Ալէն Տիւհամէլի ...Փաթրիք Փուավր - տ'Արվորի հար-...մներուն:

...նտ բան կը սպասուէր նախագահին ...յտարարութիւններէն, բայց, լեռը մուկ ...ծնաւ: Շիրաք մասնաւոր ըսելիք մը ...էր: Ապահովութիւն տուաւ իր նախա-...պետին որ պաշտօնին գլուխը պիտի ..., գոհ է կառավարութենէն եւ եթէ ...էն ինչ լաւ չընթանար, յանցաւորը ...անսացիք են եւ նախորդ կառավարու-...թիւնները (ի դէպ՝ երեք տարի է կառա-...րութիւնը մեծամասնութեան ձեռքն ...: Անցեալին չէ եղած ինչ որ պէտք էր, ...որ նոր կառավարութիւնը կ'ընէ ինչ ...պէտք է, բայց հարկ է համբերել: ...անսացիներն ալ պէտք է ստանձնեն ի-...նց պատասխանատուութիւնները ապա-...վելու համար երկրին բարգաւաճումը ...կեցած է, կողմնակից է որ աշխատան-...ժամանակը նուազի: Ինչ կը վերա-...երի «գործերուն», կը շեշտէ որ պէտք ...երար խառնել, ամէն մէկը տարբեր ...յթ ունի եւ եթէ այսօր ամէն ինչ կը ...պարակուի, կը նշանակէ որ հանրա-...տական բարոյականը աւելի պահանջա-...է եւ լաւ որ այդպէս է: Հարցապընդ-...րջանի գաղտնապահութիւնը չի յար-...ր, կը խորհի որ հարկ է փոփոխու-...ն մը մտցնել: Տուրքերու նուազումը, ...է Շիրաք, հաւանաբար ամէնէն մեծ ...ատմն է Ֆրանսացիներուն, որովհե-...տուրքերը անհանդուրժելի աստիճա-...մը հասած են: Ընտրապայքարին ըն-...ացքին խստորէն դատապարտած է, բայց ...ած օրն իսկ, անխուսափելի առաջին ...րծը եղած է տուրքերու յաւելումը ...ացեցնելու համար բացերը: 1996-ին ...որ յաւելում պիտի չըլլայ: Ամիանթի ...րցին վերաբերեալ, Շիրաք յայտնեց - ...ւ իր ելոյթին միակ նորութիւնն էր - որ ...իւսիէօ-ի համալսարանը պիտի փակուի ...յս տարի իսկ:

Այս շատ սովորական խօսքերէն ետք, ...ակազդեցութիւնները եղան ինչ որ կ'ա-...կնկալուէր: Ընկերվարականներուն հա-...մար նախագահ Շիրաք միայն իր վարչա-...պետին ապահովութիւն տուաւ որ տեղը ...կը մնայ, իշխանութեան ձախողութիւն-...ները վերագրեց դրամատուներուն եւ ...նոյնիսկ Ֆրանսացիներուն: ԻԽ-Տէ-ԷՖ-ը գոհ է, իր բանբերը յայտարարած է որ նախագահը ցոյց տուաւ որ հասկցած էր Ֆրանսացիներուն մտահոգութիւնները: Էֆ - Փէ - Էֆ-ն ալ գոհ է: Նախագահը ցոյց տուեր է մանկավարժական նկարագիր, Գալով համայնավարներուն, Ռոպէր Հիւ կ'ըսէ թէ «առանց գոյնի, առանց հոտի եւ անհամ ճառ մըն է, հազարաւոր մղոններով հեռու Ֆրանսացիներու մտահոգութիւններէն»:

⁂

Ինչպէս ըսինք, Յուլիս 14-ի վըտէթը Նելսոն Մանտելան էր որ Երկուշաբթի առաւօտ ալ, Սորպոնի մէջ, կը ստանայ տօքթօր Հոնորիս Քաուզայի տիտղոսը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆՆԸՍԻԻ շրջանը (Հօթ - Սավուա) երկրաշարժ մը պատահած է Երկուշաբթի (Յուլիս 15) առաւօտեան ժամը 2.15-ին 5,2 աստիճան զօրութեամբ Ռիխթըրի (7) վրայ: Մէկ թեթեւ վիրաւոր կայ, նիւթական վնասներ եւ ելեկտրական հոսանքն ալ խզուած է: Երկրաշարժը ըզգացուած է նաեւ Զուիցերիա: Տեղւոյն վրայ, բաւական մեծ խուճապ ստեղծըւած է: Նոյն առտուն, աւելի ուշ ալ, ժամը 8-ի շուրջ թեթեւ ցնցում մը եւս պատահած է:

ՊԵԼՖԱՍԹԻ հարաւ - արեւմտեան շըրջանը Թակարդ կառքի մը պայթումը նիւթական հսկայ վնասներ պատճառած է, մտահոգիչ ձեւով խախտելով խախուտ հրադադարը որ կը տիրէր: Մարդկային զոհի վրայ, զոհ չկայ որովհետեւ հեռաձայնով նախապէս լուր տրուած էր: Այս ամբողջը հետեւանք է բողոքականներու տողանցքին կաթողիկէ թաղամասի մը մէջ եւ կաթողիկէ երիտասարդի մը մահուան, ճզմուած ոստիկանական ճիփի մը կողմէ: ԻՐԱ-ն ուրացաւ որ թակարդ կառքի պայթումի արարքը իր գործն ըլլայ: Վերջին օրերու դէպքերը այն տպաւորութիւնը թողուցին որ ըըրտութեան դժոխային շրջանը կը վերսկսի:

ՉԷՉԷՆԻՈՅ մէջ, աւելի քան 400 հոգի մեռած է կռիւներու վերսկսումէն ի վեր, ըստ անկախապաշտներու բանբերին: Զօր. Լեբէդ յայտարարած է որ ի մօտոյ Չէչէնիա պիտի երթայ: Շեշտած է որ Չէչէնիոյ պատերազմը վերջանալու մօտ չէ եւ նախագահական ընտրութենէն ի վեր աւելի վատթարացած է կացութիւնը, որովհետեւ, կ'ըսէ. – «Օր չանցնիր որ ա-ւազակները ռուս զինուոր չսպաննեն»:

ԷՐՊԱՔԱՆ, Թուրքիոյ նոր վարչապետը, խոստացած է որ պիտի վերաշինէ հարաւ – արեւելեան Թուրքիոյ բոլոր քրտական գիւղերը, որոնք բռնի պարպուեցան Թուրք բանակին գործողութիւններուն ատեն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆՈՐԸՆՏԻՐ ՎԱՐՁԱՊԵՏԸ կարեւոր քայլերու կը ձեռնարկէ շինութիւններու մարզին մէջ. Նոյն կուսակցութենէն Մշակոյթի նախարար Ի. Գահրաման յայտնած է թէ վաւերացուցած է Պոլսոյ մեծագոյն հրապարակին՝ Թաքսիմի վրայ կառուցելի մզկիթի մը յատակագիծը: Էրպաքանի մօտիկ ազբիւրներն ալ ըսած է թէ շարժման պիտի անցնին Այա Սոֆիա եկեղեցին որպէս մըզկիթ գործածելու համար: Բարօրութեան կուսակցութիւնը երբ ընդդիմութեան մաս կը կազմէր այդ մասին օրէնքի ծրագիր մը ներկայացուցած էր, որ չէր ընդունուած:

ԱԼԱՆՍՈՆԻ մօտ (Օռնի նահանգ) կառքերու վազքի մը ընթացքին, կառք մը շեղած է իր ճամբէն եւ խուժած հանդիսատեսներուն վրայ: Հինգ մեռեալ կայ, եօթը ծանր վիրաւոր եւ տասնեակէ մը աւելի թեթեւ:

ՍԱՄԻՐ ԺԱԺԱ, Լիբանանի քրիստոնեայ պետը անպարտ հռչակուեցաւ ինչ կը վերաբերի Պէյրութի մէկ եկեղեցւոյ ոճրափորձին (1994), որու հետեւանքով 11 հոգի մեռած էին: Ատեանը միաձայնութեամբ տուաւ այս որոշումը որ վերաքննութեան չի կրնար ենթարկուիլ: Ժաժա, սակայն, տասը տարուան բանտարկութեան դատապարտուած է զինուորական ջոկատներ ստեղծած ըլլալուն համար, երկու անգամ ալ մահուան դատապարտուած է քրիստոնեայ բժիշկի մը (1989) եւ Տանի Շամունի սպանութեան համար: Մահապատիժները ցկեանս բանտարկութեան վերածուած են:

ՄԵԾՆ – ԲՐԻՏԱՆԻՈՅ գահաժառանգ իշխանին եւ Տայանայի ամուսնալուծումը պաշտօնական բնոյթ ստացաւ եւ վերջնական կը դառնայ Օգոստոս 28-ին: Իշխանուհին կը կորսնցնէ արքայական իր տիտղոսը (ալթէս ռուայալ) եւ կը մնայ Կալլէսի իշխանուհի: 120 միլիոն Ֆր.ի միանուագ հատուցում մը կը ստանայ եւ տարեկան 3 միլիոն Ֆրանք ալ գրասենեկային ծախքերու համար: Իշխան Շառլ 47 տարեկան է, իշխանուհին՝ 35, ամուսնացած էին 15 տարի առաջ: Դէպքը լայն արձագանգ գտած է ոչ միայն անգլիական այլեւ միջազգային մամուլին մէջ: Լը Մոնտ մինչեւ իսկ խմբագրական մը կը նուիրէր, նշելով թէ բրիտանական արքունիքին մեծագոյն տագնապն է Էտուար Ը.ի հրաժարումէն ի վեր Ուաչիս Սիմփսընի համար:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ԱՐԱԲԻՈՅ ՈՃՐԱՓՈՐՁԸ ՈՐՈ՞Ւ ԾԱՌԱՅԵՑ

Յունիս 25-ին Սաուտի Արաբիոյ Տահրան քաղաքին մէջ գործուած ահաբեկչական արարքը որ պատճառ եղաւ 19 Ամերիկացիներու մահուան եւ աւելի քան 300 վիրաւորներու, արաբական ակնոցով դիտուած՝ կը նպաստէ առաւելաբար Իսրայէլի նոր վարչապետին: Ատիկա է հաստատումը Լոնտոն հրատարակուող «Ալ Հայաթ» թերթին որ կը շեշտէ Ծոցի շրջանին մէջ Արաբիոյ կարեւոր դերը, յատկապէս կայուն խրախճակը պահպանելու գործին մէջ: Ան կը յիշեցնէ թէ Արաբիա բուռն կերպով ընդդիմացած էր Իրաքի Քուէյթ ներխուժումին, մինչդեռ զօրավիգ կանգնած էր Ս. Հիւսէյնի երբ ան կը պատերազմէր Իրանի դէմ:

Մահափորձը ուշադրութիւն կը գրաւէ ընտրուած ժամանակին պատճառով. ան տեղի ունեցաւ Գահիրէի արաբական վեհաժողովէն երեք օր ետք եւ հոն մէկտեղուած էին արաբ շատ մը ղեկավարներ որոնք վերջին տարիներուն ոչ մէկ հանդիպում ունեցած էին:

Վեհաժողովին մասնակիցները չափաւոր եւ տրամաբանական կեցուածք մը որդեգրելով չշեղեցին հողերու փոխարէն խաղաղութեան սկզբունքը, պահանջելով որ յարգուին միջազգային բանաձեւերը եւ շարունակուին խաղաղութեան ջանքերը, ինչ որ Արաբներուն համար մարտավարական ընտրութիւն մըն է:

Այս պայմաններուն մէջ գործուած ոճրափորձին հեղինակները միայն Ջուր կրնան լեցնել Նեթանիահուի ջաղացքին որուն լոզունգն է «ապահովութիւնը նախամեծար է խաղաղութենէն»: Այս պարագան արաբական թերթին յօդուածագրին ըսել կուտայ որ Իսրայէլ անկեղծօրէն հետամուտ չէ խաղաղութեան ու բանակցութիւնները շատ իմաստ չունին: Ահաբեկիչներուն արարքը աւելի իմաստ կը ստանայ նախագահ Գլինթընի կեցուածքով որ Ժէ - 7-ի ժողովին կ'ուզէր նախապատուութիւնը տալ ահաբեկչութեան դէմ պայքարի հարցին:

Ոճրափորձը գործողները արար լրագրողին կարծիքով հասած են իրենց նպատակին. Ժէ - 7-ին ծեծուելիք հարցերը բնոյթ փոխած են ու շրջանցուած են միջազգային խնդիրներ եւ յատկապէս խաղաղութեան հոլովոյթը որ պէտք է քննութեան նիւթ ըլլար Իսրայէլեան կառավարութեան նոր պայմաններուն լոյսին տակ: Անոնց արարքին չափ ոչինչ կրնար Նեթանիահուի դատին ծառայել:

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 12 / 15)

ՍԱՍՏԻԿ ԿԱՐԿՈՒՏ ԵՒ ՏԵՂԱՏԱՐԱՓ ԱՆՁՐԵՒ

Արագածոտնի մարզի Ապարան, Թալին եւ Աշտարակ շրջաններուն վրայ Յուլիս 8-ին եւ 10-ին տեղացած սաստիկ կարկուտն ու անոր յաջորդող տեղատարափ անձրեւը ծանր աւերներ գործած են: Փճացած են հարիւրաւոր հեկտար գետնախնձոր եւ հացահատիկի ցանքեր, ջուրերու տակ մնացած են 17 քմ. երկարութեամբ ճամբու հատուած մը ինչպէս նաեւ երկու կամուրջներ, Մեծ վնասներ կրած է նաեւ ըմպելի ջուրի խողովակաշարի 3 քիլոմեթրընոց հատուածը:

⁂

ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆ ԹԵԿՆԱԾՈՒՆԵՐԸ

Կեդր. Ընտրական Յանձնաժողովին մօտ արձանագրուած նախագահութեան թեկնածուներու ցանկը հետեւեալ պատկերը կը պարզէր Յուլիս 11-ին. -

Քաղաքացիական նախաձեռնութեամբ արձանագրուած՝ Եուրի Մկրտչեան, Ռաֆայէլ Համբարձումեան, Վազգէն Մանուկեան, Լեւոն Տէր - Պետրոսեան:

Կուսակցութեանց կողմէ. _ Սերգէյ Բադալեան (ՀԿԿ), Արամ Սարգսեան (ՀԴԿ), Վազգէն Մանուկեան (ԱԺՄ), Պարոյր Հայրիկեան (ԱԻՄ), Աշոտ Մանուչարեան (Գի - ԱՐ _ Ք - Մի) Լենսեր Աղալովեան (Արցախ - Հայաստան), Լեւոն Տէր - Պետրոսեան («Հանրապետութիւն» միաւորում – ՀՀՇ, ՀՀԿ, ՔԴՄ, ՌԱ(Լ-Դ)Կ, ՍԴՀԿ, «Մտաւորական Հայաստան»):

⁂

ՍՊԻՏԱԿԻ ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՆ ՆՈՒԻՐՈՒԱԾ ՍԵՄԻՆԱՐ

Երեւանի մէջ բացուած է «Սպիտակի երկրաշարժը. յետադարձ հայեացք. փըրկարարներու միջազգային գործակցութեան դերը» թեմայով միջազգային սեմինարը: Վարչապետ Հ. Բագրատեան ողջունած է մասնակիցները:

⁂

Այս սեմինարին շրջանակին մէջ, երկու հայ մասնագէտներ՝ Ալեքսանդր Մելիք - Եօլչեան եւ Խմին Զաւարեան ներկայացուցած են կանխագուշակման իրենց մշակած մեթոդը: Ըստ անոնց նախատեսութիւններուն մինչեւ այս տարուան Դեկտ. 31-ը երկրագունդին վրայ տեղի կ'ունենան 12 հազար երկրաշարժեր, որոնց տեղը, ժամանակն ու ուժգնութիւնը արդէն ստուգուած են: Կը սպասուին միջինէն բարձր ուժգնութեամբ աւելի քան 200 ցնցումներ:

ԴԷՊԻ ՆԱԽԱԳԱՀԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆ

Եթէ ոչ Հայաստանեան, գոնէ երեւանեան առօրեային մէջ օրէ օր կը շեշտուի նախագահական ընտրութեան նախօրեակի հանգամանքը: Թերթերը կ'արձագանգեն կազմակերպչական քայլերու, հարցախոյզներու, տեղ կուտան քաղաքական դիրքորոշումներու, գրեթէ ընտրապայքարի ելոյթներու եւ քարոզչութեան: Յայտարարուած են արդէն գլխաւոր 6 թեկնածութիւններ—Լ. Տէր-Պետրոսեան, Վ. Մանուկեան, Պ. Հայրիկեան, Ա. Մանուչարեան, Ս. Բադալեան, Ա. Սարգսեան—: Երեքը Ղարաբաղ Կոմիտէի անդամներ են — Լ. Տէր - Պետրոսեան, Վ. Մանուկեան, Ա. Մանուչարեան — եւ կը յայտնուին տարբեր ճակատներէ:

Վեց թեկնածուներէ հինգը (բացի Ա. Մանուչարեանէն որուն թեկնածութիւնը նոր յայտարարուեցաւ) նկատի ունեցած է «Արմէնփրէս»ի վերլուծական – հետազօտական Կեդրոնին Յունիս 9 – 15 կատարած հարցախոյզը, նախընտրական ուղղութիւններ ճշդելու նպատակով: Անոր պատասխանած են հազար Երեւանցիներ, քաղաքին բոլոր շրջաններէն: Անոնք տեղեակ են թէ Սեպտեմբեր 22-ին եթէ թեկնածուներէն մէկը ընդհանուր քուէներու կէսէն աւելին ստանայ, Սահմանադրութեան 51-րդ յօդուածին համաձայն Բ. փուլի մը հարկ չի մնար:

Հարցախոյզին արդիւնքներէն քաղուած առաջին եզրակացութիւնը այն է որ մասնակցութեան բարձր համեմատութիւն կը սպասուի եւ մեծ է հաւանականութիւնը առաջին փուլէն Լ. Տէր - Պետրոսեանի վերընտրութեան: Պատասխանողներու 72%-ը ըսած է թէ կը մասնակցի ընտրութեան, իսկ 15%-ը անորոշ դիրքի մէջ է, ասկէ կուգայ ենթադրութիւնը եթէ լայն մասնակցութիւն պէտք է ակնկալել:

«Եթէ ընտրութիւնը այսօր տեղի ունենար, ո՞վ կ'ընտրէիք նախագահ» հարցումին պատասխաններով ներկայի նախագահը կը գտնուի առաջին դիրքի վրայ, քուէներու 62·40%-ով: Իրեն կը հետեւին բաւական հեռուէն Վ. Մանուկեան (14·53%), Պ. Հայրիկեան (11·93%) եւ Ս. Բադալեան (10·90%):

Եթէ խնդրոյ առարկայ ըլլայ Բ. փուլի պարագայ մը, հաւանականութեան երեք տարբերակ կը յայտնուի, հետեւեալ երեք զոյգերով. ա) – Լ. Տէր – Պետրոսեան – Վ. Մանուկեան, բ) – Լ. Տէր Պետրոսեան – Պ. Հայրիկեան, գ) – Լ. Տէր – Պետրոսեան – Ս. Բադալեան:

Առաջին պարագային եթէ առաւելագոյն թիւով քուէներ ստացողները ըլլան Լ. Տէր – Պետրոսեան եւ Վ. Մանուկեան եւ երկուքէն ոչ մէկը յաջողած ըլլայ կէսէն աւելին ունենալ, հաւանականութիւնը Լ. Տէր – Պետրոսեանը 74·83%-ով կը դետեղէ առաջին դիրքի վրայ, ընդդէմ Վ. Մանուկեանի, Առաջինը կը ստանայ առաջին շրջանին Ս. Բադալեանի տրուած քուէներուն 21·74%-ը, Պ. Հայրիկեանի տրուածին 30·99%-ը եւ Ա. Սարգսեանի՝ 33·33%-ը: Վ. Մանուկեանի համար այս համեմատութիւնները կ'ըլլան 23·19%, 30·99% եւ 50%:

Երկրորդ տարբերակը Լ. Տէր – Պետրոսեան – Պ. Հայրիկեան զոյգով կը տրուի: Երկուքին մրցակցութիւնը կ'աւարտի դարձեալ Լ. Տէր – Պետրոսեանի յաղթանակով (78·13%), մինչ Պ. Հայրիկեան կը ստանայ 21·87%: Երկուքն ալ նախապէս Վ. Մանուկեանի եւ Ս. Բադալեանի տրուած քուէներէն հաւասարապէս կ'ունենան 35·87% եւ 21·74%-ական բաժիններ:

Երրորդ տարբերակը Լ. Տէր – Պետրոսեանի դէմ կը դետեղէ Համայնավար կուսակցութեան թեկնածուն: Այս պարագային ներկայի նախագահին համար կը նախատեսուի քուէներու առաւելագոյն համեմատութիւնը՝ 81·35%: Ս. Բադալեան կ'ունենայ 18·65%: Հոս, հետաքրքրական է կարդալ որ առաջին փուլին Վ. Մանուկեանի եւ Պ. Հայրիկեանի ի նպաստ քուէարկողները ջախջախիչ մեծամասնութեամբ կը նախընտրեն Լ. Տէր – Պետրոսեանը որպէս «երկու չարեաց փոքրագոյն»ը:

Ինչպէս կը յայտնուի առանց վերլուծումի մանրամասն հաշիւներու, բոլոր պարագաներու մէջ անայլեւայլ յաղթականն է ներկայի նախագահը: Ասիկա՝ անշուշտ եթէ մինչեւ Օգոստոս 22 անակընկալ ու բոլոր նախատեսութիւնները տակն ու վրայ ընելու զօրութեան տէր նոր թեկնածու մը չյայտնուի:

Թուական տուեալներէն զատ կան ուշագրաւ քանի մը կէտեր ալ. այսպէս, Ս. Բադալեան եւ Պ. Հայրիկեան իրենց ընտրողներուն համակրանքը կը վայելեն «ընդդիմադիր» ըլլալու հանգամանքով: Վ. Մանուկեանի, Ս. Բադալեանի եւ Պ. Հայրիկեանի քուէարկողները մեծ համեմատութեամբ այրեր են, իսկ Լ. Տէր – Պետրոսեանի եւ մանաւանդ Ա. Սարգսեանի համակիրները աւելի՝ կիներ: Վ. Մանուկեանի եւ Լ. Տէր – Պետրոսեանի ընտրողները նկատի կ'ունենան անոնց անձնական յատկանիշները եւ ղեկավարի յատկութիւնները: Իսկ փափաքելի անձնական յատկանիշներու գլխաւոր երեքը ճշդուած են՝ ազնուութիւնը եւ արդարամըտութիւնը, ընդհանուր զարգացումը, մտաւոր եւ մշակութային մակարդակը, գործնական կառավարման փորձառութիւնը եւ անկանկալ իրավիճակներու մէջ ճիշդ ուղղութիւնը գտնելու կարողութիւնը:

Քաղաքական խմբաւորումներու ղեկավարներուն եւ անդամներուն համար նկատի առնելու եւ խորհրդածելու արժանի վերջին տուեալ մը կ'ըսէ թէ պատասխանողներու 49%-ը ոչ կը համակրի, ոչ ալ կը վստահի քաղաքական որեւէ կուսակցութեան...:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՄԵՐ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

6.- ՁՀԱՑ ՄԵՐ ՀԱՆԱՊԱԶՈՐԴ...

Այս շարքը կը մօտենայ իր աւարտին: Ժամանակ է ... վերջնիթերն է այս:

Ըսինք թէ կայ իրականութիւն մը՝ Ֆրանսա ծնած ոչ մէկ հայ երիտասարդ միտք է ըրած մտնել կրօնական ասպարէզ. ինչ է ատոր պատճառը: Հարց տըւինք մեր հոգեւորականներուն: Ոմանք պատասխանեցին:

Բայց, անցնելէ առաջ այս խնդրին, անհրաժեշտ է, կը կարծենք, գիտնալ թէ ինչպէս կ'ապրին մեր հոգեւորականները: «Ջհաց մեր հանապազորդ տո՛ւր մեզ այսօր». կը տրուի՞: Կը տրուի՞ բաւականաչափ...

Մեր հարցարանին մէջն էր՝ «կը գտ՞ք տնտեսական գետնի վրայ (դրամական) անապահովութիւն մը սփիւռքահայ հոգեւորականին համար»:

Պատասխաններ. գանգատներ:

● «Յաճախ կը խօսուի այս նիւթին մասին, սակայն միշտ արդիւնքը զէրօ է: ... Հոգեւորականը մուրացկան չէ: Երբեմն, վարչականները հոգեւորականը իրենց պաշտօնեան կը կարծեն եւ կը պլանեն ըստ արժանւոյն վարձատրել, ապահովել անոր ապագան: Բարեբախտաբար մեր ժողովուրդը գիտէ իր պարտականութիւնը եւ զանազան առիթներով կը վարձատրէ իր եկեղեցականները»,

● «Ինչպէս յայտնի է Ֆրանսայի պարագային, հոգեւորականը SMIC ամսականով հոգեւոր պաշտօնեայ մըն է: Կ'ապրուի նաեւ յաւելեալ խորհրդակատարութիւններով: Տնտեսական գետնի վրայ իր վիճակը գոհացուցիչ չէ»:

*
**

Ուրիշ կարծիք մը, լաւատես.

● «Հայ ժողովուրդը բնաւ անօթի ձգած չէ իր հոգեւորականները»:

Դիւրին պատուէր մըն ալ, գոհողութեան հրաւէր.

● «Եթէ անօթի է – քիչ մը – պէտք է համակերպի...»:

Ճշդենք մեր կողմէ. Ֆրանսահայ հոգեւորականը կապուած է եկեղեցիի մը, հովիւն է անոր համայնքին՝ որ ունի վարչութիւն մը. այս վերջինն է որ կ'ապահովէ հոգեւորականին ամսականը շնորհիւ Ազգային Միութեան – Կրօնական Ընկերակցութեան – մէջ արձանագրուած անձերուն տուած անդամավճարներուն եւ շնորհիւ եկեղեցիին հասոյթներուն ընդհանրապէս նուիրատուութիւններ:

Հոգեւորականին ամսականը յաճախ չէ որ կ'անցնի պետութեան կողմէ որոշուած նուազագոյն սակէն անդին: Կան թերեւս բացառութիւններ մեր բարձր դասուկներին համար:

Հոգեւորականին կեանքի մակարդակը ուրեմն, եթէ չունի ընտանեկան հարստութիւն մը եւ անկէց բխող եկամուտներ, կապուած է հարսնիքներու, մկրտութիւններու, թաղումներու եւ օրհնութիւններու առթիւ ստացած նուէրներուն: Տուներու օրհնութիւն՝ Ծնունդի եւ Զատկի տօներուն առթիւ եւ չիրմի օրհնութիւն՝ Մեռելոցներուն:

*
**

Իսկ ապագա՞ն, Ֆրանսայի մէջ ծառայող հայ հոգեւորականը, կապուած մեր եկեղեցիներէն մէկուն եւ անոր վարչութեան մասնակից է, ընդհանրապէս SMIC-ի չափով, երկրին ընկերային ապահովութեան: Կրնայ քաշուիլ պաշտօնէ եւ ստանալ հանգստեան թոշակ վաթսուն տարեկանին: Ուրիշ հարց թէ՝ կրնա՞յ ապրիլ այդ թոշակով: Կրնա՞յ մանաւանդ հոգալ իր ընտանիքին պէտքերը, եթէ ամուսնացեալ քահանայ է:

Նշենք նաեւ որ կուսակրօն հոգեւորականները՝ որոնք զերծ են ընտանեկան պարտականութիւններէ, ընդհանրապէս անտարբեր կը թուին իրենց ապագային մասին,

Չէ՞ որ գրուած է Աւետարանին մէջ, Աւետարան ըստ Մատթէոսի. «Ուստի վաղուան համար հոգ մի ընէք, վասնզի վաղուան օրը իրեն համար հոգ պիտի ընէ, հերիք է օրուան իր նեղութիւնը»:

Կուսակրօն քահանան չունի՞ ապրուստ. կը վերադառնայ վանք՝ ուր սովորութիւն է, աւանդաբար, որ իրեն տրուի անկողին եւ սնունդ: Ու կեանքը կը շարունակուի մինչեւ վախճան:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ԳՈՂՈՒԹԷ ԳՈՂՈՒԹ

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցւոյ Արարատ Մշակութային Կեդրոնի «Կամար» մարմնի կազմակերպութեամբ և նախաձեռնութեամբ Տէր եւ Տիկին Պերճ Սվազլեանի, Յունիս 21-ին, Եկեղեցւոյ Մաքրոս Արթինեան սրահին մէջ գինեձօն մը տեղի ունեցած է «Մինաս Աւետիսեան» գիրքի գանատական հրատարակութեան առթիւ: Բացման խօսքը արտասանած է Տիկին Սեդա Գանտահարեան որ նաեւ տըւած է հատորին հեղինակին՝ Շահէն Խաչատրեանի կենսագրական գիծերը, Իր կարգին խօսք առնելով Շ. Խաչատրեան բացատրութիւններ տուած է Մինաս Աւետիսեանի արուեստին յատկանշական գիծերուն մասին եւ սահիկներով ցուցադրած Այվազովսկիի, Մ. Սարեանի եւ Աւետիսեանի գործերէն նմոյշներ: Եղած են հարցումներ Մ. Աւետիսեանի կեանքին եւ արուեստին մասին: Փակման խօսքը արտասանած է թեմին առաջնորդը՝ Յովնան Արք. Տէրտէրեան:

*
**

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ Հայ Կեդրոնի Յ. Մանուկեան գրադարանին մէջ, Յունիս 26-ին բացումը կատարուած է Հայաստանցի 20 նկարիչներու գործերու ցուցահանդէսին: Համազգայինի կերպարուեստի յանձնախումբին կազմակերպած այս ցուցահանդէսին բացման խօսքը արտասանած է Այիդա Ֆրանքեան: Արուեստագէտներուն անունով խօսք առած է Յարութիւն Մինասեան ու բոլորին կողմէ շնորհակալութիւն յայտնած,

*
**

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Ս. Յակոբ Եկեղեցւոյ Արարատ ճամբարի 25-րդ տարեշրջանի վերամուտը տեղի ունեցած է Յուլիս 2-ին, մասնակցութեամբ 80 աշակերտներու:

Սատանայի զինուորներ

Յունիսի սկիզբին լրատուները հաղորդեցին Թուլոնի գերեզմանատան մէջ նոր շիրիմի մը սրբապղծութեան լուրը: Յետոյ ըսուեցաւ թէ չորս երիտասարդներ ձերբակալուած են այդ արարքին հեղինակները ըլլալու ամբաստանութեամբ: Երկու աղջիկ եւ երկու տղայ որոնք անհնայն հանգստութեամբ խոստովանած են սրբապղծութիւնը եւ ներկայացած որպէս սատանային հետեւորդներ:

Էմիլի ամէնէն ինքնավստահն է. կանանց աչքեր ու սեւի ներկուած եղունգներ ունի. կը պատմէ թէ երկու օր առաջ իր երեք ընկերներով ինչպէս հողէն հանած են մեռել մը:

Գերեզմանատունը իրենց գրեթէ ժամանցի վայրն է. հոն կը մտնեն ելեկտրականութեան ձողէ մը վեր մագլցելով ու պատէն վար ցատքելով: Յունիս 8-ին իրենց հետ առած են մուրճ մը, մասլաճառի մետաղէ կեռ մը, եկեղեցիներէ գողցուած մոմեր ու 24 տուփ գարեջուր; Գացած են դիակներէն մատնոսկրներ գողնալու որպէսզի վզնոցներ շինեն...: Արտաքնան սահմռկեցնող խոստովանութիւններու առջեւ հարցաքննող ոստիկանները կը շուարին: Բայց երիտասարդուհին կը շարունակէ. երբ կը բանան 25 տարուան շիրիմ մը, զմռսուած դիակ մը կը գտնեն: Ինք կը սկսի պարել, մինչ վառած մոմերէն մէկը տապալելով պատճառ կ'ըլլայ հրդեհի մը: Ոչ մէկ խուճապ. կրակը մեր բարեկամն է, կ'ըսէ Էմիլի: Յետոյ կը պատմէ թէ ինչպէս մուրճին ու կեռին օգնութեամբ յօշոտած են դիակը, Ս. Կոյսին նկարով շիրմաքարը ջախջախած, եւայլն: Առտուան դէմ տուն դարձած են, իրենց ծնողքին կասկած չներշնչելու համար: Յաջորդ օրը երբ դպրոց գացած է պաքալորէայի քննութեան մասնակցելու, տեսած է թերթերուն խորագիրները:

Ոստիկանութիւնը շարժման անցուցած է մօտեկայ ծաղկավաճառը, ըսելով որ սեւազգեստ չորս երիտասարդներ, ճիւղագրաւներու նման, յաճախ գերեզմանատան շրջակայքը կ'ըլլան: Այդ ցուցմունքով ալ ոստիկանները կրցած են երկու աղջիկները գտնել. անոնք առանց դժուարութեան տուած են իրենց մեղսակիցներուն անունները: Ներկայիս բանտն են ու անվրդով կը շարունակեն վարուիլ վըհուկներու նման, սարսափեցնելով իրենց հետ արդելափակուածները որոնցմէ շատեր Աստուածաշունչ ապսպրած են...: Իսկ իրենք արտօնութիւն խնդրած են կիրակի օրերու պատարագին ներկայ գըտնուելու:

Էմիլի կ'ըսէ թէ կ'ատէ Արաբները, Հրեաները, քրիստոնեաները, սեւամորթները: Ընկերը Անթոնին մռայլ տիպար մըն է. երկար մազեր ունի: Կ'ըսէ թէ կը նախընտրէր մեռած ըլլալ. եթէ անձնասպան չէ եղած, պատճառը այն է որ ինք միւս բոլորէն աւելի լաւ է; Քաղաքականութեամբ չի զբաղիր բայց մօտ է ծայրայեղ աջին: Ան նամակ մըն ալ պատրաստած է Թուլոնի քաղաքապետին ղրկելու համար ուր պատասխանատուութիւնը կը ստանձնէ գերեզմանի սրբապղծումին, «հակաքրիստոնեայ իսլամական խումբ» չինծու ստորագրութեամբ: Իր տունէն թռուցիկներ գտնուած են ուր Քրիստոս կ'ամբաստանուի «մարդկութեան դէմ ոճիր» գործած ըլլալով:

Չորս տղոց պարագան ոստիկաններու, դատաւորներու հետ խնդրին սեւեռած է հոգեբաններու, ընկերաբաններու, հոգեբաններու ուշադրութիւնը: Էմիլիի ծընողքը ըսած է թէ բոլոր կարելիութիւնները ջանացած են տալ իրեն, յաջող կեանքի մը նախաքայլերը պատրաստելով: Ոչ մէկ կասկած ունեցած են իրենց զաւկին մռայլ նախասիրութիւններուն մասին; Նոյնն է պարագան երկու տղոց:

Ապահովութեան, կրթութեան պատասխանատուներ շուարած են ու չեն գիտեր թէ պէտք է հետաքննութեան նիւթ առնել միայն պատահա՞ծը, թէ երիտասարդներուն ետին փնտռել նաեւ աղանդ մը, վարպետ մը, կամ մղիչ այլ ազդակ մը: Երիտասարդները կ'ըսեն թէ ոչ մէկ կազմակերպութեան կամ շարժումի կը պատկանին: Այսուհանդերձ, հարցականները անպատասխան կը մնան. իրենց առեղծուած զուգահեռ աշխարհին մէջ սատանութեան

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԳԱԼԻՖՈՐՆԻՈՅ ՄԷՋ

ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ ՖՐԷԶՆՕ

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոս, Կիրակի, Յունիս 30-ի առաւօտեան ժամը 10-ին, ազգային բարերար Վահան Շամլեանի կողմէ իրեն տրամադրուած անձնական օդանաւով, Սան - Ֆրանսիսքոյէն ժամանած է Ֆրէզնօ եւ առաջնորդուած Ս. Երրորդութիւն Եկեղեցի, ուր պատարագած եւ քարոզած է անհրաժեշտ նկատելով «քանդել տասնամեակներով մեր ժողովուրդի ու եկեղեցւոյ կեանքին մէջ բարձրացած բաժանման պատերը» եւ «մտնել սիրոյ այն ճանապարհը, որ մեզ գործակցութեան, փոխադարձ համակցողութեան ճամբով պիտի տանի դէպի մեր բոլորին կողմէ ցանկալի միասնականութիւն, ամերիկեան այս ցամաքամասին վրայ»:

Յաւարտ պատարագի, եկեղեցւոյ սրահին մէջ Արամ Ա. հանդիպում ունեցած …ղողութիւն երիտասարդութեան եւ աշա…տութեան հետ: Կէսօրէ ետք ժամը …ին, Հայրապետը այցելած է Ֆրէզնոյի «…սիս» գերեզմանատունը եւ ծաղկեպսակ դրած Սողոմոն Թեհլիրեանի շիրիմին:

Նոյն օրը երեկոյեան, Հոլիտէյ Ին պանդոկին մէջ ի պատիւ Հայրապետին տրուած է ճաշ մը, որու ընթացքին խօսք առած է Արամ Ա. եւ անդրադառնալով ամերիկահայ ազգային - եկեղեցական կեանքին մէջ պարզուող իրականութեան, ի մէջ այլոց ըսած է. «Մենք այս կացութիւնը ժառանգեցինք, մենք ամենայն յստակութեամբ կուզանք ըսելու որ այս կացութիւնը այսպէս չի կրնար շարունակուիլ» ... «Այսօր երբ մենք կ'ընդունինք որ սխալ բան մը կայ, արդէն կէս յաջողութիւն է առիկա, ճամբուն կէսը կտրած ենք: Երբ չենք ընդունիր՝ կը նշանակէ հոն ենք, ուր էինք»: Իր խօսքը կեդրոնացնելով մեր ազգային կեանքի առաջնահերթութեանց վրայ, Հայրապետը նշած է. «Մենք որպէս ազգ այսօր պէտք է յստակօրէն ճշդենք ու հաստատենք մեր առաջնահերթութիւնները, որոնց մէջ ազգային եկեղեցական միասնականութիւնը իր նեղ շրջագիծէն դուրս բերելով մենք պիտի զօրացնենք Հայաստանը՝ ունենալով զօրաւոր Սփիւռք: Այսօր ժամանակը չէ հասած, որ մենք Սփիւռքը քանդենք. Սփիւռքը պէտք է կազմակերպենք, ըՍփիւռքը պէտք է զօրացնենք, որպէսզի զօրացնենք Հայաստանը»:

***

Երկուշաբթի, Յուլիս 1-ի առաւօտեան Արամ Ա. այցելած է Ֆրէզնոյի քաղաքապետարանը եւ ընդունուած քաղաքապետին ու թաղապետական խորհուրդի անդամներուն կողմէ: Հայրապետը քաղաքապետարանին մէջ մամլոյ ասուլիս մը տուած է լրագրողներուն եւ քաղաքապետին հետ առանձին հանդիպումի ընթացքին արծարծած է հայկական ցեղասպանութեան եւ արդի ընկերութեան մէջ եկեղեցւոյ դերակատարութեան հետ կապուած հարցեր:

Երեկոյեան ժամը 6-ին Արամ Ա. այցելած է Ս. Էջմիածնի Ենթակայ Ս. Պօղոս Եկեղեցի, ուր ողջոյնի խօսք արտասանած են թեմին առաջնորդը Վաչէ Արք. Յովսէփեան եւ հոգեւոր հովիւ Սասուն Վրդ. Զմրուխտեան: Ապա, ժամը 8-ին, Տէր եւ Տիկին Վահան եւ Անոյշ Շամլեան իրենց բնակարանին մէջ ընթրիք մը տուած են ի պատիւ Հայրապետին: Ներկայ եղած են գաղութին եւ թեմին ղեկավար դէմքերը, Հայաստանի հիւպատոսը եւ բազմաթիւ հիւրեր: Ընթրիքին ամբողջ եկամուտը՝ 50 հազար տոլար, նուիրուած է Անթիլիասի Դպրեվանքին:

***

Երեքշաբթի, Յուլիս 2-ի առաւօտեան, Արամ Ա. հանդիպում ունեցած է Ֆրէզնոյի կրօնական համայնքներու ներկայացուցիչներուն հետ եւ խօսած էքիւմենիզմի շարժումին մասին: Ժամը 11-ին, Հայրապետը այցելած է Ֆրէզնոյի Հայկական ծերանոցը:

ԼՐԱՏՈՒ

…ուած այդ տղաքը ինչո՛ւ, ինչպէս …եղած է որ օր մը յանկարծ գործնականի …ացած են: Խենթութեան հաւաքական …ոպայէ՞ մը բռնուած են, թէ առիկա արտաքական լուծում մը նկատած են իրենց …խնդիրներուն: Կամ արդեօք տարօրինակ …ալու խա՞ղ մըն է որ չեղած է դէպի …ականդակութիւն: Ինչ որ ալ ըլլայ պատասխան, անոնք մինչեւ մարդասպանութիւն չեն տարած իրենց գործունէութիւն, այդ մասին ալ լրջօրէն խորհած ըլլալու հանդերձ, Առ այժմ գործուած յանցանքին պատիժը հինգ տարուան բանտարկութիւն է:

ՔԱՂՀԱՆ

ՏՈՒՐՄԸ ՈՐՔԱ՞ՆՈ՞Վ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ԿՐՆԱՅ ԸԼԼԱԼ

Բոլորիս ծանօթ է տուրմը (շոքոլան) իր այլազան տեսակներով, որուն մասին քիչեր գիտեն թէ սկզբնական շրջանին երբ եւրոպական ցամաքամաս հասաւ Ք. Ե. 1500 թուականէն ետք ունեցաւ շատ թշնամիներ եւ բժիշկներու կողմէ արգիլուեցաւ այլազան մտավախութիւններու հետեւանքով, սակայն հակառակ այս բոլորին տուրմը սիրուեցաւ մեծերու եւ փոքրերու կողմէ, անոր սիրահարները բազմապատկուեցան աշխարհի չուրջ եւ տուրմի արտադրութիւնը զարգացնող այլազան գործատուներ հիմնուեցան, այսպիսով ան դարձաւ տօնական օրերու, ամէն առիթի եւ ամէն վայրկեան բոլորին կողմէ փնտռուածը:

ՏՈՒՐՄԻՆ ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ ՅԱՏԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Զուտ քաքաոյով պատրաստուած տուրմը, ըստ վերջերս կատարուած ուսումնասիրութիւններու հարուստ է մարմնին անհրաժեշտ երկաթ, կիր (գալսիոմ), փոթասիոմ հանքային տարրերով եւ Ա, Պէ1, Պէ 2, Սէ, Տէ եւ ԱՇ կենսանիւթերով, ինչպէս նաեւ քաքաոյի հատիկները մակնեզիոմի ամենահարուստ աղբիւրները կը նկատուին: Խօսելով մակնեզիոմի պակասին եւ անոր յառաջացնելիք վնասներուն մասին անձի մը մարմնէն ներս, անոր պակասը սրտի այլազան հիւանդութիւններ կը յառաջացնէ, արեան գերճնշումը եւ շաքարախտը կը բարձրացնէ, ինչպէս նաեւ յօդակապերու ցաւեր կը պատճառէ:

ՏՈՒՐՄԻ Ո՞Ր ՏԵՍԱԿԸ ՅԱՆՁՆԱՐԱՐԵԼԻ Է

1819 թուականին Զուիցերիոյ մէջ հիմնադրուեցաւ աշխարհի առաջին գործատունը տուրմի այլազան տեսակներ պատրաստելու եւ արտադրելու, իսկ կաթով տուրմը սկսաւ արտադրուիլ 1875-էն սկսեալ: Այսօր շուկայի վրայ գտնըւող տեսակաւոր բաղադրութեամբ պատրաստուած տուրմի տեսակներէն բըժիշկներու կարծիքով ո՞րն է արդեօք ամէնէն առողջապահականը:

Սեւ տուրմը, բժիշկներու համաձայն, շոքոլայի այլազան տեսակներու մէջէն ամէնէն առողջապահականն է, որովհետեւ ան զերծ է քոլէսթէրոլ յառաջացնող նիւթերէ: Ուսումնասիրութիւնները կը հաստատեն, թէ սեւ տուրմը յատուկ նիւթ մը կը պարունակէ որ մարմնին եւ ստամոքսին կ'արգիլէ ծծել տարբեր ճաշերու մէջ գտնուող քոլէսթէրոլը: Ինչպէս նաեւ փաստուեցաւ, թէ ոչ մէկ կապակցութիւն գոյութիւն ունի տուրմի եւ երիտասարդներու մօտ յառաջացող բշտիկներուն միջեւ: Իսկ կաթով պատրաստուած տուրմը յանձնարարելի չէ, որովհետեւ ան իւղոտ կարագով, բուսական ճէթով կամ հնդկընկոյզի ճէթով խառնուած կ'ըլլայ:

ՏՈՒՐՄԸ ՀԱՄԱԶՕՐ Է ԴԵՂԻ

Շատերու մօտ տարածուած է այն սըխալ կարծիքը, թէ տուրմը կ'օգնէ քնանալու, սակայն տուրմին մէջ գտնուող «քաֆէին» կոչուող նիւթը հակառակ արդիւնքին կը հասցնէ. միւս կողմէ տուրմը կարողութիւնը ունի անձի մը մկանները զօրացնելու:

Ուսումնասիրութիւնները կ'ըսեն, թէ Զուիցերիոյ մէջ բժիշկներ լեարդային անհանգստութենէ տառապող իրենց հիւանդները կը քաջալերեն սեւ տուրմ ուտելու: Տուրմը պրկումի եւ մտահոգութեան դիմադրելու կարողութիւնն ունի, ան իր մէջ յատուկ նիւթ մը կը պարունակէ, որ ուղեղը կ'առաջնորդէ անձի մը տրամադրութիւնը բարձր պահող քիմիական նիւթեր արտադրելու:

Վերջապէս, պէտք չէ չատակերութեամբ ուտել տուրմը որովհետեւ անոր չափազանցութիւնը վնասակար է առողջութեան, իր մէջ գտնուող «դիրամին» կոչուող նիւթին պատճառով, որուն քանակը եթէ մարմնին մէջ աւելնայ, գլխացաւ կը յառաջացնէ:

«Ս. Փ.»

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ

ԺՊԻՏ

Հարբած Գիւմրեցին պառկած է մայթի վրայ:
Ոստիկանն ասում է.
– Վեր կաց, գնանք քաղմաս:
Հարբածը պատասխանում է.
– Օր կընամ, տուն կ'երթամ, էլի:

***

Մի երիտասարդ պարծենում էր փիլիսոփայ Արիստոտէլի առջեւ, որ անհաշիւ գրքեր է կարդացել:

– Երիտասարդ, իմացիր՝ միշտ չէ, որ չատակերներն առողջ եւ գեր են լինում,– ասում է փիլիսոփան, - առողջ են նրանք, ովքեր լաւ են մարսում կերածը:

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

– վիպակ –

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

- Այո՛, ինչպէ՞ս չէ:

- Հոմը ամառնային տաքերին քրտինք …ու մարդկային մարմին է հոտում: Գի…ները իսկ անկարելի է քնել: Ճի՛շդ երբ …տածում էինք մի տեղ փախչել, դրան …անգը հնչեց, եւ այդ կինը ներս մտաւ: …ուպեց մեզ ցոյց տալ փոքրիկ բնորոշ տեղեր, մեծ մասամբ ճաշարաններ եւ գինետուներ: Գնացինք: Մի երկու օր յետոյ, …որից դուռը զանգահարեցին, եւ կինը ներս մտաւ հարբած, ինչպէս հարբում են Փարիզի Հալերու մօտերը, լուսաբացին: Նրան դուրս դրինք: Մի շաբաթ յետոյ բաց նամակներ ստացանք այս կըղզում: Ասում էր, որ մեզ համար հրաշալի մի վայր էր գտել կղզու առաջացող ծայրին: Ինքը այնտեղ չպիտի լինէր եւ, եթէ մենք գնայինք իր տուած հասցէով, ամէն ինչ պատրաստ էր: Լաւ, մտածեցինք, եթէ ինքը այնտեղ չպիտի լինէ, կարող ենք գնալ, փորձել: Երբ նաւը մօտենում էր կղզուն, հարցափորձ արինք իր տուած հասցէի մասին: Մեզ պատասխանեցին, որ այդ վայրը հասնելը շատ դժուար է, հաղորդակցութիւն չկայ եւ շարժիչ նաւակը միայն շաբաթը երկու անգամ է գալիս: Մտահոգուեցինք: Նաւը մտաւ փոքրիկ նաւամատոյցը, ուր ահագին բազմութիւն էր սպասում: Ընտանիքները եկել էին դիմաւորելու իրենց ամուսիններին: Մինչ մենք շուարած կանգնել նայում էինք, կինս ձեռքս քաշեց եւ «նա այստեղ է» փսփսաց: Նայեցի, այո՛, մեծ մի թաշկինակ ձեռքին, նա նշաններ էր անում՝ մեր ուշադրութիւնը գրաւելու համար: Ողջունեց, ինչ որ բացատրութիւններ տուաւ եւ, որովհետեւ զգում էր որ մենք յոգնած ենք եւ գնալիք ճանապարհը երկար պիտի լինի, լաւ է քիչ հանգիստ առնենք: Առաջնորդեց մեզ ճաշարանի նման մի տեղ եւ գինի ապսպրեց: Շիշը պարպեցինք, ուրիշ մի շիշ էլ պահանջեց: Ասաց, որ հաղորդակցութիւնները դժուար են, տոխպուած ձիակառք պէտք է առնէինք. բարձրացանք շատ վերը գտնուող մի գիւղ եւ այնտեղից ոտքով պէտք է իջնէինք մինչեւ ծովափը, որտեղ մեզ պիտի սպասէ մի նաւակ:

- Ճիշդ այն ճամբան, որ շուտով ամէնքս պիտի բռնենք,, - ասաց Ստեֆանը:

- Մինչ մեզ բացատրում էր թէ ինչպէ՞ս պիտի ճամբորդէինք, մի երրորդ շիշ գինի էլ պահանջեց: Արդէն ժամը վեցը անց էր, երբ որոշեց տեղից շարժուել: Իսկ շարժւում էր դժուարութեամբ: Քայլերը շփոթւում էին, եւ սասծը անհասկանալի էր: Նետուեց ամբողջ մարմնով առաջին ձիաքարշ կառքի վրայ, փռուեց, եւ հազիւ տեղ կար, որպէսզի կինս նստի: Ես բազմեցի կառապանի մօտ: Մէկուկէս ժամից, բաւականին գեղեցիկ եւ փոշիոտ ճամբայով, գիւղերի միջից անցնելով, հասանք այն վայրը, ուր պիտի իջնէինք, նորից մեկնելու համար, այլեւս ոտքով:

- Աչքի առաջ ունենալով, որ մենք եւս պիտի առնենք ձեր նկարագրած ճանապարհը, - ասաց Ստեֆանը, - առաջարկում եմ շարժուել: Դուք ձեր պատմութիւնը կը շարունակէք տեղին վրայ:

- Ուտելիքնե՞րը, - հարցրեց Լաուին:

- Մի՛ մտահոգուիք: Մենք պիտի ճաշենք Վակներիան քարանձաւում, հաստ, պեխաւոր, դրեթէ առասպելական մի մարդու մօտ: Գինին առաջնակարգ է:

Ստեֆանի բնակած գիւղը աւելի վեր էր Հոլսի նկարագրած գիւղից: Քառորդ ժամ քայլելուց յետոյ, արդէն վարն էինք: Մէկ կողմից տարածւում էին պտղատու այգիների շարքեր, միւս կողմից՝ ժայռերի վրայ մագլցող, տափակ տանիքներով գիւղը: Երբ մտանք նեղ փողոցներից ներս՝ բնակիչները կարծես նոր արթնացան: Երեխաների եւ կանանց խմբեր, հետաքրքրուած, մեզ զննում էին, մինչ տղամարդիկ աշխատում էին անտարբեր ձեւանալ:

- Ահա, - շարունակեց Հոլսը, - այն վայրը, ուր կառքով հասանք: Կանգ առինք այս հրապարակի վրայ, վճարեցինք: Ամերիկուհին անպատճառ ուզեց մեզ ցոյց տալ նպարավաճառի մի խանութ, ուր գինին անման էր: Ու նետուեց ահա այս անկիւնի խանութից ներս:

- Եթէ այդպէս է, մենք էլ մտնենք, - բացագանչեց իրլանտացի նկարիչը:

Մտանք: Խմեցինք:

- Անկասկած, լաւ գինի է:

Մի բաժակ եւս խմեցինք:

- Այդպէս վարուեց նաեւ նա, - ասաց Հոլսը, - խմեց, խմեց եւ աթոռի վրայ բազմեց: Յայտարարեց, որ չի կարող շարժուել, պէտք է մի քիչ հանգիստ առնի: Այդ վայրկեանին դրսից մեծ աղմուկի ձայներ լսուեցին: Դուրս եկանք: Դիմացի տան դրան առջեւ կանգնած մի կին, ձախ թեւում մի երեխայ էր բռնել, իսկ աջ ձեռքով պեղում էր օդը եւ, ձայնը գլխին գցած, պոռում, բողոքում, հայհոյում: Մի քանի քայլ նրանից հեռու, տակառի նման լեցուած, կլոր եւ ահագին մի կին, ոտաբոպիկ, մազերը դուրս թափուած, փիղի սրունքներով, յանկարծ ցատքեց, թեւերը ջաղացի նըման ոլոր ածեց եւ սոսկալի ձայնով սկսեց բղաւել. Շուրջը կանգնած բազմութիւնը նայում էր լուռ, պատերի մօտ քաշուած, ականջները դուրս նետած: Վերջապէս, երբ բոլոր հայհոյանքները կարկուտի նման տեղացին եւ աւելիք չմնաց, տակառի նման կինը հաստ ոտքով աքացի տուաւ օդին եւ մըմռալով հեռացաւ: Քայլեցինք այս փողոցներով:

Նեղ, փոշիոտ, կիսաքանդ փողոցներ էին: Անցանք մի քանի եկեղեցիների մօտից եւ ընկանք այն վայրերը, ուր ժամանակին, երեւի, ճանապարհ էր եղել եւ ուր հիմա խորտուբորտութիւն էր ու քար:

- Կարող էք երեւակայել թէ ի՛նչպէս էր դանդաղում այս քարերի վրայ մեր առաջնորդուհին, - նկատեց Հոլսը: Բարեբախտաբար, գիւղի մի քանի լակոտներ միացել էին մեզ եւ կրում էին մեր պայուսակները: Նայեցէ՛ք, այստեղից լաւ երեւում է այն վայրը, ուր պիտի գնայինք: Թւում է մի առանձին կղզեակ, իսկ իրականի մէջ նա միացած է գիւղերից մէկին շատ նեղ շերտով:

(Շար. 31)

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը կը հաղորդէ որ

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ցաւակցական տոմար մը բացուած է Միութեան կեդրոնատեղին՝

11, Square Alboni,
75016 PARIS
M° Passy

Յուլիս 15-էն 31, գրասենեակի ժամերուն:

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Colonie de Bellefontaine

Le Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France informe qu'il reste des places disponibles à sa Colonie de Bellefontaine (Jura) pour le mois d'Août 1996.

Inscrivez vos enfants auprès de la section la plus proche de votre domicile ou auprès du Conseil d'Administration : Tél. : 48. 24. 46. 57.

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Իրենց ծնողաց՝ Հայկ եւ Վենանիկ Պայրամեանի յիշատակին «Յառաջ»ի բարգաւաճման կը նուիրեն. -

Տէր եւ Տիկին Ժագ Պայրամեան 500 Ֆրանք, Սիմոնն Պայրամեան 1000 Ֆր.:

TELEVISION FRANCE 3

Samedi 20 Juillet aux alentours de 00h

CARZOU
par
CARZOU

Un film écrit et réalisé par Jean-Marie Carzou.

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Խաչի Շրջ. Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է 500 Ֆր. Պր. Գէորգ Շահինեանէ Տիկին Զապէլ Եավերեան - Թեհրարեանի (Շուէտ) մահուան առթիւ, փոխան ծաղիկի:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ԱՆԻԷՌ. - Զապէլ Շեխիկեան 1000 Ֆր.:

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐԸ

Վատիկանի Հայերէն Ռատիոհաղորդումը ամէն իրիկուն կը ձայնասփռուի, Հռոմէն, ժամը 17.50-ին եւ կը կրկնուի առաւօտեան 4.10-ին:

Բացի լուրերէն, ամէն օր, ունի յատուկ յայտագիր մը.

Երկուշաբթի՝ Հայ Եկեղեցւոյ Մատենագրութիւնը: Երեքշաբթի՝ Արեւելքի եկեղեցիները: Չորեքշաբթի՝ Պապին ձայնը: Հինգշաբթի՝ Արդի Հայ Գրականութիւնը: Ուրբաթ՝ կրօնագիտութիւն: Շաբաթ՝ Կիրակնօրեայ Աւետարանի մեկնութիւնը: Կիրակի՝ պատանեկան - երիտասարդական հարցերն ու ակնկալութիւնները:

Ալիքները. -

Առաւօտ՝	4.10 -- 6185,	7365
Երեկոյ՝	17.50 -- 9825,	11715
Միջին Ալիք OM		1611

Իսկ ամսոյն Գ. Կիրակին պատարագ ժամը 10.30-ին:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք--Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12--13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1996

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յայտնի է մեր ժողովուրդին, թէ յառաջիկայ 8 Սեպտեմբերին (1996) Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ՝ Նորին Սուրբ Օծութիւն ՏԷՐ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարք -- Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց իր անդրանիկ Միւռոնօրհնութիւնը պիտի կատարէ:

«Միւռոնի Օրհնութիւնը ողջ Հայ ժողովուրդին համար հոգեկից առիթ է եւ միջոց, մեր ժողովուրդի Քրիստոնէական և Ազգային կեանքի վերանորոգութեան եւ զարգացման համար»:

Առ այդ, սրտագին կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր մեր զաւակներուն, խուռներամ բազմութեամբ Ուխտի երթալ Սուրբ Էջմիածին ու Շնորհօք վերազարդարուիլ՝ Սուրբ Միւռոնի բացառիկ այս Օրհնութեան ներկայ գտնուելով:

Այս նպատակաւ, Սեպտեմբեր 5-էն 12-ին՝ մէկ շաբաթուան՝ դէպի Հայաստան Ուխտագնացութիւն կազմակերպուած է:

SABERATOURS-ը մեր կողմէ լիազօրուած է ապահովել ճամբորդական բոլոր գործառնութիւններն -- վիզա, օդանաւ, պանդոկ, պտոյտներ, ապահովագրութիւն եւ սնունդ:

Անհրաժեշտ է անյապաղ փութով, մինչեւ 31 Յուլիս ներառեալ, արձանագրուիլ յիշեալ Ուխտագնացութեան, կանխելու համար տեղ ապահովելու յետագայ խճողումը:

ԴԻՒԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Արձանագրուելու համար դիմել. --
SABERATOURS
19, rue St-Roch, 75001 PARIS
Tél. : 42. 96. 10. 10 — Fax : 42. 96. 18. 77.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ

-- ԳՐԱԿԱՆ ԷՋԵՐ, ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ, ՆԿԱՐՆԵՐ --

Ներածական՝ ԳՐ. ՊԸԼՏԵԱՆ

290 էջ, Մատենաշար « Յ Ա Ռ Ա Ջ »

Գին՝ 150 Ֆր., Թղթատարի ծախքով՝ 175 Ֆր.

Դիմել՝ «Յառաջ» կամ Հրանտ-Սամուէլ Գրատուն

(51, rue Monsieur-Le-Prince, 75006 Paris)

1954 — 1996

PÈLERINAGE ANNUEL
42ème Anniversaire
ST-GRÉGOIRE à TALLARD

1954 — 1996

Une messe sera célébrée selon le rite de l'Eglise Apostolique Arménienne

ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԹԱԼԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ

Dimanche 15 Septembre

sous l'égide du Conseil Diocèsain de l'Eglise Apostolique Arménienne du Midi de la France et le concours de l'Association Culturelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes Sous la Présidence de **MGR LAGRANGE, évêque de Gap,** et de **MGR DARON GEREJIAN, Vicaire Général des Arméniens du Sud de la France,** le Rév. Père VARTAVAR KASPARIAN célébrera la messe à 10 heures 30, en présence du Clergé de Tallard et de ses environs.

La messe sera chantée par la Chorale de l'Eglise **Serpotz Tatéos-Bartoughiméos**

à 13 heures Un repas fraternel réunira les pèlerins dans la Salle Polyvalente de Tallard, en présence des autorités religieuses et civiles.

Des autocars, suivant le nombre des inscrits, seront mis à la disposition, pour des personnes qui ne peuvent se rendre par leurs propres moyens.

Départ à 7 heures précises

Pour tous renseignements et réservations s'adresser :

— **MARSEILLE** - Cathédrale Arménienne du Prado, Tél. : 91 77 84 70.

— **SAINT-ANTOINE** - Eglise Saint Tatéos Tél. : 91 65 56 75 M. Tashan Tél. : 91 65 54 45.

— **BEAUMONT** - Eglise Saint Grégoire L'Illuminateur, Tél. : 91 93 13 50.

— **CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE** - Tél. :91 93 30 08.

— **TOULON - ABRIS CLUB** - Tél. : 94 27 10 51.

— **Pour toutes autres régions - Ass. Culturelle des Arméniens de Gap** - Tél. : 92 51 71 80 (heures de repas) 92 51 00 87.

Prix du Trajet de Marseille	
Aller-retour seul	100 Frs
Repas seul	120 Frs
Aller-Retour et repas compris	220 Frs

Pour la vente d'objets demander l'autorisation à l'Association de Gap.

ԾՆՆԴԵԱՆ
ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿԼԵԶՈՒ
ՁԵՐ ՀՐԱՒԷՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԴԻՄԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ,
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Տեղւոյն վրայ ձոխ քաթալոկ

Imprimé sur les presses du Journal «HARATCH» 83, rue d'Hauteville, 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935 SIRET : 51027317 A R.C. Paris

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 17
MERCREDI
17 JUILLET
1996

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO : 5,00 F.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. — Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) — Հատը : 5,00 Ֆ.

71-ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 18.898 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 71e ANNEE — N° 18.898

ՄԱՄՈՒԼ

ԹՈՒՐՔԸ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԷՋ

Այս խորագրով, շատ դիպուկ գրութիւն մըստորագրած է Փաթրիս տը Փլէօնքէթ «Ֆիկառօ - Մակազին»ի (Յուլիս 13) մէջ: Արդարեւ հաղուադէպ է որ արեւմտեան աշխարհի մէջ գտնուին մարդիկ որոնք խակապէս ճանչնան Թուրքն ու անոր մըտայնութիւնը: Այդ քիչերէն է յօդուածագիրը:

***

Իսլամապա՞շտ: Թուրքե՞րը: Պրիւսէլ եկած է: Յունուարէն ի վեր Ցանձնախումբը, որ մաքսային Միութեան համաձայնութիւնը կնքած էր Թուրքիոյ հետ, 30 տարի է, Եւրոպան — վեցերու, տասներկուներու, տասնհինգերու — աւելին կը տանայ Թուրքիոյ՝ անդամ-պետութեան կանոնագիրը: Այնպէս կը թուի որ «Եւրոպա»յի ըմբռնումը կրնայ տարածուիլ ամէն երկրի, կը բաւէ որ ենթարկուի շուկայի տնտեսութեան, կարծես Եւրոպան նաեւ որոշ քաղաքակրթութեան մը տարածքը չէր: Եւ կարծես Թրքական աշխարհը ուրիշ բան չէր քան եւրոպական աշխարհը:

Թէեւ այդ է որ Պատմութիւնը ցոյց կուտայ:

Բայց, Եւրոպական Միութեան հո՞գն է պատմութիւնը: Միայն վճակագրութիւն կայ, այսօր կը զարմանայ իսլամական կողմնակէ մը հոն ուր էր երբեմնի Օսմանեան կայսրութիւնը:

Անգարայի մէջ, իշխանութիւնը ինկաւ Էրպաքանի ձեռքը, պարագլուխ Ռեֆահ կուսակցութեան («իսլամական իր գաղափարաբանութեամբ, ստալինական իր կազմակերպութեամբ» կը չեշտեն Թուրք վերլուծաբանները): Պ. Էրպաքան իր բարի ցացումները կը յայտնաբերէ: Այնուամենայնիւ, ծանօթ է թէ ի՛նչ կ'ուզէ. — Իսլամական Պետութեանց ճակատ մը, փոխան Խորհրդային Միութեան մահմեդական Հանրապետութեանց հետ զինակցութիւն մը, Իսրայէլի հետ զինուորական համաձայնագրին ջնջումը, Թուրքիոյ մէջ Էրպաքանի կուսակցութիւնը Շարիան (կրօնական օրէնք) կ'ուզէ հաստատել, փոխանցել պետական վարչութիւնները, ազգութիւն տալ մշակութային քաղաքականութեան, նոյնիսկ Թրքական ոսկին փոխարինել իսլամական տինարով: Կուսակցութեան թերթին մէջ, Էրպաքան - «պատեհապաշտ» որակուած արեւմտեան ժամուլին կողմէ - կը յայտարարէ. - «Իսլամի թշնամիներուն մէկ դարու տիրապետութենէն ետք, կը սկսի հիմա հաւատացեալներու ժամանակաշրջանը»:

Եւրոպա պէտք է խորհրդածէ Էրպաքանի գրութիւններուն շուրջ, ինչպէս պէտք խորհրդածած ըլլար պոսնիացի Իզէթպեկովիչի բառերուն մասին:

Նախքան իշխանութեան գլուխ գալը, Թուրք պարագլուխը տեղեկացուցած էր: Թուրքիոյ համար, կ'ըսէր, հարցը սա է.- «Ազատագրել Պոսնիան, Ատրպէյճանը եւ Երուսաղէմը» եւ վերստանձնել այն դերը որ խաղաց օսկեդարուն - ԺԶ. դարուն, Սուլթան Սիւլէյմանի օրերուն – այսինքն՝ «մահմեդական աշխարհի առաջնորդի դերը»: Այսպէս կ'ըսէ Էրպաքան զոր իր հօտերը՝ «Իմաստունը» կը կոչեն:

Գալով Եւրոպական Միութեան («քրիստոնեայ ակումբ», կ'ըսէր), Թուրքիա պէտք չէ ենթարկուի անոր, պէտք է «անկէ յարգուի»:

Պ. Էրպաքան այս բաները կ'ըսէր անցեալ տարի, Տիկին Թանսու Չիլլէր, այն ատեն վարչապետ, կը պնդէր որ մաքսային համաձայնագիրը 15-երուն հետ պիտի պաշտպանէր Թուրքիան իսլամական վըտանգէն: 1996-ին համաձայնագիրը ստորագրուեցաւ, անկէ ետք վայելուչ Տիկին Չիլլէր զինակցեցաւ իսլամապաշտներուն հետ եւ անոնց տուաւ իշխանութիւնը:

Ցաւթական, Ն. Էրպաքան լեզու փոխեց Եւրոպայի նկատմամբ: Քաղաքավար դարձաւ: Հաշիւը պարզ է՝ 2020-ին Թուրքերը հարիւր միլիոն կ'ըլլան, եթէ այդ թուականին Թուրքիա իսլամապաշտ է եւ անդամ Եւրոպական Միութեան, իր ծանրութիւնը ճնշումի կ'ենթարկէ Հին Ցամաքամասը:

Եւրոպացիք կը ջանան իրենք զիրենք համոզել: «Թուրք իսլամապաշտները Ալժերացիներ չեն»: Քուէատուփերէ ծնած են, ոչ՝ մաքիէն: Արդեօ՞ք նուազ մտահոգիչ է: Միջին - Արեւելքը երերուն է, ռումբերը կը պայթին Սաուտի - Արաբիա, Խաղաղականի եւ Ատլանտեանի միջեւ մահմեդական ամբոխները համաշխարհային գրաւարկ դարձած են, Թուրքիոյ դեկը տեսնել չէնչող Պ. Էրպաքանի մը ձեռքը շատ չի մղեր հանդարտութեան: «Վերլուծողները», կ'ըսուի, երաշխաւորութիւն կուտան որ Էրպաքանի նախարարները (զինուորականներու եւ, իբրեւ թէ Տիկին Չիլլէրի բարեկամներու աչքին տակ) ազատ պիտի չկարենան գործել: Բայց, «վերլուծողները», 90-ական թուականներու սկիզբը, կ'երաշխաւորէին Թուրքիոյ մէջ իսլամապաշտ կառավարութեան մը անկարելիութիւնը, «վերլուծողները» հեղինակաւոր կերպով կը սխալին:

Կը տրամաբանեն կեղծ, աւելի ճիշդ՝ չինծու տուեալներու վրայ: Չեն տեսներ ժողովուրդներու հոգին: Չեն լսեր անցեալի շշուկին բարձրանալը ներկային մէջ, կը նմանի անապատին հեղեղներուն, տարիներէ ի վեր ցամքած եւ որոնք յանկարծ կ'երեւին կրկին, կը ժայթքեն ու ամէն ինչ տակնուվրայ կ'ընեն: Վերլուծողները կեանքը կը սահմանափակեն քաղաքականութեան, քաղաքականութիւնը տնտեսութեան եւ տնտեսութիւնը ելմտական չուկաներուն, չեն երեւակայեր որ իսլամականութիւնը կրնայ ժայթքիլ Թուրքիոյ մէջ որովհետեւ միայն, Անգարայի գործի մարդիկը եւ քաղաքագէտները նկատի կ'առնէին, Չէին տեսներ Թուրք ժողովուրդը, ոչ ալ այն իրողութիւնը թէ որքան տարբեր է Եւրոպայի ժողովուրդներէն:

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 15 / 16)

ՆԱԽԳԱՆ ԱԹԼԱՆԹԱ ՄԵԿՆՈՒՄԸ

Յուլիս 12-ին նախագահ Լ. Տէր - Պետրոսեան ընդունելով Հայաստանի ողիմպիական հաւաքականը բարի երթ մաղթած է անոր:

***

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԸ ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻՆ ՄՕՏ

Յուլիս 12-ին Արտաքին նախարար Վահան Փափազեան ընդունած է Հայաստանի մօտ Ֆրանսայի նոր դեսպան Միշէլ Լըկրան: Անոնք գլխաւորաբար արծարծած են հայեւֆրանսական յարաբերութիւնները եւ ժաք Շիրաքի Հայաստան այցելութեան հեռանկարը, որուն թուականը դեռ չէ ճշդուած:

***

ԳՈՐԾԱՐԱՐՆԵՐՆ ԱԼ Լ. ՏԷՐ - ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻՆ ԶՕՐԱՎԻԳ

Հայաստանի Արդիւնաբերողներու եւ Գործարարներու Միութեան արտակարգ նիստին որոշուած է պաշտպանել նախագահական ընտրութեան Լ. Տէր - Պետրոսեանի թեկնածութիւնը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ ԽՕՍԱԿՑԱԿԱՆ ԵՒ ԳՐԱԿԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆՆԵՐՈՒՆ ՄԻՋԵՒ

«Լրագիր» թերթը Յուլիս 2-ի թիւով քանի մը տողնոց լուր մը կու տայ, խորագրուած՝ «Ֆրանսիացիների հիւթեղ հայերէնը»: Ըսուածը այն է որ Երեւանի ֆրանսական դեսպանատան ֆրանսացի անձնակազմը սկսած է հայերէն սորվիլ: Այս տեղեկատուութիւնը ուշագրաւ ոչինչ պիտի ունենար եթէ չըլլար ազդարարութիւն – վերջաբանը ուր կ'ըսուի. «Զարմանաք եթէ Ֆրանսացիների հայկական բառապաշարում հանդիպէք «կաղեռլ», «վապիչէ» եւ այլ «հայերէն» հիւթեղ ու հնչուն բառերի»:

Ակնարկութիւնը յստակ է. կը փորձէ «ձեռ առնել» Ֆրանսացիները որոնք իբրեւ հայերէն կը գործածեն «վապիչէ»ն ու «կաղեռլ»ը: Ու ատկէ կ'եզրակացուի որ անոնք կը նախընտրեն «տիրապետել արդի հայերէնի խօսակցական տարբերակին»:

Ֆրանսացիները իրաւամբ սկսած են գործին դիւրին մասէն. քարեբախտաբար: Ի՞նչ պիտի ըլլար իրենց վիճակը, շփոթումը եթէ ձեռնարկէին հայաստանեան «գրական» հայերէնը սորվելու, օրինակ՝ տեղական մամուլին կարենալ հետեւելու համար ու պարտ ըլլային նոյն թերթին նոյն թիւին մէջ գործածուած հետեւեալ նմոյշներուն նման ամբողջ բառակոյտ մը ընկալել որպէս «հայերէն». գիգանտոմանիա, տրանսպորտային, կոնստրուկտոր, էներգիա, մինիստրութիւն, էքստերիեր, ինտերիեր, էվոլուցիա, կոմպոզիտոր, թիմ, չեմպիոն, պլանաւորում, ռեստորան, ռասիստական, ինտեգրացում, կոնվենցիա, խորալ (քորալ), եւայլն:

Իրա՛ւ, լաւ որ մէկէն չեն ձեռնարկած ինտելեկտուալ նման ինվեստիցիայի ու առաջին էտապին գոհացած են խօսակցական հայերէնով:

Թ. ԱՐՓԻ

Ք Ա Ն Ի Մ Ը Տ Ո Ղ Ո Վ

ԺԻԽՄԻԷՕՅԻ համալսարանի փակման հարցը անմիջական բանավէճի նիւթ հայթայթեց, Շիրաքի յայտարարութենէն ետք: Համալսարանին պատասխանատուները կ'ըսեն թէ փակման այսքան հապճեպ որոշում մը մահավճիռ է երկու մեծ ֆրանսական համալսարաններու համար: Կ'ըսեն թէ ոչ իսկ խորհրդակցութիւն մը եղած է այս մասին նախապէս: 40 հազար ուսանող եւ անձնակազմ հարկ է տեղաւորել: Դեռ կան կալուածային արխորժակներ, քաղաքական հաշիւներ, այսինքն հոս ալ, դրամը իր դերը պիտի խաղայ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԻՐԱՔ եռօրեայ այցելութեան մը ձեռնարկեց Կապոն եւ Գոնկօ: Իր երրորդ ճամբորդութիւնն է դէպի Ափրիկէ:

ԱԼԷՆ ԺԻՒՓԷ երկօրեայ այցելութիւն մը կը կատարէ Գորսիքա, ուր ապահովութեան բացառիկ միջոցներ ձեռք առնուած են:

ՀՈԼԱՆՏԱՅԻ Այտհովըն զինուորական կայանին մօտ է որ զինուորական փոխադրութեան օդանաւ մը ջախջախուած է Յուլիս 15-ին: 32 զինուորներ մեռած են, 9 ուրիշներ ալ վիրաւորուած: Արկածին պատճառները յայտնի չէին:

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ԺԻԱ-ի (իսլամական զինեալ խումբ) խորհրդակցական խորհուրդը յայտարարած է որ կազմակերպութեան գլուխէն հեռացուած է պետը՝ Ճամէլ Զիթունի: Լուրը հաղորդուած է զեկոյցով մը ղրկուած ֆրանսական մամուլի գործակալութեան, բայց, ստուգուած չէ: Զիթունի ծայրայեղ մըն է, որ ի մէջ այլոց տէր եղած էր ֆրանսական օդանաւին ահաբեկման (1994, Դեկտեմբեր 24) եւ Ֆրանսա գործուած չարք մը ոճրափորձերու: Զեկոյցը կ'ըսէ նաեւ թէ իր տեղը կը գրաւէ, առժամապէս, Հասէն Ապու Վալիտ: Չի կարծուիր թէ հիմնական փոփոխութիւններ ըլլան կազմակերպութեան գործելակերպին մէջ:

ԵԼՑԻՆ կրկին հանգիստի կարիք ունի եւ Յուլիս 15-ին, վերջին պահուն ջնջըուած է իր տեսակցութիւնը Միացեալ – Նահանգներու փոխ-նախագահ՝ Ալ Կորի հետ: Հաւանական կը նկատուէր սակայն, որ Ելցին ընդունի Ամերիկացին Մոսկուայի մօտ իր ամառանոցին մէջ ուր քաշուած է: Միւս կողմէ, ա. խորհրդականի պաշտօն մը շնորհած է Անատոլի Չուբայիսի, որ չորս տարի է Ռուսաստանի սեփականաշնորհումներու պատասխանատուն էր:

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ, շուրջ 6000 հոգի հարցաքննուած են Յուլիս 12-էն 15, իբրեւ հետեւանք թրոլէպիւսներու երկու ոճրափորձերուն:

ԳՈՐԾԱԶՐԿՈՒԹԵԱՆ Սնտուկը յաւելեալ դրամ ունի (12-էն 13 միլիառ) եւ պատասխանատուները հարց կու տան թէ ի՞նչպէս պիտի ծախսեն այդ գումարը: Ժիսքար տ'Էսթէն իր վրդովումը կը յայտնէ այս հարցականին առթիւ («Ֆիկառօ», Յուլիս 16), զարմանալով որ չի մտածուիր սակերու նուազումին մասին...: Թերեւս այն պատճառաւ որ շատ տրամաբանական լուծում մըն է, որ պիտի նպաստէր նաեւ ձեռնարկներուն:

ՓԱՐԻԶԻ հիւանդանոցներու կեդրոնական Դեղարանին մատակարարման մէջ բազմաթիւ անկանոնութիւններ երեւան հանուած են: Կեղծ հաշուեցոյցեր, մուտքերու իւրացում, դեղերու ապօրինի վաճառք եւ այլ զեղծարարութիւններ մաս կը կազմեն Քննիչ Մարմնին թղթածրարին:

ԹԱՔՍԻՄԻ (Պոլիս) հրապարակը բարձրանալիք մզկիթը (տե՛ս. «Յառաջ», Յուլիս 16) բանավէճի նիւթ է մանաւանդ Հարստութեան Բարձր Խորհուրդի արտօնութենէն ետք: Այդ հրապարակը, որ խառնուրդ մը կը նկատուի Շան զ'Էլիզէի եւ Փիկալի, Պոլսոյ եւրոպական կեդրոնն է: Հոն են սինեմաները, Մ. Քեմալի արձանը, օրթոտոքս, կաթողիկէ եկեղեցիները: Պոլսոյ իսլամապաշտ քաղաքապետը երկու տարի է հանդամակութիւն բացած էր եւ կը խոստանայ որ մինչեւ տարուոյն վերջ առաջին քարն ալ պիտի զետեղուի:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ մէջ սնանկութիւնները ըմբռնելի յաւելում մը կրած են: 1996-ի առաջին վեցամսեային, անոնց թիւը 33.968-ի հասած է, այսինքն 11.8%-ի յաւելում մը արձանագրուած: Այս սնանկութիւնները կը վերաբերին գլխաւորաբար փոքր ձեռնարկներուն, բայց, 68 մեծեր ալ մաս կը կազմեն անոնց:

ՀԱՍԱՆ ԱԼ ՊՈԼՔԻԱՀ, Պրիւնէյի (Պորնէոյի հիւսիսը) սուլթանը իր յիսնամեակին առթիւ հրաւիրած է Մեծն – Բրիտանիոյ Շառլ իշխանը եւ Մայքըլ Ճէքսըն: Սուլթանը աշխարհի ամէնէն հարուստ մարդը կը նկատուի. հարստութիւնը կը գնահատուի 30 միլիառ տոլար: Միաժամանակ վարչապետ է եւ պաշտպանութեան նախարար: 300 հազար հպատակ ունի:

ՀՊԱՆՑԻԿ ԱԿՆԱՐԿ ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅ ԱՅԺՄՈՒ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՎՐԱՅ

ԹԷ Ի՞ՆՉ ԿԸ ԳՐԵՆ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԸ

Սփիւռքի տարածքին ցրուած մեծ ու փոքր հայ գաղութները, իրարմէ բոլորովին տարբեր խճանկարներով, ունին սակայն հասարակաց մտահոգութիւն մը - հայկական դիմագիծի պահպանումը: Պոսթընի, Փարիզի, Թեհրանի թէ Հալէպի Հայը նոյնացած է իր հեռաւոր արիւնակիցին հետ՝ ա՛յս սահմանակէտին վրայ: Ու հայ մամուլը՝ գանոնք զօդող, միացընող մերթ խանդավառող, յաճախ տրտմեցնող, ուղղութիւն ցոյց տուող միակ գործօնն է գրեթէ:

Թէ մեր համրանքին քանի՞ տոկոսը կ՚օգտուի լրատուական այդ աղբիւրէն, դժուար չէ գիտնալ: Բաւ է տեղեկութիւններ կորզել հայ թերթերու տպաքանակին վերաբերեալ ու կատարել արագ հաշուարկ մը: Նոյնիսկ Միջին - Արեւելքի մէջ (Սուրիա - Լիբանան) բախտաւոր պարագային՝ իւրաքանչիւր 10 ընտանիքէն հազիւ մէկ - երկուքն է որ թերթ կը ստանայ...:

Անհրապո՞յր է միթէ հայ մամուլը: Կանխահասօրէն ծերացա՞ծ են մեր թերթերը: Բովանդակութենէ զո՞ւրկ են արդեօք, հետաքրքրական չե՞ն այլեւս, վանողակա՞ն են:

Պատասխան մը փնտռելու յոյսով ու հեռաւոր ընթերցողին նախաճաշակ մը տալու մտադրութեամբ ձեռք առինք 1996 Յունիս 15-ին (պատահական թուական մը, ոչ կանխամտածուած) Պէյրութի մէջ հրատարակուած հայկական թերթերը եւ ուշադրութեամբ քրքրեցինք անոնց էջերը: Ի՞նչ գտանք հոս:

Ա) -- «Ազդակ» Օրաթերթ
(Շաբաթ, 1996, Յունիս 15)

Հ. Յ. Դաշնակցութեան 10 էջանի այս օրկանը օրուան քաղաքական գլխաւոր հարցը նկատած է Ռուսիոյ նախագահական ընտրութիւնները, իր խորագրով իսկ հարց տալով՝ «Բարեկարգող Ելցի՞ն թէ համայնավար Զիւգանով»: Ընտրական դէտեր վկայակոչելով, «Ազդակ» դիտել կուտայ սակայն թէ այս ընտրութիւնները «կրնան վճռական չըլլալ եւ Յուլիսին, երկու գլխաւոր ախոյեանները պիտի ստիպուին դարձեալ դիմել քուէարկողներու կարծիքին»:

Իր առաջին էջին վրայ, զոյգ նկարներով, «Ազդակ» կ՚անդրադառնայ «պատմական հանդիպում»ի մը Անթիլիասի վեհարանը, ընդմէջ Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոսին, ղպտի եկեղեցւոյ (Եգիպտոս) հոգեւոր պետ՝ Շնոտա Գ. Պատրիարքին եւ ասորի ուղղափառ եկեղեցւոյ (կեդրոնը՝ Դամասկոս) Պատրիարք Զաքքա Ա.-ի: Այս ժողովէն բխած է էապէս քաղաքական դրոշմ կրող 5 կէտնոց պաշտօնական յայտարարութիւն մը, ուր Արեւելեան Եկեղեցիներու պետերը կ՚արտայայտեն իրենց հաւատքի միութիւնը, յանձնառու կ՚ըլլան չարունակելու ներ - քրիստոնէական ու իսլամ - քրիստոնեայ տխալոկը եւ զօրակցութիւն կը յայտնեն արաբական դատին ու Միջին - Արեւելքի խաղաղութեան գործընթացին:

Այս հանդիպումէն անկախ, թերթը կը հաղորդէ, որ Արամ Ա. Կաթողիկոս նոյն օրը (Յունիս 14) Պէյրութի «Պրիսթըլ» պանդոկին մէջ ներկայ եղած է Երուսաղէմի տագնապին նուիրուած միջ - կրօնական կարեւոր համագումարի մը, որուն մասնակցած են արաբական երկիրներու քրիստոնեայ եւ իսլամ հոգեւոր պետերը՝ յատուկ պատուիրակութիւններով: Հայրապետը խօսք առած է բացման նիստին ու չեշտած Երուսաղէմի միջազգային դիմագիծը, բայց նաեւ՝ հայ համայնքին դարաւոր իրաւասութիւնները այնտեղ:

«Ազդակ»ի Բ. էջը յատկացուած կ՚ըլլայ միշտ Լիբանանի ներքին լուրերուն: Այս չարքէն, հետաքրքրական է իմանալ, օրինակ, որ հարցախոյզի մը համաձայն Իսրայէլացիներու 57%-ը դէմ արտայայտուած է Հրէական ուժերու հարաւային Լիբանանէն հեռացումին...: Լրատուական այլ սիւնակի մը մէջ կը հաղորդուի Լիբանանի վարչապետին Չինաստան կատարած այցելութիւնը: «Չինական կողմը, կը գրէ «Ազդակ», գոհունակութիւն յայտնեց որ Լիբանան Թայվանը չի նկատեր Չինաստանէն անջատ շրջան մը»: Ի դէպ, հայ մամուլին ուշադիր հետեւողներ պիտի յիշեն թերեւս, որ նմանօրինակ հաստատում մը կատարած էր նաեւ նախագահ Լ. Տէր - Պետրոսեան՝ Փէքին տուած իր վերջին այցելութեան ընթացքին, ու Հայաստանի այդ հաւաստիքը տեղ գտած էր պաշտօնական միացեալ յայտարարութեան մէջ ալ...: Պէտք է մտածել, ուրեմն, որ Լիբանանի կամ Հայաստանի նման փոքր ու տկար երկիրներու զօրակցութիւնն իսկ կարեւոր նշանակութիւն ունի Չինաստանի նման հսկայ երկրի մը համար...:

Երրորդ էջով, առանց ազբիւրը յիշելու (ինչ որ վերապահութիւն կը թելադրէ ընթերցողին), «Ազդակ» կուտայ Հայաստանէն «հաղորդուած» տարօրինակ ու կիսա - զաւեշտական լուր մը, ըստ որուն՝ Հայաստանի գրեթէ բոլոր նահանգներուն մէջ, տեղական իշխանութը (նոր անուանումով՝ մարզպետներ) ճոխ խնճոյքներ եւ կերուխումի հաւաքոյթներ կազմակերպած են, նշելու համար իրենց պաշտօնավարութեան 100-րդ օրը: «Կը հաղորդուի, կը գրէ «Ազդակ», որ այս տեսակի խնջոյքներէն մէկուն ընթացքին հրաւիրեալները կուլ տուած են 700 շիշ արտասահմանեան ներածուած գարեջուր եւ կերած՝ 150 քիլօկրամ խոզի միս...»: Ու թերթը կը «մտահոգուի»՝ հարց տալով թէ ո՞վ հոգացած է այս խնջոյքներուն ծախքերը...:

Կողքի սիւնակին մէջ, ընդարձակ թղթակցութիւն մը կ՚արձանագրէ Պէյրութի Ազգային Եղիշէ Մանուկեան Գոլէճի Տիկնանց Յանձնախումբին կազմակերպած դասախօսական մէկ ցերեկոյթին (Յունիս 12), ուր քննարկուած են հայ ընտանիքը յուզող հարցեր: Եռաձայն զրոյցին մասնակցած են 3 մանկավարժ ուսուցչուհիներ՝ Սօսէ Ճինպաշեան, Շաղիկ Մկրտիչեան եւ Սեդա Փամպուքեան: Թղթակիցը կը գրէ, թէ «չփացած կինեռու դաստիարակին նետ ակնարկուեցաւ, կիներ, որոնք իրենց ընտանիքին գործերը յանձնելով քանի մը աղախիններու՝ իրենք կը տարուին թղթախաղի սեղաններու շուրջ ստեղծուած հաճոյքի խաղերով»: Դեռ աւելին՝ «մեր ընթերցեան որոշ խաւին մէջ տեսնուած ցուցամոլական ու շուայտ կեանքը ճաշկողներ ալ եղան ամենայն վրդովումով եւ անկեղծութեամբ»:

Երեւանի պետական համալսարանի ընկերաբանութեան ամպիոնի վարիչ, ակադեմիկոս փրոֆեսոր Լուսմիլա Յարութիւնեանի հետ կատարուած հարցազրոյց մը (էջ 4) լուսարձակի տակ կ՚առնէ Հայաստանի ժողովուրդին դիմագրաւած ընկերա - տնտեսական տագնապին կարեւոր մէկ երեսը: «Ազդակ» չըսեր թէ ո՞վ, ե՞րբ կատարած է սոյն հարցազրոյցը, կամ ո՞ւրկէ արտատպած է զայն, ենթադրելի է սակայն, որ երեւանեան մամուլէն առնուած ըլլայ անիկա, դատելով լեզուէն եւ հարցումներու բնոյթէն:

Փրոֆեսոր Յարութիւնեան կ՚ըսէ թէ լուրջ հետազօտութիւններու համաձայն՝ Հայաստանի բնակչութեան 45%-ը չաա դանդաղ կը դանէ երկրին տնտեսական բարեփոխումներուն ընթացքը. նոյնպէս, բնակչութեան 63%-ը համոզուած է որ «սեփական երկրում մարդու իրաւունքները ոտնահարւում են...»: Ան դիտել կուտայ, թէ Հայաստանի անկախութիւնը լայն հնարաւորութիւններ տուած է ընկերաբաններուն՝ ազատօրէն կատարելու իրենց հետազօտութիւնները եւ հրապարակելու երկրին իսկական դիմագիծը պատկերացնող ճշգրիտ տուեալներ, հարցախոյզերու արդիւնքներ, թիւեր եւայլն: «Թէեւ, կ՚աւելցնէ ան, այսօր էլ կան այնպիսի ընկերաբաններ, որոնց կա՛մ ասում են թէ ինչ ցոյց տան, կամ նրանք իրենք են կռահում՝ ի՞նչ կ՚ուզենային վերեւներում...»:

Հինգերորդ էջով, Կ. Սաղտըճեան վերլուծական - համադրական յօդուածով մը լուսարձակի տակ կ՚առնէ Ռուսիոյ նախագահական ընտրութեան գլխաւոր թեկնածուներուն ձգտումները, չեշտելով թէ ՀԱՊ-ի բոլոր երկիրներն ալ զօրավիգ են Ելցինի, բացի Բելառուսիայէն, որուն ղեկավարը՝ Լուկաշենկօ կը նախընտրէ Զիւգանովի վերադարձը:

Վեցերորդ էջով տրուած է «Ազդակ»ի չաբաթական մանկա - պատանեկան էջը, զոր պատրաստած է Շողիկ Տէր - Ղուկասեան: Եօթերորդ էջը ամբողջովին յատկացուած է մարզասէրներուն, իսկ 8 - 9 էջերը մեծաւ մասամբ գրաւուած են ազգային - մշակութային ձեռնարկներու կամ դպրոցներու յայտարարութիւններով, ծանուցումներով: Տասներորդ էջը, ինչպէս միշտ, քաղուածք մըն է օրուան միջազգային լուրերէն:

Բ) -- «Զարթօնք» Օրաթերթ
(Շաբաթ, 1996, Յունիս 15)

ՌԱԿ-ի չորս էջանի այս բանբերին առաջին էջի գլխաւոր լուրն է Միջին - Արեւելքի Եկեղեցիներու Խորհուրդի գործադիր մարմնի ժողովը, որ կայացած է Յունիս 10 - 13-ին, Լիբանանի Սայիտէթ էլ Ճէպէլ վանքին մէջ: Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութիւնը սոյն ժողովին մասնակցած է երկու ներկայացուցիչ վարդապետներով:

Ներքին զոյգ էջերուն մէջ, «Զարթօնք» տեղ տուած է չորս յօդուածներու, որոնցմէ երեքը՝ լրատուական թղթակցութիւններ են, միւսը՝ Ռուսիոյ նախագահական ընտրութեանց քաղաքական վերլուծումը (Շահէ Ահարոնեան):

Առաջին թղթակցութիւնը կ՚անդրադառնայ Քասլիքի Ս. Հոգի համալսարանի երաժշտութեան ամպիոնին կից «Թէքէեան» երաժշտանոցի աշակերտներու համերգին (Յունիս 1): Ներկայ եղած են շուրջ 300 հոգի: Երաժշտանոցի տնօրէն Խաչի Թորիկեանի բացատրութիւններէն եւք տասնեակ հայ երախաներ ելոյթ ունեցած են դաշնամուրով, սրինգով, կիթառով, ջութակով, թաւ ջութակով: Փակման խօսքը արտասանած է Լիբանանի Կաթողիկէ Հայոց պատրիարքական փոխանորդը՝ Մանուէլ Եպիսկոպոս Պաթաքեան:

Յաջորդ թղթակցութիւնը (ստորագրուած՝ Պ. Ա.) դարձեալ կ՚առընչուի երաժշտական մարզին: Հոն կը խօսուի հայ բեմի երգահան - դաշնակահար Ռոպերթ Ամիրխանեանի Պէյրութի համերգին մասին (Յունիս 7), չեշտելու համար թէ «ան տիրական ներկայութիւն մը եղաւ բեմին վրայ, իր կատարողական թէ ստեղծագործական արուեստով, երբ թէ՛ կը նուագէր, թէ՛ կ՚երգէր, թէ՛ կը գրուցէր, թէ՛ կ՚ըմբոշխնէր՝ ապրելով եւ ապրեցնելով»:

Վերջին թղթակցութիւն մըն ալ «Զարթօնք»ին ղրկուած է Յորդանանէն: Հոն կը խօսուի Ամմանի հայ գաղութը յուզող «երեւոյթներու» մասին, դժբախտաբար անհասկնալի լեզուով ու ոլորապտոյտ չաբաթանքով մը, որ թոյլ չի տար հասկնալու՝ թէ ի՞նչ է ըսուածը այնտեղ...:

«Զարթօնք»ի 4-րդ էջը յատկացուած է մարզական կարճ հաղորդումներու եւ ծանուցումներու:

ՀԵՐՈՆ ՇԱՌՈՅԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԵՐ ՀՈԳԵՒՈՐԱԿԱՆՆԵՐԸ

7.- ՄԱՂԹԱՆՔՆԵՐ ԱՌԱՆՑ ՊԱՏՐԱՆՔԻ

Մեր նախորդ գրութիւնը ցոյց կուտար թէ դրամատիրութիւն եւ հոգեւորականի ասպարէզ խորթ են իրարու: Հոգեւորականը չի կրնար հարստանալ սկզբունքով: Կան որ չեն ուզեր ալ թերեւս:

Յիսուս ըսած է՝ «Աւելի դիւրին է որ ուղտը ասեղին ծակէն անցնի, քան թէ հարուստը Աստուծոյ թագաւորութիւնը մտնէ»: Աւետարան ըստ Ղուկասու:

Ուրեմն թէ չուզէ հարստութիւն, հոգեւորականը եթէ ժառանգած չէ, չունի մտերմութիւն փինանսական գործողութիւններու հետ. պիտի ապրի նիւթական համեստ պայմաններու մէջ պիտի «մեկնի», պիտի վախճանի աղքատ:

Այդ է արդեօ՞ք գլխաւոր պատճառը որ Ֆրանսա ծնած ոչ մէկ հայ երիտասարդ մտած է հոգեւորական կարգերու մէջ:

Հաւանական է ... բայց աւելի հաւանական՝ միտքէն իսկ չէ անցուցած այդպիսի ասպարէզի մը կարելիութիւնը...

Ի՞նչ կը խորհին այդ մասին մեր հոգեւորականները:

Արտագրենք քանի մը պատասխաններ.

● «Ֆրանսայի մէջ ծնած երիտասարդութիւնը միշտ անտարբեր է Եկեղեցւոյ հանդէպ. նոր սերունդը կորսուած է»:

● «Կեանքի պայմանները Ֆրանսայի մէջ այնքա՛ն ազատ են ... երիտասարդութիւնը իր քմահաճոյքին ետեւէն է: Մասնաւոր աշխատանք տարուելու է երիտասարդներուն համար, Մեծնալով, տղոց մէջ կրնայ փափաք մը արթննալ»:

● « ... Մեր եկեղեցին զլացուած է համայնական համակարգին հանգամանքը, ինչ որ հեռու պահած է երիտասարդութիւնը իր ազգային հայրենասիրական պատկանելիութենէն»:

● «Ծնողները պատրաստ չեն «զոհելու» իրենց զաւակները»:

● «Ֆրանսա լաիք երկիր է. երիտասարդութեան անտարբերութիւնը քաղաքական մտայնութեան արդիւնք է»:

● «Վստահաբար դպրոցի պակասն է առաջին պատճառը. նաեւ՝ հոգեւորական ըլլալը նոր սերունդին համար մեծ պատասխանատուութիւն մըն է եւ ան պատրաստ չէ զայն յանձն առնելու»:

● «Կրօնական դաստիարակութեան պակաս դպրոցներէն, նոյնիսկ տուներէն ներս»:

● «Մխծաղելի է նոյնիսկ մտածել թէ հոս ծնած, հոս դաստիարակուած երիտասարդ մը ուզէ հայ հոգեւորականի ծանր լուծը չալակել, երբ այնքան եկամտաբեր եւ հաճելի մասնագիտութիւններ կան իրեն սպասող: Այս ըսելով հանդերձ, ես հպարտ եմ հոգեւորական ըլլալուս համար, քանի որ կը ծառայեմ ժողովուրդիս»:

● « ... Երիտասարդը տեղեակ չէ հոգեւորական ըլլալու գոհունակութեանը»:

● «Անշուշտ թէ Ֆրանսա ծնած, զարգացած լաւ երիտասարդ մը պիտի չուզէ հոգեւորական դառնալ տեսնելով ներկայ վիճակը: Նախ մեծամասնութեամբ հայախօս չեն. կը պակսի նաեւ կոչումը: Իրենք աւելի օգտակար կրնան ըլլալ հայութեան իրենց գիտութեամբ եւ յաջողութեամբ զանազան ասպարէզներու մէջ: Ցաւալի է խոստովանիլ որ մինչեւ այսօր Ֆրանսահայութիւնը եկեղեցական մը չէ տուած. Մաղթենք որ յառաջիկային ունենանք»:

*
**

Փակենք այս մաղթանքով. մաղթանք որ Ֆրանսա ծնած հայ երիտասարդն ալ օր մը ունենայ հոգեւորական ըլլալու գոհունակութիւնը: Մաղթենք, առանց մեծ պատրանքի...

Ու գոչենք՝ ապրին Անթիլիասը ու Երուսաղէմը իրենց դպրեվանքներով, չարունակեն պատրաստել Հայաստանեայց Առաքելական Եկեղեցւոյ ծառայողներ, ի սպաս համայն Սփիւռքի:

Ապրի նաեւ, անշուշտ, Էջմիածնայ ճեմարանը: Նախընտրելի է, սակայն, կը կարծենք, որ Էջմիածին պահէ իր շրջանաւարտները երկրին մէջ:

Արգիլեալ է արտագաղթը, նոյնիսկ պաշտօնի պատրուակով ... կը յուսանք:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

(Վերջ)

ԽԱՄԱՃԻԿՆԵՐԸ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԵՐՈՎ

Միայն զուարճացնելու դեր մը չեն կատարեր քաղաքական դէմքերու ծաղրանկարային խամաճիկները որոնք բազմաթիւ երկիրներու մէջ հետզհետէ աւելի մեծ թիւով դիտողներ կը խմբեն հեռատեսիլի պաստառին առջեւ. անոնց կը վերագրուի նաեւ քաղաքական դեր կատարողի հանգամանք, շատ մը պարագաներու մէջ:

Ռուսաստանի մէջ անոնք կը կոչուին Քուքլի, Իսրայէլի՝ Հարցուֆիմ, Չեխիոյ՝ Կումաչի: Կան տակաւին Սպանականները, Փորթուկալեանները, Բրիտանականները եւ նոյնիսկ Ռումանականները:

Ռուսականները ընտրութեան այս շրջանին հարկադրուած են ջուր խառնել իրենց գինիին, այնքան խստացած է Կրեմլինի դիրքը իրենց հանդէպ: Նաեւ զանոնք հեռասփռող երկու կայաններուն: Չէչէնիոյ պատերազմը ներկայացնելու անոնց կերպը այնքան զայրացուցած է Ելցինը որ քանիցս սպառնալիքներ բրած է կայանի պատասխանատուներուն: Արդէն յայտագիրը հազիւ սկսած, 1994-ին

...գործուած են չորս խամաճիկներ որոնց իւրաքանչիւրը 6 հազար տոլար կ'արժէ: ...մերոյ առարկայ կայանին տնօրէնը ամ... պատասխանած է ապահովութեան պատաս... խանատուն որ Ելցինի հաւատարիմ մըն է:

...իշխանութեան ղեկավարներու գայրոյթ պատ... ճառած ներկայացումներէն մէկը այն է ...որ Ելցին, Գրաչով ու Կորժակով վերջին ...նալը գինով, ցնցոտիներ հագուած, ա... պատմած են անօթեւաններու փոյն մը. ...անկիւն մը վարչապետ Չերնոմիր... ...ին կաղի հին ջեռուցիչի մը կտորներ կը ...ախէ ինչ որ ակնարկութիւն մըն է անոր ...ակին աշխատատեղիին՝ կազպրոմի հետ ...կանխելի կապերուն: Այսուհանդերձ, ...վարչապետը ըսած է որ միակ քննադա... ...ութիւնը որ ունի իր խամաճիկին տա... ...պայման գինութիւնն է: Անցեալ Օգոս... ...ոսին յայտագրին արտադրիչները կրկին ...ենդադրուած են տուրքի ապօրինութեամբ ...ու տարադրամի չեղծարարութեամբ:

...իսրայէլի ընտրութիւններուն վաղոր... ...եայնին Հարցուփորձները (քմծիծաղ) Թի... ...ւթ առած են լրատուները որոնք մեծ ...աւով ձախակողմեան հակումներ ցոյց ...ալով անկողմնակալ չկրցան ըլլալ: ...ամաճիկները կը պատմեն լրագրողներու ...գործութիւնը աջին յաղթանակին առ... ...էն: Ծաղրանքի առարկայ են նաեւ հար... ...ցիոյլի կեդրոնները որոնք սխալած են ...ախատեսողականներու յաղթանակը ծա... ...ուցանելով:

...իսրայէլեան խամաճիկներու մէկ յայ... ...տագիրը ներկայացուցած է Նորընտիր ...վարչապետը, բնութեան հետազօտողի ...ով. ան ձեռքը խոշորացոյցով մը կե... ...ե մացառուտի մը առջեւ ու կ'ըսէ. ...ող կենդանիներ կան ամէն երկրի ...անոնց մէկ տեսակն ալ Իսրայէլ կը ...ուի: Շատ վտանգաւոր է: Երբ կը ...թէ ընտրութիւնները կը մօտենան, ...ինչպէս քուն կը մտնէ: Երբ կը տեսնէ ...վտանգը անցած է, կ'արթննայ: Կը ...ուի Հարիքուս Շարոն Քուսքուս»: Այդ ...ոցին ցոյց կը տրուի խոտերուն վրայ, ...ամառը բերանը մանրիկ Արիք Շարոն ...որ կը քննանայ: Նեթանիահու կը չա... ...ակէ. «այս մէկը կը ձմեռէ երեք ա... ...ւէ ի վեր, բայց մի՛ նայիք իր անմեղ ...ութեան: Այս մանրիկ կենդանիին մէկ ...ւթոցը կրնայ մարդ մը սպաննել ու ...վարչապետ մը ընդդիմադիրի վերածել ...ար տարիներու համար»: Այդ միջո... ...ն Շարոն կ'արթննայ հարց տալով. ...ա՞ւ, աւարտեցա՞ւ. կրնամ վերջապէս ...պաշտպանութեան նախարար դառնալ»: ...թանիահու քարով մը գայն կը ճզմէ: ...աւելի դրուագով մը կը ներկայացուի ...ին վարչապետը որ գաղտնօրէն կը հե... ...ռախօսէ Արաֆաթի ու խօսակցութեան ...արքին կ'ըսէ. «չես ըսեր Պէկինի որ ...ի հետ խօսած եմ, չէ՞»: «Ոչ, կը պա... ...տասխանէ Արաֆաթ, եթէ դուն ալ չըսես ...մասին»:

...պանիոյ մէջ այնքան մեծ յաջողութիւն արձանագրած է խամաճիկներու յայտագիրը որ անոնց կը վերագրուի նախագահական վերջին ընտրութեան արդիւնքներուն վրայ ազդելու «յանցանք»ը: Անոնք կոնսալէսը ներկայացուցած էին որպէս անցեալի թեկնածու մը որ քնացնող բաներ կը կրկնէ: Նորընտիր վարչապետն ալ Անսար իր բաժինը առած էր: Միջակ մը չակոյթի տէր որպէս տժգոյն տիպար մը, տէր՝ երախայական սնափառութեան որ ինքզինք կը ծափահարէ, իր մասին գովեստներ կը կրկնէ եւ որ ձախ ձեռքով միշտ պէտք է հակակշռէ աջը որ ամէն վայրկեան կը փորձէ յաղթանակի նշան ընելու:

Պէտք է ընդունիլ որ գրեթէ ամէն տեղ մարդիկ այս յայտագիրները կը դիտեն ոչ միայն զբօսանքի, զուարճանալու համար, այլեւ որպէս քաղաքական ամէնէն լուրջի առնուելիք հաղորդումները:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

ՔԱՌԱՍՈՒՆԷՆ ՎԵՐ ՄԱՐԴՈՑ ՀԱՄԱՐ

Մենք, կը պատկանինք նախահեռատեսիլեան շրջանի սերունդին:

Մենք, երբ աշխարհ եկանք փենիսիլլինը գոյութիւն չունէր տակաւին:

Փոլիոյի պատուաստը, սառած սննդեղէնները ու լուսապատկերի մեքենաները, փլաստիկ կամ կերպընկալ կոչուած նիւթն ու քոնթաքթ լէնսերն ալ դեռ մուտք չէին գործած մեր կեանքէն ներս:

Ռատարէն առաջ աշխարհ եկանք:

Վարկաքարտերէն, հիւլէական ռումբէն, լազերեան ճառագայթներէն եւ չոր մելանէն առաջ...:

Լուացքի մեքենայէն, չոր մաքրութենէն, անկողնոյ ելեկտրական ծածկոցէն, էր քոմփիւթոն եւ լուսնին վրայ առաջին մարդուն ոտքին հետքերէն ալ առաջ...:

Մենք, նախ ամուսնացանք եւ յետոյ միասին ապրեցանք...:

Կրկէսները տակաւին Ֆոլքսվակէն չէին եղած...:

Ծխնս չէինք հագուեր:

Եւ «Ֆասթ Ֆուտ»ը մեզի համար երկու քարին միջեւ տեղադրուած արագ ճաշ կը նշանակէր:

Մենք, «տունին էրիկ - մարդ»ու շրջանէն առաջ էինք: Համակարգիչներու յայտագիրներէն ալ առաջ, համակարգիչներու ամուսնութենէն ալ...:

Մենք, բնաւ «FM» ձայնասփիւռը չէինք լսած:

Նաեւ քասէթի թէյփերը:

Ելեկտրական գրամեքենայ չէինք գործածած, արուեստական սիրտ ալ չէինք գիտեր, նաեւ չէինք գիտեր, որ տղամարդիկ ալ կիներուն նման օղ կը գործածեն:

Մեզի համար ժամանակը բաժնել կը նշանակէր միասին ժամանակ անցընել:

«Chip»ն ալ կը նշանակէր ծառի կտոր կտոր մը միայն:

1940-ին «Մէյտ ին Ճէփըն» դրոշմանիշը մեզի համար կը նշանակէր անարժէք դարձած ողորմելի ապրանք մը: Եւ այդ իմաստով կը գործածուէր:

Փիցցա, Մեքտանըլտ եւ Նէսքաֆէ բառերը չէին իմացուած խսկ:

Ղրուշ կոչեցեալը մեր շրջանի դրամանիշն էր:

5 ղրուշի բաներ մը կրնայինք առնել: Աւելին: Հինգ ղրուշի ստորաբաժիններովն ալ:

Մեր շրջանին ծխիկը նորաձեւութիւն էր սիրողին համար եւ ծխողներուն ծուռ աչքով չէին սեւեռեր, եթէ ծխողին տարիքը յարմար ըլլար:

Գոզա - Քոլան պաղ խմելիքի մը անունն էր, ոչ թէ կենսական բնոյթ ունեցող ապրելակերպ մը:

Գիտէինք անշուշտ սեռերու տարբերութիւնը, բայց մենք չէինք գիտեր սեռափոխութեան մասին, մասնաւորաբար սեռափոխութեան նորոյթին մասին:

Կը ջանայինք երջանիկ ըլլալ, մեր ձեռքին մէջ ունեցածով միայն:

Եւ մենք, գիտէինք, որ պայման էր ամուսնանալ զաւակներու տէր ըլլալու համար: Թերեւս վերջին սերունդը, որ գիտցաւ այս պարագան...,

ԱՐԾԻՒ

«Մարմարա»

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑԻ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մարսէյլի Համազգային դպրոցի պետական քննութիւններու յաջողութիւնները. - Brevet - 19 հոգիի վրայ 16 յաջողութիւն. -

Ամաթ Նայիրի, Սէլին Պասմաճեան, Սարգիս Պէգէլկ, Գարին Պօղեան, Ճէնի Քիւրաճեան, Անիէս Ռիքար, Արամ Տէրտէրեան, Անահիտ Սարաճեան, Լօրէն Արամեան, Սեւակ Արզումանեան, Նանոր Մնակեան, Միքայէլ - Նժդեհ Էքմէքճեան, Արմենուհի Գույումճեան, Քրիստոֆ - Վարուժան Արթինեան, Թէոտորիք Թէսիէ, Վանիկ Տէր - Միքայէլեան:

Պաքալօրէա - (BAC ES) - 100% յաջողութիւն. -

Ալիս Եալիք, Անժէլ Եակիր, Սօսէ Ումէտեան, Արթիւր - Յարութիւն Խօլմէզօղլու:

ԳՈՂՈՒԹԷ ԳՈՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Պէզճեան Ամիրա սրահին կից պարտէզին մէջ, Յունիս 28-ին տեղի ունեցած է Կեդրոնական Վարժարանի շրջանաւարտներու օրուան երեկոյթը: Քոքթէյլի ընթացքին ներկաները կրցած են նաեւ դիտել վարժարանի տղոց նկարչական ցուցահանդէսը: Բարի գալուստի խօսք արտասանած է Ծնողաց Միութեան ատենապետ՝ Մելքոն Զավտարի. Տեղի ունեցած է վկայականներու բաշխում ուղնօրէնուհի՝ Սիլվա Գույումճեանի կողմէ: Ան նախ երախտագիտութեամբ յիշած է վարժարանի հիմնադիր՝ Ներսէս Արք. Վարժապետեանը, նաեւ նախկին հեղինակաւոր դէմքեր ինչպէս՝ Գեղամ Գավաֆեան, Պօղոս Գէորգեան, Մկրտիչ Հաճեան, թելադրած է չտարուիլ առժամեայ հոսանքներէ ու արժէքներէ, այլ պահպանել մնայունը, տոհմիկը: Վարժարանը այս տարի ունի 63 շրջանաւարտ (31 աղջիկ, 32 մանչ): Գեղարուեստական բաժին մը գործադրուած է:

***

ՍԻՏՆԻԻ լ'Արճենթայի սրահին մէջ Յունիս 29-ին հաւաքոյթ մը տեղի ունեցած է ի պատիւ Պոլսոյ Գարեգին Պատրիարքին եւ պատրիարքական փոխանորդ՝ Շահան Արք.ի: Աւստրալիոյ առաջնորդը՝ Աղան Արք. Պալիօզեան հաւաքոյթէն ժամ մը առաջ արկած մը անցուցած ըլլալով իր տան մէջ, ուսամբարձ մուտք գործած է սրահ: Հանդիսավարութիւնը ստանձնած էր պոլսահայ Արարատ Մշակութային Միութեան վարչութեան անդամ՝ Վարդան Էլմասեան որ իր խօսքին մէջ յիշած է թէ Միութեան այս տարի 15-ամեակն է եւ ուրախ է որ ան կը յիշատակուի Պոլսոյ Պատրիարքին ներկայութեան: Ապա, Վարուժան Աղաճեան կարդացած է Պատրիարքին կենսագրականն ու անդրադարձած նաեւ Շահան Արք.ի կրօնական աշխոյժ դերին Պոլսոյ մէջ: Խօսք առած է այս վերջինը, որու յաջորդած է կրկին Վ. Աղաճեան, հուսկ՝ Պատրիարքը որ յայտնած է իր ուրախութիւնը վերագտնելու իր Հօտը (անցեալին Գարեգին Պատրիարք առաջնորդ եղած է Աւստրալիոյ Հայոց Թեմին):

ԱՍԿԷ ԱՆԿԷ

ԴԻՒԱՆԱԳԻՏԱԿԱՆԻՆ ՈՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆԻՆ ՀԱՄԱԿԵՑՈՒԹԻՒՆԸ

Գահիրէի ռուս դիւանագէտները գտած են իրենց պաշտօնին մարզն ու տնտեսականը լաւագոյն ձեւով հաշտեցնելու ճամբը: Արտօնած են որ սննդուիչի շրջուն վաճառորդ մը կայք հաստատէ իրենց դեսպանատան առջեւ. տաոր փոխարէն այս վերջինը ձրի նախաճաշ մը եւ ընթրիք մը պիտի հրամցնէ դեսպանատան: Տեղական թերթի մը համաձայն, ռուս դիւանագէտները մտածած են նաեւ վարձու տալ դեսպանատան շէնքին մէկ յարկը: Հաւանօրէն այս է «շրջանային պայմաններու օգտագործումով տնտեսական բարգաւաճում» կոչուածին ռուսական տարբերակը:

ՀԻՆ ՊԱՐՏՔԸ ՆՈՐ ՍԱԿՈՎ

Մեծն Բրիտանիոյ Էտուըրտ Դ. Թագաւորը մոռցած էր 1463-ին Օքսֆորտի Գոլէճին ունեցած 14 սթերլինի պարտքը վճարելու. Գոլէճը սակայն չէ մոռցած եւ դիւաններէն հանելով անոր վերաբերող փաստաթուղթերը, կը պահանջէ որ Թագուհին վերջապէս փակէ իր նախնիին պարտքը: Գոլէճին դիւանապետը ժԵ. դարու ցորենի, յարդի, աղիւսի գիներէն մեկնելով հաշուած է 14 սթերլինի ներկայի փոխարժէքը որ 400.000 սթերլինի հաւասար է, առանց նկատի առնելու տոկոսները...:

ԼԱՏԻՆԵՐԷՆԸ Ի ՊԱՏՈՒԻ

Ֆինլանտական ձայնասփիւռը սկսած է օրական հինգ վայրկեան լուրերու լատիներէն հաղորդում կատարել: Յայտագիրը պատրաստողները կը մերժեն ամէն նորաբանութիւն: Կայանը հրաւիրած է լատիներէնի քաջատեղեակներ որ մասնակցին այժմէականութիւնը մեռեալ այդ լեզուով արտայայտելու մարտահրաւէրին:

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

—վիպակ—

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Ես երբեք չկարողացայ ըմբռնել թէ ...մէջն է կայանում նրա գեղեցկու... ...ը, - ընդմիջեց տիկին Հոլըը:

- Եւ ոչ էլ ես: Խեղդուած մի վայր է, ...չարժուել չի կարելի: Մի քանի տը... ...ներ կան, որոնց մեծ մասը պանդոկ... ...ր են: Միակ առաւելութիւնը այն է, որ ...մի շարժում չկայ, եւ կատարեալ խա... ...ութիւն է տիրում: Լեցուն է օտարա... ...ներով, մանաւանդ Գերմանիայից ե... ...ած գիտնականներով, փրոֆէսէօրներով:

- Ինչ որ շատ հաճելի ընկերութիւն չի, - բացագանչեց Լաուին:

- Վերջապէս, անդադար կանգ առնելուց եւ ամէն քայլափոխին մի քիչ նստելուց յետոյ, հասանք ծովափը: Մութ էր եւ նաւակ չկար. Հիմա կը գան, ասաց Ամերիկուհին, աւազի վրայ պառկեց եւ ...ակեց խմփալ: Բաւականին ուժեղ քամի բարձրացաւ, եւ ալիքները սկսան ծփալ մեր ոտքերի մօտ: Կէս ժամ յետոյ, ծովի վրայից ձայներ հասան մեզ: Նաւակն էր: Մեծ դժուարութիւններից յետոյ, նաւակը յաջողեց բաւականին մօտենալ ափին: Նախ՝ ես ցատքեցի ներս, փոքրիկ մեր պայուսակը ձեռքի մէջ սեղմած, նաւակը տատանուեց, քիչ ջուր առաւ ներս, բայց իր հաւասարակշռութիւնը պահեց: Ամերիկուհին կանգնած սպասում էր: Մարդիկ ամբողջ ուժով թիավարեցին եւ մօտեցան ափին: Կինը, դեռ հարբած վիճակում, հաստ, ծանր, կէս քնած, ցատքեց նաւակի յետոյքի կողմից, նաւակը սաստիկ տատանուեց եւ ջուր եկաւ: Ամէնքս ընկանք ջուրը: Երբ մի կերպ կարողացանք դուրս գալ ափը, տեսանք, որ կինն իր պայուսակը, որի մէջ դրամ, անցագիր եւ այլ թղթեր կային, կորցրել է:

Լաուին քահ քահ ծիծաղեց:

- Հիմա կարելի է ե՛ւ ծիծաղել, բայց այն րոպէներին մենք լրջօրէն մտահոգուած էինք: Արեւնս գլխիս տուաւ, երբ տեսայ, որ անիծեալ կինը նորից պառկել էր եւ, թրջուած ինչպէս որ էր, քնում էր: Ցասումս չկարողացայ զսպել եւ նրան սատանաներին ղրկեցի: Նա վեր կեցաւ եւ արագ քայլերով անհետացաւ: Մենք մնացինք երկու տղաների հետ մենակ եւ շուարած: Մութ էր, եւ ոչինչ չէր երեւում: Թրջուած էինք, սաստիկ յոգնած եւ անօթի:

Ամէնքս էլ բոլորուեցինք նրա շուրջը:

- Ահա ճիշդ այստեղ: Կանգնեցինք, սպասեցինք: Բաւականի սպասելուց յետոյ, հեռուից ինչ որ շուքեր երեւացին: Երկայնահասակ մէկը մօտեցաւ մեզ եւ առաջարկեց գնալ իրեն հետ: Ծովափից ծռեցինք դէպի աջ եւ նեղ մի կածանով վեր բարձրացանք: Վերը, փխրուն ժայռերի վրայ աստիճաններ էին փորուած, որ ոլորուելով մեզ տարին մի քարայրից ներս: Ժայռի մէջ նեղ խուցեր էին փորուած: Սեղան եւ անկողին էլ կար: Մարդը բացատրեց, որ ինքը վարի հանքային ջրերի հսկիչն է եւ ամառ եւ ձմեռ իր ընտանիքի հետ այստեղ է ապրում: Մեր խուցի պատը բացուած էր. ծով եւ աստղեր էին երեւում, Հէքեաթ էր: Մեր զգեստները հանեցինք, տուինք որ կախեն եւ մտանք անկողին:

- Դա պատմուածքի հրաշալի մի նիւթ է, - բացագանչեց Ստեֆանը:

- Անկարելի էր քնել. Մէկ կողմից՝ ջղագրգռութիւնը, միւս կողմից՝ այդ հոյակապ բացուածքը դէպի ծովով եւ աստղերով լեցուած գիշերը: Քամին շարունակում էր սուլել եւ ծովը հառաչելով ծեծում էր ժայռերը: Դէպքերի պատահականութիւնը երբեմն մեր երազից եւ երեւակայութիւնից վեր է:

- Յետո՞յ:

- Միւս օրը բացատրեցինք, որ պէտք է ոտքով վերադառնանք Ստեֆանի գիւղը, որպէսզի պըս առնենք եւ մեկնենք Նաւահանգիստ: Ահա, այդ ժամանակ էր, որ գիւղը տեսայ, տիրեցի եւ յանձնարարեցի բարեկամներին:

Միլտրէտը ծովի միջից մեզ ողջոյնի նշաններ արաւ:

(Շար. 32)

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻւ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը կը հաղորդէ որ

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ցաւակցական տոմար մը բացուած է Միութեան կեդրոնատեղին՝

11, Square Alboni,
75016 PARIS
M° Passy

Յուլիս 15-էն 31, գրասենեակի ժամերուն :

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Colonie de Bellefontaine

Le Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France informe qu'il reste des places disponibles à sa Colonie de Bellefontaine (Jura) pour le mois d'Août 1996.

Inscrivez vos enfants auprès de la section la plus proche de votre domicile ou auprès du Conseil d'Administration : Tél. : 48. 24. 46. 57.

TELEVISION
FRANCE 3

Samedi 20 Juillet à 00h40 :

CARZOU

par

CARZOU

Un film écrit et réalisé par Jean-Marie Carzou.

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

«UGAB - 90»

A l'occasion de la célébration de son 90ème anniversaire, l'UGAB organise un grand

Gala de Bienfaisance

au profit des *TABLES DE L'UGAB*, en Arménie

le Vendredi 18 Octobre à 20 heures

au Pavillon Dauphine _ 75016 Paris

P.A.F. : 750 Frs

Rens. : 45 20 03 18 / 42 27 12 26.

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

Վարդավառի առթիւ, Շաւարշ Միսաքեանի յիշատակին Տիկին Թագուհի - Յաբեթ Յարութիւնեան 1000 Ֆր.:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները փոխան ծաղիկի Տիկին Նուարդ Դարբինեանի մահուան առթիւ. Պր. Միհրան Էլմայեան 120 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Խորէն Կիւրիւնեան 500 Ֆր.:

8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1996

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յայտնի է մեր ժողովուրդին, թէ յառաջիկայ 8 Սեպտեմբերին (1996) Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ՝ Նորին Սուրբ Օծութիւն Տէր Տէր ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարք - Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց իր անդրանիկ Միւռոնօրհնութիւնը պիտի կատարէ :

«Միւռոնի Օրհնութիւնը ողջ Հայ ժողովուրդին համար հոգելից առիթ է եւ միջոց, մեր ժողովուրդի Քրիստոնէական և Ազգային կեանքի վերանորոգութեան եւ զարգացման համար» :

Առ այդ, սրտագին կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր մեր զաւակներուն, խուռներամ բազմութեամբ Ուխտի երթալ Սուրբ Էջմիածին ու Շնորհօք վերազարդարուիլ՝ Սուրբ Միւռոնի բացառիկ այս Օրհնութեան ներկայ գտնուելով :

Այս նպատակաւ, Սեպտեմբեր 5-էն 12-ին՝ մէկ շաբաթուան՝ դէպի Հայաստան Ուխտագնացութիւն կազմակերպուած է :

SABERATOURS-ը մեր կողմէ լիազօրուած է ապահովել համբորդական բոլոր գործառնութիւններն -- վիզա, օդանաւ, պանդոկ, պտոյտներ, ապահովագրութիւն եւ սնունդ :

Անհրաժեշտ է անյապաղ փութով, մինչեւ 31 Յուլիս ներառեալ, արձանագրուիլ յիշեալ Ուխտագնացութեան, կանխելու համար տեղ ապահովելու յետագայի խճողումը :

ԴԻՒԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Արձանագրուելու համար դիմել. --
SABERATOURS
19, rue St-Roch, 75001 PARIS
Tél. : 42. 96. 10. 10 — Fax : 42. 96. 18. 77.

ԾՆՆԴԵԱՆ
ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿԼԵԶՈՒ ՁԵՐ ՀՐԱՒԷՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԴԻՄԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ, ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Տեղւոյն վրայ ձրի խաբաղ

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք--Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թի.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը) :

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12--13 տող) մնացեալին :

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան :

ECOLE
FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3EME INCLUSE

— Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
— Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
— Théâtre, informatique;
— Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
— Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 100 Ֆր.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 80 Ֆր.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 75 Ֆր.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 75 Ֆր.
ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ 150 Ֆր.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ 80 Ֆր.

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ 75 Ֆր.

ԵՒ

«ՅԱՌԱՋ - 50»

(Ծաղկաքաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 120 Ֆր.

Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի:

Թղթատարի ծախք՝ 25 Ֆր., հատոր գլուխ:

Imprimé sur les presses du Journal «HARATCH» 83, rue d'Hauteville, 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935 SIRET : 51027317 A R.C. Paris

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 18
JEUDI
18 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

ՀԱԱԴ ՏԱՐԻ - Թիւ 18.899 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 71e ANNEE — N° 18.899

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉԵՉԷՆԻՈՅ մէջ ողբերգական նոր դէպքեր պատահած են։ Յուլիս 15-ին, Նուաշդոյի 25 հոգի սպաննուած են Գրոզնիի մէկ արուարձանը, Թմբեցուցիչի ազդեցութեան տակ գտնուող ռուս զինուորներու կողմէ, երկու անջատ միջադէպերու ընթացքին։ Նախ, ռուսական հրասայլեր կրակ բացած են շէնքերու վրայ առանց պատճառի, ապա կրակի տուած, երբ մէջը բնակիչներ կային, վիրաւորները վըրայ ալ վառելանիւթ թափած են եւ հըրկիզած։ Այլ տեղ մըն ալ վարձկաններու զինուորներ Թիֆլիս բռնած են կառքեր եւ անոնք որոնք փորձած են խոյս տալ, բըռնուած են, հրասայլերով քաշկռտուած, անոնք ճեղքուած ու սպաննուած։ Անկասկած ղեկավարութիւնը կ'ըսէ թէ ռուս զինուորականները սկսած են չէչէն ժողովուրդին բնաջնջումը՝ աննախընթաց անգթութեամբ եւ բարբարոսութեամբ։ Եղեռնը շատ մեծ եղած է մայրաքաղաքի մէջ, ուր բնակիչները մարդկային վահանի մը կազմած են որպէս բողոքի նշան։ Ռուսամէտ իշխանութիւնն իսկ յայտարարած է գործուած ջարդը եւ անոնց երբեմն ալ՝ Ռուսլան Մարտոզով յայտարարած է որ բնակիչներու սպանութիւնները ցոյց կու տան որ Ռուսաստանի մէջ պատերազմի կուսակցութիւն մը կայ, կարգ մը ուժեր կ'ուզեն խափանել խաղաղութեան գործընթացը։

ՔԼԻՆԹԸՆ տեղի տալով եւրոպական ճնշումին 6 ամիսով յետաձգեց Հելմս – Պըրթըն օրէնքի 3-րդ յօդուածին գործադրութիւնը։ Ըստ այս օրէնքին, այն Ամերիկացիները որոնց ինչքերը ապասեփականացուած են Գուպայի վարչակարգին կողմէ, կրնան դատական հետապնդումի ենթարկել օտար այն ընկերութիւններուն դէմ որոնք կը գործեն Գուպայի մէջ կամ Գուպայի հետ։ Այս առնչութեամբ մեծ բողոք հանած էին Եւրոպացիներէն զատ նաեւ Գանատա եւ Մեքսիքա։

ԺԱՔ ՇԻՐԱՔ փառաւոր նուէր մը ըրաւ կայանի, ջնջելով անոր պարտքին մէկ կարեւոր մասը՝ 400 միլիոն Ֆր.։

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Հիւանդութեան Ապահովութեան Սնտուկը որ 30 տարի է կը ղեկավարուէր Բանուորական Ուժ (Ֆորս Ուվրիէռ) սենտիքային կողմէ, անցաւ Սէ-էՖ-Տէ-Թէ-ի։ Սնտուկին նախագահ ընտրուեցաւ սենտիքային ազդ. քարտուղարը՝ Ժան-Մարի Սփէթ, մինչ գործատիրութեան ներկայացուցիչը կը մնայ փոխ-նախագահ։ Ֆ.Օ. յայտարարեց թէ անպայման ընդդիմութիւն պիտի ըլլայ նոր մատակարարութեան դէմ։

ՌՈԹԵՐՏԱՄԻ գրօսաշրջիկութեան դըլխաւոր շէնքին (բարձրութիւնը՝ 185 մ.) վերջին յարկը գրաւուեցաւ, առջի օր, քիւրտ զինուորեալներու կողմէ որոնք ... ձեւով ուզեցին զօրավիգ կանգնիլ ... հացադուլին զոր Մայիսի կէսերուն ... ած են քաղաքական բանտարկեալներ ... ական երբեք բանտերու մէջ եւ որ ... պիտի գտնէ իրենց մահով»։

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ վարչապետը ոճրափորձի մը թիրախ եղաւ Յուլիս 16-ին, երբ ... օդակայանը կ'երթար կառքով։ Լազարենկօ ողջ-առողջ է. կ'ըսուի թէ աւելի ... ազդարարութիւն մըն էր քան սպաննելու ... մտադրութիւն մը։ Հաւանական կը ... կատուի որ հակազդեցութիւն մը ըլլայ ... Լազարենկոյի ձեռք առած միջոցներուն՝ ... կարգի դնելու համար հանքային ճարտարարուեստը։

ԳԷՐԳ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ, նախկին տէրը ... Մեթրօ Կոլտուին Մէյըրի (Հոլիվուտի ... շարժանկարի հռչակաւոր ընկերութիւնը) կրկին գնեց այդ ընկերութիւնը Քրէտի Լիոնէէն որու ծախած էր, իր վարած ... էկ ընկերութեան միջոցաւ 6,5 միլիառ Ֆրանքի։

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Կ'ԸՆԴՈՒՆԻ ԿԱԹՈՂԻԿԷ ՈՒԽՏԱՒՈՐՆԵՐ

Յուլիս 15-ին, Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը ընդունած է Հայ Կաթողիկէ ուխտաւորներու խումբ մը՝ Հայաստանի Կաթողիկէ Եկեղեցւոյ առաջնորդ Ներսէս Արք. Տէր-Ներսէսեանի գլխաւորութեամբ։

Ներսէս Արքեպիսկոպոսը Հայրապետին ներկայացուցած է խումբին անդամները՝ տեղեկացնելով, որ ուխտագնացութիւնը նուիրուած է Կարդինալ Աղաճանեանի ծննդեան 100-ամեակին։

Գարեգին Ա. ողջունելով հիւրերը՝ նըշած է, որ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածինը Հայ Կաթողիկէ Եկեղեցին կը նկատէ որպէս Հայ Առաքելական Եկեղեցւոյ հետ միասնաբար գործող եւ քալող Եկեղեցի։ Միասնաբար պէտք է կառուցանենք մեր հայրենիքը, ըսած է ան, անոր զօրացման, ժողովուրդի հաւատքի ամրացման համար կարելի չէ տարակարծութիւն ունենալ։

Գարեգին Ա. Կաթողիկոսը նաեւ գնահատանքի բարձր խօսք ըսած է Կարդինալ Աղաճանեանի մասին՝ զայն համարելով հայ ժողովուրդի արժանաւոր զաւակներէն մէկը։

Հանդիպումի աւարտին Ներսէս Արք. Տէր-Ներսէսեան, Հայրապետին նուիրած է Կարդինալ Աղաճանեանի յուշամետալը։

***

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 16 / 17)

ՅՈՒԼԻՍ 14-Ի ՏՕՆԻՆ ՆՇՈՒՄԸ ԴԵՍՊԱՆԱՏԱՆ ՄԷՋ

Յուլիս 14-ի Ազգային տօնին առթիւ Երեւանի Ֆրանսական դեսպանատունը ընդունելութիւն մը կազմակերպած է։ Ներկայ եղած են Նախագահ Լ. Տէր - Պետրոսեան, Նախարարներ, մարզպետներ, երեսփոխաններ, դիւանագէտներ եւ այլ հիւրեր։ Նոյն երեկոյեան ալ դեսպանին կողմէ յատուկ հիւրասիրութեամբ պատուուած են մամուլի ներկայացուցիչներ, գիտութեան եւ մշակոյթի գործիչներ, Ֆրանսական դպրոցներու աշխատակիցներ եւ Հայաստան բնակող Ֆրանսացիներ։

***

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Յուլիս 15-ին, Էջմիածնի Մայր Տաճարին մէջ, Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գարեգին Ա.ի նախագահութեամբ հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուած է ի յիշատակ Հ.Բ.Ը.Մ.-ի պատուակալ Նախագահ, ազգային բարերար Ալեք Մանուկեանի։ Կաթողիկոսը խօսելէ ետք հանգուցեալին անձին եւ արժանիքներուն մասին, անձամբ մատուցանած է հոգեհանգստեան աղօթքը։

***

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՐՄԻՆ

Հայաստանի հիւլէակայանին ապահով գործունէութիւնը երաշխաւորելու նպատակով եւ ընդառաջելով Նախագահական հրամանագրին, ստեղծուած է խորհրդակցական անկախ մարմին մը։ Ան կը կոչուի Ատոմային Էներկետիկայի Անվտանգութեան Խորհուրդ։ Կը բաղկանայ Հայաստանի, Ֆրանսայի, Միացեալ - Նահանգներու, Մեծն - Բրիտանիոյ, Պելժիոյ, Սլովակիոյ, եւ հիւլէական մարզին մէջ յառաջդիմած եւրոպական այլ երկիրներու 14 հիւլէագէտ գիտնականներէ։ Խորհուրդին յանձնարարուած է եռամսեայ ժամանակաշրջանի մէջ պատրաստել եւ ներկայացնել կանոնադրութիւն մը, իսկ կառավարութեան ալ յանձնարարուած է Խորհուրդին աշխատանքներուն համար անհրաժեշտ դրամական միջոցները ապահովել։

***

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐ

Յուլիս 16 եւ 17-ին Երեւան կը գտնուէր ամերիկեան կառավարութեան պատուի-

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՓՈԽԱՆ ՏՈՄՍԻ

ԾԵՐՈՒՆԻՆ ԵՒ... ԳՈՒՊԱՆ

Վերջին օրերս Նախագահ Պիլ Գլինթըն կը նմանի ամերիկացի գրող Էրնէսթ Հեմինկուէյի «Ծերունին եւ Ծովը» վէպի ալեհեր հերոսին, Գուպայի հարցով։

Շատեր տեղեակ են վէպին պատմութեան - օր մը, տարեց ձկնորսի մը կարթէն կը «բռնուի» կէտ ձուկ մը, որ սակայն իր ամենի ուժով ինք կը սկսի քարշ տալ նաւակը եւ ձկնորսը։ «Կէտը» չէ որ կը պատկանի ձկնորսին, այս վերջինն է որ իր ճակատագիրը կապուած կը գտնէ ծովին բացերը ջուրի սուզուող իր ամենի «որս»ին։

Պիլ Գլինթընի պարագային, նախագահը եւ իր նաւակը - իր Վարչութիւնը - այժմ կը քշուին երկո՛ւ կէտ ձուկերու կողմէ։ Առաջինը կը կոչուի գուպացի - Ամերիկացիներ, երկրորդը՝ Հելմս - Պըրթըն գոնկրէսական օրէնք, որ պատժամիջոցներ կը նախատեսէ միջազգային այն բոլոր ընկերութիւններուն դէմ, որոնք առեւտրական գործունէութիւն կ'ունենան տարիներ առաջ «Գուպայի կողմէ բռնագրաւուած կալուածներու տիրացած» ընկերութիւններու հետ։ Ճշդումի կարօտ կէտ. - այդ կալուածներէն մեծամասնութիւնը կը պատկանէին նախկին Գուպացիներուն, որոնք Միացեալ - Նահանգներ ապաստանելէ տարիներ ետք միայն ձեռք ձգած են ամերիկեան հպատակութիւն։

Հելմս - Պըրթըն օրէնքը ծառայեց միայն ընդվզում յառաջացնելու Միացեալ - Նահանգներու բարեկամներուն եւ դաշնակիցներուն մօտ, մասնաւորաբար Գանատայի եւ Եւրոպական Հասարակաց Շուկայի անդամ երկիրներուն, որոնք տարեկան 1.1 միլիառ տոլարի առեւտուր կ'ընեն Գուպայի հետ։ Անոնք կը սպառնան հակազդել եւ վնասել ամերիկեան շահերուն, եթէ Սպիտակ Տունը գործնական քայլեր առնէ իրենց դէմ։ Ի վերջոյ անոնք պարզ ... պանանա հանրապետութիւններ չեն որոնց դէմ Ուաշինկթըն կարենայ տալ այնքան միակողմանի, քմահաճ եւ անհեթեթ որոշում մը։ Ամերիկեան վարչութիւնը այժմ կը կրէ հետեւանքները Գուպայի դէմ այլեւս ամբողջովին անհասկնալի եւ վնասակար քաղաքականութեան մը, որ ժառանգ մնացած է Ցուրտ Պատերազմի օրերէն։

Նախագահ Գլինթըն կրնայ իր սրտի խորերէն համաձայն ըլլալ իր դաշնակիցներուն հետ եւ անիծել ծայրայեղ աջակողմեան - ձեռի Հելմսեան - արմատական քաղաքական ուղեգիծը։ Ի դէպ, Ծերակուտական Հելմսն է որ միշտ կը մնայ ջատագովը Գաստրօն եւ Գուպան «վերահաստատութեան ենթարկելու» գործողութեան։ Նախագահ Գլինթըն հաւանաբար նաեւ բաւական աննպաստ մտածումներ կ'ունենայ գուպացի Ամերիկացիներու հանդէպ, որոնք 1959-ին, Ֆիտէլ Գաստրոյի յեղափոխութեան յաղթանակէն ետք սկսան գաղթել դէպի Միացեալ - Նահանգներ։ Մինչ այդ, իրենց երկիրը կը վայելէր հովանաւորութիւնը կղզին բռնատէր զինուորական Պաթիսթայի։ Ֆլորիտայի ծովեզրը ափ առնող եւ իրենց «ազատութիւնը ընտրած» այդ գաղթականները, որոնք դըրկաբաց կ'ընդունուէին, առաջին օրերուն միայն «փոքր ձուկեր» էին, որոնք Ուաշինկթընի համար բաւարար պատրուակ ծառայեցին Գաստրոյի իրաւակարգը տապալելու փորձեր կատարելու համար։

Այդ ձուկերը այժմ մեծցած եւ զօրացած են. դարձած են անյաղթելի, մասնաւորաբար շնորհիւ ամերիկեան մասնաւոր սպասարկութիւններու զօրակցութեան։ Անոնց ընթացքը այլեւս միշտ զուգընթաց չընթանար ամերիկեան շահերուն։ Մասնաւորաբար նախագահական վերընտրութեան այս բախտորոշ շրջանին, անոնք կը ներկայանան որպէս «կէտ ձուկեր» վերընտրութեան թեկնածու Պիլ Գլինթընի ընտրական կարթերուն դէմ։ Նախագահը հասկնալիօրէն պետական եւ անձնական հակոտնեայ շահերու աքցանին մէջ բռնըւած է. Ա՛խ, եթէ կարենար առանց որոշում մը տալու հասնիլ մինչեւ Նոյեմբեր 7-ի ընտրութեան Բարեյուսոյ Հրուանդանը, առանց կորսնցնելու ամերիկահըպատակ Գուպացիներուն ձայները, ոչ ալ՝ իր մեծ դաշնակիցներուն բարեկամութիւնը։

Նախագահը մեռասներորդ ժամուն ընտրեց ձգձգումի քաղաքականութիւնը, «այո - ոչ» մը, առկախելով որոշումին գործադրութիւնը մինչեւ վեց ամիս։

Քաղաքականութիւն մը՝ որ չգոհացուց բարեկամ երկիրները, իսկ չափազանց դժգոհ ձգեց Ֆլորիտայի եւ Նիւ - Ճըրզիի գուպացի ընդդիմադրութիւնը, որ անհամբեր էր վնասուց հատուցման դատեր բանալու բարեկամ երկիրներու առեւտրական ընկերութիւններու եւ կառավարութիւններուն դէմ...։

Ամէն պարագայի մէջ, Ամերիկայի գուպայական արմատական ընդդիմադրութիւնը կը նմանի կէտին, որ կրնայ այսօր իրեն հետ քաշքշել Հէմինկուէյի Ծերունին՝ Պիլ Գլինթընը, իսկ վաղը՝ Սպիտակ Տան ռեւէ բնակիչ, այնքան ատեն որ Ուաշինկթըն պիտի շարունակէ պահել իր հնամենի քաղաքականութիւնը Գուպայի հանդէպ, իսկ նախագահական թեկնածուներ պիտի ուզեն ապահովել ամերիկացի Գուպացիներուն քուէները։

Պոսթըն — ԳՐ. ՔԷՕՍԷԵԱՆ

ՄԱՄՈՒԼ

UNA CITTA (Juin-Juillet 96)

Il precedente degli Armeni
(ՀԱՅԵՐՈՒ ՆԱԽԸՆԹԱՑԸ)

Վերոյիշեալ իտալական պարբերականին մէջ լոյս տեսած է հարցազրոյց մը ֆրանսացի ծանօթ մտաւորական եւ պատմաբան (ի մասնաւորի հին Յունաստանի) Փիէր Վիտալ - Նաքէի հետ։ Նիւթը կը վերաբերի ցեղասպանութեան։ Խմբագրութիւնը կը յիշէ որ ան վերջերս լոյս ընծայած է հատոր մը՝ «Réflexions sur le génocide» խորագրուած։

Սկիզբէն իսկ, Փ. Վիտալ - Նաքէ կ'ըսէ թէ երբեք չէ հաւատացած Շօահի բացարձակ եզակի բնոյթին, աւելցնելով՝ «մանաւանդ, միշտ մտածած եմ որ Հայերու ջարդը 1915-ին ահաւոր նախընթաց մը ստեղծած էր»։ Ու Վիտալ - Նաքէ երկարօրէն կը վերլուծէ զանազան ջարդերու բնոյթը պատմութեան երկայնքին։

ՀՊԱՆՑԻԿ ԱԿՆԱՐԿ ԼԻԲԱՆԱՆԱՀԱՅ ԱՅԺՄՈՒ ՄԱՄՈՒԼԻՆ ՎՐԱՅ

ԹԷ Ի՞ՆՉ ԿԸ ԳՐԵՆ ՀԱՅ ԹԵՐԹԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Գ) -- «Արարատ» Օրաթերթ
(*Շաբաթ, Յունիս 15*)

Հնչակեան այս օրկանը իր առաջին էջով կ'արձագանգէ նախագահ Տէր - Պետրոսեանի «Ֆիկարօ» *թերթին տուած վերջին հարցազրոյցին* (*Յունիս* 11), *ուր ակնարկելով Ռուսիոյ ընտրութիւններուն ան կ'ըսէ որ* «եթէ համայնավարները շահին, ՀԱԳ-ը պիտի դադրի գոյութիւն ունենալէ»: *Այլ լրատուութեան մը համար* «Արարատ» կը խորագրէ՝ «Ելցին քաղաքացիական պատերազմի մը վտանգ կը նախատեսէ եթէ Զիւգանով շահի»:

Զորս էջանի թերթին այս թիւը, իր ներքին էջերով, ամբողջովին նուիրուած է Հնչակեան 20 կախաղաններու 81-րդ տարելիցին: Ծանօթ է որ անոնք, Փարամազի գլխաւորութեամբ կախաղան հանուած էին 1915 Յունիս 15-ին, Պոլսոյ Սուլթան Պայազիտ հրապարակին վրայ: Հնչակեան կուսակցութիւնը, ջանադիր հետեւողականութեամբ, ամէն տարի կ'ոգեկոչէ անոնց յիշատակը:

Այս տարելիցին առթիւ չարադրուած իր խմբագրականին մէջ, «Արարատ» *բացայայտ սպառնական չեշտով կը գրէ.* - «Առ այսօր, Քսաններու արեան հեղման վրէժը չէ լուծուած. դիպուկ հակադարձ չէ ստացած թուրք յետադիմական միտքը. այդ պատասխանը անպայմանօրէն պիտի տրուի իր ժամանակին եւ յարմար պահուն, երբ կ'որոշէ Հնչակեան կուսակցութիւնը»:

Վրէժխնդրական արտայայտութիւն մը, անհասանելի, որ կուգայ 81 տարի յապաղումով, երբ հրապարակէն չատո՞նց չքացած են ոճիրին բուն հեղինակները: Արդ, կարելի՞ է խանդավառուիլ նման խօսքերով ու հարց չտալ՝ թէ ի՞նչ է պատճառը այս յուսալքիչ յապաղումին...: Բարեբախտաբար, հետեւեալ հատուածը կը բարեխառնէ վերեւի անհեթեթութիւնը, երբ խմբագրականը կը չեշտէ. - «Հնչակեան քսան կախաղաններու նշանաբանը կը թելադրէ մեզի, այսօր ըլլալ հայրենի պետականութեան կողքին, Արցախի ինքնորոշման զօրավիգ, հայկական բանակին զօրակից, որովհետեւ անոնք ուղին կը հարթեն Քսաններու տեսլականին՝ ամբողջական Հայաստանին»:

Քսաններու յիշատակը ոգեկոչող գրութիւններ ստորագրած են նաեւ Մաքրուհի Երկանեան («*Քսանները անմահ են*»), *Պերճուհի Սէֆէրեան* («*Քսանները՝ Հնչակեան կուսակցութեան պարծանքը*») *եւ Անի Գաղանճեան* («*Քսաններու ուղիով՝ արցունքը վերածել ուրախութեան*»)*: Հետաքրքրական է սոյն էջերուն կցուած խմբագրական ծանօթութիւնը, որ կ'ըսէ.* «Դար մը ամբողջ, մենք՝ Հնչակեան շարքայիններս երգեցինք «Հնչակեան ենք մենք ուխտեալ զինուորներ»: Հարց տանք մեզի. արդեօք իւրաքանչիւրս ի՞նչ մակարդակի ուխտեալ զինուորներ ենք. որքանո՞վ հաւատարիմ մնացած ենք մեր Քսան Անմահներու քարոզած գաղափարախօսութեան»:

Դ) -- «Կանչ» Շաբաթաթերթ
(*Շաբաթ, Յունիս 15*)

Համայնավար կուսակցութեան 8 էջանի այս օրկանը Ա. էջին վրայ հրապարակած է իր խմբագրին՝ Պարոյր Երէցեանի առաջնորդող մէկ յօդուածը՝ Ռուսիոյ նախագահական ընտրութեանց առթիւ: Ի հակադրութիւն հայ մամուլի միւս անուններուն, անվերապահօրէն պաշտպանելով Զիւգանովի ընտրութիւնը, Երէցեան կը գրէ. - «Ելցինին օգնութեան կը հասնին աշխարհի բոլոր յետադիմական ուժերն ու շրջանակները, բոլոր անոնք՝ որոնք չեն ուզեր որ Ռուսաստան վերստանայ նախկին իր ուժը, իր կարելիութիւնները, իր հմայքը, իր խաղացած ապատագրական դերը, եւ մանաւանդ բոլոր ժողովուրդներուն օրինակ դարձած իր ընկերային իրականացումները ... այլ կ'ուզեն այնպիսի Ռուսաստան մը որ ըլլայ տկար եւ աղքատ, ներքին խլրտումներու մէջ տապլտկող, խառնակ վիճակի մէջ: Նման Ռուսաստան մը միշտ պէտք պիտի ունենայ արտաքին օգնութեան ու ներթակայ՝ օգնողներու կամայականութեան»: *Դիտել տալէ ետք, թէ ռուս ժողովուրդը Ելցինի օրով թշուառութենէ* զատ ոչինչ տեսաւ, *համայնավար խմբագիրը կը շարունակէ.* - «Ռուս ժողովուրդը այսօր կարօտով կը յիշէ մօտիկ անցեալը, կ'ուզէ որ իր հայրենիքը վերագտնէ իր բոլոր կարելիութիւնները, փառքն ու պատիւը, իր բարգաւաճ տնտեսութիւնը, ապահով կեանքը, ծաղկեալ մշակոյթն ու արուեստը...»:

Նկատի առած համայնավար գաղափարախօսութեան անդր - ազգային բնոյթը, «Կանչ» *իր էջերուն կարեւոր մէկ տոկոսը ընդհանրապէս կը տրամադրէ ոչ - հայկական քաղաքական նիւթերու: Թէ այդօրինակ յօդուածներ ընթերցելութիւն կը գտնե՞ն հայ ընթերցողին կողմէ, տարակուսելի է: Բարեբախտաբար, ձեռքի տակ գտնուող ներկայ թիւը կրցած է բարեխառնել մթնոլորտը՝ չորս տարբեր գրութիւններ արտատպելով ...* «Յառաջ»*էն* «*Ապրիլ 24-ի թրքական նշում Գերմանիոյ մէջ*» *թղթակցութիւնը -* «Յառաջ» *Մայիս* 14, *Արփի Թոթոյեանէն* «*Երեւանի պատմութեան թանգարանի չէնքին վաճառքին մասին*» - «Յառաջ» *Ապրիլ* 19, *Վաղինակ Մխքճեանէն* «*Հայեր՝ Փուլթպոլի Ֆրանսայի ախոյեանութեան մէջ*» - «Յառաջ» *Մայիս* 22 *եւ Փիէռ Լըլուշի Թուրք մամուլին տուած հարցազրոյցը -* «Յառաջ» *Ապրիլ* 19)*: Այլ խօսքով,* «Յառաջ» *բ'սկապէս յաջողած է դիւեցնել* «Կանչ»*ի այս թիւը, որուն խմբագրութիւնն ալ պարկեշտութիւնն ունեցած է յիշատակել արտատպեալ գրութեանց աղբիւրը, այսպիսով յարգելով մամուլի տարրական անգիր մէկ օրէնքը:*

Հաւանաբար հայաստանեան մամուլէն արտատպեալ էջ մըն է «Բաժակի լցուած կէսը» *խորագրեալ գրութիւնը, զոր ստորագրած է Արմէն Ծովակ: Ան կը դանդատի համայնավարներու հասցէին ուղղուած անարդական խօսքերէն ու կը ճգնի հաւատեցնել թէ* «Հայաստանի ժողովուրդը սիրով ու խանդավառանքով է վերյիշում կոմունիստական անցեալը»*: Այս առթիւ ան վկայակոչում կը յայտնէ ծանօթ երգահան Տիգրան Մանսուրեանի մէկ արտայայտութեան համար, ուր ան խըրատելով ըսած կ'ըլլայ թէ՝* «ա՛խ, դուք եղբայր չգիտէք, որ հայրս կոմունիստ էր...»*: Ու յօդուածագիրը զայրոյթով կը գոչէ.* - «Չէ՞ որ դուք աճել եւ մեծ կոմպոզիտոր էք դարձել կոմունիստների օրօք, որ ձեզ բարձր պաշտօններ ու բարձր տիտղոսներ են շնորհել կոմունիստները: Ուրեմն ի՞նչ պատահեց հիմա, ի՞նչը ձեզ հարկադրեց ցաւով յիշելու ձեր աջակիցներին»:

Յօդուածը կ'աւարտի հետեւեալ պարբերութեամբ.

«ՀՀԾ վարչութեան նախագահի տեղակալ պարոն Մանուկեանը օրերս հեռուստացոյցի էկրանից խորհուրդ տուեց նայել բաժակի ոչ թէ դատարկ, այլ լցուած կէսին: Ունկնդրելով նրան, ես մի պահ նայեցի բաժակի այդ լցուած կէսին եւ տխրութեամբ նկատեցի, որ այն լցուած էր ոչ միայն մեր «կտրուկ առաջընթաց»ի ջրալի գովեստներով, այլեւ՝ անօթեւան ու կիսաքաղց աղքատների արտասուքի կաթիլներով...»:

***

Ընդհանուր ակնարկ մը նետած եղանք նո՛յն օրը լոյս տեսած լիբանանահայ մամուլի կարգ մը անուններուն վրայ ու համառօտ ներկայացուցինք անոնց բովանդակութիւնը՝ առհասարակ խուսափելով անմիջական մեկնաբանութիւններէ: Ճիշդ է, որ թերթի մը միակ թիւը երբեք պիտի չկարենար հայելի ծառայել անոր ճշգրիտ դիմագիծին, այսուհանդերձ ընդհանուր գաղափար մը կրնայ տալ, կը խորհինք, թերթին ուղղութեան ու մամուլի իր հասկացողութեան մասին:

Լիբանան, որ սիրտը կը նկատուի հայ Սփիւռքին (*թէեւ ոմանք Լոս - Անճըլըսին սկսած են տալ այդ առաջնահերթութիւնը*)*, մամուլի մարզին մէջ կը շարունակէ պահել ողջունելի յարատեւութիւն մը, հակառակ՝ 15-ամեայ քաղաքացիական պատերազմին բերած աւերներուն, տնտեսական անհաւոր անկումին, արտագաղթին, մտաւորականներու նօսրացումին: Վերեւ յիշատակուած թերթերէն զատ, Պէյրութի մէջ լոյս կը տեսնեն դեռ* «Նայիրի»*, երկշաբաթաթերթ* (*մէկ տարի է*), «Արծիւ» *երկշաբաթաթերթը* (*3 տարիէ ի վեր*), «Բագին» *եւ* «Շիրակ» *գրական պարբերականները, Հ. Բ. Ը. Մ.-ի* «Խօսնակ» *ամսագիրը, Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան* «Հասկ» *պաշտօնաթերթն ու նոյնանուն հայագիտական տարեգիրքը, Աւետարանական համայնքի զոյգ հրատարակութիւնները՝* «Ջանասէր» *եւ* «Պատանեկան Արձագանգ»*, Կաթողիկէ Պատրիարքարանի* «Աւետիք»*ն ու* «Զուարթնոց»*ը, Հ. Յ. Դ. երիտասարդական* «Կայծեր»*ը,* «Հայկազեան Հայագիտական Հանդէս»*ը,* «Նոր Կեանք» *եւ* «Դիտակ» *ամսաթերթերը եւայլն, թափը չէ կասած ուրեմն, ընդհակառակն, հայ մամուլի ընտանիքին եկած են միանալ նոր անուններ:*

Այս բոլոր հրատարակութիւնները, բընականաբար, գետին կը հարթեն մտաւորական - գրական շրջանակներ ստեղծելու ու թեւ տալու նաեւ նորափթիթ ուժերու, եթէ անշուշտ գտնուին անոնք:

Աշխատակիցներու պակասը զգալի է սակայն բոլոր թերթերու պարագային, որոնք ստիպուած են ապաւինիլ սոսկ Սուրիա - Լիբանանի հայ գրիչներու բարեկամեցողութեան: Արտասահմանի հայ մտաւորականութիւնը ընդհանրապէս բացակայ է լիբանանահայ մամուլի էջերէն, ի հակադրութիւն, 60 - 70-ական թուականներուն պարզուած բացառիկ երեւոյթի մը՝ երբ Ծառուկեանի «Նայիրի» *եւ Ս. Սիմոնեանի* «Սփիւռք» *շաբաթաթերթերուն մէջ միրար կը խաչաձեւէին հայ աշխարհի ամենայայտնի գրողները...:*

Դարը փոխուած է, իրաւամբ, ու մեր թերթերը այլեւս ստիպուած են համակերպիլ մասլ իրականութեան ու բախտաւոր պարագային՝ երջանկանալ երկրորդական վարժարաններէ հասած 1 - 2 նորերով..., Ահա թէ ինչո՛ւ մեր թերթերուն սիւնակները լեցուն են արտատպումներով (*տեղի - անտեղի*)*, յատկապէս հայաստանեան մամուլէն, մինչ արեւելահայ մեր գործիչները* (*անկախութենէն առաջ թէ ետք*) *անտեսած են սփիւռքահայ մամուլին գոյութիւնն իսկ:*

Նոյնելի այլ մէկ կէտ մըն ալ լեզուական խաթարումն է, որ կը շարունակէ կրծել հայ մամուլը, ընդհանուր անտարբերութեան մթնոլորտի մը մէջ: Լիբանանի պարագային, մասնաւորաբար «Զարթօնք»*,* «Արարատ»*,* «Կանչ» *եւ* «Նոր Կեանք» (*ամսագիր*)*, առաւել կամ նուազ համեմատութեամբ, անփոյթ են այս կալուածին մէջ: Սփիւռքի ճիտին պարտքն է առաջնոր առնել լեզուական այս նահանջին ու անկորուստ պահել մշակութային իր ամէնէն մեծ հարստութիւնը՝ Արեւմտահայերէնը: Այս առընչութեամբ, գլխաւոր պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ մամուլին ու գայն խմբագրողներուն ուսին, որոնք նուիրական առաքելութիւն մը ունին ու սոսկական պաշտօնի մը ատենակալները չեն երբե՛ք:*

21-րդ դարու սեմին, աշխարհի զարգացումին հետ քայլ պահելու հնարաւորութիւն ունեցող մեր լեզուն (*ու լեզուամըտածողութիւնը*) *կարիքն ունին նոր աւիշի, նոր թարմութեան:*

ԼԵՒՈՆ ՇԱՌՈՅԵԱՆ
Հալէպ

ԼԵԶՈՒՆԵՐ՝ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՈԼՈՐՏՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ՀԱՒԱՍԱՐԱԿՇՌՈՒԱԾ «ԲԱԲԵԼՈՆԻ ԱՇՏԱՐԱԿ»

Ժամանակին Իտալիոյ մենատէր Մուսոլինի ծրագիրներ մշակած էր Զուիցերիոյ մէջ ամէնէն քիչ խօսուող ռոմանշերէն լեզուն իր ծաւալապաշտական ձըգտումներուն պատշաճեցնելու համար: Սակայն ան պայմանաւոր էր ի տես Զուիցերիոյ մէջ կատարուած հանրաքուէի մը արդիւնքին. 1938-ին, երբ Մուսոլինի հագիւ ակնարկած էր, թէ Զուիցերիացիներուն այս լեզուն բաւարար չափով մօտ էր իտալերէնին՝ իր ապագայ կայսրութեան մէջ ներառելու համար Զուիցերիան, յանկարծ այս երկրին բնակիչներուն 92 առ հարիւրը որոշեց ռոմանշերէնը բարձրացնել Զուիցերիոյ «ազգային» *լեզուի մակարդակին, Մուսոլինի* «լռեց»...*:*

Քանի մը ամիս առաջ Զուիցերիացիք այլ հանրաքուէով մը հաստատեցին, թէ ռոմանշերէնը իրօք լատիներէնէ ուղղակի սերած լեզու մըն է, ինչպէս յայտարարած էր Մուսոլինի՝ իր ծաւալապաշտական մարմաջով: Աւելի՛ն. անոնք մեծամասնութեամբ քուէարկեցին դայն «կիսապաշտօնական» *լեզուի մակարդակի բարձրացնելու գաղափարին:*

Զուիցերիոյ մէջ կիրարկուող ուղղակի ժողովրդավարական վարչակարգին համաձայն, այս բազմալեզու երկրին բնակիչները հրաւիրուած էին հանրաքուէի մը՝ իրենց հաւանութիւնը յայտնելու համար սահմանադրական փոփոխութեան մը, որ ռոմանշերէնը կը դարձնէր պաշտօնական լեզու: Քուէարկողներուն 76.1 առ հարիւրը համաձայն գտնուեցաւ, որ ալպեան քանի մը հովիտներու մէջ աւելի քան 2000 տարիէ ի վեր խօսուող այս լեզուն գերմաներէնի, ֆրանսերէնի եւ իտալերէնի հաւասար դիրք վայելէ: Զուիցերիացիներուն 64 առ հարիւրը գերմաներէն կը խօսի իբրեւ առաջին լեզու, 19 առ հարիւրը՝ ֆրանսերէն, իսկ 8 առ հարիւրը՝ իտալերէն, Զուիցերիոյ դաշնակցային բոլոր վաւերաթուղթերը կը թարգմանուին այս երեք լեզուներով:

Թէեւ 1938-էն ի վեր ռոմանշերէնը կը դասուի իբրեւ «ազգային լեզու»*, սակայն դայն* «պաշտօնական լեզուի» *մակարդակի բարձրացնելը կը միտի նոր աւիշ ներարկել անոր՝ ստիպելով, որ դաշնակցային կառավարութիւնը զայն գործածէ ռոմանախօս շրջաններու մէջ:*

Քուէարկողները կը հաւատան, թէ այս ձեւով օրինական պաշտպանութիւն պիտի ապահովեն հնայեայ մշակոյթի մը, որ դարեր շարունակ անկում ապրած է, մինչ օրէն, երբ Ն. Ք. 15-ին Հռոմէացիք գրաւեցին այդ ժամանակներու Ռաէթիան լատիներէնի իրենց տարբերակը ներմուծելով, ինչ որ ռոմանշերէնի հիմը կազմեց: Այժմ այս լեզուն կը գործածուի ալպեան Կրաուպիւնտէն շրջանին մէջ, որ հռչակաւոր է ձմեռնային վայրերով (*ինչպէս՝ Ս. Մորից*)*: Սակայն նոյնիսկ այս շրջանին մէջ միայն 40 հազար հոգի ռոմանշերէն կը խօսի* (*բնակչութեան նուազ քան 1 առ հարիւր համեմատութիւնը*)*,*

«Հանրաքուէին արդիւնքը ցոյց կուտայ Զուիցերիացիներուն զօրակցութիւնը լեզուական մեր փոքրամասնութիւններուն»*, ըսած է նոր օրինագիծին ջատագով երեսփոխան մը:*

Այսուհետեւ ռոմանախօս Զուիցերիացիները իրենց լեզուով պիտի հաղորդակցին Զուիցերիոյ դաշնակցային կառավարութեան հետ, Անշուշտ այս չի նշանակեր, թէ ռոմանշերէնը պիտի ըլլայ նաեւ խորհրդարանի նիստերուն ընթացքին: Սակայն սահմանադրական փոփոխութեան իբրեւ արդիւնք, ռոմանախօսները իրենց մշակոյթին պահպանումին համար շատ աւելի մեծ նպաստ պիտի ստանան դաշնակցային կառավարութենէն (*ցարդ անոնք տարեկան 6 միլիոն տոլար կը ստանային*)*:*

***

ԲԱԶՄԱԼԵԶՈՒ ՀԱԿԱԶԴԵՑՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Տարօրինակը այն է, որ Զուիցերիոյ ռոմանախօսները աննախընթաց ցնծութիւն մը չեն ապրիր ի տես այս փոփոխութեան: Աւանդապահներ զայրացած են, որ դաշնակցային կառավարութիւնը ռոմանական 5 բարբառներէ կազմուած «միացեալ» *ռոմանշերէն մը կը փորձէ ըստեղծել: Բազմաթիւ Ռոմանշեներ կը մերժեն ընդունիլ լեզուական միաձուլում մը, նոյնիսկ իրենց մշակոյթին ծիրէն ներս:*

Նոյնքան տարօրինակ է, որ թէեւ Զուիցերիացիներուն երկու երրորդ համեմատութիւնը թեր քուէարկեց ռոմանշերէնի հանդէպ ազնիւ վերաբերումի, այսուհանդերձ բնակչութեան գերմանախօս մեծամասնութիւնը ամէնէն աւելի առաջ կեց՝ ըսելով, որ ռոմանշերէնը ինքնին լեզու մը չէ: Սակայն զուիցերական գերմաներէնը ինքնին շրջանային բարբառներու խառնուրդ մըն է եւ Զուիցերիացիներուն մեծամասնութիւնը «բարձր գերմաներէն» *կը խօսի միայն համալսարաններու մէջ, ինչպէս նաեւ՝ լրատուութեան եւ պաշտօնական հանդիպումներու ընթացքին...:*

Այսուհանդերձ պաշտօնական չորս լեզուներ վաւերացուցած Զուիցերիա կը հպարտանայ, որ յաջողած է խուսափիլ լեզուական պայքարէ, ինչ որ կրնար ցեղային կիրքեր գրգռել երկրին զանազան հատուածներուն միջեւ: Զուիցերիոյ դաշնակցային դրութիւնը թէեւ զսպած է տարբեր լեզուներ եւ մշակոյթներ ունեցող հատուածներու ինքնավարութեան ձգտումները, սակայն անոնք դիւրութեամբ կը հրահրուին: Այժմ հարաւային

...ինօ դաւառին խօսալխօսները, որոնք ...անատուած վիճակ մը ունին, կրնան յա...ենալ ուշադրութիւն եւ նիւթական նը...պաստ պահանջել իրենց լեզուին համար: ...իսկ դրդութիւններ տակաւին կը գոյա...տեւեն այս հողամասին կամ «խրամին» ...մէջ, ինչպէս կը կոչեն գերմանախօսները, ...որ Զուիցերիոյ ֆրանսախօսները կը բաժ...նէ գերմանախօս մեծամասնութենէն: Ի...րօք, Զուիցերիոյ գլխաւոր երկու լեզու...ներուն միջեւ յամեցող թշնամութիւնը ...պատճառ դարձած է, որ անոնք իրարու ...դէմ իրենց ձայնը բարձրացնեն չէզոք լեզ...ուով մը՝ աշխարհակալ անգլերէնով...:

***

...վերջերս կատարուած ուսումնասիրու...թիւն մը ցոյց կուտայ, թէ Եւրոպական ...Միութեան 15 երկիրներու ժողովուրդնե...րէն իրլանտացիք լեզուական տեսակէտէն ...ամէնէն նուազ օժտուածներն են:

«Տը Եուրոփիըն Քոմփենիըն» թերթին ...համաձայն, Եւրոպական Միութեան աւըն...տուող իրլանտացի դիւանագէտներուն ...հազիւ քառորդը կրնայ ինքզինք բացատր...ել երկրորդ լեզուով մը:

Այս եզրակացութիւնը հիմնուած է աւե...լի քան 1700 դիւանագէտներու վրայ կա...տարուած վիճակագրութեան մը վրայ: ...Անիկա նաեւ կ՚ապացուցանէ, թէ Լիւքսեմ...պուրկցիք ամէնէն աւելի բազմաթիւ լե...զուներ խօսող ժողովուրդն են: Լիւքսեմ...պուրկցի դիւանագէտներուն 84 առ հա...րիւրը իր լեզուէն զատ կը խօսի երկու ...կամ աւելի լեզուներ: Հոլանտացիք (73 ...առ հարիւրով) եւ Պելժիքացիք (69 առ հա...րիւրով) օտար լեզուներ խօսողներու ցան...կին մէջ երկրորդ եւ երրորդ դիրքերը կը ...գրաւեն, մինչ Ֆրանսացիք (27 առ հարիւ...րով) եւ Բրիտանացիք (28 առ հարիւրով) ...նոյնպէս կը յաջորդեն Իրլանտացինե...րուն:

...Եւրոպական Միութեան մօտ իրլանտա...կան պատուիրակութեան բանբերը բաւ...ած «Գրաւի կուգամ, որ վիճակագրութիւ...նը պատրաստողները նկատի չեն առած ...կելտերէնը» (կելտերէնը Իրլանտայի նա...խաքրիստոնէական ցեղերէն կելտերուն հնադարեան ...լեզուն է, որուն ծանօթ են բազմաթիւ Իր...լանտացիներ):

Համադրեց՝

Լ. ԿԻՒԼՈՑԵԱՆ - ՍՐԱՊԵԱՆ

ՁԼԱՄԱՐՏԻ ԱՒԱՐՏԻՆ ՎՆԱՍՆԵՐԷՆ

Ամերիկայի Միացեալ - Նահանգներու եւ Եւրոպայի իրենց դաշնակիցներուն միջեւ առեւտրական յարաբերութիւնները որոշ չափով պրկուած են ամերիկեան զինամթերքներու արտադրութեան հարցով: Փէնթակոնը զինամթերքներու ցանկ մը ունի որուն վրայ տեղ գտած ապրանքները պէտք է անպայման գնէ ամերիկայի հայթայթողներէ: Իսկ Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրները երկարատենէ ի վեր փափաք կը յայտնեն Փէնթակոնի հետ աւելի տարողունակ պայմանագրեր ստորագրելու, չէ՞ որ ան աշխարհի մեծագոյն գնորդն է ռազմամթերքի: Զարմանալի է հաստատել թէ Պաշտպանութեան ամերիկեան նախարարութիւնը եւ ռազմամթերք արտադրողները իրենք եւս զօրավիգ են Եւրոպացիներու այդ փափաքին: Անոնց բացատրութիւնը այն է որ եթէ Միացեալ - Նահանգներ գոնէ խորհրդանշական ձեւով չընդառաջէ անոր, Արեւմտեան Եւրոպայի երկիրները նոր հորիզոններ պիտի փնտռեն իրենց պէտք եղածը այլ տեղերէ ճարելու համար ու ատիկա պիտի վնասէ Միացեալ - Նահանգներու գործի հրապարակին ու մինչեւ իսկ պատճառ ըլլայ առեւտրական բախումներու:

Ձլամարտի աւարտին հետ զինամթերքի համաշխարհային փոխանակումներն ալ 1988-էն 1995 կէսի իջած են: Այդ շուկային մեծագոյն բաժինը՝ 35% Միացեալ - Նահանգներու ձեռքը կը գտնուի: Այսուհանդերձ, նուազումը մեծապէս ազդած է ամերիկացի արտադրողներու եւ 1987-էն ի վեր պաշտպանութեան շուկան 1·5 միլիոն աշխատատեղի կորսնցուցած է: Եւ կը սպասուի որ կորսուին 250 հազար ուրիշներ ալ: Ատկէ զատ ամերիկեան մեծ գործատէրեր հետզհետէ աւելի բաժին կը հանեն օտար ընկերութիւններու որոնք աւելի ցած գիներ ունին; Այս կացութիւնը կը ճնշէ մասնաւորապէս այն նահանգներուն վրայ որոնք փոքր ձեռնարկութիւններ ունին: Ու անոնց ներկայացուցիչները ամէն ջանք կը թափեն որպէսզի իրենց արտադրութիւնը տեղ գտնէ Փէնթակոնի գնումներու տարեկան ցանկին վրայ:

Գլինթընի իշխանութիւնը ներքին տարակարծութիւններ ունի նիւթին մասին. Պաշտպանութեան նախարարութիւնը համամիտ է որ գնումներու ցանկին վրայ առնուին եւրոպական երկիրներ ալ, քանի որ ատիկա խնայողութեան առիթ կուտայ. իսկ Առեւտուրի Նախարարութիւնը դէմ է, քանի որ նման որոշում կը վնասէ ամերիկեան ձեռնարկութիւններուն: Եւրոպացիները կը դանդատին որ հետզհետէ իրենց ի վնաս կը խախտի Միացեալ - Նահանգներու հետ առեւտուրին կշիռը. 1994-ին անոնք 7 միլիառ տոլարի ապրանք գնած են, բայց վաճառած միայն 1·5 միլիառի:

Երկու կողմին ալ մասնագէտները յարմարագոյնը կը նկատեն որ այս մարզին մէջ կայուն հաւասարակշռութիւն մը հաստատուի, ինչ որ թէ՛ Միացեալ - Նահանգներու եւ թէ Եւրոպայի համար ամէնէն օգտակար լուծումի ձեւը կ՚ըլլայ:

ՔԱՂՀԱՆ

ԱԿՆԱՐԿՆԵՐ

ՄՏԱՑԻՆ ԶԲՕՍԱՆՔ

1 – Ո՞ւր է միակ կենդանի հրաբուխը, որ կը գտնուի Միացեալ – Նահանգներու մէջ:

– Մաունթ Լասըն, Գալիֆորնիա:

2 – Ո՞ր հանրածանօթ լուծիչ դեղը կը ստացուի ոլոռէ մը:

– «Հնդիկ» կամ «Ամերիկեան» կոչուած իւղը, կը ստացուի ոլոռէ մը,

3 – Աժտահակ, Մարաց թագաւորը, ի՞նչ հնարքի դիմեց Տիգրան Ա.ը սպաննելու համար:

– Աժտահակ, Տիգրանին քոյրը, Տիգրանուհին իրեն կին առաւ ու անոր միջոցով փորձեց սպաննել Տիգրանը, բայց Տիգրանուհի գաղտնօրէն տեղեկացուց ծրագիրը իր եղբօրը, որ իր քրոջ Աժտահակի քովէն հեռանալէ ետք, պատերազմեցաւ ու կռիւին ամենատաք միջոցին սպաննեց Աժտահակը:

4 – Ի՞նչ է Մխիթար Աբբահօր մականունը:

– Մանուկեան (1676 – 1749):

5 – Ո՞ր Հռովմէացի կայսրը եղած է նշանաւոր խորհրդածող մը ու փիլիսոփայ մը:

– Մարկոս – Աւրելլիանոս, որ գահակալած է 161-էն 180:

6 – Ո՞ւր է «10·000 Ծուխերու Ձոր»ը:

– Ալասքայի մէջ:

7 – Ո՞ր աշխարհահռչակ փիլիսոփան կը բնակէր Մէսէչուսէցի Քանքըրտ քաղաքին մէջ:

– Ռալֆ Ուալտօ Էմըրսըն (1803 – 1882):

8 – Ո՞րն է «Քրիզանթէմներու երկիրը»:

– Ճափոն:

9 – Ե. դարու ո՞ր հայ իմաստասէրը Աթէնքի մէջ ուսանելով, այնտեղի Յոյն փիլիսոփաները պարտութեան մատնած է վիճաբանութեան մէջ:

– Դաւիթ Անյաղթ:

10 – Մառնի ճակատամարտին, ի՞նչ էր Ֆրանսացիներու նշանաբանը:

– «Անոնք պիտի չանցնին»: Ակնարկելով Գերմանացիներուն:

ԱՐԾԻՒ

«Մարմարա»

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՍԵՒԱՆԱՅ ԼԻՃԻՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՔՆՆԱՐԿՈՒՄԸ

Համաշխարհային Դրամատան Հայաստան գտնուող փորձագէտներու ալ մասնակցութեամբ կազմակերպուած են Սեւանայ լճին հարցերուն նուիրուած քննարկումներ: Ներկայացուած են զանազան առաջարկներ, ինչպէս իշխանաձուկի արհեստական բեղմնաւորման, Գաւառի կամ Ջերմուկի մէջ ձկնաբուծարաններ կառուցանելու, արդէն գործող ձկնաբուծարանները բարեկարգելու մասին:

***

ԷՋՄԻԱԾՆԻ ԳԷՈՐԳԵԱՆ ՃեՄԱՐԱՆԸ ԿԸ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՈՒԻ

Հայ ժողովուրդի հոգեւոր դարբնոցքի տաճարներէն Էջմիածնի Գէորգեան Ճեմարանի շէնքը կը վերակառուցուի շնորհիւ ամերիկահայ բարերարներ Տէր եւ Տիկին Գէորգ եւ Սիրվարդ Յովնանեանի նուիրատուութեան: Աշխատութիւնները, որոնց աւարտը նախատեսուած է գալ տարուան գարնան, կ՚իրագործէ «Ջրաբեր» շինարարական ընկերութիւնը:

***

ՖՐԱՆՍ. ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԵԱՆ ՆՇՈՒՄԸ

«Հայաստան - Ֆրանսա» Միութեան մէջ Յուլիս 11-ին կազմակերպուած հանդիսութեամբ մը նշուած է Ֆրանսայի Յեղափոխութեան տարեդարձը: Խօսք առած են Միութեան նախագահ Ռուբէն Սահակեան, ֆրանսական դեսպանատան մշակութային կցորդ Փաթրիք Տօնապետեան: Հանդէսը աւարտած է համերգով մը, գլխաւորաբար ֆրանսացի երգահաններու ստեղծագործութիւններէ բաղկացած յայտագրով: Այս առթիւ կազմակերպուած է նաեւ ցուցահանդէս մը «Վոլթէրը լուսանկարներում» խորագրով, որ նուիրուած է անոր 300-ամեակին:

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

...ՏԱՑԱՆՔ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԳԵՑՈՂՈՒԹԻՒՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ եւ ՆԵՐԿԱՅ ՎԻՃԱԿԸ

ԱՐԱՄ ՔԵՐՈՎԲԵԱՆ

...րիզ, 1995

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

– վիպակ –

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

...իր դեղին գլխարկով եւ մութ կանաչ ...անքի հագուստով, նա նմանում է ջրի ...մէջ յանկարծ մեծացած արեւադարձային ...տարօրինակ մի ծաղիկի: Ամէնքս հանուեցինք: Ստեֆան ու Լաուին նետուեցին ...ջուր եւ մօտեցան Միլտրէտին: Սկսան կառչել, նրա վրայ ջուր շպրտել, ծովափին առիծի նման մռնչել, ոտքերից քաշել: Միլտրէտը սուզւում էր ջրի տակ եւ ...անհետանում: Նրանք նրան հետապնդում ...էին, բռնում, չարչարում եւ երեխաների ...պէս զուարճանում:

Իսկ ես աւազի վրայ պառկել եմ աւազի վրայ՝ ...դէմքս երկնքի առած:

Ծովափում պառկելը կատարեալ հանգստութիւն է: Արեւը, աղը, թեթեւ քամին: Գիտակցութիւնը քիչ ուշաթափւում է, եւ ծովի ծփանքը միանում է քեզ:

Միլտրէտը, վերջապէս կարողանում է նրանց ձեռքից ազատուել, Դուրս է ցատքում ծովափը եւ ամբողջ ուժով վազում: Միւսները վազում են նրա ետեւից, բռնում են եւ չալակած բերում մեզ մօտ:

- Բարեւ, - ասում է նա կտրուած շունչով:

Եւ նորից վազում է: Վազում են եւ միւսները:

Ծովը տարբեր է, որ ճանապարհի ծայրին միշտ էլ քեզ է սպասում: Թալասա՛, Թալասա՛: Կամ ճանապարհ է, որի վրայով հեռանում ես: Երբ ճանապարհ է՝ խորութիւն է, էրոս:

Նստում եմ, ձեռքերիս մէջ աւազ եմ առնում եւ թողնում, որ մատներիս միջից թափուի: Այս աննշան գործողութեան մասնակցում է ամբողջ շրջակայքը: Առջեւս տարածուող լայնալճակը, երկինքը, ժայռերը, ծառերը:

Լաուի կինը գլուխը կախել է ծնկերի վրայ եւ այդպէս մնացել:

Ամէնքը միացել են Միլտրէտի խմբին եւ կատաղօրէն խաղում են: Քիչ հեռուում պառկած իրլանտացի նկարիչը նայում է ուշադրութեամբ, սողալով մօտենում ինձ եւ լռում:

Ես շարունակում եմ աւազի հետ խաղալ:

– Նկատե՞լ էք, – ասում է նա, - մարդուս գլխաւոր դրաղումը կայանում է իր անձը մսխելու մէջ: Ինչպէս էլ լինի, որտեղ էլ լինի, ինչ ձեւով էլ լինի:

– Ոչ միայն մարդս: Ամէն ինչ որ գոյութիւն ունի ձգտում է մսխուելու:

– Բաժանուելով գոյանում են:

– Բաժանուելով, անհետանալով լաւանում են:

Իրլանտացին պառկում է մէջքի վրայ եւ՝ կենդանիների նման ոտքերը եւ բազուկները վեր բարձրացրած՝ չարժում:

Ձեմ կարողանում ծիծաղս զսպել:

Այս ծովափի աւազը մեծ է եւ չոր: Ուրիշ վայրերում նա փոշի է եւ կպչում է մարմնին: Աշխարհը հազար միջոցներ ունի մեզ այցելելու համար: Քարով, հողով, բոյսերով:

Յիշեցի Սեւանայ լճի ափի գոյնզգոյն քարիկները: Ցղկուած, ոլոր, մաքրիմ: Յիշում եմ, պառկել էի դէմքս տուած լճին, ձեռքերս խաղում էին քարիկների հետ եւ աչքերս տխրել էին: Մօտս նստած մէկը պրպտում էր աչքերիս մէջ: Իսկ ես տխուր էի, որովհետեւ նախազգում էի, որ կարելի է էլ երբեք այդ լիճը չտեսնեմ:

Ինչքա՜ն տարբեր աշխարհներ: Լճափի գոյնզգոյն քարիկները եւ այստեղի չոր աւազը: Այնտեղ, հորիզոնի ծայրին, սփռւում էր՝ վեհ եւ տխրական՝ Հայկական Պարը: Զով եւ կազդուրիչ հովը մտրակում էր մարմինդ եւ ջղերդ արթուն պահում: Այստեղ, ընդհակառակն, դաղջ եւ լպրծուն սիրոկօ, խուժում է մկանունքներիդ մէջ եւ ձեռքերիդ վրայ քրտինք դառնում: Սրտիդ վրայ դալկանում, դրգիռներդ չոյում, ուղեղդ քնացնում:

Ու նրանք, որ այնտեղ չեն ապրած, այն կազդուրիչ եւ խիստ հովով չեն ծեծուած՝ գրգռուած ուղեղով եւ կոկիկը փտած սրտով են ապրում:

– Ձեր Իրլանտան ... Պատմեցէք ձեր Իրլանտայի մասին:

– Իրլանտայում չէ՞ք եղել, – զարմանում է նկարիչը: Դուք որ ամէն տեղ եղել էք:

– Միշտ ծրագրել եմ գնալ: Շատ կողմերով նման էք մեզ: Սիրում եմ ձեր գրականութիւնը: Իցը մեծ բանաստեղծ է: Փոքր ազգերը կոչուած են մեծ բաներ ստեղծելու:

– Այդ չգիտեմ: Ի՞նչ էք մտածում Ճօյսի մասին:

– Ճօյսը պարզ բաների կիսախաւար անցք է: Իրլանտայի լպրծուն անձրեւներով, խոնաւ քամիներով եւ ըմբոստ ծովի ալիքներով ծեծուած մի հաւատամք: Երկու դողդոջուն ձեռքերի մէջ սեղմուած այդ կրակը երբեմն հրապուրիչ է եւ ջերմ, բայց անբաւական է լուսաւորելու համար կեանքի գաղտնիքները: Ճօյսից – ինչքան էլ նա այդ ուզէ թաքցնել – աստուածաբանութիւն է հոտում, աւելի շուտ կաթեխիզմ: Անդիմադրելի, կլանող, ոգեւորող հաւատք չէ, այլ մանուածոյ յոռետեսութիւն: Ասածս պարզ կարծիք է: Իրլանտան չեմ տեսել, եւ շատ բաներ մնում են անորոշ:

– Ճօյսը Իրլանտան չէ, այլ Տըպլինը:

– Տըպլինցիները...

– Այո՛: Հոյակապ չէ՞ն:

– Կարդացել եմ մեծ հաճոյքով:

«Երեւանցիները դեռ չեն գրուած, – մտածում եմ. – Ո՞վ պիտի գրի: Այսօր հայ գրագէտը չի գրում, այլ գրւում է»:

– Ինչպէ՞ս էք երեւակայում Իրլանտան:

(Շար. 33)

ԵՕԹՆՕՐԵԱԿԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ.Բ.Ը.Մ.-ի նորոգ վախճանեալ ցկեանս նախագահ՝

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ-Ի

հոգւոյն լուսաւորման համար, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յուլիս 21, յաւարտ պատարագի, Վալանսի, Լիոնի եւ Նիսի Հայ Առաքելական Եկեղեցիներուն մէջ։

(Շար. Ա. էջէն)

րակութիւնը, Արտաքին Նախարարութեան տընթեր սպառազինումներու վերահսկողութեան եւ միջազգային ապահովութեան հարցերու տեղակալ Լին Տէյվիսի գլխաւորութեամբ։ Անոնք հանդիպումներ կ'ունենան Հանրապետութեան նախագահին, ինչպէս նաեւ Պաշտպանութեան եւ Արտաքին նախարարներուն հետ։ Նախատեսուած է շրջանի ապահովութեան առընչուող հարցերու քննարկումը։

***

Յուլիս 15-ին Երեւան գացած է Եւրոպայի Խորհուրդի Նախարարներու Կոմիտէի նախագահ, Էստոնիոյ Արտաքին նախարար Սիմ Կալլասի եւ Եւրոպայի Խորհուրդի ընդհանուր քարտուղար Տանիէլ Տարշիսի գլխաւորած պատուիրակութիւնը։ Հանրապետութեան եւ Ազգային Ժողովի նախագահներուն, վարչապետին, Արտաքին, Ներքին եւ Արդարադատութեան նախարարներուն, Սահմանադրական եւ Գերագոյն դատարաններու նախագահներուն հետ տեսակցութեանց գլխաւոր նիւթը եղած է Հայաստան - Եւրոպայի Խորհուրդ համագործակցութեան յառաջիկայ ընթացքը։

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

1976-1996
M.C.A. 20ème

En Octobre prochain, la M.C.A. d'Alfortville fêtera le 20ème anniversaire de l'INAUGURATION DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

«UGAB - 90»

A l'occasion de la célébration de son 90ème anniversaire, l'UGAB organise un grand

Gala de Bienfaisance

au profit des *TABLES DE L'UGAB*, en Arménie

le Vendredi 18 Octobre à 20 heures

au Pavillon Dauphine _ 75016 Paris

P.A.F. : 750 Frs

Rens. : 45 20 03 18 / 42 27 12 26.

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սփիւռք - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կը խնդրէ նկատի առնել իր յառաջիկայ համերգը որ տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, Նոյեմբեր 30-ին, Փարիզ, Opéra Comique — Salle Favart-ի մէջ։

Յայտագիրը յատկացուած է Կանաչեանի եւ Ափրիկեանի գործերուն։

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը կը հաղորդէ որ

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ցաւակցական տոմար մը բացուած է Միութեան կեդրոնատեղին՝

11, Square Alboni,
75016 PARIS
M° Passy

Յուլիս 15-էն 31, գրասենեակի ժամերուն։

ECOLE
FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3EME INCLUSE

— Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
— Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
— Théâtre, informatique;
— Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
— Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

«ՅԱՌԱՋ»ի
ընթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք--Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12-13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան։

N'oubliez pas votre 15 AOUT

à Saint - Raphaël

au HOME ARMENIEN

avec

Marten YORGANTZ

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R.C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Սորտարգիի (Յաբեր Յարութիւնեան) յիշատակին, Տիկին Արմենուհի Գեւոնեան 100 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին։

CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE

Colonie de Bellefontaine

Le Conseil d'Administration de la Croix Bleue des Arméniens de France informe qu'il reste des places disponibles à sa Colonie de Bellefontaine (Jura) pour le mois d'Août 1996.

Inscrivez vos enfants auprès de la section la plus proche de votre domicile ou auprès du Conseil d'Administration : Tél. : 48. 24. 46. 57.

TELEVISION
FRANCE 3

Samedi 20 Juillet à 00h40 :

CARZOU

par

CARZOU

Un film écrit et réalisé par Jean-Marie Carzou.

DATE A RETENIR

NAVASART à Marseille

Les 4 Sections de la Croix Bleue des Arméniens de France - région Marseille, demandent à toutes les associations de prendre en considération la date du SAMEDI 19 OCTOBRE en soirée.

Plus amples renseignements ultérieurement.

ԾՆՆԴԵԱՆ
ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿԼԵԶՈՒ
ՁԵՐ ՀՐԱՒԷՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԴԻՄԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ,
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Տեղւոյն վրայ ճոխ ճաշակ

8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1996
ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յայտնի է մեր ժողովուրդին, թէ յառաջիկայ 8 Սեպտեմբերին (1996) Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ՝ Նորին Սուրբ Օծութիւն ՏԷՐ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարք -- Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց իր անդրանիկ Միւռոնօրհնութիւնը պիտի կատարէ։

«Միւռոնի Օրհնութիւնը ողջ Հայ Ժողովուրդին համար հոգեկից առիթ է եւ միջոց, մեր ժողովուրդի Քրիստոնէական և Ազգային կեանքի վերանորոգութեան եւ զարգացման համար»։

Առ այդ, սրտագին կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր մեր զաւակներուն, խուռներամ բազմութեամբ Ուխտի երթալ Սուրբ Էջմիածին ու Շնորհօք վերազարդարուիլ՝ Սուրբ Միւռոնի բացառիկ այս Օրհնութեան ներկայ գտնուելով։

Այս նպատակաւ, Սեպտեմբեր 5-էն 12-ին՝ մէկ շաբաթուան՝ դէպի Հայաստան Ուխտագնացութիւն կազմակերպուած է։

SABERATOURS-ը մեր կողմէ լիազօրուած է ապահովել ճամբորդական բոլոր գործառնութիւններն -- վիզա, օդանաւ, պանդոկ, պտոյտներ, ապահովագրութիւն եւ սնունդ։

Անհրաժեշտ է անյապաղ փութով, մինչեւ 31 Յուլիս ներառեալ, արձանագրուիլ յիշեալ Ուխտագնացութեան, կանխելու համար տեղ ապահովելու յետագայ խճողումը։

ԴԻՒԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Արձանագրուելու համար դիմել. --
SABERATOURS
19, rue St-Roch, 75001 PARIS
Tél. : 42. 96. 10. 10 — Fax : 42. 96. 18. 77.

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ 19
VENDREDI
19 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

71ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 18.900 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 71e ANNEE — N° 18.900

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՊԱՅԹՈՒՄ ՆԻՒ-ԵՈՐՔ – ՓԱՐԻԶ TWA-Ի ՕԴԱՆԱՒԻՆ

229 ՄԵՌԵԱԼ

ԱՐԿԱ՞Ծ ԹԷ ՈՃՐԱՓՈՐՁ

Յուլիս 18-ի վաղ առաւօտեան, լուրը [...]թ յուզում ստեղծեց Ամերիկայէն Ֆր[ան]սա: Փարիզի ժամով 2.15-ին էր որ [կը] հաղորդուէր թէ TWA ամերիկեան ըն[կե]րութեան Պօյինկ 747 օդանաւը որ կ'ա[պա]հովէր Նիւ-Եորք – Փարիզ գիծը պայ[թա]ծ էր օդին մէջ, երբ նոր կը բարձրա[նա]ր Քենըտի օդակայանէն: Կ'ըսուէր թէ [պա]յթումը պատահած է 2600 մեթր [բա]րձրութեան վրայ Լոնկ Այլընտի բացը: [...]ն մէկ յոյս կար որ վերապրող գտնուի [2]12 ճամբորդներէն եւ անձնակազմի 17 [ան]դամներէն, հակառակ անոր որ փրկու[թ]եան բոլոր միջոցները անյապաղ գործի [...]ուած էին: Տեղական ժամով երեկոյ[եա]ն 8-ին էր որ պայթումը պատահած էր [...] անմիջապէս փրկարար նաւակներ, [...]ակներ կը փութային, բայց միայն [...]ներ եւ բզիկ բզիկ մարմիններ կարե[լի] եղաւ գտնել:

Հինգշաբթի առաւօտ, դեռ կարելի չէր [...] կերպով խօսիլ արկածի մը կամ [ոճ]րափորձի մը մասին: Այս վերջին վար[կա]ծը բնաւ անհաւանական չէր, մանա[ւա]նդ երբ նկատի կ'առնուէր որ արարքը [կը] պատահէր Աթլանթայի Ողիմպիական [...]րու բացումին նախօրեակին: Պօյինկը [...] ժամ առաջ հասած էր Աթէնքէն եւ [Ամ]երիկացիք գիտել կու տային որ Յո[...] շատ խիստ չեն քննութիւններու ա[...], բայց, օդանաւը մեկնելէն առաջ ե[...] ժամ մնացած էր Քենըտի օդակայա[նը] եւ ծանօթ է որ Ամերիկացիներուն [...]ութիւնները շատ բծախնդիր ու խիստ [են]: Ոճրափորձի պարագային միայն Ա[մե]րիկան չէ որ թիրախ կը նկատուի, այ[լեւ] Ֆրանսան, քանի օդանաւը կ'ապահո[վէ]ր Նիւ-Եորք – Փարիզ գիծը: Ճամբորդ[նե]րու ինքնութիւնը եւ ազգութիւնը կարե[լի] չէր եղած ճշդել Հինգշաբթի առտու, [բա]յց կը կարծուէր որ Ամերիկացիներէ, [Ֆր]անսացիներէ զատ, Իտալացիներ ալ [...]ային ըլլալ, որովհետեւ քիչ առաջ [...]ուած էր Նիւ-Եորք – Հռոմ գիծը ապա[հո]վող օդանաւին մեկնումը եւ անոր ճամ[բո]րդները փոխադրուած էին Փարիզ գա[...] օդանաւին մէջ, ուրկէ պիտի անց[նէ]ին Հռոմ:

Ոճրափորձի պարագային ալ, վարկած[նե]րը չեն պակսիր: Կան իսլամականները, Պաղեստինցիները, Պարսիկները եւլն.: Եթէ ռումբ մը պայթած է, կրնայ նաեւ անձնասպանական արարք մը ըլլալ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱԼԷՆ ԺԻՒՓԷ խօսք առնելով Ազգային [...] Տարածքային Ժողովին առջեւ շատ վճռա[կա]ն եղաւ եւ շեշտեց որ Գորսիքան չի կըր[նա]ր [...]րական պետութիւն մը հըլլալ եւ թէ [...] պիտի հալածուին բոլոր անոնք [ո]րոնք շատոնց օրինաւորութեան սահմա[նէ]ն անցած են եւ ոչ ոք պէտք է մեղսակից [ըլ]լայ ծպտուածներուն (գակուլէ): Մխա-

ժամանակ Ֆրանսայի նախարարապետը նիւթական լայն շնորհումներ ըրաւ, որոնց գումարը 600 միլիոն Ֆրանքի կը հասնի: Տուրքերու յատուկ կարգադրութիւններ, ընկերային գետնի վրայ դիւրութիւններ պէտք է զարկ տան կղզիին տնտեսութեան:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Պաշտպանութեան նախարարը՝ Շ. Միյոն պարզեց կառավարութեան ծրագիրը ինչ կը վերաբերի բանակին որ այլեւս պիտի վերածուի արհեստի բանակի, մինչեւ 2000 թուականը: 38 զօրաբաժիններ, որոնց 11-ը Գերմանիա գտնուող, պիտի լուծուին երեք տարիներու երկայնքին: Այս ամբողջ կարգադրութիւնները բաւական դժգոհութիւններ ալ կը ստեղծեն, մանաւանդ այն քաղաքներուն մէջ ուր բանակ կայ եւ շրջանը անոր շնորհիւ աշխատանք և ապրուստ կ'ապահովէ: Կառավարութիւնը հատուցում կը խոստանայ, բայց չի բաւեր փարատելու համար մտահոգութիւնները:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ Պաշտպանութեան նախարար նշանակուեցաւ Իգոր Ռոդիոնով, 59 տարեկան: Կը փոխարինէ զօր. Գրաչովը: Լեբէդի մէկ նոր յաղթանակը կը նկատուի:

ՉԵՉԵՆԻՈՅ վրայ բուռն ռմբակոծութիւններու ձեռնարկած են Ռուսերը Յուլիս 17-էն 18 լուսնալիք գիշերը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ մարդկային իրաւանց Միութիւնը յայտարարեց Յուլիս 17-ին, որ 58 օր է հացադուլ ընող բանտարկեալներէն երեքը (ծայրայեղ-ձախ) մահամերձ են: Միութեան նախագահը՝ Պիրտալ ըսած է որ Իզմիրի մօտ Պուճայի բանտը կին մը հոգեվարք է եւ երկու հոգի ալ շատ ծանր վիճակի մէջ են Պոլսոյ մօտ Սաղմալճըլարի բանտը: Հացադուլ ընողներու թիւը 220 է. ասոնք կը բողոքեն բանտերու պայմաններու եւ Էսկիշէհիրի բանտին մէջ խիստ ապահովութեան բաժանմունքի վերաբացման դէմ:

ՈՒԿՐԱՆԻՈՅ վարչապետը որ առջի օր փրկուեցաւ մահափորձէ մը, բացէ ի բաց ամբաստանեց ածուխի մաֆիան որպէս հեղինակը արարքին: Լազարենկօ կ'ըսէ թէ անոր նպատակն էր գինքը հրաժարեցնել Դոնեցկ երթալէ, ուր հանքերու բանուորները գործադուլի մէջ էին, որովհետեւ իրենց աշխատավարձքը չէր վճարուած:

ՓՕԼ ԹՈՒՎԻԷ, Լիոնի քաղաքագօրքին պետը գրաւման շրջանին, մեռաւ Սանթէի բանտին հիւանդանոցը, 81 տարեկանին: Երկու տարի առաջ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուած էր մարդկութեան դէմ ոճիրի ամբաստանութեամբ: 1971-ին Նախագահ Փոմփիտու ներում շնորհած էր իրեն, բայց, տարիներ ետք միշտ գաղտնաբար կ'ապրէր, ապաստան

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՀԻՒԼԷԱԿԱՅԱՆԻՆ ՓԱԿՈՒՄԸ ՅԵՏԱՁԳՈՒԱԾ

Հայկական հիւլէակայանին գործունէութիւնը երկամսեայ ժամանակաշրջանի մը համար Յուլիս 15-ին ընդմիջելու որոշումը յետաձգուած է մէկ ամսով: Տրուած բացատրութիւնն այն է որ, վառելանիւթի վերադասաւորման եւ որոշ խանգարումներու վերանորոգման համար անհրաժեշտ այս դադարը պէտք է կատարել գործօն 200 - 220 օրուան շրջանէ մը ետք, մինչ ներկայիս ան գործած է միայն 195 օր:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ՊԱՆԴՈՐԱՅԻ ՏՈՒՓԸ

Ելցինի ընտրական յաղթանակին մէջ մեծագոյն դերը կատարեցին զօրավար Լեբէդ եւ վարչապետ Չեռնոմիրդին: Անոնց գործօն զօրակցութիւնը դրեթէ հրաշք մը իրականացուց: Առաջինը մասնակցութիւն բերաւ իրեն տրուած 11 միլիոն քուէները անոր նուիրելով, երկրորդը շարժման մղելով մեծ դրամագլուխներ: Այսօր սակայն երբ ձեռք ձգուած է դժուարինը, կան լուծելի նոր հարցեր: Լեբէդ եւ Չեռնոմիրդին միասնական աշխատանք կատարելու համար ստեղծուած տիպարներ չեն. իրենց գաղափարներն ու քաղաքական շահերը տրամագծօրէն հակառակ են իրարու: Առաջին տարբերութիւն մը յայտնուեցաւ արդէն ընտրութեան Բ. փուլին նախօրեակին. վարչապետը Ժէ - 7-ի Լիոնի ժողովին կրկնեց իր հաւատարմութիւնը թէ՛ Ժէ - 7-ին եւ թէ Միջազգային դրամական ֆոնտին: Մինչդեռ զօրավարը Մոսկուայի մէջ կը քարոզէ այն տեսակէտը որ Ռուսաստանի մեծութիւնը վերահաստատելու համար պէտք է թումբ կանգնել արեւմտեան մշակութային ներխուժումին եւ օտար դրամատիրութեան անարդարութիւններուն: Այդ ճառին արդիւնքը այն եղած է որ արեւմտեան մեկնաբաններ զօրավարին անձին մէջ նշմարեն «ռուս Փինոշէն»: Այսուհանդերձ ան պետական հարուած մը իրականացնողի տիպարը չէ: Ինքզինքը կը ներկայացնէ որպէս ռուս ազգայնական մը որ կը տառապի իր հայրենիքին ցաւով, ճիշդ է որ ոճիրներու եւ կաշառակերութեան դէմ պայքարին մէջ ուժի գործածութեան իր տեսակէտները կրնան վախ ազդել, բայց պէտք է ընդունիլ որ Չեռնոմիրդինի կառավարութեան շրջանին տնտեսական ոճիրներու հանդէպ լայնախոհութիւնը դրած անցած էր բոլոր մրցանիշները: Ռուսաստան նախկին խորհրդային միակ երկիրն է ուր կաշառակերութեան ոչ մէկ դատ տեղի ունեցած է: Տարբեր մարզի մը՝ գիտական միտքին արտադաղթի երեւոյթին դէմ երբ Լեբէդ արմատական լուծումներու մասին կը խօսի, պէտք չէ մոռնալ որ Ռուսաստան հոս եւս մրցանիշներու տէր է:

Լեբէդի խորհրդականները կ'աշխատին ծրագիր մը պատրաստել, վերջ տալու համար առանց նուազագոյն խղճահարութեան կատարուած սեփականաշնորհումներուն. առիկա անուղղակի թիրախ կ'առնէ Չեռնոմիրդինը որ տնօրէնն էր ռուսական մեծագոյն ձեռնարկութեան Կազպրոմին եւ որ սեփականաշնորհուեցաւ եւ ոչ ոք իրմէ զատ գիտէ նոր բաժնետէրերուն ինքնութիւնը:

Ելցին անխորհուրդ կերպով մսխեց պետական դրամարկղին գումարները. այսօր պիւտճէին բացը 11.8% է. այնքան, որքան 1992-ին երբ Կայտար - Չուբայիս զոյգը կորական միջոցներու կը դիմէր բարելաւելու համար տնտեսութիւնը: Բայց կարելի չէ նոյն դարմանումը կըրկնել ու դրամահօսքը սկսած է աճիլ, բարձր տոկոսով պետական բաժնեթուղթերու անհաշիւ ցրումը կը սպառնի որ կացութիւնը վատթարացնէ: Երբ լրագրողներ Տնտեսութեան նախարարին հարցուցած են թէ աշնան սպասելի՞ է տնտեսական տագնապ մը, ան պատասխանած է. «սպասելու հարկ չկայ. տագնապը հոս է արդէն»:

Այն օրերուն երբ Ելցին հանգստանալու պատճառաբանութեամբ կը բացակայէր Կրեմլինէն, գինքը փոխարինեց վարչապետը որ մամուլի առաջին ասուլիսի մը ընթացքին դուռը փակեց համախոհութեան կառավարութեան մը ամէն հաւանականութեան առջեւ: Ան խուսափեցաւ զօրավար Լեբէդի մասին խօսելէ, բայց հասկցուց թէ ան պէտք է գոհանայ ոճրային հարցերով: Եւ ճիշդ է որ այս վերջինը այդ մարզին մէջ ակներեւ յաջողութեան կը հասնի: Ապահովութեան ղեկավարութիւնը ստանձնելէն ի վեր զգալի փոփոխութիւններ կան. հետաքննութիւններ որոնք ամիսներով, տարիներով կը ձգձգուէին, մեծաքայլ յառաջդիմութիւն կ'արձանագրեն: Անոնց շնորհիւ Ազգային պաշտպանութեան յանձնախումբին նախագահը զօրավար Ռոխլին կրցաւ զգայացունց մերկացումներ ընել Պաշտպանութեան նախկին նախարար զօրավար Գրաչովի շրջապատին մէջ տիրող կաշառակերութեան մասին: Փաստաթուղթերով ան ցոյց տուաւ թէ ինչպէս Մոսկուայի մէկ արուարձանին մէջ 25 յարկնոց կիսաւարտ ձգուած շէնքի մը համար կը շարունակուէին պետական յատկացումները. այդ յատկացումները օդանաւի զանազան կըտորներու ձեւով կը տրուէին կապալառուին որ գինեալ ուժերու ընդհ. քննիչին՝ զօրավար Քոպէցի տղան էր:

Այդ զօրավարին պաշտօնակիցներուն խլրացուցած գումարները կ'ըսուի թէ կը կը հասնին 150 միլիոն տոլարի: Ուրիշ զօրավար մը զինուոր - դերիներու ջոկատ մը կազմած էր որոնք պարտականութիւն ունէին Մոսկուայի մօտ տաչաներ կառուցանելու, նոր հարուստներուն համար: Այդ ջոկատը կը բաղկանար ուրուականներէ, մաս կազմելով ոչ մէկ զինեալ բաժանումի: Իւրաքանչիւր զինուոր 22 հազար ռուբլի ամսական կը ստանար ինչ որ թէեւ ծիծաղելի գումար է: Այս շարաշահումներուն մէջ յաճախ խօսքը կ'ըլլայ դրամատան մը որ Կազպրոմի մէկ ենթակառոյցն է: Այս վերջինը բանակին պատկանող գումարներ կ'արդիւնաբերէր, ի նպաստ Կազպրոմի պատասխանատուներուն: Ասիկա ընթացիկ երեւոյթ է Ռուսաստանի մէջ. իսկ Չեռնոմիրդին որ այնքան մեծ տեղ ու դեր ունի այդ հաստատութեան մէջ, բնաւ թիրախ չեղաւ: Հետաքննութիւնները կը շարունակուին: Պանդորայի տուփը բացուած է ու ոչ ոք գիտէ թէ տակաւին ինչեր կը պարունակէ ան: Այս պայմաններուն մէջ Ելցինի վերընտրութիւնը երաշխիք չի նկատուիր երկրին կայունացումին ու շատեր այն կարծիքը ունին որ ի վերջոյ վճռական ձայն բարձրացնողը բանակը պիտի ըլլայ:

«ՕՐՈՒԱՆ ՄԱՐԴԸ»՝ ԳԸՐԳ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

Ֆրանսական մամուլը Յուլիս 18-ին էջեր կը տրամադրէր Գըրգ Գրիգորեանի, 79 տարեկան, որ վերադնած է Մեթրօ Կոլտուին Մէյըրը Քրետի Լիոնէէն 6,8 միլիառ ֆրանքի: Նկարներ կը զարդարեն յօդուածներ ուր կը յիշուի Գրիգորեանի կենսագրականը՝ նախ լըկի քաղող, ապա կռփամարտիկ (33 մրցում, 29 յաղթանակ, 4 պարտութիւն), գիշերաբոյներէ վարնտող (վիտէօր), բանուոր ԷՄ - Ժէ - ԷՄ, ապա՝ յաջողութենէ յաջողութիւն Լաս - Վեկաս:

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆԳԱՐԱՅԻ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ

Թուրքիոյ Արտաքին նախարարութիւնը ազդարարութիւն մը ուղղած է Երեւանի, ինչպէս կը տեղեկացնէ Յուլիս 18-ի թուրք մամուլը: Պատճառը այն է որ Անգարա կասկածներ ունի թէ «գրաւեալ» հողերուն վրայ հայկական բնակութիւններ հաստատելու պատրաստութիւն կը տեսնուի. այսպէս, Ղարաբաղի եւ Ազրպէջանի սահմաններուն վրայ փշաթել կը քաշուի, Շուշիի քաղաքապետ նշանակուած է: Անգարա յայտնած է թէ այս քայլերը կը նկատէ վտանգաւոր զարգացումներ:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԷՄՔԵՐ

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

Ամէն անգամ որ Ժընեւ երթամ, նոյնիսկ մէկ օրուան համար, կը ջանամ ուխտագնացութիւն մը ընել Մոն Պլան պողոտայէն վար, Ռոն գետի կամուրջի աջին գտնուող փոքրիկ կղզեակի մը, Իլ տը Ռուսոյին։ Ճիշդ է, Ժընեւ փոքր քաղաք մըն է եւ ամէն բան յարաբերաբար մօտ է եւ փոքր, բայց այս կղզեակը իրա՛ւ որ փոքր է․ հարիւր քառակուսի մեթր չկայ․ պարանոցով մը կամուրջէն կը բաժնուի փոքրիկ հողաշերտ մը, աջին եւ ձախին՝ հրաշալի կարապներ կը ճողբան, իսկ երբ հողաշերտի կեդրոնին հասնիս՝ Ժընեւի մեծ զաւակ, մանկավարժ, գրող, Ժան - Ժագ Ռուսոյի արձանն է, նստած գիրքի վրայ, հսկայ պատուանդանի մը վրայ թառած։ Փոքրիկ սրճարան մըն ալ կայ՝ դարաւոր ծառերու շուքին ներքեւ։ Կ՚երթամ այնտեղ, արձանին առջեւ կը կեդրոնանամ և հոգւոյ մը կ՚ըսեմ։ Դժբախտաբար՝ ո՛չ Ժ․ - Ժ․ Ռուսոյի համար․ հոգւոյ մը կ՚ըսեմ իմ վաղեմի ուսուցչիս, Ս․ Նշան վարժարանի տնօրէն Եդուարդ Տարօնեանի հոգւոյն համար։ Որովհետեւ հոն կ՚երթամ ի՛ր պատուէրով, 1962 Սեպտեմբերէն ի վեր, երբ առաջին անգամ Լիբանանէն դուրս ելայ եւ մեկնեցայ Ժընեւ՝ ուսանելու։

Արդէն աչագուրկ, Պր․ Տարօնեան պատուիրեր էր ինծի․ «երբոր Ժընեւ հասնիս, կ՚ուզեմ որ անպայման գտնես եւ այցելես Ժան – Ժագ Ռուսոյի կղզին»։

Ու այդ թուականէն յետոյ՝ միշտ կը յարգեմ իր յիշատակը։ Հիմա ալ, երբ այս տողերը կը մրոտեմ, դարձեալ իր յիշատակն է, որ կը յաճախէ ինծի եւ կ՚ուզեմ ողորմիս մը ըսել այդ դժբախտ մարդուն յիշատակին։

Շատեր կը ճանչնան զինք․ բոլոր անոնք՝ որոնք 40 - 50-ական թուականներու Պէյրութը ապրեցան, Ս․ Նշան յաճախեցին։ Ոմանք ալ թերեւս զինք յիշեն իր համեստ գրականութեան մէջէն․ արդէն շատ բան ալ չէր արտադրած ու շատ բան ալ չէր գրած։

Սիրելի մէկը չէր Պր․ Տարօնեանը։ Գէթ այդպէս կը յիշեմ զինք․ խիստ, անսիրտ համարուելու աստիճան կոպիտ։ Ս․ Նշանի աշակերտներուն համար այդ էր Պր․ Տարօնեանը - հաստ ակնոցներու տակէն խաժ աչքեր, ձեռքին՝ գաւազան մը, հետն ալ գրեթէ համեստ բառամթերք մը մշակուած անոնց համար՝ որոնք այս կամ այն պատճառաւ դասարանէն դուրս դըրւած էին եւ փախուստի տեղ չունէին ոպէսզի պահուըտէին՝ երբ Պր․ Տնօրէնը ամէն դասապահու կը հրջէր Ս․ Նշանի դասարաններուն առջեւէն, մանկապարտէզի վերի յարկը՝ Ա - Բ դասարանները, կամ ալ այն միւս շարքը դասարաններուն՝ որ կը սկսէր գրենական պիտոյից սենեակէն եւ կը քալէր մինչեւ մայր փողոցին նայող եւ իրաւ որ կղզիացած Գ․ դասարանը։

Միջանկեալ կային երրորդ, վեցերորդ եւ միւս դասարանները։ Ամէնէն պատուաւորը Պր․ Պետրոսեանի դասարանն էր, Զ․ դասարանը, այնտեղ ալ արձանագըրուած էր դպրոցի անունը - Ս․ Նշան Ազգային Վարժարան։ Աւելի ուշ՝ պարսկական հիւպատոսարանի շէնքը գացինք, տեղն մըն ալ Առաջնորդարանի նոր շէնքի Բ․ յարկը ապրեցանք։ Բայց չենք կրնար մոռնալ ամէնէն հին շէնքը - երկյարկանի կառոյց մը՝ եկեղեցիին հարաւ արեւմուտքը։ Վարը ճաշարան էր, կողքին՝ տնտեսին, Կարօ Ազբարին «գրասենեակը»։ Վերեւը տնօրէնին սենեակը կար, եւ ուրիշ սենեակ մը - կ՚երեւի պատուոյ սենեակ մըն էր այդ, որովհետեւ երբոր օրուան առաջնորդը կը պատարագէր եկեղեցւոյ մէջ, պատարագի աւարտին այնտեղ կը փարձրանար եւ այնտեղէն կ՚օրհնէր ժողովուրդը։

Բայց ո՞ւր մնաց Պր․ Տարօնեանը…

Խոստովանիմ, որ շատ բան չեմ գիտեր իր մասին։ Յիշատակներու առաջին փունջը շատ հին է եւ յատուկ մտերմութեան մը կնիքը չունի իր վրայ։ Յետագային էր, որ պիտի մօտ ըլլայի իրեն՝ երբ արդէն ուշ էր եւ ինք խարխլած ճիւղ մըն էր այլեւս, որ մահուան կը սպասէր։

Բայց սկսիմ իմ առաջին յիշատակովս։ Առաւօտ մըն էր, բոլորս հաւաքուեցանք դպրոցի բակին մէջ եւ կապոյտ սեղանի մը ետեւէն մեզի խօսեցաւ Պր․ Տնօրէնը։ Սեղանը ողողուած էր ծաղիկներով։ Յետոյ իմացանք, որ Պր․ Տնօրէնին գլուխը փորձեր էին ջարդել, վիրաւորուեր էր, բայց՝ ազատեր էր եւ հիմա աշակերտութեան առջեւ էր ինք, ընդունելու համար շնորհաւորութիւններ եւ յայտնելու համար իր շնորհակալիքը։

Որքան մեծցանք, այնքան սկսանք աւելի տեսնել զինք եւ վախնալ իրմէ։ Կը տեսնէինք թէ ինչպէս կը պատժէր աշակերտները․ իր ձախ ձեռքը ետին տարած՝ աջով եւ ամբողջ ուժով կը զարնէր յանցաւորներու ափերուն։ Փորձառու եւ ճարպիկ աշակերտներ կային, որոնք գիտէին իրենց ձեռքը փախցնելու ճիշդ պահը՝ ոպէսզի հարուածը ուժգին չըլլար, թէեւ առիկա արդելք չէր որ վեր - վար ցատքոտէին՝ իբրեւ թէ հարուածի սաստկութենէն։ Օր մը, կարծեմ ե՛ս էի, իր մօտ գացի եւ ըսի՝ թէ սա ինչ օրիորդը տոմար մը կ՚ուզէ․ «ո՞վ ըսաւ, չիմացայ»․ «կարծեմ, ըսի, օրիորդը ըսաւ որ տնօրէնին գնա եւ դասարանի տոմարը բեր»։ Ձիմացայ ինչպէս երկու ձեռքերուն մէջ առաւ ականջներուս կողքի մազերու խուրձը եւ մի քանի անգամ տարաւ - բերաւ, ըսելով եւ չեշտելով՝ «պարո՛ն տնօրէն, պարո՛ն տնօրէն»։ Դասս սորված էի։ Ուրիշ բան մըն ալ կար որ չէինք սիրեր, բայց յետոյ՝ գնահատանքով եւ երախտագիտութեամբ կը յիշենք։ Երբոր ուսուցիչ մը բացակայ ըլլար եւ կամ դրան մէջ բացուած ապակիին մէջէն տեսնէր որ դասարանը պարապ է, այսինքն ուսուցիչ չկայ, ներս կը մտնէր եւ դասարանը կը զբաղեցնէր Ֆրանսերէն նախադասութիւններ, ոճեր, դարձուածքներ դրել տալով պատին վրայ։ Երբեմն հետը կը ներածէր ուրիշ դասարաններէ դուրս վռնտուած աշակերտներ, որոնք կուգային, մեր դասարանի պատերուն տակ կը շարուէին եւ ատխպուած բան մը կը սորվէին…։ Հին Ս․ Նշանցիները լաւ պիտի յիշեն այս դասերը։ Հիմա կը հասկնամ սակայն՝ թէ ո՛չ միայն նախադասութիւններ կը թելադրէր, այլ ամէն բանի մասին էթիմոլոժիք բացատրութիւններ կուտար, կը սորվեցնէր թէ ինչո՞ւ cheval-ի յոգնակին chevaux կ՚ըլլայ, աքսանն կռաւը ինչ գիրի տեղ կը դրուէ, ու հազար ուրիշ բան։

Ամէնէն դժբախտը այն անձն էր, որ գրատախտակին առջեւ կանգնած էր․ վա՛յ որ սխալ մը ընէր․ մազերը պիտի քաշուէին եւ կամ պիտի արժանանար այս կամ այն պատուանունին․ «վա՛յ տխմար, վա՛յ ճառակուսի ապուշ…»։ Յետոյ դասարանին կը դառնար եւ պատասխան կ՚ուզէր մեզմէ։ Ոմանք գիտնալով - չգիտնալով ձեռք կը բարձրացնէին․ ես անոնցմէ էի, որ յաճախ կը գիտնայի ճշգրիտ ուղղագրութիւնը կամ պատասխանը, բայց ձեռք չէի վերցներ, ամչկոտ էի։

Տարիներ անցան, մենք ալ մեծցանք ու դարձանք եօթներորդ դասարան։ Բաւական չար ու անշնորհք դասարան մըն էինք, եւ մանկական խաղեր եւ չարաճըճիութիւնները չէինք մոռցած, միայն տեսակը փոխուած էր։ Օրին մէկը, ուրիշ դասարանէ մը հիւր ունէինք․ Սեդա անունով աղջիկ մըն էր, Ը․ դասարանէն դուրս հանուած էր եւ եկած էր մեր դասարանի աղջիկներու այցելութեան։ Ես ալ, օգտուելով մեր դասարանի մէկ աղջկան բերած դեղեցիկ եւ կարմիր գոյնի վերարկուէն, սկսեր էի կատարել, իմ ընկեր - դպիրներուս օգնութեամբ, մեր այդ օր բացակայած մաթեմաթիքի ուսուցիչին, Պր․ Հազարապետեանի թաղման կարգը։ Դագաղը տետրակի կազմ մըն էր, քառակուսի տուփի վերածուած, վրան ալ դըրած էի նոճիի չոր պտուղները, փինկ – փոնկի մեծութեամբ գնդիկները իբրեւ ծաղկեպսակ։ Թաղումը ինծի վիճակուած էր, քանի փորձը ունէի եւ պզտիկ դպիրներու չէֆն էի։ Յանկարծ դրան պատուհանէն երեւցաւ, Պր․ Տարօնեանի քառակուսիացած դէմքը եւ ատոր յաջորդեց իր մուտքը - դագաղ, ծաղիկ ու շուրջառ ամէնքը տեղ մը գացին։ Բայց դժուար եղաւ Սեդան պահել - վերջին շարքը՝ կարծեմ Ցոլինէին եւ Վալանթինին ոտքերուն տակ ծլկուեցաւ ու այդպէս ալ մնաց մինչեւ դասաժամի վերջը։ Միւս կողմէ ալ կիսաթաղ մնաց Պր․ Հազարապետեանը։

Բայց մեր եօթներորդ դասարանցիներու մեծ ճակատումը Պր․ Տարօնեանին հետ պատահեցաւ ֆրանսերէնի մեր ուսուցչին՝ Պր․ Ռընէ Պելըկիքի դէմ կազմակերպուած պօյքօթին առթիւ։ Այդ տարիներուն, ֆրանսական դեսպանատունը ֆրանսերէն լեզու դասաւանդող ուսուցիչներ կը տրամադրէր լիբանանեան վարժարաններուն, ատոնց կարգին ալ, Ս․ Նշանին։ Այդ տարուան մեր ուսուցիչն էր Պր․ Պելըկիք անունով մէկը։ Կարճահասակ, թանձր ակնոցներով եւ երեւի (հիմա կը մտածեմ) շատ ալ լաւ չտրամադրուած sale étranger-ներուն հանդէպ։ Խնդիրը այն էր, որ դժգոհ էինք իրմէ․ ինչո՞ւ, ինչպէս, չեմ գիտեր, չեմ յիշեր։ Բայց պօյքօթի թուականը եւ անոր յաջորդող օրերը շատ յստակ են մտքիս մէջ 1955, Ուրբաթ, Մայիս 5-ին էր, երբ դասարանով դասադուլ ըրինք եւ ֆրանսերէնի դասին չմտանք։ Տակնուվրայութիւն դպրոցէն ներս։ Տնօրէնին համար հարուածը ծանր էր, թերեւս ի՛նչ սակարկութեանց գնով ապահովեր էին ձրի ուսուցիչ մը, եւ հիմա, նոյն այդ մարդուն դէմ դասադո՞ւլ։ Ամբողջ դասարանով վտարուեցանք դպրոցէն - Երկուշաբթի օր մեր ծնողները պէտք էր դըպրոց ներկայանային։ Յաջորդ օրը մենք, գէթ ես, զբաղեցանք մեր առօրեայով։ Մայիս 6-ին նահատակաց հանդէս, Պուրճի հրապարակը - բանէ պակաս չէի մընար, - Կիրակի օր ալ՝ Ս․ Նշանի պզտիկ դպիրներով պտոյտի եւ պատարագի գացինք դէպի Ճիպէյլի «Թուշնոց Բոյնը»։ Երկուշաբթին եկաւ եւ մեր ծնողները դատի կանչուեցան եւ խնդիրը անուշի կապուեցաւ։ Մենք ներողութիւն պիտի խնդրէինք Պր․ Պելըկիքէն եւ ամէն բան պիտի մոռցուէր։ Պարտեալներս շարքով դասարան մտանք, խոնարհեցանք տնօրէնին առջեւ եւ ապա մեր յարգանքը մատուցինք Պր․ Պելըկիքին։ Բայց Պր․ Տնօրէնը բռնեց գլխս եւ հարցուց, թէ ինչո՞ւ ուշացայ քանի գրեթէ վերջինը մտեր էի իրեն։ Ըսի՝ աղջիկներու մօտ էի - եւ արդարեւ՝ դրացիի մը տունը զիրենք հաւաքեր էի ու դպրոց բերեր։ Իր պատասխանը մինչեւ հիմա ալ ականջիս մէջ կը հնչէ․ «դուն աղջիկներուն չաւո՞ւշ ես»։ Դասընկերներս երկար ատեն ծիծաղեցան այս պաշտօնիս վրայ։ Բայց հաղիւ դասի սկսանք, տխուր բօթ մը ցնցեց բոլորս։ Վարը, Զ․ դասարանին մէջ, յանկարծամահ եղած էր մեր այնպէս սիրելի եւ անմոռանալի ուսուցիչը՝ Պր․ Երուանդ Պետրոսեանը, հռչակաւոր ծիպիսը։ Դըպրոցը սուգ հագած, ցոյց – մոյց մոռցուեցան եւ յաջորդ օրը, հաւաքական սուգին մէջ հողին յանձնուեցաւ սերունդներ ամբողջ հայեցի շունչ դաստիարակած ուսուցիչ մը՝ Ատանացի Երուանդ Պետրոսեանը։ Հիմա ալ կը յիշեմ այն վերջին րոպէն՝ երբ Ֆըրն Շըպէքի գերեզմանատան մուտքի աջին, հողին պիտի յանձնուէր մեր ուսուցիչը․ դագաղը բացինք եւ իր կրծքին վրայ զետեղեցինք իր այնքան սիրած Եռագոյն դրօշակը։ Դրօշակը ապահոված էր մեր ընկերներէն Վրէժը։

Դարձանք մեր առօրեային, մեր դպրոցական կեանքին։ Բայց, ատկէ յետոյ տարբեր բարեկամութիւն մը ստեղծուեցաւ Պր․ Տարօնեանին եւ իմ միջև։ Գուցէ սրտիս մէջ Պր․ Պետրոսեանին տե՞ղը առաւ․ չեմ գիտեր․ բայց հետզհետէ աւելի մօտեցայ իրեն եւ օր մըն ալ յայտնեցի, թէ կը փափաքիմ դպրեվանք մտնել, վարդապետ դառնալ։ Քաջալերեց զիս, եւ յաջորդ երկու տարիներուն, շաբաթը մէկ - երկու առաւօտ կը մտնէի Տեսչարան եւ գրաբարի մասնաւոր դասեր կուտար ինծի։ Կարծէք ուրախ էր, որ մէկը կար գէթ՝ որ գրաբարը կը սիրէր, այնքան որ կամաց - կամաց անունս եղաւ տիրացու։ Օր մըն ալ, շարքի մէջ էինք, յանկարծ մեզմէ մէկ դասարան վեր աղջիկ մը (Ս… էր անունը), տիրացու չկանչէ՞ զիս։ Չեմ գիտեր ինչո՞ւ բարկացայ եւ ապտակեցի խեղճ աղջիկը։ Բայց յետոյ հաշտ եղանք իրարու հետ եւ միշտ ալ բարեկամ մնացինք։ Երկու անոյշ եղբայրներ ունէր եւ մայրը քանի մը տարի օգնեց, որպէսզի ԼՕԽ-էն կրթաթոշակ կարենամ ստանալ։

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔ․ ԱՇՃԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԵՐԿՎԱՅՐԿԵԱՆՆԵՐՈՒ ՃԱԿԱՏԱԳԻՐԸ

Մարդու մը կեանքը արդեօք քանի երկվայրկեաններէ բաղկացած է։ Անկարելի չէ թուաբանական հաշիւ մը ընել եթէ գիտենք թէ քանի տարի, քանի ամիս, քանի օր ապրած ենք․ կեանքը բաղկացած է այդ երկվայրկեաններէն, կեանքը ապրուած է այդ երկվայրկեաններուն իրարու կապուելէն։ Կեանքը կարելի եղած է որովհետեւ մենք մէկ երկվայրկեանէն կրցած ենք անցնիլ դէպի միւս երկվայրկեանը, եւ սակայն՝ ամբողջ կեանքի մը ընթացքին, արթուն կամ քունի մէջ, հանգիստի պահուն կամ աշխատանքի, երջանկութեան մէջ կամ դժբախտութեան, գիտակցաբար կամ անգիտակցաբար։

Այդ երկվայրկեաններէն, մեր կեանքը սաղերու առատութեամբ, աւազահատիկի առատութեամբ լեցնող այդ երկվայրկեաններէն ո՛չ մէկը իրական իմաստով նման է միւսին։ Այնքան շատ երկվայրկեաններու մէջ չկան երկու երկվայրկեաններ որոնք երկուորեակի պէս նմանին իրարու։ Մեր կեանքի իւրաքանչիւր երկվայրկեանը ինքնուրոյն է, աննման է, բանով մը կը զատուի նախկիններէն եւ յաջորդներէն։ Եթէ որեւէ բանով չզատուի, գոնէ ժամանակագրական կարգով կը զատուի։ Մէկը միւսէն առաջ պատահած է, մէկը միւսէն աւելի շատ նախկին կեանք կը պարունակէ, մէկը միւսէ աւելի քիչ ապագայ կը խոստանայ։ Մէկ երկվայրկեանը ի՞նչ է որ մեր կեանքի տեւողութեան մէջ։ Գրեթէ ոչինչ մը։ Բայց այդ երկվայրկեանը բանով մը ճակատագրական է մեզի համար, բանով մը իր վրայ կը կրէ ամբողջ մեր կեանքը, ամբողջ մեր կեանքի տեւողութեան ծանրութիւնը, ճիշդ քարակերտ կամուրջի մը մէկ մասնիկին նման, որ ամբողջութեան մէջ ոչինչ մըն է, եւ որ սակայն կենսական դեր կը կատարէ որպէսզի կամուրջը չկքի, երբ մենք անոր վրայէն անցնինք։

Բայց մեր կեանքի երկվայրկեանները իրարմէ կը զատորոշուին ո՛չ թէ պարզապէս ժամանակագրական կարգով, այլ պարզապէս անոր համար որ անոնցմէ իւրաքանչիւրը անպայման բան մը փոխած է մեր կեանքին մէջ։ Եթէ կամուրջի մը մէջ քարի կտոր մը, կրաղիւսի կտոր մը աննշան հասակ ունի ամբողջ կառոյցին մէջ, բայց եթէ հակառակ ատոր այդ քարի կտորը, այդ կրաղիւսի կտորը ճակատագրական դեր կը խաղայ կամուրջին տոկունութեան եւ գոյատեւման մէջ, այդպէս ալ մեր կեանքին իւրաքանչիւր վայրկեանը, որքան ալ տեւողութեամբ աննշան ըլլայ, ամբողջ կեանքի տեւողութեան եւ գոյատեւման մէջ ճակատագրական դեր ստանձնած է, որպէս ամբողջական ուժին նեցուկ կանգնած առանձին ուժի միաւոր։ Եթէ կամուրջին մէջ քարի կտորը, կրաղիւսի կտորը քովինէն ուժ կ՚առնէ եւ նոր ուժ կը փոխանցէ միւս քովինին, մեր կեանքի երկվայրկեաններէն իւրաքանչիւրն ալ բան մը կը ժառանգէ նախորդ երկվայրկեանէն եւ գայն քիչ մը փոխելով կը փոխանցէ յաջորդ երկվայրկեանին։ Փոխանցելու, յաջորդին փոխադրելու այդ գործողութիւնն է որ երկվայրկեանները կեանքի, ապրումի երկվայրկեան կը դարձնեն։ Այդ երկվայրկեաններէն մէկը այս պարտականութիւնը պիտի չկատարէ, եւ այն ատեն կեանքը պիտի վերջանայ։ Մահը յառաջ պիտի գայ։ Աստղերու ու աւազահատիկներու նման մարդու մը կեանքը լեցնող անհամար երկվայրկեաններուն մէջ միայն մէկ հատ, միայն միակ երկվայրկեան մը պիտի գոյութիւն ունենայ, որ վերջինը պիտի ըլլայ, որ յաջորդ մը պիտի չունենայ։

Բայց այս երկվայրկեանները, որոնք մարդու մը կեանքին այնքան կենսունակութիւն կը շահեցնեն, որքան ալ իրարու չնմանին, նոյն կարեւորութիւնը, նոյն ճակատագրականութիւնը, նոյն անհատականութիւնը չունին։ Անոնք անհաւասար արժէք ու ճակատագրականութիւն ունին։ Անոնցմէ ոմանք, բացի կեանքի մը ամբողջութիւնը գոյացնող շղթայի մը կենսական օղակները ըլլալու իրենց ընդհանրական արժէքէն, կը գտնուին յաւելուածական առանձին արժէքներ ալ։ Ատոնք այն երկվայրկեաններն են որոնց ընթացքին կը պատահին կամ որոնցմէ ծնունդ կ՚առնեն մեր կեանքի կարեւոր իրադարձութիւնները։ Զմոռնանք որ մեր կեանքին

ԼԵԶՈՒՆԵՐ՝ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ՄԱՐՏՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ «ՏԵՍԻԼՔԸ» Կ՚ԱՂՕՏԻ

ԹԷԵՒ ԳԵՐՄԱՆԵՐԷՆԸ ԿԸ ԾԱՂԿԻ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՏԱՐԱԾՔԻՆ, ՍԱԿԱՅՆ ԱՆԻԿԱ ԿԸ ՆԱՀԱՆՋԷ ԱՅԼՈՒՐ՝ Ի ԴԵՐԵՒ ՀԱՆԵԼՈՎ «ԱՇԽԱՐՀԱԿԱԼԱԿԱՆ» ՁԳՏՈՒՄՆԵՐԸ

Երբ Գերմանացիք վերամիացան 1990-ին, պատկերացուցին, թէ իրենց հասարակաց լեզուն նոր դեր մը պիտի ստանձնէր աշխարհի մէջ։ Պոնի պաշտօնատարները կը յուսային աւելի յաճախ գերմաներէն լսել Եւրոպայի քաղաքական ուժի «միջանցքներուն մէջ»։ Գերմանական դպրոցներ կ՚ակնկալէին արտասահմանցի աշակերտներու հոսք մը։ Գերմաներէնի ուսուցիչներ իրենց մայրենի լեզուն դասաւանդելու նոր դաշտեր կը տեսնէին․․․։ Սակայն գերմանական այս տեսիլքը միայն մասամբ իրականացաւ։

Մինչ գերմաներէնի դասընթացքներու պահանջ արձանագրուեցաւ Արեւելեան Եւրոպայի տարածքին, որ աւանդաբար տնտեսական եւ մշակութային կապերով աղերսուած է Գերմանիոյ, անդին, աշխարհի այլ վայրերու մէջ այս լեզուին հանդէպ նահանջ արձանագրեց։ Այժմ գերմանացիք սկսած են վերանորոգել իրենց մշակութային քաղաքականութիւնը՝ գերմաներէնի ուսուցումը ի սպաս դնելով այն վայրերուն մէջ, ուր ամէնէն աւելի նուազ է անգլերէնի կամ ֆրանսերէնի տիրապետութիւնը։

Աշխարհի տարածքին 20 միլիոն հոգի գերմաներէն կը սորվի։ Անոնց 13․5 առհարիւրը կ՚ապրի Արեւելեան Եւրոպա կամ նախկին Խորհրդային Միութեան երկիրներուն մէջ։ 1992-էն 1994-ի միջեւ այս շրջաններուն մէջ կէս միլիոն դպրոցականներ սկսած են գերմաներէն սորվիլ։ Անցեալ տարի գերմաներէնի 522 դասատուներ ուղարկուած են Արեւելեան Եւրոպա եւ նախկին Խորհրդային Միութեան երկիրներ։ Գերմանիոյ վարչապետ Հելմուտ Քոհլ առաջարկած է յաւելեալ 900 դասատու ուղարկել այս շրջանները։

Թէեւ Պոնի կառավարութիւնը մշակութային իր պիւտճէին կէսը կը յատկացնէր լեզուի եւ տարեկան 33 միլիոն տոլարի հիմնադրամ մը ունի յատկապէս Արեւելեան Եւրոպայի մէջ գերմաներէնը տարածելու համար, սակայն վերջին հինգ տարիներուն բազմաթիւ աղբիւրներ սառեցուած են։ Կ՚ակնկալուի, որ այս տարի մշակութային պիւտճէն աւելնայ 13 միլիոն տոլարով եւ հասնի 700 միլիոն տոլարի, սակայն նոյնիսկ այս գումարը նուազ է 1993-ի պիւտճէական նախատեսութենէն։

Կէօթէ հիմնարկը, որ արտասահմանի մէջ գերմաներէն լեզուն եւ մշակոյթը տարածող գլխաւոր հաստատութիւնն է, վերջին քանի մը տարիներուն ընթացքին ստիպուած եղած է մասնաճիւղեր փակել ականտինաւեան երկիրներուն մէջ՝ 13 նոր մասնաճիւղեր բանալու համար Արեւելեան Եւրոպայի տարածքին։ Այժմ աշխարհի տարածքին 78 երկիրներու մէջ կը գործեն շուրջ 160 հիմնարկներ։

Սակայն գերմաներէնի տարածումը տակաւին մեծ աշխատանք կ՚ենթադրէ։ Գերմաներէնը անգլերէնի յաղթած է Չեխիոյ Հանրապետութեան, Հունգարիոյ, Սլովաքիոյ, Ղազախստանի եւ Վրաստանի մէջ, մինչ տակաւին տկար կը մնայ՝ իբրեւ շրջանի այլ երկիրներու երկրորդ լեզու։

Կէօթէ հիմնարկը կը ծրագրէ այս տարուան վերջաւորութեան գերմաներէնի դասընթացքներ հաստատել Արեւելեան Եւրոպայի կառավարական բարձրաստիճան պաշտօնեաներուն համար։ Այս դասընթացքները տեղի պիտի ունենան Պոնի, Պերլինի եւ Պրեմէնի մէջ։ Հիմնարկը Գերմանիոյ մէջ նաեւ գերմաներէն լեզուի եւ մշակոյթի դասընթացքներ կ՚ընձեռէ Եւրոպական Միութեան բարձր մակարդակի պաշտօնատարներուն։ Դար մը առաջ ամերիկացի գրագէտ Մարք Թուէյնի արհամարհած «այդ սարսափելի գերմաներէն լեզուն» այսօր աւելի յաճախ կը լսուի Պրիւսէլի Եւրոպական Միութեան գրասենեակներուն մէջ, թէեւ տակաւին չի կրնար մրցիլ հոն տիրապետող անգլերէնին եւ ֆրանսերէնին հետ։

Գերմանիա, Եւրոպական Միութեան գլխաւոր դերակատարի իր հանգամանքով, կը ձգտի գերմաներէնի գործածութիւնը տարածել Եւրոպայի մէջ եւ անոր աւելի մեծ դեր ապահովել Պրիւսէլի մէջ՝ իբրեւ Եւրոպական Միութեան մայրաքաղաքը։

Վերջերս Գերմանիոյ Արտաքին գործոց նախարար Քլաուս Քինքէլ կոչ ուղղեց գերմաներէնի տարածման լայնածաւալ գործունէութեան ձեռնարկելու։ Գերմաներէնն ու Գերմանիան հետզհետէ աւելի նուազ հետաքրքրութեան կ՚արժանանան օտար ուսանողներու մօտ, մանաւանդ՝ արհեստագիտութեամբ հարուստ Ծայրագոյն Արեւելքի եւ Միացեալ - Նահանգներու մէջ։ Գերմանիոյ համալսարաններուն մէջ օտար ուսանողներու թիւը 80 հազար է, եւ 1975-էն ի վեր համեմատութիւնը նուազած է 4 առ հարիւրով։ Պատճառներէն մէկը համալսարաններուն պահանջած գերմաներէնի բարձր մակարդակն է։ Քինքէլի նախարարութիւնը այժմ ձեռնարկած է գերմանական համալսարաններու լեզուական խիստ օրէնքները մեղմացնելու եւ որոշ դասընթացքներ անգլերէնով փոխարինելու աշխատանքին՝ ներգրաւելու համար օտար ուսանողները, որոնց մեծամասնութիւնը կը նախընտրէ Միացեալ - Նահանգներու, Բրիտանիոյ կամ Ֆրանսայի մէջ ստանալ բարձր կրթութիւն։ Ապագային որոշում տուողները ու արհեստագէտները ներգրաւելու մէջ նահանջ արձանագրելով՝ Գերմանիա այն մտավախութիւնը ունի, թէ սկսած է կարեւոր ազդեցութիւն մը կորսնցնել աշխարհի տարածքին։

Համադրեց՝
Լ. ԿԻՒԼՈՅԵԱՆ – ՍՐԱՊԵԱՆ
«Ազդակ»

...մէջ ամէն իրադարձութեան սկզբնակէտը երկվայրկեան մըն է պարզապէս։ Երբ կարեւոր որոշում մը կ՚իրագործենք, երբ բախտորոշ գործ մը իրականացնելու համար ...արժման կ՚անցնինք, երբ մեր կեանքին մէջ երջանիկ կամ տխուր բան մը կը պատահի, այս բոլոր իրադարձութիւնները ...տուկ երկվայրկեան մը ունին իբրեւ իրենց սկզբնակէտը։ Ամէն իրադարձութիւն երկվայրկեանի մը մէջ ծնունդ կ՚առնէ, երկվայրկեանի մը մէջ կը պայթի, ...ունեւ կրնայ շարունակուիլ միւս ...յաջորդ երկվայրկեաններուն մէջ։ ...կայ առաջին երկվայրկեան մը, որ ...նոր փոփոխութեան մէջ բախտորոշ ...որ այդ բախտորոշ մեծ փոփոխութեան ...ը է, կամ պարզապէս այդ փոփոխութեան բեռնակիրն է, ժամանակի այն ...ն է որ այդ փոփոխութիւնը իր ...ներուն վրայ կը կրէ։ Եւ տառով իսկ առնել եւս կը զանազանուի կեանք մը լեցնող միւս անհամար երկվայրկեաններէն։ Մարդոց կեանքին մէջ այնպիսի երկվայրկեաններ կան որոնք անջնջելի տառերով արձանագրուած են այդ մարդոց կեանքի օրացոյցին մէջ։ Այդ բախտորոշ երկվայրկեանները միւսներէն աւելի բախտաւոր կամ երբեմն ալ անբախտ են պարզապէս անոր համար որ իրենց տիրոջ կողմէ կը նշմարուին ու կ՚արձանագրուին։ Մարդ մը իր կեանքը աստղերու կամ աւազահատիկներու նման լեցնող երկվայրկեաններուն ջախջախիչ մեծամասնութիւնը չի նշմարեր, բայց կը նշմարէ այն սակաւաթիւ երկվայրկեանները, որոնց ընթացքին գինքը ցնցող բան մը կը պատահի։ Միայն այդ երկվայրկեանն է որ իր առանձին անունն ու թուականը կ՚ունենայ մարդու մը կեանքին օրացոյցին մէջ։

Ռ. Հ.

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

–վիպակ–

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

– Իզի, Սինճի, Մուրի, «Ալէյի Թատոնի» խաղերացոյցների միջից դիտուած։ ...տրիկ Կոլմնի հետ ունեցած հանդիպումներս եւ նրա նուրբ բանաստեղծութիւնները շատ բան լուսաբանեցին ինձ համար։ Գիտէ՞ք, մենք եօթներորդ դարում վանքեր ենք ունեցել ձեր երկրում։

– Չէի լսած։

– Առա՛ղ, մենք էլ այդ մասին ձեր ...պատմաբաններից իմացանք։

Նկարիչը Թոչունի իր կլոր աչքերը վեր ...է անկում եւ զարմանում։ Ցեսոյ, ...անկարծ աշխուժանում է, ձեռքերը ա... մէջ անկում, ոտքերը վեր հանում եւ աշխատում գլխի վրայ կանգնել։ Չի յաջողում, վայր է ընկնում, մի բոպէ ...ում անշարժ պառկած, աչքերը փակում եւ արագ արագ շունչ առնում։

– Գիտէ՞ք ինչ, – լրջանալով ասում է ...նա, – մանկութեան հասակից մի տիրական ցանկութիւն համակած է ինձ՝ փախչել Իրլանդայից ինչքան կարելի է հեռու։ Կարծում եմ, մեր մտաւորականների եւ արուեստագէտների երեք քառորդը նոյն ցանկութիւնով է տանջւում։ Եւ, սակայն, մենք ամէնքս էլ սիրում ենք մեր երկիրը։ Սիրում ենք եւ ցանկանում փախչել։

– Այդ զարմանալի է։

– Կան երկիրներ, որոնց աչքերը՝ թեթեւ կանանց աչքերի նման՝ միշտ դուրս են։ Պելժիան, Զուիցերիան, օրինակի համար, լրացուցիչ երկիրներ են։ Ազգայնօրէն գոյութիւն ունենալով հանդերձ, նրանք ձգտում են լինել ուրիշների մի մասը։ Նաե՛ւ լեզուն։ Անգլերէնը, Ֆրանսերէնը, գերմաներէնը։

– Հասկանում եմ։

Նա անհանգստացած տեղից վեր է թռչում եւ սկսում վազել։ Միւսները ընկնում են նրա ետեւից եւ աշխատում բռնել նրան։

Իրլանտան։ Աչքերիս առջեւ վերականգնւում է մեր ճաշասրահը։ Մեծ եղբայրս նստել է սեղանի ծայրին, Պետերբուրգից եկած օրաթերթը առջեւը բաց արած։ Երբ ժողովւում են ճաշի, նա գլուխը վեր բարձրացնում եւ, զայրացած, պատմում է անգլիական պարլամենտում տեղի ունեցած վիճաբանութիւնների մասին։ Խե՛ղճ Իրլանտացիները։ Հօմ Ռուլը, գետնախնձորի աղքատիկ բերքը, անօթի մարդիկ, Կլատըսթոնը։ Մեծ եղբօրս աչքերը ոլոր են գալիս, եւ ձայնը յուզւում է։

– Դու չես խաղում, – ասում է Միլտըրէտը՝ մօտս նստելով։

Դէմքը թեթեւօրէն կարմրել է։ Ձայնը դողում է եւ աչքերը ժպտում են։

Ես էլ ժպտում եմ նրան։

Մօտակայ ժայռերի միջից մի փոքրիկ գետակ է հոսում դէպի ծով։ Տաք հանքային ջուր է, որ մասամբ թափւում է բարձրութիւնից եւ մասամբ էլ գալիս է ներսի բաղնիքից։

Պղինձի փայլ ունի, կարծես այրւում է։

Այս գետակի վրայով, մեր բոպիկ ոտքերը մէջը սուզելով՝ մտնում ենք քարայրների, քանդուած ժայռերի, նեղ ճանապարհների եւ բարձր հնչող արձագանգների աշխարհը։ Կարծես Վալպուրկեան ծիսակատարութիւնների կամ Վակներեան օփերաների մի բեմադրութիւն լինի։

Հոլը մատով ցոյց է տալիս ժայռերի էն կատարին փորուած խուցերը, ուր նրանք դիչերել են։ Վարից նայած, այդ տեսարանը վախ է ազդում։ Ինչպէ՞ս է, որ պատշգամը պահող տախտակները վայր չեն ընկնում եւ փխրուն այդ հողակոյտերը չեն փլում։

Բաւականի քայլեցուց յետոյ, ճանապարհի ձախ կողմում փորուած սանդուխների կատարին, երեւում են մի երկու սեղաններ եւ մի քանի աթոռներ։ Ստեֆանի նշանի վրայ ամէնքս կանգ ենք առնում եւ խմբով պոռում։ Ներսից դուրս է գալիս բարձրահասակ, յաղթանդամ, լայնուս, հաստ պեխերով եւ ժպտող ճարպոտ դէմքով մէկը եւ, ձեռքի թաշկինակը թափահարելով, ողջունում է մեզ։

Մերոնք չոքում են եւ, Լոհենկրինի ուխտաւորների նման, երգում։

– Ձո՛ւկ, ձո՛ւկ, ձո՛ւկ։

– Գինի՛, գինի՛, գինի՛։

Ճարպոտ երեսով մարդը պեխերը սրում է, ձեռքերը դնում հաստ փորի վրայ եւ ծիծաղում։ Ամբողջ իր մարմինը վազող սայլի վրայ դրուած տակառի նման վեր վար է շարժւում։ Երգողները, այդ տեսնելով, ոտքի են կանգնում եւ սկսում պարել։

Ճաշարանի տէրը վերեւից լռութիւն է պահանջում։ Վարից ի պատասխան սկըսում են մլաւել։ Մարդը համբերութեամբ սպասում է։ Երբ, վերջապէս, լռում են, նա մօտենում է սանդուխների վերի աստիճանին, պեխերը բռունցքով սրբում եւ յայտարարում, որ ձուկ ունի, երկու նապաստակներ, երկու հաւ եւ ոչխարի մի բուդ։

– Ուզում ենք, ամէն ինչ ուզո՛ւմ ենք, – պոռում են վարից։

– Մի ժամից ամէն ինչ պատրաստ կը լինի։

– Առաջ, դէպի տաք բաղնիքները, – պոռում է Ստեֆանը։

Ստեֆանը, որ նաեւ գերմնական մի բանաստեղծ է, չափազանց երկայն, չափազանց բարակ եւ չափազանց դեղին, միշտ շարժման մէջ է։ Կարծես ամէն ինչ նեղ է նրա համար՝ կանգնած կամ նստած տեղը, վայրը, ուր գտնւում է, շրջապատը, կեանքը։ Չնայած դրան, ինչ որ ջերմութիւն կայ նրա մէջ, մարդկային համակրութիւն, լաւ սիրտ, որ վերին աստիճան քաշողական է։ Եւ, նախ եւ առաջ, չնայած իր անհանգստութեան, Ստեֆանը գիտէ լսել։ Ծարաւով եւ լարուած ուշադրութիւնով։ Լսել եւ հասկանալ, ինչպէս լսում են գեղեցիկ երաժշտութիւնը։ Ու իր ձայնն էլ տաք, ջերմ, խոր մի շեշտ ունի որ անմիջական մտերմութիւն եւ բարեկամութիւն է ներշնչում։

(Շար. 34)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Հոլիտէյ Ին պանդոկին լողաւազանին շուրջ սարքուած ճաշպարով մը, Յուլիս 6-ին, Կեդրոնական վարժարանը տօնած է իր հիմնադրութեան 110-ամեակը։ Երեկոյթին բացումը կատարած է տոքթոր Արման Զաքըր, յայտարարելով որ տօնակատարութիւնը պիտի շարունակուի ամբողջ տարուան երկայնքին, գեղարուեստական եւ մշակութային ձեռնարկներով։ Այս առընչութեամբ յանձնախումբ մը կազմուած է։

***

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Ս. Յակոբ Ազգային Երկրորդական վարժարանի Բասդրմաճեան սրահին մէջ, Յուլիս 5-ին, դասախօսութիւն մը տեղի ունեցած է կազմակերպութեամբ Համազգայինի։ Օրուան բանախօսը եղած է Ս. Թադէ վանքի վերանորոգման գլխաւոր ճարտարապետ՝ Վարուժան Առաքելեան։ Դասախօսը ներկայացուցած է, յանուն Համազգայինի վարչութեան՝ Վահէ Երէցեան։ Շուրջ 225 սահիկներու ցուցադրութեամբ, դասախօսը մանրամասնօրէն խօսած է Ատրպատականի շրջանի զանազան եկեղեցիներու, կամուրջներու եւ դերեզմանաքարերու վերանորոգման եւ վերստին կեանքի բերելու հսկայական եւ ծախսալից աշխատանքներուն մասին։ Ս. Թադէ վանքի վերանորոգման ծախքը կը գնահատուի 400 հազար տոլար։

***

ՍԳԱՐՊՈՐՈՅԻ (Գանատա) հիմնադրութեան 200-ամեակին նուիրուած մշակութային հանդիսութիւն մը տեղի ունեցած է, Յունիս 29-ին, Ալպըրթ Գէմպըլ հրապարակին վրայ, որու իրենց մասնակցութիւնը բերած են Համազգայինի Էրեբունի պարախումբը, Համազգայինի գրատարածը՝ ցուցադրելով գիրքեր եւ ՀՕՄ-ի անդամուհիները համադամ ճաշերով։

***

ԹՈՐՈՆԹՈՅԻ մէջ, Յունիս 8 - 16 տեղի ունեցած է Համաշխարհային Ֆիլաթելիսթներու ցուցահանդէսը, որուն իրենց մասնակցութիւնը բերած են Հայաստանէն Ֆիլաթելիսթներու Միութեան փոխ - նախագահ՝ Յարութիւն Մինասեան հայկական եւ հայութեան վերաբերեալ խորհրդանշաններ պարունակող եւ բազմաթիւ երկիրներու նամակատան կողմէ հրատարակուած եւ գործածութեան դրըուած դրոշմաթուղթերով, Պր. Խաչիկ Կուրչինեան, անգլիական դրոշմաթուղթերով եւ 14 տարեկան Լեւոն Մինասեան երիտասարդական դասէն։

ՄԱՐՍԷՅԼ, ԼԻՈՆ, ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐ

Գլէմանս Թիւթէլեան,
Սեդա Թիւթէլեան,
Տէր եւ Տիկին Քաջազուն Օհաննէսեան եւ զաւակները,
Այրի Տիկին Արշալոյս Նալվարեան,
Տէր եւ Տիկին Ֆրանսուա Նալվարեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Հանրի Քէրքիկեան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Գլօտ Նաուրի եւ զաւակը,
Տէր եւ Տիկին Պիլ Ֆելթ եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Փօլ Գարիկան եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Ժոն Արաթթա եւ զաւակները,
Տէր եւ Տիկին Պիլ Սանտէն եւ զաւակները,
Պր. Սթիւ Ստեփանեան,
ինչպէս նաեւ Նալվարեան, Սարգիս եւ Մառք Թութալեան, Օհաննէսեան, Զաւէն Կարպիէլեան, Վարդապետեան, Տէր-Ներսէսեան, Ժաք եւ Փօլ Յակոբեան ընտանիքները

խոր ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր, զոքանչին, մեծ-մօր, հօրաքրոջ, մօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ՍԱԹԵՆԻԿ ԹԻՒԹԷԼԵԱՆ-Ի

(Ծնեալ՝ Նալվարեան)

մահը որ պատահեցաւ Յուլիս 17-ին, 90 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի, Ուրբաթ, Յուլիս 19, ժամը 15.30-ին Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցին՝ 339, ave du Prado, Marseille 8e ուրկէ մարմինը կը փոխադրուի Ս. Փիէռի գերեզմանատունը, ամփոփուելու համար ընտանեկան դամբարանը:

Մահազդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

«ՅԱՌԱՋ». - Մեր ցաւակցութիւնները սգբացեալին զաւակներուն:

(Շար. Ա. էջէն)

գտնելով վանքերու մէջ: Կը ձերբակալուէր 1989-ին, բայց, առողջական պատճառներով ազատ կ'արձակուէր երկու տարի ետք: Իրեն դէմ եղած գլխաւոր ամբաստանութիւնը կը վերաբերի եօթը հրեայ պատանդներու գնդակահարման՝ Ռիյէօ-Լա-Փափ, 1944 Յունիս 29-ին: Կրկին ձերբակալուած, 1992-ին Բեկանիչ Ատեանը կը վաւերացնէր անպարտութիւնը (նոն - լիէօ) վեց մեղադրանքներու վերաբերեալ, բայց, կը գտնէր որ եօթը Հրեաներու գնդակահարման պարագան պէտք է քննուի եւ այդ հարցին կապակցութեամբ է որ դատապարտուեցաւ:

ԺԷ - 7-ի (ամէնէն ճարտարարուեստականացած եօթը երկիրները) խումբը ժողով մը կը գումարէ Փարիզ, Յուլիս 30-ին, ահաբեկչութեան դէմ իր պայքարին կիրարկման շուրջ:

ՓՈՐԹՈՒԿԱԼԻ նախկին Նախագահը՝ Մարիօ Սոարէս կը սիրէ կրկնել՝ «լեզուն տարր մըն է որ կրնայ հրաշքներ գործել» եւ այս առնչութեամբ է որ պաշտօնապէս ծնունդ տրուեցաւ Լիզպոնի մէջ, Յուլիս 17-ին, Լիւզոֆոնիին (փորթուկախօսութիւն): Փորթուկերէն խօսող եօթը երկիրներ (Պրազիլ, Փորթուկալ եւ հինգ նախկին գաղթավայրեր՝ Անկոլա, Մոզամպիք, Կինէ-Պիսաօ, Սան Թոմէ եւ Փրէնսիփէ) ստորագրեցին համաձայնագիրը որ կը ստեղծէ՝ «փորթուկերէն լեզուի երկիրներու Համարակապետութիւնը»:

ՓԱՐԻԶԻ մէկ չքեղ պանդոկին մէջ 18,8 քիլօ հերոյին գտնուած է Յուլիս 16-ին: Արժէքը՝ 18 միլիոն ֆրանք կը գնահատուի եւ կ'ըսուի թէ այս առթիւ ամբողջ ցանց մըն է որ երեւան հանուած է: Առայժմ հինգ հոգի (երեք Հոլանտացի, մէկ Ալժերացի եւ մէկ Թուրք) ձերբակալուած են:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Սարգիսեան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սիրարփի Զատուրեան (ծնեալ՝ Սարգիսեան) եւ զաւակները, Այրի Տիկին Ալիս Պուլիաղ (ծնեալ՝ Սարգիսեան) եւ զաւակները, իրենց սիրելի քրոջ՝ Սիրանոյշ Մուքափեանի (ծնեալ՝ Սարգիսեան) մահուան առթիւ (1996 Յուլիս 9) 200 Ֆր. կը նուիրեն «Յառաջ»ին:

ECOLE
FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3ème INCLUSE

— Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
— Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
— Théâtre, informatique;
— Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
— Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

N'oubliez pas votre 15 AOUT
à Saint - Raphaël
au HOME ARMENIEN
avec
Marten YORGANTZ

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Համդուցեալ հայրենակցուհի՝ Սիրանոյշ Մուքափեանի (ծնեալ՝ Սարգիսեան) մահուան առթիւ, Մարսէյլի Տարօն Տուրուբերանի Հայրենակցական Միութեան վարչութիւնը, իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ իր ամուսնոյն՝ Յովհաննէսին, զաւակներուն՝ Մկրտիչի, Արտաշէսի, Ազատուհի եւ զաւակներուն եւ ընտանեկան պարագաներուն:

Այս տխուր առիթով 200 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին:

DATE A RETENIR

NAVASART à Marseille

Les 4 Sections de la Croix Bleue des Arméniens de France - région Marseille, demandent à toutes les associations de prendre en considération la date du SAMEDI 19 OCTOBRE en soirée.

Plus amples renseignements ultérieurement.

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք-Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՋԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12-13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1996

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յայտնի է մեր ժողովուրդին, թէ յառաջիկայ 8 Սեպտեմբերին (1996) Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ՝ Նորին Սուրբ Օծութիւն ՏԷՐ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարք - Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց իր անդրանիկ Միւռոնօրհնութիւնը պիտի կատարէ:

«Միւռոնի Օրհնութիւնը ողջ Հայ Ժողովուրդին համար հոգեւոր առիթ է եւ միջոց, մեր ժողովուրդի Քրիստոնէական և Ազգային կեանքի վերանորոգութեան եւ զարգացման համար»:

Առ այդ, սրտագին կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր մեր զաւակներուն, խուռներամ բազմութեամբ Ուխտի երթալ Սուրբ Էջմիածին ու Շնորհօք վերազարդարուիլ՝ Սուրբ Միւռոնի բացառիկ այս Օրհնութեան ներկայ գտնուելով:

Այս նպատակաւ, Սեպտեմբեր 5-էն 12-ին՝ մէկ շաբաթուան՝ դէպի Հայաստան Ուխտագնացութիւն կազմակերպուած է:

SABERATOURS-ը մեր կողմէ լիազօրուած է ապահովել ճամբորդական բոլոր գործառնութիւնները - վիզա, օդանաւ, պանդոկ, պտոյտներ, ապահովագրութիւն եւ սնունդ:

Անհրաժեշտ է անյապաղ փութով, մինչեւ 31 Յուլիս ներառեալ, արձանագրուիլ յիշեալ Ուխտագնացութեան, կանխելու համար տեղ ապահովելու յետագայ խճողումը:

ԴԻՒԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Արձանագրուելու համար դիմել. -
SABERATOURS
19, rue St-Roch, 75001 PARIS
Tél. : 42. 96. 10. 10 — Fax : 42. 96. 18. 77.

ԵՕԹՆՕՐԵԱԿԻ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Հ.Բ.Ը.Մ.-ի նորոգ վախճանեալ ցկեանս նախագահ՝

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ-Ի

հոգւոյն լուսաւորման համար, հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի Կիրակի, Յուլիս 21, յաւարտ պատարագի, Վալանսի, Լիոնի եւ Նիսի Հայ Առաքելական Եկեղեցիներուն մէջ:

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը կը հաղորդէ որ

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ցաւակցական տոմար մը բացուած է Միութեան կեդրոնատեղին՝

11, Square Alboni,
75016 PARIS
M° Passy

Յուլիս 15-էն 31, գրասենեակի ժամերուն:

TELEVISION
FRANCE 3

Samedi 20 Juillet à 00h40 :

CARZOU

par

CARZOU

Un film écrit et réalisé par Jean-Marie Carzou.

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ 20-21
SAMEDI - DIMANCHE
20-21 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

71-ՐԴ ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 18.901 — Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN — 71e ANNEE — N° 18.901

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ԱԹԼԱՆԹԱ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆՆԵՐԸ ԼԱՐՈՒԱԾ ՄԹՆՈԼՈՐՏԻ ՄԸ ՄԷՋ

ԿԸ ՄԱՍՆԱԿՑԻՆ 197 ԵՐԿԻՐՆԵՐ 10,000 ՄԱՐԶԻԿՆԵՐՈՎ

Ողիմպիական 26-րդ խաղերու բացման …անդիսաւոր արարողութիւնը տեղի կ'ունենար Յուլիս 19-էն 20-ի գիշերը, Ֆրանսական ժամը 1·30-էն սկսեալ Ճէորճիի մայրաքաղաքին՝ Աթլանթայի մէջ, որ ամերիկեան տնտեսութեան ախոյեան քաղաքն է: Չորս ժամ ետք է որ, սկզբունքով, նախագահ Պիլ Քլինթըն խաղերուն պաշտօնական բացումը կը յայտարարէր: …ս ժամանակաշրջանի բարքերուն դրա… մեծ դեր կը խաղայ այս անգամ, աւելի քան երբեք, պիւտճէն կը հասնի 8,5 միլիառ ֆրանքի որուն ամերիկեան կառավարութիւնը կը մասնակցի միայն 230 միլիոն տոլարով: Հարիւր տարի առաջ …, որ Փիէր տը Գուպերթէն նոր կեանք կու տար Ողիմպիականներուն եւ չա… կ'ուզէին որ այս հարիւրամեակին …թիւ Աթէնքի տրուած ըլլար նախընտրութիւնը: Կը մասնակցին 197 երկիրներ, …նց 26-ը՝ նորեր, ինչպէս Հայաստան, Ղազախստան, Պաղեստին:

…գա - գոլայի այս մայրաքաղաքին …, ուր ջերմութիւնը 39 աստիճան է, …պահովութեան արտակարգ միջոցներ …ք առնուած են, որոնք ալ աւելի ամ…պնդուեցան Նիւ - Եորք - Փարիզ Պօ…ինկ 747-ի պայթումէն ետք: Կազմակերպիչ կոմիտէն 13 հազար հսկիչ զօրակոչի ենթարկած է որոնց վրայ պէտք է աւելնալ 8000 ոստիկան, Աթլանթայէն, 3000 Ճէորճիէն, 9000 զինուորական, 2500 հոգի Էֆ - Պի - Այ-էն եւ Սի - Ի - Ա-էն, …ընդհանուր աւելի քան 35 հազար հոգի: Քըն…նութիւնները այնքան խիստ եւ յաճախա… են որ մարզիկներն արդէն իսկ կը դժգոհին: Քաղաքին «մաքրութիւնն» ալ, … առթիւ, արժած է 8 միլիառ ֆրանք: Ողիմպիական խաղերը կը ծառայեն նաեւ …ն տեսակի դատերու, միասեռական…ները կ'օգտագործեն առիթը բողոքելու համար իրենց դէմ գոյութիւն ունեցող …օրէնքներուն դէմ, մարդասիրական կազմակերպութիւնները կ'ուզեն յիշեցնել որ …նահանգին մէջ, դարուս սկիզբէն ի վեր …50 դատապարտեալներու մահավճիռը գործադրուած է: Հակացեղապաշտ խըմբակներ ալ ցոյցեր պիտի ընեն բողոքելու համար Ճէորճիի գործածած դրօշակին դէմ որ 1956էն ի վեր կը վերարտադրէ հարաւային ըմբոստներու դրօշը: Աթլանթա նաեւ քաղաքն է նախկին Նախագահ Ճիմի Գարթըրի եւ վիպասան Մարկարէթ Միչէլի («Հովը բերաւ, հովը տարաւ» կամ …թան ու ամփոփք ըլ վան վէպին հեղինակը):

ՊՈՅԻՆԿԻ ՊԱՅԹՈՒՄԸ

230 ԶՈՀԵՐՈՒՆ ՄԷՋ՝ ՇՈՒՐՋ 40 ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐ ԵՒ ՀԱՅ ՕԴԱՉՈՒ ՄԸ՝ Ռ. ԳԷՈՐԳԵԱՆ

Նիւ-Եորք – Փարիզ օդանաւին պայթումէն 24 ժամ ետք ալ, Ուրբաթ, Յուլիս 19-ի առաւօտը, դեռ չէր ստուգուած թէ պատահածը արկա՞ծ է թէ ոճրափորձ: Նախագահ Քլինթըն շատ փզոյշ էր եւ կը կրկնէր՝ «Չենք գիտեր առայժմ, թէ ի՞նչ է պատճառը այս ողբերգութեան»: Հաւանական է որ, եթէ նոյնիսկ ճշդուած էր որ ոճրափորձ է, աւելի խոհեմութիւն կը նկատուէր չարտայայտուիլ այդ մասին, առնուազն խուճապ չստեղծելու համար Աթլանթա, ուր մթնոլորտը արդէն լարուած էր:

Արկածը անկարելի չի նկատուիր թէեւ, բայց, աւելի մեծ է թիւը անոնց որոնք ոճրափորձի մը հաւանականութիւնը աւելի տրամաբանական կը գտնեն: Ականատեսներ կը վկայեն որ կրակի գունտ մը տեսած են երկինքին մէջ: 230 է մեռեալներու թիւը, որոնց մէջ կան 42 Ֆրանսացիներ (անոնց մէջ՝ Լիոնի Մերիէօ դեղագործատան տիրոջ 25-ամեայ թոռը): Զոհուածներու մէջ են 16 պատանիներ, 16-17 տարեկան, ուսանող փէնսիլվանիոյ վարժարանի մը մէջ: Այս տղաքը, Ֆրանսայի եւ Ֆրանսերէնի սիրահար, երկու տարի է զանազան աշխատանքներ ըրած են, ինչպէս կառք լուալ, որպէսզի խնայողութիւն ընեն եւ կարենան երկու շաբաթ Փարիզ անցընել: Այդ երազն է զոր կ'իրագործէին: Փարիզի Ռուասիի օդակայանը, Հինգշաբթի առտու իսկ տագնապի բջիջ մը ստեղծուած էր, ուր բժիշկներ, հոգեբոյժներ կ'ընդունէին զոհերու ընտանիքները: Խիստ կերպով կը դատապարտուէր, Ամերիկա եւ Փարիզ, TWA ընկերութիւնը որ ժամերու երկայնքին չէր կրնար հաղորդել ճամբորդներու անուանացանկը, ալ աւելի հոգեկան տագնապի տակ պահելով հարիւրաւոր ընտանիքներ: Ի վերջոյ, Քլինթըն անձամբ հեռաձայնած էր ընկերութեան նախագահին եւ խստօրէն ազդարարած որ շարժին:

*
**

Օրուան ընթացքին, զանազան կազմակերպութիւններ տէր եղած էին արարքին, բայց, անոնցմէ ոչ մէկը հաւաստի կը նկատուէր: Հեռատեսիլի ամերիկեան էՅ – Պի – Սի կայանը կը յայտնէր թէ նախորդ օրը, Չորեքշաբթի, Լոնտոնի արաբական թերթ մը («Ալ-Հայաթ») ազդարարութիւն մը ստացած էր ըստ որուն անհարեկչական արարք մը պիտի գործուէր յաջորդ օրը ամերիկեան թիրախի մը դէմ: Այս սպառնալիքը ստորագրած էր «Իսլամական փոփոխութեան համար Շարժում»ը:

*
**

Օդաչուներէն մէկն էր Ռալֆ Գէորգեան, 58 տարեկան որու օդանաւ վարելու արտօնագիրը 30 օրուան համար առկախուած էր, Մայիս 10-ին պատահած միջադէպէ մը ետք: Ան TWA ընկերութեան մէկ ծրմպօ օդանաւով վայրէջք կատարած էր, երբ այս մէկը շատ բեռնաւորուած էր բերոզէնով: Ընկերութեան օդաչուն էր 1965-էն ի վեր եւ արկած կամ միջադէպ չէ ունեցած: Պօյինկին բուն օդաչուն էր հրամանատար Սթիւ Սնայտըր, որ օդաչուի տեղը կը գրաւէր, մինչ Գէորգեանը՝ տեղակալին:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԲԱԺԱԿ

«ՓԻՒՆԻԿ» ՑԱՂԹԱԿԱՆ՝ 3 – 1

Հայաստան, Եւրոպայի Ֆութպոլի Դաշնակցութեան (Իւ-է-Ֆ-Ա) նորեկ անդամի իր հանգամանքին եւ դեռ յաջող արդիւնքներու չգոյութեան պատճառով չի կրնար օգտուիլ իր ամբողջական իրաւունքներէն: Այսպէս արդէն սահմանափակ թիւով հայաստանեան խումբեր միայն կրնան մասնակցիլ Եւրոպայի Բաժակի խաղերուն: Բացի այդ, Հայաստանի ախոյեանը որ սկզբունքով պէտք է մասնակցի ախոյեաններու մրցաշարքին, նոյն պատճառաւ իրաւունք ստացած է մասնակցելու Բաժակակիրներու Բաժակին միայն այն ալ նախնական փուլերէ ետք: Այս տարի Հայաստանի ախոյեան «Փիւնիկ»ը (նախկին Հ.Մ.Ը.Մ.) կը ներկայացնէ հայրենիքը այդ մրցաշարքին մէջ:

Յուլիս 17-ին «Հրազդան» մարզադաշտին մէջ «Փիւնիկ» կը մրցէր, այդ նախնական փուլին, Հելսինքիի «ՀԻԿ» խումբին դէմ:

Ամբողջ խաղը անցած է հիւրասիրողներու տիրապետութեան տակ: Երկարատեւ գրոհներէ ետք 23-րդ վայրկեանին Արսէն Աւետիսեան յաջողած է վերջապէս արձանագրել առաջին կոլը, ինչ որ սակայն որոշ դանդաղութիւն մը ստեղծած է հայկական խումբին մօտ: Այս կացութենէն օգտուելով, ֆինլանտացի խաղացողները 43-րդ վայրկեանին հաւասարեցուցած են արդիւնքը:

Բ. կիսախաղին «Փիւնիկ» դաշտ վերադարձած է շատ աւելի վճռակամ եւ լուրջ խաղով մը, ինչ որ անմիջապէս արդիւնք տուած է 53-րդ վայրկեանէն իսկ, շնորհիւ կրկին Արսէն Աւետիսեանի մէկ կոլին: Համլէտ Մխիթարեան ալ 74-րդ վայրկեանին արձանագրած իր կոլով աւելի շեշտած է «Փիւնիկ»ի յաղթանակը՝ 3 – 1:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նոր կառավարութիւնը կը ջանայ ճնշում բանեցնել դատաւորներուն վրայ, Արդարութեան նոր նախարար՝ Շեւքէթ Գազանի միջոցաւ, որ համբաւաւոր փաստաբան մըն է: Ան պաշտպանած է, ի մէջ այլոց, Սվազի ջարդին իսլամականները (37 մտաւորականներ եւ արուեստագէտներ ողջ-ողջ այրեցան պանդոկի մը հրկիզման մէջ): Ներկայիս հրովարտակ մը պատրաստած է 1320 դատաւոր եւ դատախազ նշանակելու համար, ինչ որ կարեւոր պաշտօններէ կը հեռացնէ աշխարհականութեան պաշտպանները եւ զանոնք կը փոխարինէ իսլամապաշտներով: Ձեռք առնուած այս միջոցները կը վերաբերին գլխաւորաբար այն դատաւորներուն որոնք վերջերս քննութիւն բացած էին իսլամ ղեկավարներու կամ Թանսու Չիլլէրի շրջանակին կաշառակերութեան շուրջ: Այս հրովարտակը պէտք է վաւերացուի Դատակազմի Բարձր Խորհուրդին կողմէ, որ յետաձգած է իր որոշումը մինչեւ Սեպտեմբեր 9: Արտաքին նախկին նախարար՝ Միմթազ Սօյսալ յայտարարած է՝ «Աղէտին

(Շար. ը կարդալ Դ. էջ)

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՉէՉԷՆԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ԶՕՐ. ԼԵԲԷԴ

Ռուսաստանի նախագահական ընտրութեան նախօրեակին զօրավար Լեբէդ Մոսկուայի մինչ այդ ցուցաբերած ընթացքին բոլորովին հակոտնեայ մօտեցում արտայայտեց Չէչէնիոյ հարցին մասին: Ըսաւ թէ ժողովուրդի մը իրաւունքն է Ռուսաստանի դաշնակցութենէն անջատուիլ եւ թէ կարելի է հանրաքուէ մը կազմակերպել, եւայլն: Ռուսական հանրային կարծիքը բաւական զբաղեցնող եւ անոր որոշ մտահոգութիւն պատճառող հարց է չէչէնական կնճիռը: Լեբէդի անակնկալ կեցուածքը դեր ունեցա՞ւ անոր տրուած քուէներուն ուղղութիւն տալու մէջ: Մանաւանդ որ այդ քուէները որոշապէս կարեւոր չափով նպաստեցին Նախագահ Ելցինի վերընտրութեան:

Այսօր, երբ առօրեան մտած է բնականոն ընթացքի մէջ, Չէչէնիոյ պատերազմը նոր թափով կ'արձանագրէ ռուսական զօրքերու անակնկալ գործողութիւններով որոնք մեծ թիւով զոհերու պատճառ եղան քանի մը օրուան ընթացքին: Եւ ինչ որ անընդունելի է, անոնց մեծ մասը ոչ զինուորականներէ կը բաղկանայ: Դիրքերու այս խստացումը պատճառ է որ հարցականներ ծագին թէ Ելցինի հանդիպումը չէչէն պարագլուխ Եանդարբիյեւի հետ (Մոսկուա, Մայիս 27) լուծումի իսկական տրամադրութեա՞ն մը արդիւնք էր, թէ ընտրական ճապկում մը:

Չէչէնիոյ ռուսական զօրքերուն ղեկավարը վերջերս յայտարարած էր թէ իմաստ չունէր զինեալ ընդդիմութեան մը հետ բանակցիլ: Կը կարծուի թէ կացութիւնը հրահրող դեր կատարած է Չէչէնիոյ ռուսամէտ ղեկավարն ալ, Զաւգեւ որ գիտէ թէ ինք ամբողջովին աւելորդ պիտի ըլլայ այն պահէն երբ որեւէ համաձայնութիւն գոյանայ կողմերուն միջեւ: Մանաւանդ որ ան մեծ ջանք թափած էր Չէչէնիոյ մէջ Ելցինի յաղթանակը ապահովելու համար:

Եղածին մէջ ամէնէն դժուարն է Դուդայեւի անկախական հետեւորդները մեղադրել. անոնք ոչ մէկ շահ կրնան ունենալ հաշտութեան ընթացքը խոչընդոտելու մէջ: Արդէն շատ օրինակելի ընթացք ունեցան ընտրութեան շրջանին. ու այսօր իրաւունք ունին վարձատրութիւն ակնկալելու: Անոնք պէտք ունին հաշտութեան ընթացքին ու այդ էր պատճառը որ գոհունակութեամբ ողջունած էին զօրավար Լեբէդի Չէչէնիա այցելելու լուրը:

Այս շահը կը պահանջէ որ կանխուին նորանոր կռիւները. Լեբէդի պաշտօնը կը պարտադրէ որ ցոյց տայ թէ գիտէ պատերազմ մը աւարտել, թէեւ հակասական է իր ծրագիրը: Զօրավարը թէ կը խօսի Չէչէններու ինքնորոշման ազատ ընտրութիւն տալու եւ թէ պատերազմը յաղթանակով աւարտելու մասին, թէեւ որպէս քաջ զինուորական ան պէտք է գիտնայ որ Մոլտաւիոյ անկախականներուն դէմ ունեցած փորձառութիւնը գործի չի ծառայեր Չէչէններու պարագային: Այս վերջիններուն խիզախ հետեւեալները չեն նմանիր մոլտաւ հրացանաւորներուն, որոնք Լեբէդի ղեկավարած ԺԴ. զօրաբանակին թնդանօթներուն առաջին համազարկին կծիկը դրած էին:

ՄՈՌՑՈՒԱԾ ԴԵՄՔԵՐ

ԵԴՈՒԱՐԴ ՏԱՐՕՆԵԱՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Դասարանին մէջ սակայն ազգային–կըրօնական հարցերու մէջ մասնագիտութիւնս կը յարգուէր, եւ այդ տարիներուն՝ 56 - 57-ին, արհամարհելի դրամագլուխ ալ չէր: Հակառակ գիտական դասերու մէջ թուլութեանս, եւ յամառ կերպով արաբերէն չսորվելու որոշմանս, որոշ դասերու մէջ նիշերս 10-ն էին եւ յաճախ ալ պատուոյ ցանկին վրայ անունս ուրիշին չէի զիջեր: Յետոյ կար մեր խի՛ստ տնօրէնին գնահատականը: Այսպէս, օր մը, դասարանին մէջ կը խօսէր անկողին բառին մասին: Անկողինին գլուխը ի՞նչ կը կոչուի. շատեր գիտցան - անար: Ծապաղ բան մըն էր. բայց երբ հարցուց թէ ո՞վ գիտէ թէ ոտքի՞ կողմը ինչ կը կոչուի, քար լռութիւն: Եւ յանկարծ՝ ձայնս: Կիրակի առաւօտներ, Իւղաբերից Աւետարանի ժամանակ, յանկարծ յիշեցի որ Տէր Հայրը երբ կը կարդար հրեշտակներու դիրքին մասին՝ կ'ըսէր, «մին ի սնարից եւ մին յանոտից»: Ես ալ գոռացի «յանոտից»: Պր. Տարօնեան, գնահատեց եւ ըսաւ. «տեսա՞ք, ինչքա՞ն բարիք է եկեղեցի երթալ եւ ականջը լեցնել հայերէնով»:

Բայց, անոտիքն ալ, ի վերջոյ, շատ տեղ չհասցուց զիս: Դասարանով ալ տկար էինք եւ պիտի կրկնէինք: Մեզի ուսուցիչ եղաւ Պր. Հրաչ Տասնապետեանը եւ ամառուան ստիպողական դպրոցին ալ՝ ապագայի տոքթոր Հրայր Գապագեանը: Վրայ հասան 1956-ի կաթողիկոսական ընտրութիւնները եւ ես աւելի եւս հաստատակամ դարձայ իմ վարդապետ ըլլալու որոշմանս մէջ: Մեր կրօնի եւ բարոյագիտութեան ուսուցիչն էր Հայր Գարեգին Սարգիսեանը: Ան ալ կիսապաշտօն կերպով զիս վանք ընդունեցաւ, եւ Լիպոյին եւ ուրիշ քանի մը ընկերներու հետ օգտակար ալ կ'ըլլայինք իրեն: Մեծագոյն օժանդակութիւնը, զոր կազմակերպեր էինք՝ 1956 Սեպտեմբեր 2-ի օրն էր, երբ յանձն առեր էինք կաթողիկոսարանի բակին մէջ վաճառել նորընտիր Զարեհ Կաթողիկոսին նուիրուած ալպոմ մը: 2000-է աւելի օրինակներ վաճառեցինք այդ օր: Գիրքի, գրատան հետ սէրս թերեւս այդ օրերուն սկսաւ:

Եկաւ 1957-ը: Տարեվերջին՝ Յունիս 27-ին պիտի ստանայինք մեր վկայականները: Լաւ կը յիշեմ թէ ինչ պայքարներ եղան, որպէսզի հրաժեշտի ուղերձը ես կարդամ: Ամէն բան լաւ անցաւ: Այդ օր հագեր էի նաեւ իմ առաջին տախըրմամութ կապոյտ, որ կարուեր էի դերձակ Նորայրի մօտ, սինեմա Գրիսթալի անկիւնը:

Վկայականաց բաշխման օրը ներկայ էին Սիմոն Վրացեանը, Կոմսը, բայց Պր. Տարօնեան պատիւը Հայր Գարեգինին տուաւ, որ ան յանձնէ մեր վկայականները: Երբ մօտեցայ՝ որպէսզի իր աջը առնեմ եւ վկայականս ստանամ՝ Հայր Գարեգին ըսաւ. «բարի գալուստ»: Բարի գալուստ կեանքի մը՝ որ պիտի սկսէր Դպրեվանքէն, եւ որ զիս պիտի առաջնորդէր հայ եկեղեցւոյ ծառայութեան: Յուսամ ինք չէ զղջացած այդ մաղթանքին համար, որովհետեւ մինչեւ հիմա ալ իմ մեծագոյն երջանկութիւնս է անցած ըլլալ այդ դարպասէն՝ ուրկէ կը բացուէր Հայ Եկեղեցւոյ ոսկի դաշտը հաւատքի, սիրոյ եւ նուիրումի:

Նոյն տարին, Պր. Տարօնեան եւս պիտի լքէր իր պաշտօնը, հրաժարէր տնօրէնութենէն եւ Անթիլիաս երթար՝ այնտեղ դասաւանդելու եւ ապրելու համար:

Մոռցեր եմ, մինչեւ հիմա ըսելու, որ Պր. Տարօնեան չէր ամուսնացած, դպրոցին մէջ սենեակ մը ունէր եւ գիտէինք թէ ո՛ւր կը ճաշէր, կա՛մ Թուրիկին օթէլը կամ ալ Սուք Պեզիրկանի խաթանպուլ հայկական ճաշարանը: Բայց մէկ ընտանիքի հետ մտերիմ էր եւ Րաֆֆի Սըվաճեանի կնքահայրն էր, Բաբիկը իր սիրելին էր, իր պատմուածքներուն հերոսը: Իր չունեցած զաւակը: Եւ ատոր համար ալ դիւրին էր իրեն վանք քաշուիլ, անկախ թէ ի՞ր ընտրութեամբ էր, թէ ճընշումի տակ առնուած քայլ մըն էր այդ, տեղեակ չեմ: Բայց հազիւ Պր. Տարօնեան իր գոյքերն ու գրքերը վանք տեղափոխեց՝ կաթուած մը ունեցաւ եւ Էշրէֆիէի Սի - էՄ - Սի հիւանդանոցը փոխադրուեցաւ: Խորտակուած մարդ մըն էր այլեւս Պր. Տարօնեան: Անկէ յետոյ յատուկ կարգադրութիւն եղաւ, եւ հիւանդանոցէն փոխադրուեցաւ Ճեմարանի կողքի փողոցը, Ճեմարանի փոքր դրան դիմացի շէնքը՝ մանկապարտէզի մեր վաղեմի ուսուցչուհիին՝ Տիկին Զապէլ Թորոսեանի տունը: Դրացիները քիչ չէին - Մուշեղ Իշխան, Գառնիկ Բանեան, Հրաչ Տասնապետեան, եւ շատ ուրիշներ: Ամէնէն մտերիմը սակայն դարձան վերի յարկի Թորիկեանները, յատկապէս անոնց փոքր երախան, Զաւիկը, որ Րաֆֆիին տեղը բռնեց այլեւս եւ տարիներով դարձաւ Պր. Տարօնեանի մխիթարութիւնը: Մանկական բանաստեղծութեանց կոկիկ հատոր մըն ալ պատրաստեց Պր. Տարօնեան, զոր աւելի ուշ տպեցինք Հայր Օշականին հետ, «Զաւիկին Հետ» անունով: Անուշիկ գրքոյկ մըն է, ափսոս որ օրինակ մը չեմ պահած:

1959-էն սկսեալ, գրեթէ ամէն Երկուշաբթի, կէսօրէ ետքը կ'անցընէի իրեն հետ: Սարկաւագ էի արդէն, բայց յատուկ արտօնութիւն ունէի: Ես կը սպասէի այդ օրուան, եւ գիտեմ որ ինք ալ կը սպասէր ինծի: Աւանդական կարգուսարք ունէր այդ այցելութիւնը: Նամակագրութիւն, յուշեր, եւ յետոյ՝ խմբագրութիւնը աշխատանքի մը, որ իր կեանքին նպատակը դարձաւ. «Բաղէշի Նահանգի Ղուլթիկ Գիւղի Բարբառը»: Դժուար աշխատանք էր, ինք հիմնական գործը կատարած էր: Ես կը մեքենագրէի, կը կարդայի եւ միասին կը սրբագրէինք: Բայց բարբառային դարձուածքներ շատ կային, ինքը՝ միշտ խստապահանջ էր. ի վերջոյ գիրքը տպեցինք: Մինչ այդ ինք կուրցեր էր, եւ ա՛լ չէր կրնար կարդալ: Բայց կը գգար որ սխալներ շատ կային: Ստիպուեցանք գիրքը սրբագրել եւ վերատպել: Նեղութիւններ եղան, բայց ի վերջոյ ես ալ երջանիկ էի՝ երբ կը տեսնէի զինք, որ կը փորձէր երգել իր գիւղի երգերը, որոնք մինչեւ հիմա կը հնչեն ականջիս:

Յաւար մերիկ դու խէրխի՛ս,
Բըրտըրարի չիտա՛ս զիս,
Կ'առնի զտփաճ խասնի յիս...

Պր. Տարօնեան հոգեկան տագնապ մը ունէր: Ինք հաւատաւոր կուսակցական էր: Այսպէս կը յիշեմ, օր մը, այդ խիստ մարդը Պէյրութի Ժողովրդային Տան մէջ, ժողովի մը ընթացքին փոքրիկ աշակերտի մը պէս մատը բարձրացուց եւ հըրաման ուզեց որ խօսի: Ես պատանի էի, Բարգէն Սիւնի խումբին մէջ, եւ այդպէսով կրցեր էի ականատես ըլլալ իր այդ կարգապահութեան՝ որ ինծի մնայուն ալ դաս եղաւ: Բայց Պր. Տարօնեան իր վերջին տարիներուն դառնօրէն կ'անդրադառնար, որ այն հարուածը, որ 48 թէ 49 թուին իր ճակտին էր իջեր, պատճառ եղած էր որ տարիներ յետոյ աչքերը կուրնային, իր ունեցած կաթուածէն յետոյ՝ ընկերական հարուած էր: Այդ օրերուն՝ ճիշդ է կուսակցական դատ ալ տեսնուած էր, բայց «Ազդակ»ի տնօրէն Հայկ Պալեանը դեր ունեցած էր որ յանցաւորները չպատժուին: Լոյս իջնէ իր գերեզմանին, Պր. Տարօնեան մեղադրանքով կը յիշէր օթէլ Լիւքսի հռչակաւոր տէրը, Թուրիկը: Ծառուկեանին հետ այս Թուրիկը կը մըրցէր իր դէմքի թխութեամբ, ինչպէս որ օր մը նոյն Ծառուկեանը պիտի փորձէր մրցիլ Պարոյր Սեւակին հետ... իր տգեղութեամբ: Բայց չեմ մոռնար, որ օր մը Պր. Տարօնեան ըսաւ. «Թուրիկ իր հոգին ալ սեւցուց իր դէմքին պէս՝ երբ անարդարութեան մեղսակից դարձաւ»:

Տարիներ անցած են, շատ անուններ յիշատակ դարձած, Պէյրութն ալ իր պատմիչը չէ ունեցած: Ծառուկեան շատ չէր սիրեր Պէյրութը, այնպէս որ «Երազային Պէյրութը» չգրեց, ինչպէս գրեր էր «Երազային Հալէպը»: Գուցէ աւելի լաւ եղաւ որ չգրեց, վաղը ուրիշ մը կը պատմէ Պէյրութի հայ կեանքը եւ այդ կեանքի պատմութեան մէջ՝ համեստ էջ մըն ալ կուտայ Պր. Տարօնեանին:

Օգնելու համար ալ վաղուան պատմիչին, յայտնեմ, որ Պր. Տարօնեան, բուն մականունով Պօյաճեան, ծնած էր 1890-ական թթ. սկիզբին, Բաղէշի Նահանգի Ղուլթիկ գիւղին մէջ: Տարագրութեան՝ ընտանիքին մէկ մասը փախեր էր դէպի Կրասնոտար եւ ցաւէտ կորսուեր: Ինք անցեր էր Պոլիս եւ աշակերտած էր մանկավարժ Յովհաննէս Հինդլեանին, որուն հանդէպ անհուն պաշտամունք կը տածէր: Գիտէք արդէն, որ Ժընեւ ալ եղած էր եւ ուսանած էր մանկավարժութիւն՝ Էտուար Քլաբարէտի մօտ: Ծանօթ էր այն օրերու Ժընեւի եւ շրջանի հայութեան, «Դրօշակ»ի ընտանիքին, «Դրօշակ»ի պահապան հրեշտակ Անտոն Գօչին, եւ շատ ուրիշներու: Յետագային վերադարձեր էր Միջին - Արեւելք եւ Պր. Արծրունիէն յետոյ դարձեր էր տնօրէն Ս. Նշան վարժարանին. ատեն մը ուսուցչութիւն ըրած էր Ճեմարանի մէջ եւ Էքոլ Փրոթէսթանթի հայ աշակերտուհիներուն ալ կը դասաւանդէր հայերէն լեզուն: Պր. Տարօնեան մեծ պաշտամունքով կը խօսէր յատկապէս Նիկոլ Աղբալեանի մասին, թէեւ իր ժամանակի մեծերուն ալ մօտէն ծանօթ էր: Ի՛ր շնորհիւ է, որ մեր պատանի աչքերուն տպաւորուած են դէմքերը անոնց՝ որոնց գործին յետոյ ծանօթացանք, բայց միշտ ալ երջանիկ ենք, որ դէթ տեսած ենք զիրենք: Յատկապէս կը յիշեմ Շաւարշ Միսաքեանը եւ Վահան Նաւասարդեանը, որոնք 1955-ի Հոկտեմբերին Ս. Նշան այցելեցին, Շաւարշ Նարդունին եւ նաեւ մրրկածին Դրօն:

Տարօնեանի առաջին գործերէն մին էր «Մասեաց Շաղ» պատմուածքը: Յետոյ, Տիրանի նկարազարդումով, տպեց «Մանկապատում» անունով գիրք մը, ուր կան մանկական պատմուածքներ եւ որոնք գըլխաւոր հերոսը իր սիրական Րաֆֆին էր: 1961-ին էր, կարծեմ, որ Ս. Նշանի շըրջանաւարտից միութիւնը տպեց իր հատընտիր պատմուածքներու ժողովածուն, «Համասփիւռ» անունով: Կարգ մը թարգմանութիւններ ալ ունի, որոնցմէ կը յիշեմ Ֆրանսուա Քօփէի «Դարբիններու Գործադուլը» եւ Օսքար Ուայլտի «Րետինկի Մահապարտը»: Ժամանակ մը «Հասկ» ամսագրին մէջ տպեցի իր թարգմանութիւնները Ալֆրէտ տը Միւսէէն, Վիքթոր Հիւկոյէն, Ալֆրէտ տը Վինեիէն եւ ուրիշներէ: Վերջերս ալ փոքրիկ տետրակ մը անցաւ ձեռքս, անտիպ բանաստեղծութիւններով: Երանի թէ կարենամ իր գործերու լիակատար մէկ հատորը տպել: Եւ երանի, անոնք որոնք ունին օրինակներ իր երկերէն, տրամադրեն ինծի եւ կամ ալ Սուրէն Խանամիրեան Գոլէճի տնօրէնութեան, քանի վերջերս իմացայ, որ անոնք ալ կ'ուզեն կերպով մը յաւերժացնել իր յիշատակը:

Պր. Տարօնեան իր տառապագին կեանքը կնքեց 1967-ի Հոկտեմբերին եւ թաղուեցաւ Պուրճ Համուտի գերեզմանատունը: Չեմ գիտեր, ոեւէ մէկը հիմա կ'այցելէ՞ իրեն, ոեւէ մէկը մոմ մը կը վառէ՞ իր յիշատակին: Ի վերջոյ ինք ալ մարդ էր, զղացում ունէր, սէր ունէր, բարեկամութեան արժէքը գիտէր:

Չեմ կրնար սակայն այս ակնարկը փակել առանց յիշելու եւս մէկ - երկու դրուագ: Առաջինը 62-ի ամրան էր, երբ Ժընեւ պիտի երթայի: Ռուսոյի կղզին այցելելու փափաքէն յետոյ, այդ չոր մարդը սիրտը բացաւ ինծի եւ պատմեց թէ այնտեղ աղջիկ մը կար, որուն սիրահարած էր: Մեղք գործած չեմ ըլլար եթէ յիշեմ իր անունը. Ռօզ Այվազեան: Կ'երեւի սակայն Պր. Տարօնեան իր գաղտնի սէրը պահած էր սրտին մէջ եւ հեռուէն հեռու կը հետեւէր անոր: Այս պատճառաւ ալ ինծի յատուկ կերպով ըսաւ, որ իր «նշանածը» Ռօզ - Ժոլի - Այվազեան էր դարձած, երբ Ֆրանսացի դիւանագէտի մը հետ ամուսնացած էր: Խնդրեց որ փնտռեմ զինք: Գտայ: Իր ամուսնին հետ՝ Տիկին Ռօզ - Ժոլի Այվազեան կ'ապրէր Պեռնի մէջ: Տարօրինակ եղաւ հանդիպումը: 1963-ի Յունուարին ես 22 տարեկան էի, պառաւած կնոջ մը եւ անոր ամուսնին դիմաց նստած, 1916 թուականին իրենց սիրահարութեան մասին կը խօսէի եւ կը նկարագրէի Պր. Տարօնեանի սըրտում վիճակը...:

Անոյշ յիշատակ մըն ալ, դարձեալ անձնական դծով: 1961 Մայիս 28-ին, աբեղայ պիտի ձեռնադրուէի: Պր. Տարօնեան գըրաբար նամակ մը գրեց Զարեհ Կաթողիկոսին, որ իմ հոգեւորականի անունս ըլլայ Վրոյր, ի յուշ առաջի՛ն հայ բանաստեղծին (ըստ Մովսէս Խորենացիի): Բայց Պր. Տարօնեանի փափաքը չիրականացաւ, քանի Զարեհ Կաթողիկոս մեր սերունդին անունները կոչեց Թարգմանչաց անուններով՝ Մեսրոպ, Մաշտոց, Եղնիկ եւ Կորիւն, Ս. Մեսրոպի ծննդեան 1600-ամեակին առթիւ: Երկա՛ր տարիներ յետոյ՝ 1994 թուին, երբ Անթիլիասի մէջ առաջին անգամ աբեղայական ձեռնադրութիւն կը կատարէի, երեք նորընծաներէն մէկուն անունը դրի Վրոյր՝ այս անգամ ի յուշ Պր. Տարօնեանին:

Վերջին դրուագ մըն ալ, որ կը պատմէ թէ ինչպէս կ'ուսանէին հայ տղաքը Եւրոպայի մէջ, ի՛նչ զոհողութեանց գնով էր անոնք գիտութիւն եւ ուսում կ'ամբարէին՝ հայրենիք վերադառնալու եւ ազգին օգտակար դառնալու համար:

Հիմա ձեռքերուս մէջ է Պր. Տարօնեանի մէկ թանկագին յիշատակը: Փոքրադիր, կարմիր կողքով գիրք մըն է, հեղինակը՝ Elisabeth Pradez, նիւթը «Dictionnaire des Gallicismes»: Գուրգուրանքով կը պահեմ այդ գիրքը: Պր. Տարօնեանի մակագրութիւնը հոն է: Անհամեստութիւն չըլլայ արտագրել այդ տողերը --

Առ բարեշնորհ Հրայր Սարկաւագ Աշճեան
Անթիլիաս

Զրկանքով ձեռք բերուած եւ գուրգուրանքով պահուած այս գրքոյկը սրտագին յիշատակ մըն է ուսանողական տաժանքոտ բայց յուսաշող օրերէ: Զայն քեզի ընծայելով կը մաղթեմ որ աւելի երջանիկօրէն գործածես:

Ջերմ գնահատանքով
Ե. ՏԱՐՕՆԵԱՆ

Պէյրութ
1960 Դեկտեմբեր 3

Այո, որովհետեւ Պր. Տարօնեան, 1915 թուականի կաղանդի օրերուն, քանի - քանի անգամներ անցեր է այն գրատան առջեւէն, որուն ցուցափեղկին մէջ զետեղուած էր նորատիպ այդ գիրքը: Բայց ո՞վ կրնար գնել, Տարօնեա՞նը իր փոքր ամսականով: Եւ Պր. Տարօնեան կը յիշէր, որ այդ Կաղանդի երեկոյեան, յանկարծ ճամբուն մէջ կը գտնէ տասը զուիցերական ֆրանք, կը վազէ՝ գրատունը տակաւին բաց է եւ 5 ֆրանք վճարելով անմիջապէս կը գնէ գիրքը: Ինչ երջանիկ կաղանդ էր իրը, կրնամ երեւակայել: Եւ գիտնալ՝ որ այդ գրքին տէրը ես եմ այսօր, իր յիշատակին հետ միասին:

Անցեալները, երբ Պոլիս էի, հայրապետական պատարագէն յետոյ, կամաց մը փախուստ տուի՝ եւ այցելեցի Պոլսոյ Հայոց գերեզմանատունները -- Պալըգլը, Շիշլի, Սկիւտար: Պալըգլըի մէջ ալ փնտռեցի Տարօնեանի ուսուցչին, Յովհաննէս Թ. Հինդլեանի գերեզմանը: Այնտեղ էր, սպիտակ մարմարի վրայ, իմ ուսուցչիս ուսուցչին տապանաքարը եւ սա արձանագրութիւնը. --

Լոյս
Կեանք
Սէր

Հոգեւին երջանիկ էի այդ հաղորդութեան համար: Խաղաղութիւն Հինդլեաններու եւ Տարօնեաններու հոգիներուն:

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔ. ԱՇՃԵԱՆ

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ
ՉԵՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԱՐՑԵՐԸ ԴՈՒՐՍԻ ԱԿՆՈՑՈՎ

Գերմանական «Տի Ցայթ» շաբաթաթերթը որ մօտ կէս միլիոն տպաքանակ ունի, Ֆրանսայի քաղաքական ներկայ տագնապը կը վերլուծէ, մեկնելով Թիպերիի բնակարանի պատմութենէն. Ամփոփ գիծերով ...այ Փարիզի քաղաքապետին տղուն ...րկարաժինին պայթակցութիւնը որ պայթ...րայթ պատճառած է յատկապէս բնակա...րան փնտռող 60 հազար ընտանիքներուն. ...րուէ թէ ինչպէս դատաւոր Է. Հալֆէնի ...ձեռքէն առնուեցաւ Թղթածրարը երբ ...յայտնի եղաւ որ ան դատական հետապնդում ...ձեռնարկելու ապացոյցներ գտած էր ...ան. իսկ անոր յաջորդը փակեց հարցը։

...Թիպերի Ժ. Շիրաքի աջ բազուկն էր ...ան 18 տարի վարեց Փարիզի քաղաքապետութիւնը։ Երբ ան հետամուտ էր ...Ելիզէի պալատին բնակիչ դառնալու, իր ...կանանը կը զբաղէր ընթացիկ հարցերով. այնպէս որ Թիպերին էր «Շիրաքեան գրութեան» կերտիչը։ Էռ - Փէ - Էռ-ի ...անդամներ իր կարգադրութեամբ նուազագոյն գիներով յարկաբաժիններ ստացան։ Անոնց կարգին են նաեւ ...Շիրաք եւ անոր վարչապետը Ա. ...ժիւփէ, ինչպէս նաեւ արուեստագէտներ, ...ողներ ու մինչեւ իսկ ընդդիմութեան ...ներկայացուցիչներ որոնց լռութիւնը ...է գնուէր։

Այս բոլորը կարելի եղան որովհետեւ ...կուսակցութիւնը ջախջախիչ մեծամասնութեան տէր էր մինչեւ Ժ. Շիրաքի ...մեկնումը. Ոչ հակակշիռ կար, ոչ ...ական ընդդիմութիւն։

Այսօր Շիրաքեան դրութիւնը ճեղքեր ...իր վրայ։ Էռ - Փէ - Էռ-եան Գլօտ ...Թիսօ վճռած է այլեւս չլռել ու ...չինութեան գործերու մէջ կա...տարուած ապօրինութիւնները։

Ամէնէն դիւրինը պիտի ըլլար հաւանօ...ն Թիպերին զոհել։ Բայց ան շատ բանի ...է ու հաւանօրէն պատրաստ չէ ...օրէն միւսը այդպէս մէկդի ձգուելու։ ...հեռանկարով ալ հարցաքննութիւնը ...ային հակայական ծաւալ ստանալ. Ու ...պարագային Ժ. Շիրաքի ամէնէն հաւատարիմներէն Ժ. Թուպոն մեծ դժուարութեամբ կ'ունենայ հարցերը թաղելու։ Մանաւանդ որ Արդարադատութեան նախարարին հանդէպ դատաւորները սկսած են ...ի ըմբոստ, լրատուները՝ աւելի ...աղատող, իսկ հանրային կարծիքը աւելի անզիջող ըլլալ։

...ոք լրջօրէն կը կարծէ թէ նախագահ Շիրաք անձամբ կրնայ դատական ատեան ...ուիլ։ Ոչ այն պատճառով որ ...օրէնքով կարելի չէ, այլ որովհետեւ ան կը հակասէ հանրապետութեան ո...ին։ Նախագահին ընդհանրական քուէով ընտրութիւնը ընդհանուր բացարութեան արժէք կուտայ անոր։ Ան ...անձ մը չէ, այլ անձնաւորումը ...ողջ ազգին.

...տեսամով Ժ. Շիրաք մեծ վարկի ...պիտի ունենար եթէ Փարիզի մէջ ...ութեան չարաշահումի բոլոր հարցերը լոյսին բերուէին։ Եւ ոչ միայն ին..., այլ նաեւ իր վարչապետը, Արդարադատութեան, Ներքին, Աշխատանքի, Արտաքին ...ւ Խորհրդարանային կապերու ...նախարարները։ Ամէն պարագայի, արդէն կառավարութիւնը լրջօրէն անկայունացած է Փարիզի քաղաքապետարանին ...ով եւ զանոնք ծածկելու համար ...օր ծախսուած մեծ ջանքով։

Գերմանական թերթին յօդուածագիրը ...ամերիկեան ժապաւէն մը յիշելով կ'աւարտէ գրութիւնը. Ժապաւէնը չարին ...բարիին յաղթանակը կը գովերգէ. ...- Նորքի քաղաքապետը որ կաշառամէջ է, կը հրաժարի։ Իսկ «Փարիզի ...կը գրէ գերմանացի լրագրողը, ուր ...բան իրականութեան մէջ տեղի կ'ունենայ, շատ աւելի դժուար է խնդիրը»։

ՔԱՂՀԱՆ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ ՄԸ ԵՒ ՀԱՅ ԲՆԱԳԷՏՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

ՄԱՐՍԷՅԼ. - («Յառաջ»). -

Էքս - Ան - Փրովանսի իրաւագիտական համալսարանը, Յուլիս 8-էն 12, վայրը եղաւ գիտական կարեւոր միջազգային հանդիպումի մը։ Աւելի քան երեսուն տարբեր երկիրներէ ժամանած շուրջ 400 մասնագէտ, հետազօտող իրենց աշխատանքները ներկայացուցին, միտքեր փոխանակեցին ...աւութիւններու մասին խօսեցան եւ փոխանակեցին այժմէական եւ նոր նիւթի մը շուրջ՝ մակերեսի կառուցուածքը։

Ներկայ եղանք համագումարի բացման նիստին որուն ընթացքին, ի մէջ այլոց, խօսք առաւ Օրսէ, Փարիզ ԺԱ. համալսարանի փրոֆէսոր Փաթրիք Սուքիասեան որպէս կազմակերպիչ եւ նախագահներէն մին վերոյիշեալ ձեռնարկին կոչուած՝ ICSOS - 5 (5ème Conférence Internationale sur la Structure des Surfaces):

Հինգ հայանուն բնագէտներ, երեքը Հայաստանէն՝ Վլադիմիր Յարութիւնեան՝ Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ, Երեւանի Պետական Համալսարանի ամպիոնի վարիչ. Յակոբ Մարգարեան եւ Վաչական Մելիքսէթեան՝ աւագ գիտաշխատողներ Երեւանի Պետական Համալսարանը. մէկը Մոսկուայէն, Եուրի Օսիփեան՝ Ռուսաստանի Գիտութիւններու Ակադեմիայի անդամ, «Էնսթիթիւթ»ի տնօրէն եւ նախկին խորհրդատու Գորբաչովի մօտ գիտական հարցերու համար. հինգերորդը Ս. Պետերբուրգէ, Տիգրան Վարդանեան՝ բնագիտութեան տոքթոր, աւագ գիտաշխատող։ Հայաստանի գիտնականները ներկայացուցին հինգ զեկուցում, ընդհանուր նիւթ ունենալով կիսահաղորդիչ - էլէքթրոլիտ եւ կիսահաղորդիչ - կազ։

Յուլիս 12-ին, Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը, սեղմ շրջանակի մէջ, ընդունեցաւ հայ բնագէտները շրջապատուած Փրովանսի համալսարանի, Էքս - Մարսէյլ Ա., նախագահ՝ Վենսան - Փօլ Գաֆթանճեանէ, համագումարի կազմակերպիչներէ՝ փրոֆէսոր Կի Լըլէ եւ փրոֆէսոր Փաթրիք Սուքիասեան, փրոֆէսոր Եդուարդ Արզումանեանէ Էքս - Մարսէյլ Բ. համալսարանէն եւ այլ գիտական աշխարհի պատկանող բազմաթիւ հայ եւ ոչ հայ փրոֆէսորներէ, դասախօսներէ, հետազօտողներէ։ Ներկայ գտնուեցան Ալէն Տէքան՝ Մարսէյլի 13-րդ եւ 14-րդ թաղամասերու քաղաքապետ եւ Պուշ - տիւ - Ռոն նահանգի ընդհանուր խորհուրդի անդամ եւ միջազգային կապերու պատասխանատու, Ժան - Փիէր Պէրպէրեան՝ Մարսէյլի քաղաքապետարանի եւ Փրովանս - Ալփ Քոթ տ'Ազիւր Շրջանային խորհուրդի անդամ, Պերճ Կարապետեան եւ Ալէն Ծերուկեան Թաղապետական խորհուրդներու կցորդ եւ անդամ.

Հայ Մշակոյթի Տան վարչութեան անունով Կարօ Յովսէփեան բարի գալուստ մաղթեց հայ եւ օտար հիւրերուն ու պարզեց հանդիպումին առիթ տուող պատճառները։

Էքս - Ան - Փրովանսի դպրութեանց համալսարանի փրոֆէսոր եւ վարիչ հայերէնի ամպիոնին՝ Ռոպէր Տէր - Մերկերեան որ համակարգումը ապահովեց Փրովանսի համալսարանի եւ Հայ Մշակոյթի Տան վարչութեան միջեւ, այն ընդունելութեան կազմակերպութեան համար ներկայացուց համագումարին մասնակցող Հայերը, փաստարկեց անոնց ներկայութեան կարեւորութիւնը գիտական անշուշտ, բայց նաեւ այլ նկատողութիւններու համար։ Շնորհակալութիւն յայտնեց Փրովանսի համալսարանի նախագահին եւ համագումարի կազմակերպիչներուն իրենց յատուկ ուշադրութեան համար հանդէպ հայ մասնակցողներուն։ Ջատագովեց Հայ Մշակոյթի Տունը որ բաց է բոլորին առջեւ եւ միշտ պատրաստ, ըսաւ, արժեւորելու անձնաւորութիւններու հանգամանքը հաւասարապէս ուրկէ որ քան եւ ինչ ալ ըլլայ իրենց առաքելութիւնը, եւ այս անգամ, աւելցուց փրոֆ. Ռ. Տէր - Մերկերեան, առաջին անգամ մըն է դուցէ որ Հայ Մշակոյթի Տունը կ'ընդունի ակադեմականներ։

Փրովանսի համալսարանի նախագահը Փօլ Գաֆթանճեան իր կարգին ուրախութիւն եւ շնորհակալութիւն յայտնեց Հայ Մշակոյթի Տան նախաձեռնութեան համար։ Ընդգծեց Հայաստանի գիտաշխատողներու բարձր մակարդակը, յիշեց իր այցելութեան առիթով տեսած ու հաստատած երկրի գիտական համակարգի որակը զանազան ճիւղերու մէջ եւ յատկապէս աստղաբաշխութեան։ Խօսեցաւ Փրովանսի համալսարանի եւ Երեւանի Պետական համալսարանի միջեւ հաստատուած համագործակցութեան շուրջ, նիւթ մը զոր ընդլայնեց փրոֆ. Եդուարդ Արզումանեան տալով մանրամասնութիւններ, եւ՛ համագործակցութեան բովանդակութեան եւ՛ համատեղ ծրագիրներու ֆինանսաւորման շուրջ։

Փրոֆէսոր Վլադիմիր Յարութիւնեան իր ջերմ զգացումները յայտնեց իր եւ իր պաշտօնակիցներուն հանդէպ ցոյց տրուած ուշադրութեան։ Աւելի մանրամասն խօսեցաւ Իւրաքանչիւրի կատարած գիտաշխատանքներուն մասին։ Գիտական շրջանակները, Հայաստանի մէջ, բարդ ժամանակներ կ'ապրին, ըսաւ, քանի պիւտճէ չկայ։ Հրամայական է ուժ տալ համագործակցութեան դուրսի աշխարհի հետ, մասնակցելով հանդիպումներու, համատեղ ծրագիրներու։ Հակառակ այսօրուան դժուարութիւններուն, աւելցուց փրոֆէսոր Վ. Յարութիւնեան, ամէն գնով կը ջանանք պահպանել գիտութիւններու բարձր մակարդակը որովհետեւ լաւատես ենք եւ կը հաւատանք մեր երկրի վաղուան վերելքին։

Հանդիպումը շարունակուեցաւ եւ խօսակցութիւնները ազատ ընթացք գտան Հայ Մշակոյթի Տան Տիկնանց Յանձնախումբի պատրաստած հայկական սեղանին շուրջ։

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՄՈՆՐԷԱԼԻ Նարեկի Տիրամօր Եկեղեցւոյ «Իփէկեան» սրահին մէջ, Յունիս 9-ին, Հայ Կաթողիկէ Միութիւնը թատերական ներկայացում մը կազմակերպած է ի նպաստ «Հայաստան» Հիմնադրամին։ «Ալիշան» թատերախումբը ներկայացուցած է Պարոյր Մասիկեանի երեք արարնոց զաւեշտը՝ «Աղջիկտես»ը։ Բացման խօսքով հանդէս եկած է Հիմնադրամի Մոնրէալի ատենապետ՝ Զարեհ Զելիքճեան որ շեշտը դրած է Հիմնադրամի դերով ազգային տուրքի կարեւորութեան վրայ եւ շնորհակալութիւն յայտնած թատերախումբին այս ներկայացման առթիւ։ Հանդիսութեան ներկաներէն՝ տոքթոր Գէորգ Պաղճեան հրաւիրուած է իր խօսքն ըսելու եւ ինքն ալ մեծապէս գնահատած է ձեռնարկը։ Փակման խօսքը արտասանած է կաթողիկէ համայնքի հովուապետ՝ Գէորգ Վրդ. Զապարեան։

***

ՊԷՅՐՈՒԹԻ մէջ, Մայիս 26-ին տօնուած է Զմմառի Միխիթարեան վարժարանի տնօրէն՝ Հայր Յովսէփ Վրդ. Թոփալեանի քահանայագործութեան 25-ամեակը հովանաւորութեամբ եւ ներկայութեամբ Յովհ. Պետրոս ԺԸ. Կաթողիկոս Պատրիարքին։ Յաւարտ պատարագի, Մխիթարեան ընտանիքի անդամները եւ հրաւիրեալ բարեկամները հաւաքուած են սիրոյ եւ մեծարանքի սեղանին շուրջ։ Խօսք առած է Հ. Մեսրոպ Թոփալեան եւ գնահատած յոբելեարին վաստակը որպէս կրթական մշակ։ Հաւաքոյթը վերջ գտած է Կաթողիկոս - Պատրիարքին խօսքով։

***

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Հ.Բ.Ը.Մ. - Հ.Ե.Ը. Ջապէլ Մոլոխսեան Կեդրոնի հանդիսասրահին մէջ, Ս. Էջմիածնի Կրօնասէր Տիկնանց համախմբումը, Յունիս 2-ին, նշած է իր հիմնադրութեան 35-ամեակը։ Հովանաւորութիւնը ստանձնած էր Արամ Ա. Կաթողիկոսը, նախագահութիւնն ալ, որպէս մեկենաս, Տէր եւ Տիկին Ալպէր Խանամիրեան։ Բացման խօսքը արտասանած է Տիկին Վեհան Պետիրեան։ Օրուան միակ բանախօսը եղած է Ժիրայր Դանիէլեան, որ շեշտած է այս կազմակերպութեան եզակի բնոյթը իր տեսակին մէջ։ Հուսկ բանքը արտասանելու հրաւիրուած է բժիշկ Թորոս Թորանեան, որու խմբագրութեամբ լոյս տեսած է համախմբումի գործունէութեան Բ. հատորը (1984 - 94).

***

ՊԷՅՐՈՒԹԻ ամերիկեան համալսարանի «Ասէմպլի Հոլ»ի սրահին մէջ, Համազգայինի Լիբանանի Շրջ. վարչութիւնը ներկայացուցած է նուագահանդէս մը, երգչախումբի ընկերակցութեամբ։ Բեմին վրայ կողք կողքի եկած են Հայաստանէն թէ Սփիւռքէն արուեստագէտ երաժիշտներ։ «Գուսան» երգչախումբի եւ Հայաստանէն «Հայաստան» սենեկային նուագախումբին միաձուլումը մեծ տպաւորութիւն գործած է։

***

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Ազգային Սուրէն Խանամիրեան դոլէճի բակը, Յունիս 27-ին, տեղի ունեցած է փակօթեայ ցուցահանդէս մը, ուր մանկապարտէզէն մինչեւ երկրորդականի աշակերտները ցուցադրած են անցնող տարիներու ընթացքին իրենց կատարած ձեռային աշխատանքներն ու գծագրութիւնները։ Ցուցահանդէսին բացումը կատարած է Թեմին առաջնորդական փոխանորդ՝ Գեղամ Վրդ. Խաչերեան։ Խօսք առած է վարժարանի տնօրէնը՝ Յակոբ Բագրատունի։

***

ԼԱՒԱԼԻ (Գանատա) Փարատայզ ճաշարանին մէջ, Յունիս 1-ին, տօնուած է Պարսկահայերու կողմէ, 1988-ին հիմնուած Րաֆֆի Մշակութային Միութեան 8-րդ տարեդարձը, ճաշ -- պարահանդէսով։ Հասոյթը ամբողջութեամբ յատկացուած է «Հայաստան» Հիմնադրամին։ Բացման խօսքը արտասանած է Միութեան ատենապետ՝ Ծերուն Օհանեան, գովքը հիւսած Հիմնադրամին կատարած ազգանուէր աշխատանքին ու խօսելու հրաւիրած Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ հովիւ՝ Զարեհ Քահանայ Զարգարեանը։ Ան կարդացած է Առաջնորդին ողջոյնի գիրը Միութեան 8-րդ տարեդարձին առթիւ. Խօսք առած են նաեւ Արմէն Ա. Քահանայ Իշխանեան, Հայաստանի դեսպանին ներկայացուցիչ՝ Հրաչ Գասպար, Հիմնադրամի ատենապետ՝ տոքթոր Արթօ Տէմիրճեան։

***

ԶԱՐՄԱՀԱԼԻ (Իրան) Հայ Ուսումնասիրաց Միութեան «Յ. Թումանեան» սրահին մէջ, Միութեան Գեղարդ թատերախումբը, Յունիսի սկիզբը, վեց յաջորդական գիշերներ բեմադրած է Փիրանտելլոյի «Ամէն մարդ իր ճշմարտութեամբ» թատերգութիւնը։

***

ՍՈՖԻԱՅԻ մէջ, Յունիս 20-ին, տեղի ունեցած է Պուլկարահայ Թեմական Խորհուրդի ընդհանուր նիստը որուն մասնակցած են Սոֆիայի, Փլովտիւի, Վառնայի, Ռուսէի, Պուրկազի, Խասքովոյի, Շումէնի, Փազարճիքի, Սիլիսթրայի եկեղեցական վարչութիւններու ատենապետները, ինչպէս նաեւ Փլովտիւի եւ Սոֆիայի հոգեւոր հովիւները։ Նախագահի տեղակալը՝ Պր. Օ. Քիրազեան յայտնած է թէ Սոֆիայի իշխանութիւններուն, Նախարարաց Խորհուրդին կից դաւանանքներու տնօրէնութեան հետ աշխատանք կը տարուի Սոֆիայի մէջ վայր մը յատկացնելու ապագայ Հայոց Եկեղեցիի մը կառուցման համար։ Ան նշած է նաեւ որ Հայաստան հիմնադրամի համար քիչ Պուլկարահայեր մասնակցած են (Պուլկարիոյ ընդհանուր մասնակցութիւնը հասած է 1053 տոլարի) եւ կոչ ըրած որ աշխատանք տարուի այդ ուղղութեամբ։ Նիստի ընթացքին ելոյթ ունեցած է նաեւ «Երեւան» շաբաթաթերթի խմբագրապետը՝ Կարօ Հայրապետեան։ Ան ծանրացած է թերթին նիւթական տագնապալի վիճակին վրայ եւ շեշտած է թէ եթէ այսպէս շարունակուի տպագրական գիներու եւ այլ ծախքերու յաւելումով, թերթին գոյութիւնն իսկ վտանգուած է (արդէն, թերթը, նիւթական պատճառներով, կը դադրեցնէ իր հրատարակութիւնը Օգոստոս ամսուն)։

***

ՍՈՖԻԱ տեղի ունեցած է օփերայի երիտասարդ երգիչներու «Բորիս Խրիսթով» 11-րդ մրցումը, որու մասնակցած է Հայաստանցի (այժմ՝ Մոսկուա ապրող) տաղանդաւոր պաս՝ Տիգրան Մարտիրոսեան։ Ան, մրցումին երրորդ փուլին, երգած է Վերտիի Տոն Գարլոսի Ֆիլիփ արքայի դերը, մեծ տպաւորութիւն գործելով։ Այս տարի դատակազմը առաջին մրցանակ չէ շնորհած եւ Մարտիրոսեան արժանացած է Բ. մրցանակին։

(Շար. Ա. էջէն)

ակիզբն է»: Սոսիալ – դեմոկրատ կուսակցութեան ղեկավարն ալ՝ Ցէնիզ Պայքալ կը գտնէ որ առաջին քայլ մըն է դէպի պետական մեքենայի խմբագրական գրաւումը:

ՆԵԹԱՆԻԱՀՈՒ, Գահիրէի մէջ, ամէն ջանք թափեց սիրաշահելու համար Նախագահ Մուպարաքը առանց որեւէ զիջում ընելու: Առաջին անգամն է որ Իսրայէլի նոր վարչապետը արաբական երկիր մը կ'այցելէր: Նեթանիահու, ըստ սովորութեան, անորոշ մնացած է իր խօսքերուն մէջ, մինչ Մուպարաք շեշտած է թէ պէտք է յարգուին Մատրիտի ժողովին (1991) որոշումները, բայց, չէ խօսած պաղեստինեան Պետութեան մը մասին:

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ տնօրէնը՝ Լը Ֆլոք–Փրիժան բանտը պիտի մնայ եւ ուրեմն կառավարութիւնը պէտք է նոր տնօրէն մը նշանակէ, ի մօտոյ: Ծանօթ է որ Լը Ֆլոք–Փրիժան շուրջ 800 միլիոն Ֆր. փոխանցած էր Պիւէրման կերպասեղէնի հաստատութեան, երբ Էլֆ–Աքիթէնի տնօրէն էր, օգնութեան հասնելու համար իր բարեկամին, որ իր կարգին ապերախտ չէր գտնուած եւ երկու ու կէս միլիոն Ֆր. վճարած էր Լը Ֆլոք–Փրիժանի նախկին կնոջ:

ԳԱՆՆԻ (Ծովային Ալպեանները) քաղաքապետը Միշէլ Մուեյօ ձերբակալուած է կաշառակերութեան ծանր հարցի մը կապակցութեամբ: Մեղադրանքն այն է որ 3 միլիոն Ֆրանքի կաշառք մը պահանջած է Գաուլթոն Բլէօպէն որպէսզի արտօնութիւն տայ խաղի (դրամ) մեքենաներ զետեղելու: Դրամական փոխանցումներն ալ կը կատարուէին Լոնտոնի Ռից պանդոկը, երբ Ֆրանսացի ոստիկաններ վրայ հասած են:

ԵՐԵՒԱՆ — ՀԵՌԱՏԻՊ — ՓԱՐԻԶ

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 18 / 19)

«ԴՐՕ» ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ ՅԵՏԱՁԳՄԱՆ ՊԱՏՃԱՌԸ

«Դրօ» դատավարութեան յետաձգման պատճառներուն մասին կը շրջէին զանազան շշուկներ: Որոշ անձեր որոշումը կ'արնչէին Ռուսաստանի ընտրութեան, ուրիշներ՝ Հ.Յ.Դ.-ի հայաստանեան կազմակերպութեան Գերագոյն Ժողովին, իսկ վերջին շրջաններուն ալ յաճախ կը յիշուէր դատաւորին անբուժելի հիւանդութիւնը: Այս շփոթ կացութեան ի տես, Գերագոյն Դատարանի նախագահ Դանիէլ Բարսեղեան յայտնած է թէ նման լուրեր ճիշդ չեն եւ թէ քրէական գործերու ժողովի նախագահ Եդուարդ Մանուկեան որ ժամանակին ենթարկուած է թոքերու վիրահատութեան, բորբոքման որոշ բարդութիւններ ունեցած է երկար դատավարութեան ընթացքին:

***

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՁԱՅՆ - ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԸ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԻՆ ՄԷՋ

Այս օրերուն Փրակա տեղի ունեցած ձայն - հեռատեսիլի եւրոպական Միութեան վերջին նիստին տրուած որոշումով Հայաստանի անդամակցութիւնը վաւերացուած է: Այս մասին պաշտօնական հեռագրեր ստացած են պետական ձայնասփիւռի եւ հեռատեսիլի տնօրէններ՝ Ստեփան Զաքարեան եւ Պերճ Ստեփանեան:

***

ԸՆԿԵՐԱՅԻՆ ՆՇՄԱՐՆԵՐ

Վերջին տարիներուն Հայաստան տիրող ընկերային եւ տնտեսական ծանր պայմանները իրենց անդրադարձը ունեցած են նաեւ բնակչութեան աճին վրայ: Ծնունդներու թիւը զգալի նուազում արձանագրելով իջած է մինչեւ 6,5% երբ ան 1991-ին կը կազմէր 12,2%, 1993-ին՝ 8,4%, իսկ 1994-ին՝ 7,1%: Այսպէս, կը պարզուի, որ մինչ 1990-ին 1000 բնակիչի համար կը հաշուուէր 16 նորածին, այսօր այդ համեմատութիւնը իջած է 1000 բնակիչի համար 6 - 7-ի:

***

Հայաստանի մէջ, ներկայիս, բռնագաղթածներու թիւը 240.000 կը գնահատուի: Անոնք գրեթէ ամբողջութեամբ Ադրբեջանէն գաղթածներ են. միայն 130.000-ը ստացած են Հայաստանի քաղաքացիի կարգավիճակ եւ կ'ապրին բնակարաններու մէջ: Ասոնք ունին նաեւ նախագահական ընտրութեան մասնակցելու իրաւունք: Իսկ մնացեալ 110.000-ը չունենալով Հայաստանի քաղաքացիութիւն, զրկուած են այդ իրաւունքէն:

***

ՎԵՐԱԴԱՌՆԱԼ ՓԱՓԱՔՈՂՆԵՐՈՒՆ

Վարչապետ Հ. Բագրատեանի ստորագրած մէկ որոշումը կը նախատեսէ վերադարձը ապահովել 1992 եւ 1994-ի միջեւ հեռաւոր երկիրներ մեկնած այն բոլոր Հայաստանի քաղաքացիներուն, որոնք ներկայիս կը փափաքին վերադառնալ հայրենիք և միջոցները չունին: Ծախսերը բոլորն ալ կը հոգան արտասահմանի հայկական դիւանագիտական ներկայացուցչութիւնները:

à l'occasion de la
BENEDICTION DE L'HUILE SAINTE
A ETCHMIADZINE
célébrée
par SA SAINTETE KAREKINE Ier
CATHOLICOS DE TOUS LES ARMENIENS

LE DIMANCHE 8 SEPTEMBRE 1996

Pèlerinage en Arménie

DU 5 AU 12 SEPTEMBRE
(Transport aérien + Hôtel + Excursions)

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS

SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. : (1) 42 61 51 13
Fax : (1) 42 61 94 53

SEVAN VOYAGES
48, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. : 78 60 13 66
Fax : 78 60 92 26

ԾՆՆԴԵԱՆ
ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ

**ԵՐԿԼԵԶՈՒ
ՁԵՐ ՀՐԱՒԷՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ**

ԴԻՄԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ

**ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ,
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ**

Տեղւոյն վրայ ձրի խաբաղոկ

«ՅԱՌԱՋ»ի բնթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք–Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12–13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

Imprimé sur les presses du Journal «HARATCH» 83, rue d'Hauteville, 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935 SIRET : 51027317 A R.C. Paris

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը կը հաղորդէ որ

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ցաւակցական տոմար մը բացուած է Միութեան կեդրոնատեղին՝

11, Square Alboni,
75016 PARIS
M° Passy

Յուլիս 15-էն 31, դրասենեակի ժամերուն:

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ. - Գեղամ Տէվէճեան 400 Ֆր.:

ECOLE
FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3[EME] INCLUSE

— Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
— Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
— Théâtre, informatique;
— Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
— Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐԸ

Վատիկանի Հայերէն Ռատիոհաղորդումը ամէն իրիկուն կը ձայնասփռուի, Հռոմէն, ժամը 17.50-ին եւ կը կրկնուի առաւօտեան 4.10-ին:

Բացի լուրերէն, ամէն օր, ունի յատուկ յայտագիր մը.

Երկուշաբթի՝ Հայ Եկեղեցւոյ Մատենագրութիւնը: Երեքշաբթի՝ Արեւելքի եկեղեցիները: Չորեքշաբթի՝ Պապին ձայնը: Հինգշաբթի՝ Արդի Հայ Գրականութիւնը: Ուրբաթ՝ կրօնագիտութիւն, Շաբաթ՝ Կիրակնօրեայ Աւետարանի մեկնութիւնը: Կիրակի՝ պատանեկան - երիտասարդական հարցերն ու ակնկալութիւնները:

Ալիքները. -

Առաւօտ՝	4.10 – 6185,	7365
Երեկոյ՝	17.50 – 9825,	11715
Միջին Ալիք OM		1611

Իսկ ամսոյն Գ. Կիրակին պատարագ ժամը 10.30-ին:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կը խնդրէ նկատի առնել իր յառաջիկայ համերգը որ տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, Նոյեմբեր 30-ին, Փարիզ, Opéra Comique — Salle Favart-ի մէջ:

Յայտագիրը յատկացուած է Կանաչեանի եւ Ափրիկեանի գործերուն:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 23
MARDI
23 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ԶԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 43. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. - Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) - Հատը : 5,00 Ֆ.

ՏԱՐԻ - ԹԻՒ 18.902 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 71e ANNEE — N° 18.902

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ 100

ԴՐԱՄԻՆ ՈՒԺՆ ՈՒ ԱՆԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

Այդ ժամանակներու 26-րդ ողիմպիա-կանները որոնց մեծաշուքն բացումը կատարուեցաւ Յուլիս 20-ին, հարիւրամեակ մը կը նշեն: Փիէռ տը Գուպէրթէն դար մը առաջ հին Յոյներու մարզական աւանդութիւնը փոխանցեց նոր ... աշխարհին: Ու 1896-էն ի վեր, բացի պատերազմական շրջաններու ընդմիջումէն, ամէն չորս տարին անգամ մը աշ-խարհի լաւագոյնները կը մրցին տիրանա-լու համար համաշխարհային տիտղոսին: Սկզբունքով մարզական ոգիի ու վար-ժութեան արտայայտութիւն ըլլալու կոչուած խաղերը տասնամեակներու ըն-թացքին բաւական բան կորսնցուցած են իրենց այս յատկանիշէն: Ամէն անգամուն ... միջոցներու գործածութեան ...յթակղութիւններ երեւան կը հան-... , անընդունելի այլ տուեալներու ... ու ամէն անգամ քիչ մը եւս կը ... ողիմպիականներու գաղափարա-...ը:

Ասոր քով, մանաւանդ վերջին տասնամ-եակներուն նիւթականը բազմաթիւ ձեւե-... տակ անբաժանելի ուղեկիցը կ'ըլլայ ...ներուն: Ան ամէն օր քիչ մը եւս կը ... սիրողական ըլլալու կոչուած մար-...ը, փոխելով թէ՛ աւանդութիւնը, թէ՛ ...յնութիւնները:

Այդ ամենահզօր միջոցն էր որ հարիւր-...կի խաղերը տարաւ ԱՄՆ, մինչ ընդ-... էր փափաքը անոնց որպէս վայր ...ը --անոնց աւանդական օրրանը-... Եւ ի՛նչ հեգնանք որ առաջին ... իսկ կազմակերպչական թերութ-... լուրեր, բողոքներ կ'ընկերանան մար-... լուրերուն: Աւանդութեան ոգին ... կը լուծէ լռելեայն, ամենահզօր ... կարծուած դրամէն, մատնանշելով ... միշտ այնքան ալ ճիշդ չէ այդ կար-...ը:

Այս պարագան չեղչուեցաւ յատկապէս ... մօտ չորս ժամուան պոռոտ ...։ Հոն կար ամէն բան՝ գոյնե-..., շարժումի, ձայներու ծով ճոխու-... մը, աներեւակայելին սահմաննե-... հասնող իրագործումներ, բայց ոչ ... հիմնականը որ իմաստ մը, պարու-... մը պիտի տար օրուան: Շատ ... բացառութեամբ ամէն բան կը կրէր ... միայն դրամին թեւե-... ամէնէն աննուաճելի բարձունքներ ... ամբարտաւանութեան կնիքը: ... քաղքրուենիներով բեռնաւոր շը-... մը պատճառած յափրացու-... գոյներու, շարժումներու, ... այն տարապայման ճոխութիւ-... որ յոգնեցնող էր հաճելի ըլլալէ ա-...:

..., այլ լաւ առիթ մը եղաւ դա-... ողիմպիականներուն բացումի ... անդրադառնալու որ կա՛ն ... ուր դրամը կը մնայ անզօր. եւ ..., այնքան ալ իրենց իմաստէն ... բաներ չեն ճաչակը, գեղեց-..., խորքը, աւանդութիւնը:

... այն է որ այս անդրադար-... տիրական, խաղերու երկշա-... ընթացքին ամբողջ տեւողու-...:

**

... երկու օրերուն Ֆրանսա տիրա-... էր ութ մետալի. երեք ոսկի, երկու ... ու երեք պրոնզէ: Ոսկիներուն

ՀԵՌՈՒՍՏԻՊ — ԵՐԵՒԱՆ / ՓԱՐԻԶ

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 19/22)

ՓԱՓԱԶԵԱՆ – ՊՐԻՄԱԿՈՎ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄ

Աշխատանքի այցելութեամբ Մոսկուա գտնուող Արտաքին նախարար Վ. Փա-փազեան Յուլիս 18-ին Հայաստանի դես-պանատան մէջ հանդիպում մը ունեցած է իր ռուս պաշտօնակից՝ Պրիմակովի հետ: Խօսակցութեան ընթացքին քննար-կուած են հայեւռուսական յարաբերու-թիւններու ներկայ վիճակը՝ յատկապէս քաղաքական, առեւտրատնտեսական բնա-գաւառներուն մէջ, ինչպէս նաեւ Լ. Ղա-րաբաղի կնճռին խաղաղ լուծումը խոչըն-դոտող եւ Ռուսաստանի տարածքին գըտ-նուող Հայաստանի սեփականութիւննե-րուն առընչուող հարցեր:

**

ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

Այս օրերուն Երեւան գացած է Ռու-սաստանի գաղթականութեան հարցերու յատուկ պատուիրակութիւնը: Ռուս այ-ցելուներու ներկայացուցիչ Վ. Զալեսով «Արմէնփրէս»ի թղթակցին բացատրելով իրենց այցելութեան նպատակը նշած է թէ ան ուղղուած է Հայաստանի եւ Ռու-սաստանի գաղթականութեան սպասար-կութիւններուն միջեւ բարիդրացնութեան եւ բարեկամական յարաբերութիւններու ամրապնդումին նաեւ իրաւական հիմքե-րու վրայ սերտ համագործակցութիւն ստեղծելու: Ան հաղորդած է նաեւ թէ ռուսական կառավարութեան տուած նոր մէկ որոշումին համաձայն կը նախատես-ուի նախկին Խորհ. Միութեան երկիրնե-րու ռուսական դեսպանատուներուն մէջ բանալ գաղթականութեան հարցերու յա-տուկ ներկայացուցչութիւններ:

**

ՀԻՒՍԻՍԱՅԻՆ ՕՍԷԹԻՈՅ ՀԱՅԵՐԸ

Ալանիա – Հիւսիսային Օսէթիոյ մէջ, պաշտօնական տուեալներու համաձայն կ'ապրին շուրջ 15 հազար Հայեր: Հոն կը գործէ «Երերունի» մշակութաբարեսիրա-կան միութիւնը, որու նպատակն է հա-մախմբել Հայերը, նաեւ հետապնդել հայ լեզուի, գրականութեան, պատմութեան եւ մշակոյթի ուսումնասիրութեան հար-ցերը: Տեղական իշխանութիւններուն օ-ժանդակութեամբ, Վլադիկաւկազի մէջ կը գործէ նաեւ հայկական դպրոց մը:

արժանացան ժիւտոյի մէջ Տաւիտ Տուի-յէ, հեծանիւի վարպետ ժանի Լոնկօ եւ սուսերամարտիկ Լօրա Ֆլէսէլ:

**

Հայաստանի խումբը որ կը բաղկանայ 30 մարզիկներէ, բացման հանդիսութեան 10-րդ տեղը կը գրաւէր այբբենական կար-գով շարուած 197 երկիրներու շարքին: Հայաստանի Եռագոյնը կը կրէր ծանրա-բարձ Աշոտ Գրիգորեան: Առաջին երկու օրուան լողի եւ ըմբշամարտի մրցումնե-րուն հայ մարզիկները նշելի արդիւնք չէին արձանագրած:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԼՈՆԿ ԱՅԼԸՆՏԻ բացերը ջախջախուած օդանաւին կտորները եւ արկածեալնե-րուն դիակները ծովէն հանելու աշխա-տանքը անընդմէջ կը շարունակուի: Ան-կումին պատճառը բացայայտուած չըլ-լալով հանդերձ, օրէ օր կը զօրանայ ռմ-բափորձի վարկածը: Կասկածները կը կեդրոնանան Իսլամական Շարժում կազ-մակերպութեան վրայ, որ պատասխանա-տուութիւնը ստանձնած էր անցեալ ամիս Տահրանի մէջ ամերիկացի 19 զինուոր-ներու դէմ կատարուած մահափորձին:

ԱԼԺԵՐԻԱ նորանոր ոճրափորձերու վայր կ'ըլլայ: Յուլիս 21-ին Ալժէէն 50 քմ հեռաւորութեան վրայ Բէտալայի մէջ իսլամականներու զինեալ խումբ մը հանրային սպասարկութեան հանրակառք մը կեցուցած ու գնդակահարած է անոր 12 ճամբորդները, ոմանք գլխատած, ապա կրակ բացած փոխադրամիջոցին վը-րայ, վիրաւորելով բազմաթիւ անձեր:

ՉԵՉԵՆԻՈՅ մէջ Յուլիս 20-էն ի վեր բուռն բախումներ տեղի կ'ունենան անկա-խականներու եւ ռուսական զօրախումբե-րու միջեւ: Կռիւներու վայր է Շաթոյ գիւղը որ կը գտնուի 2 հազար մեթր բարձրութեան վրայ: Ան վերջին բերդե-րէն կը նկատուի չէչէն անկախականնե-րուն: Ռուսական ուժերը յարձակած են օդային միջոցներով ու ծանր հրետա-նիով:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՀԵԾԻԿՈՎ ՇՐՋԱՎԱԶՔԸ աւարտեցաւ Յուլիս 21-ին, Դանիացի Պյարն Ռիսի յաղթանակով: Ան առաջին Դանիացին է որ կը նուաճէ այս հան-դրուանը, վերջ տալով Մ. Ինտուրէյնի հնգամեայ տիրակալութեան: Երկրորդ հասաւ Գերմանացի Եան Ուլրիխ, իսկ Ֆրանսացի Ռիչար Վիրէնք՝ երրորդ:

ՍՊԱՆԻՈՅ Գաթալոնիոյ շրջանին մէջ չարաթուժվերջին տեղի ունեցած պայ-թումներ պատճառ եղան անգլիացի բազ-մաթիւ զբօսաշրջիկներու վիրաւորու-մին: Յուլիս 22-ի առաւօտը ուրիշ ռումբ մըն ալ խայծատուած է ապահովութեան ուժերու կողմէ: Ոստիկանութիւնը կը վախնայ որ պասք անջատողականներու շարժումը զարկ կու տայ ահաբեկչական իր արարքներուն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ բանտերուն անմարդկա-յին պայմաններուն դէմ որպէս բողոքի ցոյց ծայրայեղ ձախակողմեան 220 բան-տարկեալներու հացադուլը տուած է ա-ռաջին զոհ մը: 40 օրուան կամաւոր ծո-մէն ետք մահացած է երիտասարդ մը: Շարժումը ծաւալած է 32 բանտերու մէջ, աւելի քան 60 օրէ ի վեր:

ՍԵՐՊ ՂԵԿԱՎԱՐ Ռ. Գարածիքի հը-րաժարումը որ գրեթէ որպէս յաղթանակ ծանուցուեցաւ արեւմտեան շրջանակնե-րուն կողմէ, ոչինչ պիտի փոխէ երկրին քաղաքական վարքագիծէն: Այդպէս յայ-տարարած է ներկայի նախագահը տիկին Փլաւսիք: Ան ըսած է թէ Սերպիոյ քա-ղաքականութիւնը որոշուած է խումբ մը դէմքերու կողմէ ու Գարածիքի տեսա-կէտները իրենց տեղը ունին հոն:

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Ս. Շառլ կայարանին մօ-տակայ շէնքի մը մէջ պայթում մը պատ-ճառ եղաւ մէկ հոգիի մահուան, երեք ան-յայտացածներու եւ բազմաթիւ վիրաւոր-ներու: Պատճառը, կը կարծուի որ կա-զի արտահոսք մըն է:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ վարչապետը որ իշխա-

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԱՆԳԱՐԱ ՎՐԴՈՎՈՒԱԾ ՔԻՒՐՏ-ՍՈՒՐԻԱԿԱՆ ՄԵՐՁԵՑՈՒՄԷՆ

Քիւրտիստանի Դեմոկրատ կուսակցու-թեան պարագլուխ Մ. Պարզանի վերջերս Դամասկոսի մէջ հանդիպում ունեցած է Սուրիոյ նախագահ Հ. Ասատի հետ ու անոր զօրակցութիւնը ապահոված հետեւ-եալ կէտերուն շուրջ. քրտական դաշնակ-ցային պետութեան մը կազմութիւնը Հ. Ասատի ղեկավարութեան տակ, Սուրիա-յէն դէպի հիւսիսային Իրաքի քրտական շրջանը սահմանային անցքի մը բացումը եւ Իրաքի նախագահ Ս. Հիւսէյնի ան-կումը:

Թրքական լրահաւաք սպասարկութիւն-ներ այս տեղեկութիւնները փոխանցած են հանրապետութեան նախագահ Տէմիրէլի ու Արտաքին նախարարութեան: Լուրը զուգադիպած է Թուրքիոյ Ազգ. Ժողովին այն նիստին նախօրեակին, ուր պէտք է քննուէր ամերիկեան հարուածային ուժին հարաւ - արեւելեան Անատոլուի մէջ մը-նալու պայմանաժամը երկարաձգելու պա-րագան: Թուրք թերթերու համաձայն, քիւրտ պարագլուխին հանդիպումը վրդո-ված է Անգարան, մանաւանդ որ վերջերս աւելցած են քննադատութիւններն ալ թէ ամերիկեան նոյն խարխալը նպաստաւոր դեր կը կատարէ քրտական պետութեան թեան մը ձեւանալուն մէջ:

**

ԱԼԻԵՒ ՀԱՅԱՍՏԱՆ – ԹՈՒՐՔԻԱ ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԵԱՆՑ ՄԱՍԻՆ

Պատասխանելով Թուրք լրագրողուհիի մը հարցումներուն, Ազրպէյճանի նախա-գահը ըսած է թէ երբ Անգարայի նոր կա-ռավարութիւնը վստահութեան քուէ ստա-ցած է, հեռաձայնած է նախագահ Սիւ-լէյման Տէմիրէլի ու մտահոգութիւն յայտ-նած թուրքեւազրպէյճանական յետագայ յարաբերութիւններու զարգացումին մա-սին. Տէմիրէլ ապահովութիւն տուած է իրեն թէ ոչ մէկ փոփոխութիւն պիտի կա-տարուի ու ոչինչ կը սպառնայ երկու եր-կիրներու կապերուն:

Հ. Ալիեւ խօսած է նաեւ Հայաստան - Թուրքիա յարաբերութիւններուն մասին, ըսած է թէ հակառակ Տէմիրէլի խոստու-մին, ազրպէյճանցի գաղթականները կը շարունակեն վրաններու տակ ապրիլ, Ան հարկաւոր կը նկատէ որ Թուրքիա Հա-յաստանի հետ կապերուն մէջ նկատի ու-նենայ Ազրպէյճանի ազդակն ալ. մերժե-ցում ցոյց չտայ Հայաստանի ու մինչեւ որ Ղարաբաղի հարցը լուծում չգտնէ, չբանայ սահմանային անցքը:

նութեան գլուխ անցնելէ առաջ ծանօթ էր Իսրայէլի դէմ բազմաթիւ անդամներ արտայայտուած իր կեցուածքով, յաջո-ղած է իր կառավարութեան առաջին ար-տաքին վարկերը ստանալ նոյն այդ երկ-րէն: Նեթանիահուի կառավարութիւնը ընդունած է 650 միլիոն տոլարի վարկ ե-րաշխաւորել Թուրքիոյ: Այդ գումարը պիտի յատկացուի թրքական ԷՖ – 4 օ-դանաւներու արդիականացումին:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆԱԽԿԻՆ ՎԱՐՉԱՊԵՏ եւ ներկայի Արտաքին նախարարը Թ. Չիլ-լէր իր կուսակցութեան «Ուղիղ Ողի»ի համագումարին կրկին կուսակցապետ ընտրուած է: Ան իր ելոյթին ընթացքին գովքը հիւսած է վարչապետ Էրպաքա-նի Բարօրութեան կուսակցութեան:

ՀՈՒՆԳԱՐԱՀԱՅ ԿՐՕՆԻԿ՝

«ԱՐԱՐԱՏ»

Երկաթեայ վարագոյրին անկումով ազատ օդ շնչող երկիրներուն հայ գաղութներն ալ գործելու արձակ ասպարէզ գտած են: Գործելը հոս առաջին իմաստով կը նշանակէ կազմակերպուիլ: Ստուգել եղած – չեղածը, ապա նոր թափով դառնալ ներկային: Այսկա է պարագան այն երկիրներուն ուր հայկական կեանքը գրեթէ ամբողջովին կանգ առած էր. իսկ այն երկիրներուն մէջ ուր պահուած էր հայկական որոշ – առաւելաբար մշակութային – գործունէութիւն մը, անոնք ալ ձեռնարկած են նորովի կազմակերպութեան, կորուստները, թերիները դարմանելու, սրբագրելու աշխատանքին:

Այս շրջանակի երկիրներուն հետ կապը մամուլը կ'ըլլայ առհասարակ: Այդպէս է Պուլկարիոյ, Ռումանիոյ պարագան: Աւելի կենդանի կամուրջներ կը հաստատուին նաեւ պատահական այցելուներով: Այս կարգի երկիրներէն մեզի ու նաեւ Սփիւռքի այլ շրջաններուն համար ամէնէն քիչ ծանօթ կամ ուղղակի անծանօթ մնացածներէն մէկը Հունգարիոյ հայութեան կացութիւնն էր: Կարելի՞ էր խօսիլ տակաւին գաղութ կոչելի հայկական ներկայութեան մը մասին: Հարցումը, հետաքրքրութիւնը պատասխան չունէին մինչեւ այն օրը երբ Տիկին Անահիտ Տէր-Մինասեան պատմեց թէ Պուտափեշտի մէջ հանդիպած էր կորիզի մը որ կը ջանար կազմակերպչական գործը գլուխ հանել ու պահել գաղութային ներկայութիւն մը (տե՛ս, «Յառաջ», Ապրիլ 26 եւ 27–28): Անկէ տեղեկացած էինք որ հոն սկսած էր թերթ մըն ալ լոյս տեսնել:

Ան կը կոչուի «Արարատ»: Երկշաբաթաթերթ է. լոյս կը տեսնէ երկլեզու՝ հայերէն եւ հունգարերէն բաժիններով: Յուլիսի կէսին հասած տրցակին թիւերուն մէջ աւելի է հունգարերէնին գրաւած տեղը: Թերթը սկսած է հրատարակուիլ 1995 Դեկտեմբերին, Փոքրածաւալ, 12 էջնոց է եւ պատկերազարդ:

Առաջին թիւին մէջ գաղութին ղեկավար Ալեքսան Աւանէսեան ողջոյնի խօսքով կը դիմէ ընթերցողներուն, ըսելու համար որ «հունգարահայ ինքնավարութիւն» ստեղծուած է արդէն եւ նպատակն է համախմբել գաղութը, հայութեան շրջաններուն մէջ տարածել ժողովուրդի արուեստը, մշակոյթը եւ մայրենի լեզուն: Ան կը շեշտէ. «որպէսզի ապագայ մեր սերունդների մէջ հայ մարդու դէմքը հաստատուն մնայ, ծրագրել ենք ստեղծել մայրենի լեզուի մանկապարտէզ եւ դպրոց. ունենալ մշակոյթի կեդրոն, հայկական ակումբ եւ գրադարան»: Իսկ նոյն թիւին վերջին էջին վրայ տեղ գտած խմբագրութեան խօսքը որպէս առաջադրութիւն կը նշէ լրատուութիւնը եւ տեղւոյն հայութեան կապին ամրապնդումը Հայաստանի ու սփիւռքեան միւս գաղութներուն հետ: Խմբագրականը կ'աւարտի ընթերցողներու խորհուրդներն ու առաջարկները ունենալու փափաքով:

«Արարատ»ի թիւերը անուղղակի ազդակ կ'ըլլան լեզուական երեւոյթի մը անգամ մը եւս մատնանշումին: Հունգարիոյ գաղութին թերթն ալ, ինչպէս իրեն նման ուրիշներ, որպէս լեզու կը գործածէ արեւելահայերէնը եւ խորհրդահայ ուղղագրութիւնը: Արեւմուտքի Սփիւռքին սիրտին վրայ տեղ գտած այս գաղութին համար եւս տարօրինակ է երեւոյթը, բայց բացատրելի. հեռուէն դիտելով երկու հաւանական պատճառ ունի ան. առաջինը այն է որ խորհրդային շրջանին խզուած ըլլալով սփիւռքեան շրջանակներէ, որպէս հայկական ներկայութիւն կապ կրցած է պահել առաւելաբար Հայաստանի հետ, ուրկէ լեզուական, մշակութային ներգործութիւնը: Երկրորդ պատճառն ալ ներկայի կարելիութիւններէն կուգայ. թերթին հայերէն բաժիններուն մէջ այդ մասին տեղեկութիւն չկայ, բայց դժուար չէ ենթադրել որ Պուտափեշտի մէջ հայերէն գրել-կարդալու կարող անձեր Հայաստանէն հոն գաղթածներ են վերջին շրջանին կամ քիչ մը աւելի առաջ: Ու անոնք են որ իրենց գիտցածը կրնան գործածել որպէս «դրամագլուխ»: Հետաքրքրական պիտի ըլլար գիտնալ թէ առ այժմ գոնէ ուղղագրութիւնը սրբագրելու հեռանկար մը կա՞յ: Թէեւ երբ Հայաստանի մէջ իսկ ակներեւօրէն ոչ ոք անհանդուրժ կ'ըլլայ սխալի մը տեւականացումէն, ի՞նչ պատճառ կայ որ Հունգարիոյ Հայը մտածէ սրբագրութեան մասին: Մանաւանդ երբ ատիկա նոր տաղտուկ պիտի ստեղծէ թերեւս:

Ամէնէն դրական յայտնութիւնը որ կ'ըլլայ «Արարատ»ի էջերով, ինքնաճանաչումի ու կազմակերպուելու թափն է: Պէտք է ըսել որ երկիրը լայն կարելիութիւն կուտայ ատոր: Գոյութիւն ունի արդէն «Հունգարիոյ Հայոց ազգային ինքնավարութիւն»ը որ գաղութային կեդրոնական վարչութիւն մը պէտք է ըլլայ. ունի իր նախագահը, Հաւանաբար այդ վարչութեան մղումով, կը կազմուին նաեւ զանազան շրջաններ. կորիզներ գոյացած են արդէն Պուտափեշտի ԺԳ. թաղամասին, Թերեզվարոշի, Զուգլոյի եւ Դորոգի, Ջեպելի, Նեիրէգեհազայի մէջ: Այս բոլորին մէջ մեծ անորոշութիւն մը կը տիրէ թուական տուեալի մարզին մէջ: Թերթը ոչինչ կ'ըսէ այս մասին. միայն, Ջեպելի համար կը կարդանք թէ տեղական կազմակերպութեան ընթացքին 696 հոգի քուէարկած է եւ թէ Նեիրէգեհազայի մէջ 50 հայ ընտանիք կայ: Հաւանաբար թիւը իրենց համար ալ տակաւին որոշ տուեալ չէ եւ երբ աւարտի շրջաններու կազմակերպչական գործը, կարելի պիտի ըլլայ մօտաւոր թիւ մը ունենալ Հունգարահայութեան մասին:

«Արարատ»ի Մարտի թիւերէն մէկուն մէջ յայտնի ուրախութեամբ կ'ըսուի թէ կը վերադառնուին հին սովորութիւններ ալ. այսպէս, Տեբրեցինի մէջ հայկական պարահանդէս մը տեղի ունեցած է որուն մասնակիցները այնքան գոհ մնացած են որ արդէն սպասումը կը յայտնուի 1997-ի պարահանդէսին: Այս տեղեկատուութեան առթիւ կը յիշուի թէ գաղութին վերջին պարահանդէսը կազմակերպուած է 1948ին Պուտափեշտի մէջ. յաջորդ էջին վրայ տեղ գրաւած է կէսդարեայ այդ ձեռնարկէն խմբանկար մըն ալ: Շուրջ յիսուն հոգինոց խումբը լուսանկարուած է սրահին ճակատը զարդարող «Հունգարահայ Միութիւն» արձանագրութեան տակ որ դասական ուղղագրութեամբ է:

Թերթը հայերէն էջեր ունի նշելի թուականներու մասին, ինչպէս՝ Ապրիլ 24-ի, Զատկի, եւայլն: Ուշագրաւ է նաեւ տեղւոյն մշակութային կեանքին մասնակցութիւնը որպէս ազգային խմբաւորում. այդպէս եղած է գրողներու հանդիպումին հայկական խումբի մը ներկայութիւնը, ուրիշ փոքրամասնութիւններու կարգին:

Կազմակերպչական լուրջ թափը, կորսուածները վերադառնելու ջանքը կը վստահեցնեն որ լաւ գաղութ մը կը ձեւանայ Հունգարիոյ մէջ որ օր մը թերեւս սրբագրութեան աշխատանքը կը տարածէ նաեւ լեզուականին վրայ:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՎԵՐԱՐԹՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՎԵՐԱԶԱՐԹՕՆՔ՝
ՊԱՅԾԱՌԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ԼՈՅՍՈՎ ՈՒ ԽՈՐՀՐԴՈՎ

ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ՀԱՅՐԱՊԵՏԻ ԱՆԴՐԱՆԻԿ ՀՈՎՈՒԱՊԵՏԱԿԱՆ ԱՅՑԸ ՆՈՐԱՍՏԵՂԾ ԱՐՄԱՒԻՐԻ ԹԵՄ ԵՒ ՄԱՐԶ(*)

Յուլիսի 14-ին Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր հովուապետական անդրանիկ այցելութիւնը տուեց Արմաւիրի նորաստեղծ թեմին՝ թեմակալ առաջնորդ Ասողիկ Եպիսկոպոս Արիստակէսեանի եւ մարզպետ Սեդրակ Յովհաննիսեանի հրաւէրով:

Քաղաքի մուտքի մօտ Նորին Սրբութեանը Արմաւիրցիները դիմաւորեցին աղ ու հացով: Մարզպետ Սեդրակ Յովհաննիսեանը եւ թեմակալ առաջնորդ Ասողիկ Սրբազանը բոլոր Արմաւիրցիների անունից Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին բարի գալուստ մաղթեցին եւ Նորին Սրբութեանը առաջնորդեցին դէպի մարզպետարան:

Մարզպետարանում տեղի ունեցած կարճատեւ զրոյցի ընթացքում Պր. Յովհաննիսեանը Հայրապետին ծանօթացրեց մարզպետարանի առաջնահերթ ծրագրերին: Մեծ ուրախութեամբ ընդունեց Արմաւիր քաղաքում եկեղեցի կառուցելու լուրը, եւ սիրով համաձայնեց իր հայրապետական օրհնութեամբ օծելու հիմնարկէքի արարողութիւնը, որը պէտք է տեղի ունենար այդ երեկոյ: Պր. մարզպետը նշեց, որ առաջնորդարանի տեղի եւ շէնքի հարցը նոյնպէս արդէն որոշուած է՝ այդ նպատակով թեմին է տրամադրուել 1,5 հա հողատարածութիւն: Վեհափառ Հայրապետը ողջունեց այն սերտ գործակցութիւնը, որ սկիզբ էր առել մարզպետարանի եւ նորաստեղծ թեմի միջեւ:

Մարզպետարանից շքախումբը ուղղուեց դէպի Բամբակաշատի Սուրբ Աստուածածին Եկեղեցի, ուր Քրիստոսի Պայծառակերպութեան տօնի առթիւ մատուցւում էր պատարագ (պատարագիչ Տրդատ Աբեղայ Մարտիրոսեան):

Կրկնապատիկ էր Բամբակաշատցիների ցնծութիւնը, որ Վեհափառ Հայրապետին հիւրընկալում էր Քրիստոսի Պայծառակերպութեան (կամ ինչպէս ժողովուրդն ինքն է ասում Վարդավառի) տօնի օրը, որը Հայ Եկեղեցու տաղաւար հինգ տօներից մէկն է: Ցընթացս պատարագի Նորին Սրբութիւն Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը իր պատգամը տուեց հայ հաւատացեալ ժողովուրդին:

Շնորհաւորելով գեղեցիկ տօնի առթիւ Վեհափառ Հայրապետը նրանց ներկայացրեց իրենց թեմակալ նոր առաջնորդին եւ պատգամեց նուիրումով լծուել իրենց նոր թեմը շէնացնելու գործին, լինել համերաշխ ու միասնական: Շարունակելով իր պատգամը Վեհափառ Հայրապետն ասաց. «Այսօր, Յիսուսի Պայծառակերպութեան նուիրական տօնին, գալով Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածնից, յանուն մեր Ս. Եկեղեցու, բերել եմ ձեզ երկնային խօսքն ու աղօթքը: Եկել եմ իբրեւ լոյսի քարոզիչ, քանզի Պայծառակերպութիւնը Աստծոյ լոյսն է, որ բացում է մեր հոգու աչքերը, պայծառակերպութեան լոյսով ողողենք մեր անցնելիք ճանապարհը եւ այդ լոյսով ներշնչուած շէնացնենք մեր նոր հայրենիքը»:

Պատարագի սրբազան արարողութիւնից յետոյ շքախումբը ուղեւորուեց դէպի Սարդարապատի հերոսամարտի յուշահամալիր: Ծաղկեպսակ դնելով եւ հոգեհանգստեան պաշտօն մատուցելով Սարդարապատի ճակատամարտում եւ Արցախի ազատագրման համար ընկած հայ մարտիկների յուշաքարերին Նորին Սրբութիւնը դիմեց ներկաներին՝ մէկ անգամ եւս վերարժեւորելով հայ մարտիկների անձնազոհողութիւնը եւ ազատութեան գաղափարը. «Այսօրուան մեր անկախ Հայաստանը նրանց երազի մարմնացումը եղաւ: Ինչ նրանց համար երազ էր, մեզ համար կեանք դարձաւ: Այսօր մենք ենք կոչուած հերոսանալու, հերոսանալու մեր գործով, աշխատանքով, ոչ արեան տուչութեամբ, ինչպէս հերոսացան նրանք: Մեր Հայրենիքի ապագայի համար մենք ենք պատասխանատու: Չպէտք է բաւարարուել մեր հայրերի ժառանգութեամբ միայն: Մենք էլ մեր գործով պէտք է հարստացնենք այն: Մեր գործով լինենք արժանի մեր անկախութեանը»:

Հայրապետի խօսքից յետոյ հայրենասիրական երգերի կատարումով հանդէս եկաւ Հայաստանի երաժշտական ընկերութեան Արմաւիրի բաժանմունքի մանկական երգչախումբը՝ Լարիսա Աւետիսեանի ղեկավարութեամբ:

Սարդարապատից հանդիսաւոր թափօրը շարժուեց դէպի Նալբանդեան եւ Արմաւիր գիւղերը: Ամէնուրեք Հայրապետին ընդունում էին աղ ու հացով, երգ ու պարով:

Օրուան, թերեւս, ամենայուզիչ պահը եկեղեցու հիմնարկէքի արարողութիւնն էր Արմաւիր քաղաքում, ապագայ առաջնորդարանի հարեւանութեամբ: Եկեղեցին, որ կառուցուելուց յետոյ կրելու է Ս. Խաչ անունը, վեր կը յառնի «որպէս մեր հաւատքի, մեր ազգի վերազարթօնքի, վերարթնութեան խորհրդանիշ ու հաստատում»:

Եկեղեցու հիմնարկէքի արարողութիւնից յետոյ Նորին Սրբութիւնը առաջնորդեցին դէպի քաղաքի հրապարակ, ուր ողջոյնի խօսքերից ու Հայրապետական պատգամից յետոյ սկսուելու էր ժողովրդական տօնախմբութիւնը: Վեհափառ Հայրապետին ողջունելու եկած Արմաւիրցիների եւ իր անունից խօսք ասաց քաղաքապետ Նորայր Մնոյեանը: Բարեգալստեան մաղթանքներ ասացին մարզպետ Սեդրակ Յովհաննիսեանը եւ թեմակալ առաջնորդ Ասողիկ Եպիսկոպոս Արիստակէսեանը:

Ապա իր հայրապետական պատգամը տուեց Նորին Սրբութիւն Գարեգին Ա. Կաթողիկոսը՝ իր խօսքում կարեւորելով հայ ժողովրդի պատմութեան առաջընթացի երեք հիմնական սկզբունքները, որ Հայերը նախ եւ առաջ պատմութեամբ հարուստ ազգ են, բայց պատմութիւն չեն, կեանքի շարունակական ընթացքի մէջ են: Ոչ թէ յիշող ազգ են, այլ ապրող:

Երկրորդ՝ Հայերը քրիստոնեայ ազգ են եւ հաւատքով են մնացել կանգուն: Թշնամիները քանդել են մեր եկեղեցիները, բայց մեր հաւատքն ու ոգին ծնունդ են տուել նոր եկեղեցիների:

Եւ ապա, այսօր բացուել է նոր դարաշրջան, մեր անկախ պետականութեան դարաշրջանը: Մեր նոր կեանքը նոր հորիզոններ է բացում մեր առջեւ եւ իւրաքանչիւր հայ պատասխանատուութեան իր բաժինն ունի իր հայրենիքի կայունացման եւ առաջընթացի համար:

Աւարտելով խօսքը Հայրապետը մէկ անգամ եւս պատգամեց լինել ամուր իրենց հաւատքի մէջ, գնալ դէպի եկեղեցին, քանզի բարձունք տանող ճանապարհը անցնում է եկեղեցու միջով:

Վեհափառ Հայրապետի խօսքից յետոյ սկսուեց տօնախմբութիւնը՝ Արմաւիրի ու մշակութային եւ ինքնագործ խմբերի ու կատարողների մասնակցութեամբ:

Ուշ երեկոյեան Նորին Սրբութիւնը վերադարձաւ Մայր Աթոռ Ս. Էջմիածին:

ՄԱՄԼՈՅ ԴԻՒԱՆ
ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

(*) Լուրը տուած էինք Յուլիս 13/14-ի մեր թիւով:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆ

կենսագրական գիծեր

Յուլիս 11-ի մեր թիւով հաղորդած էինք գրող, հրապարակագիր, ՌԱԿ-ի ղեկավար դէմքերէն՝ Անդրանիկ Անդրէասեանի մահը, կենսագրական համառօտ տեղեկութիւններով: Ստորեւ՝ մանրամասնութիւններ («Նոր Օր»էն). -

Ծնած է 1909-ի Հոկտեմբեր 4-ին, Չմշկածագ քաղաքի Հազարի գիւղը: Ապրիլեան Եղեռնին եւ յաջորդ տարիներուն, գաղթականներու խումբերու հետ եւ որբանոցներու մէջ 5-6 տարի, ամէն տեսակ զրկանքներու եւ սարսափներու մէջէն՝ ան անցաւ իր ընտանիքին հետ եւ յաճախ անոնցմէ բոլորովին խզուելով. Տէրսիմ, Էրզրում, Ալեքսանդրապոլ (Լենինական), Թիֆլիս, Կովկաս, Պոլիս, Յունաստան եւ Ֆրանսա 1924-ին, իր երկու երէց եղբայրներուն հետ, ուր աշխատեցաւ երկաթագործարանի մէջ: 1928-ին եկաւ Նիւ-Եորք, ուր վերջապէս միացաւ իր ծնողքին եւ կրտսեր երկու քոյրերուն եւ եղբօր:

Ա. Անդրէասեան 1937-ի Յուլիսին եկաւ Ֆրէզնօ, իբրեւ խմբագիր «Նոր Օր» շաբաթաթերթին եւ վարիչ քարտուղար Ռամկ. Ազատական Կուսակցութեան Արեւմտեան շրջանակին: Ան այդ պաշտօնները վարեց քանի տարիներ: 1957-ի Հոկտեմբերին հրաւիրուեցաւ Պոսթըն, որպէս խմբագիր «Պայքար» օրաթերթին: Հոն ան հինգ տարի խմբագրեց նաեւ «Պայքար» գրական եռամսեան, մինչ կը ծառայէր իբրեւ վարիչ քարտուղար ՌԱԿ Արեւմտեան Շրջանային Վարչութեան: 1970-ին ան կրկին կանչուեցաւ Լոս-Անճըլըս, վարելու համար «Նոր Օր» եռօրեայի խմբագրութիւնը, որ շարունակեց մինչեւ 1977-ի Սեպտեմբերը:

Անդրանիկ Անդրէասեան շուրջ 50 տարիներ լայն գործունէութիւն ունեցաւ ազգային, հայրենասիրական, մշակութային ու քաղաքական շարժումներու եւ ձեռնարկներու մէջ:

Ան երեք անգամ հրաւէրով այցելեց Հայաստան, հոն մնալով ամիսներ, ծանօթանալով հայրենի ժողովուրդին, պետական վարիչներուն ու գրողներուն հետ եւ հրապարակելով իր տպաւորութիւնները: Ան նաեւ 6-7 անգամ շրջեցաւ սփիւռքահայ գաղութները, Մերձաւոր-Արեւելքի, Եւրոպայի եւ Հիւսիսային ու Հարաւային Ամերիկայի մէջ, կազմակերպական աշխատանքով: Ան ՌԱԿ-ի կողմէ

ՇԱԲԱԹԱԿԱՆ ԱԿՆԱՐԿ

ՀԱՅԿ. ԿԵԱՆՔԸ ԼՈՍ-ԱՆՃԸԼԸՍԻ ՄԷՋ

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԵՐԳՉԱԽՈՒՄԲԻՆ ՀԱՄԵՐԳԸ

Կլէնտէյլի Հայ Սքուլի սրահին մէջ, Յունիս 16-ին, տեղի ունեցած է Իրանահայ Միութեան երգչախումբին համերգը: Ներկայ եղած են 900 հանդիսականներ: Բացումը կատարած է Անահիտ Նազարեան, ներկայացնելով Միութեան 40-ամեայ գործունէութիւնը: Երգչախումբը, ղեկավարութեամբ Ալֆրէտ Մարգոյեանի եւ դաշնակի ընկերակցութեամբ Գայեանէ Մարտիրոսեանի, մեկնաբանած է տարբեր դարաշրջաններու արուեստագէտներէ գործեր, իսկ յայտագրի երկրորդ բաժնին՝ ազատագրական պայքարի ոգին ու պատմութիւնը ներկայացնող երգեր:

***

«ՀԱՅԻ ԱՉՔԵՐ» ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹԸ

Կլէնտէյլի Եունայթըտ Զըրչ աֆ Քրայսթ Եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Յունիս 22-ին, տեղի ունեցած է գրական - երաժշտական երեկոյթ մը՝ «Հայի աչքեր» խորագրին տակ: Յայտագրին մասնակցած են սրնգահար Արարատ Պետրոսեան, արտասանող Գրիգոր Օգարեան, երգիչներ եւ պարախումբեր:

***

ԱՐԱՄ Ա.-Ի Ի ՊԱՏԻՒ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԻՆ ՄԷՋ

Լոս - Անճըլըսի լիբանանեան հիւպատոսարանին մէջ, ի պատիւ Արամ Ա. Կաթողիկոսին, տեղի ունեցած է ընդունելութիւն մը, Յունիս 26-ի երեկոյեան: Ներկայ եղած են Լոս - Անճըլըս գտնուող խումբ Լիբանանցիներու համայնքապետ կրօնաւորը, Մարոնիներու համայնքապետը, դիւանագիտական ներկայացուցիչներ եւ հիւրեր:

***

Հ.Մ.Ը.Մ.-Ի ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ ԽԱՂԵՐԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱԾ ԵՆ

Կիրակի, Յուլիս 7-ին, փակման արարողութեամբ վերջ գտած են Լոս - Անճըլըսի Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Նաւասարդեան 21-րդ մարզախաղերը, ներկայութեամբ Արամ Ա. Կաթողիկոսին: 4000 մարզիկներ եւ սկաուտներ մասնակցած են տողանցքին: Այս տարի մարզախաղերու պատուոյ նախագահութիւնը ստանձնած են Տէր եւ Տիկին Հրաչ եւ Մարինէ Անտոնեան, Հ.Մ.Ը.Մ.-ին նուիրելով 25 հազար տոլար: Փակման հանդիսութեան ներկայ եղած են հազարաւոր Հայեր:

Շաբաթ գիշեր, Պէվըրլի Հիլթըն պանդոկին մէջ տեղի ունեցած է Նաւասարդեան մարզախաղերու յաղթանակի պարահանդէսը, մասնակցութեամբ 1500 հոգիի: Ներկայ եղած են Արամ Ա. Կաթողիկոս, Հ.Յ.Դ.-ի, Ազգային վարչութեան եւ փոքր կազմակերպութիւններու ներկայացուցիչները: Յայտագիրը վարած է Զարլի Կալեան: Խօսք առած են Հ.Մ.Ը.Մ.-ի Շրջ. Վարչութեան ատենապետ Րաֆֆի Սարգիսեան, մարզախաղերու պատուոյ նախագահ Հրաչ Անտոնեան, Կեդրոնական Վարչութեան կողմէ Գօգօ Պալեան եւ Թեմին առաջնորդը՝ Մուշեղ Ծ. Վրդ. Մարտիրոսեան: Հայրապետը իր խօսքին մէջ նշած է, թէ «Հ.Մ.Ը.Մ.-ը ճամբայ եղաւ վաւերական հայութեան, բարձրացաւ ու բարձրացուց: Հ.Մ.Ը.Մ.-ի ամբողջ կեանքը բարձունք մը նուաճելու յարատեւ ճիգ եղաւ եւ այդ բարձունքը Հ.Մ.Ը.Մ.-ին համար ուրիշ բան չէր, եթէ ոչ ամբողջական Հայաստան, ամբողջական հայութեամբ»:

***

ԱՐԱՄ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ Գ. ՇԱԲԹՈՒԱՆ ՀԱՆԴԻՊՈՒՄՆԵՐԸ

Գալիֆորնիա կատարած հովուապետական իր այցելութեան Գ. շաբթուան ընթացքին, Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Արամ Ա. Կաթողիկոս, Յուլիս 3-ի իրիկունը, այցելած է Հոլիվուտի Ս. Կարապետ Եկեղեցւոյ ծուխը: Եկեղեցւոյ սրահին մէջ ի պատիւ Հայրապետին տրուած է ճաշ մը, որուն ընթացքին Արամ Ա. «Մեսրոպ Մաշտոց» շքանշանով պարգեւատրած է Ալեք Փիլիպոս վարժարանի ուսուցիչ Հայկազ Թըրթըռեանը:

Յուլիս 5-ին Հայրապետին ի պատիւ ընդունելութիւն մը կազմակերպած է Փասատինայի Եկեղեցւոյ ծուխը:

Շաբաթ, Յուլիս 6-ի առաւօտեան, Արամ Ա. հանդիպում մը ունեցած է Լոս - Անճըլըսի հայ մտաւորականներու, խմբագիրներու, գրողներու եւ մշակութային Միութեանց ներկայացուցիչներու հետ, Հոլիվուտի Ս. Կարապետ Եկեղեցւոյ սրահին մէջ: Հայրապետը ներկայացնելով հայ մտաւորականին առաքելութիւնը, ի մէջ այլոց ըսած է. «Մենք պէտք ունինք այնպիսի մտաւորականներու, որոնք ճշմարտութիւնը ճշմարտօրէն կը տեսնեն ու ճշմարտօրէն կ'ըսեն: Հետեւաբար ճշմարտութիւնը փնտռող, պաշտպանող ու տարածող մարդն է մտաւորականը, հեռու ամէն տեսակ աղդեցութիւններէ»: Իր խօսքին աւարտին, Արամ Ա. «Մեսրոպ Մաշտոց» շքանշանով պարգեւատրած է Մաքօ Մկրտիչեանը, Գարմէն Տէր - Կարապետեանը եւ Աշխէն Իսպէնճեանը:

Նոյն օրը, կէսօրէ ետք, Արամ Ա. այցելութիւն մը տուած է հայ կաթողիկէ համայնքին, որ ի պատիւ Հայրապետին ընդունելութիւն մը սարքած է Թագուհի Մարտիրոսաց Եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Կիրակի, Յուլիս 7-ին, Արամ Ա. պատարագած եւ քարոզած է Էնսինոյի Սուրբ Նահատակաց Եկեղեցւոյ մէջ:

Յուլիս 8-ին եւ 9-ին, Հայրապետը այցելած է Հ.Օ.Մ.-ի ընկերային ծառայութեանց Կլէնտէյլի կեդրոնը եւ հանդիպում ունեցած Հայ տարեցներու Միութեան անդամներուն հետ, Կլէնտէյլի Եկեղեցւոյ սրահին մէջ:

Հինգշաբթի, Յուլիս 11-ին, Արամ Ա. Կաթողիկոս ներկայ եղած է Հ.Օ.Մ.-ի Պատգամաւորական Ժողովի պաշտօնական բացումին եւ խօսք առած: Նոյն օրը, կէսօրէ ետք Հայրապետը մեկնած է Ուաշինկթըն, ուր յաջորդ օրը՝ Սպիտակ Տան մէջ, հանդիպում ունեցած է նախագահ Գլինթընի հետ:

Շաբաթավերջին Արամ Ա. Կաթողիկոս վերադարձած է Անթիլիաս:

ԼՐԱՏՈՒ

Լ Ի Ո Ն

ՇԱՐԼ ՍԻՆԱՆԵԱՆ ՊԱՏՈՒՈՅ ԼԵԳէՈՆԻ ՍՊԱՅ

ԼԻՈՆ. - Կան, մեր համայնքներուն մէջ, անձեր՝ որոնք արհեստի մը, ասպարէզի մը մէջ իրենց ունեցած յաջող գործունէութեամբը, կը ծառայեն, կամայ - ակամայ, հայկական քարոզչութեան կը սատարեն, իրենց շրջանակին մէջ ու կառավարութեան մօտ, լաւագոյն կերպով ճանչցնելու Հայը: Ասոնցմէ մէկն է Շարլ Սինանեան, լիոնահայ, երկար տարիներէ ի վեր:

Շարլ Սինանեան փոխ - նախագահն է ինքնաշարժի արհեստներու ազգային խորհուրդին եւ Նախագահը այս կազմակերպութեան սթասիոն - սէրվիսներու կեդրոնական յանձնախումբին: Պատասխանատու դիրք մը՝ երբ, մանաւանդ պէտք կ'ըլլայ բանակցիլ կառավարութեան կամ քարիւղի ընկերութիւններուն հետ:

Հայ նախագահը ի պատիւ էր Զորեքշաբթի, Յուլիս 10-ին: Ստացաւ պատուոյ լեգէոնի սպայի աստիճան: Առաջին անգամն է, կը կարծենք, որ լիոնահայ մը մասնակից համայնքային կեանքին, կը հասնի այս մակարդակին, պատուոյ լեգէոնին:

Արարողութիւնը տեղի ունեցաւ նահանգապետական շէնքին սրահներէն մէկուն մէջ, աւելի քան հարիւր հրաւիրեալներու ներկայութեան, Հայեր եւ Ֆրանսացիներ, որոնց մէջ Լիոնի նախկին ծերակուտական եւ քաղաքապետ Ֆրանսիս Քոլոն, արհեստակցական միութիւններու ներկայացուցիչներ, շրջանին մէջ ծանօթ անձնաւորութիւններ: Ներկայ էին՝ Նորվան Եպիսկոպոս եւ Իսահակ Քահանայ:

Շրջապատուած Տիկին Սինանեանէ եւ Թոռներով, հայ գործատէրը լսեց գնահատական խօսքեր վառելանիւթերու կեդրոնական սպասարկութեան, Փարիզէն մանաւորապէս եկած, մէկ ներկայացուցիչին կողմէ եւ նաեւ՝ նահանգապետ Փոլ Պէրնարէ: Շարլ Սինանեան սկսած է իր հանրային գործունէութիւնը 1952-ին շրջանային մակարդակի վրայ, ստանձնելով հետզհետէ պաշտօններ, արհեստակցական պատասխանատուութիւններ, ամբողջ Ֆրանսայի համար: Պատուանշանը տալէ առաջ մեր հայրենակիցին, նահանգապետը չէշտեց մանաւանդ Պր. Սինանեանի անձնուէր, անխոնջ ջանքերը՝ պաշտպանելու համար միշտ իր բոլոր պաշտօնակիցներուն շահերը, հաւասարապէս:

Նահանգապետը չմոռցաւ նաեւ բարեւելու լիոնահայ համայնքը իր ներկայ անդամներով:

Հաւաքոյթը վերջացաւ հիւրասիրութեամբ մը: Բնականաբար, գտաւ արժանի արձագանգ, հետեւեալ օրն իսկ, «Լը Փրոկրէ» օրաթերթին մէջ:

ՎԱՂԻՆԱԿ ՄԻՍՔՃԵԱՆ

...տարագրեց այն Յուշագիրը, որ Ամերիկեան Ազգ. Խորհուրդին անունով յանձնեց Միացեալ Ազգերու Կազմակերպութեան 1945-ին, երբ ան նոր ծնունդ առաւ Սան - Ֆրանսիսքոյի մէջ:

ԱՆԴՐԱՆԻԿ ԱՆԴՐԷԱՍԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐԸ

Անդրէասեան իր հրապարակագրական յօդուածներուն կողքին միշտ ալ զբաղած է գրականութեամբ «Նոր Գիր»ի օրերէն սկսեալ, եւ անոր առաջին սէրը եղած է գրականութիւնը ուրիշ որեւէ զբաղումէ աւելի: Իր գրական առաջին փորձերը մէկտեղած է «Սպիտակ Արդարութիւն» պատմուածքներու հատորին մէջ, որ լոյս կը տեսնէ 1938-ին, Ֆրէզնօ: Այդ հատորէն գրեթէ տասը տարի ետք, 1947-ին, լոյս կը տեսնէ անոր պատմուածքներուն երկրորդ հաւաքածոն՝ «Կարօտի Ապստամբ Օրագրէն» խորագրին տակ: Եւ անկէ ետք, տարիներու ընթացքին, որոշ կանոնաւորութեամբ եւ պարբերաբար լոյս տեսած են անոր յաջորդ հատորները:

«Վերջին Կայանը» (պատմուածքներ), 1956, Պէյրութ:

«Սպիտակ Արդարութիւն», վերի գիրքին ընտրուած երեւանեան հաւաքածոյ, 1960, Երեւան:

«Տարագիր Երկինքի Տակ» (պատմուածքներ), 1967, Պոսթըն:

«Երկար Գիշերին Մէջէն» (վէպ), 1974, Պէյրութ:

«Խոհեր» Բ. հատոր (գրական, հասարակական), 1967, Լոս - Անճըլըս:

«Խոհեր» Գ. հատոր (գրական, ազգային, քաղաքական) 1980, Լոս - Անճըլըս:

«Հայկական Դատի Նոր Հանգրուանը», 1967, Պէյրութ:

«Պատմութիւն ՌԱԿ-ի Ամերիկայի Արեւմտեան Շրջանի», 1981, Լոս - Անճըլըս:

«Համազգային Առաքելութիւն» (Հ.Բ.Ը.Միութեան հետաքերով 1906 - 1981), 1981, Ամերիկա:

«Անմարմին Սէրը» (պատմուածք), 1983, Լոս - Անճըլըս:

«Դառնութեան Բաժակ» (երեւանեան հաւաքածոյ, նախորդ հատորներէն առնուած), 1984, Երեւան:

«Երեզմանն եւ Յարութիւն» (վէպ), 1985, Պոսթըն:

«Վերածնունդ եւ վերադարձ», 1983, Պոսթըն:

***

Անդրանիկ Անդրէասեանի յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յուլիս 6-ին Լաս Վեկասի Յոհանց Եկեղեցւոյ մէջ: Արարողութեան նախագահած է Արեւմտեան Թեմի առաջնորդը՝ Վաչէ Արք. Յովսէփեան, դամբանականներ խօսած են Օշին Քէչիշեան («Արմինիըն Օպզըրվըր»ի խմբագիր), Թ.Մ.Մ.-ի Կեդրոնական Վարչութեան փոխ - ատենապետ՝ Գէորգ Մանուկեան, ՌԱԿ-էն՝ Անդրանիկ Զարճեան եւ «Նոր Օր»ի խմբագիր՝ Յակոբ Պօղոսեան:

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

— վիպակ —

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Ստեփանը երեք անգամ ամուսնացել է եւ երեք անգամ դժբախտ է եղել իր ամուսնական կեանքում: Այդ մասին երբեք դառնութիւնով չի խօսում: Բանաստեղծի համար, ասում է, կեանքի պատահարները գրական նիւթ են: Սիրտը բաց է, երբեք չի ենթարկւում դէպի դէտինը մեզ քաշող անցողակի փաստերին:

Երբ բաղնիքի վարիչը եւ իր կինը տեսան Հոլսին եւ իր կնոջ, ուրախացած ընդառաջ եկան եւ ամէնքիս հետ ծանօթացան: Որոշեցինք հանքային ջրի բաղնիք առնել: Ջուրը թափւում է վերեւից եւ անմիջապէս տաշտերը լցնում: Միլտըրէտը առաջինն է, որ անցնում է վարագոյրին ետեւ եւ սկսում է հանուել:

-- Այս տաշտում լողանք է արել երիտասարդ մի թագուհի:

-- Թագուհի: Երեւակայեցէ՛ք. մի խակական թագուհի: Խոնարհուե՛նք:

Լաուին եւ ամէնքս չոքում ենք տաշտի առջեւ ու փաղաքշական, ուռուցիկ խօսքերով ողջունում Միլտրէտին: Ոմանք իրենց սրբիչները ոլորում են իրենց գլխին, չալմա շինում եւ արեւելեան ձեւերով ողջունում նրան:

Լուացւում ենք, պառկում քարերի վրայ եւ սպասում:

Մի ձկնորս տղայ վազելով գալիս է եւ յայտնում, որ ճաշը պատրաստ է: Ստեփանը փորձում է վերականգնել խումբը եւ քայլերգով վերադառնալ: Իր ջանքերը ապարդիւն են անցնում: Տաք ջրերը մըրակել են մարմինները, թուլացրել, եւ երգելու ոչ ոք ցանկութիւն չի զգում:

Ուտում ենք, խմում, լռում:

Իռլանտացի նկարիչը սկսել է հարբել: Աթոռի վրայ է կանգնել եւ անվերջանալի ճառ է արտասանում, Այդ ճառին վերջ տալու համար, Ստեփանը ոտքի է կանգնում եւ --

-- Լռութի՛ւն, լռութի՛ւն: Ուզում եմ մի հարց տալ:

Ամէնքս ուշադրութեամբ նայում ենք երեսին:

Ո՞վ է տեսել Քանսաս քաղաքը: Այո՛, կրկնում եմ, ո՞վ է տեսել Քանսաս քաղաքը: Չէ՞ք տեսել: Ես տեսել եմ՝ գզուելի մի քաղաք:

-- Ես էլ այդպէս եմ երեւակայում, -- ասում եմ:

Պատմում եմ մի դէպք, որ մնացել է փորուած յիշողութեանս մէջ: Վենետիկում, մի երեկոյ, կանգնած էի Փիացեթթայի քարափի վրայ: Մօտակայ մեծ պանդոկից դուրս էին եկել շատ գեղեցիկ, շատ շքեղ, շլացուցող զգեստներ հագած մի քանի երիտասարդ Ամերիկուհիներ: Նրանք սպասում էին իրենց կոնտոլին: Սուրբ Մարկոսը ամբողջովին լոյս էր, տօն եւ ոսկի: Գանալների վրայ վառուել էին առաջին լամպարները, որոնց պսպղանքը խառնուելով վերջալոյսի մարող կրակներին՝ ստեղծել էին դերբնական եւ երազային մի մթնոլորտ: Կանանցից մէկը հիացումով նայեց իր շուրջը եւ, դիմելով իր մօտի ընկերուհիներին, հառաչեց. «Մտածե՜լ, ի՜նչ ճակատագիր... Վաղը կամ միւս օրը ստիպուած պիտի լինենք վերադառնալ Քանսաս քաղաք»... Ընկերուհիները իրենց աչքերը վար առին եւ տխրեցին: Այդ ժամանակից ի վեր, երբ լսում եմ Քանսաս անունը, մոխիր է թափւում ուսերիս վրայ:

Միլտրէտը նայում է աչքերիս մէջ եւ ձեռքս պինդ սեղմում:

Յետոյ խօսում են արդի վէպի մասին, արդի նկարչութեան մասին, արդի բանաստեղծութեան մասին:

Լաուի կինը, երեսը դեղնած, աչքերը տարօրինակ փայլով վառուած, շրթները կծկուած՝ ինչ որ բաներ է կմկմում եւ ձեռքերը անհանգիստ շարժում: Մարքիզուհին եւ Հելէնան նրա թեւերից բռնում են ու վար տանում: Լաուին շուար մնում է նրանց:

- Նորից սկսեց, - ասում է Ստեփանը, - հիմա ի՞նչ պիտի անենք:

Սեղանը պարպւում է:

Ծովափին ինքնաշարժ նաւակ են ճարում եւ չորսով մեկնում:

- Մենք էլ գնանք, Թերակլզի կոչուած տեղը տեսնենք, - առաջարկում է Հոլսը. - Յուսանք հաչակաւոր Ամերիկուհուն չենք հանդիպի:

(Շար. 35)

ՎԱԼԱՆՍ - ՀՐԱԺԵՇՏ -

Սերոբեան, Պաղտոյեան, Պան, Փերիէ ընտանիքները, իր թոռներն ու ծոռները խոր ցաւով կը ծանուցանեն՝

ՏԻԿԻՆ ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ՍԵՐՈԲԵԱՆ-Ի

(Ծնեալ՝ Պաղտոյեան
Լուսատարիչ - Խարբերդ)

մահը որ պատահեցաւ 82 տարեկանին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Վալանսի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցին:

Ո՛չ ծաղիկ, ո՛չ ծաղկեպսակ:

Նուէրները «Հայաստան» Հիմնադրամին:

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը կը հաղորդէ որ

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ցաւակցական տոմար մը բացուած է Միութեան կեդրոնատեղին՝

11, Square Alboni,
75016 PARIS

M° Passy

Յուլիս 15-էն 31, գրասենեակի ժամերուն:

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

« ՅԱՌԱՋ » ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ	100 ՖՐ.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ	80 ՖՐ.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ	75 ՖՐ.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ	75 ՖՐ.
ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ	150 ՖՐ.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ	80 ՖՐ.

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ	75 ՖՐ.

ԵՒ

«ՅԱՌԱՋ - 50»
(Տաղկախաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 120 ՖՐ.

Դիմել « Յ Ա Ռ Ա Ջ »ի:

Թղթատարի ծախք՝ 25 Ֆր., հատոր գլուխ:

ԾՆՆԴԵԱՆ

ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿԼԵԶՈՒ
ՁԵՐ ՀՐԱՒԷՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԴԻՄԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ,
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Տեղւոյն վրայ ճոխ խաբալոկ

1 9 5 4 ——— 1 9 9 6

PÈLERINAGE ANNUEL
42ème Anniversaire
ST-GRÉGOIRE à TALLARD

1 9 5 4 ——— 1 9 9 6

Une messe sera célébrée selon le rite de l'Eglise Apostolique Arménienne

ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԹԱԼԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ

Dimanche 15 Septembre

sous l'égide du Conseil Diocésain de l'Eglise Apostolique Arménienne du Midi de la France et le concours de l'Association Culturelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes Sous la Présidence de **MGR LAGRANGE, évêque de Gap,** et de **MGR DARON GEREJIAN, Vicaire Général des Arméniens du Sud de la France,** le Rév. Père VARTAVAR KASPARIAN célébrera la messe à 10 heures 30, en présence du Clergé de Tallard et de ses environs.

La messe sera chantée par la Chorale de l'Eglise **Serpotz Tatéos-Bartoughiméos**

à 13 heures Un repas fraternel réunira les pèlerins dans la Salle Polyvalente de Tallard, en présence des autorités religieuses et civiles.

Des autocars, suivant le nombre des inscrits, seront mis à la disposition, pour des personnes qui ne peuvent se rendre par leurs propres moyens.

Départ à 7 heures précises

Pour tous renseignements et réservations s'adresser :

— **MARSEILLE** - Cathédrale Arménienne du Prado, Tél. : 91 77 84 70.

— **SAINT-ANTOINE** - Eglise Saint Tatéos Tél. : 91 65 56 75 M. Tashan Tél. : 91 65 54 45.

— **BEAUMONT** - Eglise Saint Grégoire L'Illuminateur, Tél. : 91 93 13 50.

— **CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE** - Tél. :91 93 30 08.

— **TOULON - ABRIS CLUB** - Tél. : 94 27 10 51.

— **Pour toutes autres régions - Ass. Culturelle des Arméniens de Gap** - Tél. : 92 51 71 80 (heures de repas) 92 51 00 87.

Prix du Trajet de Marseille	
Aller-retour seul	100 Frs
Repas seul	120 Frs
Aller-Retour et repas compris	220 Frs

Pour la vente d'objets demander l'autorisation à l'Association de Gap.

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

1976-1996
M.C.A. 20ème

En Octobre prochain, la M.C.A. d'Alfortville fêtera le 20ème anniversaire de l'INAUGURATION DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

ECOLE FRANCO-ARMENIENNE TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3EME INCLUSE

— Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;

— Anglais, chants et danses dès la Maternelle;

— Théâtre, informatique;

— Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;

— Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կը խնդրէ նկատի առնել իր յառաջիկայ համերգը որ տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, Նոյեմբեր 30-ին, Փարիզ, Opéra Comique — Salle Favart-ի մէջ:

Յայտագիրը յատկացուած է Կանաչեանի եւ Ափրիկեանի գործերուն:

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

«UGAB - 90»

A l'occasion de la célébration de son 90ème anniversaire, l'UGAB organise un grand

Gala de Bienfaisance

au profit des *TABLES DE L'UGAB* en Arménie

le Vendredi 18 Octobre à 20 heures au Pavillon Dauphine - 75016 Paris

P.A.F. : 750 Frs

Rens. : 45 20 03 18 / 42 27 12 26.

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք--Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12--13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին վարչութեան:

Imprimé sur les presses du Journal «HARATCH» 83, rue d'Hauteville, 75010 Paris
Commission Paritaire : N° 55935 SIRET : 51027317 A R.C. Paris

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 24
MERCREDI
24 JUILLET
1996

ՅԱՌԱՋ
ՕՐԱԹԵՐԹ

LE NUMERO : 5,00 F.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1·100 Ֆ· – Վեցամսեայ : 560 Ֆ·
Արտասահման : Տար. 1·400 Ֆ· (ամէնօրեայ առաքում)
1·250 Ֆ· (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ·

71րդ ՏԱՐԻ – Թիւ 18·903 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 71e ANNEE — N° 18.903

ՕՐՈՒԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՍՈՒՐԻՈՅ ԱՌԹԱԾ ՎԱԽԵՐԸ

Իսրայէլի ընտրութեան Բ. Նեթանիահուի յաղթանակը, յետոյ որպէս վարչապետ անոր կարգ մը յայտարարութիւնները որոշ վախերու պատճառ են Միացեալ-Նահանգներու համար։ Գլխաւորը Սուրիոյ հետ յարաբերութիւններու մարզն է։ Այն օրէն երբ Իսրայէլի նորընտիր վարչապետը մերժեց Գոլանի բարձունքը փոխանակել Սուրիոյ հաշտութեան հետ, Ուաշինկթըն կը վախնայ որ նախագահ Ասատ կը մեծցնէ ահաբեկչութեան ալ-ած զօրակցութիւնը։ Այս վախը հետեւանք է Ասատի ընթացիկ մարտավարութեան որ կը կայանայ իր հակառակորդին վրայ ճնշում բանեցնող միջոցներու տուած զօրակցութեան մէջ։ Անցեալ գարնան Յորդանանի մէջ ձերբակալուեցան պաղեստինցի կեռիլլայի մը անդամները որոնք կայք հաստատած էին Սուրիոյ մէջ։ Յորդանանեան պատասխանատուներու համաձայն, անոնք զինուած փոքրաթիւ խմբակներով կը տեղափոխուէին, իրենց հետ պայթուցիկ փոխադրելով։

Ասատ քանի մը տարիէ ի վեր գիտակից է թէ պէտք է բանակցի Իսրայէլի հետ։ Ամերիկացի պատասխանատու մը կ'ըսէ թէ եթէ ան այն տպաւորութիւնը ունենայ որ շահելիք բան չունի կարգադրութիւններէ, պիտի ուզէ ցոյց տալ թէ ինչ կարժէ զէնքը մէկդի ձգել։ Եթէ Իսրայէլեան նոր կառավարութիւնը Ասատը ...թիմի յայտարարէ, այս նախատեսութիւնը կրնայ իրականութիւն դառնալ։

Միացեալ-Նահանգներու Սուրիոյ եւ Իսրայէլի նախկին դեսպան Եդուարդ Ճէճեան կ'ըսէ այս մասին. «Ասատ խորապէս համոզուած է որ իր շահը կը պահանջէ հետեւեալը. խաղաղութիւն չկնքել այնքան ատեն որ Սուրիա ամբողջական ...թումին մաս չկազմէ։ Մնացեալը զինքը ... հետաքրքրեր»։

Գահրէյնի իշխանութիւնները հրապարակաւ ամբաստանած են Իրանը թէ իրենց կառավարութեան դէմ պետական հարուածի մը հեղինակն է։ Մինչդեռ Յորդանան գրեթէ կը խուսափի Սուրիան ամբաստանելէ, վախնալով որ ատիկա կը ...նայ երկրին գրոսաշրջութեան եկամուտներուն։ Այսուհանդերձ, Յունիս 1-ին ...ած մէկ հարցազրոյցին Հիւսէյն թագաւորը զայրոյթով խօսած է անընդմէջ ներթափանցումներու մասին։ Յայտարարած է թէ Յորդանանի մէջ ձեռք անցած են զէնքեր, պայթուցիկ ու մարդիկ. ... տեղեկութիւններ այն մասին թէ այդ թափանցումները պիտի շարունակուին։ Ան ուղղակի չէ ամբաստանած Դամասկոսը, բայց ըսած է թէ դժուար է հաւատալ որ ան տեղեակ չէ կատարուածին։ Ինչ կը վերաբերի Դամասկոսի, ան ...րանայ այլ կառավարութիւններու ուղղած քայլեր, նոյնիսկ երբ իր պարտաւորութիւնը կը նկատէ պաղեստինցի իր դաշնակիցներուն զօրավիգ կանգնիլ։ Վերջերս Սուրիոյ պաշտօնաթերթը գրած է թէ Իսրայէլէն վտարուած 500 հազար Պաղեստինցիները ապաստան գտած են Սուրիոյ մէջ եւ բնական է որ անոնք կազմակերպութիւններ ունենան ու կառչին ՄԱԿ-ի որոշումներուն որոնք իրենց վերադարձի իրաւունքը կ'երաշխաւորեն։

Ամերիկեան լրաքաղ հրթիռներ ճշդած են որ Սուրիա Պէքաայի մէջ թմրեցուցիչի մշակումը կարեւոր աստիճանի հասցուցած է։ 1993-էն ի վեր թմրեցուցիչի նախանիւթեր մշակուած են հոն, ապա անոնք Եւրոպա եւ արաբական թերակղզի փոխադրուած են։ Ատկէ զատ, կ'ըսուի թէ տարիներէ ի վեր Պէքաայի շրջանին մէջ Սուրիա աչք կը փակէ կեղծ տոլարներու պատրաստութեան։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԿԱԾԵԱԼ ՕԴԱՆԱՒԻՆ մնացորդները ծովուն մէջ փնտռելու գործը կը շարունակուի։ Հանուած կտորներուն վրայ բռնուած է պայթուցիկ նիւթերու մասնիկներ. այսուհանդերձ, ամերիկեան ապահովութեան պատասխանատուները կը խուսափին հաստատելէ ահաբեկչութեան վարկածը։ Խուզարկութիւններուն ընթացքին չորս դիակ եւս գտնուած է, ընդհանուր թիւը 105-ի հասցնելով։ Սուգակներուն գլխաւոր հարցը կը կազմէ սեւ տուփին յայտնաբերումը։ Զոհերու հարազատները որոնք փութացած են դէպքին վայրը, կը գանգատին հետաքննութեան շատ դանդաղ ընթացքէն։ Ամերիկեան ապահովութեան պատասխանատուները դիմած են Իսրայէլի գաղտնի սպասարկութեան, տեղեկութիւն խնդրելով օդանաւին անկումի պարագաները լուսաբանելու համար։

ԱՆԳԼԻԱՑԻ պատանուհին որ Սէն Մալոյի շրջանին մէջ բռնաբարուած ու սպաննուած էր, ոճրագործը դատարկապորտ մըն է. ան անցեալին եւս սեռային անհաւասարակշռութեան յանցանքով դատապարտուած էր։ 13 տարեկան պատանուհին խումբով մը արձակուրդի եկած էր Ֆրանսա։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՆԱԽԱՐԱՐ Հ. ՏԸ ՇԱՐԷԹ Յուլիս 22-ին հանդիպում ունեցած է Սուրիոյ նախագահին հետ, նախապէս տեսակցելէ ետք սուրիացի իր պաշտօնակիցին հետ։ Խօսակիցները շեշտած են Միջին-Արեւելքի մէջ խաղաղութեան փոխարէն հողային տարածքներու սկզբունքը։ Ֆրանսայի նախագահին շրջապտոյտը կ'ընդգրկէ Լիբանան ու Իսրայէլը։

ԱՌՈՂՋԱՊԱՀՈՒԹԵԱՆ եւ Ընկերային Հարցերու Նախարարը Ժաք Պարօ հանդիպում մը ունեցած է բժշկական սենդիքաներու պատասխանատուներուն հետ ու դժգոհութիւն յայտնած տարուան առաջին վեցամսեայ արդիւնքներուն մասին։ Բժշկական ծախքերը որոնք ամբողջ տարուան ընթացքին 2·1%-ի յաւելում միայն պէտք է ունենային, արդէն հասած են 6·1%-ի։ Նախարարը ուզած է որ բժիշկները դասը չափաւորէ ծախքերու բաժինը։

Է. ՊԱԼԱՏԻՒՐԻ եւ իրեն գաղափարակից բարեկամներու Շամոնիի հանդիպումը քաղաքական մեկնաբանութիւններ թելադրած է լրատուներուն։ Ս. Վէյլի, Ն. Սարքոզիի, Ֆ. Լէոթարի միասնութիւնը քաղաքական նոր կարգադրութիւններու մեկնակէտ կը նկատուի։

ՀԻՒԱՆԴ ԿՈՎԵՐՈՒ հարցը կը շարունակէ զբաղեցնել լրատուները. Յուլիս 23-ի «Մոնտ»ը կը տեղեկացնէ թէ պատրաստուած տեղեկագիրի մը մէջ ըսուած է որ Եւրոպայի միութեան երկիրներուն մէջ պէտք է գգուշանալ նաեւ ոչխարի եւ այծի ներքին գործարաններու սպառումէն։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲԱՆՏԵՐՈՒՆ անմարդկային պայմաններուն դէմ բողոքելու համար հացադուլի դիմած 200 բանտարկեալներէն

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ՔՐՏԱԿԱՆ ԳՈՐԾՕՆԸ ՍՈՒՐԻՈՅ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Թուրքիա ուշի ուշով եւ նաեւ որոշ մտահոգութեամբ կը հետեւի Միջին-Արեւելքի քաղաքական զարգացումներուն։ Անոնց գլխաւորը Անգարայի համար կ'առընչուի Իրաքի հիւսիսային քրտական շրջանին ուր ներկայիս իշխանութեան պարապ մը կը նշմարուի։

Թուրքիոյ նախկին դեսպաններէն Շիւքրիւ Էլէքտաղ «Միլլիյէթ»ի մէջ վերլուծելով կացութիւնը ուշադրութիւն կը հրաւիրէ նախ տուեալ գօտիին մէջ քրտական ռազմավարութեան վրայ։ Քրտական երկու քաղաքական կազմակերպութիւնները՝ Քիւրտիստանի Հայրենասիրական Ճակատը եւ քրտական Դեմոկրատ կուսակցութիւնը մէկդի դրած են իրենց հակադրութիւնները ու ՓՔՔ-ի կողքին կանգնած։ Առիթ գտնել այդ կազմակերպութեան այսուհետեւ կուտայ նաեւ քաղաքական դեր մը։ Անոր նպատակն է ամէն ձեւով արգիլել Հիւսիսային Իրաքի մէջ թրքական զինեալ միջամտութիւնները։

Այս կացութիւնը Թուրքիոյ գլխաւոր հակառակորդի դերին վրայ կը գետեղէ Սուրիան որ զօրավիգ է ՓՔՔ-ի։ Որպէսզի Անգարայի համար անդարձելին չպատահի, պէտք է սուրիական գործօնը չէզոքացուի։ Շ. Էլէքտաղ կը գրէ. - «Եթէ Թուրքիա անտեսէ Սուրիոյ դերը, ահաբեկչութիւնը որ ներսէն կը սպառէ մեր երկիրը, կը շարունակուի ու օր մը Թուրքիա այս բեռը չի կրնար տանիլ։ Այդ կացութեան մէջ հարաւ-արեւելեան շրջանը Թուրքիայէն անջատուելու, խզուելու կէտին հասած կ'ըլլայ ու թերեւս ՓՔՔ-ի հետ բանակցելէ ուրիշ այլընտրանք չի մնար։

Եթէ Թուրքիա կ'ուզէ Հիւսիսային Իրաքը որպէս սպառնալիքի գօտի մը չունենալ ու հարաւ-արեւելեան շրջանին մէջ խաղաղ ու ապահով միջոց մը ստեղծել, պէտք է ջախջախէ օձին գլուխը որ Սուրիա կը գտնուի»։

Գրութեան, աւարտին Թուրք դիւանագէտը ներկայի պայմանները յարմարագոյն եւ Թուրքիոյ համար շատ նպաստաւոր կը նկատէ «օրինաւոր ինքնապաշտպանութեան շրջանակին մէջ դիմելու համար միջոցներու որպէսզի Սուրիա հրաժարի իր ընթացքէն ու վերջ տայ Թուրքիոյ հանդէպ անմարդկային իր յանցանքներուն»։

շատերու կացութիւնը ծանրացած է ու նոր մահեր կը սպասուին։ Յուլիս 22-ին խումբ մը ցուցարարներ քարեր նետելով կոտրած են Թուրքիոյ Փարիզի դեսպանատան ապակիները։

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Արտաքին նախարարը Թ. Չիլլէր հեռաձայնելով Իսրայէլի վարչապետին, ապահովութիւն տուած է որ երկու երկիրներու յարաբերութիւնները պիտի շարունակուին նախկին թափով եւ թէ Թուրքիա կը շարունակէ զօրավիգ կանգնիլ Միջին-Արեւելքի խաղաղութեան հոլովոյթին։ Հաւանական կը նկատուի Նեթանիահու-Էրպաքան մօտալուտ հանդիպում մը։

ԵՐԵՒԱՆ ՀԵՌԱՏԻՊ ՓԱՐԻԶ

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 22/23)

ՎԱՐՉԱՊԵՏԸ ԸՆԴՈՒՆԱԾ Է ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԸ

Վարչապետ Հրանտ Բագրատեան ընդունած է Հայաստանի մօտ Ֆրանսայի նոր դեսպան՝ Միշէլ Լըկրան։ Անոնց տեսակցութեան առանցքը կազմած են տնտեսական հարցերը։ Վարչապետը համառօտ կերպով ներկայացնելէ ետք Հայաստանի տնտեսական իրավիճակը շեշտը դրած է ներդրումներ կատարելու անհրաժեշտութեան վրայ եւ հրաւէր ուղղած ֆրանսական ընկերութիւններու։ Խօսակցութեան մէջ կարեւոր տեղ մը յատկացուած է նաեւ Հայաստան կառուցուելիք նոր հիւլէական ծրագիրներուն եւ այս առնչութեամբ յիշուած է ֆրանսական գործակցութեան յարմարագոյն դաշտը ընծայելու բնոյթը։ Ապա, արծարծուած են նաեւ «Թօթալ»ի, «Էլֆ»ի, «Ֆրամաթոմ»ի, «Կազ տը Ֆրանս»ի եւ նման ընկերութիւններու գործունէութեան, Գիւմրիի ֆրանսական դպրոց ի շինութեան, զանազան բնագաւառներու մէջ համագործակցութեան սերտացման առնչուող հարցեր։

⁂

ԱԶԳ. ԱՊԱՀՈՎՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԻ Ա. ՏԵՂԱԿԱԼԻ ՆՇԱՆԱԿՈՒՄ

Հանրապետութեան նախագահ Լ. Տէր-Պետրոսեանի Յուլիս 19 թուակիր հրա-

(Շար·ը կարդալ Դ· էջ)

ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆ 100

ՅՈՒՆԱՀՌՈՄԷԱԿԱՆ ՈՃԻ ԸՄԲՇԱՄԱՐՏԻՆ ՀԱՅԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂ ՄԵԿՆԱՐԿԸ

Երկուշաբթի, Յուլիս 22-ին, յունահռոմէական ոճի ըմբշամարտի մրցումներուն հայ մարզիկները զոյգ փուլին յաջող արդիւնքներ արձանագրած են։ Այսպէս 52 քկ. դասակարգին մէջ Նազարեան յաղթելով ուկրանացի իր մրցակիցին իրաւունք ստացած է ութերորդ աւարտականներուն մասնակցելու։ Այս հանդրուանին ալ, Նազարեան պարտութեան մատնելով հարաւային քորէացի ըմբիշ մը, յաջողած է ձեռք ձգել քառորդ աւարտականներուն մասնակցելու իրաւունք։ 62 քկ. դասակարգի առաջին շրջանի խաղերուն ալ Մանուկեան յաղթանակ տարած է չինացի մրցակիցին դէմ եւ անցած յաջորդ շրջանին։ Իսկ Եղիշեան (90 քկ.) յաղթելով հունգարացի իր մրցակիցին հետեւած է իր ընկերներուն բարի օրինակին։ Իսկանտարեան ալ որ կը ներկայացնէ Ռուսաստանը, յաղթած է վենեզուելացի իր հակառակորդին եւ որակուած յաջորդ շրջանին համար։

ԻՆՁԵ՞Ր ՀԱՐԿԱՒՈՐ ԵՆ ՑԵՂԱՍՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ԹԱՆԳԱՐԱՆԻՆ

Ցեղասպանութեան 80-ամեակը աւանդութիւն դարձածէն զատ երկու կարեւոր ձեռնարկներով նշուեցաւ Երեւանի մէջ։ Աւանդութիւն դարձածը ժողովրդային զանգուածային այցն է Եղեռնի յուշարձանին. ան կը յաջորդէ Ապրիլ 24-ի առաւօտուն երկրին քաղաքական ու կրօնական իշխանութեան աւագանիին թափօրին որ հանդիսաւոր այց կու տայ Ծիծեռնակաբերդ, կը խոնարհի 1915-ի զոհերուն յիշատակին առջեւ ու ծաղկեպսակներ կը զետեղէ։ Ժողովուրդին վերելքը դէպի այդ բլուրը, ամբողջ օրը կը տեւէ խիտ շարքերով։ Այդ երթին մէջ թէ որքա՛ն է ոգեկոչումի, յարգանքի գործօնը եւ որքան՝ վարժութիւն մը կրկնելու սովորութիւնը, դժուար է ըսել. ընկերաբանական հետաքրքրական ուսումնասիրութեան նիւթ կրնայ ըլլալ այդ զանազանութիւնը եւ աւանդականէն բաւական տարբեր մեկնաբանութիւններու առաջնորդել։ Կը բաւէ քիչ մը քաջութիւնը ունենալ «տեսնել»ու պարզուած պատկերը եւ ոչ անպայման այն ինչ որ ի յառաջագունէ կը թելադրուի թուականէն ու վայրէն։

Այս երկու ձեռնարկները որոնք 1995 Ապրիլ 24-ին գումարուեցան ընթացիկին, ցեղասպանութեան նուիրուած գիտաժողովը եւ նորակառոյց Թանգարանին բացումն էին։ Գիտաժողովը խմբած էր նիւթին միջազգային մասնագէտներու անուններ որոնց ամէնէն աւելի հետաքրքրութեան արժանացողը եղաւ Թուրք մտաւորականը Թ. Աքչամ։ Ապրիլ 24-ին նախորդած այդ եօրեայ գիտաժողովէն ետք, հանդիսաւոր բացումը կատարուեցաւ ցեղասպանութեան Թանգարանին որուն շինութիւնը ամբողջովին աւարտած ալ չէր տակաւին։ Ան կառուցուած է Եղեռնի յուշարձանին քովը, բլուրին կողին կպած յուշարձան առաջնորդող ճամբուն աջ կողմը։

Յունիս 29-ի «Լրագիր»ը անոր տնօրէն Լաւրենտի Բարսեղեանի հետ կատարուած հարցազրոյցին էջին մէջ զետեղած է նաեւ շէնքին մէկ լուսանկարը։ Գոնէ արտաքնապէս, ան աւարտած կը թուի։

Լ. Բարսեղեան կ'ըսէ, որ Թանգարանը նախընթաց չէ ունեցած Հայաստանի մէջ, քանի որ ծանօթ պատճառներով նիւթը գրեթէ անմատչելի էր խորհրդահայ պատմագրութեան։ Կ'աւելցնէ թէ աշխարհի զանազան անկիւնները կան հայկական կեդրոններ որոնք կարեւոր աշխատանք կատարած են ու կը կատարեն Եղեռնի վերաբերող նիւթեր հաւաքելու, ուսումնասիրելու, հրատարակելու գործին մէջ։ Կը յիշէ Հայկական Համագումարի Ուաշինկթընի Կեդրոնը եւ Զօրեան Հիմնարկը։ Ապա կը շեշտէ որ իրենց նպատակը ոչ միայն Եղեռնի հետեւանքով հայկական կորուստները ներկայացնելն է, այլեւ ցոյց տալը որ ցեղասպանութիւնը մեծագոյն ոճիրն է։

Այնքանէն ետք քիչ մը տարօրինակ տպաւորութիւն կը գործէ կարդալ թէ իրենց նպատակն է «Հայաստանում կեդրոնացնել եւ ի մի բերել Հայոց Եղեռնին վերաբերող բոլոր նիւթերը ինչը լուրջ ֆինանսական ներդրումներ է պահանջում»։ «Եղեռնին վերաբերող նիւթ» բացատրութիւնը պարզ է որ շատ ծաւալուն տարածք ունեցող բան է. ան կ'ընդգրկէ այդ նիւթին մասին յուշագրական, վկայութեան հատորներ, ձայնագրութիւններ, տեսագրութիւններ, ուսումնասիրական գործեր, ստեղծագործական հատորներ, ժապաւէններ, Արեւմտահայաստանէն փրկուած առարկաներ, եւայլն, Այսուհանդերձ, հաւանօրէն «նիւթ» բառածը հոս պէտք է սահմանափակել փաստաթուղթերով եւ հրատարակութիւններով։ Այլ խօսքով՝ երկու յիշուածներէն զատ նման այլ սփիւռքեան հաստատութիւններու մէջ կեդրոնացած մնացորդացը։ Լ. Բարսեղեանի արտայայտութեան մէջ յստակ չէ թէ ակնարկուած նիւթերը Երեւանի Թանգարանը փոխադրե՞լ է նպատակը թէ Սփիւռքի մէջ հաւաքուածներուն կրկնօրինակները ունենալ նաեւ հոն։ Այս երկրորդ պարագան բնական բան է անշուշտ, եթէ յատկապէս կայ 70 տարուան բացը գոցելու եւ նիւթին մասին լուրջ պատմագրութիւն եւ ուսումնասիրութիւն պատրաստելու նպատակ։ Այդ պարագային ճիշդ է որ կը յայտնուի «լուրջ ֆինանսական ներդրումներ»ու պահանջը. սակայն Լ. Բարսեղեան ունի ատոր լուծումն ալ երբ յաջորդ նախադասութեամբ կ'ըսէ. «կարծում եմ, այդ ներդրումները կը կատարեն Սփիւռքահայերը»։

Թանգարանին տնօրէնին արտայայտութեան մէջ գլխաւոր դրականը այն է որ կառոյցը կարելիութիւն կու տայ ըստ պատշաճի պահպանելու տրամադրուած նիւթերը։ Մնացեալը թուումն է անկատարներու։ Պէտք է երիտասարդ գիտաշխատողներ ունենալ, օտար լեզուի տիրապետող ուժեր պատրաստել, ծանօթանալ արեւմտեան դիւաններու հայկական փաստաթուղթերուն, պատրաստելու համար Հայերու ցեղասպանութեան պատմութեան բազմահատոր աշխատութիւն մը, հայ եւ օտար գիտնականներու մասնակցութեամբ, Լ. Բարսեղեան կ'ուզէ Սարդարապատի Թանգարանն ալ ցեղասպանութեան Թանգարանին մասնաճիւղին վերածել, քանի որ դժուարին պայմաններու մէջ է։ Զունի հրդեհի դէմ պաշտպանական սարքեր, պահպանակներ, եւ նոյնիսկ խոնաւութիւն չափող գործիքներ։

Այս կացութեան վրայ պէտք է աւելցնել գողութիւններու պարագան որ տնօրէնը կը փորձէ բացատրել հսկողութեան պակասով. «ոչ մի տեղ այսօր թանգարանային անվտանգութեան չափանիշերը, կանոնադրական պահանջները չեն կատարւում»։ Այս կէտին եւ Սարդարապատի Թանգարանին տխուր կացութեան առընչութեամբ երկու անգամ կը քննադատուի Մշակոյթի Նախարարութիւնը որ «լըրջօրէն չի զբաղւում»։

Սփիւռքի մէջ հաւաքելու գործը կատարող, հաւաքուած նախանիւթը ուսումնասիրելու, մեկնաբանելու աշխատանք տանող հաստատութիւններ ու արխիւներ պրպտող, իրենց ձեռք ձգածը հրատարակող պատմաբաններ կան արդէն։ Ահագին բան ալ լոյս տեսած է անհատական նախաձեռնութեամբ։ Հայաստանի համար նոր այս մարզին ձեռնարկողները նախ կատարուածին պէտք է ծանօթանան, քանի որ ատիկա իսկ կարելի չէր անցած տասնամեակներուն։ Ու առանց նախապատրաստական փուլի մը, ոչ մէկ գործնական, իմաստ կը ներկայացնէ ամէն բան հոն կեդրոնացնելու նպատակը որուն նիւթական բեռն ալ կը դրուի «յատկապէս Սփիւռքահայերու» ուսերուն։ Մանաւանդ, Հայաստանեան այդ շրջանակները նոր նիւթեր կեդրոնացնելու մտահոգութենէն առաջ պարտին Լ. Բարսեղեանի նշած թերիները, անպատեհութիւնները դարմանել, մինչեւ հիմա կեդրոնացածին բարիքին համար։ Եթէ նպատակը կայ, այնքան ալ դժուար պէտք չէ ըլլայ օրինակ լուրջ հսկողութիւն մը իրականացնել Թանգարանային ցուցանմոյշներու վրայ, որպէսզի խախտած վստահութիւնները վերահաստատուին, մանաւանդ երբ խնդրոյ առարկայ է նոր նիւթեր ստանալու հեռանկարը։

Ի վերջոյ Թանգարանի մը նիւթեղէն կառոյցը ամէնէն դիւրին ձեռք ձգելին է, նոյնիսկ Հայաստանի նման նեղ պայմաններով երկրի մը համար։ Դժուարը 70 տարուան սահմանափակումներէն, կաշկանդումէն փրկելն է նաեւ խաթարուած մտայնութիւններ, անգիտացուած չափանիշներ, որակներ։ Մարդ մը որուն դարման պիտի գտնէ անկախ երկիրը, Սփիւռքահայերու ներդրումով Եղեռնի վերաբերող բոլոր նիւթերը կեդրոնացնելու ծրագիրներէ առաջ։

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

LIVRES REÇUS

ARMENIAN CHRISTIANITY

AHARON SAPSEZIAN

Armenian Missionary Association of America, Paramus, N.J., U.S.A., 1996.

ՕՐՈՒԱՆ ՇԱՐԺՈՒՄԻՆ ՀԵՏ

ՆԱԽԱԳԱՀ ՇԻՐԱՔԻ ԴԺՈՒԱՐԻՆ ԱՄԱՌԸ

Տասներեք ամսուան պաշտօնավարութենէ ետք, Յուլիս 14-ի տօնակատարութեան նախագահին աւանդական հարցազրոյցը զուգադիպեցաւ մռայլ շրջանի մը։ Ինչպէս կը գրէ այդ ելոյթին նախօրեակին «Նուվէլ Օպսերվաթէօռ» շաբաթաթերթը, կարճ ժամանակի մէջ մեծ թիւով դէշ լուրեր խտացան։ Գործազրկութիւնը աւելցաւ, հազարաւոր աշխատատեղիներու ջնջում յայտարարուեցաւ ու ընկերային բացը մեծցաւ։ Նախատեսութիւններն ալ յոռետես են, ինչ որ կը նշանակէ թէ տագնապը պիտի շեշտուի։ Ու այս բոլորին հետ կան տակաւին ապօրինութիւնները, արդարադատութեան վրայ կիրարկուած ճնշումները, Կորսիքայի ոճրափորձերը, հիւանդ կովերու հարցը, ամխանթը, եւայլն։ Իւրաքանչիւրը պատճառ կ'ըլլայ որ աւելի ու աւելի դժուարանան լաւատես սպասումներ։

Անշուշտ բոլորին միակ պատճառը նախագահը չէ, ոչ ալ անոր գլխաւորած իշխանութիւնը. բայց ստեղծուած մթնոլորտին մէջ իր եւ վարչապետ Ժիւփէի վարկանիշը կը ցածնայ։ Գարնան բարելաւումի ուղղութեամբ ստեղծուած յոյսերը մարած են ու ամէն մարդ վատթարագոյնէն կը վախնայ։

Յուլիսի սկիզբը վարչապետին հեռատեսիլի ելոյթն ալ չյաջողեցաւ տիրող մռայլը փարատել։ Հանրային կարծիքը ամէնէն աւելի վրդովող հարցերու մասին լռութիւն պահել, կամ ծանրակշիռ խնդիրներու մասին ծայր աստիճան ինքնավստահութեամբ արտայայտուիլ շատ մեծ բանի չծառայեց։

Ինչպէս դիտել կու տայ նոյն թերթը, մեծամասնութեան շարքերուն մէջ ալ աւելի ու աւելի քննադատուած ղեկավարն է Ժիւփէ որ մօտիկ շրջանակէն դէմքերու կողմէ կ'արժեւորուի որպէս աշխատակազմի ղեկավար մը։ Կը քննադատուի որ առանձին առանձին ձեռք առնելով թղթածրարները, չի յաջողիր ընդհանուրին մասին ամբողջական կարծիք ունենալու։ Ֆրանսացիները համոզուած են որ ան պիտի չկարենայ վերագտնել կորսուած ժողովրդավարութիւնը եւ պէտք է քաշուի։ Միայն թէ կայ յաջորդ մը ճարելու հարցը։ Ընդհանուրին կարծիքով այդ յաջորդը միայն Պալատիւր կրնայ ըլլալ, ինչ որ փշոտ խնդիր է նախագահին համար։ Վարչապետութեան պաշտօնին հրաւիրել իր նախկին մրցակիցը, պիտի նշանակէ թէ ձախողած է վարած քաղաքականութեան մէջ։

Այս բոլորին քաջատեղեակ ըլլալով Շիրաք գիտէ նաեւ թէ այսուհետեւ ինք է քննադատութիւններու մայր թիրախը։ Ճիշդ է որ հանրային կարծիքին քով ինք աւելի լաւ դիրքի վրայ է, բայց ժողովուրդը դժգոհ է որ խոստումները չէ յարգած ու միջազգային կեանքին աւելի ժամանակ կը յատկացնէ, քան անգործութեան դէմ պայքարին ու ընկերային հարցերու լուծումին։ Կայ նաեւ ապօրինութիւններու մտահոգութիւնը. անոնցմէ մայրաքաղաքին ԱՇ-ԷԼ-ԷՄ-ներու եւ ԷԼՖ-ի վերաբերողները ուղղակի կը կապուին իրեն։

Նախագահ Շիրաք կը տուժէ նաեւ Ժիւփէի հետ գործակցութենէն. ճիշդ է որ երկուքը բացարձակ համաձայնութեամբ կը գործեն, բայց չեն լրացներ զիրար։ Առաջինը միշտ հեռատես խորհրդականներու պէտք ունեցած է, մինչ Ժիւփէ փայլուն, եռանդուն գործակից մըն է։ Պալատիւրի նախկին նախարար մը ըսած է թէ Ժիւփէ պէտք ունի որ մէկը իրեն ճամբայ ցոյց տայ, բայց Շիրաք չի կրնար ատիկա ըլլալ։

Այս կացութեան մէջ բնական էր որ լուրջ հետաքրքրութեամբ սպասուէր Յուլիս 14-ի ելոյթին որ կարելի չէ ըսել որ յաջողեցաւ դարմանել վարչապետին ելոյթով ձգուած տպաւորութիւնը։

ՔԱՂՀԱՆ

ԻՆՉԵՐ ԳԻՏԵՆՔ ԿԱՆԱՆՉ ԳՈՅՆԻՆ ՄԱՍԻՆ

Կանանչը տիրական գոյնն է բոյսերուն, ջուրն ալ կանանչ է եւ կապոյտ՝ փոխն ի փոխ։

Կանանչ գոյնը կապուած է կեանքի ծագումին. բոյսերու կանանչ տարրը՝ քլորոֆիլ (այս բառը կազմուած է յունարէն «քլորոս» եւ «ֆուլլոն» բառերէն, որոնք կը նշանակեն կանանչ եւ տերեւ), բարդ կազմութիւն ունի. կարելի է զայն բաղդատել մեղրամոմին եւ արեան կարմիր գունատարրին. անոր շնորհիւ, ապրող հիւսուածներուն կը մնայ բնածուխը (գարպոն) որ գոյութիւն ունի մթնոլորտին մէջ։ Մեր երկրագունտին վրայ կեանքի այս էական պաշտօնը (ֆոթոսենթէզ) կատարելու համար, կանաչ տերեւը կ'օգտագործէ արեւի ուժին մէկ մասը. արդարեւ քլորոֆիլի իւրացումին անհրաժեշտ են կարմիր ճառագայթները։

ԻՆՉՈՒ ՏԵՐԵՒԸ ԿԱՆԱՆՉ Է

Տերեւին գոյնը ինքնին կը յայտնէ բընոյթը արեգակնային ճառագայթներուն, զորս կ'օգտագործէ։ Կանանչին լրացուցիչ գոյնն է կարմիրը. տերեւը կանանչ է, որովհետեւ կ'իւրացնէ կանանչէ տարբեր շողարձակումներ, եւ մանաւանդ՝ կարմիրները, որոնք լրացուցիչներն են կանանչին։

Կանանչ բոյսը օդին բնածուխը առնելով կրկնակ կարելիութիւններ կը ստեղծէ երկրային կեանքի համար։ Նախ շնչելի կը դարձնէ մթնոլորտային օդը, որ առանց բոյսերուն՝ այնքան մեծ քանակութեամբ «անհիտրիտ քարպոնիք» պիտի պարունակէր որ բոլոր ապրող էակները շնչահեղձ պիտի դառնային։ Յետոյ կ'ապահովէ բարգաւաճումը կենդանական աշխարհին, որ անկարող է իր ներքին այրումներուն անհրաժեշտ տարրերը ուղղակի առնելու հողին հանքային նիւթերէն կամ մթնոլորտի կազերէն։

ԼԱՒ ՊԱՀՈՒԱԾ ԳԱՂՏՆԻՔԸ

Ինչ որ պարզ ու համեստ խոտը կարող է պատրաստել իր հիւսուածներու խորքին մէջ, գիտութիւնը անկարող է իրականացնելու։ Մարդը շինեց թռչող մեքենաներ, օգտագործեց ելեկտրոմագնիսական ալիքները, յաջողեցաւ տիրանալ ատոմական ուժին, եւ նիւթ մը ուրիշ նիւթի փոխակերպել, այս կերպով փաստելով թէ ճիշդ էին տեսութիւնները միջնադարեան ալքիմիագէտներուն։ Սակայն տեղեակ չէ բոյսերու գաղտնիքին, որով կ'օգտագործեն արեւին ուժը, առնելու համար բնածուխը, այսինքն «վառելանիւթը» որ անհրաժեշտ է ապրելու երեւոյթին եւ կ'իւրացնէ զայն։

ԱՐԵԳԱԿՆԱՅԻՆ ԶՕՐՈՒԹԻՒՆԸ

Բուսականութեան «ապրող կանանչը» կ'առնէ արեւին ուժը (կարմիր շողարձակումներ) եւ երկար ալիքով տկար ուժը կը վերածէ քիմիական բարձրորակ ուժի։ Բուսականութիւնը ուրեմն, թոյլ չի տար որ մեր երկրագունտին վրայ ուժը (էներժի) տկարանայ։ Լաւագոյն սնունդը կը հայթայթէ կենդանիին, որ միայն բուսականութեամբ կրնայ սնանիլ, քանի որ ի վերջոյ, երբ մսակեր իսկ ըլլայ, կը դիմէ միսին այն կենդանիներուն, որոնք բոյսերէն առած են իրենց մաննիկային բարդ կառոյցները, նախանիւթը՝ որուն այրումը անհրաժեշտ է կեանքին։ Այդ այրումը, որ հիւսուածներու բնածուխին միացումն է օդի թթուածինին հետ, եւ որուն ամէնէն գործօն ազդակներէն է կենդանիներու արիւնը, գլխաւոր աղբիւրն է ուժին, զոր ապրող էակները կ'օգտագործեն։ Իր նշանը կարմիր է այսինքն «էկզոթերմիք» երեւոյթ է եւ կարելի կը դառնայ միմիայն կանանչ նշանով՝ քլորոֆիլեան գործունէութենէն յետոյ, որ «անտոթերմիք» է։ Առաջինը պարագային (էկզոթերմիք) ծանրութիւնը կ'իջնէ, երկրորդին՝ կը բարձրանայ։ Այս բարձրացումը կեանքի պայմանն իսկ է. անոր իրականացման համար «կանանչ» բոյսին կը մնայ Արեւը որ աղբիւրն է մեր երկրագունտի գրեթէ բոլոր ուժերուն։

Ի վերջոյ, ուժը, զոր շնչառութեան ե-

…բնոյթին մէջէն ձեռք կը բերեն ապրող էակները, ուրիշ բան չէ, բայց եթէ բոյսին կողմէ ամբարուած արեգակնային զօրութիւն:

Ուժի փոխանակումները, որոնք կը յատկանշեն ապրելու երեւոյթը եւ այրումի երեւոյթը, կը փաստեն թէ բնածուխի, բորակածինի, ջուրի եւայլն շրջանակներուն քով կայ ուժի շրջանակ մըն ալ, որուն երկու ծայրագոյն բեւեռականութիւնները կը կազմեն բոյսերու կանանչ գոյնը եւ արեան կարմիր գոյնը: Կանաչը «պաղ» գոյն մըն է, իր կեդրոնաձիգ գործունէութիւնը կը պարունակէ յղութեան, ամփոփումի եւ սկզբնաւորութեան գաղափարը, «անտոթերմիք» պաշտօն ունի:

ՋՈՒՐԸ ԵՒ ԿՐԱԿԸ

Կանանչին եւ ջուրին յարաբերութիւնները ակնյայտնի են. խոնաւութիւնը կը պայմանաւորէ քլորոֆիլի գործունէութիւնը: Ծանօթ է թէ տերեւները այնքան աւելի կանանչ են, որքան կ'ապրին խոնաւ վայրերու մէջ:

Կանանչը հակառակն է կարմիրին, ինչպէս ջուրը՝ կրակին, ինչպէս հորիզոնական գիծը հակառակն է ուղղահայեացին, կանանչ տերեւը, կարմիր մկանին, էգը արուին, սուր ձայնը՝ թաւ ձայնին, հիւլէին դրական եւ անշարժ կորիզը՝ շարժուն եւ ժխտական ելեկտրոնին եւայլն:

ԿԵՆՍՈԼՈՐՏԸ

Երբ մոլորակը նկատենք ընդարձակ կազմակերպութիւն մը – կենսոլորտը – այս երկութիւնը կը վերածուի խորունկ ներդաշնակութեան: Հակառակները կը քալեն իրարու ամբողջանալու եւ հաւասարակշռելու համար: Այն ատեն կը տեսնենք կենդանին, եւ կենդանական աստիճանաւորումին գլուխը՝ մարդը, կը դառնայ բուսականին «լրացուցիչը», ինչպէս որ արեան կարմիրը լրացուցիչ գոյնն է բոյսերու կանանչին: Կարմիրին ու կանանչը իրարու խառնուելով կը կազմեն արեւին սպիտակ լոյսը՝ «միութիւնը»: Նմանապէս բուսական ու կենդանական աշխարհները միանալով կը կազմեն ոլորտ մը եւ կը յարացնեն համանուագ մը:

ԱՍՏՂԻԿ, ԿԱՆԱՆՉ ԴԻՑՈՒՀԻՆ

Կանանչը, ջուրին գոյնը նուիրուած էր Աստղիկի (Աֆրոտիդէ), որ ծնած էր ջուրէն:

Այս դիցուհին մարմնացումն է բնութեան, որուն իգական երեւոյթն է: Ան ծնունդ կուտայ Սիրոյ, որ սկիզբն է բոլոր էակներուն. ուրեմն անոր պաշտամունքը միացաւ բոլոր միւս բազմազգի աստուածութիւններուն, ինչպէս Հիկ, Տեմեդէր, Մայիա, Սիպիլ:

Ջուրը առաջնակարգ կարեւորութիւն ունի բոլոր հին կրօնքներու աշխարհածութեան վերաբերեալ բացատրութիւններուն մէջ: Աշխարհը զոր հաւկիթ մը կը նկատեն դուրս կ'ելլէ առաջին ջուրերէն (մեծ անդունդ, քաոս) ինչպէս երեխան ծնելէ առաջ կ'աճի ներքին թաղանթի հեղուկներուն մէջ:

Այդ առաջին ջուրերը ընդհանրապէս կանանչէ աւելի սեւ նշանը ունին: Բայց այս երկու խորհրդանշանները սերտ կապակցութեան մէջ են: Ջուրն ու գիշերը հաւասարապէս կը յիշեցնեն աշխարհներու յղացումի, ծննդաբերութեան գործունէութիւնները: Որփէոս կ'ըսէ.

«Պիտի երգեմ գիշերը, գիշերը որ մայրն է աստուածներուն եւ մարդոց, գիշերը որ սկիզբն է բոլոր ստեղծուած բաներուն, զայն կը կոչենք Աստղիկ»: (*)

Մեծ Մայրը, որ ծնունդ տուած է աշխարհի, կրնայ ըլլալ «սեւ» կամ «կանանչ» գոյնի մը: Մա բառը, որ կ'արտայայտէ տիեզերական հոսանուտը, կազմուած (M) գիրով, որ նախ եղած է ջուրին, իջքին խորհրդանշանը եւ իր ձեւով կը պատկերացնէ անոնց վէտվէտումները: Ալիքներու շարժումը հին քաղաքակրթութիւններու իմաստուններուն համար տիեզերական շարժումի մը պատկերն էր: Խորհրդանշաններու գիտութիւնը բաղդատելով կարելի ըլլայ թերեւս օր մը ճշդել թէ ինչպէս հինները տեղեակ էին նման երեւոյթներու:

Օձը, իր գալարումներով, կենդանական Ջրհոսը, նմանապէս կ'արտայայտեն տիեզերական հեղուկի գաղափարը:

Երախային առաջին թոթովանքն է մա, որ կէս լատիներէնը առած է մամա, սորելու բառը: Մա մասնիկը կը գտնենք նաեւ Մաթեր (Մայր), Մայիա, Մաթերիա (Նիւթական սկզբնատարրը), Մաժիա (Մոգութիւն), Մառէ (ծով), Մարիա (Աստուծոյ մայրը). եբրայերէնի մէջ «մերէմ» կը նշանակէ ծով կամ ծովուն աղը: Այս բոլոր բառերուն մէջ առատ են ջրային խորհրդանշանները եւ … ջուրը կանանչ է:

ԿԱՆԱՆՉ ԲՆՈՒԹԻՒՆԸ

Մա բանալի – բառը կը գտնենք նաեւ Մայիս անունին մէջ, որ գարնան գեղեցիկ ամիսին կը պատկանի, «Կանանչ» ու յաղթական բնութեան ամիսը: Գարունը էապէս կանանչ նշան ունի. կ'արտայայտէ սնուցիչ աւիշին ցայտումը, բնութեան զարթնումը արեւին ջերմ համբոյրին տակ: Ծանօթ է առասպելը Գեղուհիին, զոր կոչած են նաեւ Վալքիրի կամ Ջինասպիտակ. ան կը ննջէ անտառին մէջ մինչեւ որ հմայիչ Իշխանը կուգայ իր համբոյրով արթնցնել. Գեղուհին կը խորհրդանշէ բնութիւնը, որ իր «կանանչ արդուզարդին մէջ, կ'երթայ միանալ աստղ - աստուածին, արեւին՝ որուն խորհրդանշանն է ոսկին:

Բնութեան եւ արեւին միացումը Ամուսնութիւնն է Նիւթին եւ Հոգիին, Ջուրին ու կրակին, գիտակցութեան եւ անգիտակցութեան, կանաչին ու կարմիրին:

Կանանչ բնութիւնը պիտի ունենայ իր պտղաբերութիւնը. արդէն այս գաղափարը կը գտնենք Եգիպտացիներուն մօտ, ուր Նէյթ կամ Նութ դիցուհին կրակի չաստուածին համբոյրներուն տակ ծնունդ կուտայ արեւին, խորհրդանշանը երկնային եւ երկրային լոյսին: Հելլէն դիցաբանութեան մէջ, Միներվա որ ծովու կանանչ աչքեր ունէր կը միանայ կրակի աստուածին՝ Վուլգանոսի եւ ծնունդ կուտայ Ապողոնի:

ՀԻՆԳ ԹԻՒԸ

Բոլոր խորհրդանշանները կը վերագտնենք Քրիստոնէութեան մէջ, կերպով մը աւելի ընդլայնուած ձեւի տակ: Մարիամ, Աստուծոյ մայրը՝ կը դառնայ խորհրդանշանը գթութեան եւ Սիրոյ: Կանանչը, ճերմակին, կապոյտին եւ վարդագոյնին հետ նուիրուած են Երկնքի թագուհիին: Միջնադարուն յաճախ կը ներկայացնէին զայն, ոտքերուն տակ մահիկով մը: Թեւերուն մէջ, մայրական կուրծքին վրայ սեղմած Մանուկ Աստուածը «Նոր Արեւը»:

Անոր նուիրուած է Մայիս ամիսը՝ որ նուիրուած էր նախապէս Մայիայի, Վեստայի եւ բոլոր լուսնային դիցուհիներուն: Այս ամիսը հինգերորդն է արդի օրացոյցին մէջ, Մարիա անունն ալ հինգ գիրով է. Մայիսը վարդին ամիսն է եւ վայրի վարդն ալ հինգ թերթով է. լատիներէն «V» գիրը նաեւ նշան է հինգ թիւին, որ կէսն է ամբողջութեան մը, տասը առնելով իբրեւ միութիւն: Ըսենք նաեւ որ Վենիւս, Վեստա եւ լատիներէն կանանչ բառը կը սկսին «Վ» գիրով. այդ գիրը V խորհրդանշանն է կնոջական գործարանին: Շաբթուան հինգերորդ օրը լատին լեզուներու մէջ արմատ ունի Վենիւս (Աստղիկ) դիցուհիին անունը որ իր կարգին հինգ տառ ունի:

ԼՈՒՍԻՆԸ ԵՒ ԿԱՏՈՒՆԵՐԸ

Կարելի չէ թուել բոլոր խորհրդանշանները, որոնք հեռուէն կամ մօտէն կապուած են կանանչ գոյնին: Սակայն, ըսենք որ լուսինը որ էապէս կրաւորական է ցուրտ գոյնով, քանի որ կը բաւականանայ ցոլացնելով արեւին լոյսը, իբրեւ խորհրդանիշ ունի սպիտակը եւ նոյնքան ալ կանանչը. այս երկու գոյները այնքան նման եզրեր ունին, որ կը շփոթուին երբեմն: Եգիպտոսի մէջ լուսնային կենդանիներ կը նկատէին կատուները, որոնց կանանչ աչքերը կը ցոլացնեն արեւին լոյսը եւ փոսփորային փայլ ունին. Հիբիկի նուիրուած կենդանիներ էին եւ մահուան կը դատապարտուէր կատուի մը սպանիչը:

Եթէ պտոյտ մը կատարենք անասուններու խորհրդանշական պատմութեան մէջ, կը տեսնենք արդէն թէ կատուն կնոջ դասակարգին մէջն է, իսկ շունը՝ այր մարդուն: Այս երկու կենդանիները խորհրդանիշն են կամ եթէ կ'ուզէք ծաղրանկարներն են արական ու իգական ծայրագոյն տիպարներուն: Կատուն կնոջ եւ բոյսին նման նազակեաց է, խորամանկ է, ոխակալ, փափուկ, հեշտասէր, եւ կը սիրէ որ գգուեն զինքը: Շունը ընդհակառակն կոպիտ է, ձախաւեր, անվերապահ, գռեհիկ, բիրտ, չափազանց ընտանի, անհանդարտ, աղմկայարոյց, հնազանդ, սարկաւոր, կը կապուի ամէնէն նրբամիտներուն եւ ամէնէն անտաշներուն հաւասարապէս, առանց ամօթխածութեան, առանց նրբավարութեան:

Կատուն, իր իգական խորհրդաւոր ու լուռ (անգիտակից) բնութեամբ նոյնացած է Սփինքսին հետ, տիեզերական հեղուկին կամ հոսանուտին մէկ արտայայտութիւնն է. իր մորթը ելեկտրականացած է:

Իսկ շունը արդէն ունի գիտակցութեան թերութիւնները եւ առաւելութիւնները: Զինուած է հրապարակային ու ընկերային կեանքի համար: Մարդը եւ շունը գիրար հասկնալու համար ստեղծուած էին:

ԿԱՆԱՆՉԸ ՅՈՅՍԻ ԵՒ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ ԳՈՅՆՆ Է

Բնութեան վերածնունդը, գարունն ու Մայիս ամիսը որոնք կը խորհրդանշուին կանանչով եւ ջուրով, իրենց կարգին խորհրդանշանն են հոգեկան վերածնունդին: Բոլոր կրօնքներուն մէջ կանանչը կը խորհրդանշէ հոգեկան վերածնունդի առաջին աստիճանը, օդը (կապոյտ) կամ իմաստութիւնը ընդունուած ըլլալով իբրեւ երկրորդ աստիճանը եւ կրակը (կարմիր) կամ Սէրը ըլլալով երրորդը:

Այս առթիւ հետաքրքրական է նշել թէ Աֆրոտիթէի (Աստղիկ) երեք ընկերուհիները՝ երեք Շնորհները կը մարմնաւորեն նոյն խորհրդանշանը. Թալիա տէրն է բուսականութեան որ կանաչ գոյն ունի, Էօֆրոզին տէրն է օդին կամ կապոյտ եթերին իսկ Ակլայէ կը տիրէ կրակին որ կարմիր է: Կանաչը գոյնն է սկզբնաւորութեան, ներուսուցումի, գարնան եւ երիտասարդութեան, գոյնը՝ Յոյսին:

Ֆրէյիա սկանտինաւեան երկիրներու Վենիւսը (Աստղիկ) որուն նուիրուած է Ուրբաթ օրը (Ֆրայթակ, գերմաներէն) ինչպէս լատիներէն Վենիւսէն կուգայ Վանտրըտի (Ուրբաթ) անունը, կոչուած էր Ջուրերու Սիրուհին: Անդադար կ'ողբար (Հիբիկի նման) իր անհետացած ամուսինը եւ կը փնտռէր զայն երկրէ երկիր. զայն կը կոչէին նաեւ Վանատիս, Յոյսի դիցուհին:

Նոյն պատճառաւ է որ կանանչը մարգարէներու գոյնն է եւ Յովհ. Աւետարանիչին, որ հոգիին գալուստը ծանոյց: Մուսլիմաններուն համար, Ալիի կանանչ հագուստը դարձած է բուն իսկ Իսլամի գոյնը,

Խորհրդանշելով բնութեան յաղթանակը, հոգեկան պայքարներու Յաղթանակը, կանանչը դարձած է խորհրդանշանը ամէն տեսակ Յաղթանակի (ֆրանսերէն՝ վիքթուար): Վերջին պատերազմին «V» գիրը յաղթանակի նշան էր եւ կանանչին ֆրանսերէնն ալ (վեռ) կը սկսի «Վ» գիրով, ինչպէս սիրոյ դիցուհիին անունը՝ Վենիւս: Ուրեմն կանանչը կապուած է վերանորոգումի, ծլարձակումի, հորիզոնական տարածումի ամէն գաղափարի: Կը պահէ անգիտակից ուժեր եւ ճշմարտութիւններ զոր կարելի չէ տրամաբանութեամբ փաստել: Ծովերուն նման՝ անծանօթ ուժերու անդունդ մըն է կանանչը:

ԳՈՅՆԵՐԸ ԵՐԿՈՒ ԱՐԺԷՔ ՈՒՆԻՆ

Այդ ուժերը բոլորն ալ լաւ չեն եւ կանանչը բարեբեր գոյն չէ միշտ: Սվետենպորկ կանանչ աչքերով կ'երեւակայէր Դժոխքի դեւերը: Կարգ մը աւանդութիւններու համաձայն զմրուխտը Սատանային սատրոգելին էր եւ միջնադարեան նկարիչները իրենց սատանաները կանանչ կը ներկէին: Ինչպէս բոլոր ուժերն ու մարդկային զգացումները, գոյները երկու արժէք ունին: Կանանչը թէև գոյնն է ծովու ջուրին եւ պլյոսֆէռի (կենսամթնոլորտ) կանանչ մակերեսին, գոյնն է նաեւ սողուններուն, թոյներուն եւ փտումին, Կանանչը խառնուրդն է կապոյտի եւ դեղինի եւ չունի կապոյտ եթերին յստակութիւնը: Երկու երեսակով գոյն մըն է. իր ազդեցութիւնը մեր հոգեկան վիճակին վրայ կրնայ լաւ կամ գէշ ըլլալ:

Ծանօթ է թէ գերագրգիռները երբ կանանչի մէջ կը պահուին, աւելի կը սաստկանայ իրենց վիճակը: Այս գոյնը կարող է զօրացնել կարգ մը սատիք անձեր: Կրնայ ինքնասպանութեան առաջնորդել. ծանօթ է քաշողականութիւնը կանանչ ջուրերուն:

ԱՆՈՆՔ ՈՐ ԿԱՆԱՆՉԸ ԿԸ ՍԻՐԵՆ

Առանց չար ըլլալու դիւրագրգիռ են. չեն գիտեր խնայել իրենց ուժերը, բայց շնորհիւ գործնական մտքի, կը յաջողին դիրք մը շինել արագօրէն: Շատ գաղափարներ ունին, սակայն անկարգութեան երեսէն չեն յաջողիր միշտ իրագործել: Խորապէս կը կապուին եւ չեն ներեր անհաւատարմութեան: Յաճախ կը գործեն ներքին մղումներով առանց տրամաբանելու:

Կանանչը բնութեան գոյնը ըլլալով կը հանդարտեցնէ անոր պէս: Ներոն կայսրը իր կատաղի պայրոյթները խաղաղեցնելու համար տափակ զմրուխտ մը կը դնէր աչքերուն առջեւ: Միջնադարուն յիմարութեան գոյնը նկատուած էր կանանչը:

Կանանչ աչքերը կը պատկանին քաջ անձերու. անոնք հեղինակութիւն ունին ուրիշներու վրայ, բայց յաճախ ջղայնոտ եւ բիրտ են:

«ՍՈՒՐԲ ՓՐԿԻՉ»

(*) Հոգեվերլուծողները գիտեն թէ ջուրի մեծ տարածութիւն մը խորհրդանշանն է մօր կամ անգիտակցութեան. անգիտակցութիւնը կը նկատուի գիտակցութեան արգանդը եւ երազներու մէջ կը ներկայանայ ծովի ձեւին տակ:

ԳՈՂՈՒԹԷ ԳՈՂՈՒԹ

ՊՈԼՍՈՅ Հայոց Պատրիարքարանին մէջ, Հինգշաբթի, Յուլիս 11-ին, բացուած է «Վարդավառի գիտաժողովը», որու մասնակցելու համար Պատրիարքարանէն հրաւիրուած էին հայագէտ պատմաբան - գիտնականներ Հայաստանէն եւ Երուսաղէմէն: Հայաստանի պատուիրակութիւնը կը ղեկավարէր փրոֆէսէօր Պարոյր Մուրատեան: Հաւաքոյթը բացուած է Տէրունական աղօթքով եւ Շահան Արք. կարդացած է Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին օրհնութեան գիրը: Նաեւ խօսք առնելով, Շահան Արք. բացատրած է Վարդավառի իմաստը եւ խորհուրդը, ապա փրոֆէսէօր Պ. Մուրատեան մի առ մի ներկայացուցած է Հայաստանի գիտնականները: Հաւաքոյթին մասնակցողները առաջնորդուած են Պալըքլըի գերեզմանատունը, յետոյ՝ Ս. Փրկիչ հիւանդանոցը, ուր յաջորդաբար ելոյթ ունեցած են Մեսրոպ Արք., փրոֆ. Պ. Մուրատեան: Իրիկունը հիւրասիրութիւն մը եղած է Պէզճեան սրահին մէջ:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԾԻՊԻՏ

– Ինչո՞ւ դասերդ չես պատրաստել, – հարցնում է ուսուցչուհին:

– Մեր տանն անընդհատ վիճում են մայրիկն ու հայրիկը:

– Մայրիկիդ տեսել եմ, իսկ ո՞վ է քո հայրիկը:

– Հէնց դա՛ է, որ նրանք ուզում են պարզել…

⁂

– Իվան, դու պէտք է դիմես բժշկի, հաւանաբար քո օրգանիզմում կալցիումը պակաս է:

– Ինչո՞ւ ես այդպէս կարծում:

– Ես արդէն երեք տարի է կնոջդ հետ եմ, բայց քո մօտ դեռեւս եղջիւրներ չեն աճել:

⁂

– Ձեզ հասկանում, դու ինչպէ՞ս կարող էիր ամուսնանալ այդպիսի ծեր մարդու հետ:

– Թանկագինս, եթէ դու փող ես վերցնում, չէ՞ որ չես հարցնում, թէ որ թուականին է այն տպագրուել:

⁂

Ճաշի ժամանակ հրաւիրուածներից մէկը հարցնում է հարեւանուհուն.

– Իսկ դուք ի՞նչ կարող էք ասել սիրոյ մասին:

– Դժուար է պատասխանելը, պարոն, որովհետեւ ես դեռ ոչ մի անգամ չեմ դաւաճանել իմ ամուսնուն:

(Շար. Ա. էջէն)

մանագրով Գրիգոր Գրիգորեան նշանակուած է Ազգ. Ապահովութեան նախարարի Ա. տեղակալ։

***

ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՆՈՐ ԴԵՍՊԱՆԸ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՄՕՏ

Յուլիս 21-ին նախագահ Լ. Տէր-Պետրոսեան ընդունած է Գերմանիոյ նոր նշանակուած դեսպանը՝ տիկին Քարոլա Միւլլէր-Հոլտքէմփէրը։ Դեսպանը հաստատած է որ Գերմանիա կը շարունակէ օգնել տնտեսական բարեփոխումներու եւ ժողովրդավարական զարգացման ճամբան բռնած Հայաստանին։ Նախագահը իր կարգին ըսած է որ Հայաստան կը փափաքի ամրապնդել իր յարաբերութիւնները Գերմանիոյ հետ եւ այդ ուղղութեամբ լաւագոյն պայմաններ կը ստեղծուին դեսպանին համար, որպէսզի ան կարենայ իր առաքելութիւնը կատարել։ Ապա անոնց խօսակցութիւնը ծաւալած է Ղարաբաղեան խնդրին, շրջանի քաղաքական իրավիճակին, Հայաստանի եւ Գերմանիոյ տնտեսական, մշակութային եւ քաղաքական մարզերու մէջ համագործակցութեան հարցերու շուրջ։

***

Նոյն օրը նախագահը ընդունած է կովկասեան սահմանապահ յատուկ ռազմատարածքի հրամանատար զօր. Վլ. Ռուզլիայեւը։ Ան նախագահին ներկայացուցած է իր տեղակալը՝ գնդապետ Եւգէնի Պոտեխինը, որ վերջերս կը վարէ Հայաստանի մէջ ռուսական զօրախումբի հրամանատարի պաշտօնը։

***

ԳԻՒՄՐԻԻ ՔԱՂԱՔԱՊԵՏԱՐԱՆԻ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Հայաստանի մօտ ԼՂՀ-ի մնայուն ներկայացուցիչ Ա. Յարութիւնեան Յուլիս 21-ին ընդունած է Գիւմրիի քաղաքապետի տեղակալ Յ. Արթինեանի գլխաւորած պատուիրակութիւնը։ Հանդիպումին նշուած է որ Գիւմրիի եւ Ստեփանակերտի միջեւ շուրջ երեք տարի է տեւող համագործակցութիւնը գգալի արդիւնք տուած է։ Պատուիրակութեան մաս կը կազմէ նաեւ Ժիւսիէօյի համալսարանի պատասխանատուներէն փրոֆ. Կաթօն որ առաջարկ ներկայացուցած է Ստեփանակերտի համալսարանին հետ կապեր հաստատելու։ Պատուիրակութիւնը աւելի ուշ կը մեկնէր Ստեփանակերտ։

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R.C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼՈՒԹԵԱՄԲ ՍՏԱՑԱՆՔ

ՓԱՐԻԶ. - Տէր եւ Տիկին Դ. Թիւֆէնքճեան 500 Ֆր.։

***

ՓԱՐԻԶ. - Պր. Ժիրայր Տէր - Յարութիւնեան 100 Ֆր.։

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ
ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը կը հաղորդէ որ

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ցաւակցական տոմար մը բացուած է Միութեան կեդրոնատեղին՝

11, Square Alboni,
75016 PARIS

M° Passy

Յուլիս 15-էն 31, գրասենեակի ժամերուն։

ECOLE
FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3EME INCLUSE

— Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
— Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
— Théâtre, informatique;
— Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
— Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

ԾՆՆԴԵԱՆ
ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ
ԵՐԿԼԵԶՈՒ
ԶԵՐ ՀՐԱՒԷՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԴԻՄԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ
ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ,
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ
Տեղւոյն վրայ ճոխ ֆաքալոկ

8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1996

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔ
ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յայտնի է մեր ժողովուրդին, թէ յառաջիկայ 8 Սեպտեմբերին (1996) Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ՝ Նորին Սուրբ Օծութիւն ՏԷՐ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարք - Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց իր անդրանիկ Միւռոնօրհնութիւնը պիտի կատարէ։

«Միւռոնի Օրհնութիւնը ողջ Հայ Ժողովուրդին համար հոգեկից առիթ է եւ միջոց, մեր ժողովուրդի Քրիստոնէական և Ազգային կեանքի վերանորոգութեան եւ զարգացման համար»։

Առ այդ, սրտագին կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր մեր զաւակներուն, խուռներամ բազմութեամբ Ուխտի երթալ Սուրբ Էջմիածին ու Շնորհօք վերադարձուիլ՝ Սուրբ Միւռոնի բացառիկ այս Օրհնութեան ներկայ գտնուելով։

Այս նպատակաւ, Սեպտեմբեր 5-էն 12-ին՝ մէկ շաբաթուան՝ դէպի Հայաստան Ուխտագնացութիւն կազմակերպուած է։

SABERATOURS-ը մեր կողմէ լիազօրուած է ապահովել ճամբորդական բոլոր գործառնութիւններն – վիզա, օդանաւ, պանդոկ, պտոյտներ, ապահովագրութիւն եւ սնունդ։

Անհրաժեշտ է անյապաղ փութով, մինչեւ 31 Յուլիս ներառեալ, արձանագրուիլ յիշեալ Ուխտագնացութեան, կանխելու համար տեղ ապահովելու յետագայի խճողումը։

ԴԻՒԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Արձանագրուելու համար դիմել. –
SABERATOURS
19, rue St-Roch, 75001 PARIS
Tél. : 42. 96. 10. 10 — Fax : 42. 96. 18. 77.

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ 100 Ֆր.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ
ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ 80 Ֆր.
ԲԱՑ ՏՈՄԱՐԸ 75 Ֆր.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ 75 Ֆր.
ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ 150 Ֆր.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ
ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ 80 Ֆր.

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ
ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ 75 Ֆր.

ԵՒ

«ՅԱՌԱՋ - 50»
(Ծաղկաքաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) 120 Ֆր.

Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի։

Թղթատարի ծախք՝ 25 Ֆր., հատոր գլուխ։

N'oubliez pas votre 15 AOUT
à Saint - Raphaël
au HOME ARMENIEN
avec
Marten YORGANTZ

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կը խնդրէ նկատի առնել իր յառաջիկայ համերգը որ տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, Նոյեմբեր 30-ին, Փարիզ, Opéra Comique — Salle Favart-ի մէջ։

Յայտագիրը յատկացուած է Կանաչեանի եւ Ափրիկեանի գործերուն։

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 25
JEUDI
25 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 43. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

71րդ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 18.904 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 71e ANNEE — N° 18.904

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ Յուլիս 23-ին յաջող գործողութեամբ մը ձերբակալած է պասքեան ԷԹԱ կազմակերպութեան գլխաւոր դէմքերէն Էկիւրոլան, Պօյի մօտ: Վիլժիւիֆի մէջ ալ ձերբակալուած է Ֆրանսացի մը որ նոյն կազմակերպութեան աջակից կը նկատուէր եւ հինգ անձեր: Սպանիոյ վարչապետը գոհունակութիւնը յայտնած է:

ԵՐԿԱԹՈՒՂԻԻ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ղեկավարութեան համար ընտրուեցաւ «Աէրոսպասիալ»ի նախագահը Լուի Կալուա որ կը փոխարինէ Լը Ֆլոք - Փրիժանի: Այս վերջին ապօրինութիւններու ամբաստանուելով բանտարկուելէ ետք հարկադրուած էր հրաժարական տալու: Լուի Կալուայի թեկնածութիւնը գլխաւորաբար առաջարկուած էր Փոխադրութեան նախարարութեան կողմէ:

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՄԻԱՑԵԱԼ - ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ յայտնապէս չեն ուզեր խոստովանիլ որ արկածեալ օդանաւին ջախջախումը ահաբեկչական արարքի հետեւանք է: Քննութիւնները օրէ օր աւելի կը շեշտեն այդ հաւանականութիւնը, այսուհանդերձ, նախագահ Գլինթըն յայտարարած է թէ ոչինչ կ'արտօնէ ըսելու որ ահաբեկչական արարք մը խնդրոյ առարկայ է:

ԱՐԱՖԱԹԻ եւ Իսրայէլի Արտաքին նախարար Տաւիտ Լեւիի հանդիպումը պատմական կը նկատուի: Իսրայէլի եւ Գազա սահմանին վրայ տեղի ունեցած հանդիպումը շատ ջերմ եղած է ու երկու դէմքը որոշած են շարունակել երկխօսութիւնը: Առաջին հանդիպումին օրակարգին դրուած չեն փշոտ հարցեր, բայց արձանագրուած յաջողութիւնը կարեւոր կը նկատուի, մանաւանդ որ շուրջ երկու ամիսէ ի վեր երկխօսութիւնը ընդմիջուած էր:

ԲՈՒՐՈՒՆՏԻԻ մէջ Հութու եւ Թութսի ցեղախումբերու հակամարտութիւնը վերստին աշխուժացած ու պատճառ եղած է աւելի քան 300 Թութսի զոհերու: Անոնք սպաննուած են Հութուներու կողմէ: Երկու ցեղախումբերուն միջեւ չէզոք ուժեր զետեղելու նպատակով ՄԱԿ-ի ընդհանուր քարտուղար Պութրոս Ղալիի դիմումները շրջանի երկիրներու, անպատասխան մնացած են:

ՔՐՏԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻՆ զարգացումները կարեւոր տեղ կը գրաւեն Թուրքիոյ օրաթերթերուն վրայ: Յուլիս 23-ին Միացեալ-Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆրանսայի Անգարայի դեսպանները այցելելով Ազգ. [illegible], Թուրք իշխանութեան ապահովութիւն տուած են որ իրենց երկիրները դէմ են Հիւսիսային - Իրաքի մէջ քրտական պետութեան մը հիմնումին: Անոնք յայտնած են նաեւ թէ քրտական ՓՔՔ կազմակերպութիւնը կը նկատեն ահաբեկչական կազմակերպութիւն մը ու պիտի շարունակեն իրենց զօրակցութիւնը Թուրքիոյ, անոր դէմ տարած պայքարին մէջ:

ՖՐԱՆՍԱ առաջին տեղը կը գրաւէ Եւրոպական Միութեան այն երկիրներուն որոնք տնտեսական գործունէութիւն կը տանին ու ներդրումներ կ'ընեն Թուրքիոյ մէջ: Կը հետեւի Հոլանտան,

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ 100

ԱՆԿԱԽ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԱՌԱՋԻՆ ՄԵՏԱԼԸ

ԱՐՄԷՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆ ԱԽՈՅԵԱՆ

Յուլիս 23-ին, Աթլանթայի մէջ հասաւ պահը աննախընթաց այն երեւոյթին, որուն այնքան անհամբերութեամբ եւ յուզումով կը սպասէր համայն Հայութիւնը: Արդարեւ Հայաստանի պատմութեան մէջ առաջին անգամ ըլլալով հայկական փառերգը կը հնչէր ողիմպիականներուն եւ Եռագոյնը կը պարզուէր որպէս յաղթականին դրօշը:

Այս աննախընթացին հեղինակը եղաւ երիտասարդ խոստմնալից ըմբիշ Արմէն Նազարեան, որ յունահռոմէական ոճի ըմբշամարտի 52 քկ. դասակարգին մէջ նուաճեց ոսկի մետալը, աւարտական խաղին փառաւոր յաղթանակէ մը ետք ամերիկացի իր մրցակից Փօլսոնի դէմ, 5 – 1 արդիւնքով: Այսպէսով Ա. Նազարեան դարձաւ անկախ Հայաստանին ողիմպիական մետալ ապահովող առաջին հայ մարզիկը: Օտար հաւաքականներու մաս կազմող այլ Հայեր ալ յաջողութիւններ արձանագրած են, ինչպէս Ռուսաստանի կողմէն Արտեմ Խաճիբեկով, որ ոսկի մետալի արժանացած է օղամղիչ ատրճանակով հրաձգութեան մարզաձեւին մէջ: Հայածին այլ մարզիկ մըն ալ՝ Արմէն Պաղտասարով, որ կը ներկայացնէր Ուկրանիան, ժիւտոյի մէջ ձեռք ձըգած է արծաթէ մետալ, աւարտականին միայն պարտուելով հարաւային քորէացի հակառակորդէն: Ան կը մասնակցէր 86 քկ. դասակարգի խաղերուն:

***

Ֆրանսայի մետալներուն թիւը 13-ի բարձրացաւ Յուլիս 23-ին: Ծագումով ալժերացի 27 տարեկան Ճամէլ Պուրաս ժիւտոյի մրցումներուն մէջ յաղթելով ճափոնացի Քոկայի, արժանացաւ ոսկէ մետալի: Սուսերամարտի արական աղգային խումբն ալ յաղթելով Գերմանիոյ, տիրացաւ պրոնզէ մետալի:

***

Ողիմպիականներու աննախընթաց մէկ երեւոյթը կը նկատուի Թուրք ծանրաբարձ Նաիմ Սիւլէյմանօղլու որ Պուլկարիայէն Թուրքիա ներգաղթած Թուրք մըն է: 1.50 մեթր հասակով 63 քիլօկրամ մարզիկը վերցուցած է ընդամէնը 335 քիլօկրամ, երրորդ անգամ արժանանալով ողիմպիականներու ախոյեանի տիտղոսին: Ան յայտարարած է թէ Աթլանթայէն ետք նպատակ ունի մասնակցելու նաեւ Սիտնիի խաղերուն ու քառապատկելու իր յաղթանակը:

***

Հարիւրամեակի ողիմպիականները արդէն տիրացած են ամէնէն ձախող կազմակերպութեան տէր խաղերը ըլլալու համբաւին: Ամէն մարդ դժգոհ է: Մարզիկներու փոխադրութիւնը, արդիւնքներու հրապարակումը, ուտելիքի սպասարկութիւնը, ամէն բան կատարեալ խառնակութեան պատկեր մը կը պարզէ: Ընդհանուր է հաստատումը թէ Ամերիկացիները միայն շահագրգռուած են ձեռնարկէն ակնկալելի մեծ շահով, կատարեալ անտարբերութեան մատնելով կազմակերպչական մարզը:

Կացութիւնը այնքան չեշտուած է որ դժգոհութիւններ կ'արտայայտուին ամէն կողմէ: Ջայնափիւռ - հեռատեսիլի Եւրոպական Միութիւնը Ողիմպիականներու

կազմակերպիչ Կոմիտէին բողոք ներկայացուցած է, այն պատճառաբանութեամբ որ խաղերու եւ լուրերուն հեռասփռումը անընդունելի պայմաններու մէջ տեղի կ'ունենայ: Խնդրոյ առարկայ է նիւթական հատուցում պահանջելու պարագայ մըն ալ:

ԲԱՆՏԱՐԿԵԱԼՆԵՐՈՒ ՀԱՑԱԴՈՒԼԸ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՆՈՐ ԻՇԽԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

Թրքական բանտերուն մէջ բանտարկութեան դժնդակ պայմաններուն դէմ բողոքի համար հացադուլի դիմած 216 երիտասարդներէն երկուքը եւս մահացած են: Մնացեալներէն շուրջ տասը հոգի ալ գրեթէ մահաքունի մէջ կը գտնուին ու ամէն պահ նոր մահեր կը սպասուին:

Դէպքը որուն ուշադրութեամբ կը հետեւին արեւմտեան լրասփիւռներն ալ, նեղացնող պարագայ է Էրպաքանի նոր կառավարութեան համար: Նաեւ այն պատճառաւ որ արտասահմանի մէջ ալ հակաթուրք արարքները կը բազմանան: Յուլիս 23-ին Թրքական հաստատութիւններու եւ միութիւններու դէմ յարձակումներ գործուած են Գերմանիոյ զանազան քաղաքներուն մէջ:

Բարօրութեան կուսակցութեան ամէնէն կրօնամոլ տարրերէն նկատուած Արդարադատութեան նոր նախարարը Շեվքէթ Գազան ըսած է թէ ցաւելով հանդերձ մահացողներուն, պատասխանատու կը նկատէ անոնց պատկանած ծայրայեղ ձախակողմեան կազմակերպութիւններու պարագլուխները որոնք իրենց շարքայիններուն մեռնելու հրահանգ տուին:

Նախարարին դէմ որպէս պատահարներուն պատասխանատու, բողոք ներկայացուցած է բանտարկեալներու հարազատներէն բաղկացած խումբ մը: Իրեն դէմ շարժման անցած են նաեւ Մարդկային Իրաւանց Միութիւնը, Իրաւաբաններու Միութիւնը եւայլն, պահանջելով որ հրաժարի: Ձիլլէրի իշխանութենէն փոխանցուած հարց մը որ առաջին լուրջ ներքին խնդիրը կը հանդիսանայ Էրպաքանի կառավարութեան:

ԻՐԱՆԱՀԱՅ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒՆ ՀԱՅ ՓՈԽ-ՏՆՕՐԷՆՆԵՐ

«Ալիք» օրաթերթի Յուլիս 11-ի թիւէն կը տեղեկանանք որ Իրանի հայկական վարժարանները կրկին տիրացած են հայ փոխ - տնօրէններ ունենալու իրաւունքին: Որոշումը արդիւնք է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Արամ Ա.ի անցեալ Յունուարին Թեհրան կատարած պաշտօնական այցին ընթացքին Իրանի նախագահին հետ այս մասին ունեցած տեսակցութեան: Նախագահ Հ. Ռաֆսանճանի ընդառաջելով Թեհրանի Հայոց Թեմական Խորհուրդին միջամտութեամբ Արամ Ա.ի կողմէ իրեն ներկայացուած խնդրանքին, հրահանգած է որ Կրթական նախարարութիւնը հարկաւոր կարգադրութիւնը ընէ ու հայկական վարժարանները օժտուին հայ փոխ - տնօրէններով: Որոշումը տեղեկացուած է շրջաբերականով մը որուն կ'արձագանգէ Թեմական Խորհուրդին հաղորդագրութիւնը, կոչ ընելով հայ ծնողներուն որ համախմբուին հայկական վարժարանին շուրջ ու աջակցին անոր:

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԴԵՍՊԱՆԸ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻՆ ՄՕՏ

Յուլիս 23-ի կէսօրին Մայր Աթոռ այցելած է Ֆրանսայի լիազօր դեսպան Միշէլ Լըկրա: Անոր առաջին այցելութիւնն էր Ս. Էջմիածին:

Վեհարանին մէջ զինք ընդունած է Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը: Դեսպանը յարգանքի իր արտայայտութիւններէն ետք շեշտած է թէ իր պաշտօնավարութեամբ աւելի պիտի զարգանան Հայաստան -- Ֆրանսա յարաբերութիւնները:

Հայրապետն ալ շնորհաւորելէ ետք Մ. Լըկրան, խօսած է Մայր Աթոռի առաքելութեան մասին:

Խօսակցութեանց նիւթ դարձած են նաեւ Մայր Աթոռի թանգարաններու արդիական մեթոտներով վերակառուցման, Մայր Աթոռի եւ Ֆրանսայի եկեղեցիներու միջեւ էքիւմէնիք յարաբերութիւններու զարգացման առնչուող հարցեր:

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 23/24)

ՃԱՓՈՆԱԿԱՆ ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԱՅՑԵԼՈՒԹԻՒՆԸ

Ճափոնի Արտաքին նախարարութեան տնտեսական համագործակցութիւններու բաժնի փոխ–տնօրէն Ռիօ Թակաճիի գլխաւորած ճափոնական պատուիրակութիւն մը պաշտօնական այցելութեամբ Հայաստան գացած է:

Յուլիս 22-ին զինենք ընդունած է Արտաքին նախարար Վահան Փափազեան: Զրոյցի ընթացքին անգամ մը եւս վեր առնուած են այցելութեան բուն նպատակին՝ երկու երկիրներու միջեւ տնտեսական համագործակցութեան զարգացման առնչուող հարցեր:

***

ՆՈՐ ՃԱՄԲԱՅ ԿԸ ՇԻՆՈՒԻ

Իջեւանէն եւ Նոյեմբերեանէն Թումանեանի եւ Ստեփանաւանի շրջանները երթալու համար ներկայիս հարկ է անցնիլ բաւական շրջանցիկ ճամբաներէ: Կացութիւնը բարելաւելու եւ երթեւեկը դիւրացնելու նպատակով նախաձեռնուած է Իջեւանի եւ Աթանի միջեւ նոր ճամբու մը կառուցման, որու կը միանայ նաեւ Նոյեմբերեան – Կարմիր Գիւղ խըճուղին: Տաւուշի եւ Լոռիի մարզերն ալ իրարու կապելու համար կը կառուցուի 45 քմ.նոց կառուղի մը: Իջեւան -- Աթան ճամբուն շինութեան աւարտը նախատեսուած է Սեպտեմբերի վերջը:

***

Լ. ՏԷՐ–ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԿԵԴՐՈՆԻ Ա. ՆԻՍՏԸ

Յուլիս 22-ին, Լ. Տէր–Պետրոսեանի ընտրական կեդրոնը գումարած է իր անդրանիկ նիստը, որու աշխատանքներուն մասնակցած են իր թեկնածութեան զօրակցութիւն յայտնած 14 կուսակցութիւններ եւ հանրային 17 կազմակերպութիւններ: Նիստը վարած է ընտրական կեդրոնի ղեկավար Բաբգէն Արարքցեան:

***

ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻ ՋՐԱՄԱՏԱԿԱՐԱՐՄԱՆ ՑԱՆՑԸ

Երեւանի քաղաքապետարանի լրատուական ծառայութեանց հաղորդած տեղեկութիւններուն համաձայն վերանորոգման ենթարկուած են Արզականի, Գիւմիւշի, Արզնիի եւ այլ քանի մը ջրագծիւրներ, ինչպէս նաեւ ջրատար ցանցի 700 քմ.նոց հատուած մը: Սարքերու խըճամքի պակասի հետեւանքով մատակարարուող ջուրին մօտ 20%-ը արտահոսելով կորստեան կը մատնուի: Քաղաքապետարանը մշակած է վերականգնումի ծրագիր մը:

ՈՐՊԷՍԶԻ ՇՈՒՆՉ ՔԱՇԷ ՍԵՒԱՆԸ

Երկու հակադիր «ինքնութիւն»ներով. ուշագրաւ ներկայութիւն է Սեւանը Հայաստանի կեանքին մէջ: Առաջինը կը պատկանի զգացական, զբօսաշրջական այն գոյութեան որ կը նկատուի երկրին կապոյտ սիրտը, գեղեցկուհին եւ որուն տաղեր կը ձօնուին, երգեր կը նուիրուին, գեղեցկութիւնը կը փառաբանուի: Իսկ երկրորդը վերջին տասնամեակներու ղեկավարութիւններուն մշտական մտահոգութեան աղբիւրն է, վտանգներու, ըսպառնալիքներու հեռանկարով: Սեւանի ջուրի մակարդակին անկումը որուն ոչ գիտութիւնը դարման ճարեց, ոչ ալ վերջին շրջանի պատահարները կրնային արգելք ըլլալ, կը շարունակէ բնապահական գլխաւոր հարցերէն նկատուիլ Հայաստանի: Մանաւանդ որ սարսափելի նախընթացի դեր կատարող Արալի օրինակը կայ: Միջին Ասիոյ այն լիճին որ խորհրդային անհեթեթ մեծամոլութեան պատճառով այսօր անապատի վերածուած է: Բամպակի տարածման մշակումի անպատասխանատու ծրագիրներ իրենց բոլոր հետեւանքներով սպաննեցին լիճը: Նոյն հեռանկարը կրնա՞յ խնդրոյ առարկայ ըլլալ Սեւանի համար եւս: Անոր մասին այսօր ցոյց տրուած մտահոգութիւնը, բարելաւման ճիգերը անարդար կը դարձնեն թերեւս մտահոգութիւնը, բայց հարցը հեռու է լուծուած ըլլալէ. նոյնիսկ մօտալուտ լուծումի ապահովութիւն ներշնչելէ:

«Ազգ»ի Յուլիս 3-ի թիւին մէջ նիւթէն մեկնած հետաքրքրական հարցազրոյց մը լոյս տեսած է, կատարուած՝ Գիտութիւններու ակադեմիայի բնապահութեան եւ ձկնաբանութեան հիմնարկէն Ռ. Յովհաննիսեանի հետ, Միհր Ստեփանեանի կողմէ:

Նախաբանի տողերով կը ներկայացուի հարցին ենթախորքը. աւելի քան 40 տարուան անցեալ ունի ան. ծնած է այն օրէն երբ լիճին մօտ խորութիւններ փորել սկըսած են «Եւրոպայի առաջին ստորգետնեայ ելեկտրակայանը» կառուցելու յաւակնութեամբ: Անկէ ի վեր լիճը ջրաքամ եղած է նախ արդիւնաբերութեան, այսօր՝ նաեւ ուժանիւթ հայթայթելու սիրոյն իրմէ առնուած ջուրի քանակութեամբ: Ջուրի պաշարներուն զգալի մասը անհետացած է, մակարդակը 20 մեթր իջած ու լիճէն դուրս մնացած է 190 քառակուսի քիլոմեթր տարածութիւն: Աթոմակայանին վերաբացումը դրական քայլ մը կը նկատուի դարմանի ուղղութեամբ, բայց ոչ բաւարար: Պէտք է հասնիլ այն հանգրուանին որ ներհոսքը գերազանցէ արտահոսքը որպէսզի լուծուին նաեւ ձուկերու առընչուած խնդիրները:

Առաջին ակնարկով զարմանալի է որ լիճին ջուրերուն նուազումով կենդանական նոր տեսակներ յառնուած են հոն. առաջին յիշուածները խեցգետինն են ու կարաս ձուկը: Ռ. Յովհաննիսեան կը բացատրէ որ երկրորդը ձուկ փոխադրողներու անուշադրութեան հետեւանք է. երբ եկած են իշխան ձուկ փոխադրելու, բեռնակառքերուն մէջ մնացած կարասներ ինկած են լիճը: Շատ արագ բազմացող այս տեսակը ժխտական ազդեցութիւն կ'ունենայ լիճին կենդանական աշխարհին վրայ, գլխաւորաբար այն պատճառով որ ամէն ինչ կ'ուտէ: Եւ որովհետեւ «վաճառային» չէ, այսինքն խումբով չի գնուիր, ցանցով կարելի չէ մեծ քանակութեամբ որսալ զայն:

Սեւանի վիճակին ներկայի վատթարացման գլխաւոր երկու պատճառները ծանօթ պայմաններու բերումով անկէ քաշուած ջուրին մեծ քանակութիւնն է եւ ձուկի գողութիւնը, Ջուրի քանակին նուազումը սկսած է մօտ երեսուն տարի առաջ: Իշխան ձուկի երկու տեսակներ՝ բոջակը եւ ձմեռնային բախտակը իրենց ձուերը կը ձգէին լիճին մէջ. ջուրի մակարդակին անկումին հետ այդ շրջանները ցամաքի վերածուեցան: Այսօր քիչ քանակութեամբ մնացած են բախտակը եւ գեղարքունին որոնք ձու կ'արտադրեն գետերու մէջ. սակայն ձուկի գողերը գետաբերանները ցանցերով ու այլ միջոցներով այնպէս փակած են որ ձուկերը չեն կրնար դէպի գետերու վերին հոսանքները ելլել ձու արտադրելու համար: Շրջան մը միլիոնաւոր ձկնկիթէ արհեստական ձեւով ձկնիկներ ձեռք կը ձգուէր որոնք կը լեցուէին լիճը. բայց այսօր այս միջոցն ալ գործադրելի չէ որովհետեւ ձուկ չէ մնացած որմէ կարելի ըլլայ ձկնկիթ առնել:

Իշխանի անհետացումէն ետք անոր տեղը սկսաւ գրաւել սիգը. վերջին տարիներու տնտեսական պայմաններն ալ հետզհետէ զայն վերածեցին ժողովուրդին գլխաւոր սննդեղէններէն մէկուն: Ատիկա պատճառ է որ ամէն օր աճի ապօրինի ձկնորսներու թիւը. անոնք կ'որսան նոյնիսկ ձու արտադրելու շրջանին, արգելք ըլլալով ձուկերու յետագայ աճին: Այս երեւոյթին պէտք է հսկեն ու արգելք ըլլան Բնութեան Պահպանութեան նախարարութիւնը, բնապահական ոստիկանութիւնը, դատախազութիւնը:

Մեծ քանակութեամբ լիճէն առնուած ջուրը կը խանգարէ անոր խորութեան եւ ջուրի զանգուածին հաւասարակշռութիւնը, ինչ որ յղի է բացասական լուրջ հետեւանքներով: Ինչպէս կ'ըսէ Ռ. Յովհաննիսեան, երբ ջուրի միջին խորութեան մեծ փոփոխութիւններ կ'ըլլան, կը դժուարանայ լիճը ճահճացումէ փրկելու գործը:

Սեւանի միջին խորութիւնը այսօր 28 մեթր է: Տասնամեակներ առաջ եղած է 43 - 44 մեթր: Նուազումը անհետացուցած է խորքի ջուրի այն շերտը որ կը սկսէր 20 մեթր խորութենէն եւ ուր չորս աստիճան ջերմութիւն կը պահպանուէր: Այդ շերտն էր որ կ'արգիլէր լիճին յատակին եւ ջուրի զանգուածին քիմիական փոխ - յարաբերութիւնը: Այդ շերտը միայն 20 քառակուսի քիլոմեթրի վրայ պահպանուած է փոքր Սեւանի մէջ: Իսկ մակարդակի ամէն նոր իջեցում կրկին ու կրկին կը խախտէ արդէն խախտած հաւասարակշռութիւնը: Լճափին վրայ ծանծաղ նոր ափեր երեւան կուգան որոնք արագօրէն կը ճահճանան:

Սեւանի կացութեան որպէս գլխաւոր դարման կառուցուած Արփայի ջրատարը, ինչպէս կը բացատրէ Ռ. Յովհաննիսեան, թթուածինով հարուստ ջուր փոխադրեց լիճը, նպաստելով պաղ ջուրի շերտին կրկին ձեւաւորումին: Մակարդակը բարձրացաւ 2 մեթր 20 սմ., Եթէ մէկ - երկու մեթր եւս շարունակուէր բարձրացումը, Սեւանի մասին մտահոգութիւն չէր մնար, բայց ներկայի ընթացքը նոր հարցեր պիտի ստեղծէ:

Սեւանի ընդհանուր 1244 քառակուսի քիլոմեթր մակերեսէն այսօր մնացած է 1054 քառակուսի քիլոմեթր: Իսկ ջուրի պաշարը որ 54 խորանարդ քիլոմեթր էր, իջած է 28 խոր. քմ.ի: Ջուրի մակերեսին կրճատումը կը պարտադրէ որ լիճէն դուրս ալ միջոցներ ձեռք առնուին: Այսպէս, ջուրէն ազատած տարածքներուն վրայ մեծ թիւով ծառեր ու տունկեր տընկուած են: Ատիկա կը կանխէ հողահոսքը ու այդ բոյսերը իրենց արմատներով ընդյատակեայ ջուրերէն կը քաշեն ազօթն ու ֆոսֆորը, արգելք ըլլալով անոնց լիճ թափանցումին: Նախապէս լիճին պատկանող գետիններուն վրայ աճած այս բուսականութիւնը լաւատես մտահոգութեան մըն ալ պատճառ է. ի՞նչ կ'ըլլայ այդ բոյսերուն վիճակը եթէ օր մը լիճին մակարդակը բարձրանայ: Ռ. Յովհաննիսեան կ'ըսէ թէ այդ պարագային անհրաժեշտ է զանոնք տեղափոխել որպէսզի ջուրին տակ մնալով զայն չապականեն: Մինչ այդ պէտք է լիճին մակերեսէն վեց մեթր վեր նոր անտառներ հիմնել:

Բարդ հարց մըն է Սեւանինը որուն լուծումը շատ մը մարզերու առընչուած ուսումնասիրութիւններ, նիւթական միջոցներ, մասնագիտական աշխատանք ու մանաւանդ հեռատեսութիւն կը պարտադրէ պատասխանատուներու, Բաներ որոնք աւելի կը դժուարացնեն ուժանիւթի ու բնապահական ոլորտներու նուիրուած կազմերու, պետճէններու արդէն ծանր գործը. բայց նաեւ Սեւանի հարցը կը ծառայէ գիտակցելու, անդրադառնալու թէ ամէն բարիք իր գինը ունի, ինչպէս ամէն անհոգութիւն՝ իրը:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼՃԱԿԸ

Ա.

Հոն աստղերը չեն մեռնիր,
Ծաղիկները հոն չեն թոռմիր···
ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

Ո՞ւր են որ աստղերը չեն մեռնիր: Կա՞յ արդեօք այդպիսի տեղ մը: Ո՞ր դրախտանման ու երանելի տեղին մասին է որ կը խօսի մեր Պետրոս Դուրեան: Կա՞յ արդեօք տեղ մը ուր աստղերը չմեռնին, մանաւանդ ծաղիկները չթոռմին, չթօշնին···: Կա՞յ արդեօք երկրագունդին մէջ կէտ մը, անկիւն մը ուր բնութիւնը ցանած չըլլայ մահուան սերմը:

Աստղե՞րը,

Երբեմն, գիշեր ատեն կը նայինք երկինքին ու կը մտածենք աստղերու յաւերժութեան մասին: Այդ աստղերը հոն էին երբ այս երկրագունդին վրայ կ'ապրէին մեր ամէնէն հեռաւոր նախնիները: Եւ անոնք դեռ հոն պիտի ըլլան երբ այս երկրագունդին վրայ պիտի ապրին մեր ամէնէն հեռաւոր յաջորդները: Բնութեան մէջ յաւերժութեան քանի մը խորհրդանշաններ ահաւասիկ: Արեւ ու աստղ:

Բայց չէ՞ որ աստղերն ալ կը մեռնին: Մեր կեանքը աստղերու կեանքին նկատմամբ այնքան կարճատեւ է, որ աստղի մը կեանքը մեզի յաւերժութիւն կը թուի: Մեզի այնպէս կը թուի թէ այն հազարաւոր, տասնեակ հազար, հարիւր հազարաւոր աստղերը, որոնք կը զարդարեն ամառ գիշերներու մեր երկնակամարը, վերէն մեզի կը նային ու կը խնդան կամ կը խղճահարին մեր մահկանացու ըլլալուն վրայ: Բայց ամառ գիշերները երբեմն կը տեսնենք որ աստղերն ալ կը մեռնին: Ցանկարծ լոյս մը կը սահի ու կ'երթայ երկնակամարին վրայէն դէպի անտեսանելիութեան անդունդը: Աստղ մը սահեցաւ, աստղ մը մեռաւ, կ'ըսենք: Եւ այդ աստղը այնքան շուտ, այնքան արագ կը սահի որ միայն դիպուածն է որ մեզի կ'օգնէ զայն տեսնելու, Մինչեւ իսկ ժողովրդական իմաստութիւնը բախտաւորութիւն կը նկատէ տեսնել աստղի մը մահը: Եթէ այդ պահուն, ճիշդ այդ պահուն կարենաս սրտիդ մէջէն մաղթանք մը յղել, այդ մաղթանքը կ'իրականանայ, կ'ըսէ ժողովրդական իմաստութիւնը: Բայց կարելի՞ է: Կարելի՞ է աստղի մը սահիլը տեսնելու այդ այնքան կարճատեւ երկվայրկեանի ընթացքին յանկարծ սրտի մէջէն դուրս բերել ամէնէն ազնիւ ու թանկագին մաղթանքը: Մինչեւ որ դուն արդէն հասկնաս կամ նշմարես թէ աստղ մը կը սահի երկնակամարին վրայ, ան արդէն անհետացած է:

Աստղի մը մահուան դիմաց միշտ կը մտածեմ ո՛չ թէ ժողովրդական իմաստութեան կողմէ մեզի թելադրուած բախտաւորութեան մասին, այլ կը խորհիմ այն իրողութեան վրայ թէ մահը, մահանալու վայրկեանը շատ կարճատեւ է: Շատ կարճատեւ է նոյնիսկ աստղերու համար: Օ՜, տեսէք թէ որքան կարճատեւ է անկումը աստղի մը որ մինչդեռ յաւերժութիւն նկատուելու չափ երկար կեանք մը ապրած է: Ապրի՜լ այդքան երկար, յետոյ մեռնիլ ակնթարթի մը չափ կարճ ժամանակի մէջ: Այնքան կարճ՝ որ շատեր չկարենան իսկ տեսնել թէ ինչպէս կը մեռնիս, ինչպէս կը սահիս ու կ'երթաս դէպի իրաւ յաւերժութիւն, կամ դէպի ոչնչութիւն:

Անտարակոյս մարդիկ կրնան փառք տալ որ ստեղծագործութիւնը ա՛յսպէս տնօրինած է: Կեանքը երկա՜ր, մահը կարճ: Կարելի իսկ չէ երեւակայել թէ ի՞նչ կը պատահէր եթէ հակառակը տնօրինուած ըլլար: Կարճատեւ կեանք մը ու երկարատեւ մահ: Մահը որքա՛ն աւելի դժուար կը դառնար այն ատեն:

Բայց ամէն անգամ որ ամառ գիշերով կը նայիմ աստղի մը անկումին, ես կը մտածեմ աստղերու երկարակեցութեան մասին ու հարց կուտամ թէ բնութիւնը ի՞նչպիսի քմահաճ կամ իմաստուն արժեւորումներով է որ կը սահմանէ կենդանի ու անկենդան արարածներու կեանքի տեւողութիւնը, Բնութիւնը եթէ մարդուն համար միջին հաշուով ութսուն, իննսուն տարուան կեանք մը սահմանած է, ծառի մը համար սահմանած է հարիւրաւոր տարիներու կեանք մը: Եթէ ծաղիկի մը համար մէկ ամսուան կեանք մը սահմանած է, ժայռի մը, քարակոյտի մը համար սահմանած է քանի մը հարիւր տարուան կեանք: Եթէ ջուրը կը չորնայ քանի մը ժամէն, ջուրէն թրջուած հողը կրնայ ապրիլ քանի մը հարիւր տարի: Բնութեան իւրաքանչիւր անկիւնին վրայ կեանքի տեւողութիւններու անհաւասարութիւն մը, կամ անիրաւութիւն մը սերմանուած է կարծես: Եւ այս անհաւասարութիւնը միայն տեսակներու միջեւ չէ, միայն, օրինակ, քարին ու ծաղիկին միջեւ չէ, այլ նաեւ տեսակներէն ներս, այսինքն նոյն տեսակներուն մէջ է: Մարդ մը ութսուն տարի կ'ապրի, մինչ ուրիշ մը կը մահանայ քառասուն տարեկանին: Ծաղիկ մը քսանըչորս ժամուան կեանք ունի միայն, մինչդեռ ուրիշ ծաղիկ մը կրնայ ապրիլ երկու ամիս, Անասուններէն ոմանք քսանըչորս ժամուան կեանք իսկ չունին, մինչդեռ կան անասուններ որոնց շնորհուած է ութսուն, հարիւր տարուան կեանք: Բնութիւնը եթէ տեսակներու միջեւ կեանքի տեւողութեան տարբերութիւն մը պիտի սահմանէր, գոնէ չէ՞ր կրնար տեւողութեան տարբերութիւն չդնել նոյն տեսակներու պարագային: Չէ՞ր կրնար տնօրինել որ մարդիկ ապրէին միայն վաթսուն, ութսուն տարի, ո՛չ աւելի, ո՛չ ալ պակաս: Ծաղիկի բոլոր տեսակները ապրէին երեք շաբաթ, ո՛չ աւելի, ո՛չ պակաս: Բնութիւնը չէ՞ր կրնար տնօրինել որ իւրաքանչիւր տեսակ հետեւէր իր տեսակին համար ստեղծուած ժամացոյցի մը, կամ օրացոյցի մը:

Ի՜նչ բարեբախտութիւն է որ այդպէս չէ եղած: Որքան ալ ցաւինք բոլոր այն անբախտներուն վրայ, որոնք այս աշխարհէն կը հեռանան հազիւ քսան, երեսուն տարի ապրելէ վերջ, փառք կուտանք անտարակոյս որ մարդոց տրուած է կեանքի տեւողութեան անհաւասարութիւն: Այդ անհաւասարութեան շնորհիւ է որ ո՛չ ոք գիտէ թէ որքա՛ն պիտի ապրի, ո՛չ ոք գիտէ թէ ի՛նչպիսի ներքին ժամացոյց մը աշխարհ բերած է իրեն հետ: Եւ ատիկա բնութեան օրհնութիւնն է:

Ռ. Հ.

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐՈՒ ՀԱՄԱՌՕՏ ԱԿՆԱՐԿ 1896-1996

Փիէռ տը Գուպէրթէնի փայլուն գաղափարով 1886-ին վերսկսան ողիմպիական խաղերը Աթէնքի մէջ. յաջորդին (1900) նորութիւնը եղաւ կիներու մասնակցութիւնը: Երրորդը մարզիկներու մեծ թիւ մը չխմբեց Միացեալ - Նահանգներ ուր խթանիչ միջոցներու գործածութիւն յայտնուեցաւ եւ սեւամորթ մը առաջին մետալը շահեցաւ: 1908-ին Լոնտոնի եւ յատկապէս 1912-ին Սթոքհոլմի խաղերով ձեռնարկը միջազգային տարողութիւն ստացաւ:

Ա. աշխարհամարտով ընդմիջուած աւանդութիւնը կը շարունակուի 1920-ին Անվէրսի խաղերով որոնց հիմնադիր տը Գուպէրթէնի թելադրանքով պարտեալ կարգ մը երկիրները չեն հրաւիրուիր, ինչպէս՝ Գերմանիա, Աւստրիա, Հունգարիա: Յաջորդ հիւրընկալը (1924) Փարիզ է. Գերմանացիները բացակայ են կրկին: 1928-ին Ամսթերտամ այլեւս մոռցուած է աշխարհամարտը. Գերմանացիները կը մասնակցին: Բացման արարողութեան տողանցքին գերմանական եւ ֆրանսական խումբերուն միջեւ կը զետեղուին Բելճիքացիները: Գոգա - Գոլան կ'օժանդակէ Միացեալ - Նահանգներու խումբին: Անոր մասնակից Էլիզապէթ Ռոպինսըն ողիմպիական առաջին կին ախոյեանը կը դառնայ:

1932-ին Լոս - Անճըլըս Ճափոնցիները լաւագոյն պատրաստութեամբ ասպարէզ կուգան ու բազմաթիւ մետալներ կը խլեն: Ֆինլանտացի Փաաւօ Նիւրմի որ 1924 եւ 1928-ին ինը ոսկէ մետալ շահած է, դասաւորումէն դուրս կը ձգուի երբ կը յայտնուի որ դրամ առած է: Նոյնն է պարագան Ֆրանսացի Ժիւլ Լատումէկի:

Երկրորդ ընդմիջումի մը նախօրեակին վերջին խաղերը տեղի կ'ունենան Պերլին. 49 երկիրներ կ'ընդառաջեն Հիթլէրի հրաւէրին: Ողիմպիական մարզադաշտին վրայ Ռայխի վարչապետը կը նախընտրէ հեռանալ պաշտօնական օթեակէն, ձեռք չսեղմելու համար սեւամորթ ամերիկացի Ճէս Օվընսի որ չորս ոսկէ մետալ կը շահի: Հեռատեսիլով առաջին հաղորդումները կ'ըլլան այս ողիմպիականներուն:

Յաջորդը տեղի կ'ունենայ Լոնտոն, 1948-ին: Գերմանիա, Ճափոն բացակայ են, Պի - Պի - Սի-ն երեք հազար տոլ

կը վճարէ խաղերու կազմակերպիչ մարմնին, հաղորդումի իրաւունքին որպէս փոխարժէք:

1952-ին Հելսինքիի մէջ կարեւոր նորութիւններ կ'արձանագրուին. Գերմանացիները վերադարձած են ու Խորհրդային Միութիւնը կ'ունենայ առաջին մասնակցութիւնը: Չեխ մարզիկ Զաթոփէք խաղերու ամէնէն ուշագրաւ դէմքն է:

1956-ին Մելպուրնի խաղերուն եւս քաղաքականութիւնը իր սուտերը կը ձգէ. Սուէզի տագնապին, Պուտապէշտի դէպքերուն ժամանակն է. Իրաք եւ Եգիպտոս ...ն ուզեր Ֆրանսայի ու Անգլիոյ կողքին մասնակցիլ: Իսկ Հոլանտա, Զուիցերիա եւ Սպանիա կը մերժեն մասնակցիլ Պուտապէշտի ներխուժումին որպէս բողոք:

1960-ին Հռոմի մէջ, 24 տարի առաջ Մուսոլինիի ներխուժումին զոհ իր երկրին՝ Եթովպիոյ վրէժը կը լուծէ բոպիկ մարզիկը Աբէպէ Պիքիլա որ յաղթականն է Մարաթոնին: Իտալական ձայնասփիւռ-հեռատեսիլը առաջին անգամ ըլլալով ամբողջ Եւրոպայի վրայ սփռում կը կատարէ:

1964-ին կ'որոշուի Թոքիօ չհրաւիրել Հարաւային Ափրիկէն ցեղային խտրականութեան իր քաղաքականութեան համար: ...կեւելեան երկիրները մեծ թիւով մետա... կը տիրանան:

Մեքսիքոյի (1968) 200 մեթր վազքին ...արտին յաղթականները՝ ոսկէ մե...ալի տէր Թոմի Սմիթ եւ պղ...նձին՝ Ճոն Գարլոս իրենց բռունցքները վեր կը բարձրացնեն որպէս բողոք ...րականութեան; Ուրիշ սեւամորթ մը ...Պիմըն 8.91 մեթր երկարութիւն ցատկ... կը հաստատէ մրցանիշ մը որուն ...կը մնայ երկար ատեն:

...72-ին Միւնիխի փայլուն անունն է ...Սփից որ լողալու տարբեր մարզերու մէջ եօթը մետալ կը շահի, այս ...նոր մրցանիշ հաստատելով: Ողիմպիականները կ'աւարտին արեան մէջ երբ ...պաղեստինցի ահաբեկիչներ պատճառ ...լլան 11 հրեայ մարզիկներու մահուան:

Մոնրէալի (1976) ողիմպիականներուն ...ը կ'ըլլայ 14 տարեկան ռումանացի ...աղուհի մը՝ Նատիա Քոմանէչի որ ...մնամարզի ճիւղին մէջ բացառիկ վարպետութիւն ցոյց կուտայ:

...ամարտը վերջացած չէ ու Աֆղանիստանի ներխուժումին դէմ բողոքելու համար Ամերիկացիները կը մերժեն մասնակցիլ Մոսկուայի խաղերուն (1980). մահմետական երկիրներ եւս կը հետեւին անոց օրինակին: Ֆրանսա ցոյց տալու համար թէ Միացեալ-Նահանգներէն անկախ կը գործէ, կը մասնակցի:

...Փոխ վրէժը չի վրիպիր. չորս տարի ետք Խորհրդային Միութիւնը կը յայտարարէ թէ Լոս-Անճըլըս մարդ պիտի չղրկէ; 16 երկիրներ կը հետեւին օրինակին: Ամերիկացիները տոր դէմ դոհունակութիւնը կ'ունենան վայելելու Չինաստանի մասնակցութիւնը որ 1984-ի խաղերուն վերջին մասնակցութիւն կը բերէ 32 տարուան բացակայութենէ ետք: Ինչպէս 1936-ին Ճէս Օվէնս, այս անգամ ալ ուրիշ սեւամորթ մը Գարլ Լեուիս չորս ոսկէ մետալի կը տիրանայ վազքի մըրցումներուն մէջ:

1988-ին առաջին անգամ ըլլալով ՄԱԿ-ի ...անդամ երկիրները - Միացեալ-Նահանգներ, Խորհրդային Միութիւն, Չինաստան, Ֆրանսա, Անգլիա - ...մասնակցին խաղերուն: Կան պոյքոթի ...րկողներ, ինչպէս Գիւպան, Հիւսիսային Գորէան; Մեծ գայթակղութիւնը ...ըլլայ գանատացի մարզիկ Պէն Ճոնսընի ...կազրկումը 100 մեթր վազքին ախոյեան հանդիսանալէ ետք երբ կը ստուգուի ...խթանիչ միջոցներու դիմած է:

Խորհրդային Միութեան եւ Չինաստանի ...ադարձէն ետք 1992-ին Պարչելոնայի ...երը կ'ունենան նաեւ Հարաւային Ափրիկէի մասնակցութիւնը: Վերադարձին ...ինքն խորհրդանշական պատկերը կուտան եթովպացի եւ հարաւային ափրիկեցի ...ու մարզիկուհիներ որոնք ձեռք ձեռքի ...երկու շրջավազք մը կը կատարեն մարզադաշտին մէջ. առաջինը ոսկէ մետալակիր Տերարթու Թուլուն է (Եթովպիա), երկրորդը՝ արծաթակիր Էլէնա Մէյէրը:

Ներկայի խաղերը անկախ անոնց ընթացքէն, յաջողութիւններէն, մրցանիշներէն, կը նկատուին ողիմպիական ոգիին մահը: ...ը որ ընտրուած է աշխարհի մեծագոյն ընկերութիւններէն Գոգա Գոլայի ...ռատեսիլի Սի-Էն-Էն կայանի եւ ...օդային գիծերու կեդրոնատեղիին ...քաղաքն է. Աթլանթան: Շատեր հարց կուտան թէ դրամատիրութեան այդքան մեծ խորհրդանիշներու ներկայութեան, տակաւին կարելի՞ է խօսիլ սիրողական նախաձեռնութեան մասին:

ՄԱՐԶԱՍԷՐ

ԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ՄԱՐՏԱՀՐԱՒԷՐ ԿԸ ԿԱՐԴԱՑ ՍՈՎԻՆ

Երկրագունդը որ այսօր վեց միլիառ բնակչութիւնը կերակրելու այնքան դժուարութիւն ունի, ի՞նչպէս պիտի կարենայ ինը միլիառը կերակրել 2030 թուականին: Հարցումը առաջին ակնարկով խորապէս մտահոգիչ է շատ շատերու համար: Սակայն տարօրինակ կերպով, սընընդառութեան մասնագէտները այնքան վրդոված չեն թուիր: Պատճառը այն է որ հողամշակումի նոր թէքնիքներ, ոռոգելի հողերու, ջուրի պաշարներու բաշխման եւ հսկողութեան նոր ձեւեր արիթ պիտի տան կերակրելու այսօրուանէն մէկուկէս անգամ աւելի աշխարհաբնակ: Սննդանիւթերու արտադրութիւնը աւելի արագ պիտի աճէնայ, քան բնակչութիւնը: Ու քանի մը տասնամեակէն աշխարհէն անհետացած պիտի ըլլայ սովի ուրուականը: Ան պիտի յիշուի որպէս միջնադարեան տխուր էջ մը:

Համեմատաբար լաւատես այս հեռանկարով պիտի գումարուի սննդառութեան համաշխարհային յառաջիկայ վեհաժողովը Նոյեմբերին Հռոմի մէջ: Աշխարհի մեծագոյն ղեկավարները կը սպասուի որ հոն հանդիսաւոր կերպով յանձնառութիւն ստանձնեն սովն ու թերի սննդառութիւնը աշխարհէն վերցնելու եւ երկրաբնակներու ամբողջութեան համար սընընդական ապահովութիւնը երաշխաւորելու: Մասնակից երկիրները առ այժմ խորհրդանշական ջանքով մը որոշած են որ ընդունելութիւններ եւ հանդիսաւոր ընթրիքներ տեղի չունենան վեհաժողովին ընթացքին; Նոյնիսկ առաջարկուած է խնայելի գումարները յատկացնել երրորդ աշխարհի կարօտ երկիրներու:

Այսօր ամբողջ երկրագունդը իր հարթավայրերով, անտառներով, ովկէանոսներով արբանեակներու հսկողութեան տակ է: Անձրեւները, բուսականութիւնը նոյնպէս: Ու կարելի է նախատեսել հունձքին քանակը, երաշտներու վտանգը, վնասակար միջատներու ամպերը, ժամ առաջ զգուշութեան միջոցներու դիմելու համար: Մթնոլորտային նոյն դիտումներուն շնորհիւ անակնկալ պատուհաններ ըլլալէ կը դադրին փոթորիկները, անտառներու բռնկումին վնասները կը ճշդուին, անտառային հրդեհները առաջին պահէն կը տեղեկացուին, կը ստուգուին ցանքերուն սպառնացող հիւանդութիւնները, սա կամ նա մշակումին յարմարագոյն վայրերը, եւայլն:

Այսպէս, այսուհետեւ երկրագունտին գործածութեան մէջ ոչ մէկ սխալ պէտք է գործուի. սակայն, կամքը բաւարար կ'ըլլա՞յ. գործնականը կը հետեւի՞ անոր: Երրորդ հազարամեակին առաջին տասնամեակը արդէն ապացոյցը պէտք է տայ մեր մոլորակին աւելի խելացի կերպով գործածութեան, երբ անջրպետային դիտումի թէքնիքը միւնայ համակարգիչներու տուեալներուն;

Ուրիշ մարզ մը որ նոր հորիզոններ կը խոստանայ, ծնաբանականն է. բուսական եւ կենդանական ծիներու վրայ կատարուած գիտական միջամտութիւններով կարելի պիտի ըլլայ տուեալ հիւանդութեան մը դիմադրող բոյս մը աճեցնել, ինչ որ առաջքը պիտի առնէ օրինակ՝ մեծ քանակութեամբ միջատասպան դեղերու ապականութեան և ծախքին: Նաեւ նոյն թէքնիքով կարելի պիտի ըլլայ տակաւին աւելի արագօրէն աճող ձուկի տեսակներ ունենալ, քանի մը շաբթուան մէջ ծառի միլիոնաւոր տունկեր հասցընել, անասուններու հիւանդութիւններու դէմ աւելի աժան ու աւելի ազդեցիկ պատուաստներ պատրաստել, եւայլն:

Այս բոլորը եւ այլ հանճարեղ նորութիւններ մինչ աւելի բարօր վաղորդայններ կը խոստանան երկրաբնակներուս, չենք գիտեր թէ բնութիւնը ի՛նչ հակազդեցութիւն պիտի ունենայ իր հոչակած կարգ-կանոնին ուղղուած այս ու այլ տեսակի միջամտութիւններու որպէս պատասխան:

ՔԱՂՀԱՆ

ԽՈՐԷՆ ՄՈՒՐԱԴԲԷԿԵԱՆ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ԱՃԻՒՆԸ ԿԸ ՏԵՂԱՓՈԽՈՒԻ ՄԱՅՐ ԱԹՈՌ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Սեպտեմբեր 7-ին, Միւռոնօրհնէքի նախորդ օրը, առաւօտեան ժամը 11-ին, եկեղեցական հանդիսաւոր թափօրով՝ առաջնորդութեամբ Նորին Սրբութիւն Գարեգին Ա. Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի, նահատակ Խորէն Կաթողիկոս Մուրադբէկեանի աճիւնը Ս. Գայեանէ վանքի բակից կը տեղափոխուի եւ կ'ամփոփուի Մայր Տաճարի մուտքի մօտ, Ամենայն Հայոց երջանկայիշատակ կաթողիկոսների կողքին:

Սիրով հրաւիրում ենք հայ ժողովրդի հաւատաւոր եւ ուխտաւոր զաւակներին ներկայ գտնուելու արարողութեանը:

ԴԻՒԱՆ
ՄԱՅՐ ԱԹՈՌԻ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ԱՐՏՕՆԱԳԻՐ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ ԱՇԽԱՏՈՂՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

Հայաստանի առողջապահութեան բնագաւառին մէջ կատարուող բարենորոգումներու շարքին, որոշուած է նաեւ բժշկութեան առնչուող անհատներու եւ հիմնարկներու արտօնագրումը, որ կը կատարուի երեք փուլերով, մինչեւ 1997 Ապրիլ 1: Խնդրոյ առարկայ են աւելի քան 40.000 բուժաշխատողներ: Արտօնագրերու հարկ չեն ունենար արտասահմանէն հրաւիրուած մասնագէտները:

***

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԺԱՊԱՒԷՆՆԵՐՈՒ ՓԱՌԱՏՕՆ

Երեւանի «Մոսկուա» շարժանկարի սըրահին մէջ կազմակերպած է ֆրանսական ժապաւէններու հինգօրեայ փառատօնը: Ցուցադրուած են սկսնակ բեմադիրներէ հինգ գործեր, որոնք բոլորն ալ նկարահանուած են 1994-ին:

***

ՅՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐՈՒ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

Ֆրանսայի «Կիլտ Էօրոփէէն տիւ Ռէտ» կազմակերպութեան անդամ 8 երիտասարդներէ բաղկացած խումբ մը Հայաստան գացած է մասնակցելու համար յուշարձաններու պահպանութեան գործին: Անոնք կը ձեռնարկեն Արագածոտնի մարզի Բուժական գիւղի Թեղենեաց վանքի (12-13-րդ դար) վերականգնման;

***

ԿԻՆԵՐԸ ՈՍՏԻԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ

Հայաստանի ոստիկանութեան կողմէ երկու ամիս առաջ հրապարակուած «Պահանջւում են կին տեսուչներ» յայտարարութենէն ետք դիմած են աւելի քան 100 թեկնածուներ, որոնցմէ 13-ը որակուած են: Ձեռնամարտի եւ հրաձգութեան յատկութիւններու տէր այս կիները «աւտոտեսուչ»ներու համազգեստներով սկսած են պաշտօնավարել մայրաքաղաքի փողոցներուն մէջ, երբեմն հսկողութեամբ: Առաջին տասը օրերու հաշուեկշիռը, հակառակ որոշ մտավախութիւններու, դրական եղած է, քանի որ անոնք յաջողած են իրենք զիրենք պարտադրել ջախջախիչ մեծամասնութեամբ այրերէ բաղկացած վարորդներու:

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

—վիպակ—

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Մեկնում ենք եւ, մի քանի րոպէից յետոյ, նաւակներից բարձրանում ենք քաղաք: Կղզու ամենանեղ վայրն է: Երեկոյ է: Ծովը հալած լաւայի տեսք ունի: Մօտակայ ժայռերը գորշ կապոյտ արտացոլումներ են նետում ճզմուած շրջակայքի վրայ: Նայում ես չորս կողմ՝ աւազ, քընածութիւն, պարապ: Երկու կողմի քարէ բարձրութիւնների տակ համախմբուած են ճերմակ սուաղուած տուները: Ձախ կողմում ցցւում է մի բարձր բլուր, բուրգանման եւ մերկ, իսկ աջ կողմից՝ նեղլիկ մի ճանապարհ ոլորուելով մագլցում է վերի գիւղերի ուղղութեամբ: Բարձր բլրան կատարին տարածուող երկինքը կանաչ շիշի գոյն ունի: Նրա վրայ մի երկու ուշացած ամպեր են լողում; Ծովափին, բազմաթիւ նաւակներ կողքի վրայ պառկած են, կարծես քնելու վրայ են: Տեղ տեղ ձկնորսների նետեր են կախուած:

Միլարէտը մտնում է թեւս:

Քայլում ենք քիչ օրօրուելով: Մօտակայ տան կտուրի վրայից մի աքլոր թեւերը թափահարում է եւ խռպոտ ձայնով կանչում: Ծիծաղում ենք;

- Պիտի ուզէի՞ր ձկնորսի կին լինել, - հարցնում եմ Միլարէտին:

- Ինչո՛ւ չէ, ամէն օր թարմ ձուկ կ'ուտէի:

Նայում եմ աչքերին:

- Ինչո՞ւ ես մտադրաղ:

- Ե՞ս;

Թեւս լքում է եւ մօտենում ուրիշներին:

Ծովափի քարէ կամրջակի վրայ կանգ են առնում երկայնահասակ, ակնոցաւոր, դեղին մարդիկ: Երեւի, գիտնականներ եւ փրոֆէսէօրներ են: Նրանց ընկերանում են իրենց պահապան հրեշտակները՝ բարձր կրծքերով, լեցուած, ծանր յետոյքներով կանայք:

Ժայռի վրայ փորուած սանդուխներով բարձրանում ենք մի պանդոկ: Գէր, շարժուն, ժպտուն մի Գերմանուհի շտապ շտապ մի տեղից միւսն է վազում, կարգադրութիւններ անում, բարեւում, ձեռքեր սեղմում, խօսքը չաւարտած հեռանում, բարձրաձայն ծիծաղում, նորից վերադառնում, խօսքը վերջացնում եւ նորից վազվզում:

Նստում ենք դրսի պատշգամի վրայ: Նոր վառուած լոյսերի պատճառով, մեծ եւ երկայն շուքեր են շարժւում ամէն տեղ: Խառնւում ենք այդ շուքերին եւ մտածկոտ նայում ծովի վրայ շարժուող նաւակների սախրլինի ճրագներին: Կարծես մեր շուրջը ոգիներ են արթնանում: Վերը, ժայռերի տակ, կոհակները ծըփծըփալով բախւում են խաւարին:

Այստեղի ճերմակ գինին չոր է եւ ուժեղ;

Ծովափի կողմից լսւում է կանանց եւ երեխաների խմբական երգ: Երբ ընդմիջում են, լսւում է աղջիկների մետաղէ ծիծաղը:

Մի կին, ամբողջ ուժով բղաւելով, կանչում է իր երեխային: Նորից երգում են:

Այո՛, գինին չոր է եւ ուժեղ: Սառը: Կամաց կամաց նուաճում է քեզ: Նայում ես ծովի վրայ թափառող լոյսերին, աստղերով ծանրաբեռնուած երկինքին, եւ ուղեղդ շարժւում է մղանակից դուրս նետուած շարժապատկերի ժապաւէնի նման; Միտքդ՝ հրեղէն ձի՝ ասպատակում է դէպի հեռուն: Անցնում է յիշատակների դաշտերի վրայից եւ քշում տանում խոյացող զգացումներիդ բոցերը:

Կան դէպքեր, որոնց առջեւ չքանում է թէ՛ միտքդ եւ թէ՛ երեւակայութիւնդ:

Վարը դեռ շարունակում են երգել:

Իրենք, բուն ձկնորսները, երգ չունեն: Երգում են նրանց վերադարձը սպասողները եւ, այդ պատճառով էլ, նրանց ձայները լեցուն են վախով եւ տենչանքով:

Միլարէտը, ինչպէս մենք ամէնքս, տխրել է: Երեւի, Լաուի կնոջ հետ պատահածի պատճառով: Նորից եկել նստել է մօտս: Զգում եմ, պաշտպանութիւն եւ բարոյական տանիք է փնտռում:

(Շար. 36)

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷՅԼ. -- Գլէմանս Թիւթէլեան, Սեդա Թիւթէլեան եւ Տէր եւ Տիկին Քաջազուն Օհաննէսեան իրենց մօր, զոքանչին եւ մեծ - մօր՝ Սաթենիկ Թիւթէլեանի մահուան առթիւ կը նուիրեն 500 ֆրանք Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան եւ 500 ֆրանք «Յառաջ»ին:

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ. -- Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Գլէմանս Թիւթէլեանին, Սեդա Թիւթէլեանին, Տէր եւ Տիկին Քաջազուն Օհաննէսեանին եւ զաւակներուն եւ ազգականական պարագաներուն իրենց մօր, զոքանչին, մեծ մօր եւ ազգականին՝

ՍԱԹԵՆԻԿ ԹԻՒԹԷԼԵԱՆԻ

մահուան առթիւ:

Այս առթիւ Մարսէյլի Հայ Մշակոյթի Տան վարչութեան անդամները կը նուիրեն Կապոյտ Խաչին 1000 Ֆր.:

ECOLE
FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3EME INCLUSE

— Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
— Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
— Théâtre, informatique;
— Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
— Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

«ՅԱՌԱՋ»ի բնթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք–Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12–13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սփիւռք - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կը խնդրէ նկատի առնել իր յառաջիկայ համերգը որ տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, Նոյեմբեր 30-ին, Փարիզ, Opéra Comique — Salle Favart-ի մէջ:
Յայտագիրը յատկացուած է Կանաչեանի եւ Ափրիկեանի գործերուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ՄԱՐՍԷՅԼ. -- Մկրտիչ Կէրակոսեանի մահուան առիթով Տիկին Տենչալի Վարպետեան եւ Տէր եւ Տիկին Խոտի Շալճեան կը նուիրեն 200-ական Ֆր. «Յառաջ»ի բարգաւաճման:

DATE A RETENIR

NAVASART à Marseille

Les 4 Sections de la Croix Bleue des Arméniens de France - région Marseille, demandent à toutes les associations de prendre en considération la date du

SAMEDI 19 OCTOBRE en soirée.

Plus amples renseignements ultérieurement.

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը կը հաղորդէ որ

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ցաւակցական տոմար մը բացուած է Միութեան կեդրոնատեղին՝

11, Square Alboni,
75016 PARIS

M° Passy

Յուլիս 15-էն 31, գրասենեակի ժամերուն:

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1996

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յայտնի է մեր ժողովուրդին, թէ յառաջիկայ 8 Սեպտեմբերին (1996) Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ՝ Նորին Սուրբ Օծութիւն ՏԷՐ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարք -- Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց իր անդրանիկ Միւռոնօրհնութիւնը պիտի կատարէ:

«Միւռոնի Օրհնութիւնը ողջ Հայ Ժողովուրդին համար հոգեկից առիթ է եւ միջոց, մեր ժողովուրդի Քրիստոնէական և Ազգային կեանքի վերանորոգութեան եւ զարգացման համար»:

Առ այդ, սրտագին կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր մեր զաւակներուն, խումբերամ բազմութեամբ Ուխտի երթալ Սուրբ Էջմիածին ու Շնորհօք վերազարթուրութիւլ՝ Սուրբ Միւռոնի բացառիկ այս Օրհնութեան ներկայ գտնուելով:

Այս նպատակաւ, Սեպտեմբեր 5-էն 12-ին՝ մէկ շաբաթուան՝ դէպի Հայաստան Ուխտագնացութիւն կազմակերպուած է:

SABERATOURS-ը մեր կողմէ լիազօրուած է ապահովել ճամբորդական բոլոր գործառնութիւնները -- վիզա, օդանաւ, պանդոկ, պտոյտներ, ապահովագրութիւն եւ սնունդ:

Անհրաժեշտ է անյապաղ փութով, մինչեւ 31 Յուլիս ներառեալ, արձանագրուիլ յիշեալ Ուխտագնացութեան, կանխելու համար տեղ ապահովելու յետագայի խճողումը:

ԴԻՒԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Արձանագրուելու համար դիմել. --
SABERATOURS
19, rue St-Roch, 75001 PARIS
Tél. : 42. 96. 10. 10 — Fax : 42. 96. 18. 77.

ԾՆՆԴԵԱՆ
ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ
ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿԼԵԶՈՒ
ՁԵՐ ՀՐԱՒԷՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ
ԴԻՄԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ,
ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Տեղւոյն վրայ ճոխ խաքալոկ

1954 ———— 1996

PÈLERINAGE ANNUEL
42ème Anniversaire
ST-GRÉGOIRE à TALLARD

1954 ———— 1996

Une messe sera célébrée selon le rite de l'Eglise Apostolique Arménienne

ՏԱՐԵԿԱՆ ՈՒԽՏԱԳՆԱՑՈՒԹԻՒՆ ԹԱԼԱՐԻ ՍՈՒՐԲ ԳՐԻԳՈՐ

Dimanche 15 Septembre

sous l'égide du Conseil Diocèsain de l'Eglise Apostolique Arménienne du Midi de la France
et le concours de l'Association Culturelle des Arméniens de Gap et des Hautes Alpes
Sous la Présidence de
MGR LAGRANGE, évêque de Gap, et de **MGR DARON GEREJIAN, Vicaire Général des Arméniens du Sud de la France,**
le Rév. Père VARTAVAR KASPARIAN célébrera la messe à 10 heures 30, en présence du Clergé de Tallard et de ses environs.
La messe sera chantée par la Chorale de l'Eglise
Serpotz Tatéos-Bartoughiméos

à 13 heures Un repas fraternel réunira les pèlerins dans la Salle Polyvalente de Tallard, en présence des autorités religieuses et civiles.

Des autocars, suivant le nombre des inscrits, seront mis à la disposition, pour des personnes qui ne peuvent se rendre par leurs propres moyens.

Départ à 7 heures précises

Pour tous renseignements et réservations s'adresser :

— **MARSEILLE** - Cathédrale Arménienne du Prado, Tél. : 91 77 84 70.
— **SAINT-ANTOINE** - Eglise Saint Tatéos Tél. : 91 65 56 75 M. Tashan Tél. : 91 65 54 45.
— **BEAUMONT** - Eglise Saint Grégoire L'Illuminateur, Tél. : 91 93 13 50.
— **CROIX BLEUE DES ARMENIENS DE FRANCE** - Tél. :91 93 30 08.
— **TOULON - ABRIS CLUB** - Tél. : 94 27 10 51.
— **Pour toutes autres régions - Ass. Culturelle des Arméniens de Gap** - Tél. : 92 51 71 80 (heures de repas) 92 51 00 87.

Prix du Trajet de Marseille	
Aller-retour seul	100 Frs
Repas seul	120 Frs
Aller-Retour et repas compris	220 Frs

Pour la vente d'objets demander l'autorisation à l'Association de Gap.

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԻՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՂՈՐԴՈՒՄՆԵՐԸ

Վատիկանի Հայերէն Ռատիոհաղորդումը ամէն իրիկուն կը ձայնասփռուի, Հոռմէն, ժամը 17.50-ին եւ կը կրկնուի առաւօտեան 4.10-ին:

Բացի Լուրերէն, ամէն օր, ունի յատուկ յայտագիր մը.

Երկուշաբթի՝ Հայ Եկեղեցւոյ Մատենագրութիւնը: Երեքշաբթի՝ Արեւելքի եկեղեցիները: Չորեքշաբթի՝ Պապին ձայնը: Հինգշաբթի՝ Արդի Հայ Գրականութիւնը: Ուրբաթ՝ կրօնագիտութիւն; Շաբաթ՝ Կիրակնօրեայ Աւետարանի մեկնութիւնը: Կիրակի՝ պատանեկան - երիտասարդական հարցերն ու ակնկալութիւնները:

Ալիքները. -		
Առաւօտ՝	4.10 -- 6185, 7365	
Երեկոյ՝	17.50 -- 9825, 11715	
Միջին Ալիք OM	1611	

Իսկ ամսոյն Գ. Կիրակին պատարագ ժամը 10.30-ին:

ՈՒՐԲԱԹ
ՅՈՒԼԻՍ 26
VENDREDI
26 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 43. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար· 1·100 Ֆ· – Վեցամսեայ : 560 Ֆ·
Արտասահման : Տար· 1·400 Ֆ· (ամէնօրեայ առաքում)
1·250 Ֆ· (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ·

...ՐԴ ՏԱՐԻ – Թիւ 18·905 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 71e ANNEE — N° 18.905

ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆ 100

197 ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ ՄԷՋ ՀԱՅԱՍՏԱՆ ԿԸ ԳՐԱՒԷ ԸՆԴՀ. ԴԱՍԱՒՈՐՄԱՆ 18-ՐԴ ԴԻՐՔԸ

Յուլիս 23-ի արդիւնքներէն ետք, ընդ... ...ուր դասաւորման մէջ Հայաստան ...ոսկի մետալով 18-րդ տեղը կը գրա... 197 երկիրներու շարքին մէջ: Դասաւո... ...ը կը կատարուի իւրաքանչիւր երկ... ...ահած ոսկի, ապա՝ արծաթ եւ վեր... ...է պրոնզէ մետալներու նախապատ... ...թեամբ եւ ոչ՝ ընդհանուր գումա... ...ակցութեամբ: Այսպէս Գերմանիոյ, ...-Բրիտանիոյ, Պրազիլի նման երկիր... ...հակառակ իրենց աւելի մեծ թիւով ...ալներուն, տեղ կը գրաւեն Հայաստա... ...նէն:

***

...նրաբարձութեան մէջ մեծ յոյսեր ...ներշնչէին Ի. Միլիտոսեան եւ Յ. Ե... ...ազարեան 70 քկ· դասակարգին մէջ: ...այն անոնք սպասուած յաջողութիւնը ...ին կրցած ձեռք ձգել, Յուլիս 23-ին, ...համապատասխանաբար դասուած են ...րդ եւ 12-րդ: Ի. Միլիտոսեան յաջողած ...բարձրացնել 335 քկ· ծանրութիւն մը, ...ի Յ. Եղիազարեան 325 քկ·, մինչ ա... ...եանը՝ չինացի Զան յաջողած է ...բարձրացնել 352,5 քկ·:

...նահռոմէական ոճի ըմբշամարտի ...ի քկ· դասակարգին, –որու աւոյեան ...ելիզացաւ Հայաստանէն Արմէն Նա... ...եան– Ռուսաստանի խումբէն Ս. Դա... ...եան գրաւած է 4-րդ տեղը, պրոնզէ ...ալը վիջելով ուկրանացի մրցակիցին՝ ...անիկովին:

ԵՐԵՒԱՆ — ՀԵՌԱՏԻՊ — ՓԱՐԻԶ

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 24/25)

ՈՒԿՐԱՆԻԱ ԴԵՍՊԱՆՈՒԹԻՒՆ ԿԸ ՀԱՍՏԱՏԷ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

...մօտ օրէն Ուկրանիա եւս իր դեսպա... ...ութիւնը կ'ունենայ Հայաստանի մէջ: ...ւլիս 19-ին, Ուկրանիոյ նախագահ ...ման հրամանագրով մը իր երկրին ...յաստանի մօտ դեսպանի պաշտօնին ...անակած է Ալեքսանդր Բոժկօ, որ իր ...րդչականներէն է: Ան քաջ ծանօթ է ...յաստանի եւ հայերէնի:

***

ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ՅԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ՆԻՍՏԸ

Յուլիս 23-ին գումարուած է Կեդր... ...ընտրական Յանձնաժողովի հերթական ...նիստը, որու ընթացքին քննարկուած են ...նախագահութեան թեկնածուներու «վըր... ...աւորուած» անձերու արձանագրութեան և ...ստուգիչի հարցերը: Յանձնաժողովը ո... ...րոշած է թէ իւրաքանչիւր թեկնածու ...իրենց ներկայացուցիչ «վստահուած» մի... ...ան երկու անձերու կողմէ, իսկ անոնցմէ ...միայն մէկը կրնայ մասնակցիլ Յանձնա... ...ժողովի նիստերուն: Ճշդուած է նաեւ ...անց վկայագիրներուն ձեւը:

ՕՐՈՒԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ընդհ. դատախազ նշանակուեցաւ Յուլիս 24-ին, Ալեքսանդր Պէնմախլուֆ որ իշխանութեան, յատկապէս նախագահ Շիրաքի մօտ անձնաւորութիւն մը կը նկատուի: Արդարութեան նախարարին աշխատակազմի նախկին այս ղեկավարին նշանակումը խիստ քննադատութիւններու տեղի կուտայ քաղաքական ձախակողմեան ճակատին կողմէ:

ՊՈՒՐՈՒՆՏԻԻ մէջ երկու ցեղերու՝ Հութուներու եւ Թութսիներու պայքարը միջազգային հանրային կարծիքին կողմէ ցեղասպանութեան մը նախաքայլը կը նկատուի: Արդարեւ, երկու կողմերը աւելի չեն փախցներ ջարդեր կազմակերպելու: Հութուները երկրին մեծամասնութիւնը (85%) կազմելով հանդերձ, Թութսիներն են որոնց ձեռքը կը գտնուին իշխանութեան դիրքերը: Ափրիկեան դրացի երկրին՝ Ռուանտայի մէջ նոյն հակամարտութիւնը 1994-ին պատճառ եղած էր աւելի քան կէս միլիոն Թութսիներու բնաջնջումին, ինչ որ տխուր նախընթաց մը կը նկատուի: Յուլիս 24-ին Պուրունտիի նախագահը որ Հութու ցեղին կը պատկանի, խոյս տալով բազմութեան իրեն ուղղուած յարձակումներէն, ապաստանեցաւ երկրին Միացեալ-Նահանգներու դեսպանատունը:

ՆԻՒ-ԵՈՐՔԻ բացը ջախջախուած օդանաւին առեղծուածը չէ լուսաբանուած, հակառակ որ աշխատանքները անդադար կը շարունակուին: Յուլիս 25-ին լուրեցաւ որ գտնուած են վերջապէս 2 սեւ տուփերը որոնք սկզբունքով պէտք է պարզեն արկածին պատճառը: Միւս կողմէ զոհերու հարազատներ, մերձաւորներ որոնք տեղւոյն վրայ կը գտնուին օրերէ ի վեր, դանդաղ կը յայտնեն իշխանութիւններու դանդաղկոտ ընթացքին համար: Յուլիս 24-ին մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին հոն հասած Ֆրանսացիներ ալ իրենց կարգին զայրոյթ յայտնեցին իրենց հանդէպ նաեւ Ֆրանսացի պատասխանատուներու անտարբերութենէն: Յուլիս 25-ին նախագահ Գլինթըն Նիւ-Եորք կ'երթար Ֆրանսայի ու Իտալիոյ Միացեալ-Նահանգներու դեսպաններուն ընկերակցութեամբ, հանդիպելու համար զոհերու պարագաներուն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ բանտերուն մէջ մահացող բանտարկեալներուն կացութիւնը կը դրադենէ միջազգային հանրային կարծիքը: Հացադուլի դիմած 4-րդ եւ 5-րդ բանտարկեալներու մահը պատճառ եղած է բուռն բախումներու՝ բանտարկեալներուն զօրավիգ ցուցարարներու եւ ապահովութեան ուժերու միջեւ: Յուլիս 23-ին մամուլի ասուլիսի մը ընթացքին Թուրք ծանօթ գրողներ Եաշար Քէմալ եւ Օրհան Փամուք խստօրէն դատապարտած են իշխանութիւններու անտարբեր ընթացքը: Առաջինը յայտարարած է. «կարեւորը կապը չէ այս մարդոց ու գաղտնի կազմակերպութիւններու միջեւ, այլ ահազանգի այն վիճակը որուն մէջ կը գտնուին անոնք: Մարդիկ կը մահանան. պատրուակներ փնտռելու ժամանակը չէ»: Աւելի քան 200 բանտարկեալներ որոնք հացադուլի դիմած են, շուրջ տասնեակ մըն ալ մահաքունի մէջ կը գտնուին:

«Ս.Օ.Ս. ՄԱՀԱՓՈՐՁ» կազմակերպութիւնը նշեց Սէն Միշէլի ճեպընթացի կայարանին ահաբեկչական արարքին տարելիցը: Յուլիս 25-ին կառախումբին մէջ պայթած ռումբը պատճառ եղած էր ութ հոգիի մահուան եւ շուրջ հարիւր վիրաւորներու: Այս առիթով յուշատախտակ մը զետեղուեցաւ կայարանին մէջ:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԺԱՔ ՇԻՐԱՔ՝ Յուլիս 24-ին Վիէնի մէջ հանդիպում ունեցած է միջակ եւ փոքր ձեռնարկութիւններու պատասխանատուներուն հետ, շեշտելով այդ մարզին կարեւորութիւնը երկրին տնտեսութեան մէջ: Այցելութիւնը նպատակ ունեցած է ցոյց տալու որ նախագահը մօտէն կը հետեւի տնտեսական ոլորտի խնդիրներուն:

ՉԵՉԷՆԻՈՅ կռիւները վերջ գտած չեն: Յուլիս 23-24-ին երկրին հարաւ-արեւելեան շրջանին մէջ Բամուտի մօտ վեց ռուս զինուորներ մեռած են: Չեչէն հրամանատար Ռատույեւ ալ ստանձնած է պատասխանատուութիւնը ձախորդ այն մահափորձին որ Վորոնէժի մէկ կայարանին մէջ գործուած էր անցեալ շաբաթ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ նոր վարչապետը հիմնովին փոխելով ընդդիմութեան շրջանի իր կեցուածքը, կը պատրաստուի նոր համաձայնութիւն մը կնքելու Իսրայէլի հետ: Այս մէկը եւս կը պատկանի պաշտպանութեան մարզին: Կը սպասուի որ Իսրայէլի Պաշտպանութեան Նախարարութեան կցորդը Անգարա երթայ ուր պիտի ստորագրուի համաձայնութիւնը: Անով կը նախատեսուի զարկ տալ զինուորական լայն համագործակցութեան:

ՃԱՓՈՆԻ մէջ խորհրդաւոր մանրէ մը մեծ խուճապի պատճառ է: Յուլիս 13-էն ի վեր մեծ մասամբ անչափահաս աւելի քան վեց հազար անձեր վարակուած են անկէ ու կը տառապին բարձր ջերմութենէ, երիկամներու ծանր հարցերէ: Կը կարծուի որ մինչեւ այսօր անծանօթ այդ մանրէն հում լեարդին մէջ կը գտնուի. ատիկա Ճափոնացիներու նախասիրած ճաշերէն մէկն է: Պատահարը չատերու մըտածել ալ տուած է Աում աղանդին պատասխանատուութեան մասին: Ասիկա այն աղանդն է որուն հետեւորդները 1995 Մարտին թունաւոր կազով ահաբեկչութիւն գործած էին Թոքիոյի մեթրոյին մէջ:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կրօնամոլ իշխանութեան ընթացքը «գնահատելու» առիթ կ'ունենան օտարներ ալ: Իրպաքանի Բարօրութեան կուսակցութենէն Մշակոյթի նոր նախարարին պատուիրակութեամբ Ճափոն մեկնող խմամ մը վախի պահեր ապրեցուցած է նոյն օդանաւին ճափոնացի ճամբորդներուն. խմամը երբ յանկարծ սկսած է էզան կարդալ, իսկ պատուիրակութեան անդամներէն խումբ մը ելած է նամազ ընելու, օդանաւին միւս ճամբորդները պահ մը տատանած են զարմանքի ու վախի միջեւ:

ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ մէջ 98 բանտարկեալներու մահավճիռը գործադրուած է. անոնք մեղադրուած էին թմրեցուցիչի մաքսանենգութեան, մարդասպանութեան, բռնաբարումի յանցանքներով: Մահավճիռները արձակուած են ոճրային արարքներու դէմ պայքարի շրջանակին մէջ:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ծայրագոյն արեւելքի Նախոտկա սահմանային գօտիէն օգնութեան կոչեր ուղղուած են Մոսկուայի. սահմանապահ զօրքերը սովի սպառնալիքին ենթակայ են ու հարկ է անյապաղ սնունդեղէն հասցնել:

ԳՈՐԲԱՉՈՎԻ դէմ ընտրական ժողովի մը ընթացքին յարձակում փորձած անձը հոգեբուժարան մը փոխադրուած է: Քննութիւնը այն եզրակացութեան յանգած է որ մտային անհաւասարակշիռ մըն է ան:

ԷՐԶՐՈՒՄԻ Քէօփրիւքէօյ գաւառակին մէջ քարիւղի հետազօտական գործողութիւնները դրական արդիւնք տըւած են: Երկու հազար մեթր խորութեան մէջ գտնուած հանքը մեծ ուրախութիւն պատճառած է շրջանակին:

ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆ երեք յաջորդական մըրցանիշի ու ոսկէ մետալներու տէր Թուրք ծանրաբարձ Նաիմ Սիւլէյմանօղլու ամերիկեան ազգային խումբը մարզելու առաջարկ ստացած է: Միլիոնաւոր տոլարներու հասնող խոստումներուն ան առ այժմ չէ պատասխանած:

ԱԶԳ. ԲԱՐԵՐԱՐ ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Յուլիս 18-ին Միչիկընի Ս. Յովհաննէս-Մկրտիչ Եկեղեցիին մէջ Գարեգին Ա.ի, Միացեալ-Նահանգներու եւ Հայաստանի պաշտօնական անձնաւորութիւններու, կրօնական ներկայացուցիչներու գլխաւորութեամբ հոծ բազմութեան մը ներկայութեան կատարուած է յուղարկաւորութեան արարողութիւնը Հ.Բ.Ը.Մ.-ի ցկեանս նախագահ, ազգային բարերար Ալեք Մանուկեանի:

Նախորդ օրը պատահած օդանաւային արկածին զոհերուն յիշատակին աղօթք մը արտասանելէ ետք Գարեգին Ա. իր դամբանականով ծանրացած է իր ժողովուրդին հանդէպ հանգուցեալին մեծ սիրոյն վրայ որ զինքը մղած էր բարեսիրական այնքան լայնածաւալ գործունէութեան, իր կեանքին ամբողջ ընթացքին: Բարեսիրութիւն որ իր արտայայտութիւնը գտաւ եկեղեցական եւ մշակոյթի զոյգ մարզերուն մէջ: Դամբանականէն ետք Արեւմտեան Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգներու Կիլիկեան Թեմի Առաջնորդ Մեսրոպ Արք. ընթերցումը կատարած է Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Արամ Ա.ի ցաւակցական գրութեան: Միաբերան երգուած Տէրունական աղօթքով աւարտած է արարողութիւնը:

Ալեք Մանուկեանի երկու զաւակները Հ.Բ.Ը.Մ.-ի նախագահ Տիկին Լուիզ Սիմոն եւ Ռիչըրտ Մանուկեան հոգեճաշ մը տուած են հազար հոգիի:

Արարողութեան աւարտին որպէս անձնական ներկայացուցիչը նախագահ Լեւոն Տէր-Պետրոսեանի, Գ. Յարութիւնեան փոխանցած է անոր ցաւակցութիւնները: Ցաւակցական գիրեր ղրկած են նախագահ Գլինթըն, ինչպէս նաեւ Պոլսոյ, Երուսաղէմի պատրիարքները՝ Գարեգին Արք. Գազանճեան եւ Թորգոմ Արք. Մանուկեան:

Թաղումը կատարուած է միայն ընտանեկան սեղմ շրջանակի մը ներկայութեան: Հայաստանի հողը ցանուած է դագաղին վրայ. իսկ շիրիմին վրայ յետագային պիտի զետեղուի հայկական խաչքար մը:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԱՌՕՐԵԱՅԷՆ

ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐԸ

Խորհրդային կարգերու քնջումը եւ ազատ շուկայի անցքը իրենց բնական բաղմաթեւակ հետեւանքներուն հետ երեւան բերին նաեւ մուրացկանները: Բան մը որուն փաստականութիւնը որոշ զարմանքով կը նշմարուէր նախորդ վարչակարգին օրով Հայաստան այցելողներու կողմէ: «Մուրացկան չկայ»ն որպէս հաստատում ու որպէս տեսակ մը գնահատանք կը հընչէր տպաւորութիւններու փոխանցման ընթացքին: Այսօր երբ չկայ ապրուստի նուազագոյն միջին մը պարտադրող պետական կազմակերպութիւնը, շատ բաներու հետ վերայայտնուած է ընկերութեան տնտեսական բարօրութեան աստիճանաւորումը. ատոր հետ ալ հարուստները, աղքատները, իրենց բոլոր չերտաւորումներով որպէս բնականոն ընկերութեան մը ամէնէն ընթացիկ երեւոյթը, ինչպէս աշխարհի սա կամ նա անկիւնը:

Անոնց կարելի է հանդիպիլ ամէն տեղ. նիւթին յատկացուած անկիւնով մը որ «Երեւանեան օրեր» սիւնակին մէջ տեղ գտած է, Յուլիս 3-ի «Ազգ»ը կ'անդրադառնայ այս երեւոյթին: Լիլիթ Պօղոսեան կը գրէ թէ մուրացկանութիւնը բազմաշերտ է. կան մնայուն աշխատատեղիներ ունեցողներ, կանուրիչներ որոնց ապահովութիւնը երաշխաւորուած է «Թաղի աղերք»ին կողմէ, կան չգրուած օրէնքներով եկամուտի տուրք վճարողներ. անոնցմէ ոմանք նոյնիսկ սեփական տուներ կը կառուցեն քաղաքին տարբեր մասերուն մէջ: Կ'ըսուի թէ այս վերջիններուն մաս կը կազմեն այն մուրացկանները որոնք կրնան բացատրութիւն պահանջել թէ ինչո՛ւ իրենց ամէնօրեայ այցելուն «պարտք»ը չի վճարեր. իսկ երբ վերջինս կ'արդարանայ ըսելով որ «ընտանիքս մեծացել է, ծայրը ծայրին չեմ հասցնում», գայրոյթով յանդիմանել զայն, ըսելով. «չհասկացանք, իմ հաշուին ընտանի՞ք ես պահում»,

Լ. Պօղոսեան ապա կը ներկայացնէ նուազագոյնով գոհանալու տրամադիր մուրացկան մը որ առաւելագոյն գումար չարժելու միջոցներու դիմած է ու դժգոհութիւն պատճառած: Նախկին բաքուցի կին մըն է ան որ դըրամ հաւաքած տուփին քովը զետեղած է զինուորական համազգեստով երկու երիտասարդներու նկարներ: Ատիկա պատճառ եղած է որ զոհուած մարտիկներու ընտանիքներու միութենէն երկու կիներ խմբագրատուն երթան բողոքելու զոհուած երիտասարդներու յիշատակը, անոնց հարազատները եւ երկրին ղեկավարութիւնը վարկաբեկող այդ աչքըրացութեան դէմ: Անոնք ըսած են թէ նկարներու երիտասարդները որեւէ կապ չունին մուրացկան կնոջ հետ: Պատմած են թէ անոր առաջարկուած է հանրակացարան փոխադրուիլ ու օգտուիլ նոյն միութեան բարեսիրական ճաշարանէն: Ծեր կինը չէ ուզած. ու բացատրութիւնը յատկանաշական է. «ես հանրակացարանի ղալմաղալում ապրելու ներուեր չունեմ: Երկու ժամ նստում եմ, հացի փող անում: Մենակ եմ, ինձ նման մի մենակ կնոջ հետ ապրում եմ, մենք եփում ենք, մենք ուտում, ճաշարանի ճաշը ուտել կը լինի»:

Ընկերութեան մը մէջ որ յաճախ կ'ըսենք թէ տնտեսական ծանր տագնապ կ'ապրի, երբ երկու ժամ մուրալով «հացի փող» ունենալ կարելի է, այդ միջոցին դիմած մէկուն արարքին մէջ դատապարտելի բան չկայ իրականութեան մէջ. Բաքուէն գաղթած կին մը այլ ձեւով կեանք ապահովելու ի՞նչ կարելիութիւն պիտի ունենար Երեւանի մը մէջ ուր տեղացին իսկ գործի մեծ դժուարութիւն ունի: Միակ անընդունելին երիտասարդ զինուորներու նկարին չահագործումն է: Թէեւ ատիկա եւս այնքան սարսափելի չէ որքան նոյնպէս զինուորական համազգեստով այն երիտասարդները որոնք չահագործումի շատ աւելի անպատկառ ձեւերու կը դիմեն. օրինակ՝ շուկայ մտնելով ու իրենք զիրենք ներկայացնելով որպէս Փետայիներ, կը պահանջեն որ սա կամ նա մթերքէն տրուի իրենց, անշուշտ առանց փոխարժէք խնդրոյ առարկայ ըլլալու եւ ըսել տալու:

Զայրոյթ, դժգոհութիւն, կամ վարկաբեկում. ինչ որ ալ ըլլայ մուրացկաններու մասին իւրաքանչիւրին դատումը, մուրացկանութիւնը երեւանեան խճանկարին մնայուն մասնիկը պիտի ըլլայ մինչեւ այն օրը երբ այս անգամ որպէս արդար հպարտութիւն պիտի կրկնենք երէկուան դատումը թէ մուրացկան չկայ Հայաստանի փողոցներուն մէջ:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՅԻՇԱՏԱԿԸ

1944 Թ. Օգոստոս - Սեպտեմբերին Ռումանիոյ լեռնային այդ աւանին բնակիչներուն ճակատագիրը կը գրուէր երբեմն արիւնով, երբեմն յուսահատ փախուստի ոլորուն արահետներուն անընթեռնլի նըշաններով: Պատերազմն էր որ խորշակի մը պէս կը թաւալէր, ցամքեցնել սպառնալով կենդանութեան ամէն մէկ ծիլ:

Գերմանները կը նահանջէին եւ թափուր միջոցը կը լեցուէր համայնավար զօրանին վախովը:

Պզտիկ ճաշարանի մը տէր եղած իմ գերդաստանս խուճապահար կը փութար երկաթուղիի կառքին մէջ թխմել ունեցած - չունեցածը ժամ առաջ հանելու համար Գերմանիա:

Բուռ մը Հայեր, ճակտի քրտինքով ճարած կարասիներուն քովիկը կքած, յանկարծ չանթահար կ'անշարժանան ի լուր թագաւորին յայտարարութեան, որ Ռումանիան զէնքը կը դարձնէ երէկուան դաշնակցին՝ Գերմանիոյ դէմ եւ դըկարաց կ'ողջունէ խորհրդային բանակները:

Կեանքը կորուկ կը փոխէ իր հունը. տարիներուդ վաստակը, յոգնաջան աշխատանքիդ պտուղը յանկարծ մահավճիռդ կը դառնան. ունեցած պզտիկ ճաշարանդ դէմդ գրուած ամբաստանագիր մըն է յաչս Ռուսերուն, որոնք չունեւորը միայն ապրելու արժանի կը նկատեն: Երթա՞ս հիմա, թէ չերթաս:

Վեց հոգի էին անոնք, որ իջան կառքէն. տասներեք տարեկան հայրս, իր քոյրն ու եղբայրը, իր ծնողքն ու մեծ հայրը: Իջան, որպէսզի դարձեալ ապաստան փնտռեն, այս անգամ լքուած աղեհանքի մը մէջ: Հայրս կ'եւլէր գիշերը, քաղաքը կ'իջնէր, կը սլքտար ամայի փողոցները գտնելու համար կտոր մը հաց, կում մը ջուր՝ գինով Ռուսի մը հայհոյանքո՛վ համեմուած:

Երկար չկրցան դիմանալ սակայն. հօրս մեծ հայրը փորի հիւանդութիւն մը ունեցաւ, որ զիրենք ստիպեց ելլել թաքստոցէն ու յանձնուիլ Աստուծոյ ողորմութեան:

Աստուծոյ ողորմութիւնը կը մարմնացնէր խորհրդային բանակին պարէտը, որ Հայ մըն էր ու առելի ստեղազարդ համազգեստին տակ ալ պահած էր Հայու սիրտը: Անակնկալ այդ հովանաւորութիւնը ազատած էր ընտանիքս թէ՛ հալածանքէ, թէ՛ բոլոր ունեւորներուն բաժին ինկած նախատինքէ:

Ընտանեկան պատմութեան այս դրուագը թերեւս գրի պիտի չառնուէր, եթէ Հայու անքննելի ճակատագիրը չթելադրէր այդ պատմութեան տխուր վերջաբանը, կէս դար վերջ:

Սակայն վերջաբանին չհասած կը կատարուի հետեւեալը. հօրս մեծ հայրը դամուած է հիւանդութեան իր մահիճին՝ տնեցիներուն խնամքին ու կարեկցութեան անձնատուր, երբ խորհրդային «ազատարար» բանակին զինուորները կը խուժեն ներս, ըստ սովորութեան՝ կողոպուտի նպատակով:

Հայու համբերութիւնը անսահման ըլլալ կը թուի, բայց չէ՛: Վուռ տառապանքին վերջակէտը զէնքին շաչիւնը կ'ըլլայ: Ըմբոստ մեծ հայրս նորէն փախուստի կը դիմէ, այս անգամ լեռները, ուր գայլերուն դէմ միայնակ կը վայելէ «ճերմակ» ահաբեկիչի իր դառն փառքը:

Սակայն շաբաթ մը վերջ կատարուածին մանրամասները յայտնի կը դառնան Հայազգի հրամանատարին, որ կը պատժէ կողոպտիչ զինուորներն ու տունդարձի արտօնութիւն կուտայ փախստական մեծ հօրս:

Ընտանիքս ազատած ալնիւ այդ Հայորդին կը զոհուի քիչ վերջ ու կը թաղուի քառասուն այլ խորհրդային զինուորներու կողքին:

Այժմ հասած կը թուի անակնկալ վերջաբանին կարգը: Յիսուն տարի վերջ, Երուսաղէմ, կը պարզուի, որ ուսուցիչներէս մին այդ հրամանատարին եղբօրորդին է: Հայրենաբնակ իրենց գերդաստանը տեղեկութիւն իսկ չէ ունեցած, թէ ո՛ւր թաղուած էր Ռումանիա զոհուած Սամուէլ Գրիգորեանը:

Արիւնակցութեան զգացումը ժառանգական է: Անգամ մը հայաստանցի մը կ'ազատէ Ռումանահայ ընտանիք մը: Ես այդ մարդոց թոռն ու ծոռս, Երուսաղէմէն կ'օրհնեմ Սամուէլ Գրիգորեանին յիշատակն ու երախտիքս կը յայտնեմ Հայրենաբնակ Գրիգորեաններուն:

ԵԶՐԱՍ ՔՀՆՑ. ՊՕՂՏԱՆ

Եզրաս Քհնյ. Պօղտան ծնած է 1968 թ. Ռումանիոյ Թրկուլ Օզնա երբեմնի հայաշատ քաղաքը: Կ'ուսանի էջմիածին 1990-ին, այնուհետեւ կը հետեւի Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց Վարժարանի քահանայական դասընթացքին զոր աւարտելով 1994-ին կը ձեռնադրուի ամուսնացեալ քահանայ:

«ՄԱՐՄԱՐԱ» ՑՈՒՑԱՏԵՏՐ

ԼԾԱԿԸ

Բ.

Կարելի՞ է հասկնալ թէ բնութիւնը տըրամաբանութեան ինչպիսի գծի մը հետեւած է կանխորոշելու համար կենդանի ու անկենդան արարածներու կեանքի տեւողութիւնը: Այդ տրամաբանութիւնը իսկապէս տրամաբանական չափանիշներո՞ւ վրայ հիմնուած է, թէ ոչ հիմնուած է դիպուածներու կամ քմահաճ կամքի մը վրայ:

Կարեւոր չէ: Կարեւոր չէ, քանի որ գըրեթէ ոչինչ կրնանք ընել հիմնական փոփոխութեան մը ենթարկելու համար կեանքերու տեւողութեան այս աղիւսակը: Միայն թէ մէկ բան կրնանք մտածել: Կարծես թէ բնութիւնը այս կարգադրութեամբ մեզի ստեղծած է անմահութեան կամ յաւերժութեան մասին մտածելու կարելիութիւնը: Կեանքի տեւողութիւններու անհաւասարութեան չնորհիւ է որ մենք կրնանք հասկնալ թէ ինչ կը նշանակէ կարճատեւ կեանք մը ունենալ եւ ինչ կը նշանակէ երկարատեւ կեանք մը ունենալ: Մարդուս միտքը ամէն տեսակ անհաւասարութիւնը չափելու կամ հասկընալու համար կը կարօտի մէկ բանի: Այդ է՝ բաղդատելու կարողութիւնը: Օրինակ, մարդուս հասակին մասին գաղափար ունինք պարզապէս անոր համար որ կան բարձրահասակ մարդիկ ու կան կարճահասակ մարդիկ: Մենք մէկը միւսին հետ բաղդատելով է որ կրնանք հասկնալ հասակներու տարբերութիւնը: Այսօր գրեթէ բնաւ չենք հարց տար թէ ինչո՞ւ մարդիկ արդեօք նոյն հասակը չունին եւ թէ չէի՞նք կրնար արդեօք բոլորս նոյն հասակը ունենալ: Իսկ եթէ հակառակը պատահած ըլլար, այսինքն եթէ մարդիկ ստեղծուէին հաւասար հասակներով, այն ատեն ալ մարդիկ գրեթէ բնաւ հարց պիտի չտային թէ ինչո՞ւ իրենք այդպէս նոյն հասակով ստեղծուած են եւ թէ չէի՞ն կրնար տարբեր հասակներով ստեղծուած ըլլալ:

Կեանքի տեւողութեան անհաւասարութիւնն է որ մեր առջեւ կը դնէ յաւերժութեան գաղափարն ու տենչանքը:

Յաւերժութեան գաղափար ու տենչանք:

Յաւերժութեան գաղափարը բաւական յստակ է մեր մտքին մէջ: Այսինքն յստակ կերպով գիտենք թէ ինչ կը նշանակէ յաւերժութիւնը: Յաւերժութիւնը մահուան հակապատկերն է մեզի համար: Արեւը յաւերժութիւն մըն է մեզի համար, տիեզերքը յաւերժութիւն մըն է, աստղերը յաւերժութիւն կը նշանակեն, կրօնական իմաստով՝ Աստուած յաւերժութիւն է: Ուրեմն յստակ կերպով գաղափար մը ունինք յաւերժութեան մասին: Թէեւ օգտակար է երբեմն ընդգծել թէ յաւերժութեան գաղափարն ալ այնքան յստակ չէ մեր մտքին մէջ, որքան կը կարծենք: Օրինակ, շատ ալ յստակ կերպով չենք կրնար պատկերացնել իրական յաւերժութեան պատկեր մը, իրական յաւերժութեան մը ահաւոր տեւողութեան պատկերը: Չենք կրնար պատկերացնել, որովհետեւ մեր միտքը, մեր երեւակայութիւնը ընդունակ չէ այդքան խոշոր տեւողութիւն մը պատկերացնելու: Ուստի յաւերժութեան գաղափարը մեր մտքին մէջ կարծածէն աւելի չփոթ ու անորոշ է, բայց եւ այնպէս կրնանք ըսել թէ որոշ գաղափար մը ունինք յաւերժութեան մասին եւ այդ գաղափարը մեզի կուգայ այն բաղդատութենէն զոր մենք կ'ընենք մեր կեանքին ու յաւերժ նկատուած էութիւններու կեանքին միջեւ:

Կայ նաեւ յաւերժութեան տենչանքը: Ստոյգ է որ յաւերժութեան գաղափարը անմիջապէս մեր մէջ կ'արթնցնէ յաւերժութեան տենչանքը: Ամէնէն դժբախտ մարդն իսկ իր հոգիին խորը պիտի գտնէ յաւերժութեան խոստովանելի կամ անխոստովանելի տենչանք մը: Այս տենչանքը երկար ապրելու տենչանք մը չէ պարզապէս, այլ յաւերժօրէն ապրելու տենչանք մըն է: Երկար ապրելու տենչանք չէ, որովհետեւ գիտենք թէ որքան ալ երկար ապրինք, օր մը այդ երկարութեան վերջը պիտի գայ եւ այդ վերջին պահուն կեանքը դարձեալ կարճ պիտի թուի: Այսօր մենք միջին հաշուով եօթանասուն ութսուն տարուան մարդկային կեանքը կարճատեւ կը նկատենք: Բայց եթէ մեզի տրուած ըլլար միջին հաշուով երկու հարիւր տարուան կեանք, այդ ալ կարճ պիտի թուէր մեզի: Հարցը տարիներու թիւով չէ որ կը բնորոշուի, այլ մահուան հեռանկարով: Յաւերժութեան տենչանքը երկար ապրելու տենչանք չէ, չմեռնելու տենչանք է:

Այո՛, մենք յաւերժութեան այդ տենչանքն ալ կը գտնենք մեր հոգիին խորը, ինչպէս յաւերժութեան գաղափարը: Միայն թէ յաւերժութեան տենչանքը իրական տենչանք մը չէ, խաբուսիկ տենչանք է: Խաբուսիկ է, որովհետեւ բոլորս ալ գիտենք թէ ատիկա անկարելիին տենչանքն է: Անիրականալիին տենչանքն է: Ինչպէս կրնանք տենչալ բան մը որուն գիտենք թէ երբեք չենք կրնար տիրանալ: Իրական տենչանքը միայն իրականալիին նկատմամբ է: Կրնանք հարստութեան նկատմամբ տենչանք ունենալ, որովհետեւ անկարելի չէ հարստանալ: Կրնանք ընկերութեան մէջ բարձրանալու տենչանքն ունենալ, որովհետեւ այդ ալ անկարելի չէ: Կրնանք առողջութեան տենչանք սնուցանել, որովհետեւ առողջութիւնն ալ առաւել կամ նուազ չափով մեր ուշադրութենէն, մեր ապրելակերպէն կախեալ է: Բայց Ֆիզիքական յաւերժութիւն չենք կրնար տենչալ, որովհետեւ յաւերժութիւնը մեզի համար չէ: Ուստի յաւերժութեան տենչանքը մեր մէջ միայն խաբուսիկ կարօտ մըն է, մահուան դէմ բողոքելու անճարակ արտայայտութիւն մը: Քաղցր երազանք մըն է, եւ այդքան:

Բ. Հ.

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՅՈՒՇԵՐ
Մասն Բ.

ՅՈՎՍԷՓ ՅՈՎՀԱՆՆԻՍԵԱՆ

Երեւան, 1996

***

ԵՐԿՈՒ ԲԵՒԵՌՆԵՐ
Կրօնական եւ աշխարհիկ իշխանութիւններ

ԱՐՏԱԿ ԱՐՔ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ

Թեհրան, 1996

ԱՆԿԱՇԱՌԵԼԻՆԵՐԸ

Վերջին շաբաթներուն Ֆրանսայի հանրային կեանքը փոթորկեցաւ յաջորդական դայթակղութիւններով որոնք ակնարկներն ու նաեւ շանթերը ուղղեցին արդարադատութեան: Տրուած անուններուն մէջ կայ նախկին նախարար մը Ա. Գառինեոնը որ նաեւ Իզեռի ընդհանուր խորհուրդին նախագահն է ու կը յամառի հրաժարիլ. կայ Փարիզի քաղաքապետը Թիպէրին, Երկաթուղիի Ընկերութեան նախագահը, քաղցկեղի հետազօտութեան ընկերակցութեան նախագահը որ նուիրատուութիւնները իւրացուցած ու արքայական կեանք վարած ըլլալով ամբաստանուած է: կայ տակաւին Թափիի Թերթօնային Թղթածրարին վերաքննութիւնը:

Այս յայտնութիւններուն յաջորդեց ապօրինութիւնները, օրինազանցութիւնները մէկ մէկ թաղելու գործունէութիւն մը: Վարչապետին եւ Փարիզի քաղաքապետին տղոց թղթածրարները անոր առաջին օրինակներն են: Իսկ արդարադատութեան ոստիկաններուն մերժումը՝ դատաւոր Հալֆէնի ընկերանալու քաղաքապետ Թիպէրիի տունը խուզարկելու համար, բացայայտ փաստ նկատուեցաւ թէ արդարադատութեան նախարարը միջամուխ էր քօղարկումի գործունէութեան: Աւելի ըսել տուաւ թէ կառավարութիւնը յանձնառած է ուժի գործածութեան ճամբան: Այս պարագան կ'առընչուի այն վախին որ կը ներշնչուի «նոր դատաւոր»ներու խումբ. այն քանի մը անուններէն որոնք անվախ կը գործեն, լոյսին բերելու համար թաքցուածները:

Անոնց գլխաւորն է Էրիք Հալֆէն, 36 տարեկան, կլոր շրջանակով ակնոցով աւելի խելօք ուսանողի մը կը նմանի, քան դատախազութեան մը, քամիքազի մը: 1992-ին տուրքերու զեղծարարութեան թղթածրարի մը քննութեան ընթացքին ան երեւան հանած է Էռ - Փէ _ Էռ-ի նիւթական աղբիւրներ հայթայթող ցանց մը: Զայն այլուր փոխադրելու, գնելու, փախցնելու ջանքերը ապարդիւն մնացած են: Հալֆէն ձեռք առած է ուրիշ փշոտ խնդիրներ: Զինքը եռ կեցնելու, ջլատելու մէկ փորձ յաջողած է ու դատաւորը փոխանակ ենթարկուելու, ա՛լ աւելի եռանդով ձեռք առած է գործերը:

Իր խումբին յատկանիշն է այն անհանդուրժողութիւնը որ ունին կաշառակերութեան հանդէպ: Իրենց օրինակ կը ծառայեն Իտալացի դատաւորները որոնց հետ ամախակի հանդիպումներ կ'ունենան: Կը հետապնդեն միակ նպատակ մը. յարգել օրէնքներու հաւասարութիւնը կառավարին ու հարուստին, տկարին ու ուժեղին: Իրենց գլխաւոր պահանջքն է պատանքի արդիւնական միջոցներ ունենալ: Իսա Ժոլի որ գործատէրերու սարսափը կը նկատուի, Արդարութեան պալատին նեղլիկ մէկ գրասենեակին մէջ կ'աշխատի. ինք գնած է իր համակարգիչն ու հեռապատճէնի գործիքը: Ծագումով Նորվեկիացի 53 տարեկան այս կինը ձեռքը ունի խնդրայարոյց թղթածրարներ. զբաղած է Պ. Թափիի հարցով, Լը Ֆլոք - Փրիժանով, Փարիպայի տնօրէն Լեւի - Լանկի գործով:

Անկաշառելիներուն խումբէն է Թիէռի Ժան - Փիէռ: Հարկաքննիչի պաշտօնէն բարձրացած է դատաւորի աստիճանին: «Ձախին դահիճը» կը կոչեն զինք. ինք է որ Ընկերվարական կուսակցութեան նիւթական աղբիւրներու հարցը հրապարակած է:

Այս շարքէն է Ռընօ Վան Ռիւմպէք. կերպով մը միսներուն հոգեւոր հայրը, 47 տարեկան է եւ ուշադրութիւն գրաւած Իւրպայի թղթածրարով: Քաղաքական դասը զինք կը նկատէ ամէնէն անմերձենալին: Պատժական օրէնսդրութեան եւ նուրբ մարտավարութիւններու անհաւասարելի վարպետ մըն է:

Անկաշառելիներու այս սերունդին յառաջապահը կը համարուի Փաթրիս տը Շառէթ որ 1975 Սեպտեմբերին անկարելի նկատուած քայլ մը առած է հրամայելով որ արդելափակուի ընկերութեան մը տնօրէնը երբ աշխատանքի արկած մը պատահած է: «Կարմիր դատաւորը» կոչած են զինք: Այսօր այդ արկածներուն հետեւանքով մեռնողներ հազուադէպ են, որովհետեւ աշխատանքի օրէնքները շատ խստութեամբ պատրաստուած են:

Հետաքրքրական է վերջերս կատարուած հարցախոյզով մը յատնուած կարծիքը դատաւորներու աշխատանքի պայմաններուն մասին: Մինչ նախագահ Ժ. Շիրաք կը յայտնէր որ քաղաքական իշխանութեան եւ դատաւորներու դասին յարաբերութիւնները առողջ են, Ֆրանսացիներու 60%-ը կ'ըսէ թէ դատաւորները կատարեալ ազատութեամբ գործելու կարելիութիւնը չեն ունենար երբ հանրային դէմք մըն է հետապնդելի անձը:

ԲԱՂՀԱՆ

– ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ –

ԱՒՍՏՐԱԼԻՈՅ մէջ ռազմափորձի ընթացքին ուղղաթիռի արկածով մը մահացած է Մելպուռնի հայ գաղութէն 29 տարեկան տասնապետ Միհրան Աւետիսեան: 1967-ին Ատիս Ապեպա ծնած երիտասարդը չորս տարեկանին ընտանիքին հետ փոխադրուած է Մելպուռն ուր ուսումը աւարտելէ ետք զինուորական ծառայութեան նուիրուած է աւստրալական բանակին մէջ, Յուղարկաւորութիւնը կատարուած է Յունիս 20-ին, Ս. Աստուածածին Եկեղեցին, մեծ բազմութեան մը ներկայութեան: Զօկատի իր զինուոր ընկերներն ու ոստիկանները պահակ կեցած են հայկական եռագոյնով ու աւստրալական դրօշակով ծածկուած անոր դագաղին շուրջ: Դամբանական մը խօսած է առաջնորդ Աղան Արք. Պալեօզեան:

***

ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ (Իրան) թեմի Կաթողիկոսական Փոխանորդ Նշան Վրդ. Թոփուզեան Յունիս 19 - 22 հովուական այցելութիւն կատարած է Ուրմիոյ շրջանը: Այցելութիւնը ընդգրկած է Ռահւա, Գարդապատ գիւղերը ուր Նշան Վրդ. մասնակցած է կրօնական արարողութիւններու եւ Գարդապատի Արարատ Մշակութային կազմակերպութեան մասնաճիւղին մէջ տեղի ունեցած գեղարուեստական երեկոյթին: Յունիս 21-ի առաւօտուն ալ Կաթողիկոսական Փոխանորդը պատարագած է Ուրմիոյ Ս. Ստեփանոս Եկեղեցին մէջ: Ան անդրադարձած է շրջանին կրօնական - հոգեւոր վերելքին, կատարուած աշխատանքին ու գնահատման խօսք արտասանած:

***

ՋԱՐՄԱՀԱԼԻ (Իրան) Ուսանողական Միութեան նախաձեռնութեամբ Յունիս 23-ին Միութեան Յ. Թումանեան սրահին մէջ յուշի երեկոյ մը տեղի ունեցած է էտիկ Ասլանեանի նուիրուած, անոր մահուան Ա. տարելիցին առթիւ: է. Ասլանեան վաստակաւոր դերասան - բեմադիր է ու վերջին տասը տարիներուն ղեկավարած է տեղւոյն «Գեղարդ» թատերախումբը: Կիտուշ Արզուեանի բացման խօսքէն ետք Այրենա Նորաւեան արտասանած է Դ. Վարուժանի «Լոյս»ը որուն վերջին տողերուն հետ բեմ ելած են թատերախումբին անդամները եւ մեծարեալին յարգանք մատուցանած: է. Ասլանեանի կեանքին ու բեմական գործին մասին դասախօսած է Վարանդ Քիւրքճեան: Ապա Սամուէլ Խուդադադեան արտասանած է Վարանդի Մեռնիլը որքան հեշտ է դերասան բանաստեղծութիւնը: Կարէն Մնացականեանի վաւերագրական ժապաւէնին ցուցադրութենէն ետք է. Ասլանեանի որդին՝ դերասան Արա Ասլանեան Շէյքսփիրէն մենախօսութիւն մը արտասանած է Լուսաննա Յովհաննիսեանի բեմադրութեամբ: Բեմական ընկերներու պատմած յուշերէն ետք խօսք առած է երեւփոխան Արտաւազդ Բաղումեան:

***

ՔՈՒՅԵԹԻ Ազգային վարժարանի եւ ճեմարանի ամավերջի հանդէսը տեղի ունեցած է Յունիս 24-ին: Միջնակարգի 26 շրջանաւարտներուն վկայականները յանձնած է Թեմին Առաջնորդը Օշական Եպիսկոպոս Չօլոյեան: Ճեմարանն ալ տուած է 18 երկսեռ շրջանաւարտներ:

***

ՆՈՐ ՋՈՒՂԱՅԻ «Արարատ» Միութեան մէջ Յունիս 28-ին դասախօսած է երեսփոխան Արտաւազդ Բաղումեան, նիւթ ունենալով «Ուսման դերը եւ կարեւորութիւնը հայ երիտասարդին ազգային եւ հանրային կեանքին մէջ»: Ունկնդիրները եղած են մեծ մասով երիտասարդներ:

***

ԼՈՆԿ ՊԻՉԻ «Հիլթըն» պանդոկին մէջ Յուլիս 11-ին, Արամ Ա. Կաթողիկոսին ներկայութեան բացումը կատարուած է Հ.Օ.Մ.-ի Արեւմտեան _ Ամերիկայի 76-րդ Պատգամաւորական ժողովին: Մասնակցութիւն բերած են Արեւմտեան - Ամերիկայի 21 մասնաճիւղերէն 35 պատգամաւորներ, 61 դէտեր եւ հիւրեր: Լոնկ Պիչի քաղաքապետը Կաթողիկոսին յանձնած է քաղաքին բանալին: Բացումը կատարած է Կեդր. վարչութեան անդամ Հայկուհի Քոհլըր: Խօսք առած են Կեդր. վարչութեան ներկայացուցիչ Յասմիկ Տէրտէրեան, քաղաքապետը, Գալիֆորնիոյ նախկին նահանգապետ Ճ. Տէօքմէճեան, Ֆրանսայէն Յ. Պալեան, Հ.Յ.Դ. Կեդր. Կոմիտէին կողմէ Տարօն Տէր Խաչատուրեան, առաջնորդ Մուշեղ Ծ. Վրդ. Մարտիրոսեան եւ Արամ Ա.: Բացման արարողութեան մասնակցած են նաեւ Արփի եւ Էլիզապէթ Փէհլիվանեան: Ժողովը աւարտած է Յուլիս 14-ին:

***

ՍԿԻՒՏԱՐԻ Ս. Կարապետ Եկեղեցին մէջ ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ եւս աւանդական շուքով տօնուած է Վարդավառը: Պատարագած ու քարոզած է պատրիարքի Փոխանորդ Շահան Արք.: Ներկայ եղած են Հայաստանէն հիւրաբար Պոլիս գտնուող գիտնականներ: Եկեղեցական արարողութենէն ետք տեղի ունեցած է Սիրոյ սեղան մը որուն ընթացքին խօսք առած է անոնցմէ Պ. Մուրատեան եւ Երուսաղէմի հայագիտական ամպիոնէն Մայքըլ Սթոն: Հիւրերը իր խօսքով ողջունած է «Մարմարա»ի խմբագրապետ՝ Ռ. Հատտէճեան:

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

–վիպակ–

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Զկնորսների այդ լոյսերը, - ասում է, - Թափառող ոգիների են նմանում:

- Որսը միշտ էլ տրամա է: Մահու հետ խաղալու ուրոյն ձեւ: Մսակեր գազաններին մէջ թէ՛ որսորդը եւ թէ որսը անխուսափելի հեշտանք են զգում:

- Այդ դու ո՞րտեղից ես իմանում:

- Զգխեմ, ենթադրում եմ:

Միլորէտի վարի շրթունքը դողում է, եւ նրա աչքերը լեցւում են անձկութիւնով: Մէկ էլ գլուխը վեր է անում եւ փայլփլող աչքերը յառում իմ վրայ:

- Անգլիայի մեր լիճերը տեսե՞լ ես:

- Ծանօթ եմ բանաստեղծութիւններից:

- Պիտի ուզէի, որ մի օր միասին գնայինք եւ վայելէինք այդ վայրերը:

Պատշգամի ելեկտրական լոյսերը յանկարծ վառւում են: Ներկաները արթնացած՝ մէկ մէկի երեսին են նայում: Կարծես, ուրիշ մի աշխարհից են վերադառնում:

- Գինի՛, գինի՛:

Խմում են, ծամում: Ոմանք փորձում են երգել՝ չեն յաջողում:

Պատշգամի անկիւններում նստած են ուրիշ յաճախորդներ: Ահա կլոր, արտայայտիչ դէմքով, լայն ուսերով մի մարդ: Երեւի, իտալացի է եւ, երեւի, փաստաբան է: Մօտը նստել է իր կինը՝ տարիքը առած, չպարուած, յոգնած, եւ իր աղջիկը՝ մազերը դեղին ներկուած, գունաթափուած, պրեռաֆայէլիտ ոճով հագուած մի չյաջողած մատոննա: Հետաքրքրութեամբ նայում են մեր կողմը եւ վիճում: Ինչպէս երեւում է, հայրը համաձայն չէ իր աղջկան հետ: Ձեռքը խփում է սեղանին եւ բաժակը մինչեւ տակը պարպում: Աղջիկը զայրանում է եւ շիշը մի կողմ քաշում: Լռում են: Տարիքաւոր կինը անդադար ծամում է:

Ուրիշ մի սեղանի շուրջը նստած են, աթոռները իրենց լայն մարմիններով լեցրած, մերկ եւ մազոտ բազուկները սեղանի վրայ դրած, կամաց ծամող եւ կամաց խմող մարդիկ: Երեւի, վաճառականներ են: Այդ երեւում է իրենց անվրդով դէմքերից, իրենց ձեռքերի հաստ ու կարճ մատներից եւ հացը դանակով կտրելու ձեւից, Խօսում են հը-էրով եւ հա-էրով, ուտում են պատառները համեմելով, գինին լեզուի տակ քիչ պահելով, պանիրը կտրելուց առաջ պնակը շրջելով եւ ուշադրութեամբ զննելով: Երեւի, դրսի գաւառներից եկած մարդիկ են, որ գինի կամ հող պիտի գնեն:

Աւելի հեռւում տեղաւորուել են մի մարդ եւ մի երիտասարդ կին: Իրենց դէմքերը լոյսի դէմ են շրջել եւ չեն ուզում երեւալ: Թէպէտ նստած են հանգիստ, մարդ զգում է, որ ինչ որ մի դէպք է տեղի ունենում նրանց մէջ: Աղջիկը երբեմն վիզը երկարում է վեր, թռչել պատրաստուող թռչունի նման, եւ արագ արագ մի բան փափսում միւսին: Տղամարդի աչքերը լայնանում են, պատառաքաղ բռնած ձեռքը դողդողում է եւ բերանը կծկւում: Իրենց գլուխները կախում են պնակների վրայ եւ մեքենաբար ուտում: Մարդը վար է դնում դանակը եւ պատառաքաղը, նայում ծովին, մտածում, ապա, արթնանալով, երեսը դարձնում է դէպի կինը եւ համոզելով խօսում: Մինչ նա խօսում է, կինը իր հերթին գլուխը դարձնում է դէպի ծովը եւ մնում անշարժ: Մարդը տաքանում է եւ ձեռքով չափ տալիս իր ասածներին: Այդ պարագայից օգտուելով, տղամարդը շիշը վեր է առնում եւ լեցնում իր եւ նրա բաժակները: Մի դեղձ է մաքրում եւ դնում կնոջ առջեւ: Երկուսն էլ նայում են դէպի ծովը:

Ուշ ժամին մտնում ենք մեր սենեակները: Յոգնած ենք:

Շատ քայլեցինք, շատ լողացանք, շատ կերանք, շատ խօսեցինք: Ոչինչ, քունը ամէն ինչ կը լուայ, կը տանի:

Քունը:

Աչքերս բաց արած՝ լսում եմ: Քամին մռճահարում է պատուհաններս: Ալիքները հառաչելով բախւում են ժայռերին: Վարագոյրները անհանգիստ շարժւում են: Դրսում վազվզող քայլերի ձայներ են լսւում:

Մարդու հետ նստած երիտասարդ կինը գիշերը վերջ է տուել իր կեանքին:

Գիւղը տակնուվրայ է եղել:

Մեր մօտի նպարավաճառի քոյրը նորից վերադարձել է: Նա յայտարարում է, որ Մարիամ Աստուածածինը ներկայանում է իրեն եւ հետը խօսում:

Առջեւը կանգնում է եւ հետը խօսում:

Ոսկէ, լուսաւոր խօսքերով:

Նպարավաճառի քրոջ անունը Ֆլորա է: Միջահասակ, գիրուկ, սեւլուկ: Մեծ, ջրալի, փայլուն աչքեր ունի եւ ցած ճակատ: Ահա երեք տարի է, որ ամուսինը մեկնել է Ամերիկա, Ներս է մտել՝ առանց արտօնութեան, գաղտնի եւ, այդ պատճառով էլ, իր մասին լուր չի տալիս: Կամ չի ուզում տալ:

Ֆլորան սպասել է, սպասել է, ապա, իր երեխաների գլխի ճարը տեսնելու համար, լծուել է գործի - ուրիշների համար կար է կարել, շոր է լուացել:

Բայց ի՞նչ է վաստակում մի կին շոր լուալով՝ ոչինչ:

Ուստի, միջահասակ, գիրուկ, սեւլուկ Ֆլորան երեսին շպար է քսել, շրթներին կարմիր՝ շատ կարմիր՝ եւ վերցրել է առաջին սիրահարը: Յետոյ, վերցրել է երկրորդ սիրահարը, յետոյ՝ երրորդը:

Ի՞նչ պէտք կայ թաքցնել. Ֆլորան դարձել է դիւրամատչելի կին:

Պոռնիկ:

Իր քոյրը, եղբայրը, հօրեղբայրը, մօրեղբայրը, չկարողանալով հանդուրժել այդպիսի մի անպատուութեան, նրան ղրկել են իրենց մօր մօտ՝ բարձր լեռան կողերին մի թաղնուած գիւղ: Անտառը գնալ փայտ ժողովել, դրան առջեւից ձիւները մաքրել, վառարանը վառել, ապուր եփել:

(Շար. 37)

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Շրջանային Վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ ընկ. Գլէմանս Թիւթիւնճեանին եւ ընտանեկան պարագաներուն, իր մօր՝ հանգուցեալ Սաքենիկ Թիւթիւնճեանի մահուան առիթով։

RETENEZ DES MAINTENANT
LES DATES DES

14 et 15 DECEMBRE

pour la

5EME GRANDE BRADERIE DE NOEL

de

« C H E N E — F R A N C E »

MAISON DE LA CULTURE
ARMENIENNE
D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

1976-1996

M.C.A. 20ème

En Octobre prochain,
la M.C.A. d'Alfortville fêtera
le 20ème anniversaire
de l'INAUGURATION
DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

SABERATOURS
SEVAN VOYAGES
SABERATOURS
SEVAN VOYAGES
SABERATOURS
SEVAN VOYAGES

PARIS·EREVAN·PARIS
VOLS HEBDOMADAIRES

- ASSISTANCE A L'AÉROPORT
- ORGANISATION D'ACCUEIL ET DE TRANSFERT
- RÉSERVATION D'HÔTEL
- LOCATION DE VOITURE AVEC CHAUFFEUR
- EXCURSIONS GUIDÉES
- VOYAGES ORGANISÉS EN GROUPE

PRIX
PARIS-EREVAN-PARIS
A PARTIR DE
3700F
RENSEIGNEMENTS ET RESERVATIONS SUR SIMPLE APPEL

PARIS·EREVAN
VOL CARGO MENSUEL

SABERATOURS
31, RUE D'ARGENTEUIL - 75001 PARIS
TEL 42 61 51 13 - FAX 42 61 94 53

SEVAN VOYAGES
48, COURS DE LA LIBERTÉ - 69003 LYON
TEL 78 60 13 66 - FAX 78 60 92 26

EREVAN
37, RUE HANRABEDOUTIAN - EREVAN 10
TEL 52 -85 48 - FAX 52 54 48

EN COLLABORATION AVEC
ARMENIAN AIRLINES

STUDIO VICKEN - PARIS 96

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ալֆորվիլի Հայ Մշակոյթի Տան Վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Տիգրան Շահմիրեանէ 500 ֆրանք իրենց աղջկան Նշուկի ծննդեան առթիւ։

Այդ ուրախ առիթով Հայ Մշակոյթի Տան վարչութիւնը կը շնորհաւորէ Շահմիրեան ընտանիքը։

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք--Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը)։

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12--13 տող) մնացեալին։

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին Վարչութեան։

DATE A RETENIR

NAVASART à Marseille

Les 4 Sections de la Croix Bleue des Arméniens de France - région Marseille, demandent à toutes les associations de prendre en considération la date du

SAMEDI 19 OCTOBRE en soirée.

Plus amples renseignements ultérieurement.

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը կը հաղորդէ որ

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ցաւակցական տոմար մը բացուած է Միութեան կեդրոնատեղին՝

11, Square Alboni,
75016 PARIS
M° Passy

Յուլիս 15-էն 31, գրասենեակի ժամերուն։

ECOLE
FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3EME INCLUSE

— Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
— Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
— Théâtre, informatique;
— Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
— Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

N'oubliez pas votre 15 AOUT

à Saint - Raphaël

au HOME ARMENIEN

avec

Marten YORGANTZ

ԱՐՁԱԿՈՒՐԴԻ ԸՆԹԵՐՑՈՒՄՆԵՐ

«ՅԱՌԱՋ» ՄԱՏԵՆԱՇԱՐ

ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

ՕՐԵՐ ԵՒ ԺԱՄԵՐ — 100 Ֆր.

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՆԱՀԱՆՋԸ ԱՌԱՆՑ ԵՐԳԻ — 80 Ֆր.
ՔԱՑ ՏՈՄԱՐԸ — 75 Ֆր.
ԿՐԱԿԸ ԿՈՂՔԻՍ — 75 Ֆր.
ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ — 150 Ֆր.

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԵՐ — 80 Ֆր.

ԽԱՉԻԿ ԹԷՕԼԷՕԼԵԱՆ

ՍՓԻՒՌՔԻ ՄԷՋ — 75 Ֆր.

ԵՒ

«ՅԱՌԱՋ - 50»
(Ծաղկաքաղ 50-ամեայ հաւաքածոյէն) — 120 Ֆր.

Դիմել «ՅԱՌԱՋ»ի։

Թղթատարի ծախք՝ 25 Ֆր., հատը գլուխ։

8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1996

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յայտնի է մեր ժողովուրդին, թէ յառաջիկայ 8 Սեպտեմբերին (1996) Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ՝ Նորին Սուրբ Օծութիւն ՏԷՐ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարք – Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց իր անդրանիկ Միւռոնօրհնութիւնը պիտի կատարէ։

«Միւռոնի Օրհնութիւնը ողջ Հայ Ժողովուրդին համար հոգեկից առիթ է եւ միջոց, մեր ժողովուրդի Քրիստոնէական և Ազգային կեանքի վերանորոգութեան եւ զարգացման համար»։

Առ այդ, սրտագին կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր մեր զաւակներուն, խուռներամ բազմութեամբ Ուխտի երթալ Սուրբ Էջմիածին ու Շնորհօք վերազարդարուիլ՝ Սուրբ Միւռոնի բացառիկ այս Օրհնութեան ներկայ գտնուելով։

Այս նպատակաւ, Սեպտեմբեր 5-էն 12-ին՝ մէկ շաբաթուան՝ դէպի Հայաստան Ուխտագնացութիւն կազմակերպուած է։

SABERATOURS-ը մեր կողմէ լիազօրուած է ապահովել ճամբորդական բոլոր գործառնութիւններն – վիզա, օդանաւ, պանդոկ, պտոյտներ, ապահովագրութիւն եւ սնունդ։

Անհրաժեշտ է անյապաղ փութով, մինչեւ 31 Յուլիս ներառեալ, արձանագրուիլ յիշեալ Ուխտագնացութեան, կանխելու համար տեղ ապահովելու յետագայի խճողումը։

ԴԻՒԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Արձանագրուելու համար դիմել. –
SABERATOURS
19, rue St-Roch, 75001 PARIS
Tél. : 42. 96. 10. 10 — Fax : 42. 96. 18. 77.

ՇԱԲԱԹ - ԿԻՐԱԿԻ
ՅՈՒԼԻՍ 27-28
SAMEDI - DIMANCHE
27-28 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

ՅՂՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 18.906 | Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN | 71e ANNEE — N° 18.906

ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆ 100

Չորեքշաբթի, Յուլիս 24-ի մրցումներուն, Հայաստան ներկայացուցիչներ ունէր ծանրաբարձութեան մէջ: Գ. Բարսեղեան եւ Հ. Քափանաքչեան կը մասնակցէին 76 քկ. դասակարգի մրցաշարքին: Մեծ յոյսեր կապուած էին անոնց Հայաստանի մետալներու թիւը աւելցնելու կապակցութեամբ, սակայն այդ յոյսերը ի դերեւ ելան քանի որ Բարսեղեան կրցաւ աւարտել միայն 8-րդ, իսկ Քափանաքչեան դասաւորումի մէջ չմտաւ: Բարսեղեանի բարձրացուցած ծանրութիւնն էր 345 քկ., մինչ քուպացի Լարա, որ խլած է ոսկի մետալը, բարձրացուցած է 367,5 քկ.:

Երկայլիս հայ մարզաձերներու աչքառու են կոփամարտիկներ Ն. Մունչեանի (48 քկ.) եւ Մ. Ղազարեանի (60 քկ.) որոնք որակուած էին աւարտական փուլին համար եւ մետալներ նուաճելու լուրջ կարելիութիւններ ունէին Ուրբաթ, Յուլիս 26-ի մրցումներուն ընթացքին: Նոյն օրը նաեւ իր առաջին ելոյթը կ'ունենար Ա. Գիւլբուդաղեան, որ կը մասնակցէր Ջրացատքի (10 մ.) մրցումներուն:

***

Ոսկեբրամարտի Ռուսաստանի հաւաքականի անդամ Կարէն Աղնաւուրեան, որ Հայաստանէն գաղթած է Մոսկուա, շահեցաւ արծաթէ մետալ:

***

Ֆրանսա կը շարունակէ իր յաջող ելոյթը: Հինգշաբթի, Յուլիս 25-ին ալ, Մարի - Գլէր Ռեսթու ժիւտոյի մէջ ոսկի եւ հեծանիւի մէջ ալ Ֆիլիփ Էրմէնօ արծաթ մետալներ ապահովելով Ֆրանսան գեղեցկին դասաւորման մէջ աւելի քան պատուաբեր Գ. տեղը: Միւս կողմէ, լողի ազատ ոճի 50 մ. մրցումին, Քրիսթոֆ Գալֆայեան որ կը ներկայացնէր Ֆրանսան, միայն վեցերորդ կրցած է աւարտել, զրկուելով աւարտականներուն մասնակցելու իրաւունքէն:

***

Ընդհանուր դասաւորումը հետեւեալ պատկերը կը պարզէր Հինգշաբթի օրուան արդիւնքներէն ետք.–

1.– Ռուսաստան 11 ոսկի, 7 արծաթ, 5 պրոնզ, ընդամէնը՝ 23 մետալ,
2.– Միացեալ – Նահանգներ 10 ոսկի, 14 արծաթ, 4 պրոնզ, ընդամէնը՝ 28 մետալ,
3.– Ֆրանսա 7 ոսկի, 4 արծաթ, 7 պրոնզ, ընդամէնը՝ 18 մետալ:

Հայաստան կը գրաւէր 21-րդ տեղը:

ՖՈՒԹՊՈԼ

ԻՒ - Է - Ֆ - Ա
ԲԱԺԱԿԱԿԻՐՆԵՐՈՒ ԲԱԺԱԿ

«ՓԻՒՆԻԿ» ԴՈՒՐՍ ՄՆԱՑ ՄՐՑԱՇԱՐՔԷՆ

Հայաստանի «Փիւնիկ»ը, որ ինչպէս գրած էինք, կը մասնակցէր Իւ-Է-Ֆ-Ա-ի Բաժակակիրներու Բաժակի զոյգ խաղերու նախնական փուլին, Յուլիս 10-ին, Երեւանի մէջ փայլուն յաղթանակ մը (3-1) տարած էր Ֆինլանտացի իր մրցակից՝ «Հիկ»ի դէմ: Սակայն դարձի մրցումը նոյն դիմագիծը չէ ունեցած եւ Յուլիս 24-ին հայ մարզիկները Ֆինլանտիոյ մէջ շատ ծանր՝ 2-5 պարտութիւն կրելով դուրս մնացած են մրցաշարքէն:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲԱՆՏԵՐՈՒՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՍՊԱՌՆԱՅ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ

Թուրքիոյ զանազան բանտերուն մէջ ծայրայեղ ձախակողմեան կազմակերպութիւններու անդամներուն զանգուածային հացադուլը կը սպառնայ քաղաքական մարզին լուրջ վերիվայրումներ պատճառել: Յուլիս 25-ին վեցերորդ բանտարկեալի մը մահը պատճառ եղած է որ Հանրապետութեան Նախագահը միջամտէ խնդրին, միւս կողմէ զայրացած բազմութիւններ բողոքի ցոյցի դիմելով բախում ունեցած են ապահովութեան ուժերու հետ: Ցոյցեր տեղի կ'ունենան նաեւ արտասահմանի մէջ:

Հացադուլի դիմած բանտարկեալներէն վեցերորդին մահը շարժման մղած է Նախագահ Ս. Տէմիրէլը. ան ազդարարութիւն մը ուղղած է վարչապետ Էրպաքանի որպէսզի վերջ տրուի ստեղծուած կացութեան: Ապա նաեւ հեռաձայնելով Արդարութեան Նախարարին, պահանջած է որ միջին ճամբայ մը գտնուի ու առաջքը առնուի նոր մահերու: Տէմիրէլ հարցին տեղ տուած է Ազգային Ապահովութեան Յանձնաժողովին նիստին օրակարգին վրայ ալ, ինչ որ ցոյց կուտայ խնդրին ներկայացուցած ծանրակշիռ բնոյթը:

Բոլոր շրջանակներու կողմէ յայտնուած զայրոյթին, հակազդեցութեան գլխաւոր թիրախն է Արդարութեան Նախարարը որ այնքան ալ վրդոված չի թուիր կատարուածէն: Ան ըսած է թէ վերջ տալու համար հացադուլի շարժումին անհրաժեշտ է նախաձեռնել գործողութիւններու որոնք կրնան 50 հոգիի մահուան պատճառ ըլլալ, եւայլն:

Քաղաքական, մարդասիրական կազմակերպութիւններ, արհեստակցական միութիւններ Արդարութեան Նախարարին հրաժարականը կը պահանջեն, որպէս պատահարներու գլխաւոր պատասխանատու:

«Լիպերասիոն»ի տրուած հարցազրոյցով մը (Յուլիս 26) Մարդկային Իրաւանց Թրքական Հիմնարկին Նախագահը Եավուզ Էօնէն «գայթակղութիւն» որակած է Թրքական իշխանութեան անվրդով կեցուածքը, վախ յայտնելով որ շարժումը շարունակուելու պարագային ան կրնայ աւելի խստացնել ընթացքը եւ ուժի գործածութեան դիմել, խորտակելու համար հացադուլի դիմած բանտարկեալներու կամքը: Ե. Էօնէն այլեւս ամէնօրեայ դարձած մահերու ամբողջական պատասխանատուն կը նկատէ իշխանութիւնը:

ՄԱՀ ԵՐԳԱՀԱՆ ՄԻՔԱՅԷԼ ԹԱՐԻՎԵՐԴԵԱՆԻ

Յուլիս 25-ին Սոչիի մէջ մահացած է երգահան Մ. Թարիվերդեան (Թարիվերտիեւ): Ծնած էր 1931-ին Թիֆլիս, երաժշտական ուսումը ստացած Մոսկուայի մէջ: Հեղինակն է օփերաներու, պալէի երաժշտութիւններու, քոնչերթոներու: Իր ստեղծագործութիւններէն են «Կոմս Գալիոստրօ» օփերան, «Աղջիկը եւ մահը» պալէն: Յօրինած է հայ եւ օտար բանաստեղծներու՝ ինչպէս Ա. Իսահակեան, Եսէնին, Շէյքսփիր, խօսքերով երգեր եւ շարժանկարի, թատերական ներկայացումներու համար երաժշտութիւն: 1977-ին Խորհրդային Միութեան պետական մրցանակին արժանացած է:

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՍՐԱՅԷԼ կրկին որոշած է ամբողջովին շրջափակել Գազան եւ Այսրյորդանանը, այն մահափորձէն ետք որուն զոհ գացած է իսրայէլցի ընտանիք մը: Անծանօթներ գնդակահարած են ընտանիքին բոլոր անդամները, Երուսաղէմի հարաւային մէկ շրջանին մէջ: Իսրայէլեան իշխանութիւնները համոզուած են թէ ոճրափորձին հեղինակները Գազայէն ներթափանցած Պաղեստինցիներ են:

ԱՐԿԱԾԵԱԼ օդանաւին սեւ տուփերը գտնուած եւ Ուաշինկթընի մէջ քննութեան ենթարկուած ըլլալով հանդերձ, ջախջախման պատճառներուն մասին ոչ մէկ տեղեկութիւն կարելի եղած է ունենալ: Ամերիկացի պատասխանատուներու կողմէ հրապարակուածը այս է, մինչ մեծ հետաքրքրութեամբ կը սպասուի յայտնութիւններու: Նախագահ Գլինթըն Յուլիս 25-ին Նիւ - Եորքի մէջ զոհերու հարազատներուն հանդիպած է, ցաւակցութիւն յայտնած ու ապահովութիւն տուած որ անընդմէջ պիտի շարունակուին դիակները գտնելու աշխատանքները: Ան յայտնած է նաեւ թէ ապահովութեան յաւելեալ խիստ միջոցներ ձեռք պիտի առնուին Միացեալ - Նահանգներու բոլոր օդակայաններուն մէջ ու պիտի քննուին անխտիր բոլոր ճամպրուկներն ու ձեռքի պայուսակները:

ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ որոշած է դպրոցական զաւակներու տէր ընտանիքներու որպէս վերամուտի նպաստ 1000 ֆրանք տալ միայն: Այդ գումարը 1500 ֆրանք էր նախապէս:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ Գերագոյն Խորհուրդին նախկին նախագահ Ռուսլան Խասբուլադով Չէչէնիոյ հարցին Խորհրդականներու խումբին ղեկավար նշանակուած է: Իր պարտականութիւնն է չէչէն անկախականներուն հետ բանակցութիւններ վարել խաղաղութեան պայմաններու մէջ: Միւս կողմէ, տեղւոյն վրայ չէչէն զինեալները փոխադարձ յարձակումներով պատասխանած են ռուս զօրքերու վերջին օրերու բուռն գործողութիւններուն որոնց պատճառով բազմաթիւ Չէչէններ զոհուեցան:

ՊՈՒՐՈՒՆՏԻԻ զինուորականները անկեալ հռչակած են երկրին նախագահը որ ապաստանած է Միացեալ - Նահանգներու դեսպանատունը. անոր տեղ նախագահ նշանակուած է Թութսի նախկին նախագահը որ 1993-ին ազատ ընտրութիւններ կազմակերպած էր ու Հութու մեծամասնութեան առիթ տուած իշխանութեան դիրքերու տիրանալու: Այսուհանդերձ, երկու հակառակորդ ցեղախումբերու իրարսպանութեան վտանգը անհետացած չէ:

ԱԼԺԵՐԱԿԱՆ օդային գիծերու օդանաւի մը 232 ճամբորդները Յուլիս 25-ի առաւօտեան պատանդ բռնուած են օդահէնի մը կողմէ, չորս ու կէս ժամը տեւողութեամբ: Դէպքը ը տեղի ունեցած է Օրան - Ալժէ թռիչքին ընթացքին: Ապահովութեան ուժերու յաջող միջամտութեամբ օդահէնը չէզոքացուած է, առանց որեւէ լուրջ հետեւանքի: Ոչ մէկ տեղեկութիւն տրուած է արարքին ու անոր հեղինակին դրդապատճառներուն մասին:

ՓԱՐԻԶԻ դատախազին նշանակումի վէճը լռած չէ: Քաղաքական ձախակողմեան ճակատին կողմէ Ալեքսանդր Պէնմալխլուֆի այդ պաշտօնին նշանակումը բուռն քննադատութիւններու նիւթ եղած էր այն պատճառաբանութեամբ որ ան շատ մօտ անձնաւորութիւն մըն է իշխանութեան: Արդարադատութեան նախարարը Ժ. Թուպոն հակադարձելով հակազդեցութիւններուն, ըսած է թէ ընկերվարական իր նախորդ պաշտօնակիցները աւելի լաւ կ'ընեն եթէ լռեն եւ թէ արդարութիւնը հաւասար է անխտիր բոլորին համար: Էռ - Փէ - Էռ-ի երեսփոխան Փ. Տէվէճեան եւս չափազանցուած կը նկատէ ձախակողմեան դէմքերու յարուցած աղմուկը, աւելցնելով այսուհանդերձ թէ ֆրանսական սահմանադրական համակարգը կրնայ քննադատելի ըլլալ ու կրնայ բարեփոխուիլ: Ան նախընտրելի կը նկատէ նաեւ որ դատախազ նշանակուի իր անկախութեամբ եւ բարոյականով ծանօթ անձնաւորութիւն մը,

ԻՍՐԱՅԷԼԵԱՆ հեռատեսիլին համաձայն, քանի մը օր առաջ Իրաքի նախագահը մազապուրծ փրկուած է մահափորձէ մը: Պայթում մը տեղի ունեցած է անոր բնակավայրերէն մէկուն մէջ ուրկէ ինք քանի մը վայրկեան առաջ մեկնած էր: Նոյն աղբիւրը յայտնած է թէ արարքը հաւանական հակազդեցութիւն է այն մաքրագործումին որով բանակէն 300 անձեր սպաննուած են:

ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ հզօր նոր անձնաւորութիւնը զօրավար Լեբէդ ամերիկեան մամուլին տրուած հարցազրոյցի մը մէջ ըսած է թէ ՕԹԱՆ-ի ընդլայնումը սպառնալիք մը չի ներկայացներ իր երկրին ապահովութեան համար: Ծանօթ է որ գլխաւորութեամբ նախագահ Ելցինի, բազմաթիւ ռուս ղեկավարներ դէմ կ'արտայայտուին այդ ընդլայնումին:

ԻՐԱՆԻ իշխանութիւնը որոշած է խստագոյն պատիժներ կիրարկել գողերու: Նոր օրէնսդրութեան մը համաձայն, գողութեան յանցանքով մեղադրուածներու ձեռքի, ապա ոտքի մատները պիտի անդամահատուին: Նոյնիսկ մահապատիժը բացառուած չէ, յանցանքը կրկնողներու պարագային:

ԱԴՐԲԵՋԱՆԻ նախագահը ընդունելով միջազգային Կարմիր Խաչի Բաքուի ներկայացուցիչը, կոչ ուղղած է որ կազմակերպութիւնը աւելի լրջօրէն զբաղի Ղարաբաղի պատերազմին դերեվարուած կամ կորսուած ազրպէջանցի երիտասարդները գտնելու հարցով: Հ. Ալիեւ ըսած է որ 850 գերիներու ցանկ մը տրուած է Կարմիր Խաչին, բայց մինչեւ այսօր անոնց մասին որեւէ տեղեկութիւն չեն ստացած:

«ԱՐՄԷՆՓՐԷՍ»

(Յուլիս 25/26)

ԵԼՑԻՆԷՆ ԶՈՅԳ ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ Լ. ՏԷՐ-ՊԵՏՐՈՍԵԱՆԻՆ

Ռուսաստանի նախագահը երկու հեռագիրներ հասցէագրած է Հայաստանի նախագահին: Անոնցմէ առաջինը շնորհակալութեան գիր մըն է նախագահ վերընտրութեան առթիւ Լ. Տէր-Պետրոսեանի ղրկած շնորհաւորական հեռագիրին ի պատասխան: Իսկ երկրորդով Բ. Ելցին Տէր-Պետրոսեանը կը հրաւիրէ հանդիսաւոր այն արարողութեանց, որոնք տեղի պիտի ունենան Օգոստոս 9-ին, իր վերընտրութեան առթիւ:

***

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԴԵՍՊԱՆԱՏՈՒՆ ԿԸ ԲԱՑՈՒԻ ՓԵՔԻՆԻ ՄԷՋ

Քանի մը օրէն Չինաստանի մէջ կը բացուի Հայաստանի դեսպանութիւնը: Մինչեւ լիազօր դեսպանի մը նշանակումը առժամեայ գործավարի պաշտօնը կը վարէ Ազատ Մարտիրոսեան:

ԹՐՔԱԿԱՆ ՊԱՐԲԵՐԱԹԵՐԹ ՄԸ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

Վերջերս լոյս տեսած է «Դէպի Ֆոլքլոր» (Ֆոլքլորա տողրու) վեցամսեայ նոր շարքին առաջին թիւը: Ստուար, 400 էջնոց հատոր մը որ հրատարակութիւնն է Պոլսոյ Պօղազիչի համալսարանին ֆոլքլորի ակումբին: Հատորը խորագրուած է «Պար, Երաժշտութիւն, Մշակոյթ»․ կը ներկայացուի որպէս թարգմանական, հետազօտական պարբերաթերթ: Կողքը կը զարդարեն հայկական պարերու ԺԴ. - ԺԹ. դարերու հինգ մանրանկարներ, առնուած՝ «Հայկական երաժշտութեան ծագումը» (ֆրանս.) հատորէն:

Այս թիւին մէջ թրքական երաժշտութեան մասին նիւթերէ զատ յօդուածներ կան ազրպէջանական, վրացական, քրտական, հայկական ժողովրդական երաժշտութեան եւ երգերու մասին: Հայկական բաժինը գրաւած է հարիւր էջ: Ան կը բացուի Կոմիտասի ներկայացումով. աղբիւրը Ս. Գասպարեանի վերոյիշեալ հատորն է, ուրկէ որոշ կրճատումով, թարգմանաբար տրուած են կենսագրական գիծեր. գրութեան կ'ընկերանայ վարդապետին սեւ գգակով դիմանկարը: Հետաքրքրական է թերեւս նշել որ առանց կրճատումի տրուած են 1915 Ապրիլին Պոլիս ձերբակալուած 2500 հայ մտաւորականներու մէջ Կոմիտասի եւս գտնուելուն, կրած դաժան չարչարանքին, ատոր պատճառած միջազգային հակազդեցութեան, եւայլն առնչուած տողերը: Կը յաջորդեն քրտական եղանակներու Կոմիտասեան ձայնագրութեան տասնեակ մը էջեր որոնք առաջին անգամ լոյս տեսած են Մոսկուայի մէջ, 1903-ին: 13 երգերը տրուած են նոյնութեամբ, բառերու հայատառ ու լատինատառ արձանագրութեամբ:

Հայկական երաժշտութեան մասին միշտ Ս. Գասպարեանի նոյն հատորէն թարգմանուած են նախաբանը, ապա որոշ բաժիններ: Անոնց կը հետեւի Մշոյ ժողովրդական երգերու բաժինը: Հոս ալ աղբիւր ծառայած է 1978-ի երեւանեան հրատարակութիւնը ուր Տարօնի ժողովրդական երգերը Ցիցիլիա Բրուտեանի նախաբանով ներկայացուած են Արմենուհի Գեւոնեանի կատարումներուն ձայնագրութիւններէն: Հոս եւս նիւթը տրուած է որոշ կրճատումներով թարգմանաբար, Սարգիս Սերոբեանի կողմէ պատրաստուած: Կը յաջորդեն այն էջերը ուր շրջանի աւելի քան 30 երգեր տրուած են հայաստանեան հրատարակութեան վերարտադրութեամբ. երաժշտական ձայնագրութեան բաժինով ու բառերով: Կայ նաեւ նշումը թէ Ա. Գեւոնեան ուր լսած է զանոնք. «Ս. Կարապետի վանքի պատերի տակ երգող կոյր աշուղից», «սովորել է մօրից՝ Գիւլիզարից» եւայլնի նման ծանօթագրութիւններով:

Հատորին վերջին էջերուն մէջ տեղ գրաւած է «Եղբայր երգեր» խորագրուած գրութիւն մը, ստորագրուած՝ Ալի Քէրէմ Սայխէլի կողմէ: Ան բացատրելով ձեռնարկին նպատակները, ի միջի այլոց կ'ըսէ. _ «Թուրքիոյ մէջ պաշտօնական գաղափարաբանութեան փոփոխութեան եւ ժողովրդական մշակոյթին մերժեցումը ունի «ազգայնական» շրջանակ: Ատիկա կը նշանակէ ազգային մշակոյթներու չեղեալ համարումը եւ ձուլումը. այլ խօսքով՝ «թրքականացում»ը: Հարկ է որ արտայայտութիւն գտնեն ազգային պատկանելիութիւնները աւանդական այն երաժշտութիւններուն որոնք մեծապէս տպաւորած են մեր զգացական աշխարհը որպէս թուրքիաբնակներ եւ որոնք հիմնաքարերը կազմած են մեր երաժշտական ինքնութեան: Հարկ է որ իրենց պատկանելիութեան պատճառով մինչեւ այսօր ծածուկ մնացած ժողովրդական երգերը լոյսին բերուին:

Այս նպատակէն մեկնելով որոշեցինք ձեռք առնել եւ ուսումնասիրել երաժշտութիւնները այն ժողովուրդներուն որոնք դարերով մեզի հետ ապրած են նոյն հողերուն վրայ, սակայն որոնց մշակոյթին ինքնութիւնը անգոյ համարուած է ու այդ ինքնութեան պատճառով անոնք հալածուած են. ատիկա որոշեցինք ընել "ժողովուրդներու եղբայրութեան" թեման շեշտող շրջանակի մը մէջ":

Հետաքրքրական ձեռնարկ մըն է պարբերաթերթը. հետաքրքրական, յատկապէս անոր ընդմէջէն արտայայտուած մօտեցումին համար այն թապու նիւթերուն որոնցմէ մէկն է հայկական ժողովրդական երաժշտութիւնը:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

ՄԱՐՄԱՐԱ

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

ԼՃԱԿԸ

Գ.

Որքան ալ կարօտով կամ վիպապաշտ երազանքով յաւերժութիւն տենչանք, գիտենք որ յաւերժական ոչինչ կայ երկրագունտին վրայ: Դիւրին ալ չէ հասկնալ թէ մեր վաղամեռիկ ու դժբախտ բանաստեղծ Պետրոս Դուրեան ի՞նչ ըսել կ'ուզէր երբ իր խօսքը ուղղելով «Լճակ»ին, կը գրէր․

Հոդ աստղերը չեն մեռնիր,
Ծաղիկներն հոդ չեն թոռմիր:

Իր հոգին հակապատկերն է լճակին, լճակը իրեն չի կրնար նմանիլ, որովհետեւ նոյնիսկ եթէ երկնքի բոլոր աստղերը թափին այդ լճակին մէջ, լճակը այնքան պիտի չըլլայ, որքան բոնկած է իր հոգին, բանաստեղծին հոգին: Ո՛չ ոք կը նայի բանաստեղծին հոգիէն ներս: Բայց եթէ նայէր պիտի տեսնէր որ հոն մոխիր կայ միայն...: Եւ յիշատակ:

Տարաբախտ բանաստեղծը լճակին խաղաղ ու հանդարտ ջուրերուն մէջ կը տեսնէ թերեւս այն յաւերժական աշխարհը, ուր աստղերը չեն մեռնիր եւ ուր ծաղիկները չեն չորնար: Բայց չի՞ գիտեր որ աստղերն ալ պիտի մեռնին օր մը անպայման, թէ անոնք ալ օր մը մոխիր պիտի դառնան: Բնութեան ստեղծիչը չէ հանդուրժած յաւերժութեան գաղափարին: Թերեւս ուզած է միայն իրե՛ն վերապահել յաւերժութեան մենաշնորհը, ուրիշ մըրցակից տեսնել չէ ուզած իր դիմաց: Իր ստեղծած տիեզերքին կարգ մը տարրերուն յաւերժութեան չափ երկար կեանք տուած է թերեւս, բայց յաւերժութիւն չէ տուած: Արեւին, լուսնին, մոլորակներուն, աստղերուն ու ամէն բանին օր մը վերջը պիտի գայ, եւ անոնց տեղ ուրիշներ պիտի ստեղծուին: Մեզի այսպէս կը թելադրէ մեր տրամաբանութիւնը, մեզի այսպէս կը թելադրէ մեր զգայնութիւնը, մեզի այսպէս կը թելադրեն մեր փորձառութիւնները: Երկրագունտին վրայ կը՞նայ գտնուիլ ուժանիւթ մը որ օր մը չսպառի: Արեւը եթէ վառարան մըն է հսկայ, օր մը պիտի մարի, քանի որ մեր տան փոքրիկ վառարանն ալ օր մը կը մարի, երբ կը սպառի անոր մէջ նետուած փայտը կամ ածուխը: Մեր տան վառարանը միշտ տաք կրնայ մնալ այնատեն միայն երբ մէկը նոր ածուխ ու փայտ կը նետէ անոր մէջ: Բայց եթէ մեր տունը միշտ տաք է, ատիկա չի նշանակեր որ փայտը, ածուխը, կամ վառարանը, կամ մինչեւ իսկ տաքութիւնը յաւերժական են: Տունը տաք կը մնայ սպառելու ու մահանալու դատապարտուած ինչ ինչ անցողակի տարրերու մէկտեղումին ու սպառումին շնորհիւ: Հոս այն ինչ որ շարունակական է եւ յաւերժական ըլլալու տպաւորութիւնը կը թողու, մահկանացուներու իրերայաջորդութիւնն է, նոր փայտի մը, նոր փայտ նետողի մը, նոր վառարանի մը ու նոր տաքութեան մը իրերայաջորդութիւնը: Բայց մահկանացուներու այդ իրերայաջորդութիւնն ալ որքա՞ն երկար կրնայ տեւել, չենք գիտեր:

Երբեմն կրնանք մեր ակնարկը հեռացընել արտաքին աշխարհէն եւ զայն ուղղել դէպի մեր ներաշխարհը, անմահութիւնը փնտռելու համար մեր հոգիին խորը: Թերեւս մեր հոգւոյն մէջ է որ կը գտնենք այն ինչ որ Պետրոս Դուրեան կը փնտռէր: Թերեւս մեր հոգւոյն մէջ է որ աստղերը չեն մեռնիր, ծաղիկները չեն թոռմիր: Թերեւս մեր հոգւոյն մէջ է որ կը տիրէ այնպիսի կրակ մը, այնպիսի ջերմութիւն մը որ ո՛չ փայտի կը կարօտի, ոչ վառարանի: Թերեւս մեր հոգւոյն մէջ է որ մինչեւ մեր կեանքին վերջին օրը, այսինքն՝ մեզի համար մինչեւ յաւերժութիւն, անմահ կը մնան սէրը, յոյսը, ապրելու երջանկութիւնը, սիրելի բաներու նկատմամբ կարօտը, եւ դեռ ինչե՛ր: Այո՛, կրնանք այսպէս մտածել: Կրնանք մտածել թէ յաւերժութիւնը մեզմէ դուրս չէ, այլ մեզմէ ներս է եւ թէ յաւերժութիւնը թերեւս այնքան երկարատեւ չէ, որքան կը կարծենք:

Ամառ գիշեր մը, երբ բաց երկնքի վըրայ կը նայէի աստղերուն, կը յիշեմ որ յանկարծ ակնարկս արտաքին աշխարհէն դարձուցի դէպի իմ ներքին աշխարհը եւ մտածեցի որ ամբողջ տիեզերք մը կայ նաեւ իմ ներքին աշխարհիս մէջ: Մտածեցի որ երկրագունտի վրայ ապրող իւրաքանչիւր մարդ, ո՛վ կ'ուզէ ըլլայ, քանի տարեկան ըլլայ, ինչ զարգացումի ալ տէր ըլլայ, իր ներաշխարհին մէջ ունի այդ անծայրածիր տիեզերքը: Այդ ներքին տիեզերքն ալ այնքան անհուն, անպեղելի, խորհրդաւոր է, որքան դուրսի տիեզերքը: Երկուքին միջեւ, ըստ երեւոյթին, մէկ տարբերութիւն միայն կար: Արտաքին տիեզերքը անհունին մէջ փռուած էր ո՛վ գիտէ որքան ընդարձակ ու անծայրածիր տարածութեան մը վրայ, մինչդեռ մեր ներքին տիեզերքը մեր փոքրիկ մարմնին փոքրիկ մէկ անկիւնին վրայ փոքրիկ կէտ մը միայն կը գրաւէր:

Ակնարկս այդ գիշեր ուղղեցի դէպի իմ ներաշխարհը եւ մտածեցի որ ես եթէ հիւր մըն էի արտաքին տիեզերքին մէջ, իմ ներքին տիեզերքն ալ հիւր մըն էր իմ մէջ: Եթէ ես կ'ապրէի արտաքին տիեզերքին մէջ, իմ ներքին տիեզերքն ալ կ'ապրէր իմ մէջ: Եւ եթէ ես օր մը պիտի բաժնուէի արտաքին տիեզերքէն, իմ ներքին տիեզերքս ինծմէ երբե՛ք պիտի չհրաժնուէր եւ ինծմով պիտի վերջանար ճիշդ այնպէս ինչպէս ինծմով սկսած էր:

Բուն ու միակ յաւերժութիւնը, մեզի համար, մեր ներքին տիեզերքին հետ այս միասնութիւնն է ահաւասիկ, մտածեցի այդ գիշեր:

Բ. Հ.

ԳՈՂԳՈԹԷ ԳՈՂԳՈԹ

ՊԷՅՐՈՒԹԻ Համազգայինի հայագիտական բարձրագոյն Հիմնարկը տուած է եօթը շրջանաւարտներ որոնք իրենց վկայականները ստացած են Յուլիս 1-ի հանդիսութեան ընթացքին: Նշան Փալանճեան ճեմարանի «Վասպուրական» սրահին մէջ այդ օրը ներկայ գտնուած են Պուրճ Համուտի քաղաքապետ Յովակ Թիւթէլեան, ազգային իշխանութիւններու, միութիւններու ներկայացուցիչներ ու հրաւիրեալներ: Հիմնարկին տեղեկագիրը ներկայացուցած է տնօրէն Ե. Փամպուքեան, իսկ նախկին շրջանաւարտներու կողմէ ուղերձ արտասանած է Սեդա Քիլչճեան, ըսելով որ հիմնարկին հունձքը բարձրացած է 102-ի: Յանուն շրջանաւարտներու Արին Պուլուզեանի խօսքէն ետք դասախօսած է Երեւանէն բանաստեղծ ու համալսարանի դասախօս Հենրիկ Էդոյեան. ան շեշտելով հանդերձ Հիմնարկին կարեւոր դերը, ըսած է թէ հայագիտութեան հիմնական կեդրոնը Հայաստանն է, հետեւաբար շատ կարեւոր՝ համագործակցութիւնը:

***

ԱԹԷՆՔ հասած է, Յունիս 21-ին, Հայաստանի Ճարտարագիտական համալսարանէն վեց հոգինոց պատուիրակութիւն մը որ ուսումնասիրած է տեղւոյն Փոլիթէքնիքին վարչական, տեղեկատուական ժամանակակից համակարգը: Երկրորդ նման պատուիրակութիւն մը կը սպասուի Աթէնք յառաջիկայ աշնան:

***

ԱԹԷՆՔԻ մէջ Յուլիս 2-ին «Քրիսթալիա 1996» մշակութային փառատօնին մասնակցելով ռեսիթալ մը տուած է դաշնակահարուհի Քրիսթին -- Անի Թոքաթլեան: Լիցթի, Մոցարթի, Տըպիւսիի, Շոփէնի եւ Խաչատրեանի գործերէն բաղկացած յայտագրով մը ան յատուկ գնահատանքի արժանացած է:

***

ԽԱԼՔԻՏԻՔԻԻ մէջ Յուլիսի ընթացքին գործած է Հայ Գթութեան Խաչի ամառանոցը ուր արտասահմանէն եւս պատանիներ արձակուրդ կ'անցընեն: Կազմակերպութիւնը ճամբարներ բացած է նաեւ Սելանիկի, Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ հիւսիսային շրջաններուն մէջ, Հայաստանէն եկած պատանիներու համար:

***

ԿԼԷՆՏԷՅԼԻ Ս. Աստուածածին եկեղեցւոյ սրահին մէջ, Յուլիս 17-ին, տեղի ունեցած է հանդիպում մը արձակագիր Զօրայր Խալափեանի հետ, որ Համազգայինի հրաւէրով ժամանած էր Լոս-Անճելըս: Յակոբ Կէօվճէհիզեան ներկայացուցած է Խալափեանի կենսագրականը: Խորէն Արամունի վերլուծած է հեղինակին նոր վէպը՝ «Վասիլ Մեծ, Հայ Կայսր Բիւզանդիայի կամ Կճուճների Թագաւորը»: Խօսք առնելով Զօրայր Խալափեան անդրադարձած է Հայաստանի քաղաքական եւ մշակութային կեանքին:

ՍԱԹԵՆԻԿ ԹԻՒԹԷԼԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի մեծ ընտանիքը կորսնցուց իր երէց, հաւատարիմ եւ վաստակաշատ անդամուհիներէն՝ Սաթենիկ Թիւթէլեանը որ կնքեց իր մահկանացուն Յուլիս 17-ին:

Բարեկամներու, ընկերուհիներու, գաղափարակիցներու բազմութիւն մը միացած ընտանիքի անդամներուն եւ ազգականներուն, Մարսէյլի Սրբոց Թարգմանչաց Մայր Եկեղեցւոյ մէջ ամփոփուած, արտայայտեցին իրենց սիրոյ զգացումները, բերին իրենց յարգանքի եւ հաւատարմութեան վկայութիւնը: Դամբանական խօսեցաւ Կարօ Յովսէփեան: Ննջեցեալին կեանքի ճանապարհը գծեց, ֆրանսերէնով, Զատիկ Վրդ. Աւետիքեան: Տարօն Եպիսկոպոս Ճէրէճեան նախագահեց յուղարկաւորութեան եկեղեցական արարողութեան եւ փակեց թաղմանական ներբողով մը եւ մխիթարական խօսքերով: Մարմինը ամփոփուեցաւ Ս. Փիէռի գերեզմանատունը ուր դամբարանը կնքեց եւ Հոգւոցը արտասանեց՝ Շահան Ա. Քհնյ. Տէտէեան:

Սաթենիկ Թիւթէլեան ծնած է Տոմ, Խարբերդի շրջան, 1915-ին: Իր ծնունդին իսկ օրը՝ հօրմէ, մօրը թեւերուն մէջ կը բռնէ տարագրութեան ճամբաները: Կը հանգրուանի Հալէպ 1920-ական տարիներուն, ապա ուղղակի կը հասնի Մարսէյլ ու կը հաստատուի մօրը հետ «Ռիւ տը Տոմինիքէն»: Այրուստը կը ճարէ կատարելով զանազան ձեռային աշխատանքներ: Կը հետեւի հայերէնի դասընթացքներու եւ կանուխէն կը մտնէ միութենական կեանքի մէջ: Իր հոգեկան աշխարհը, ազգային եւ գաղափարական համոզումները կը խմորուին, կոփէն եւ դիմագիծ կը ստանան իր շրջանակէն ներս, շրջանակ մը որուն դաստիարակները 1940-ական թուականներուն կը կոչուէին՝ Շաւարշ Միսաքեան, Շաւարշ Նարդունի, Սիմոն Վրացեան, Գասպար Իփէքեան եւ ուրիշներ: Այս ենթահողն է որ կը մղէ ու կ'առաջնորդէ Սաթենիկ Թիւթէլեանը դէպի Հ. Յ. Դաշնակցութեան շարքերը, դէպի Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի շարժումը: Հոն կը գտնէ բերրի հող իր ազգային համոզումները արտայայտելու, իր մարդասիրական ու բարեսիրական խոյանքները իրագործելու, ուրիշին ծառայելու, հայ դպրոցին ճրագը վառ պահելու:

Սաթենիկ Թիւթէլեան միշտ գործով արժեւորեց իր յանձնառութիւնները: Եղաւ բազուկներէն մին այն կիներուն որոնք դուռներ բախեցին, տքնեցան սատարելու համար գաղութի հաւաքական կեանքի կառոյցներու շինութեան, եւ մասնաւորապէս Կապոյտ Խաչի կայանին ու անոր ապագայ զարգացման: 1965-էն 1970 եղաւ գործօն անդամուհիներէն Ազգային Առաջնորդարանի Օժանդակ Տիկնանց Միութեան, Արտաւազդ Եպիսկոպոս Թրթռեանի առաջնորդութեան շրջանին; 1970-ին մասնակցեցաւ Մարսէյլի

ԻՐԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈԹՈՂՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

...ՆՄԲ. իրանահայ ճարտարապետ Վա... Առաքելեան անդամ է ճարտարապետական «Ուրարտու» ընկերութեան որ Իրանի մէջ քաղաքաշինական ծրագիրներու իրագործումին զուգահեռ կարեւոր աշխատանք կը տանի իրանեան հողին վրայ հայկական ճարտարապետական յուշարձաններու ուսումնասիրութեան, վերականգնումին եւ պահպանումին համար:

Վ. Առաքելեան վերջերս Անթիլիասի մայրավանքին մէջ Կիլիկիոյ Աթոռին Ազգային Ընդհանուր Ժողովին մասնակցելու համար Պէյրութ ժամանած է իրանահայութեան պատուիրակութեան հետ: Այդ առիթէն օգտուելով «Ազդակ» օրաթերթը իրմէ խնդրած է ներկայացնել իրանեան տարածքին հայկական յուշակոթողները:

***

Իրանեան հողի վրայ Հայ ժողովուրդին պատմութիւնը հին է. Ատրպատականի շրջանը պատմական Հէր եւ Զարեւանդ գաւառներն են, ուր մինչեւ այսօր կան մնացորդները Հայոց նախաքրիստոնէական եւ կանուխ քրիստոնէական շրջաններէն մնացած յուշակոթողներու:

Գործակցութեամբ Իրանի Մշակութային Ժառանգութեանց կազմակերպութեան (պետական), մօտաւորապէս 35 տարիէ ի վեր աշխատանք կը տարուի վերականգնելու, ուսումնասիրելու եւ պահպանելու համար հայկական մշակութային ժառանգութիւնները: Անոնք անպայման գեղարուեստական իրենց արժէքով չեն գնահատուիր, այլ անոնք հետքեր են այն շրջաններուն մէջ, ուր Հայը ապրած է դարերու ընթացքին: Անոնց ուսումնասիրութիւնը գիտականին առիթ կու տայ գաղափար մը կազմելու տուեալ դարաշրջանի ոճային, կառուցողական, ծաւալային, շինանիւթերու եւ յատակագծային յատկանիշներուն մասին: Իտալիոյ ճարտարապետական ծանօթ հիմնարկը քանի մը գիտահետախուզական պատուիրակութիւններ ղրկած է, չափագրելու, նկարելու եւ ցուցակագրելու համար այդ կոթողները: Այդ աշխատանքին արդիւնքէն մաս մը հրատարակուած է արդէն:

ՏԱՐԲԵՐ ԴԱՐԱՇՐՋԱՆՆԵՐ

Իրանի մէջ հայութեան հաւաքական կեանքը կարելի է բաժնել երեք - չորս փուլերու, սկսելով հին շրջաններէն:

ԱՌԱՋԻՆ շրջանը կ'երկարի կանուխ միջնադարէն մինչեւ ԺԴ. դարու վերջերը: Յիշատակելի է ԹԱԴԷԻ ՎԱՆՔԸ, որ քրիստոնէական առաջին կառոյցներէն մէկն է եւ կը պատկանի նախալուսաւորչեան ժամանակաշրջանին: Անիկա կառուցուած է Թադէոս Առաքեալի նահատակութեան վայրին մօտ եւ եղած է Արտազ գաւառի եպիսկոպոսանիստ վանքը: Շուրջ հազար տարուան հնութիւն ունի Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՆԱԽԱՎԿԱՅԻ վանքը, որ այժմ վերականգնած է եւ նորոգութեան աշխատանքները ընթացքի մէջ են: Անիկա կը գտնուի Արաքսի ափին, Դարաշամ շրջանին մէջ: Պատմական մեծ արժէքով տաճար մըն է Խոյի (Հէր - Զարեւանդ) Ս. ՍԱՐԳԻՍ ԵԿԵՂԵՑԻՆ, որ ըստ աւանդութեան եւ կարգ մը արձանագրութեանց, ԺԳ. դարուն կառուցուած է: Թաւրիզի մօտ, 700 տարուան հնութիւն ունի նախկին հայկական Մուժումպատ գիւղի Ս. ՀՌԻՓՍԻՄԷ տաճարը: Իսկ Ծործորի Ս. Աստուածածնայ մատուռը, որ կը գտնուի Ս. Թադէի վանքէն 15 քիլոմեթր հիւսիս, կառուցուած է 1314-ին: Անիկա եղած է թարգմանչական եւ արուեստի տարածման կեդրոն, շնորհիւ Յովհաննէս Ծործորեցիի, որ գործակցած է Զաքարիա Արքեպիսկոպոսին հետ: Այս վանքը եղած է Կաթողիկէ համայնքի մէկ կեդրոնը եւ ծառայած՝ այս գաւառանքի տարածման համար: Անոր «կեանքը» կը հասնի մինչեւ մօտաւորապէս ԺԶ. դար:

Դարասկիզբին, վանքը աւերակոյտի վիճակ կը պարզէր: Անոր փլատակներուն մէջ ոսկի կամ այլ արժէքաւոր իրեր գտնելու յոյսով, գանձախոյզներ աւելի եւս աւերած են զայն: Վանքին կը սպառնար նաեւ այլ վտանգ մը. մօտակայ ճորաբերանին պիտի կառուցուէր ամբարտակ մը եւ վանքը պիտի դառնար ջրամոյն:

Իրանի իսլամական հանրապետութեան բարեացակամ վերաբերմունքին շնորհիւ, եւ Ի. Մ. Ժ. կազմակերպութեան հետ գործակցաբար, ձեռնարկուեցաւ վանքին փրկութեան աշխատանքին: Կառոյցին քարերը մէկ առ մէկ քակուեցան, թուագրուեցան եւ փոխադրուեցան իր նախկին վայրէն մօտաւորապէս 150 մեթր բարձր բլուրի մը գագաթը: 1988-ի Յուլիսին, Արտակ Արք. Մանուկեան օծեց վերակառուցուած եկեղեցին: Այժմ, կը մնայ ամբողջացնել գմբէթին վեղարը:

Այս աշխատանքին իր մասնակցութիւնը բերած է իրանեան կառավարութիւնը, իսկ ծախքերը հոգացած են Վարուժան Առաքելեան եւ կինը՝ Օժիկ, ի յիշատակ իրենց ծնողներուն:

ԵՐԿՐՈՐԴ շրջանը մոնղոլ–թաթարական եւ սելճուքեան արշաւանքներու շրջանն է Ատրպատականի մէջ: Ծանօթ դժնդակ պայմաններու բերումով, այդ ժամանակաշրջանէն նուիթեղէն կոթող չկայ:

ԵՐՐՈՐԴ շրջանը Շահ Աբբասի իշխանութեան շրջանէն կը սկսի եւ կ'երկարի ԺԷ. - ԺԹ. դարերու վրայ: Ծանօթ է, որ այդ շրջանին, բազմահազար Հայեր գաղթած են Նախիջեւանէն, Սիւնիքէն, Գողթնէն, անցած՝ Արաքս գետը եւ տեղաւորուած հարաւային շրջաններու խորքը: Հայերը բնակեցուած են Կիլանի (Կասպից ծովու ափին), կեդրոնական Իրանի, Սպահանի (նախկին մայրաքաղաք), Զար Մահալ Պախթիարի եւ մինչեւ Շիրազի շրջաններուն մէջ:

Այս շրջաններուն մէջ տեղաւորուելէ եւ որոշ չափով կայուն կեանք ունենալէ ետք, Հայերը ձեռնարկած են մշակոյթի եւ հոգեւոր կեդրոններու կառուցման յաճախ վերականգնելով մայր հայրենիքի տաճարներուն ու կոթողներուն նմանակները, իբրեւ հայրենիքին կապուածութեան արտայայտութիւն: Այս ժամանակաշրջանէն Նոր Ջուղայի շրջանին մէջ կը մնան 11 եկեղեցիներ, որոնք գեղեցիկ եւ գերազանց չքեղութեամբ կառոյցներ են: Անոնցմէ մէկն է Ս. Ամենափրկիչ վանքը, որ եղած է ազգային առաջնորդարան, թանգարան եւ մատենադարան:

ՉՈՐՐՈՐԴ շրջանը կը սկսի ԺԹ. դարու վերջերուն, երբ պատերազմական անկայուն շրջաններէ ետք, կեանքը եւ շինարարութիւնը նոր թափ կը ստանան: Այս ժամանակաշրջանը կ'երկարի մինչեւ յետ -- Բ. Աշխարհամարտի շրջանը: Իսկ վերջին տասնամեակներուն, հայկական կոթողները յատուկ գուրգուրանքի առարկայ են եւ անոնց վերականգնումի աշխատանքը կը վայելէ պետական հաստատութեանց հոգածու վերաբերմունքը: Պետութիւնը պիտաճէ կը տրամադրէ այս աշխատանքին, հայ համայնքը կը բերէ իր մասնակցութիւնը. աշխատանքին կը հետեւի Իրանի հայկական երեք թեմերէն կազմուած միջ - թեմական խորհուրդ մը, որ ծնունդ առած է Կաթողիկոսին թելադրանքով եւ կը գործակցի յիշուած պետական կազմակերպութեան հետ:

(Մնացեալը յաջորդով)

ՅԱՐԾԻՐԿ ԹՈՒԹՉԵԼԵԱՆԻ ... Մշակոյթի Տան հիմնադրութեան: Իր ... աշխատանքի բաժինը բերաւ ու միշտ ... այս հաստատութեան վրայ: ... Բարեջան, բարեհաճ, միշտ համակերպող, սակայն նոյն ատեն տոկացող եւ մաքառող, սրտով եւ հոգիով վեհանձն, Սաթենիկ Թութճեանի տունը, սեղանը եւ ... կը միշտ բաց եղան բարեկամներու, ...այիններու, հաստատութիւններու ...եւ մանաւանդ երբ հաւաքական չա... ...ն ու հրամայականները զուգահեռ էին:

Սաթենիկ Թութճեանի կեանքը դրոշ... ...եցաւ հայ ընտանիքի մօր մը պայքար...ով, դժուարութիւններով, ուրախութիւններով, յուզումներով, արժանիքներով եւ ցանկութիւններով եւ իմաստաւոր... ...եցաւ հայ կնոջ ազգային ու քաղաքական գիտակցութեամբը եւ բոլորա... ...ւ ու զաղութաչէն ծառայութիւննե...րը:

Սաթենիկ Թութճեաններու սերունդը ... առաքինութիւններն ու արժէքներն ... որ կը ձգէ այսօրուան սերունդներուն ... ժառանգ, որպէս ընտանեկան սըր...ութիւններու գեղեցիկ հարստութիւն, ...պէս հայկականութեան հարազատ եւ ... չունեց:

...ցրդել իրենց յիշատակը կը նշանակէ ...տարիմ մնալ իրենց օրինակին:

ԿԱՐՕ ՅՈՎՍԷՓԵԱՆ

[illegible]

ԱՄԱՏՈՒՐ ԻՏԱԼԻՈՅ ՄԷՋ

Ֆրանսահայ ծանօթ նկարիչ Ամատուր Փեզարոյի Փերկոլա (*) ցուցասրահին մէջ կը ցուցադրէ իւղաներկ եւ ջրաներկ պաստառներ Յուլիս 13-էն ի վեր: 1943-ին Պէյրութ ծնած արուեստագէտը 1968-էն ի վեր անձնական բազմաթիւ ցուցահանդէսներու շարքին յաճախ ցուցադրած է Իտալիոյ մէջ ուր շահած է նաեւ Ֆլորանսի երկրորդ երկամեայ ոսկէ մեդալը:

Ցուցահանդէսը կը տեւէ մինչեւ Օգոստոս 26:

(*) Galleria della Pergola;
Via Diar 14 Pesaro.

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

–վիպակ–

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

...Արդա՞ր էր: Իր քոյրը ի՞նչ է: Ամէն ոք ...էր, որ երբ նպարավաճառ ամուսինը ...թ օրերը գնում է մօտակայ քաղա... ապրանք բերելու, նա վազում է Սուրբ ...ս Եկեղեցու հրապարակի վրայ գըտ... իր սիրահար կօշկակարի մօտ: Իսկ ... երիտասարդ աղջիկն էլ - ամէն ոք ... - թափառում է վարի քարափի մօ... եւ երիտասարդներին վառվռուն ... նետում:

Երիտասարդ աղջիկը՝ հաստ, լեցուն կրծքերով, կովի գլուխներով:

Հիմա Ֆլորան վերադարձել է:

Բայց Ֆլորան այն նոյն Ֆլորան չէ: Մատոննան ներկայանում է իրեն եւ խօսում: Ֆլորան այն նոյն Ֆլորան չէ:

Գիւի մազերը ուսերի վրայ թափուած, խեղճ մի գլխատ հագած, ոտքերը բոպիկ, աչքերը մեծ բացուած, ... եւ տեսիլքով լեցուն:

Նա գնում է փողոցից փողոց, խանութից խանութ, տնից տուն:

Խօսում է իրեն այցելող Մատոննայի մասին:

Եւ երբ խօսում է՝ աչքերը կայծկըլտում են, բոցավառւում, ձայնը հեռանում է, վարագուրւում, ձեռքերը դողում են, շունչը կտրւում:

Հանդիպողի առջեւ մեղայ է գալիս: Խոնարհւում է, ձեռքերը ծալում է կրծքի վրայ մեղայ է գալիս: Ինքը յանցաւոր է: Դժոխքի յաւիտենական կրակներին արժանի: Վատ, ստախօս, անբարոյական, խաբեբայ: Պառկել է ուրիշ տղամարդկանց հետ, ո՛չ միայն ամուսինը մեկնելուց յետոյ, բայց նաեւ առաջ:

Նաեւ առաջ: Միշտ - առաւօտները, երբ նա աշխատանքի էր գնում. երեկոները, երբ նա գինետներում թուղթ էր խաղում եւ գինի խմում: Մեղայ, մեղայ:

Թո՛ղ ամբողջ քրիստոնեայ աշխարհը այդ մասին իմանայ - խոստովանում է, խոստովանում է ինքը եղել է անբարոյական: Իր ժպիտը ծախել է, իր աչքերի փայլը ծախել է, իր շրթունքները ծախել է, իր լեցուն կրծքերը ծախել է:

Բայց միայն ի՞նքը: Միայն ի՞նքը: Թո՛ղ ամբողջ հաւատացեալ աշխարհը այդ մասին իմանայ: Մատոննան հրաման է տուել պատմել ամբողջ ճշմարտութիւնը: Ասել ամէն ինչ, ամէն ինչ:

Ասում է: Լսեցէ՛ք, ասում է - իր քոյրը, իր հարազատ քոյրը եւ նրա աղջիկը, նրա հաստ, լեցուն կրծքերով, կովի գլուխներով աղջիկը: Ո՞վ չի իմանում կօշկակարի մասին եւ ուրիշների մասին: Թո՛ղ վայր թափեն իրենց վարսերը, իրենց վզին թոկ կապեն, իրենց մէջքին շղթայ, իրենց երեսները ծածկեն ցեխով, մուրով, փոշիով, խոնարհեն մարդկանց առջեւ, իր նման մեղայի գան: Խփեն իրենց կրծքերին, քանդեն իրենց մազերը եւ աղաղակեն Աստուծոյ ողորմութիւնը:

Իրենց գլուխը զարնեն քարերին:

Լան, լան, լան:

Գիւղացիների աչքերը ապշել են: Դա ի՞նչ պատմութիւն է:

Նպարավաճառները նայում են բանջարեղէն ծախողներին, կօշկակարները նայում են երկաթագործներին, գիւղացիները հովիւներին: Թքնում են, ծխում, հազում: Կանայք՝ վախեցած վայ են քաշում, շրջազգեստի ծայրով իրենց քիթը մաքրում եւ 'յուզուած' վազում պէտքարան:

Լաւ, ի՞նչ է մտածում կղերական իշխանութիւնը: Քահանաները, եպիսկոպոսը:

Փաստը մնում է փաստ: Մատոննան ներկայանում է, խօսում: Եւ ո՞վ աստց կինը հրաշքներ չպիտի գործի:

Նպարավաճառի վարի շրթունքը դող է գալիս: Նա վախեցած աչքերով նայում է բանջարեղէն ծախողին: Կօշկակարը թելը քաշում է երկու վհատած ձեռքերով: Բռունցքները սեղմում է, մնում չորացած:

Լաւ, ի՞նչ է մտածում կղերական իշխանութիւնը:

Եթէ կինը հրաշք գործի՝ պիտի սըրբանայ:

Կանայք եւ երեխաները գնում սպասում են եկեղեցու դրան առջեւ, խոնարհում են, համբուրում են նրա ձեռքերը, նրա վայր թափուած կեղտոտ վարսերը, նրա պատռտուած շրջազգեստի ծայրերը:

Եթէ կինը հրաշք գործի՝ պիտի սըրբանայ:

Եւ կինը, սեւուկ, մեծացած աչքերով նայում է նրանց վրայ - օրհնեա՛, Ամենակարող Տէր - Եւ հեռաւոր ձայնով ամէնքին ներում է բաշխում:

Եթէ հրաշք գործի, եթէ սրբանայ: Լաւ, ի՞նչ է մտածում կղերական իշխանութիւնը: Կղերական իշխանութիւնը մտածում է, քննում է, զննում է: Տեղեկութիւններ է հաւաքում կին Ֆլորա կոչուած արարածի մասին եւ ղրկում եպիսկոպոսին:

Ի՜նչպիսի դէպքեր, պարոնայք, ի՜նչպիսի դէպքեր: Գիւղաքաղաքի ճակատագիրը փոխուելու վրայ է: «Լուսաւոր Լերան» գագաթին ահա երեք օր է մի սեւ ամպ է թառել: Սե՞ւ, սեւ չէ, այլ մոխրագոյն, վարդագոյն ցոլքերով: Մի ամպ է թառել եւ սպասում է: Ի՜նչպիսի դէպքեր, պարոնայք, ի՜նչպիսի դէպքեր:

Գիւղաքաղաքի ճակատագիրը փոխուելու վրայ է:

Եթէ կինը սուրբ հռչակուի՝ աշխարհի բոլոր կողմերից հազարաւոր, հարիւր հազարաւոր մարդիկ եւ կանայք պիտի գան: Ի՜նչքան փող, պարոնայք, ի՜նչպիսի առեւտուր:

Սրճարաններում լուրեր են պտըտում, որ մի խումբ ամերիկացի կապիտալիստներ, չուզելով այդպիսի սքանչելի մի առիթ փախցնել, որոշել են մեծ պանդոկներ շինել եւ ուխտաւորների շահաբեր գործը իրենց ձեռքը առնել: Այո՛, հիւրանոցներ, հիւանդանոցներ, դթութեան քոյրեր, կաղեր, կուզեր, հաշմանդամներ: Հազարներով, հազարներով, հազարներով:

(Շար. 38)

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը կը հաղորդէ որ

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ցաւակցական տոմար մը բացուած է Միութեան կեդրոնատեղին՝

11, Square Alboni,
75016 PARIS
M° Passy

Յուլիս 15-*էն* 31, *գրասենեակի ժամերուն*:

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

«UGAB - 90»

A l'occasion de la célébration de son 90ème anniversaire, l'UGAB organise un grand

Gala de Bienfaisance

au profit des *TABLES DE L'UGAB*, en Arménie

le Vendredi 18 Octobre à 20 heures

au Pavillon Dauphine _ 75016 Paris

P.A.F. : 750 Frs

Rens. : 45 20 03 18 / 42 27 12 26.

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1996

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յայտնի է մեր ժողովուրդին, թէ յառաջիկայ 8 Սեպտեմբերին (1996) *Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ՝ Նորին Սուրբ Օծութիւն ՏԷՐ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարք — Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց իր անդրանիկ Միւռոնօրհնութիւնը պիտի կատարէ*:

«Միւռոնի Օրհնութիւնը ողջ Հայ ժողովուրդին համար հոգեկից առիթ է եւ միջոց, մեր ժողովուրդի Քրիստոնէական և Ազգային կեանքի վերանորոգութեան եւ զարգացման համար»:

Առ այդ, սրտագին կոչ կ'ընենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր մեր զաւակներուն, խումբերամ բազմութեամբ Ուխտի երթալ Սուրբ Էջմիածին ու Շնորհօք վերազարդարուիլ՝ Սուրբ Միւռոնի բացառիկ այս Օրհնութեան ներկայ գտնուելով:

Այս նպատակաւ, Սեպտեմբեր 5-*էն* 12-*ին՝ մէկ շաբաթուան՝ դէպի Հայաստան Ուխտագնացութիւն կազմակերպուած է*:

SABERATOURS-*ը մեր կողմէ լիազօրուած է ապահովել ճամբորդական բոլոր գործառնութիւններն — վիզա, օդանաւ, պանդոկ, պտոյտներ, ապահովագրութիւն եւ անունդ*:

Անհրաժեշտ է անյապաղ փութով, մինչեւ 31 *Յուլիս ներառեալ, արձանագրուիլ յիշեալ Ուխտագնացութեան, կանխելու համար տեղ ապահովելու յետագայի խճողումը*:

ԴԻՒԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Արձանագրուելու համար դիմել. —
SABERATOURS
19, rue St-Roch, 75001 PARIS
Tél. : 42. 96. 10. 10 — Fax : 42. 96. 18. 77.

ECOLE
FRANCO-ARMENIENNE
TEBROTZASSERE
(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET DE LA MATERNELLE A LA 3EME INCLUSE

— Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
— Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
— Théâtre, informatique;
— Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
— Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE
1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

«ՅԱՌԱՋ»ի ընթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք–Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թէ.Վէ.Ա. (*տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը*):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 *տող*) *մահազդներու պարագային եւ* 1/8-*րդ* (12–13 *տող*) *մնացեալին*:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

N'oubliez pas votre 15 AOUT

à Saint - Raphaël

au HOME ARMENIEN

avec

Marten YORGANTZ

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՍԻՐՏ ՍՐՏԻ

-- ԳՐԱԿԱՆ ԷՋԵՐ, ՅՕԴՈՒԱԾՆԵՐ, ՆԿԱՐՆԵՐ --

Ներածական՝ ԳՐ. ՊԸԼՏԵԱՆ

290 էջ, Մատենաշար « Յ Ա Ռ Ա Ջ »

Գին՝ 150 *Ֆր.*, *Թղթատարի ծախքով՝* 175 *Ֆր.*

Դիմել՝ «Յառաջ» *կամ* Հրանտ-Սամուէլ Գրատուն

(51, rue Monsieur-Le-Prince, 75006 Paris)

RETENEZ DES MAINTENANT LES DATES DES

14 et 15 DECEMBRE

pour la

5EME GRANDE BRADERIE DE NOEL

de

« CHENE — FRANCE »

DATE A RETENIR

NAVASART à Marseille

Les 4 Sections de la Croix Bleue des Arméniens de France - région Marseille, demandent à toutes les associations de prendre en considération la date du

SAMEDI 19 OCTOBRE en soirée.

Plus amples renseignements ultérieurement.

ԾՆՆԴԵԱՆ ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿԼԵԶՈՒ ՁԵՐ ՀՐԱՒԷՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԴԻՄԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ, ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Տեղւոյն վրայ ձոխ խաթալոկ

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

1976-1996

M.C.A. 20ème

En Octobre prochain, la M.C.A. d'Alfortville fêtera le 20ème anniversaire de l'INAUGURATION DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կը խնդրէ նկատի առնել իր յառաջիկայ համերգը որ տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, Նոյեմբեր 30-*ին*, *Փարիզ*, Opéra Comique — Salle Favart-*ի մէջ*:

Յայտագիրը յատկացուած է Կանաչեանի եւ Ափրիկեանի գործերուն:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 30
MARDI
30 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1·100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1·400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1·250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

...ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 18·907 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 71e ANNEE — N° 18.907

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ ԲԱՆՏԵՐՈՒՆ ՀԱՑԱԴՈՒԼԸ ՎԵՐՋ ԳՏԱՒ

Ե. ՔԵՄԱԼԻ ԿԱՐԵՒՈՐ ՄԻՋՆՈՐԴՈՒԹԵԱՄԲ

Թուրքիոյ զանազան բանտերուն մէջ ա...լի քան երկու ամիսէ ի վեր հացադուլի ...ած շուրջ 300 բանտարկեալներէն ...ին մահէն ետք համաձայնութիւն գո...ած է ու հացադուլին շարժումին վերջ ...ուած: Հակառակ Արդարութեան նա...րար Շ. Գազանի անզիջող կեցուածքին, ...ուեստագէտներու խմբակ մը յաջողած ...երկխօսութիւն հաստատել բանտարկ...եալներուն եւ իշխանութեան միջեւ: Բա...ակցութիւններուն մէջ կարեւոր տեղ ու...եցած է արտաքին ճնշումն ալ որով օրերէ ...վեր կը յայտարարուէր թէ անպայման ...ելի է համաձայնութեան եզրեր գտնել ...վերջ տալ երիտասարդներու մահուան: ...վիպագիր Ե. Քէմալի ու լրագրող, ...էջ Զ. Լիվանէլլիի գլխաւորութեամբ 6 ...անձնաւոր խմբակ մը որուն մաս կազմած ...գաղափարական նախկին բանտարկեալ ...դատուրկ փաստաբան մըն ալ, շուրջ ...ը ժամուան բանակցութիւններէ ետք ...ողած են կարեւոր զիջումներ ձեռք ...իշխանութենէն ու համոզել բան...արկեալները որ վերջ տան հացադուլին: ...իշխանութիւնը խոստացած է փակել ...Էսքիշէհիրի բանտը, բանտերու մէջ ար...փոխման պայմանները պիտի բարե...ուին եւ ամէն բանտարկեալ իրաւունք ...պիտի ունենայ բժշկական խնամք ստանա...լ: Համաձայնութիւնը գոյանալէ ետք ...179 հոգի հիւանդանոց փոխադրուած են. ...նոյեմ 18-ին կացութիւնը ծանրակշիռ ...ու վախ կայ որ նոր մահեր արձանա...գրուին, հակառակ բժշկական առաջին ...խնամքներուն: 70 օրուան հացադուլէ մը ...ետք վերապրողներու կարեւոր թիւ մըն ...ալ ծանր հետեւանքներ պիտի կրէ ամբողջ ...կեանքի ընթացքին:

Ե. Քէմալի միջամտութիւնը որ գլխա...ւոր ազդակը եղած է բանակցութեան, ...ինչպէս գնահատուած է բոլոր կողմե...րէն. բազմաթիւ հրատարակչատուներ ո...րոշած են գինքը Նոպէլեան խաղաղու...թեան մրցանակին թեկնածու ներկայացը...նել: Արդարեւ ան տասը ժամ մնալով ...բանտին մէջ ամէն մէկ խցիկի արգելա...փակուածին հետ զատ զատ տեսակցած է ...ու համոզած: Համաձայնութիւն գոյանա...լէ ետք երբ Արդարութեան նախարարը ...յայտարարած է թէ կրօնական տօնի օրով ...ինք ջանք թափած են հարցը կարգադրե...լու համար, Ե. Քէմալ չեշտած է. «արքա...յական համայնավարները կարգաւորեցին ...խնդիրը, նաև համաշխարհային ճնշումը»:

...ԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԻՐԱՆԵԱՆ ԶԻՆԵԱԼ ուժեր շաբաթավեր...ջին սահմանը անցնելով մտած են Իրաք...եան Հողամասը ու լուրջ բախումներ ու...նեցած շրջանի քրտական կեռիլլաներուն ...հետ: Գործողութիւնը հիմնուած է այն

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՈՂԻՄՊԻԱԿԱՆ 100

ՈՃՐԱՓՈՐՁԸ ՑՆՑԵՑ ԲԱՅՑ ԽԱՂԵՐԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻՆ

2 ՄԵՌԵԱԼ, 111 ՎԻՐԱՒՈՐ

Խաղերու սկսելէն շատ առաջ, Ամերիկա կը պարծենար. Աթլանթա աշխարհի ամէնէն ապահով քաղաքն էր, 40 հազար ոստիկան կը հսկէին, ձեռք առնուած միջոցները աննախընթաց էին: Ոչինչ կրնար պատահիլ: Ծանօթ է որ Միացեալ-Նահանգներուն համար, ահաբեկչութիւն, ոճրափորձ Եւրոպայի համար են, Ամերիկան անխոցելի է: Այդ վստահութիւնը քիչ մը խախտած էր 1995-ի գարնան, երբ կը պատահէր Օքլահոմայի ոճրափորձը որուն հետեւանքով 168 մեռեալ կար եւ կը յայտնուէր որ արարքին հեղինակները ծայրայեղ աջ ամերիկեան շարժումի մը կը պատկանէին եւ որոնց դատավարութիւնը տեղի կ'ունենայ ներկայիս Տէնվըր:

Այս ինքնավստահութիւնը բոլորովին պիտի խախտէր Շաբաթ, Յուլիս 27, ժամը 1·15-ին, երբ Աթլանթայի Հարիւրամեակի հանրապարտէզին մէջ, ուր տեղի կ'ունենար Ռոք նուագահանդէս մը, պայթում մը կը պատահէր մեծ խուճապ ընտեղծելով: 48 ժամ ետք, հաշուեկշիռն էր 2 մեռեալ եւ 111 վիրաւոր որոնց մէջ որոշ թիւով ծանր վիճակի մէջ: Մեռեալներէն մէկը զոհ գացած էր սրտի տագնապի մը, թրքական հեռատեսիլի նկարահան մըն էր: Հակասական լուրերը իրարու կը յաջորդէին, սկիզբը, ինչպէս օդանաւին պարագային, նախընտրութիւն մը կը տրուէր արկածի, բայց, շուտով պիտի հաստատուէր որ ոճրային արարք մըն է եւ ռումբ մը պայթած է պարկի մը մէջ: Կ'ըսուէր նոյնիսկ որ պայթումէն կէս ժամ առաջ մէկը հեռաձայնած էր ոստիկանութեան յայտնելու համար թէ կէս ժամ ետք ռումբ մը պիտի պայթէր, ճշդելով նաեւ վայրը: Նախագահ Գլինթըն կը դատապարտէր «ահաբեկչական արարք մը» ուղղուած թէ ողիմպիական խաղերու ոգիին եւ թէ մեր ժողովրդավարութեան ոգիին դէմ:

Հարցականները չէին պակսեր ինչ կը վերաբերէր հեղինակներուն, բայց, շուտով որոշ տուեալներ թոյլ կուտային որ աւելի հաւատք ընծայուէր ամերիկեան հետքերու եւ կրկին կասկածները կեդրոնանային ծայրայեղ աջ շարժումներու վրայ: «Քաղաքագօրքերու» զինուորմէտ հակակառավարական շարժումին գրականութեան մէջ արդէն այս խաղերը կը ներկայացուէին որպէս ընդհանուր փորձ մը Միացեալ-Նահանգներու վրայ արշաւանքի մը «միջազգային Նոր Կարգ»ի մը մուտ ուժերուն կողմէ: Ասոնց նպատակն է, ըստ նոյն աղբիւրին, գերիի վերածել սպիտակամորթերը դաշնակցային կառավարութեան մեղսակցութեամբ:

Արարքէն ետք, Հարիւրամեակի հանրապարտէզը անմիջապէս կը փակուէր, բայց պիտի վերաբացուէր Երեքշաբթի օր, Յուլիս 30-ին, ապահովութեան աւելի ամրապնդուած միջոցներով: Ինչպէս ըսինք, այդ միջոցները արդէն շատ խիստ էին եւ արժած էին 227 միլիոն տոլար (1·1 միլիառ ֆրանք)): Ամէն ինչ նախատեսուած էր, նոյնիսկ հակահաբեկչական գործողութեան մը փորձն ալ եղած էր: Նոյն օրը, քանի մը ժամ ետք, խաղերը կը շարունակուէին, դրօշակները կէս պարզուած եւ մէկ վայրկեան լռութենէ ետք: 1972-ին էր, որ Միւնիխի ողիմպիականները ահաբեկչական արարքի մը թատերաբեմը կ'ըլլային, երբ, Սեպտեմբեր 5-ին ութ Պաղեստինցիներու զօրագունտ մը (Սեւ Սեպտեմբեր) կը յարձակէր իսրայէլեան տղաւարին վրայ:

Այս ոճրափորձը կը պատահէր, երբ չէր վերջացած Թի-Տըպլըեու-էյ օդանաւին պայթումին քննութիւնը եւ զանազան նոր վարկածներ կային: Ըստ Սի-էն-էն հեռատեսիլի կայանին ռումբ մը զետեղուած էր օդանաւին առջեւի այն բաժնին մէջ ուր կը դրուէին ճամպրուկները:

– Ոճրափորձէն ետք ալ, Աթլանթայի քաղաքապետը կը կրկնէր թէ իր քաղաքը աշխարհի ամէնէն ապահովն է.

– Հարցականներ կը մնան սակայն: Օրինակ ինչո՞ւ ոստիկանութիւնը ընթացք չէ տուած հեռաձայնային այն հաղորդումին որ կը տեղեկացնէր թէ կէս ժամ ետք ռումբ մը պիտի պայթի:

– Ամերիկեան ծայրայեղ աջը զանազան շարժումներէ կը բաղկանայ. – Միչիկընի քաղաքագօրքը ունի 12 հազար անդամ: Մոնթանայի քաղաքագօրքը, հիմնուած է Ուէյքօի մահէն ետք, ան հերոս մըն էր «սպիտակ գերակայութեան» եւ կը հալածուէր էՖ-Պի-Այ-ին կողմէ: Իժերու քաղաքագօրքը վերջերս կարելի եղած է կազմալուծել: Ազատութեան Որդիները 50 հազար անդամ ունի, բայց անվնաս կը նկատուի: Արիական Ցեղը Խտահօ հաստատուած է 1970-էն ի վեր եւ իր ցանցը տարածուած է 1994-ին 3-էն 18 նահանգներու, Քու-Քլուքս-Քլանի մաշումէն ետք: Ամէնէն վտանգաւոր խմբակը կը նկատուի: Կարգը, Նէօ-Նացի շարժում մըն է, հուսկ՝ Քու-Քլուքս-Քլանը որ տկարացած է:

– Նոր ելոյթով մը, Գլինթըն կոչ ըրած է աշխարհին որ զօրավիգ չըլլան այն երկիրներուն որոնք ահաբեկչութիւնը կը հովանաւորեն, յիշատակելով ի մասնաւորի՝ Լիբիա, Սուտան, Իրաք եւ Իրան:

***

Ինչպէս գրած էինք մեր նախորդ՝ Յուլիս 27/28-ի թիւին մէջ, մեծ յոյսեր կապուած էին հայ կռփամարտիկներուն, մանաւանդ Նշան Մունջեանին (48 քկ.) եւ Մխակ Ղազարեանին (60 քկ.) որոնք ապացուցանած են իրենց արժէքը. անոնցմէ առաջինը Եւրոպայի ախոյեան եւ համաշխարհային բաժակակիր է, իսկ երկրորդը նոյնպէս՝ Եւրոպայի ախոյեան: Զտման մրցումներէն ետք, Յուլիս 26-ին 1/8րդ աւարտականներուն յուսախաբութիւնը մեծ եղած է քանի որ Ն. Մունջեան պուլկար իր մրցակիցէն, իսկ Մ. Ղազարեան ալ Գանատացիէն պարտուելով դուրս մնացած են մրցաշարքէն:

Նոյն օրը, Ուրբաթ, Յուլիս 26-ին ծանրաբարձութեան մէջ բաւական յոյսեր տրուած է նաեւ Սերգօ Չախոյեան 83 քկ. դասակարգին մէջ, սակայն չէ կըրցած դիրք գրաւել առաջին երեքին մէջ, ինչ որ նոր մետալ մը պիտի ապահովէր Հայաստանի: Այսուհանդերձ ան աւարտած է 6-րդ, բաւական պատուաբեր ձեւով:

Կռփամարտի մէջ, Շաբաթ օրը նոյն

ԹՈՒՐՔ ՄԱՄՈՒԼ

ԷՆՎԷՐ ՓԱՇԱՅԻ ԱՃԻՒՆԸ ԿԸ ՓՈԽԱԴՐՈՒԻ ԹՈՒՐՔԻԱ

Թուրքիա «իր անցեալին հետ հաշտութեան» որպէս խորհրդանշական արարք որոշած է Տաճիկիստանէն փոխադրել Հայերու ցեղասպանութեան հեղինակներէն Էնվէր փաշայի աճիւնը: Ծրագրուած է Օգոստոս 4-ին յատուկ արարողութեամբ որուն ներկայ կ'ըլլայ Նախագահ Տէմիրէլ, Պոլսոյ մէջ հողին յանձնել այդ աճիւնը: Թուրքիոյ նոր կառավարութեան Բարօրութեան կուսակցութեան պատկանող Մշակոյթի նախարարն ու պետական նախարար մը նախաձեռնարկ են փոխադրութեան գործին: Էնվէր փաշայի ներկայի շիրիմին տեղն ալ Թուրք Մշակոյթի նախարարը յուշարձան մը պիտի կանգնեցնէ: Էնվէր փաշա 1914-ին Օսմանեան կայսրութեան Պաշտպանութեան նախարար նշանակուած էր, միեւնոյն ատեն նաեւ Սպայակոյտի նախագահն էր: Գլխաւոր պատասխանատուն կը նկատուի նոյն տարին Սարըղամըշի զինուորական գործողութեան որուն ընթացքին օսմանեան Գ. բանակին մեծ մասը կորուստի մատնուեցաւ:

պատկերը պարզուած է հայկական տեսանկիւնէն: 57 քկ. դասակարգին մէջ, մինչ 1/8-րդ աւարտականներուն, այս անգամ Ա. Գէորգեան չէ յաջողած իրագործել իրմէ սպասուածը եւ պարտուած է ամերիկացի իր հակառակորդէն եւ ինք ալ դուրս մնացած է, այլ մետալի յոյս մըն ալ անյայտացնելով:

Հրացանով նշանառութեան երեք դիրքով ոճի մրցումներուն Հրաչեայ Պետիկեան չէ յաջողած 13-րդ տեղէն աւելի յաջող արդիւնք մը ձեռք ձգել, ինչպէս ծանրաբարձութեան մէջ Ա. Կարապետեան (91 քկ.) որ ընդամէնը՝ 367,5 քկ. ծանրութիւն բարձրացնելով նոյնպէս դասուած է 13-րդ, մինչ առաջինը՝ Ռուս Պետրով 402,5 քկ. բարձրացուցած է:

***

Ֆրանսա, կարելի է ըսել աննախընթաց յաջողութիւն մը կ'արձանագրէ ողիմպիական իր պատմութեան մէջ: Արդարեւ, միայն առաջին շաբթուան ընթացքին Ֆրանսացի մարզիկներու շահած մետալներուն թիւը կը գերազանցէ 1992-ին Պարչելոնայի ողիմպիականներուն ամբողջ տեւողութեան շահուածին թիւը: Այս շաբաթավերջին Ֆրանսացիք եօթը նոր մետալներ ձեռք ձգեցին հեծանիւի, նշանառութեան, նաւարշաւի եւ ճաւօէյի մարզաձեւերուն մէջ:

Ներկայիս ընդհանուր դասաւորումը կը գլխաւորեն ԱՄՆ որ ունին 19 ոսկի, 24 արծաթ եւ 8 պրոնզ մետալներ. կը յաջորդէ Ռուսաստան 14 ոսկի, 11 արծաթ եւ 5 պրոնզ մետալներներով, իսկ երրորդ տեղը գրաւած է Ֆրանսա, ընդամէնը 29 մետալներով, 11 ոսկի, 6 արծաթ եւ 12 պրոնզ:

Հայաստան իր միակ ոսկի մետալով կը գրաւէ 31-րդ տեղը:

***

Թուրք մամուլը «սեռային գայթակղութիւն» խորագրով կուտայ լուրը թէ հինգ հայ ծանրաբարձներ փողոցի պոռնիկի մը 100 տոլար տուած են «գործի համաձայնութեան» մը համար, իսկ այս վերջինը գումարը առած է ու կծիկը դրած: Հինգ հայ կորիճները հետապնդած են զինք, ապա երբ հետքը կորսնցուցած են, սկսած են բանակումի վայրին դուները զարնել, անհանգստացնելով մարզիկներ: Խնդիրին միջամտած են ապահովութեան պաշտօնեաներ ու հսկողութեան տակ առած հինգ հայ մարզիկները:

ՂԱՐԱԲԱՂԵԱՆ ՕՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԱՀԷ ՕՇԱԿԱՆ

Դէպի Ղարաբաղ ճամբորդութիւնը պատմութեան օրերէն կը սկսի, երբ անձը դեռ թեթեւ ու քաղցր է Մեծ Թաղէ գիւղի գարնանային հովին նման, երբ գիտակցութիւնը տակաւին թափանցիկ է հայելիի մը չափ եւ երբ զգայարանքները կը լեցնեն անջրպետը իրենց մոգական խըրախճանքով: Եւ այս ճամբորդութիւնը տակաւին կը շարունակուի երբ մարդ հասած է եօթանասունի սահմանները եւ ուշ մնացած վայրկեաններուն խելայեղ հըրմըշտուքը ծայր կուտայ գանկին մէջ: Այնպէս որ Ղարաբաղը, խոճալին ու բացարձակին նման, կը մնայ անհասանելի եւ աննուաճելի երկրամաս մը, ոչ միայն որովհետեւ կարելի չէ հեռաձայնով, փաքսով, նամակով կապուիլ անոր հետ, ու չկայ դեսպանատուն կամ սահմանագլուխ որ մարդ վիզա առնէ ու դպնայ անոր իրականութեան՝ այլ որովհետեւ հողային տարածք մը ըլլալէ աւելի ան Ղարաբաղցիներուն զգացումներուն ու յիշողութեան մէջ ապրող էութիւն մըն է, անոնց բարբառին մէջ պահուըտած է եւ անոնց երազներուն մէջ կ'արթննայ միայն: Այսպէս որ երկու Ղարաբաղ կայ - այն որ հաւերու պէս հետաքրքիր թուրիսթները կը տեսնեն, արագ արագ կը լուսանկարեն ու գողերու պէս յանկարծ կ'անհետանան, եւ այն որ դարերու ընթացքին անոր մարտիկները, հերոսները եւ գիւղացիները կտակեր են այսօրուան բնակիչներուն, առտուն կանուխ Ստեփանակերտի փողոցները աւլող պառաւներէն մինչեւ ժամը 3-ի աղմկոտ, վազվըռտուն դպրոցականները: Ու ես որ դըրսեցի եմ, ի՞նչ կրնամ գիտնալ, հասկնալ այս բոլորէն: «Ղարաբաղը մտքի վիճակ ըլլալու է» կը խորհիմ, սակայն յստակ է թէ նըրբահիւս, քիչ մը խարխուլ բայց քաղաքակրթուած մարդու սահմանած «մտքի վիճակը» չէ այս այլ ուրիշ, աւելի բուռն, խորունկ եւ կատաղի հոգեվիճակ մը: Ներքին, ծայրայեղ պրկում մը ըլլալու է այս, եւ որուն պողպատէ մատներուն արանքը բռնուած, Ղարաբաղցի գիւղացիներն ու լեռնցիները այսքան ատեն կռուած եւ աշխատած են այս հողին վրայ: «Հաւատքի հզօր մղում մըն ալ կայ» կ'աւելցնեմ ու միտքս կուգայ Ստեփանակերտի համալսարանի նահապետական եւ պատկառազդու բանաստեղծ - դասախօսը՝ Սոկրատ Խանեանը, որուն մէկ բանաստեղծութիւնը կուտայ Ղարաբաղցիին յատուկ ըմբռնումը հաւատք կոչուած հոգեվիճակին մասին եւ որ շատ ալ կապ չունի կրօնքին կամ Աստուծոյ հետ: Առնուած է «Արցախեան Ղօղանջներ» հատորէն (Երեւան, 1991) ու կը կրէ «Արցախցիներ» անունը:

Հազար տարի առաջ Մեծն Նարեկացին
Իր հայեացքը ուղղեց Միակ Աստծուն,
Հոգու ցաւը պատմեց՝ խռովտ ու
առնացի,
Մի ցաւ, որ մեզ հետ է ու չի անցնում:
Աստուած չանսաց նրան, մի բառ
չասաց,
Որ հաստատի՝ ինքը կա՞յ թէ չկայ,
Գուցէ վարանում էր Նարեկացու
դիմաց,
Վարանում էր, այո, մեր «Նարեկը»
վկայ:
Անպատասխան մնաց Մեծն Նարեկացին,
Աստուած չուզեց, որ նա հասնի իրեն,
Քանզի համոզուած էր, որ այդ
«գժուած» Հայը
Արդարամիտ խօսքով պիտի յաղթէր:
Այդ հասկացան իսկոյն մեր պապերը
խելօք,
Ըմբոստութիւնն իրենց դարձրին
դրօշ ու զէնք,
«Նարեկն» անգիր արին եւ յիշեցին
մտօք,
Սակայն շշնջացին. «Մեր Աստուածը
մենք ենք,
Մենք ենք մեր Աստուածը մեր սարերի
վրայ,
Մեր սարերից բարձր մեր հոգու մէջ
Մեր ձեռքերով պիտի վառենք
աստղերը մեր
Եւ հայ պիտի ապրենք դարեր անվերջ»:
Եւ ապրեցին նրանք, հայկաբազուկ
ու հայ,
Վանքեր կառուցեցին հոյակամար
ու սէգ,
Ոչ թէ կոյր ու մոլոր աղօթելու համար,
Այլ մեսրոպեան գիրը դարձնելու
երգ ու տէգ:

. . . .

Պէտք կա՞յ աւելցնելու թէ «մեր Աստուածը մենք ենք ... մեր սարերու վրայ ... մեր հոգու մէջ» ժխտում հռետորութիւն չէ ոչ ալ Աստուածային զօրութեան կամ կրօնքին մերժումը այլ կ'արտայայտէ Ղարաբաղցիին համոզումը թէ ինք միայն իր ուժերուն կրնայ վստահիլ, իր նեղ օրերուն, ճիշդ ինչպէս եղեր էր Նարեկացիին համար: Նարեկացիին հետ այս նոյնացումը հաւանաբար կուգայ նաեւ անոնց ճակատագիրներու նմանութենէն - երկուքն ալ աշխարհէն մեկուսացած, մէկը իր ճգնարանին մէջ, միւսը՝ լեռնաշխարհի մը գագաթին, երկուքն ալ դատապարտուած տառապանքի մը որ վերջ չունի եւ որ սակայն անկարող է զիրենք նուաճելու: Եւ երկուքն ալ դիմացող շնորհիւ կատաղի հաւատքի մը որ մարդ ու տիեզերք, հոգի ու բնութիւն իրար զօդող հզօր ուժն է, հայկականութեան ու կեանքին:

Շատ տարբեր չեն Արկադի Թովմասեանի զգացումները: «Արցախցի Եմ Ես» հատորը (Երեւան, 1990) մէկ թեմա ունի - անպաճոյճ ու անմիջական հայրենասիրութիւն:

Այստեղ քարերը ուղտաքարեր են,
Քայլում են, քայլում դէպի
բարձունքներ,
Այստեղ քարերը քայլող հաւատներ.
Շարունակում են անթեք ճամբաներ:
Այստեղ քարերը սուրբ երազներ են
Եւ նրանցով է մեր երթը կանգուն:
Այստեղ ամէն քար մի - մի
պատմութիւն,
Որ հասել են ինձ
Եւ ես հսկում եմ քարերիս անքուն:

Ուրիշ բանաստեղծ մը, Վարդան Յակոբեան որ այլեւս տոկուն համբաւ է Հայաստանի մէջ, սա բնաբանը ունի Երեւան, 1983-ին իր հրատարակած «Մի Կուռնկ Անցաւ» հատորին սկիզբը,

Քարերդ իրենց սիրել են տալիս
Մանկանց պէս, որ դեռ խօսել
չգիտեն...
Թող գուրգուրանքով պահեմ
ձեռքերիս
Թէ լեզու առան՝ ասքեր
կը պատմեն...:

Շատ աւելի այլազան ու բուռն է ոճը Արցախի հաւանաբար ամէնէն ծանօթ ու նոր բանաստեղծին որ Ռոբերտ Եսայեան կը կոչուի: Կը զատուի իր ժամանակակիցներէն իր քերթողութեան տաք, անձնային եւ նոյն ատեն լայնօրէն մարդկային տարածութեամբ որ իր հողին ու ժողովուրդին ապրումին իրապէս արդիական նկարագիր մը կուտայ: Քերթուածը առնուած է իր «Նժար» հատորէն, լոյս տեսած Ստեփանակերտ, 1995-ին:

ԱՐՑԱԽԻ ԲԱՐԲԱՌԸ

Մեր բարբառի ակից ջուր է խմել
Աստուած,
Լեզուի հրով յղկել դարձուածքները
քարէ,
Ու դարձրել բառը ոչ թէ ոգու
պատեան
Կամ հայեացքի ծնծղայ,
Այլ՝ գահն ամենավեհ,

ԻՐԱՆԻ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԿՈԹՈՂՆԵՐՈՒ ՎԵՐԱԿԱՆԳՆՈՒՄԻ ԱՇԽԱՏԱՆՔԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ս. ԹԱԴԷԻ ԱՐԺԵՒՈՐՈՒՄԸ

Ս. Թադէի կառոյցը ունի երկու մաս: Առաջինը՝ սեւ քարով կառուցուած տաճարն է, որ, ըստ արձանագրութեանց, քանդուած է 1319-ին տեղի ունեցած երկրաշարժի մը հետեւանքով, ապա վերակառուցուած է Զաքարիա Արքեպիսկոպոսին ձեռքով: 1812-էն 1828 տարիներու ռուս - պարսկական պատերազմի տարիներուն, յատուկ նպատակներով վանքին արեւմտեան ճակատին վրայ փոփոխութիւններ կատարուած են: Նոր կառոյցը ճերմակ կրաքարով է. իր յատակագծային դրուածքով եւ արտաքին պատկերով յար եւ նման է Ս. Էջմիածինին: Սիմէոն Բզնունի Արք. կ'ուզէր Ս. Թադէոսի աճիւններուն վրայ կառուցուած վանքը աւելի ընդարձակել, անոր տալ աւելի շքեղ կերպարանք, որպէսզի անիկա դառնայ հայ եկեղեցւոյ հոգեւոր կեդրոնը եւ կաթողիկոսանիստ աթոռ: Ան կը ձգտէր արքայազուն Աբբաս Միրզայի հովանաւորութեան, ան կ'ուզէր Էջմիածնայ աթոռը հոն փոխադրել,

Վանքը պարսպապատուած է: Ունի խուցեր, խոհանոցի բաժին, ձիթհան բաժանմունք, որ հայկական կառոյցի գեղեցիկ նմոյշ է եւ կը նմանի Տաթեւի ձիթհանին: Անիկա պահպանուած լաւագոյններէն է, ինչպէս Գետաշէնի ձիթհանը:

Ս. Թադէի վանքը կառուցուած է Է. դարու մոթիֆներով: Դուրսէն եւ ներսէն՝ պարզ սրբատաշ քարերով կառոյց մըն է: Արտաքին զարդաքանդակները հարուստ են եւ ճոխ, Նկատելի է Աղթամարի վանքի քանդակներուն ուղղակի ազդեցութիւնը:

ՆՈՐՈԳՈՒԹԵԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐ

Ներկայիս, կարգ մը վանքերու նորոգութեան համար աշխատանք կը տարուի:

Ս. Սարգիս (Խոյ) եկեղեցին քայքայուած վիճակ ունէր դուրսէն եւ ներսէն: Այժմ նորոգուած է ու աշխատանքը գրեթէ ամբողջացած է: Անիկա ունի թանգարանային արժէք, որովհետեւ եկեղեցւոյ շրջակայքը զուրկ է հայ բնակչութենէն:

Ծործորի վանքը, ինչպէս յիշուեցաւ քար առ քար փոխադրուած է. անոր նորոգութիւնը իր լրումին կրնայ հասնիլ մինչեւ մէկ տարի:

Ս. Թադէի վանքը ունի կիսաւարտ վիճակ: Եթէ հիւսիսային եւ հարաւային մասերէն դէպի դուրս եկած կիսաբոլորակաձեւ բաժինները ամբողջացուին, կը ստացուի Ս. Էջմիածինի նման կառոյց: Դժբախտաբար դարերու թաւալումը եւ բնութեան (անձրեւ, արեւ) գործած մաշեցումը բաւական ծանր հետքեր ձգած է անոր վրայ: Կայ այլ դժուարութիւն մըն ալ: Սպիտակ բաժինը աւելի թոյլ կառոյց ունի, քան ԺԴ. դարուն կառուցուած բաժինը: Ու տակաւին, շրջանը շարժային գօտիի մը մէջ կը գտնուի ու ցնցումները ճեղքեր յառաջացուցած են կառոյցին վրայ:

Մայր գմբէթը առնուած է երկաթէ յենակներու տակ, կը կարօտի լուրջ նորոգութեան եւ մեծ ներդրումի: Արամ Ա. Կաթողիկոսը, իր Իրան այցելութեան առիթով, յատուկ ուշադրութիւն դարձուց այս վանքին: Ան ճիգ չի խնայեր, որ քրիստոնէութիւնը Հայաստան մտցնող առաքեալին յիշատակին կառուցուած վանքը պատրաստ ըլլայ 2001-ի տօնակատարութեանց՝ նշելու համար քրիստոնէութեան պետական կրօն հռչակման 1700-ամեակը:

Ս. Ստեփանոսի եւ Ս. Թադէի նորոգութեան ծախսերը կը գնահատուին շուրջ 400 հազար տոլարով: Այս նպատակին համար, կոչ ուղղուած է համագաղութային աշխատանքի:

Ս. Ստեփանոս Նախավկայի վանքին նորոգութիւնը կը կատարուի պետական յիշեալ հիմնարկին ուղղակի հսկողութեան տակ, պետական նիւթական օժանդակութեամբ: Հայ համայնքը եւս իր մասնակցութիւնը կը բերէ միջ - թեմական յանձնախումբին միջոցով:

Վանքը կառուցուած է գեղեցիկ ձորի մը մէջ, անտառի մը մօտ: Կառոյցը արուեստի գործ է: Անոր տանիքի սալիկները վնասուած են, իսկ արեւելեան ճակատին վրայ կայ ճեղք մը:

Կեդրոնական գմբէթը ունի հսկայ ծաւալ, ունի ճառագայթող հովանոցի ձեւ եւ հարուստ է քանդակներով:

Այս վանքը եւս պարսպապատուած է եւ ունեցած է վանականներու կեցութեան յարմարութիւններ, Ա. Աշխարհամարտէն ետք, տաճկական բանակներէն խոյս տըւած ընտանիքներ ապաստանած են այս վանքի շրջափակին մէջ եւ բնակութիւն հաստատած են հոն: Յաւելեալ կառոյցները կապ չունին մայր շէնքին հետ, ժամանակի ընթացքին փուլ եկած են եւ վընաս հասցուցած՝ մայր շէնքին: Աւելին, կառոյցը սկզբնական շրջանին ունեցած է միջին 7 - 8 մեթր խորութեամբ յատուկ ջրանցքներ, որոնք անձրեւ - ջուրը կը հեռացնէին կառոյցէն, ժամանակի ընթացքին, այդ անցքերը խցուած են ու անձրեւ - ջուրը վնասած է բուն կառոյցին: Բարձունքի մը գագաթին կառուցուած շէնքը կը գտնուի նաեւ հողի սահանքի վտանգի տակ, թէեւ անոր ենթակառոյցի ամրացման համար յենակներ հաստատուած են:

Նոյն մտահոգութիւնները կարելի է արձանագրել նաեւ պարիսպին մասին:

Նորոգուած են տանիքը, արեւմտեան ճակատը, հիւսիսային ճակատը եւ հիւսիսի Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցին: Թուագըրուած են վար առնուած եւ արեւելեան եւ... բեսպատուած քարերը: Նորոգութեան համար պատրաստ է նաեւ զանգակատունը: Վանքին տանիքներէն եւ խուցերէն հեռացուած է մեծ քանակութեամբ հող ու թափօն:

Նորոգութեան աշխատանքը կը շարունակուի եւ կրնայ իր լրումին հասնիլ մինչեւ երկու տարի:

Մեր քարակոփ բարբառ...
Աստղայոյս հորովե՛լ...

Ցիշողութեան մատեան ու քարերի
աղօթք,
Ջրի զնգոց, հաւքի թռիչք
մթահալած,
Եւ մեր հոգում քամուած
տառապանքի մրուր...
Լեռնաբազուկ այրի համբերութեան
քարայր...

Հանիր ... շունչդ նիրհից...

Մեր հին բարբառին մէջ էպոսներ
կան քնած,
Ճամբաների ծոցում՝ նիրհող
արահետներ,
Որ թաթերը դրած ստինքներին
երկրի՝
Լոյս են ըմպում՝
Անսպա՛ռ
Կաթը Անսահմանի...:

ԴՈՂԴՈՋՈՒՆ ԴՈՂԴՈՋ

ՊՈԼԻՍԷՆ բառարաններու եւ զանազան ուսումնասիրութիւններու հեղինակ Բարսեղ Թուղլաճեան որպէս Թուրքիոյ ներկայացուցիչ մասնակցած է Սան - Ֆրանսիսքոյի «Արուեստ եւ հաղորդակցութիւն» համագումարին: Ան զեկուցում մըն ալ ներկայացուցած է նիստերէն մէկուն ընթացքին, խօսելով միջազգային ապահովութեան, խաղաղութեան եւ մարդկային իրաւանց յարգանքին մասին: Համագումարին մասնակցած են զանազան երկիրներէ 160 ներկայացուցիչներ:

***

ՊՈԼՍՈՅ Ս. Փրկիչ Ազգային հիւանդանոցին մէջ երկու նոր բաժիններ բացուած են. մէկը սրտաբանութեան բազմաբուժարանին, միւսը քաղցկեղի յատկացուած մասին մէջ: Առաջինին ղեկավարութիւնը յանձնուած է Վիէննայէն վկայեալ բժիշկ Արէտ Լազօղլուի որ մասնագիտացած է Միացեալ - Նահանգներ: Երկու բաժիններուն հանդիսաւոր բացումը կատարուած է Յուլիս 20-ին:

Թմրեցուցիչներու պատմութեան

Որպէս հոգեբուժական ազդակ կանեփի …առաջին գործածութեան մասին կը տրուի …Ք. ա. 2700 թուականը: Զինուորներ եւ …նիկատոսը եղած են այդ գործածութեան …առաջին վայրերը: Կանեփի ամենահին …ակումը կը վերագրուի Արալ լիճին ա…ն բնակող ցեղերու որոնք Վոլկայի եր…այնքին ցանած են այդ բոյսը: Հերոդոտ …ւ Հոմերոս նշումներ ունին այդ մասին: …երկրորդը պատմած է թէ որպէս տխրու…թեան փարատող միջոց, կանեփի եւ …ափիոնի խառնուրդ մը նուիրած են Եգիպ…տոսի բժիշկ - քուրմերը Զեւսի աղջկան: …նց հռոմէական խնջոյքներուն սովորա…կան բան էր հնդկականեփի հունտեր …րամցնել հիւրերուն, որպէս երանութիւն …պարգեւող միջոց:

Հնդկականեփը մեծ տարածում գտած է …Իսլամայի հետեւորդներուն շնորհիւ: …կրուի թէ Պուտտա մինչեւ լուսաւորում …առաջնորդող եօթը հանգրուանները ապ…րած է օրը կանեփի հունտի հատիկով …եր ու իր աշակերտները որոնք Ասիոյ զա…նազան շրջանները գացած են նոր հաւատ… …քարոզելու, իրենց հետ տարած են այդ …բոյսը: Անոր տարածումին օժանդակած …մահմետական կրօնքն ալ ու նպաստած …Իրաքի, Սուրիոյ եւ Արաբական …թակղզիին մէջ գործածութեան:

…անսայի մէջ նոյն բոյսը միջին դա…րերէն սկսած է գործածուիլ իր թելերուն …համար: Իսկ որպէս թմրեցուցիչ ան նկա…տուած է Պոնափարթի Եգիպտոս …արշաւանքէն ետք միայն: 1798-ին այդ …արշաւանքին մասնակից բժիշկներ դի…տած են թէ ի՛նչ ազդեցութիւններ կ'ունե…նայ կանեփի գործածութիւնը: Ան անուշի …ձեւով կը ներկայացուէր որուն վա…ճառքն ու սպառումը արգիլուեցաւ Նա…փոլէոնի կողմէ: Սակայն 1845-ին փա…րիզցի հոգեբոյժ մը բոյսը գործածեց որ…պէս յիմարութեան բուժիչ միջոց: Նոյն …տարիներուն Թ. Կոթիէ «Հաշիշեաններու …ակումբ» մը ստեղծեց որուն մաս կը կազ…մէին Ալ. Տիւմա, Պոտլէռ, Ժեռար տը …Ներվալ եւ Իօժէն Տըլաքրուա: Յետոյ …տարածուեցաւ հաշիշի գործածութիւնը մտա…ւորական շրջանակներէ անցաւ բանուորա…կանին,

…Ամերիկայի մէջ 30-ական թուականնե…րուն 500-է աւելի ծխարաններ կային: Յե…տոյ երբ կանեփին գործածութեան վերջ …տրուեցաւ նոր դեղերու մրցակցութեամբ, …արգիլուեցաւ գործածութիւնն ալ: Հա…

…ռէւ հաշար տոլար մրցանակով մամուլի մրցում յայտարարուեցաւ այն յօդուածին համար որ լաւագոյն ձեւով պիտի արժեւորէր «Թմրեցուցիչ = մտային խանգարում = ոճիր» լոզունգը: Ցեղապաշտ այս քարոզչութիւնը ուղղուած էր յատկապէս Մեքսիքացիներուն եւ Գարայիպեան ծովայիններուն որոնք գլխաւոր պատասխանատուները կը նկատուէին կանեփին Միացեալ - Նահանգներ մուտքին:

Ինչ որ ալ ըլլայ թմրեցուցիչին տեսակը, արտադրուած երկիրը, ան նախ բժշկական շատ օգտակար դեղանիւթ կը նկատուի, յետոյ կ'արգիլուի որպէս մահացնող: Մորֆինը դիցաբանութեան մէջ Մորփէոսի դեղն է. այն աստուծոյն որ մեկնի ոտերով կը շրջի, քաղցրացնելու համար Տրովադայի պատերազմիկներուն քունը: Հերոյինը բառացիօրէն հերոսներու դեղն է, երանութիւն պարգեւողը:

Երէկ ու նաեւ այսօր այդ պարգեւը միջազգային կնճիռներու լուծումին գլխաւոր «օգնական»ն է: Նախկին Եուկոսլավիոյ, Պոսնիոյ, Խրուաթիոյ, Մակեդոնիոյ, Սերպիոյ մէջ անոր մշակումը 20-ական թուականներուն մեծ եկամուտ ապահոված է: Այսօր հնդկականեփ կը մշակուի Ափրիկէի մէջ, իսկ կեդրոնական Ասիոյ ու Ծայրագոյն Արեւելքի մէջ՝ ափիոն: Թմրեցուցիչի արտադրութիւնը ցուցանիշ է աշխարհի տագնապներուն, վերիվայրումներուն: Այդ արտադրութիւնը ամէնուն ծանօթ է որ աւելցած է, յատկապէս Խորհրդային Միութեան քայքայումով յայտնուած կնճիռներու թիւին զուգահեռ:

ՔԱՂՀԱՆ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ԼՈՒՍԱԲԱՆՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ԵՒ ՄՈՒԹ ՄՆԱՑԱԾ ԿԷՏԵՐ

«Յառաջ» օրաթերթի Յունիս 20-ի թիւին մէջ լոյս տեսած է Տիկին Արփի Թոթոյեանի գիտողագիրը՝ Հայաստանի մէջ քրիստոնէութեան պաշտօնական կրօնք հռչակման 1700-ամեակին առընչակից Խորհրդակցական ժողովի մասին: Ըստ երեւոյթին յօդուածագիրը շատ յուզուած է՝ որ խորհրդակցութեան պաշտօնական լեզուները անգլերէնն ու ֆրանսերէնն էին, Տեղւոյն վրայ մի - երկու անգամ ատենապետները առ այդ բացատրութիւններ տուին, բայց կրնայ ըլլալ որ Տիկին Թոթոյեան չիմացաւ եւ կամ բոլոր նիստերուն չկարողացաւ մասնակցիլ: Նկատի ունենալով որ Յունիս 28-ի «Յառաջ»ին մէջ ուրիշ մէկը եւս առանց տեղեակ լինելու հարցի մանրամասնութեանց՝ անդրադարձած է խնդրոյս, կը փափաքիմ իբր ժողովի Ա. ատենապետ անհրաժեշտ լուսաբանութիւնը տալ յարգարժան ընթերցողաց:

1. - Յունիս 14 / 15-ի հաւաքոյթը ոչ տօնակատարութիւն էր եւ ոչ եւս 1700-ամեակին նուիրեալ պաշտօնական կամ հանդիսաւոր մի ժողով, այլ խորհրդակցութիւն մը՝ որու նպատակն էր գաղափարներ եւ թելադրութիւններ հաւաքել թէ յառաջիկայ տարիներուն ի՛նչ միջազգային ժողովներ, տարբեր ցուցահանդէսներ եւ համապատասխան հրատարակութիւններ պէտք է կամ կարելի է իրագործել:

2. - Մեծ ծախսերու գնով՝ Ամերիկայէն եւ Եւրոպայի տարբեր շրջաններէն հրաւիրուած էին հայ եւ օտար գիտնականներ՝ որպէսզի իրենց կարծիքը յայտնեն յառաջադրուած ծրագրին: Դժբախտաբար խորհրդաժողովի մասնակիցներէն ոմանք, հայ եւ օտար (նուազագոյն 10 անձեր) չէին կարող հայերէն (այս պարագային աշխարհաբար) լաւ հասկնալ կամ խօսիլ: Հետեւաբար ոչ միայն անիմաստ, այլեւ անկրթութիւն պիտի ըլլար մարդիկ կամ գիտնականներ ժողովի հրաւիրել եւ չօգտուիլ անոնց հմտութենէն: Բնականօրէն կարելի էր թարգմանիչներ վարձել, բայց այդ պատճառ պիտի հանդիսանար թէ նորանոր ծախսերու եւ թէ ժամանակի յումպէտս վատնումին,

Այս լուսաբանութիւնը պատշաճ համարեցի գրել՝ որպէսզի ընթերցողներ թիւրիմացութեանց եւ սխալ տպաւորութիւններու չառաջնորդուին: Անկասկած յառաջիկայ տարիներուն, երբ տօնական կամ հանդիսաւոր միջազգային ժողովներ կազմակերպուին կամ գումարուին՝ եւրոպական լեզուներու կողքին հայերէնն եւս պաշտօնական կերպով պիտի հնչէ, եւ այս առանց արտաքին թելադրութեանց եւ կամ գիտողութեանց:

ՄԵՍՐՈՊ ԱՐՔ. Գ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
Ա. Ատենապետ
1700-ամեակի Գործադիր Մարմնի

***

ԽՄԲ. - Հրատարակեցինք Թ. Արփիի Յունիս 20-ի «Օրը օրին»ին որպէս լուսաբանութիւն դրկուած էջը, լաւ չհասկնալով հանդերձ թէ ի՛նչ կը լուսաբանէ ան:

Նիստերուն եթէ նոյնիսկ եղան հայերէնն ալ գործածողներ, ատիկա ի՞նչ կը փոխէ մատնանշուած հարցէն. ան կը վերաբերէր ոչ թէ այս կամ այն մասնակիցին գործածած լեզուին, այլ կազմակերպիչներուն կողմէ որպէս ժողովի լեզու անգլերէնին եւ ֆրանսերէնին ընտրութեան եւ հայերէնի անտեսումի երեւոյթին:

Արդարացուցի՞չ է «նուազագոյն տասը անձեր»ու ներկայութեան հիմնուած պատճառաբանութիւնը. անձեր որոնք ներկայ երեք խումբերէն մէկուն կը պատկանէին ի վերջոյ. կա՛մ հայագէտ էին, կամ հայ հոգեւորական եւ կամ Հայաստանէն կամ Սփիւռքէն հայ մտաւորական…:

Եւ վերջապէս եթէ «անկրթութեան» պարագայ մը դեր ունեցած էր ընդունելի լեզուներու ընտրութեան մէջ, ի՞նչ նկատումով այդ փափկանկատութիւնը զլացուեցաւ հայաստանցի մտաւորականներուն: Մէկը ստուգա՞ծ էր որ անոնց բոլորն ալ անգլերէնի կամ ֆրանսերէնի ծանօթ են:

Լուսաբանութիւն մը հաւանաբար հարկաւոր էր նման երեւոյթի մը պարագային, բայց այն պայմանով որ մութ կէտեր ու անպատասխան հարցականներ չձգէր իր ետին:

ԾՊԻՏ

•

Օր մը բժիշկին կը դիմէ Օլիվ, յայտնելու համար անոր թէ ստամոքսը կը ցաւի ատենէ մը ի վեր:

–Հանեցէ՛ք տեսնեմ, կ'ըսէ բժիշկը զայն քննելու համար:

Օլիվ կը բարկանայ եւ կը յարէ.

– Ինծի չէ՞ս հաւատար Պարոն բժիշկ:

***

Փիերինօ ճաշարանին մէջ դաւաթ կ'ուզէ սպասեակէն:

– Սեղանին վրայ կայ, կ'ըսէ սպասեակը:

– Կա՛յ, կը տեսնեմ, որ կայ: Բայց անոնց տակը ծակ է եւ բերանը գոց…:

***

Փիթարելլօ առաջին անգամ պալէի ներկայացումի կ'երթայ: Զարմանքով կը դիտէ մանկամարդուհիները, որոնք կը ցատքըտեն իրենց մատներուն վրայ եւ կը խորհրդածէ բարձրաձայն.

– Սա մեր Իտալացիները զարմանալի մարդիկ են արդարեւ: Չէի՞ն կրնար աւելի բարձրահասակները զատել:

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

–վիպակ–

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

…ղերականները լուռ են, պապանձուած: …իրենց ձեռքի ափը բերանին տարած, …թունքները կծկուած, երեսի ճարպերը …տարժ: Երբեմն բերանի ծայրին քմծի…ծաղ են ձեւացնում եւ ձեռքով օդը աւե…լում:

…լուռ, պապանձուած,

…Ֆլորայի քոյրը եւ իր աղջիկը տունէ …տուն են անցնում եւ, իրենց հաստ ձեռ…քերը իրենց հաստ կրծքերին զարնելով, …երդւում են, որ իրենք գրպարտուած են: …հաստ ձեռքերով զարնում են իրենց փոր…թամ ծիծերին եւ արտասւում, եւ բողո…քում, եւ ճչալով լաց լինում:

…լսում են, մէկ մէկի աչքով անում եւ …ին հաւատում:

…Ֆլորան շարունակում է խօսել Մարիամ …Աստուածածնի հետ: Իմացա՞ք, Մատոն…նան նորից եկել է, նորից խօսել է: Ոսկէ, …լուսաւոր բառերով:

…Գնացել է Առաքեալների եկեղեցին աղօթելու: Հազարաւոր մի ամբոխ է ժողովուել, Ֆլորան յայտարարել է -

Առաւօտեան ժամը չորսի տասներեք րոպէն անցած, երբ աքլորները սկսել են կանչել, երբ իր փոքրիկը լաց է եղել, յանկարծ, սենեակի անկիւնում մի լոյս է շարժուել, նախ կանաչաւուն, ապա աւելի եւ աւելի ճերմակ եւ Մատոննան երեւացել է: Մէջքը շատ նեղ, լայն մի շրջազգեստ հագած, ձեռքին մի փունջ ծաղիկներ բռնած, վզին թանկարժէք քարեղէններով ծածկուած մի հոյակապ վզնոց, երեսը լուսաւոր, երիտասարդ եւ գեղեցիկ, աչքերը մեծ եւ կապոյտ, նա մօտեցել է Ֆլորային եւ ասել է.

- Շարունակիր լինել այնպէս, ինչպէս պատուիրել եմ քեզ որ լինես: Թող մեղք գործողները մաքրուեն, որովհետեւ, որովհետեւ, որովհետեւ պիտի գան սոսկալի օրեր, շանթ ու ամպրոպ եւ կրակ եւ երկաթ պիտի տեղայ:

Այդ լսել են, չոքել, աղօթքներ երգել:

Կէս ժամ յետոյ, քահանաները հեռախօսել են եպիսկոպոսին: Մի ժամ յետոյ հասել են ոստիկանները:

Ցիմարնե՛ր, չէ՞ք տեսնում որ կինը խենթ է, կինը խենթ է, կինը խենթ է:

Ցրուեցէ՛ք:

Եպիսկոպոսը ասել է, եպիսկոպոսը ամէն բան գիտէ, եպիսկոպոսը միշտ իրաւացի է: Ուրեմն Ֆլորան սուրբ չէ՞:

Ահ, պարոններ, թողէք որ ծիծաղեմ, թողէք որ մի լաւ եւ կուշտ ծիծաղեմ:

Եկեղեցու սանդուխների վրայ պառաւ կանանց խմբեր են կազմուել:

Վիճում են, կռւում են:

Ահ, պարոններ, թողէք որ ծիծաղեմ:

Այդ խայտառակութեան առջեւը առնելու համար, մտքերը հանգստացնելու համար, գիւղում խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար, կղերականների թելադրութեամբ, Ֆլորային հրաման են տուել կղզին լքել, հեռանալ:

Պատմում են, որ երբ Ֆլորան հասել է իր մօր բնակած գիւղը՝ տեղացիները նրան ընդունել են քմծիծաղով եւ թշնամութեամբ: Ֆլորան մի քանի օր փակուել է տան մէջ, ապա հագել է իր լաւագոյն զգեստները, մազերը շտկել է եւ գնացել դուրս: Տղամարդիկ այդ տեսնելով, սկըսել են անվայել կատակներ անել, աչքով, ձեռքով լկտի նշաններ անել: Ֆլորան վերադարձել է տուն, աղօթել, լաց եղել: Եկեղեցուց եկեղեցի է գնացել, ժամերով չոքել մատոնների պատկերների առջեւ եւ վառուած շրթունքները շարժելով պաղատանքի եւ ողորմութեան խօսքեր արտասանել:

Մատոննան ոչ մի նշանով, նրան չի յայտնուել: Իսկ մարդիկ նրան կատակի առարկայ են դարձրել:

Ծիծաղել են, վիրաւորել, հայհոյել:

Ֆլորան փախել է մօտակայ մեծ քաղաք: Նրան տեսել են ծովի քարափի վըրայ,

երեսը սաստիկ ներկուած, խմած, օտար նաւերից իջած նաւաստիների թեւից կախուած:

Ես գրել եմ իմ յուշատետրիս մէջ -

Տեսիլքը ինք անձն է՝ մոգական մի հայելու մէջ արտացոլուած: Մի իրականութիւն, որ զետեղւում է մի ինչ որ բարձր յարկի վրայ եւ փոխւում հոգեկանի:

Աշխարհը մեր մարմնի շարունակութիւնն է եւ կրկնութիւնը: Մարդկային սիրտը կախուած է կրծքի մէջ, երկրագնդի ծիր խաւարման անկիւնի հաւասար աստիճանով, այսինքն քսան երեք աստիճան եւ կէս,

Տեսիլքը եւ այն ինչ որ ներկայանում է մեր ներքին եւ արտաքին աչքերին՝ անդըրպատմական է: Իրական: Աստուած իսկ կարող է իր պատկերացումը գտնել միայն կենդանի անձի տեսողութիւնով եւ ոչ թէ ընդհանուր մտածողութեան թելադրանքներում:

Ոչ հրաշքը եւ ոչ սրբութիւնը՝ աւելի ճիշդը սրբին՝ կարելի չէ ենթարկել վերլուծման: Հրաշքին հաւատացողը մասնակցում է գերբնական եղելութեան ա՛յնքանով ինչքանով ուժգին է իր լինելու կարողութիւնը: Իր միանալու եւ ներքնապէս կերպարանափոխուելու կարողութիւնը:

Հրաշքը եւ սրբութիւնը կարելի չէ մտածել,

Մտածես՝ կ'անհետանան: Ուստի, ի՞նչպէս բացատրել սրբերի գոյութիւնը: Եթէ նրանց կարելի չէ մտածել, եթէ իրականի մէջ նրանք գոյութիւն չունեն, ի՞նչպէս է որ նրանք հոգեբանօրէն ներկայ են: Պարզապէս, որովհետեւ սրբին պաշտողը անձնաւորւում է սրբի հետ: Սուրբը բաժանւում է հաւատացեալների մէջ, միանում նրանց անձին, լինում նրանք:

Մերժուած՝ չքանում է:

(Շար. 39)

ԾՆՆԴԵԱՆ

ՄԿՐՏՈՒԹԵԱՆ

ԱՄՈՒՍՆՈՒԹԵԱՆ

ԵՐԿԼԵԶՈՒ

ՁԵՐ ՀՐԱՒԷՐՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

ԴԻՄԵՑԷ՛Ք «ՅԱՌԱՋ»Ի ՏՊԱՐԱՆԸ

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ԱՇԽԱՏԱՆՔ,

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

Տեղւոյն վրայ ճոխ ճաշակով

ՇԱՀԱՆ ՇԱՀՆՈՒՐ

ՍԻՐՏ

ՍՐՏԻ

-- ԳՐԱԿԱՆ ԷՋԵՐ, ՑՕԴՈՒԱԾՆԵՐ, ՆԿԱՐՆԵՐ --

Ներածական՝ Գր. ՊԸԼՏԵԱՆ

290 էջ, Մատենաշար « Յ Ա Ռ Ա Ջ »

Գին՝ 150 Ֆր., Թղթատարի ծախքով՝ 175 Ֆր.

Դիմել՝ «Յառաջ» կամ Հրանտ-Սամուէլ Գրատուն

(51, rue Monsieur-Le-Prince, 75006 Paris)

(Շար. Ա. էջէն)

պատճառաբանութեան որ Քիւրտիստանի ժողովրդավար կուսակցութեան մարտիկները յարձակումներ գործած են իրանեան գիւղերու վրայ: Բախումները տեղի ունեցած են Խոյի շրջանին մէջ:

ՊՈՒՐՈՒՆՏԻԻ նոր նախագահը յայտարարած է թէ եկած է վերջ տալու համար քաոսին: Քանի մը օրէն պիտի տայ կառավարութեան կազմը եւ կ՚ուզէ որ բոլորը (Հութուները) մասնակցին անոր:

ՃԱՄԻԼ ՋԻԹՈՒՆԻ Ժի - Ի - Ա-ի (իսլամական զինեալ խումբ) անկեալ պետը սպաննուեր է իսլամապաշտ խմբակներու ներքին բախումներու ընթացքին, ըստ կազմակերպութեան զեկոյցին: Կը կարծուի որ մրցակից խումբերու հաշուեյարդար մըն է:

ՉԻՉԷՆ ՂԵԿԱՎԱՐ Ճ. Դուդայեւի մահացած ըլլալուն լուրերուն տեղ տուած է «Կոմսոմոլսկայա Պրաւդա» օրաթերթն ալ, աւելցնելով որ ներկայիս ան կը գտնուի Գերմանիոյ մէջ: Թերթը կ՚ըսէ թէ չէչէն զօրավարին փախուստը իրականացած է Միացեալ-Նահանգներու եւ Թուրքիոյ մէկ միասնական ծրագիրով:

DATE A RETENIR

NAVASART à Marseille

Les 4 Sections de la Croix Bleue des Arméniens de France - région Marseille, demandent à toutes les associations de prendre en considération la date du

SAMEDI 19 OCTOBRE en soirée.

Plus amples renseignements ultérieurement.

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

ՄԱՀՈՒԱՆ ԱՌԹԻՒ

ՑԱՒԱԿՑԱԿԱՆ ՏՈՄԱՐ

Հայկական Բարեգործական Ընդհանուր Միութեան Ֆրանսայի Շրջ. Վարչութիւնը կը հաղորդէ որ

ԱԼԵՔ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահուան առթիւ, ցաւակցական տոմար մը բացուած է Միութեան կեդրոնատեղին՝

11, Square Alboni,

75016 PARIS

M° Passy

Յուլիս 15-էն 31, գրասենեակի ժամերուն:

ECOLE

FRANCO-ARMENIENNE

TEBROTZASSERE

(Mixte et bilingue)

CYCLE COMPLET

DE LA

MATERNELLE

A LA 3EME INCLUSE

— Primaire entièrement sous contrat d'association avec l'Education Nationale;
— Anglais, chants et danses dès la Maternelle;
— Théâtre, informatique;
— Laboratoire Physique, Chimie, Sciences Naturelles;
— Transport assuré par autocar.

INSCRIPTIONS SUR RENDEZ-VOUS EN TELEPHONANT AU 43. 81. 01. 72.

ECOLE TEBROTZASSERE

1, Bd du Nord, 93340 LE RAINCY

N'oubliez pas votre 15 AOUT

à Saint - Raphaël

au HOME ARMENIEN

avec

Marten YORGANTZ

8 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1996

ՄԻՒՌՈՆՕՐՀՆԷՔ ՍՈՒՐԲ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԷՋ

Յայտնի է մեր ժողովուրդին, թէ յառաջիկայ 8 Սեպտեմբերին (1996) Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածնի մէջ՝ Նորին Սուրբ Օծութիւն ՏԷՐ ՏԷՐ ԳԱՐԵԳԻՆ Ա. Ծայրագոյն Պատրիարք – Կաթողիկոս Ամենայն Հայոց իր անդրանիկ Միւռոնօրհնութիւնը պիտի կատարէ:

«Միւռոնի Օրհնութիւնը ողջ Հայ ժողովուրդին համար հոգելից առիթ է եւ միջոց, մեր ժողովուրդի Քրիստոնէական և Ազգային կեանքի վերանորոգութեան եւ զարգացման համար»:

Առ այդ, սրտագին կոչ կ՚ընենք Ֆրանսայի եւ ամբողջ Արեւմտեան Եւրոպայի հոգեւոր մեր զաւակներուն, խուռներամ բազմութեամբ Ուխտի երթալ Սուրբ Էջմիածին ու Շնորհօք վերազարթարուիլ՝ Սուրբ Միւռոնի բացառիկ այս Օրհնութեան ներկայ գտնուելով:

Այս նպատակաւ, Սեպտեմբեր 5-էն 12-ին՝ մէկ շաբաթուան՝ դէպի Հայաստան Ուխտագնացութիւն կազմակերպուած է:

SABERATOURS-ը մեր կողմէ լիազօրուած է ապահովել ճամբորդական բոլոր գործառնութիւններն – վիզա, օդանաւ, պանդոկ, պտոյտներ, ապահովագրութիւն եւ այլն:

Անհրաժեշտ է անյապաղ փութով, մինչեւ 31 Յուլիս ներառեալ, արձանագրուիլ յիշեալ Ուխտագնացութեան, կանխելու համար տեղ ապահովելու յետագայ խճողումը:

ԴԻՒԱՆ
ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԱԿԱՆ
ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Արձանագրուելու համար դիմել. –

SABERATOURS

19, rue St-Roch, 75001 PARIS

Tél. : 42. 96. 10. 10 — Fax : 42. 96. 18. 77.

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

«UGAB - 90»

A l'occasion de la célébration de son 90ème anniversaire, l'UGAB organise un grand

Gala de Bienfaisance

au profit des TABLES DE L'UGAB en Arménie

le Vendredi 18 Octobre à 20 heures

au Pavillon Dauphine - 75016 Paris

P.A.F. : 750 Frs

Rens. : 45 20 03 18 / 42 27 12 26.

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

RETENEZ DES MAINTENANT LES DATES DES

14 et 15 DECEMBRE

pour la

5EME GRANDE BRADERIE DE NOEL

de

« CHENE — FRANCE »

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE

ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

1976-1996

M.C.A. 20ème

En Octobre prochain, la M.C.A. d'Alfortville fêtera le 20ème anniversaire de l'INAUGURATION DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE

Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

«ՅԱՌԱՋ»ի

ընթացիկ ազդերու

սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք–Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ հարկ է աւելցնել 20,60% Թ.Վ.Ա. (տե՛ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12–13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել թերթին Վարչութեան:

Imprimé sur les Presses du Journal «HARATCH»

83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS

SIRET: 51027317 A R. C. Paris

Commission paritaire: N° 55935

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
ՅՈՒԼԻՍ 31
MERCREDI
31 JUILLET
1996

LE NUMERO : 5,00 F.

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ (1925-1957)

HARATCH

LE PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN EN EUROPE-FONDE EN 1925
DIRECTRICE: ARPIK MISSAKIAN

83, RUE D'HAUTEVILLE — 75010 PARIS
TEL. : 47. 70. 86. 60 — TELEX : HARATCH 280 868 F
— FAX : 48. 00. 06. 70 —
C.C.P. PARIS 15069-82 E

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա : Տար. 1.100 Ֆ. – Վեցամսեայ : 560 Ֆ.
Արտասահման : Տար. 1.400 Ֆ. (ամէնօրեայ առաքում)
1.250 Ֆ. (շաբաթական առաքում) – Հատը : 5,00 Ֆ.

…ՐԴ ՏԱՐԻ – ԹԻՒ 18.908 Fondateur SCHAVARCH MISSAKIAN 71e ANNEE — N° 18.908

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏԻ ԵԿԵՂԵՑԻՆ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԱՊԱՍՏԱՆԱՐԱՆ

Պոլսոյ երկլեզու «Ակօս» շաբաթաթերթը Յունիս 21-ի թիւին ամբողջ մէկ էջը յատկացուցած է Տիգրանակերտի հայկական Ս. Կիրակոս Եկեղեցիին։ Եկեղեցին ներկայիս գործօն չէ ու շէնքը լուրջ նորոգութեան պէտք ունի։

Անոր պատմականին յատկացուած տողերուն մէջ կ'ըսուի որ Եկեղեցին առաջին անգամ կը յիշուի Սիմէոն դպիր Լեհացիի (17րդ դար) ճամբորդական յուշերուն մէջ։ Առաջին նորոգութիւն մը կատարուած 1722-ին երբ քաղաքին մէջ մեծ էր թիւը …ուստ Հայերու։

Թուրքիոյ Հանրապետութեան շրջանին մինչեւ 1960 թուականը կառոյցը գործածուած է որպէս կերպասեղէնի մթերանոց։ Յետոյ վերադարձուած է հայ համայնքին ու 1965-ին նորոգուած։

Այսօր եկեղեցիին շէնքով կը զբաղի …այագործ Անդրանիկ վարպետը միս-մինակ։ Ան վարչական խորհուրդին թէ՛ նախագահն է, թէ՛ անդամը եւ թէ կալուածներու պատասխանատուն։ Ան նաեւ միակ Հայն է որ կ'ապրի հոն։ Կը պատմէ թէ 1995-ին Դեկտեմբերեան գիշեր մը …նեալ քանի մը հողի խուզարկութեան պատրուակով կը մտնեն ներս ու կ'առնեն կ'երթան 800 տարուան Աւետարանը։

Անդրանիկ վարպետ կը գանգատի արտագաղթած նախկին Տիգրանակերտցիներու անտարբերութենէն։ Ան կ'ըսէ. «Եկեղեցիին ոչ տանիքը տեղը մնաց, ոչ ալ այդ տանիքը լողքարով հարթող մարդ կայ»։ Կը բացատրէ թէ Տիգրանակերտի մէջ մարդիկ հողէ տանիքները …քարով կը հարթեն ու կը պնդացնեն, …կլիմայական փոփոխութիւններուն …զանոնք։

Տեղւոյն վրայ մնացած Հայերէն էր …պաճօն (քորբիկ), որ հերոսներէն Մկրտիչ Մարկոսեանի մէկ քրոնիկին։ Քրոնիկագիրը տարեց այդ հայուհին նը…ացուցած է այն թռչունին որ չկարենալով թռչիլ կը մնայ իր տեղը։ Միջոց մը առաջ այդ կինը մահացած է Պոլսոյ հայկական հիւանդանոցին մէջ ուր փոխադըրուած էր բուժումի հեռանկարով։

Տիգրանակերտի մէջ տեղացի Հայերէն եւ Ասորիներէն մնացած բազմաթիւ եկեղեցիներ մզկիթի վերածուած են։ Այս …էն ընդհանուր օրէնքէն բացառութիւն կազմող քիչերէն է հայկական Սուրբ Սարգիս Եկեղեցին։ Այսօր ան կը պատըսպարէ …շրջակայքի իրենց գիւղերէն տեղահանուած ընտանիքներ։ Անդրանիկ վարպետ կը պատմէ թէ Ս. Սարգիս Եկեղեցին …եալին մեծ հարստութեան տէր էր. …էն օր տասնեակներով թշուառներ կը …արկուէին անոր սեղանին վրայ։ Սակայն Տիգրանակերտի Հայերուն մեծ …ը Պոլիս կամ եւրոպական քաղաքներ գաղթած ըլլալով, Ս. Սարգիսը եւ միւս հայկական եկեղեցիները անտէր մնացած են։

Ս. Սարգիսի հողէ երդիքը կքած է, պատերը՝ փլած։ Եթէ խնամք չտարուի, պիտի կորսուի երթայ։ Պոլսոյ պատրիարքարանէն օժանդակութիւն խնդրած են. 5 միլիառ լիրայի (շուրջ 300 հազար Ֆրանք) չափ պէտք է։ Պատրիարքարանը պատասխանած է թէ դժուար է նման գումար տրամադրել։

Ներկայիս հոն գաղթական ընտանիքներ կը բնակին։ Անոնք վարձու տուն չգտնելով դիմած են եկեղեցի. իրենց արտօնուած է որ կարգ մը նորոգութիւններ ընելով հոն բնակութիւն հաստատեն։

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՀԱՐԱՒԱՅԻՆ ԱՄԵՐԻԿԱ ՄԵԿՆԵՑԱՒ

Մայր Աթոռէն կը հաղորդուի որ Յուլիս 30-ին, վաղ առաւօտեան, Գարեգին Ա. Ամսթերտամի ճամբով մեկնած է Հարաւային Ամերիկա, հովուապետական իր անդրանիկ այցելութիւնը տալու Պրազիլի, Ուրուկուայի եւ Արժանթինի հայ համայնքներուն։

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսը Օգոստոս 1-էն 5 հանդիպումներ կ'ունենայ Պրազիլի հայ գաղութին ներկայացուցիչներուն հետ, Օգոստոս 5-էն 7՝ Ուրուկուայի, իսկ Օգոստոս 7-էն 11՝ Արժանթինի։

Հայ համայնքներուն հետ հանդիպումներէն զատ, Գարեգին Ա. այցելութիւն կու տայ նաեւ վերոյիշեալ երկիրներու նախագահներուն, կը հանդիպի տեղական իշխանութիւններու պատասխանատուներու եւ եկեղեցական առաջնորդներու հետ։ Որպէս դիւանապետ, Կաթողիկոսին կ'ընկերանայ Բագրատ Արք. Գալստեան։

ՕԼԻՄՊԻԱԿԱՆ 100

400 ՄԵԹՐ
ԱՂՋԻԿՆԵՐՈՒ ՎԱԶՔԱՐՇԱՒ

Մ.-Ժ. ՓԵՐԷՔԻ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Յուլիս 30-ի ֆրանսական մամուլի էջերը լեցուն էին Մարի-Ժոզէ Փերէքի լուսանկարներով եւ անոր ուղղուած դըրուատանքի արտայայտութիւններով։ Արդարեւ, Ֆրանսացի այս մարզիկը, որ Յուլիս 29-ին շահեցաւ աղջիկներու 400 մեթր վազքարշաւը, կոտրելով միանգամայն ողիմպիական մրցանիշը, Ֆրանսայի ոսկի նոր մետալ մը ապահովելէ անդին, ողիմպիական պատմութեան էջերուն մէջ արձանագրեց իր անունը որպէս առաջին մարզիկը որ 400 մեթրի ողիմպիական ախոյեանի իր տիտղոսը պահպանեց։

Ֆրանսա միշտ երրորդ է ընդհանուր դասաւորման մէջ։

***

Հայկական ճակատին վրայ նշանակալից նոր յաջողութիւններ չկան։ Այսուհանդերձ, 3 քայլ ոստումով հեռացատքի մէջ Արմէն Մարտիրոսեան մետալի չարժանանալով հանդերձ բաւական յաջող 5րդ տեղ մը գրաւած է 16,97 մեթրնոց ոստումով մը։ Այս մարզաձեւին մէջ ոսկի մետալին տիրացած է ամերիկացի Հարիսոն 18,09 մեթրով։

Իսկ կոփամարտի մէջ Հայերու ներկայութիւնը շարունակուած է Կիրակի օր Յուլիս 28-ին ալ։ Այս անգամ, 51 քկ. դասակարգին մէջ Լեռնիկ Պապեանն է որ 1/8-րդ աւարտականին դուրս մնացած է մրցաշարքէն, յաղթանակը կէտերու առաւելութեամբ զիջելով դիւպացի իր մրցակիցին։

Ծանրաբարձութեան մէջ ալ Ա. Գրիգորեան (99 քկ.) ստիպուած է գոհանալ 8-րդ դիրքով, ընդամէնը 380 քկ. բարձրացնելով։ Ցոյն Կախաշվիլիս 420 քկ. բարձրացնելով նուաճած է այս դասակարգի ախոյեանի տիտղոսը։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԻՐԱՆ - ԻՐԱՔ ՆՈՐ ՀԱԿԱՄԱՐՏՈՒԹԻ՞ՒՆ

Հիւսիսային Իրաքի մէջ իրանեան զինեալ ուժերու գործողութիւնները պատճառ եղած են տասնեակ մը զոհերու եւ գաղթի շարժումներու։ Զոհերը գլխաւորաբար իրանցի Քիւրտեր են որոնք հոն ապաստանած էին խոյս տալով իրանեան հալածանքներէ։ Իրանեան ուժերը կը շարունակեն մնալ իրաքեան տարածքին վրայ ու յատկապէս Անգարա շատ մտահոգ է ստեղծուած նոր կացութենէն։

Զինեալ գործունէութեան շեշտուած է քրտական քաղաքական երկու կուսակցութիւններու՝ Մ. Պարզանիի գլխաւորած Իրաքեան Քիւրտիստանի Ժողովրդավար կուսակցութեան եւ Թալապանիի Իրաքեան Քիւրտիստանի Հայրենասիրական Միութեան հակամարտութիւնը։ Առաջինը ամբաստանած է երկրորդը, ըսելով որ անոնց հրաւէրով իրանեան ուժեր ներխուժած են Իրաքի այդ շրջանը։

Իրաքի կառավարութիւնը խստիւ դատապարտած է իրանեան յարձակումը եւ պահանջած որ ներխուժող զօրքերը անմիջապէս մեկնին։ Պաղտատ շեշտած է որ իր իրաւունքն է պաշտպանել իր գերիշխանութիւնը եւ վնասուց հատուցում պահանջել։

Այս մասին տրուած լուրերուն կ'ընկերանայ տեղեկութիւնը թէ ԱՄՆ Իրաքի նախագահ Ս. Հիւսէյնի դէմ պետական հարուած մը պատրաստած են որ սակայն չէ իրականացած, իրաքեան լրատու ըմպասարկութիւններ կանուխէն տեղեկացած ըլլալով այդ մասին։

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ, Յուլիս 30-ին բացուեցաւ Ժէ. - 7 երկիրներու Արտաքին Նախարարներու ժողովը որու գլխաւոր նպատակն է շօշափելի միջոցներ ձեռք առնել ահաբեկչութեան դէմ։ Ահաբեկչութեան դէմ տարուելիք պայքարը «բացարձակ առաջնութիւն» որակուած էր նախագահ Գլինթընի կողմէ Լիոնի ժողովին (Յունիս 27)։ Ամերիկեան առաջարկները, սակայն, բոլորին հաւանութիւնը չեն վայելեր։ Ֆրանսայի Արտաքին Նախարարը «Փարիզիէն»ի տուած հարցազրոյցի մը մէջ, կ'ըսէ. - «Աշխարհի մէջ, ոչ մէկ դատ կրնայ արդարացնել ահաբեկչութիւնը որքան ալ հիմնաւորուած ըլլայ այդ դատը»։ Հ. տը Շարէթ թուած է նաեւ նախատեսուած կարգ մը միջոցներ. տոնց կարգին հսկողութիւնը կարգ մը «բարեսիրական կազմակերպութիւններ»ու ինչպէս կան Մերձաւոր - Արեւելք եւ որոնք կը ծառայեն քօղարկելու ահաբեկչական գործողութիւններ, պայքար տանիլ էնթէրնէթի ցանցերու վրայ արգելք հանդիսանալու համար որ ահաբեկիչները գաղտագողի հաղորդակցին իրարու հետ եւայլն, եւայլն։ Փարիզի ժողովին կը նախագահեն Հ. տը Շարէթ եւ Ներքին Նախարարը՝ Ժ. Լ. Տըպրէ։ Ռուսաստան ալ ղրկած է իր Արտաքին Նախարարը՝ Պրիմակով։ Ծանօթ է որ Գլինթըն պատժամիջոցներ կ'ուզէ այն երկիրներուն նկատմամբ որոնք կը հովանաւորեն կամ կը գործեն ահաբեկչական արարքներ ու թուեց Իրան, Իրաք, Լիբիա եւ Սուտան։ Միացեալ - Նահանգներու նախագահը խուսափեցաւ Սուրիան ալ մատնանշելէ, որ շատ օգտակար դարձած է Ամերիկացիներուն իրենց դիւանագիտական գործունէութեան մէջ, բայց, նման «մոռացում» մը պատճառ է որ նուազ հաւաստի ըլլայ իր ընկերակիցներուն մօտ։

ՆԻՒ - ԵՈՐՔԻ բացը արկածահար ամերիկեան օդանաւին մասին ենթադրութիւնները բոլորովին վերջ գտած են եւ հաստատուած է որ պայթումը հետեւանք

(Շար.ը կարդալ Դ. էջ)

ՓՈԽԱՆ ՏՈՄՍԻ

ԱՆՀՐԱԺԵՇՏ ԴԵՐԱԲԱՇԽՈՒՄ

Սուրբ Յակոբայ գաւիթին մէջ տիրող աշխուժութիւնը գագաթնակէտին հասած էր երբ մարդիկ յանկարծ զգաստացան ու լռեցին։ Եկեղեցիին դուռը բացուեցաւ, եւ հոնտեղէն ելաւ ան՝ լուսարարապետին ու վարդապետներուն ուղեկցութեամբ։ Գլխու կտրուկ շարժումով մը ու անժպիտ բարեւելէ վերջ ներկաները ինք ու շքախումբը ուղղուեցան դէպի վանքին Մեծ բակը եւ մտան Պախչաթաղ՝ միաբանութեան կացարանները։

Երրորդ Հանրապետութեան առաջին նախագահն էր, Լեւոն Առաջինը, Լեւոն Եօթներորդը, թող ներեն ինծի անոնք որոնք անպատշաճ կը նկատեն Նախագահը աւագանի անունով կոչել։ Ռուսիոյ մէջ Ելցինին ջատագովներն են, որ ցոյցերուն ատեն կը վանկարկէին «Բորիս, բորի՛ս», ինչ որ կը թարգմանուի «Բորիս, պայքարէ՛», ճիշդ այսպէս, առանց տիտղոսներու։

Եթէ մէկը հարցնէր, ինչ զգացում ունեցած էի այդ պահուն, պիտի անվարան խոստովանէի թէ խառն ապրումներուս է՛ն զօրաւոր բաղադրիչը ուրախութիւնը եղած էր։

Վահան Թէքէեան անկեղծ է երբ կը շշնջայ.

Ներէ որ քէն ըրի քեզի քիչ մը ատեն…

Հաշտեցնենք հակոտնեաները. շատ ընական քէնն ու նոյնչափ բնական սէրը։ Զոյգ ծիծեռնակներու պէս ՀՀ անուան տակ ծուարած նորանկախ պետութիւնը կը զլանայ մեզի քաղաքացիութեան իրաւունքը։ Մնացինք օտարահպատակ, դուրսեցի, միշտ հիւր, թէեւ երբեմն՝ բաղձալի… Հպատակներ՝ ամէն մէկս իր ընկալած պետութեան եւ միանգամայն՝ ամբողջութեան մը որ Սփիւռք կը կոչուի։ Մեր Հայ ըլլալէն նշանախեց մ'իսկ չէ պակսած 1991-էն ի վեր։ Առաջուան պէս Վանեցի ենք, Կարնեցի ու Տիգրանակերտցի։

«Արտասահմանցի» որակումը նախատինքի պէս թող չհնչէ մեր ականջներուն։ Մենք իսկապէս արտա - սահմանցի ենք, քանզի Մեծ Հայքը, Տարօնը, Մշոյ դաշտն ու Կորդուաց աշխարհը Հայաստանի Հանրապետութեան սահմաններէն դուրս են։

Արցախցին ալ «արտասահմանցի» է այսօր անկախութիւնը նուաճած բայց եւ Երեւանին ենթակայ չդարձած իր լեռնաշխարհին մէջ։

Թող զոյգ ծիծեռնակներու պէս ՀՀերը իրենց թեւերը բանան բոլոր դրացիները գրկելու՝ ներկայ սահմաններուն անձեռնմխելիութեան գնով իսկ։

Միակ պահանջատէրը մենք ենք հիմա՝ անհնազանդ Վանեցիներս, կռուազան Մշեցիներս, դիւանագիտութեան անծանօթ Մուսալեռցիներս ու անսակարկ Կարնեցիներս։ Եւ անհրաժեշտ այս դերաբաշխումով՝ Թէքէեանական մեր քէնը պիտի չհնչէ որպէս կրճատումն ատամանց։

ԵՆՈՎՔ ԼԱՋԵԱՆ

Երուսաղէմ

ԽԱՂԱՂ ԱՐՑԱԽԻ ԱՌՕՐԵԱՅԷՆ

Կարելի՞ է լման խաղաղութիւն կոչել հրադադարի շրջան մը որ կ'երկարի աւելի քան երկու տարիէ ի վեր: Հարցումին պատասխանին մասին մածելէն իսկ աւելորդ պիտի նկատէ շատ հաւանօրէն այն Արցախցին որ ռումբերու, հրթիռներու, զէնքերու աղմուկին բացակայութեան լծուած է ապրելու կեանքը: Հիմնովին փակուած չէ անշուշտ պատերազմին հետանկարին ճամբան. բայց Արցախը այսօր յատակ գիծերով տարանջատած է բոլոր մարզերը. պատերազմին համար ան ունի բանակ, հրամանատարութիւն, Պաշտպանութեան նախարարութիւն. անոնց գործն է հսկել իրավիճակին, պատրաստ գտնուիլ առաջին իսկ չաչխինին, հակադարձելու համար: Անդին, արդէն հինգ տարեկան հանրապետութիւնը կ'ապրի բնականոն առօրեան:

Ամառը հանգիստի ու նաեւ աշխատանքի եռուն եղանակ է հոն. առաջինը՝ յատկապէս դասարաններու դուռները փակած աշակերտութեան, համար որ պէտք է գետնայարկերու մէջ անցած անարեւ ու խոնաւ պատերազմական տարիներու մնասը դարմանէ, առաւելագոյն չափով վայելելով արեւը, ազատ երկնակամարին կապոյտը, օդը, ջուրը, արտերու բերքն ու ծաղկող առօրեային բոլոր բարիքները:

Այդ բոլորը նախապատրաստած են բանակին նուաճումներուն հետ քաղաքական իշխանութեան իրագործումները. Ոգիով, միասնութեամբ, մշակոյթով, հակումներով իրեն բոլորովին հակադիր երկրի մը ենթակայութեան հարկադրուած հողամասը այդ նոյն իշխանութեան մեծ ջանքին շնորհիւ ամէն օր առողջ նոր քայլ մը կ'առնէ հայկական նորագոյն անկախութիւնը կայացնելու ճամբուն վրայ: Անոր իշխանաւորները գիտեն թէ ինչ կը նշանակեն ազատութիւն, անկախութիւն, սահմանադրութիւն, խորհրդարան, միջազգային օրէնք, պարտաւորութիւններ, եւայլն: Ինչպէս կ'ըսէ ԼՂՀ Ազգային Ժողովի նախագահ Արթուր Թովմասեան իր պաշտօնավարութեան 100-րդ օրուան առթիւ կատարուած հարցազրոյցին ընթացքին («Հայաստանի Հանրապետութիւն» Յուլիս 11), «չի կարելի հաշուի չնստել ուժ տարիների ընթացքում կատարուած իրադարձութիւնների հետ»: Այո, անհասկնալի չէ որ Բաքու չուզէ ընդունիլ ներկայ իրավիճակը: Բայց նաեւ նկատի առած միջազգային պատճառաբանութիւններ, օրինական տուեալներ, հողային ամբողջականութեան սկզբունքի կրկնութիւններ, կարելի չէ չանսալ արցախցի երիտասարդ ղեկավարին տրամաբանութեան. «ինչ վերաբերում է Ադրբեջանի տարածքային ամբողջականութեանը, ապա միջազգային հանրութեան կողմից որդեգրուած այդ սկզբունքը Լեռնային Ղարաբաղին չի վերաբերում, քանի որ անկախ Ադրբեջանի կազմում Լեռնային Ղարաբաղը երբեք չի եղել»:

Այս մեկնակէտով արդէն հինգ տարուան դժուարին ճամբայ կտրած հանրապետութիւնը հեռանկարը ունի նախ իր ուրոյն Սահմանադրութիւնը պատրաստելու: Ստեղծուած է սահմանադրական յանձնաժողով որուն նախագահն է հանրապետութեան նախագահ Ռոպէր Քոչարեան:

Որպէս «օտարին օրէնքներուն վարժուած ազգ» նոր ժամանակներու պայմաններուն մէջ ինքնայատկութիւնը վերագտնելու քայլերէն է լեզուական բծախնդրութիւնը: 1996-ին ընդունուած է «Լեզուի մասին օրէնքը»: «Լեզուն ձեւաւորում է ղեկավարի, պետական պաշտօնեայի հայեցակէտը» կ'ըսէ Ազգային Ժողովի նախագահը, աւելցնելով որ անցման շրջան սահմանած են ու աստիճանաբար հանրապետութեան գործավարութիւնը հայերէնի պիտի անցնի:

Անդին, ժողովրդական առօրեան կը լեցուի դաշտի, արտի, ցանքի, հունձքի աշխատանքով, մտահոգութիւններով, ուրախութիւններով: «ԼՂ Հանրապետութիւն» օրաթերթին Յուլիս 11-ի թիւին մէջ «Կարմիր շուկայում տարին յաջող է» վերնագրուած էջը ստորագրուած՝ Ն. Հայրումեան, կուտայ խաղաղութեան պատկեր մը: Կարմիր շուկան Մարտունիի գիւղերէն է, քանի մը տարի առաջ «այն գիւղերի «սեւ» ցուցակում էր, որոնք ենթարկւում էին հակառակորդի կատաղի հրետակոծութեանը»: Այսօր հոն լուբիա, թարմ դետնախնձոր, վարունգ, դդմիկ ու սոխ կը քաղեն: Գիւղացիները գոհ են արդիւնքէն:

Գիւղին գրեթէ բոլոր տուները վերակառուցուած են եւ վերստին բնակեցուած: Միայն թէ քիչ է հողի աշխատանք կատարողներու թիւը: Կարմիր շուկան հարուստ է խանութներով, կրպակներով. թերեւս ատկէ է իր անուանումն ալ: Շուկային ոգեւորութեան տիրական գիծն է մրցակցութիւնը: Մէկ խօսքով՝ «ժամանակի շունչն ես զգում երբ ռումբերից աւերուած տան փոսի վրայ մի բոլորովին նոր կրպակ ես տեսնում»:

Ղարաբաղի հողին հունձքին մէջ առաջնային տեղ ունի թութը. օրհնեալ այն պտուղը որմէ Ղարաբաղցին կը թորէ թութի օղին զոր կը գործածէ որպէս ըմպելի, կազդուրիչ ու դեղ: Կարմիր շուկայի մէջ հաւաքած են արդէն 50 թոն թութ. հաւանօրէն քանակը հասնի 60 - 70 թոնի: Կը սպասուի որ 4 - 5 թոն օղի արտադրուի անկէ:

Աւանին մէջ աւելցած է անասուններու թիւն ալ: Կարմիր շուկային պետութեան պիտի վաճառէ միս, բանջարանոցի կանաչեղէն, նաեւ օղի:

Ամրան ամիսներուն կը նորոգուի դպրոցի շէնքը: Կառավարութիւնը 8 միլիոն դրամ յատկացուցած է, որպէսզի Սեպտեմբեր 1-ին աշակերտութիւն եւ ուսուցիչներ մտնեն նոր, «թարմացուած» շէնքը, արդարացնելու համար մեծերու յոյսերն ու ըրած ծախքը:

Թերթին նոյն թիւին մէջ ամբողջ պատկերազարդ էջ մըն ալ յատկացուած է արձակուրդի պատանեկան ճամբարներու: Առաջինը նոյն Մարտունիինն է ուր երախաները կ'երգեն.

– Աւոն եկաւ Մարտունի,
Որ Թուրքերից ազատի,
Փառք, Աւօ ջան, փառքդ շատ,
Մեր սիրելի հարազատ:

Նոր ժամանակներու հերոսին՝ Մոնթէին անունը կրող ճամբարը 100 հոգինոց է. դիմած են 300 երախայ: Ընդունուած են առաւել կարօտ ընտանիքներու եւ զոհուած մարտիկներու զաւակներուն նախընտրութեամբ, անոնցմէ 110 հատը:

ԼՂՀ-ի 10 մանկապատանեկան ճամբարներէն է Շուշիինը. բացուած է առաջին անգամ, կը կոչուի «Քիրս»: Հոս եւս նախապատուութիւն կը տրուի զոհուած մարտիկներու, հաշմանդամ կամ վիրաւորներու, բազմանդամ ընտանիքներու, առանձին մայրերու զաւակներուն: Հոս եւս 100 պատանի առնուած է: Իրենց մեծերուն հետ ստուար խումբով մը այդ տղոց լուսանկարը առնուած՝ Շուշիի Ղազանչեցոց Եկեղեցիին պատերուն տակ, ծաղկած դաշտի մը մէջ, կը զարդարէ էջը: Ու խաղաղութիւնը գտած Արցախի ամառնային առօրեային ընթերցումը կը յանգի տեղացի կրթական մշակի մը հետեւեալ հաստատումին.

«Իրօք, հոգատարութեան եւ ուշադրութեան արժանի են մեր երեխաները, քանզի նրանք ճաշակել են պատերազմի ողջ դառնութիւնն ու դժուարութիւնը»:

ԱՐՓԻ ԹՈԹՈՅԵԱՆ

Ռ. ԺԵՐԱՆԵԱՆԻ ԳՈՐԾԵՐՈՒ ՑՈՒՑԱԴՐՈՒԹԻՒՆԸ

Նկարիչ Ռիշար Ժերանեան վերջին շրջանի նաթիւր մորթերը կը ցուցադրէ Փարիզի Ժանն Գասթէլ ցուցասրահին (*) մէջ Յուլիս 25-էն Օգոստոս 15:

Ցուցահանդէսը կարելի է այցելել ամէն օր բացի Շաբաթէն:

(*) 3, rue du Cirque, Paris 8e.

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՄՆՁՈՒՐԻԻ ՄԱՍԻՆ

Յակոբ Աբրահամեանի գրաշարատունը «Դէպի Լոյս» շաբաթաթերթին «խմբագրատունը» եկած էր Մնձուրին: «Մաշոյեանը տեսնել» ուզած էր. «Ես եմ» պատասխանած էի: «Ուրեմն ես ալ Մնձուրին եմ» ըսած էր: Զմտնամ ըսելու որ երկուստեք տարբեր անձեր երեւակայած էինք զիրար: Հիմա ամէն ինչ պարզուած էր: Մնձուրին եւ ես դէմ դիմաց նստած էինք:

Խօսիլ սկսանք. այնքան պարզ եւ անսեթեւեթ կը պատմէր որ կարծես թէ դիմացինդ Մնձուրիի նման մեծ գրող մը չէր, այլ հասարակ մարդ մը: Այս պարագան ուշադրութիւնս գրաւեց, բայց քիչ ետք անդրադարձայ որ մենք գրականութեան մասին կը խօսէինք: Առաջին տպաւորութիւնս Մնձուրիէն՝ այս եղաւ: Այնքան գեղեցիկ եւ պարզ կերպով կը հաշտեցնէր արուեստն ու իրականութիւնները որ բնաւ չէիր զգար թէ գրականութեան մասին կը խօսէր, նոյնիսկ գրականութիւն կ'ընէր: Ահաւասիկ այդ առաջին օրը ես հիացայ Մնձուրիի իրապաշտութեան եւ չօշափելի կերպով զգացի այդ իրապաշտութիւնը:

ԽԵՆԹԵՐ, ՆՈՐ ԽԵՆԹԵՐ

Մեծ հետաքրքրութեամբ մտիկ կ'ընէի զինքը. մեր գրականութեան անցեալին եւ ներկային մասին ստուգումներ ունէր: Իսթանպուլահայ նոր գրական շարժումը կը խանդավառէր զինքը. քաջալերական խօսքեր կ'ընէր այդ շարժումին մէջ եղողներուն համար: Անոնք «խենթ»եր էին, իրենց ըրածը «խենթութիւն» էր. բայց պէտք էր որ շարունակէին, պէտք էր որ իրենց ուժերը հաւաքէին՝ տեղ մը հասնելու համար, մինչեւ ուր որ կրնային՝ պէտք էր երթային: Եւ օր մը երբ ալ սպառէր իրենց ուժերը, անկարելի ըլլար յաղթահարել աննպաստ պայմաններուն եւ դժուարութիւններուն, հոգ չէր, վստահ էր որ նոր «խենթ»եր պիտի գային, դրօշակը պիտի առնէին իրենց ձեռքէն եւ պիտի շարունակէին դրօշարշաւը:

Խօսած ատեն կը խանդավառուէր Մնձուրին: Մէկ մը կը տեսնէիր որ ոտքի կ'ելլէր նստած տեղէն, մէկ մը կը տեսնէիր որ մէկ ոտքը վեր կ'առնէր տակը կը ծալէր եւ անոր վրայ կը նստէր: Ձայնը երբեմն կը բարձրանար, կը պոռար, կը հայհոյէր՝ հայհոյանքներուն անգամ ամէնէն ինքնատիպը եւ «գրական»ը կը գտնէր:

Ես ալ չէի կրնար անտարբեր մնալ անոր խանդավառութեան: Կը հաստատէի մեծ մասամբ իր ըսածները, իր գաղափարները: Նոյն լեզուով կը խօսէինք: Ասիկա ինծի համար մեծ երջանկութիւն մըն էր. գտնել մէկը, խօսակից մը, Մնձուրիի նման հսկայ գրող մը եւ անոր հետ նոյն լեզուով խօսիլ:

Ամէն ինչ լաւ կ'ընթանար, մեծ գոհունակութիւն մը, երջանկութիւն մը կը զգայի:

ՁԵՆԷ Ո՞Վ ԴՐԱՄ ՈՒԶԵՑ

Հիմա դարձնենք մետայլին միւս երեսը: Մտավախութիւն մը կը կրծէր ներսս: Ահա թէ ինչո՛ւ. Քանի մը օր առաջ Մնձուրիէն ստացեր էի նամակ մը որուն մէջ «Ժամանակագրութիւն» խորագրով գրութիւն մը կար, եւ «հրատարակութեան խնդրանք» մը՝ եթէ յարմար նկատէի: Կարդացի: Սքանչելի գրութիւն մըն էր, պատմուածք չէր բայց մեր ներկայ գրական կեանքը թանձր գիծերով բնորոշող փորձագրութիւն մը: «Մեր արհեստը յարգ չունի» կ'ըսէր:

Մեզի համար մեծ պատիւ մը եւ հպարտութեան աղբիւր մըն էր Մնձուրիին աշխատակցութիւնը: Բայց կարգ մը վարանումներ կը չարչրկէին միտքս: Միսաք Գաբրիէլը՝ որ մեր գրական կեանքին անցեալին եւ ներկային ծանօթ հին գրաշար մըն էր, ըսած էր ինծի որ Մնձուրիի գրութիւնները հրատարակողները, ամէն անգամուն որոշ պատուագին մը, հեղինակի իրաւունք մը կը վճարէին իրեն: Ասիկա սովորութիւն դարձած էր: Աւետիս Ալեքսանեանն ալ հաստատած էր այս պարագան: Արդէն անոր համար էր որ մինչեւ այդ օրը չէի յանդգնած Մնձուրիին աշխատակցութիւնը խնդրել: Մեծ գումար մը չէր այդ պատուագինը, բայց նիւթական այնքան դժուարութիւններ ունէր թերթը որ:

Երբ այս մտահոգութիւններու մէջ էի, Մնձուրին շատ հանդարտ երեւոյթով մը ըսաւ:

-- Թերթը առաջին թիւէն իսկ կը ղրկէք ինծի: Շնորհակալ եմ: Բայց խորհեցա՞ք անգամ մը որ ինչպէս պիտի կարենաք ինծմէ գանձել բաժանորդագինը:

Ներքին մղումով մը՝ անմիջապէս պատասխանեցի.

-- Բայց Պարոն Մնձուրի, ձենէ ո՞վ դրամ ուզեց:

Առիթը ներկայացած էր.

-- Շատ լաւ Պարոն Մնձուրի, դուք քանի մը օր առաջ գրութիւն մը ղրկած էիք մեզի, ի՞նչպէս պիտի գանձէք պատուագինը, խորհեցա՞ք:

Անմիջապէս պատասխանեց.

-- Ձենէ ո՞վ դրամ ուզեց:

Լայն շունչ մը առած էի, հաշտուած էինք:

ՇՕՔՈԼԱՅԻ ԾՐԱՐԻ ԹՈՒՂԹԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ

Մնձուրին այդ շրջանին «Քօնաք» (Նիկողոսեան? Թոգաթլեան) պանդոկը կ'աշխատէր, գրագրութիւն կ'ընէր: Նիւթական դժուարութիւններ ունէր: Աշխատատեղին հայթայթած շօքոլայի ծրարներու թուղթերը կը պահէր, կը կտրէր շատ պզտիկ, ափի չափ եւ անոնց ճերմակ կողմին վրայ կը գրէր: Սովորութիւն ըրած էր, գիրերը անկողինին մէջ պառկած կը գրէր: Թուղթը ձախ ափին մէջ կ'առնէր, առանց յենարանի, ձեռքին վրայ կը գրէր: Պատրաստութիւնը տարօրինակ էր: Այսպէս անկողինին մէջ կը գրէր որպէսզի ձմեռ ատեն սենեակը տաքցնելու խնդիր չելլէր: Այս պատճառաւ ալ գիրը կարդալու համար քիչ մը մասնագիտութիւն պէտք էր, որոշ վարժութենէ մը ետք միայն կրնայիր անսխալ կարդալ գրածները: Օրաթերթէն կը գանգատէր. անոնք գրածները ամբողջութեամբ նոյն էջին վրայ չէին հրատարակեր. գրութեան վերջին մասը չորրորդ էջ կ'անցընէին.

Այդ օրուընէ սկսեալ բարեկամացանք Մնձուրիին հետ: Գրեթէ ամէն Հինգշաբթի ցերեկէ վերջերը կ'այցելէր ինծի: Կալաթասարայէն մինչեւ Պալըքլը քալելով կու գար, շատ կը սիրէր քալելը: Անհամբեր կը սպասէի իր գալստեան: Գործս կը ձգէի, կը նստէի դիմացը, ամէն անգամուն ալ շատ հետաքրքրական բաներ կ'ունենար պատմելիք: Պատմած ատեն կ'ապրէր իր պատմածները: Փոքր աչքերը կը փայլէին, շրթունքները թեթեւօրէն կը դողային, մանկական ժպիտ մը կ'ուրուագծուէր դէմքին վրայ:

Ժամանակ անցաւ: Թերթին հրատարակութիւնը ստիպուեցանք դադրեցնել նիւթական անկարելիութիւններու պատճառաւ: Մնձուրին նորէն մեր քովն էր, կը մխիթարէր մեզ, լաւատես էր միշտ. «Հոգ չէ, կ'ըսէր. այսօր դադրեցաւ գործը, բայց միջոց մը վերջ անպայման կը վերսկսի, նորեր կու գան, ուրիշներ կու գան, անոնք ալ կը հասցնեն որոշ տեղ մը, անոնցմէ վերջ դարձեալ ուրիշներ»:

ԵԿԵՂԵՑՊԱՆ ԵՂԱՅ

Տարիները կ'անցնէին: Մնձուրիի աշխատած Քօնաք պանդոկը փակուած էր: Մնձուրին անգործ էր մնացած: Մեր ազգային շրջանակները անոր նոր գործ հայթայթեցին: Պէյօղլուի Ս. Յարութիւն Եկեղեցւոյ քարտուղարութիւնը տուին: «Եկեղեցպան եղայ այս անգամ ալ» կ'ըսէր: Կը գանգատէր որ ընելիք գործ չկար հոն, առտուընէ մինչեւ իրիկուն կը նստէր: Իր ամենամեծ գոհունակութիւնը այն կ'ըլլար որ եկեղեցիին կից Էսաեան վարժարանի աշակերտուհիներ իրեն կ'այցելէին յաճախ, անոնց հետ կը խօսէր, կը պատմէր:

Կը խոստովանէր որ առատ արտադրող մը չէր եղած ինք: Առաջին անգամ ըլլալով իր գործերուն մէկ մասը հատորի մը մէջ ամփոփուեցան եւ հրատարակուեցան Խասեան Սանուց Միութեան կողմէ: Շատ ուրախացած էր:

Ժամանակի ընթացքին պզտիկ տպարան մը կազմելով սկսայ առեւտրական տպագրական գործեր առնել: «Ծակատագիրը»

իր ցանցը հիւսած էր. ես տպագրիչ պիտի ըլլայի եւ ապրուստս այդ գործով պիտի ապահովէի:

ԳՈՐԾԻ ՄԱՐԴ

Տպարանս Շիշլի փոխադրած էի: Մընձուրիին այցելութիւնները կը շարունակուէին, թէեւ ոչ այնքան յաճախակի: Ա...ւելին, անդամուն գործս մէկդի կը ձգէի. ...մացը կը նստէի եւ մեծ հաճոյքով մը ...իկ կ'ընէի իր պատմածները: Դիտելու, ...եսնելու, զննելու եւ որոշում տալու ...ու մեծ ընդունակութիւն ունէր: Ամէն ...ագամ խօսելիք նիւթ մը կը գտնէինք եւ ...ր այս սաւլխները բաւական երկար կը ...ւէին: Իր մեկնումէն վերջ կիսատ թողած գործս շարունակելու եւ լրացնելու համար մինչեւ ուշ ատեններ կ'աշխատէի:

Օր մը Մնձուրին դարձեալ տպարան եկաւ: Դարձեալ ձգեցի գործս, դէմ դիմաց նստանք, սկսանք խօսակցիլ: Քիչ վերջ յաճախորդ մը եկաւ, դժկամակութեամբ ...ըլլայ՝ ստիպուած էի յաճախորդին ...հետ զբաղելու: Ան գնաց ուրիշ մը եկաւ, դարձեալ Մնձուրին ձգեցի եւ նոր յաճախորդին հետ սկսայ զբաղիլ: Տարօրինակ ...ն մը կար այդ օր: Կարծես թէ յաճախորդները խօսք մէկ ըրած՝ ճիգ կը թափէին մեր սաւլխը խանգարելու համար: ...ստ նեղուած էի: Երբ վերջին յաճախորդն ալ գնաց լայն շունչ մը առի, բայց Մնձուրիին զաւաճանած ըլլալու զգացում ... համակեց զիս: Ես զիս յանցաւոր կը ...յի:

...երողութիւն խնդրեցի Մնձուրիէն, ...կցնել ուզելով որ ստիպուած էի այդ ...շարժիլ: Մնձուրիին մօտ ինծի հան...որեւէ մեղադրական արտայայտու...ն ի յայտ չեկաւ, ընդհակառակն՝ շատ ...կան երեւոյթ մը ըլլալով ընդունեց ...տահածները.

- Նախ գործը կարեւոր է, անշուշտ ...ք է գործիդ նայիս, ըսաւ: Յետոյ ա...ցուց. այլեւս դուն ալ գործի մարդ ե...ց ես:

...նցուեցայ, ես ալ «գործի մարդ» եղած ...:

...ստ բնական շեշտով մը վերջին ծայր ...րեսցակամութեամբ ըսած էր այս ...ը: Բայց ինծի այնպէս եկաւ որ այդ ...ու բառերուն մէջ՝ «գործի մարդ» ...ր ամբաստանութիւն մը կար հասցէիս ...ուած:

«Այլեւս դուն ալ գործի մարդ եղած ես»:

Արդեօ՞ք:

ՌՈՒԲԷՆ ՄԱՇՈՅԵԱՆ

...ոս»

«ԱԿՕՍ» -- Շաբաթաթերթ, լոյս տեսնել սկսած է տարւոյս սկիզբին, Պոլիս: ...եցու է. ուր էջերէն վեցը թրքերէն երկուքը հայերէն: Ունի մեծ մասով ...տասարդ, ուժական կազմ մը:

...ՄԻՆՉԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՕՐՐԱՆԸ

ՍՈՒՐԻՈՅ ՃԵԶԻՐԷԻ ՇՐՋԱՆԷՆ ՅԱՅՏՆԱԲԵՐՈՒԱԾ ՔԱՂԱՔ ՄԸ ԱՇԽԱՐՀԻ ԱՄԷՆԷՆ ՀԻՆ ԿԱՐԾՈՒԱԾ ՔԱՂԱՔԷՆ ԱՒԵԼԻ ՀԻՆ ԿՐՆԱՅ ԸԼԼԱԼ

Հիւսիսային Սուրիոյ հսկայական տափաստաններուն մէջ, երկու գետերու միջեւ սփռուած Ճեզիրէի շրջանը ի վերջոյ սկսած է ի յայտ բերել այնպիսի գաղտնիքներ, որ բազմաթիւ հնագէտներ կը մտածեն, թէ կարելի պիտի ըլլայ յետադարձ ճամբորդութիւն մը կատարել դէպի քաղաքակրթութեան օրրանը, Դիցաբանութեան նոր անուններ, անծանօթ աստուածներ եւ հնադարեան ճակատամարտներու բարձրաքանդակներ սկսած են գոյացնել գանձատուն մը, որ առնուազն Իրաքի առասպելական Ուրուք քաղաքին չափ հին կրնայ ըլլալ: Ցարդ կը կարծուէր, թէ Միջին - Արեւելքի ամէնէն հին քաղաքը Ուրուքն էր:

ԻՐԱՔԻ ԵՒ ՍՈՒՐԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Այսօրուան Իրաքի եւ Սուրիոյ սահմանային գօտիին երկու կողմերը տարածուող Ճեզիրէն կը գտնուի Պաղտատէն դէպի հիւսիս՝ Տիգրիս եւ Եփրատ գետերուն միջեւ: Հին ժամանակներուն այս հսկայական տարածքը ճանչցուած էր իբրեւ առանձին շրջան: Թէեւ տասնամեակներ շարունակ ուսումնասիրող մասնագէտներու ուշադրութիւնը կեդրոնացած է Ճեզիրէի իրաքեան մասին վրայ, սակայն հնագէտներ կ'ըսեն, թէ շրջանին կարեւորութիւնը պէտք է վերատեսութեան ենթարկել Սուրիոյ մէջ կատարուած նոր յայտնաբերումներուն լոյսին տակ:

«Ճեզիրէն Սուրիոյ միջազգային գանձն է: Անիկա կը կրէ ոչ միայն Սուրիոյ, այլեւ աշխարհի պատմութիւնը, որովհետեւ ինչ-քերու եւ քաղաքակրթութիւններու կեդրոնն ու խաչմերուկն էր: Ճեզիրէն մեզի կը պատմէ, թէ ինչպէ՛ս ազդուած է այլ քաղաքակրթութիւններէ եւ ինչպէ՛ս տարածուած է իրը», կ'ըսէ գերմանացի հնագիտուհի մը, որ Դամասկոսի մէջ գործող Գերմանական Հնագիտական Հիմնարկէն այլ հնագէտի մը հետ կը պեղէ Թէլ Պագրի պատմութիւնը: Արաբերէն «Թէլ» կը նշանակէ բլուր եւ մտածել կուտայ հնադարեան հաւաքականութեան մը հաւանական բնակավայրի մասին: Եփրատ գետին վրայ կառուցուելիք ջրաբաշխումի ցանցի մը ծրագիրը կը սպառնայ ողողումներով փճացնել Թէլ Պագրին:

Միջին - Արեւելքի պատմութեան մեծ մասին նման Թէլ Պագրի գաղտնիքները թաղուած են արեան մէջ: Հնադարեան այս պարսպապատ բնակավայրին դէմ թշնամիներու յարձակում մը պատճառ դարձած է, որ հարուստ վաճառականները խոյս տալէ առաջ թաղեն իրենց գանձերը: Այդ ժամանակներուն, Ն. Ք. 3000 թուականի շուրջ տեղծուած սարսափի եւ խուճապի մթնոլորտին մէջ թաքցուած զէնքերն ու զոհարեղէնները մինչեւ անցեալ տարի թաղուած կը մնային...:

Կը թուի, թէ Թէլ Պագրի դէմ յարձակումին պատմութիւնը անվերջ կրկնուած է Ճեզիրէի բերրի շրջանին մէջ, մինչեւ Ն. Ք. 1300 թուականը, երբ հիթիթ թագաւոր մը եւ եգիպտացի փարաւոն մը ճակատամարտ մը մղած են Քատէշի մէջ, այսօրուան Սուրիոյ արեւմտեան կողմը Թառած Հոմս քաղաքին մօտ: Այդ ճակատամարտէն ետք, առաջին անգամ ըլլալով, սահմաններ գծուած են հիւսիսի եւ հարաւի հակամարտ ուժերուն միջեւ: Անոր հետեւ Ճեզիրէ սկսած է ծաղկիլ իբրեւ առեւտրական կեդրոն՝ բուծանելով ձիարշաւի յատուկ ձիեր, արտադրելով խեցեղէն եւ ուտեստեղէն, ներածելով ոսկի եւ մետաքս:

Անցեալ Ապրիլին Եւրոպայէն, Միացեալ - Նահանգներէն, Ասիայէն եւ արաբական երկիրներէն աւելի քան 200 ուսումնասիրողներ ժողով մը գումարեցին Տէր Զօրի մէջ՝ քննարկելու համար Ճեզիրէէն լոյս աշխարհ եկած նորագոյն յայտնաբերումները: Միաժամանակ Ճեզիրէի մէջ բացուեցաւ քաղաքին առաջին թանգարանը, գերմանական արհեստագիտութեան եւ նիւթական օժանդակութեան շնորհիւ:

ՔԱՂԱՔԻ ՄԸ ՆԱԽԱՏԻՊԸ

Ճեզիրէ կը նկատուի Միջին - Արեւելքի առաջին բնակավայրերուն եւ գիւղերուն օրրանը: Անոր տարածքին գտնուող Թէլ Ալ Մուրէյպաթը աշխարհի առաջին երկրագործական գիւղն է, ուր Ն. Ք. 8000-ին մարդը առաջին անգամ ցորեն եւ գարի ցանած է եւ ընտելացուցած է կովն ու այլ կենդանիներ: Այժմ Մուրէյպաթը թաղուած է ջուրի տակ:

Սուրիոյ հնագիտական իրերու եւ թանգարաններու ընդհանուր տնօրէնին համաձայն, գրելու նախնական ձեւեր, ինչպէս՝ գծագրութիւններ եւ սեպագրեր յայտնաբերուած են Թէլ Պրաքի եւ Հապուպայի տարածքէն, որոնք մաս կը կազմեն Ճեզիրէի: Անոնք կուգան Ն. Ք. 3000 թուականէն:

Թէլ Պրաքը Ճեզիրէի մայրաքաղաքն էր: Հոնկէ ի յայտ եկած է պետական կառոյցի մը նախնական ձեւը՝ զինուորական, տնտեսական եւ վարչական գործունէութեան նախնական տարրերով: Անիկա յայտնաբերուած է 1920-ական տարիներուն՝ հնագէտ Մաքս Մալոուանի եւ կնոջ՝ հռչակաւոր Ակաթա Քրիսթիի կողմէ:

Ցարդ կը կարծուէր, թէ Իրաքի հարաւային շրջաններու հնադարեան քաղաքները գրելու գիւտին առաջին եւ միակ օրրանները եղած են: Սակայն Սուրիոյ մէջ վերջերս կատարուած պեղումները կ'ապացուցեն, թէ միաժամանակ Ճեզիրէի մէջ ծաղկած են քաղաքները եւ գրելու արուեստը: Նոյնիսկ որոշ յայտնաբերումներ կրնան փաստել, թէ Ճեզիրէ իր խեցեղէնի ճարտարարուեստով Իրաքի հարաւային քաղաքներէն շատ աւելի հին եղած է:

«Այն ժամանակ, երբ Իրաքի կողմը գտնուող Ճեզիրէի հարաւային շրջանները ամբողջութեամբ նախնախուտ էին եւ ցած ըլլալով բնակավայրի յարմարութիւն չունէին, հիւսիսային մասը (սուրիական Ճեզիրէն) բարձր եւ բերրի դաշտեր ունէր», կը բացատրէ Սուրիոյ հնագիտական իրերու եւ թանգարաններու ընդհանուր տնօրէնը:

Համադրեց՝
Լ. ԿԻՒԼՈՅԵԱՆ - ՍՐԱՊԵԱՆ

ՆԱԽ ՀԱՅԵՐԸ ՄԵԿՆԵՑԱՆ...

Թրքական «Ենի Եիւզեըլ» (Նոր Դար) թերթին Յունիսի թիւերէն մէկուն մէջ է. Տալայ «Թախիծը Թալաս կոչուեցաւ» խորագրուած գրութեամբ կ'անդրադառնայ երբեմնի հայաշատ այդ վայրին ներկային: Կ'ըսէ թէ Օսմանեան կայսրութեան շրջանին Թալաս հայ եւ հրեայ մեծաթիւ բնակչութեան տէր էր. Հայերը նշանաւոր ապուխտ պատրաստողներ էին, Հրեաները՝ ոսկերիչ, առեւտրական: Այսօր Կեսարիոյ մէջ մնացած են հին քաղաքակրթութիւնները, սակայն փոքրամասնութիւններէն հետք չկայ:

Յօդուածագիրը կը գրէ թէ Թալասի մէջ 1800-ական թուականներէն մնացած քարաշէն հայկական տուներ ու եկեղեցի մը կայ որ ներկայիս որպէս մզկիթ կը գործածուի: Թալասցիները կ'ըսեն յաճախ. «Նախ Հայերը մեկնեցան, յետոյ ամէն բան խաթարուեցաւ. թէ՛ քաղաքականութիւնը, թէ՛ մարդկութիւնը, թէ՛ առեւտուրը»:

Թալասի ներկայի բնակիչներէն տարեց կին մը կը պատմէ. «Մեծ հայրս այս տունը 1700 լիրայի գներ է պետութենէն: Հայերը իրենց բոլոր ունեցածը ձգեր ու փախեր են. իրենց տուները, ստացուածքն ալ պետութեան մնացեր է: Պետութիւնն ալ ծախեր է Թուրքերու»:

ԿՂԶԻՆ ԵՒ ՄԻ ՄԱՐԴ

-վիպակ-

ԿՈՍՏԱՆ ԶԱՐԵԱՆ

Լառին դժբախտ է, իր կտուրի վրայ ...ցել է մենակ: Կինը մօտակայ քաղա... հիւանդանոցումն է: Ծովափի զբօսան... յետոյ, երբ Մարքիզուհին, Հելենան ...ինքը մի կերպ տուն են վերադարձել, ամբողջ գիշերը, մինչեւ լոյս առաւօտ, ...են քնել: Հիւանդը, փրփուրը բերանին, ամբողջ գիշերը դառնացել է, վայել, ...նչել, փորձել բարձր պատուհանից ...րեն վար նետել:

Վարձու ինքնաշարժ են ճարել եւ տա...րել կղզու մեծ նաւամատոյցի մասնաւոր ...հիւանդանոցը:

Հիմա այնտեղ է:

Լառին այդ հիւանդութիւնը բացատրում է հազար ու մի ձեւով: Ֆրոյտ, ...ունկ եւ տարակուսական ամբողջ այն ...հոգեբանական դպրոցի մտածին տուեալ...ներով, որոնք այսօր աժան հաց են, մա...նաւանդ գրագէտների համար:

Ճշմարտութիւնը նա է, որ կին կոչուած արարածը ի ծնէ վիրաւորուած է: Նրանց մէջ զետեղուած քասը մեզ մնում է անյայտ: Հոգեբանօրէն, նրանք միշտ էլ քայլում են անդնդի եզրին, կինը ներքին անհաւասարակշռութիւն է, զգուած մարմնի տենչանքով, ծարաւով, գրգիռներով: Երբ ներքին մղանակներից մէկը փճանում է՝ կինը թաւալգլոր վայր է ընկնում:

Կինը, լուսնի նման, ապրում է իր կէս դէմքը խաւարի մէջ մխրճած: Փայլում է մէկ կողմից եւ գիշեր է միւս կողմից:

Լառին մնացել է իր կտուրի վրայ մենակ: Պօէման չաւարտած:

Լոքուս տէի:

Կարծում էր, որ վերջապէս գտել է տեղական աստուածներին: Կեանքի հիմնական, պարզ, անհրաժեշտ արժէքների աստուածներին, Հողը, բահը, որթատունկը, բաժակ գինին, թոնիրի մէջ թըխած հացը:

Իսկ աստուածները իրենց երեսը դարձրել են եւ՝ եղջիւրաւոր եւ պոչաւոր՝ դժոխային ծամածռութիւններ են անում:

Լոքուս տէի:

***

Պարոն Տոլարը: Մի հայրենադարձ:

Նիհար, կարճ, չարժուն, յօնքերը միշտ կուտակուած. ձեռքերը մէջքի ետեւը միացրած, գլուխը վար, աչքերը պլոզած, Պարոն Տոլարը, «Ամերիկացի» կոչուածը, միշտ դուրսն է: Նա քայլում է փողոցից փողոց, խանութից խանութ, ամեն չեմի առջեւ կանգ է առնում, սրա նրա հետ տեղական բարբառով խօսում, ապա նորից ձեռքերը ետեւ նետելով, աչքերը գետնին տալով, քայլում է, անվերջ քայլում է: Երբ վերջապէս տուն է վերադառնում, բաճկոնը եւ կօշիկները հանում է, հինցած թղթաթափերը հագնում, մտնում խոհանոց, ածուխը վառում, երկայն ժամանակ փչում կրակը արծարծելու համար, երկու ձու եփում, մի սոխ խորովում, նստում ուտում, ապա հանւում, մտնում անկողին:

Ամերիկայից ամէն ամիս մի փոքրիկ գումար է ստանում եւ այդ պատճառով էլ նրան կոչում են Պարոն Տոլարը:

Վերադարձել է իր հայրենական տունը, Ապրում է միս մինակ: Իր բոլոր ազգականները մեռել են կամ գտնւում են օտար երկիրներում: Ժամանակին, Առաջին Համաշխարհային պատերազմին, ծառայել է ամերիկեան բանակում եւ ամսաթոշակ է ստանում, Իր գնդի դեղնած, դունաթափուած լուսանկարը կախուած է պատից եւ ինքը, օրը մի քանի անգամ, կանգ է առնում նրա առջեւ եւ մտքով խօսում լուսանկարի իր ընկերների հետ:

- Լաւ, լաւ, օլտ մէն, մի ասիր ի՞նչպէս ես այսօր: Իսկ դու Ճօն, ո՞նց է տրամադրութիւնդ: Հէլօ՛, Պրուքլինցի Ուոլթըր, նորից փախչում ես գիւղե՞րը Ֆրանսուհիների ետեւից ընկած...

Բթի տակ ծիծաղում է:

Ժամը տասներկուսի մօտերը հագնւում է, հայելիի առջեւ շուռ գալով չըրտկւում, փողկապը մի քանի անգամ կապում, հանում, նորից կապում, ապա գամբիւղը ձեռքին, դուրս է գալիս շուկայ գնումներ անելու: Այցելում է բոլոր գոյութիւն ունեցող խանութները: Բանջարեղէնները ուշադրութեամբ զննում է, երկու մատով պտուղները շօշափում, սեխերի ծայրերը սեղմում, ձուերը ափի մէջ կշռում եւ, շատ եւ մտազբաղ, անցնում մի ուրիշ խանութ:

Խանութպանները նրան ատում են:

Երբ երկայն ժամանակ ամէն ինչ շօշափելուց յետոյ, նա որոշում է մի բան գնել՝ սկսում է սակարկել: Սակարկելու ժամանակ դէմքը տարօրինակ կերպով աշխուժանում է, արիւնը երեսին է տալիս, աչքերը փայլփլում են եւ ձեռքի գամբիւղը պարում է: Վաճառականները, յոգնած, զիջում են եւ ետեւից հայհոյում:

Պարոն Տոլարը, մեծ յաղթութիւն տարած մարդի ձեւով, շտապում է տուն, հանւում, փափուճները հագնում, կրակ վառում, վրան փչում եւ կերակուր պատրաստում: Մինչ կերակուրը եփւում է, նա նորից մօտենում է իր գնդի լուսանկարին եւ. - Լաւ, լա՛ւ, օլտ մէն, հալա մի չասիր թէ ինչպէս ես այսօր...

Ուտում է, սեղանը մաքրում, բոլորովին հանւում եւ մտնում անկողին: Աչքերը յոգնեցնելու համար կարդում է միշտ նոյն սիրային վէպը, որ հետը ժամանակին բերել է Ամերիկայից: Սիրային վէպը կարդալու ժամանակ մարմինը կուչ է գալիս, դալկանում, երազանքի մէջ ընկնում եւ թմրում: Ժամը չորսի մօտերը վեր է կենում, աչքերը ճմռում, նայում լուսանկարին, խօսում, հագնւում:

(Շար. 40)

(Շար. Ա. էջէն)

էր ռումբի մը որ պետեղուած էր օդանաւին ճամպրուկներու վերապահուած բաժանմունքը: Այս առթիւ, նմանութիւններ ալ գտնուած են 1988-ին Փանամի մէկ Թռիչքին դէմ եղած ոճրափորձին հետ (Սկովտիոյ վրայ):

ԱԹԼԱՆԹԱՅԻ ոճրափորձը կրնայ ոչ արհեստաւորի մը գործն ըլլալ, ըստ նոր տեղեկութիւններու եւ ոչ թէ ծայրայեղ աջ կազմակերպեալ շարժումի մը արարքը: էՖ - Պի - Այ-ի 900 քննիչ գործի անցած են եւ կ'ըսուի թէ լուրջ հետքեր կան: Կը փնտռուէր սպիտակամորթ Ամերիկացի մը որ պայթումէն առաջ հեռաձայնած էր ոստիկանութեան: Երկու կասկածելիներ ձերբակալուած են, բայց քիչ ետք ազատ արձակուած:

ՖՐԱՆՍԱՅԻ Արտաքին նախարարը Յուլիս 31-ին եւ Օգոստոս 1-ին այցելութիւն մը կը կատարէ Ալժերիա, շրջանի մը մէջ, երբ երկրին մթնոլորտը աւելի քան երբեք լարուած է:

ՉԻՆԱՍՏԱՆ հիւլէական ռումբ մը պայթեցուց Յուլիս 29-ին: Սկզբունքով, վերջին փորձն է եւ Չինաստան կը համակերպի այն համաձայնագրին որ տասը տարուան համար կ'արգիլէ հիւլէական փորձերը:

ԹՈՒՐՔԻՈՅ Քիւրտերուն մասին, պատասխանելով Վալ տը Մառնի երեսփոխան Ժորժ Մառշէի մէկ հարցումին, Արտաքին նախարար՝ Հ. տը Շարէթ հետեւեալ պատասխանը տուած է. _ « Ֆրանսայի նպատակը կը մնայ ձեռք ձգել բանտարկուած բոլոր երեսփոխաններու ազատ արձակումը: Քրտական հարցին ցարդ տրուած զուտ ապահովութեան տարողութիւնը իր սահմանները ցոյց տուաւ: Ֆրանսա, ինչպէս եւրոպացի իր ընկերակիցները, արտայայտուեցաւ ի նպաստ քաղաքական մօտեցումի մը եւ ի մասնաւորի քիւրտ ժողովուրդին մշակութային իրաւունքներու ճանաչումին:

ԵԳԻՊՏՈՍԻ նախագահը՝ Մուպարաք եւօրեայ այցելութիւն մը կը կատարէ Ուաշինկթըն:

ՂԱԶԱԽՍՏԱՆԻ իշխանութիւնները մեծ վախ ունին որ Թոքախտի համաճարակ մը տարածուի երկրին մէջ, վարակուած հազարաւոր բանտարկեալներու ազատ արձակումէն ետք: Ըստ Առողջապահութեան նախարարութեան, ներումի արժանացած 56 հազար բանտարկեալներուն մէկ ութերորդը Թոքախտաւոր է:

« ՅԱՌԱՋ » ի
ընթացիկ ազդերու սակագինը

Մահազդ	700	(844,20)
Հոգեհանգիստ	600	(723,60)
Շնորհակալիք	600	(723,60)
Հարսնիք–Նշանտուք	600	(723,60)
Ծնունդ	600	(723,60)

Բոլոր ազդերու սակերուն վրայ, հարկ է աւելցնել 20,60% Թէ.Վէ.Ա. (տե'ս. փակագծի մէջ ընդհ. գումարը):

Այս գիները կը վերաբերին մէկ անգամ հրատարակելի ազդերու, ՄԻՆՉԵՒ ՄԷԿ ՔԱՌՈՐԴ ՍԻՒՆԱԿ (25 տող) մահազդներու պարագային եւ 1/8-րդ (12–13 տող) մնացեալին:

Առեւտրական եւ այլ ծանուցումներու համար, դիմել Թերթին Վարչութեան:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Սիփան - Կոմիտաս երգչախումբի վարչութիւնը կը խնդրէ նկատի առնել իր յառաջիկայ համերգը որ տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ, Նոյեմբեր 30-ին, Փարիզ, Opéra Comique — Salle Favart-ի մէջ:

Յայտագիրը յատկացուած է Կանաչեանի եւ Ափրիկեանի գործերուն:

Ի ՅԻՇԱՏԱԿ

ԳԱԼԻԻԻՐ. - Պր. Մամաս Քիթապճեան 500 Ֆր. կը նուիրէ «Յառաջ»ին Տիկին Սաքենիկ Թիւքէլեանի թարմ յիշատակին:

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼ

FRANCE 2

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՅԱՅՏԱԳԻՐ

Կիրակի, Օգոստոս 4, ժամը 9.30-ին՝

Հայաստան
Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Շավիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները՝ Եկեղեցւոյ անուանակոչութեան տարեդարձին առիթով. -

Ալֆորվիլի Ս. Պօղոս - Պետրոս Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն 1000 Ֆր., Առնուվիլի Վարագայ Ս. Խաչ Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն 1000 Ֆր., Իսիի Ս. Մարիամ Աստուածածին Եկեղեցւոյ Հոգաբարձութիւն 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Գեղամ Թորոսեան 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Համազասպ Մումճեան 500 Ֆր., Պր. Անդրէ Ետիքարտաշեան 500 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Ժագ Գայսերլեան 500 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Տիգրան Ֆէրմանեան 500 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Ժան Փափազեան 400 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Շաւարշ Մարտիրոսեան 300 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Անդրանիկ Ալթունեան 250 Ֆր., Պր. Բիւզանդ Ֆընտըգեան 200 ֆրանք, Տիկին Սոնա Փանոսեան 200 ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Քիւլչէեան 150 Ֆր., Տիկին Սալի Պապայեան 100 Ֆր.:

Եկեղեցւոյ Պայծառութեան. - Տէր եւ Տիկին Արա Արտաշէսեան 200 Ֆր., Տիկին Աղաւնի Պարոնեան 100 Ֆր., Տիկին Արուսեակ Նուրիճանեան 50 Ֆր.:

Դպրոցի Բարգաւաճման. - Տէր եւ Տիկին Եղիա Կարապետեան 1000 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Զօփուր 660 Ֆր., Տէր եւ Տիկին Հրայր Հրաչեան 300 Ֆր.:

«Թերթիկ»ի յարատեւման. _ Տիկին Աղաւնի Պարոնեան 50 Ֆր.:

Մայտա Թաշճեանի ծննդեան ութսուն առիթով Տէր եւ Տիկին Արա Արտաշէսեան 200 Ֆր.,

MAISON DE LA CULTURE ARMENIENNE D'ALFORTVILLE
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏՈՒՆ

1976-1996
M.C.A. 20ème

En Octobre prochain, la M.C.A. d'Alfortville fêtera le 20ème anniversaire de l'INAUGURATION DE SA STRUCTURE.

Plusieurs manifestations sont prévues du Vendredi 11 au Samedi 19 Octobre.

Merci de retenir ces dates.

9, rue de Madrid, 94140 ALFORTVILLE
Tél.: 43 76 55 89 Fax : 43 78 66 64

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

«UGAB - 90»

A l'occasion de la célébration de son 90ème anniversaire, l'UGAB organise un grand

Gala de Bienfaisance

au profit des *TABLES DE L'UGAB*, en Arménie

le Vendredi 18 Octobre à 20 heures
au Pavillon Dauphine _ 75016 Paris

P.A.F. : 750 Frs

Rens. : 45 20 03 18 / 42 27 12 26.

UGAB . . . UGAB . . . UGAB . . . UGAB

RETENEZ DES MAINTENANT LES DATES DES

14 et 15 DECEMBRE

pour la

5EME GRANDE BRADERIE DE NOEL

de

« CHENE — FRANCE »

à l'occasion de la
BENEDICTION DE L'HUILE SAINTE
A ETCHMIADZINE
célébrée
par SA SAINTETE KAREKINE Ier
CATHOLICOS DE TOUS LES ARMENIENS

LE DIMANCHE 8 SEPTEMBRE 1996

Pèlerinage en Arménie

DU 5 AU 12 SEPTEMBRE
(Transport aérien + Hôtel + Excursions)

RENSEIGNEMENTS ET INSCRIPTIONS

SABERATOURS
31, rue d'Argenteuil
75001 PARIS
Tél. : (1) 42 61 51 13
Fax : (1) 42 61 94 53

SEVAN VOYAGES
48, cours de la Liberté
69003 LYON
Tél. : 78 60 13 66
Fax : 78 60 92 26

Հ. Բ. Ը. Մ.

ԾԱՆՈՒՑԱԳԻՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ ԳՈՒՄԱՐՄԱՆ

Հայկ Բարեգործական Ընդհ. Միութեան («Միութիւն») Կեդր. Վարչական Ժողովը ներկայիւս կը ծանուցանէ Միութեան բոլոր իրաւասու անդամներուն թէ Միութեան 79-րդ Ընդհանուր Ժողովը պիտի գումարուի 1996, Շաբաթ, Նոյեմբեր 16, առաւօտեան ժամը 10-ին, Հ.Բ.Ը.Մ.ի Կեդրոնին մէջ 2495 E. Mountain St., Փասատինա, Գալիֆորնիա, ԱՄՆ.:

Սոյնը 79-րդ Ընդհանուր Ժողովին գումարման մասին տրուող միակ ծանուցագիրն է: Հետեւաբար, Միութեան իրաւասու անդամներէն կը խնդրենք որ անձամբ ներկայ գտնուին Ժողովին, վերոյիշեալ թուականին եւ վայրը, եւ կամ մէկնէն ուշը մինչեւ 1996, Հոկտեմբեր 15 իրենց փոխանորդագրերը, - Հիմնական Կանոնագրի տրամադրութեանց համաձայն գործադրուած եւ վաւերացուած, - յանձնեն Կեդրոնական Վարչական Ժողովի ատենադպիրին, հետեւեալ հասցէով. .

Armenian General Benevolent Union
Central Board of Directors
31 West 52nd Street
New York, N.Y. 10019-6118.

ԺՈՂՈՎԻ ՕՐԱԿԱՐԳ

1. -- Ներկայացում եւ վաւերացում 1994 եւ 1995 տարեշրջաններու Միութեան ընդհանուր բարոյական տեղեկագրին:

2. -- Ներկայացում եւ վաւերացում 1994 եւ 1995 տարեշրջաններու Միութեան ընդհանուր նիւթական տեղկագրին:

3. -- Ընտրութիւն Միութեան Կեդրոնական Վարչական Ժողովի անդամներու:

4. -- Ընտրութիւն Հաշուեքննիչ Յանձնախումբի անդամի մը:

5. -- Նկատառում եւ գործադրում վերոնշեալներուն հետ առընչուող որեւէ հարցի, ինչպէս նաեւ Ժողովին ուշադրութեան բերուող եւ անոր աշխատանքներու ընթացքին ըստ պատշաճի արծարծուող հարցերու:

6. -- Քննարկում Ընդհանուր Ժողովի առաջարկներու եւ բանաձեւերու:

Ի Դիմաց
ԿԵԴՐՈՆԱԿԱՆ
ՎԱՐՉԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԻ

ԼՈՒԻՋ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆ ՍԻՄՈՆ
Նախագահ

ՊԵՐՃ ՍԵԴՐԱԿԵԱՆ
Ատենադպիր

N'oubliez pas votre 15 AOUT
à Saint - Raphaël
au HOME ARMENIEN
avec
Marten YORGANTZ

DATE A RETENIR

NAVASART à Marseille

Les 4 Sections de la Croix Bleue des Arméniens de France - région Marseille, demandent à toutes les associations de prendre en considération la date du

SAMEDI 19 OCTOBRE en soirée.

Plus amples renseignements ultérieurement.

Imprimé sur les Presses
du Journal «HARATCH»
83, rue d'Hauteville, 75010 PARIS
SIRET: 51027317 A R. C. Paris
Commission paritaire: N° 55935